

A
6378

10-10

1148

No...
de cñi.
oc. Hem. No-

1080

1191, eligie-
Emperador à

TOMVS II

A
6378

PHILONIS
IVDAEI COM

MENTARIORVM, SIGISMUNDO GELONIO INTERPRETE.

Piesco Le-Grand

LIB. 3
DEL DR.
MARCOS

Τὸς ἐπιρροαίαις δὲ λα πάντα γίνεταί

BASILEAE, M. D. LVIII.

TOMVS II

A
6378

PHILONIS IVDAEI COM

MENTARIORVM, SIG-
gismundo Gelenio in-
terprete.

Piesco Le-Grand

LIB 03
DE DR.
MARCO

Τῆς ἐπιμελείας δὲ λαοῦ αἰτῶνται γίνεσθαι

BASILEAE, M. D. LVIII.

T O M O S E C V N D O P H I -
lonis Commentariorum
quæ habeantur.

1	Quòd somnia mittantur à deo.	
2	De uita Mosis	}
3	De uita Mosis	
4	De uita Mosis	
	Libri III.	
5	De Charitate.	
6	De creatione principis.	
7	De fortitudine.	
8	De Décalogo.	
9	De specialibus legibus, &c.	
10	De Circumcisione.	
11	De Monarchia	}
12	De Monarchia	
	Libri II.	
13	De sacerdotum honoribus, et præmijs.	
14	De uictimis.	
15	De Victimis offerentibus.	
16	Mercedem meretricis non recipiendam.	
17	Quòd omnis probus, liber.	
18	De uita contemplatiua.	
19	De Nobilitate.	
20	De præmijs & poenis.	
21	De execratione.	
22	Quòd mundus sit incorruptibilis.	
23	In Flaccum.	
24	De legatione ad Caium.	

PHILONIS IUDAEI, DE EO QVOD A DEO MITTAN-

tur Somnia, Liber, Sigismundo
Gelenio interprete.

UPERIORE tractatus
diximus de priore somnio
rum diuinitus missorū spe
cie, quando caeleste numer
ultra per somnū uisiones
immittit. in hoc, quantum
poterimus, dicemus de po
steriore, quando nostra
mens unā cum uniuersali
mota, uidetur per seipsam diuinare, praesagireq; quid
serāt futura tempora. Huius generis primum somnium
occurrit in sacris uoluminibus de illa caelesti scala, quod
sic describitur. Viditq; somnium Iacob, & ecce scala
stans super terram, cuius caput pertingebat ad caelum:
& angeli dei ascendebant descendebantq; per eam. &
ecce scala stās super terram, & dominus innixus ei. &
dixit: Ego sum deus Abraham patris tui, & deus Isaac,
noli timere. Terram in qua dormis tibi dabo & seminē
tuo, eritq; semen tuum quasi puluis terrae, & multipli-
cabitur ad mare, ad austrum, ad septemtriones, ad oriē

ROS A4 2 tem:

tem: & benedicentur in te tuoq; semine cunctæ tribus terræ. Et ecce ego ero custos tuus quocunq; perrexeris, & reducam te in terram hanc: quia non deseram te, donec fecero omnia quæ dixi tibi.] Verū hæc uisio postulat ut repetamus rem alius, quo factō sortasse facilius quid significet, intelligere poterimus. Quæ sunt igitur quæ præcedunt? Digressus, inquit, Iacob à puteo iuramenti, profectus est in Charras. cumq; uenisset ad quendam locum, uolebat ibi requiescere, quia sol occiderat. & sumpsit de lapidibus ibi iacentibus quos supponeret capiti, dormiuitq; in illo loco. Deinde subiūgitur statim hoc somnium. Occurrunt igitur mox in principio tres quæstiones: prima, quis sit ille iuramenti puteus, cūr uel sic nominatus: secūda, quæ ciuitas sit Charra, & cur ad eam uentum sit mox post discessum à prædicto puteo: tertia, quisnam sit locus ille, & cur postquam eū Iacob attigit, occidente sole decumbit. Consideremus primam. Mihi uidetur hic puteus significare scientiam, quæ suapte natura in profundo sita est non in superficie: nec in propatulo solet esse, sed in abdito: nec facile, sed uix multo labore inuenitur: id quod uidemus non solum in magnas obscurasq; contemplationes habentibus, uerū etiā in uilissimis. Elige quamcunq; libet artem, non eximiam inquam, sed omnium obscurissimam, quam nemo liber in urbe educatus sponte exerceret, ruri uerò uix seruus coactus à duro morosoq; domino multa facere præter sententiam. inuenies hanc quoq; multiplicem, uariam, querulam, difficilem, aduersam pigriciæ, secordiæ, negligentiae, plenam studio curaq;, & laboribus ac sudoribus.

bus. Quin & aquam in hoc puteo fossores inuentã negant: quoniam fines scientiarum non solum difficiles inuentu sunt, uerum etiam nunquam inueniuntur. Verum ideo alius alio doctior est in grammatica geometriãue, quia profectus & incrementa non possunt circumscribi certis terminis. Sæper enim plura quàm discuntur supersunt, ut etiam is qui se putat attigisse finem scientiæ, semiperfectus habeatur sub alio iudice. quod si subeundũ sit ipsius ueritatis iudicium, adhuc circa principia herere uidebitur. Breuis enim uita, ut quidam inquit, ars lōgæ cuius amplitudinem is optime cognoscit, qui in eam descendit profundius tanquam puteum fodiens: qualis quidam iam canus, decrepitus, capularis senex illacrymasso fertur, non ob ignauiam metum ue mortis, sed sciētie desiderio, quasi tum primũ eam adiret, quando relinquenda erat. Viget enim semper ad sciētias anima, cum uires corporis longa ætate marcescant & langueant. ergo prius quàm ad quandam ceu pubertatem exquisitoris doctrine perueniatur, periculosus lapsus est. est autem id commune omnium studiosorũ, quibus aliæ post alias contemplationes suboriuntur, multas ex se pariente anima, modo non sit sterilis, multas natura ultro ingerente non obtusis mentibus. hic est igitur ille scientiæ puteus fundo sineq; carens sicut ostendimus. cur autem iuramenti nominetur, iam dicemus. adhibito iureiurando quod ambiguum erat decernitur, quod incertum cõfirmatur, quod fidem non inueniebat, creditur. unde illud colligitur, nihil certius affirmari, quàm sapientiam carere sine ac termino. itaq; uel iniurato id credere debemus. quod

Si quis est parum credulus, saltem iurato assentietur. nec est cur quis detrectet iusiurandum huiusmodi, cum sciat quòd qui recte iurat inscribitur in tabulas. De his hætenus. proximum fuerit considerare, cur quatuor effossis puteis per Abrahami & Isaaci domesticos, quarto eademq; ultimo iuramenti nomen est inditū. An illud forte subindicare uult, quòd cum omnino quatuor elementa sint ex quibus constat hic mundus, & in nobis ipsis totidem, ex quibus formati sumus in humanam speciem: tria possunt intellectu percipi, quartum uerò est incomprehensibile omnium iudicio. quandoquidem in mūdo insunt hæc quatuor, terra, aqua, aer, cælum: ex quibus cætera, tametsi difficile, sunt tamen scrutabilia. nã de terra, esse hanc corpus graue, compactum, solidum, in montana campestriaq; diuisum, diremptum mari ac fluminibus, partim continenti attributum partim insulis: item alibi esse tenuem, alibi profundos sulcos admittere: alibi asperam, saxosam, sterilem, alibi planam, mollem, fertillissimam, & alia præterea plurima nouimus. itidem de aqua, habere hæc quædam ex his quæ diximus, cū terra cõmunia, quædam propria. est enim partim dulcis, partim salsa, partim fontana in uarias discreta proprietates, alia potabilis, alia nõ, alia potabilis sed nõ omnibus, his noxia nõ illis, et ediuerso. itẽ alia frigida naturaliter, alia calida. sunt enim multi passim fontes manãtes aquis feruidis, nõ solū in terra, sed et in mari. certe deprehenduntur tales uenæ scatētes in mari medio, quas per tot secula fluctus inundantes non potuerunt extinguere, imò neq; diluere. De aere quoq; habere hũc naturã tractilẽ,

faci-

facile cedentem corporibus quibus circumfunditur, instrumentum uitæ, respirationis, uisus, auditus, cæterorum sensuum: capacem densitatis raritatisq; , tum quietis & motuum, uariabilem ac mutabilem, autorem æstiuorum, hyemalium, autumnalium, uernorumq; temporum, quæ anni absoluunt circulum. hæc certè sentimus omnia. Cælum uerò naturam habet incomprehensibilem, nec ulla eius notitia certa demanat ad nos. Quid enim possumus de hoc pronunciarè? esse concretam glaciem, ut quibusdam placuit, an ignem purissimum, an quintum quoddam corpus in orbem mobile, nulli affine ex elementis quatuor? Quid illa extrema sphaera fixorum siderum, habetne soliditatem, an superficiem tantum sine altitudine, figuris in plano pictis similis? Quid stellæ ipsæ, sunt ne terræ moles ignitæ? nam quidam aiunt eas colles saltusq; ignitos, ipsi digni pistrino & carcere, ubi hæc instrumenta sunt torquendis impijs istorum similibus. an fortè sunt densi quidam ætheris glomi non dissimiles? sed animati ne ac rationales, an ratione simulcarentes & animæ uoluntariosne an necessitate coactos motus habent? Quid luna? natiuone an mutuatio lucet lumine? suis radijs micans, an illustrata solaribus? an horum neutrum est, sed quiddam mixtū ex utroq; igne tum alieno tum proprio? nam hæc & huiusmodi omnia in præcipuo mundi corpore quarto, id est cælo, incerta incomprehensibiliaq; coniecturis uerisimilibus magis quàm certis uerisq; rationibus niūtur, ut iurare fas sit, neminem mortalem posse unquam quicquā horum certo percipere. Hæc est causa cur puteus quartus aridus

Iuramentum nominatur, quod quarti huius mundi elemēti cæli uidelicet, inquisitio infinita est & inperस्पiciua. Videamus amplius quomodo & in nobis illud quartum præ cæteris est incomprehensibile. quatuor sunt in nobis præcipua, corpus, sensus, mens & ratio. horum tria non sunt in totum obscura, sed habent quædam iudicia in seipsis per quæ comprehendantur. Dicam apertius. Corpus tres dimensiones, sex motus, habere scimus: dimensiones in longitudinem, altitudinem, latitudinem: motus uero duplos sex, sursum deorsum, dextrorsum sinisterorsum, ante retroq; . idem animæ conceptaculum esse non ignoramus, atq; etiam florescere deflorescere, senescere, interire, dissoluiq; in suas origines. ne sensuum quidem obscuram habemus notitiam, possumus dicere quinquiesariam eos diuidi, habere sua quemq; instrumenta nature opificio, uisum oculos, auditum aures, nares odoratum, & cæteros pariter. hos menti nunciare de colorum, figurarum, uocum, uaporum saporumq; proprietatibus, & in uniuersum de corporib. eorumq; qualitatibus. eosdem esse animæ apparitores, ad quam quicquid uident audiuntue deferunt: & si quid extrinsecus immineat noxium, præuident præcauentq;, ne quod improuisum & immedicabile malum dominæ obrepat. similiter de uoce nostrum est iudicium, aliam esse acutam, grauem aliam, & quantum à concinna inconcinna discrepet, ab exiliore grandior, deq; alijs plurimis discriminibus generum, colorum, distantiarum, coniunctorum disjunctorumq;, de diatessaron diapente diapason symphonijs. atq; etiam de articulata uoce, quam solus

homo

homo sortitus est, quædam nouimus: à mente hanc proficiisci, in ore articulari, lingue plectro absolui, atq; ita expressum sermonem iam non nudam uocem informemq; fieri. eum mentis esse interpretē. At quartum illud principatū obtinens num est comprehensibile? Minimè gentium. Quid enim putamus eius essentiam, spiritum, an corpus, an sanguinem? Corpus dici non debet, cum sit incorporeum. Quid igitur dicemus, terminum, an speciem, an numerum, an endelechiam, an harmoniam, an quid aliud? innasciturne an infunditur, an à circumfuso aere ipsa suapte natura calida, tanquam ferrum in officina ignitum, & in frigidammersum, temperatur solidaturq; unde Græcum nomen $\Psi\upsilon\chi\eta\ \omega\alpha\rho\alpha\ \tau\lambda\omega\ \Psi\upsilon\chi\eta\iota\upsilon$. Quid in morte, extinguiturne cum corporibus & interit, an aliquandiu superest, an immortalitate fruitur? mens uerò ubi habet conceptaculum? habetne aliquod domicilium? nam quidam caput ceu arcem nostri corporis dedicant, in quo sensus excubant, æquum censentes circa magnum regem stationem habere satellitium. qui uerò circa cor delubrum ei tribuunt, ne ipsi quidem inter se consentiunt. En quartum incomprehensibile, cælum in mundo solum ex elementis reliquis, mentem in homine cum cætera intelligantur in eo, corpus, sensus, & oratio. Quid si & quartus annus sanctus laudabilisq; ob easdem causas in sacris literis dicitur? nam in rebus creatis cælum in mundo sanctum est, in quo immortales sempiternæq; nature obambulant: in homine mēs numinis particula, sicut Mosi credimus dicenti: Inspiraui in faciem eius spiritum uitæ, & factus est homo in uic-

uentem animam. Vtrumq; etiam laudabile non temerè dictum mihi uidetur. nam quæ laudare hymnisq; celebrare suum patrē possunt, sunt hæc duo, cælum & mēs. nam homo hunc præcipuum honorem sortitus est præter animalia cætera, quod deum colit: cælum perpetuo concentu suorum motuum reddit harmoniam suauissimam: quæ si posset ad nostras aures peruenire, in nobis excitaret impotentes amores & insanum desiderium, quo stimulati rerum ad uictum necessariarum obliuisceremur, non passi cibo potuq; per fauces demisso, sed quem admodum immortalitatis candidati, consummatæ musicæ diuinis cantibus: quales cum Moses extra corpus raptus audiisset, fertur per quadraginta dies totidemq; noctes nec panem nec aquam gustasse. itaq; cælum instrumentū musicæ archetypum uidetur mihi non propter alia sic elaboratum, quàm ut rerum patris hymni scitè decantentur & musicè. Quin & uirtutem Liam audimus post editum quartum filium desisse parere, nō effœtam, sed cessantem, uel potius retētam aliquamdiu. Sensit enim opinor uim zignendi elanguisse in se, quando Iudam, hoc est confessionem, perfectum fructum protulit. Est autem idem significatum in Lia post quartam prolem interquiescente à pariendo, & in quarto puteo in quo Isaac serui nullam aquam inuenerunt: quoniam apparet ex utraq; figura ab omnibus sitiri deum, qui & genituras & alimenta in enatorum usum irrigat. non deerunt tamen fortasse quidam pusillanimi, qui hæc de puteorum effossione à legislatore dici suspicabūtur uerbosius. sed quotquot habent ius magnæ huius ciuitatis

munda=

mundanæ, sapientiores cæteris, manifeste intelligent, perspicaces & discendi cupidos nō querere de quatuor puteis, sed de quatuor uniuersi partibus, terra, aqua, aere, cælo: quæ singula persequendo cogitationibus accuratissimis, in tribus inuenerunt quædam comprehensibilia, quibus & nomina indiderūt, iniquitatem, litem, amplitudinem: quarto autem nullum, cælo uidelicet, sicut paulo ante docuimus. nam quartus puteus sine aqua siccus inuenitur, & iuramentum ob prædictam causam nominatur. Secūda quæstio de Charra querit, quænam sit ciuitas, & cur ad eam ueniatur à puteo. Est igitur, quantum equidem uideo, Charra metropolis quædam sensuum. interpretatur enim nunc fossa, nunc specus, uel nam rem signantibus duobus nominibus. nam corpora nostra ad sensuum instrumenta quodammodo perfossa sunt, & unusquisq; sensus pro instrumento habet suam foueam. ergo quàm primum aliquis à iuramenti puteo uelut à portu soluit, necessario ad Charran peruenit, nam qui peregrè proficiscitur ab amplissima optimaq; regione scientiæ, necesse est ut ad sensus absq; ductore ueniat. anima enim sæpe à seipsa mouetur, emergens è tota mole corporis, & è turba sensuum profugiens, nō nunquam etiam uestita sensibus. Sed nudo motu tantum intelligibilia cōprehendit, amicta uerò sensibilia. si quis igitur non potest omnia sola mente persequi, ad sensus secundum refugium inuenit: & quisquis fallitur circa intelligibilia, prolabitur ad sensibilia. ad sensum enim est, secunda nauigatio, quando prima ferens ad intellectum non succedit. bonum autem fuerit in hac nō consenesce-

re

re, sed tanquam in aliena regione pro inquilinis se gere
 re, semper querendo migrationem & reditum in pa-
 triam. Laban enim non speciem, non genus, non ideam,
 non aliud quicquã sciens ex his quæ solo intellectu com-
 prehenduntur, sed à rebus manifestis tantum pendens
 quæ in conspectum auditumq; & similes potentias ue-
 niunt, ciuitatis ius in Charris habet, ut: amator uirtutis
 Iacob ut peregrinus non diu habitat, semper de reditu
 cogitans. eum Rebeca mater, id est patientia sic alloqui
 tur: Surge, fuge ad Labanem fratrem meum in Charras,
 & habita cum eo ad dies aliquot. Intelligisne quod non
 sustinet noster meditator in regione sensuum perpetuo
 uiuere, sed dies aliquot & ad breue temporis spacium,
 propter necessitates compositi corporis? longa autem
 uita ac ætas ei seruetur in ciuitate illa intelligibili. quã-
 obrem (opinor) & auus eius à scientia denominatus
 Abraham non diu in Charris durare potuit. Legitur e-
 nim eum natum annos LXXV. quando hanc ciuita-
 tem reliquit: quamuis pater Tharra, qui interpretatur
 odoris speculatio, usq; ad obitũ ibi uixerat. diserte enim
 in sacris literis dicitur Tharram in Charris mortuum.
 siquidem speculator uirtutis, non ciuis, odoribus nõ ali-
 mentis fruebatur, nondum idoneus ut saturaretur pru-
 dentia, imò uel degustaret, sed tantum olfaceret. Quem-
 admodum enim canes uenaticos aiunt è longinquo ad fe-
 ras peruenire odorem secutos cuius eximio sensu à natu-
 ra sunt præditi: eodem modo à iustitia cæterisq; uirtuti-
 bus exhalantes suaues auras amator scientiæ uestigat, cu-
 piens originem tantæ uoluptatis assequi, huc illuc cur-
 sitans

fitans, & uel ipso honestatis odore tanquam sacro nido re se recreans. non negat enim se liguritorem scientiæ prudentiæq; maesti ergo quibus datum est bibere de amatorio sapientiæ poculo, fruiq; contemplationum eius & placitorum epulis, exhilaratis etiam sitire denuo propter inexplebile scientiæ desiderium. his proximi censendi sunt, qui tametsi ad sacram mensam non accedunt, nidore tamen pascunt suas animas. nam hi aura uirtutis refouebuntur, sicut ægrotis deficientibus propter incediam & fastidium odores admouendo medicorum filij remedium salutare procurant ut uires recipiant. Attamen Chaldæa relicta Charras migrasse Tharra dicitur, ducens secum & filium Abrahamum & ceteros cōsentientes domesticos: non ut tanquam ex historiarum scriptore cognoscamus eos peregrinos fuisse desertores patriæ, cui sedes externas prætulerint, sed ut re penitus intellecta discamus quiddam uitæ utilissimum, non neglegendum hominibus. hoc autem quid est? Chaldæi uacã obseruandis siderum cursibus, Charrenses circa sensus occupantur. ceterum sacra eloquia sic scrutatorem nature interpellant: Quid de sole queris sit ne pedali latitudine, an tota terra maior, an aliquotuplo amplior? quid de lune lumine, propriūmne an mutuatum præferat? quid de reliquorum siderum natura, cursu, respectu inter se mutuo, uel etiam ad terrestria? cur in terra incedens super nubes exilis? cur æthereas res ais te posse attingere cum terræ affixus hæreas? cur audes coniectare de rebus omni coniectura superioribus? cur es curiosus in rebus sublimibus nihil ad te attinentibus? cur discipli-

NATURA.

narum commentationes usq; ad cælum extēdis? cur subtiliter nugaris de sideribus? non ea quæ Oceano submersa sunt, o bone, sed propinqua considera. imò te ipsum absq; adulatione scrutare. at quomodo id fiet? I mente Charras in ciuitatem cauernosam, perfossam specubus corporis, considera oculos, aures, nares, cætera instrumenta sensuum, & disce summam philosophiam, uel potius summè necessariam decentissimamq; , ueritatem querendo, quid uisus, quid auditus, quid gustus, quid odoratus, quid tactus & sensus in uniuersum. deinde quid sit uidere, & quomodo uideas, quid audire & quomodo audias, quid odorari, quid gustare, quid tangere, & quomodo fiant hæc singula. prius autem quàm propriam domum bene consideres, uniuersalem examinare annon extrema est insania? necdum tibi maiora præcipio, ut tuam animam mentemq; uideas, quæ tibi placeant tantopere. hæc ipsa nunquam comprehendere poteris. ascende nunc cælum, & arroganter de illis rebus differe, cum nondum scias uulgatum uersum:

Aedibus in nostris quæ praua aut recta geruntur.
 Desine speculari cælestia: diuisus ab illa scrutatione, nosce te ipsum, & ut hoc possis da operam, utq; curis humanis uaces. huiusmodi hominem Tharram Hebræi, Socratem Græci nominant. nam & illum serunt usq; ad senectutem in hoc præceptum, Nosce te ipsum, incubuisse, omissa reliqua philosophia. uerum hic homo erat, Tharra autem ipsa ratio noscendi se ipsum, proposita ceu arbor uirentissima, unde studiosi facile morum fructus carpendo satiarentur cibo salubri ac incundissimo. tales sunt
 apud

apud nos prudentiæ speculatores: athletarum autem & certantium natura est perfectior. nam hi postquam perdidicerunt omnem rationem sensuum, dignos se iudicant maioribus contemplationibus, relinquendo sensus quasi cauernas, qui Charrae nominabantur. ex hoc numero est ille per multiplices profectus ad summam scientiam progressus Abraham. cum enim se maximè cognouit, tunc agnouit minimè, ut eum Qui uerè est bene cognosceret. Sic enim solet euenire. qui enim seipsum ualde cognoscit, ualde contemnit, reputans quam nihili sit quicquid creatum est. qui autem seipsum spernit, eum Qui est cognoscit. Hactenus quæ sit Charra, & cur post relictum iuramenti puteum ad eam perueniatur. Superest tertia questio, Quis locus ille ad quem occurrit. Dicitur enim: Cumq; occurrisset ad locum.] Tripliciter locus intelligitur. primo modo spaciū quod impletur corpore. secundo, sermo ille dei, quem deus ipse totum expleuit incorporeis potentijs. Vidi, inquit, locum in quo stetit deus Israel, in quo solo permisit sacra facere, alibi uetuit. Præceptum enim est ascendere in locum quemcunq; elegerit dominus deus, & ibi sacrificare holocausta & pro salute, cæterasq; integras uictimas adducere. tertio significato ipse deus uocatur locus, eo quòd omnia contineat, à nullo prorsus contineatur, & omnibus ad eum refugium pateat: & quia solus sui capax est, seipsum explens atq; continens. ego non sum locus; sed in loco, & unaquæq; creatura similiter. nam còtentum differt à continente. at numen à nullo contentum, sibi ipsum locus est necessarius, sicut scriptura testatur de
 Abra=

Abrahamo loquens: Venit in locum quem ei deus prædixerat: attollensq; oculos, à longè locum eum prospexit. Quid ais? qui in locum uenerat, eum è longinquo prospexit: sed fortasse uocabulum unum duas res significat, & dei sermonē, & ipsum deum, ille uerò qui sapientia duce iter faciebat per inhospita, peruenit ad locum priorem, doctus propitiationis caput & summam esse dei sermonem: ubi constitutus nondum ad eum Qui est deum penetrat, procul eum aspiciēs: imò ne hoc quidem affecutus, tantum uidet eum longè abesse ab omni creatura, quò nullius humanæ mentis conceptus possit accedere. Fieri tamen potest ut hæc allegoria per locum non illum rerum autorem significet, sed intelligenda sit hoc modo. Venit in locum, & attollens oculos uidit ipsum locum in quem uenit, longè distitum ab illo innominabili & ineffabili deo modis omnibus incomprehensibili. His ita prædefinitis, quando Charras, id est in sensus peruenit Meditator, non occurrit in locum implendum mortali corpore: hic enim cōmunis est omnibus terrigenis necessitate locum aliquem occupātibus: nec in illum tertium optimum, de quo uix cogitare poterat accola putei denominati à iuramento, ubi à seipso doctum genus Isaac habitat, nunquam à dei fide discedens: sed in mediatorem sermonem diuinum suggerentem præcepta optima & cuiq; opportuna temporis. Deus enim non dignatus sensui se ingerere, suum uerbum auxiliare mittit uirtutē amantibus. id medetur morbis animæ, sacra præcepta ceu leges nunquā antiquandas statuens, & ad hæc exequenda inuitans, atq; etiam more pædotribarum ro-
bur

tur ad inuictam habitudinem promouens. Merito igitur qui ad sensum peruenit, non debet, sed uerbo eius occurrit, sicut auus in cuius sapientiam successerat. Legimus enim: Discessit dominus postquam desuit loqui Abrahamo, & Abraham reuersus est in locum suum. Vnde colligitur, ea uerba obuenire sacerdotibus, à quibus uerbis deus discessit, non per seipsum imaginationes porrigens, sed per suas potentias. Illud autem egregie dictum est, non uenisse in locum, sed occurrisse. Venimus enim sponte, occurrimus sepe inuitati, quando repente dei sermo allucens inexpectatum gaudium spe maius animæ desolatæ comes futurus porrigit. nam & Moses ut occurrat deo ducit populum, gnarus uenturum ex improviso & inuisibiliter ad desiderantes animas, & cupientes occurrere. adiungitur autem causa propter quam Iacob occurrit eò. Occiderat enim, inquit, sol. ¶ non hic omnibus conspicuus, sed lucidissimum lumen inuisibilis dei maximi. Hoc quoties mentem illustrat, secundarij splendores uerborum occidunt, loci uerò sensibiles multo magis obscurantur: quo decedente, illi mox existunt & exoriuntur. Nec mirum solem iuxta regulas allegoricas adsimilari patri principis rerum omnium: quando quidem re uera nihil dici potest deo simile, opinione autem hominum duo tantum, alterum inuisibile, alterum uisibile, anima inuisibilis, sol uisibilis. Animæ similitudo indicatur aliubi, scriptura dicente: Fecit deus hominem, secundum imaginem dei fecit eum. Et iterum in lege aduersus homicidas lata: Qui effundit sanguinem hominis, talione sanguis eius effundetur: quoniam ad imaginem dei feci hominem. Solcm autem

hic figuratè intelligendū aliunde quoq; facile potest col-
 ligi: quoniam deus est lux primaria. Dominus lux mea
 & seruator meus in hymnis canitur. nec tantum lux, sed
 omnis aliæ lucis archetypū, imò plus quàm archetypum
 si repetantur antiquissimæ origines, sui sermonis exem-
 plar. nam effigies illius uerbum est & lumen integerrim-
 um, ipse uerò nulli creaturæ similis. præterea sicut sol
 diem noctenq; discriminat, ita deum Moses dicit discre-
 uisse lucem à tenebris. Diuisit enim deus lucē à tenebris.
 Alioquin etiā sicut sol occulta corpora detegit, sic deus
 omnia creans, non solum in lucem produxit, sed & quæ
 prius nō fuerant, condidit, creator magis quàm opifex.
 Ceterum sol multa in scripturis sacris subindicat: uno
 modo mentem hominis, quam ædificat sicut ciuitatem
 & muniunt, qui creaturam creatori præferunt, in quos
 dictum illud competit: quod ædificauerunt ciuitates mu-
 nitas Pharaoni, Pitho sermonē persuasibilem, & Rame-
 sem sensum, more tineæ rosorum animam. sic enim hoc
 nomen interpretatur, quassatio tineæ, uel effrans men-
 tem, quod post in Heliupolim uersum est. nam mēs sicut
 sol in uniuerso, in nobis principatum gerit, extendens
 ubiq; suos radios. Sacerdotem autem & cultorem men-
 tis socerum sibi adsciscit quisquis in ius corporeæ ciuita-
 tis adscribitur, quibus Iosephi nomen conuenit. Dedit,
 inquit, ei coniugem filiam Petephre sacerdotis Heliupo-
 leos. altero modo sol sensum figuratè significat: quia sen-
 sus menti indicat omnia sensibilia: in quo significato di-
 cūtur hæc: Exortus est ei sol, quando præterijt dei uisio.
 Ita est profecto, cum à sacratissimis ideis & tanquā ima-
 ginibus

ginibus incorporeis, non ualentes earum contemplatio-
nem diutius ferre, auertimur, alio lumine sensibili uten-
dum est, quod cum illo collatum nihil differt à tenebris:
quod exortum, excitat quidem uisum, auditum, gustum,
tactum, odoratumq; sed prudentiam, iustitiam, scientiã,
sapientiam, uigilantes mentes, in somnum uertit. quam-
obrem ante uesperam neminẽ purum eloquia sacra pro-
nunciant, turbantib. mentem in compositis sensuum mo-
tibus. Ibidem & sacerdotib. lex sancitur, interdicens sic:
Non edet de sacris, nisi abluto aquis corpore, purifica-
tus post solis occubitum. docemur enim apertè his uer-
bis, neminem satis sanctum esse ad obscunda sacra myste-
ria, qui mortalis uitæ claret honoribus: sed si quis horũ
contemptor ut par est illustratur à prudentia, ut sic posi-
sit eluere uanæ gloriæ maculas. Nonne uides solẽ ipsum
aliud orientem aliud occidentem efficere? post exortum
eius illustrantur in terris omnia, in celo uerò celantur.
eduerso post eius occasum sidera quidem promicant,
terrestria uerò cuncta obteguntur umbris superuenien-
tibus. ad eundem modum res nostræ se habent: quoties
sensuum splendor tanquam sol oritur, tunc scientiæ re-
uera cælestes occultantur: quoties autem ad occasum ac-
cedit, tunc fulgentissimæ uirtutum stellæ se proferunt,
quando etiam mens ipsa re nulla uelamine fit sensibilis. In
tertio significato sol uocatur dei sermo, imago cælestis
numinis, ut ante diximus, de quo dicitur: Sol exortus est
super terram, & Lot intrauit in Segor, et dominus pluit
super Sodomã ac Gomorrã sulfur & ignem. Cum enim
dei uerbum in terrenam istam nostram compagem per-

uenit, uirtutis cognatis sectatoribusq; auxiliatur, salutare præbens refugium: aduersarijs uerò immittit perniciam incuitabilem. In quarta porrò significatione sol dicitur ipse deus omnipotens, ut iam dixi, qui peccata insanaabilia, quamuis latere uideantur, reuelat. nam deus & potest & nouit omnia. Quapropter eos qui diuertunt à rebus animæ, & lasciuè conuersantur cum mentis filiabus, id est sensibus, tanquam cum meretricibus, contra solem tolli iubet. Scriptum est enim, Et diuertit populus in Seditin. quæ uox sentes interpretatur, nimirum quòd pungat animam. Et profanatus est, inquit, scortando cum filiabus Moab. sensus autem nunc uocantur filie. nam Moab ex patre interpretatur. moxq; subiungit: Sume omnes qui populo fuerunt auctores huius flagitij, et tolle hos contra solè domino, & auertetur ira domini ab Israel. nam non hoc tantum hic agitur, ut occulta scelera in solem proferantur, uerum etiam ut figuratè sol uocetur pater ille omnipotens, cui sunt omnia conspicua, etiam quæ in mentis intimis uersantur cogitationibus. post sublato autem scelestos pollicetur deum fore propitium, cuius unius fauore opus habet populus. Quamobrem? Quia si mens rata posse malefacta sua latere deum, quasi non cernentè omnia, clam peccat: deinde uel ipsa resipiscēs, uel ab alio monita cogitat impossibile esse ut deum fallat aliquid: excutiensq; omnia sua facta tanquã in solem profert spectanda inspectori omnium, fatèdo se pœnitere prioris opinionis impiæ (nihil enim ignotum deo, noscenti non solum præterita, sed & futura pro immensa sua potètia) purgata & percurata est, placato exactore pœnæ

poenæ qui iam instabat iratis non immerito, sed fratris poenitentiam libens uolensq; ut innocentiam accipit: Idem significatum solis & alibi reperitur, sicut in lege scripta de datis creditori pignoribus. Si pignus acceperis ueste à proximo, ante occasum solis reddes eam. est enim eius amictus, quo solo tegit suam turpitudinē, in quo cubat etiam. si cōtra te clamauerit ad me, exaudiam eum. sum enim misericors. Qui uident legislatorem tam diligēter de amictu præcipere, possent si non obijcere, certè taciti cogitare, Quid dicitis o boni? Omnipotens rerum conditor misericordem se uocat ob tantillum negocium, ob nestem debitori à creditore non redditam? Istæ opiniones sunt ignorantium dei magnitudinem, quam æstimantes è pusillanimitate hominum, beatæ illi naturæ ingentæ immortalisq; tales affectus præter ius ac fas tribuunt. Quid enim absurdi faciūt creditores si pignora detinēt tantisper dum res suas recipiant? Dicit aliquis creditores pauperes & dignos miseratione: nonne igitur fuit satius legem scribere de collationib. faciendis in subsidium talium prius quam petant mutuum, aut uctare pignus à debitore accipere? ceterum qui iam id permisit, non æquum facit dum ante tempus non reddentib. indignatur tanquam impijs. & homo ad extremam redactus pauperiem, amictus pannis detritis ac uilibus, onerabit se nouis debitis, obuiorum miserationem negligens, quæ miseris & egenis ostiatim patet pro templis, in foris, & passim aliubi? at iste mauult unicum pudoris tegmentū, quo uerenda uelabat, creditori suo porrigere. cuius rei pignus dic obsecro. num uestis melioris? nam alimēta ne-

cessaria defunt nemini, quæmdiu fluij manant è fontibus, torrentes inundant imbribus, terra fructus reddit annuos. Potestne inueniri tam auarus, aut crudelis, aut importunus scenerator, ut quatuor paucioresue drachmas scenerari malit quàm donare? & unicum illud uestimentum non uerebitur accipere pignori? id uerò spoliatoris magis quàm sceneratoris fuerit. nam prædones solent detractis uestibus nudos dimittere. Quid porrò sibi uult, quod sollicitus de illo ne noctu detectus cubet, diurnæ uigilantis nuditati pudoriq; non æquè prospicit? noctu certè omnia tegunt tenebræ, ut aut minus aut nihil pudeat: dies lucem infert, et pudorem magis incutit. Cur autem non dare uestim iubet, sed reddere? quæ redduntur, aliena sunt: pignus creditoris magis quàm debitoris censetur. Sed non animaduertis, quòd debitor accipiens uestim in usum stragulæ, non iubetur redeunte luce sceneratori eã restituere? Alioqui si proprietæ locationis consideretur, uel tardiori liquet aliud in his uerbis intelligi. pronunciant enim magis quàm præcipiunt. nam si præciperet diceret: uestim oppignoratam, si creditor aliam non habuerit, reddito ante uesperam, ut ea se possit noctu obuoluere. pronuncians autem ita ut cõtextus habet loquitur. id enim solum ei restat amiculum, operimentum turpitudinis, in quo cubabit. Hoc cauillatorib. & criticis responsum sit. nos secundum allegoriæ leges rem explicabimus. Dicimus igitur per uestim figuratè sermonem intelligi. nam frigoris ac æstus iniurias uestis depellit à corpore, uelat quæ natura uelari uult, & pro ornamento est quadrans corpori. similitè etiam sermo à deo

à deo datus est homini munus pulcherrimum. præmittit pro telo esse potest aduersus insidiatores. nam sicut cæteræ animantes suas quæque uires habent à natura datas ad arcēdos impetus lædere uolentium: sic eadem natura homini dedit maximum propugnaculum & arcem nitißimam sermonem, quo tanquam armatura tegatur undiq; domestico aptißimoq; protectus satellite, & hostem infestantem laceßentemq; ipse illæsus submoueat. secundus eius usus est necessarius, quod probra operit & dedecora. efficax enim est sermo ad prætexēda peccata hominū. tertius, quod totam uitā ornat. quid enim aliud uniuersa & singula in melius promouet? non desunt tamen pestilentes homines, qui sermonem quoq; pro pigro capiunt, & habentibus adimunt, & quem augere debuerant succidunt: quemadmodum hostes faciunt dum agros uastant, fruges cæterosq; fructus depopulando, qui seruati potuissent esse usui. quoniā sunt quidam hostes perpetui rationalis naturæ, qui ante tempus detondent eius segetes, & prima germina deterunt, ut ceteri sterilitatem inducant bonorū operum. cum enim illa eris editionis sacræ desiderio rapitur, ueræ philosophiæ cupida, præ inuidia timentes ne si res ei succedat ex sentētia, obscœnitates eorum ac sucata commenta more torrētis subruat, impetū eius uertunt aliò malis artibus, deriuando in artes illiberales & uulgares ac sordidas. interdum etiam præclaris ingenijs sepes obdunt, ut occulta manent, tanquam perfidi tutores qui pupillorum fertiles agros uepretis sinunt obsolescere. nec pudet immitißimos omnium, sermonē unicam hominis uestem diripere.

Est enim, inquit, hoc unicum eius amiculum. Quid nisi sermo? nam sicut equi hinnitus est proprius, latratus canis, bouis mugitus, rugitus leonis, sic sermo hominis. hic est enim propriè munimentum, indumentum, armatura & arx hominis, animalis deo charissimi. ideò subiungit, hoc solum est tegmentum eius turpitudinis. quis enim equè ac sermo tegit uitæ probra & dedecora? nam inscitia est brutæ naturæ cognatum dedecus, eruditio rationis germanum ornamentum & domesticum. Ergo ubi cubabit, hoc est requiescet, homo nisi in sermone? sermo enim eruminosissimum genus nostrum subleuat. Et quemadmodum doloribus, timoribus, alijsq; malis pressos fauor, sedulitas dexteritasq; amicorum sæpe refouet: sic non sæpe, sed semper, grauissima onera, quæ nobis imponit uel corporis coniuncti necessitas, uel externus casus aliquis ex improuiso irruens, dimouet præsentissimum sermonis rationisue remediũ: qui socius et amicus familiarissimus à natura nobis est non tam additus quàm adglutimatus ut inuisibiliter sic insolubiliter. ideò præmonet quid conferat, & si quid secus accidit quàm uolumus, non uocatus succurrit, præstans non alterum tantũ officium, ut adiuuet sine consilio, uel consulat sine auxilio, sed utrumq; pariter. nec enim uires habet semperfectas, sed omnibus partibus integras. qui etiam si quando frustratur consilio, aut erratum opera corrigit, aut quod tertium superest auxilium, ad consolationem se uertit. nam affectibus ceu animæ uulneribus oratio remedium est saluberrimum, quod legislator ante solis occasum admoneri uult: hoc est, prius quàm illustri-
maxi-

maximūq; dei splendor occidat, quem misertus nostrū
 menti humanæ inserit. Nam quamdiu in anima lucet lū
 men illud diuinissimum, reddere debemus sermonem op
 pignoratū ceu uestem, ut homo recepta possessione pro
 pria, turpitudinem uitæ obtegat, & fruatur diuino mu
 nere, quiescatq; securus præsentia talis adiutoris & con
 siliarij, nūquam deserturi suū ordinem. proinde splen
 dente tibi adhuc diuino lumine sacratissimo, cura ut in
 terdiu pignus restituas suo domino. nam post occasum,
 sicut tota Aegyptus, palpabiles habebis huius seculi te
 nebras: percussusq; cæcitate atq; ignorantia, omnibus
 quæ in tua potestate fuerant spoliaberis ab Israele per
 spicace, cuius tenebas pignora, ingenuum in seruitutem
 uindicans. Hæc prolixius paulò disseruimus, non ob
 aliam causam nisi ut doceremus, quod meditatoria mens
 mota inæqualiter nunc ad ubertatem, nunc ad sterilita
 tem, & quodammodo semper iter faciens, quando subli
 mis sæcundatur, ab archetypis incorporeisq; illustra
 tur radijs fontis rationalis, id est dei perficientis omnia:
 rursum quando descēdens sterile scit, incidit in motas ab
 eis immortales intelligentias, quæ uocantur angeli. Ideo
 nunc quoq; dicitur: Occurrit in locum: occiderat enim
 sol. nam quando anima luce dei destituitur, inducente in
 rerum cognitionem, exoritur secundarium & debilius
 lumen uerborum iam non rerum, sicut & in hoc mun
 do inferiore. Luna enim secundum luminare à sole, post
 illius occasum lumen in terram mittit debilius. Quin &
 illud occurrere in locum aut sermonem, pro magno be
 neficio conceditur his qui non possunt deum loco ser

moneq; superiorem cernere, ut qui non in totum caligantem habeant animam: sed quia purissimus ille splendor eis non apparet, uel temperato fruuntur. Nam filijs Israel lumen erat quocunq; ueniret, ut narratur in Exodo, nocte ac tenebris semper fugientibus, in quibus uiuunt homines orbatu mentis oculis, non uidentes uirtutis radios. Alij, qui solem accipiunt pro sensu menteq;, in quibus iudicandi uim collocant, locum uero pro dei sermone, sic allegoriam intelligunt: occurrisse meditatorem sermoni dei, post occasum mortalis humaniq; luminis. nam quamdiu sensus aut mens existimat se intelligibilia tenere firmiter, & uersari se in sublimibus, longe abest sermo diuinus. quando uero utrumq; suam debilitatem fatetur, & abdens se quodammodo occidit, mox promptè occurrit rectus ille sermo gratulabundus desperanti de suis uiribus, & præstolanti opem aduenientis inuisibiliter. Legimus deinceps, quòd sumptis lapidibus eius loci supposuit eos capiti, & dormiuit in loco illo.] Miranda sunt hæc non solum propter allegoriam & physiologiam, sed etiam propter simplicem narrationem pertinentem ad exemplum laboris ac patientiæ, non decet enim uirtutis sectatorem uita delicata, nec imitatio beatorum istorum ut uocantur, re uera miserorum quantumlibet sint in honore ac precio: quorum tota uita somnus est & somnium si sacrarum legum latori credimus. Hi postquam per totum diem in tribunalibus, in curijs, in theatris, & ubiq;, molesti fuerunt alijs, reuersi suam domũ destruunt infelices: nõ loquor de edificijs; sed de animæ cognata domo hoc est corpore, quòd

quod, immodicis delicijs alijs super alias ingestis obruit
 & mero multo rigant, donec ratio mersa pcreat, & af=
 fectus qui sub uentre nascuntur ex saturitate, in effrenē
 rabiem conciti, quicquid obuiam sit corripiant ad sedā=
 dos libidinis furentis stimulos. noctu uerò dormituri in
 auratas spondas & pictos tapetas decumbunt molliter
 more mulierum, quibus natura uictum delicatum per=
 mittit, & ideo corpus etiam carum mollius fecit opifex.
 Talis nemo sacro uerbo familiaris est, sed ueri uiri, so=
 brietatis, honestatis, pudoris amatores, qui ad continen=
 tiam, frugalitatem, patientiam, ceu ad crepidines quas=
 dam iactati uitæ procellis animam tantum non mergen=
 tibus in stationem tutissimam se recipiunt, contempto=
 res pecuniæ, uoluptatis, gloriæ, atq; etiam cibi potusq;,
 nisi quantum ad arcendam famem sufficit, parati pro=
 pter uirtutem perferre sitim æstus frigora, & difficulta=
 tes cæteras, quos ne uestitus quidem pudet simplicissi=
 mi, imò luxum uestiū ut ignominiosum fugitant. his pro=
 cubili pretioso est solum herbidum, pro stragulis conge=
 stæ frondes & folia, pro puluino saxum aliquod aut tu=
 mulus paulo accliuior: quorum uictum delicati durum
 uocant, honestatis autem sectatores existimant iucundis=
 simum. conuenit enim uiris qui re uera uiri sunt. Vides
 ut nunc quoq; innutritus regijs facultatibus athleta uir=
 tutis inducitur humi cubare saxo pro puluino supposi=
 to capiti: & paulo post dum precatur, panem ac uestem
 petit naturæ diuitias, quippe cui luxus ostētatioq; num=
 quam placuit, nec admiratores rerum talium. hic est ue=
 rum exemplar exercitatæ animæ, infensus effcminatis
 omni=

omnibus. Hactenus de laude uirtutum sectatoris hominis industrij. nunc quærendum quid hæc figura significet. Sciendum autem quod Dei locus & sacrata regio plena est rebus incorporeis. eæ sunt immortales animæ siue intelligentiæ. ex his unam selectam hic noster, tuncquam caput coniuncti corporis, ad mentem suam propere admouet. mens enim quodammodo est caput animæ. id uerò facit quasi dormiturus, sed reuera quieturus in uerbo Dei, & totius uitæ suæ onus posthac iam leuius depositurus in eo. ab hoc autem uerbo libenter athleta noster excipitur, futurus nouus discipulus: qui mox approbata naturæ dexteritate uelut à prædotoribus instituitur, & inuitatur ad exercitia, assuescitq; colluctari, donec inuictum robur acquirat, auribus in diuinis contemplationibus utendo uice oculorum, adscitusq; in nomen ac gentem Israeliticam, hoc est uidentium. tunc etiam insigne uictoriæ lauream à uerbo accipit. id genus coronæ nomen habet mirum & absurdum, quod ominosum forte uideri possit. nam Torpor uocatur à præside certaminis. Scriptum est enim quod obtorpuerit latitudo præmiorum præconiorumq; & honoratissimarum uirtutum omnium. nam anima sortita uires inuincibiles, & absoluta in uirtutum exercitijs, affectataq; metam honestatis ultimam, non solet se iactanter extollere, & summis (ut uulgus loquitur) digitis incedere, quippe quæ potest integris pedibus ingentes passus facere. torpescet autem & contrahet amplitudinem opinione dilatatam antea. deinde ultro succumbens claudicabit, ut incorporeis naturis inferior, atq; ita dum uinci uidetur uictrix

euadet. debemus enim cedere præstantioribus, & hono-
 ris eorum rationem habere. Nam secunda palma in hoc
 certamine maiorem dignitatē affert quàm prima in re-
 liquis. Hæc uice præfationis in somnium diuinius mis-
 sum dicta sint. iam tempus est ut ipsum tractemus excu-
 tiendo diligenter partes eius singulas. Et uidit in som-
 nis, inquit, & ecce scala stans in terra, cuius caput attigebat
 cælum, & angeli dei ascendebāt descendebantq; per eam.] Scala in hoc uniuerso, quod mūdus dicitur,
 aer figurate intelligitur, cuius basis terra, caput cælum
 est. nam à lunari orbe, qui extremus est circulorum cæ-
 lestium, primus autem uersus nos, ut describunt contem-
 platores rerum sublimium, usq; ad superficiē terræ per
 totum id interstitium aer extenditur. hoc est animarum
 corpore carentium domicilium, quia opifici mundi om-
 nes eius partes animalibus implere placuit. ideo terre-
 stria terris attribuit, mari fluuijsq; indidit aquatilia, cæ-
 lo uero sidera. nam hæc singula non solum animalia di-
 cuntur, sed & mētes purissimæ. itaq; & in reliqua par-
 te huius uniuersi, uidelicet aere, animalia creata sunt.
 quòd si non patent sensibus, quid tū postea? nam & ani-
 ma est inuisibilis, & uerisimile est aerem potius quàm
 aquam alere animalia. quamobrè? quia aquatilia quoq;
 animantur aere. fecit enim eum conditor ut sit immobi-
 libus corporibus habitus, mobilibus uero natura inuisi-
 bilis, impetu autem imaginationeq; utentibus ut sit ani-
 ma. annon igitur absurdum uidetur elementum quo ani-
 mantur omnia, animabus carere? ideo nemo optimā na-
 turam animalium optimo in terris aeri adimat. adeò
 enitè

enim nō est desertus solus ex reliquis partibus ut instar
 populosæ ciuitatis ciues incorruptibiles immortalesq;
 habeat animas stellis pares numero. harum aliæ descen-
 dunt illigandæ corporibus mortalibus quotquot uici-
 niores sunt terræ amantioresq; corporum. aliæ sursum
 redeunt separate denuo post præfinitos à natura termi-
 nos. & ex his aliæ tactæ uitæ desiderio rursus ad eam
 recurrunt. aliæ pertesæ huius uanitatē corpus ceu se-
 pulcrum aut carcerem fugiunt, & sublimem ætherē pe-
 tentes pennis leuibus totum æuum ibi exigunt. Sūt item
quodam purissimæ optimæq; omnium, quæ altius diui-
niusq; sapiunt, aspernatæ ista terrestria & humilia, mi-
nistræ omnipotentis, tāquam magni regis aures & ocu-
li, uidentes audiētesq; omnia. has genios philosophi, an-
gelos uocant sacræ literæ nomine aptissimo. sunt enim
interuunciæ, patris mandata perferentes ad filios, & ad
illum uicissim preces filiorum. ideo inducuntur ascende-
re & descendere: non quod indicibus opus habeat deus
qui iam ante scit omnia: sed quoniam id conducit nobis
mortalib. habere mediatores illos & arbitros, quo ma-
gis reueramur rerum omnium præsidem, & eius ma-
ximam potentiam: quā reputantes olim rogauimus quē-
dam mediatorem: Loquere nobis tu: deus non loquatur
ad nos, ne moriamur. adeo enim non possumus ferre il-
lum castigantem, ut ne mera quidē eius beneficia quea-
mus capere, si ea per seipsum sine alijs ministris porri-
gat. Pulchre autem scala terræ infima sui parte hærens
figurat aerem. exhalationes enim è terra exspirantes te-
nuantur in aerem, ut terra quasi radix, cælum uero que-
 si

si caput sit aeris. Sunt certe qui dicant, lunā non esse glo-
 bum puri ætheris, ut cætera sidera, sed mixtum ex æthe-
 re aereq; & apparentem in ea maculam, quam nonnul-
 li uocant faciem, nihil aliud esse quàm admixtum aerē;
 qui suapte natura niger usq; ad calum tenditur. hæc est
 igitur illa mundi scala, quam in præsentī figura intelli-
 gimus. quod si eam queramus in hominibus, inuenie-
 mus animam, cuius basis est penè corporea, & tanquā
 terrea scilicet sensus: caput uero tanquam cæleste mens
illa purissima. per eam sursum deorsumq; feruntur inde
sinenter diuinæ intelligentiæ: quoties ascendunt trahen-
tes eam secum diuellentesq; à rebus mortalibus, & pro
dignitate tantum ostendentes ei spectacula: sed non de-
trahentes secum, quando descendunt. nam nec deus, nec
dei nuncius, detrimenti causa est: sed condescendūt pro
pter caritatem, ut succurrant misero nostro generi, &
animam quasi à flumine raptam fauore suo seruent in-
columem purgatissimas quidem mentes solus deus om-
 nipotens insensibiliter inuisibiliterq; dignatur inuise-
 re. Sic enim legimus in quodam oraculo uiro sapienti
 reddito. Inambulabo in uobis, & ero deus uester. cas ne-
 ro que adhuc lauantur, nondum absterfis omnibus sor-
 dibus contractis ex corpore, interuisunt angeli & exhi-
 larant aspectu honestissimo, quibus immigrantibus quā-
 tum malorum pellatur, quantumq; bonorum substitua-
 tur, manifestum est. Da igitur operam o anima, ut fias
 dei domus sacrosancta, robusta reddita è debilissima,
 potens ex impotente, ex imprudente intelligens, è deli-
 ra sapientissima. Quid si autem suametipsius uita me-
 dita=

ditator in somnis uidet scalæ similem: est enim natura-
 ter inæqualis res meditatio, nunc proficiens in altitudi-
 nem, nunc deficiens in contrarium, & tanquam nauis
 nunc secundis nunc aduersis uentis nauigans. alternis
 enim diebus, ut quidam ait, mutatur uita exercentium
 se in uirtutis stadio, modo uiuens ac uigilās, modo mor-
 tua dormiensq;: nec absurde dictum id uidetur. sapien-
 tes enim olympiam celestemq; regionem habitandam
 sortiti sunt, docti semper altiora petere: mali uero infe-
 rorum specus intimos, qui ab initio finem usq; mori di-
 dicerunt, assueuerūtq; usq; ad senectutem ab incunabu-
 lis. at meditatores, inter extremos medij, susq; deq; per
scalā feruntur, aut meliore fato subducti, aut reiecti con-
trario, donec huius contentionis digladiationisq; præ-
ses deus parti potiori addicat præmium, in totum pro-
fligata deteriore. Est & alterius cuiusdam rei similitu-
do hoc somnium, non prætereunde silentio. Res huma-
næ habent naturalem quodammodo scalæ imaginē, pro-
pter cursum inæqualem inconstantemq;. una enim (ut
ille ait) dies, alium de fastigio detrahit, alium tollit in al-
tum, cum nihil in eodem statu apud nos perpetuo ma-
neat, sed cuncta uarijs omnifarijsq; mutantur uicissitudi-
nibus. Annon ex plebeijs principes, plebeij fiūt ex prin-
cipibus: pauperes è diuitibus, è pauperibus locupletissi-
mi, honorati è contemptis, ex obscuris clarissimi, muta-
tione pulcherrima? nam fieri potest ut is cui totus mun-
dus est domicilium, apud te quoq; habitans curam ge-
rat suarum ædium, easq; sartas tectas semper tueatur.
hæc est uis rerum humanarum accliuīs decliuīsq;, incer-

his obnoxia casibus, quorum inæquabilitatem ipsum te
pus ueritatis amicissimum non obscuris argumentis in-
dicat. Somnium autem ostendit innixum summæ scalæ
principem angelorum dominum. [Credendum est enim
sicut in curru aurigam aut in naui gubernatorē, ita res
bus omnibus superstare eum. Qui est] corporibus, ani-
mabus, anuntiantibus, mentibus, angelis, ciuētis quæ ter-
ra uel aere uel celo continentur naturis tum uisibilibus
tum inuisibilibus. totum enim ille nuuidum ex se pendē-
tem regit. Cum autem dicitur innixus scalæ, nemo intel-
ligat deum laborare ut eam molē stabiliat: illud potius
cogitet his uerbis significari, deum esse robur firmita-
temq; rerum, quibuscunq; uult assignare stabilitatē per-
petuam. tantisper enim dum ab illo sustentantur, inco-
missæ manent atq; integræ. ille igitur cælesti scalæ inni-
xus sic dormientem in somnis alloquitur. Ego sum do-
minus deus Abrahami patris tui, & deus isaaci. noli ti-
mere.] Hoc oraculum & uisio fuit & confirmatio me-
ditatricis animæ, quod eam docebat, omnium rerū do-
minum deumq; utrumq; esse humano generi, cuius pæ-
tres auosq; adoptat, eorum dominum deumq; se profita-
tendo, ut eadem sit uiri boni quæ mundi totius fors &
conditio: quia scriptum legimus, Dominus ipse fors eius
est. Caue autem putes temere dici hic Abrahami domi-
num deumq; isaaci uero deum tantummodo. Nam hic fi-
gura est suo opte ingenio partæ absq; præceptoris opera-
scientiæ: Abraham autem ex præceptoribus cognitæ: et
hic indigena fuit, ille peregrinus & aduena. ille enim
omissa externa barbaraq; lingua Chaldæorum de sidea

*rali scientia subtiliter differentium, uertit se ad rationā
 li animali conuenientem cultum creatoris rerum om-
 nium: cuiusmodi homini duarum potentiarum opus est
 auxilio, principalis & beneficæ: ut et imperio legibusq;
 domini sit obediens, & ualde adiuetur eius beneficen-
 tia. alter uero sola indiget gratia. nec enim castigatione
 proficit in melius, innatam uirtutem habens, sed iam in
 de ab initio propter accepta diuinitus dona perfecte bo-
 nus euaserat. cæterum beneficæ potentiæ deus nomē est,
 regię uero dominus. utrum igitur dicendum est anti-
 quius? an dignum haberi pura putaq; beneficentiæ? utrū
 autem posterius? nõne quod & ex dominio tempera-
 tur & ex gratia? quod intelligens meditator ut mihi ui-
 detur, precatur rem mirificā, ut ei dominus fiat. in deū.
 uolebat enim non amplius timere ut principē, sed amān-
 ter honorare ut bene meritum. His atq; huiusmodi cæte-
 ris sacræ scripturæ locis nõne decebat homines, qui mo-
 do integros habeant mentis oculos, illustratos perspicere
 re quis sensus interius lateat, scrutariq; naturæ secreta
 potius quam in apertis dictis consistere? attamē etiamsi
 nos conuiuentibus animæ oculis aut non curauerimus
 aut non potuerimus cernere, ipse sacrorum antistes sub-
 monet, addens animum ne desperemus donec nos intro-
 ducat in penetralia, illatoq; lumine ostendat mysteria
 pulcherrima nunquā uisa profanis hominibus. ita pro-
 fecto decet facere. At uos animæ quotquot diuinū amo-
 rem gustastis, tanquam ex alto somno excitatæ, discussæ
 caligine properate ad mirificum spectaculum, & tar-
 dam cunctationem deponite, ut consideretis quā mul-*

ta spectatu audituq; dignissima noster agonotheta ad uestram utilitatem preparauerit: quandoquidem plurima ostēdi possunt memorabilia, & in his unum illud quod paulo ante diximus. nam auum meditatoris, patrem uocat oraculum: uero autem eius patri non addit hanc appellationem. ait enim: Ego sum dominus deus Abraham patris tui. atqui auus hic fuit. & rursus, deus Isaac, nec addit patris. hæc nonne digna questione sunt? maxime. inspiciamus igitur non negligenter quid sibi uelint. aiūt uirtutem parari uel natura, uel meditatione, uel doctrina. ideo tres nostri generis autores sapientes ciues describuntur, non eodem modo ad eundem finem contendisse. nam horum antiquissimus Abraham doctrina duce uix ad uirtutem ferentis usus est, sicut alibi quoq; quo ad fieri potuit ostendimus: medius uero Isaac natura, eadem magistra atq; discipula: tertius autem Iacob, meditationis exercitijs, quæ uersantur in certaminum laboribus. cum igitur tribus modis acquiratur sapientia, exirenti uniuntur maxime. nam doctrinæ progenies est meditatio. cæterum natura cognata quidem ut radix omnium, sine certamine tamen sortita est præmium. Itaq; merito Abraham qui per doctrinam profecit, pater Iacobi dicitur meditatione prouecti, ut non tam homo cum homine conferatur, quam uis audiendi ad discendum paratissima, cum ui meditandi ad sentiendum idonea. Attamen si hic meditator bene ad finem decurrat, & clare cernat quæ prius per somnium uiderat, in meliorem notam transformatus, & appellatus Israel, id est, deum uidentis pro Iacob subplantatore, non amplius ex patre Abraham dicitur.

Sto censebitur, sed ex bono Isaac naturali parente suo.
 hæc non mea commenta sunt, sed oracula inscripta sa-
 cris tabulis. Sublatis, inquit, Israel omnibus rebus suis.
 uenit ad Iuramenti puteum, & inolauit uictimam deo
 sui patris Isaac. Intelligis iam non de mort. alibus homi-
 nibus, sed de naturæ negotijs præsentem sermonem acci-
 pi: ecce enim idem modo Iacob ex patre Abraham na-
 tus, modo Israel ex patre Isaac uocatur ob causam iam
 redditam. Ergo postquam dixit: Ego sum dominus deus
 Abraham patris tui, & deus Isaac, subiungit, Noli time-
 re. merito. Quomodo enim posthac timere possumus
 cum habeamus te pro clipeo depellente omnes metus et
 affectus alios, qui etiam exēplares institutionis nostræ
 formas proposuisti in propatulo bene doctum Abrahā
 & bene natum Isaac. alterius enim magister, alterius pa-
 ter nominari sustinuisti, illum in familiarium, hunc in fi-
 liorum, recipiens ordinem. Quapropter etiam terram,
 uirtutem inquam fertilissimam, in qua dormit medita-
 tor quiescens, eo quod sensibus dormiat, anima uero ui-
 gilet, daturum ei se pollicetur, pacata ipsius quiete dele-
 ctatus, ad quam non sine bello bellicisq; laboribus per-
 uenerat, non armatus aut homines interimens, absit, sed
 aduersarios uirtutis affectus debellans & prosternens
 phalanges uitiorum. progenies autem sapientiæ cū are-
 na confertur, tum propter multitudinem incomprehen-
 sibilem, tum quia marinas undas littoralis arena obie-
 cta repercutit, sicut peccatorum fluctus recta per uer-
 bum diuinum institutio. nam hoc iuxta Dei promissum
 propagatur usq; orbis terminos, & eos qui re-
 cipiunt

capiunt illud facit totius mundi heredes, omniūq; huius
 partium uersus orientem, occidentem, septentriones, me-
 ridiem. Scriptum est enim Dilatabitur ad mare, austrū,
 septentrionem, orientemq;.] Est autem uir probus non
 suum tantum, uerumetiam publicum bonum omnium,
 propte suam opem offerens. Sicut enim sol omnibus lu-
 cet habētibus oculos, sic sapiens omnibus quotquot sunt
 ratione pręditi. In te, inquit, oēs tribus benedicentur.]
 Hoc oraculum uel singulis conuenit, uel compluribus.
 nam siue mea mens uirtute perfectē purgata fuerit, etiā
 meæ terrenæ tribus simul purificantur, uidelicet sensus
 & corpus eorum cōceptaculum. siue quis in domo aut
 ciuitate aut regione aut gente prudētiae amator exoria-
 tur, necesse est domum illam ciuitatē ue gentē ue mo-
 res ac uitam corrigere. sicut enim odorama replent
 suaueolentia proximos: eodem modo uicini sapientis et
 contermini ex afflatu eius latissime se diffundente melio-
 res euadunt. ceterum maximum beneficium animæ cer-
 tanti laborantiq; contingit comes deus omnipotens. Et
 ce, inquit, ego sum tecum.] Quid igitur nobis decet am-
 plius, cum te possideamus ueras diuitias, seruante in uia
 ducente ad uirtutem per omnes eius species? nō est enim
 simplex rationalis uia tendens ad iustitiam & uirtutes
 ceteras, sed sunt plurimæ, per quas commode perueni-
 tur ad sapiētiam. ualde pulchre autem dicitur & illud,
 Reducam te in terram hanc. Bonum enim fuisset ratio-
 nem apud seipsam manere, nec ad sensus proficisci: sectā
 daria uero nauigatio est reuerti ad seipsam. Et fortasse
 de immortalitate animæ dogma hic subindicatur. reli-

Ito enim cælesti loco, ut paulo ante dixi, in corpus quæ
 si peregre profecta est, ei pater pollicetur, nõ semper se
 passurum ilam teneri carcere, sed misericorditer solutu
 rum eius uincula, liberatamq; tuto deducturum in uete
 rem patriam, nec prius desitutum opitulari, quàm esse
 etus fidẽ promissionis approbauerit. deo enim proprie
 conuenit, id quod omnino futurum est prædicere, inõ
 quod plus est, ab operibus sermones eius non differunt.
 Excitata igitur experrectaq; ad eum. Qui est quæren
 dum anima meditatoria, primùm suspicatur cum adesse
 inibi, suspenso deinde aliquantisper assensu, ob hæsitã
 tionem eius cogitationis in metum incidit iam pœnitẽs.
 Experrectus, inquit, Iacob dixit: Dominus est in loco
 hoc: ego autem nesciebam.] Cui libenter dicerem: &
 præstat ignorare, quàm in loco deum esse credere, qui
 circumquaq; cõplectitur omnia. meritò igitur timuit,
 & stupẽs dixit, Quàm terribilis locus iste.] Vere enim
 an physiologia difficilis est de loco tractatio, in qua quæ
 ritur ubi, & in uniuersum an alicubi sit Ens: alijs dicen
 tibus quicquid est occupare locum aliquem, et alijs aliũ
 ei tribuentibus, uel intra mundum, uel quendam ultra
 mundanum. rursus alijs contendentibus, nulli creatu
 re illum increatum similem, sed in tantum excellere, ut
 mentem quoq; omnium uelocissimam, ipsius confesio
 ne post se relinquat interuallo longissimo. quamobrem
 exclamat confestim, non est quod putabam, non est in
 loco dominus. continet enim non continetur, ut docet
 ueritas. mundus iste quem uidemus sensibilis, nihil aliud
 quàm domus est dei, unius ex Entis ueri dei potentijs,
 qua

qua bonus est. Mūdum nempe domum & uericali portam nominat. hoc quid sit dicam. Mundum intelligibilem illum qui decreto dei constat ex ideis, non licet nobis aliter percipere quā ex collatione ad hūc nostrum uisibilem ac sensibilem: quia nec aliam ullam rem incorporaream cogitare possumus, nisi occasione sumpta à corporibus. quiescentium enim locus intelligitur, tempus uerò mobilium. puncta autem lineæ superficiesq; & in uniuersum fines, uelut circumdati amictus extimi. eadem ratione cum intelligibilis mundi notitia contingat nobis per sensibilem, hic illius porta dicitur. nam sicut ciuitatem uisuri per portam intrant: sic qui mundum illum inuisibilem uolunt cognoscere, tanquam peregrini sequuntur imaginationem huius uisibilis. At ille mundus essentiæ tantum intelligibilis absq; conspectu. cuiuscunq; figure, solam ideam referens exemplaris ad quod effectus est, ad clarissimam illam speciem umbra carentem reuocabitur, sublatis & mœnibus & portis omnibus, ut non per aliud spectetur sed per seipsum, ineffabili spectaculo exerens pulchritudinem nunquam mutabilem. De his quoq; satis. Huiusmodi somnium est & illud alterum de grege uario, quod ipse qui uidit, experfectus narrat dicens: Angelus domini per uisionem inclamauit me: Iacobe: respondi, quid est? & ait: Leua oculos, & uide hircos arietesq; salientes super oues & capras, albos, uarios, intersparfos cinericiij coloris maculis. Vidi enim quæ facit Laban. Ego sum ille Deus qui apparui tibi in loco Dei, ubi unxisti mihi lapidem, & uotum uouisti. nunc ergo surge, & egredere de terra hac,

& proficiscere in terram natalem, & ero tecum.] Vides in sacris literis diuinitus mitti somnia, nō solum per causam rerum antiquissimam, sed & per ministros eius apparitoresq; angelos, qui diuinam felicemq; sortem à summo parente acceperunt? considera tamen & quod sequitur. Sacer sermo alijs ut rex faciēda imperat, alios ut præceptor familiares discipulos utiliter insūit. alios item tanquā consiliarius sententijs optimis instruit, non ualentes ipsos sibi consulere. rursus cum alijs tanquam cum amicis fidenter amanterq; secreta consilia communit, quæ profanos audire nefas est. interdum scitatur ex quibusdā, sicut ex Adamo illud, Vbi es? ad quod propriè respōderi poterat, Nusquam: eo quod humanæ res omnes nunquam in eodem statu maneant, subinde mutante se tum anima, tum corpore, ac rebus extraneis, instabiles enim sunt cogitationes, cum earundē rerum imaginationes non semper easdem, sed interdum contrarias concipiant. corpus quoq; pariter instabile, ut indicant mutationes ætatum continuæ ab infantia usq; senectutem ultimam. nihilo stabiliores etiam res extraneæ, pendentes à fluctuantis fortunæ arbitrio. Cæterum quando sermo ille uenit in amicorum consistorium, non prius incipit dicere quàm unumquēq; nominatim appellet, ut arrectis auribus attenti quietiq; audiant oracula ad perpetuam memoriam: quoniam & aliubi dicitur, Sile & audi. ad hunc modum è rubo Moses uocatur. Vt uidit, inquit, cum accedere ad rem uisendam propius, uocauit eum è rubo deus, dicens: Moses Moses. qui respondit, Quid est? Sic & Abraham, quando deo tentante pietate

tene

tem eius, parans immolare dilectum filium unigenitum, uetitus est genus illud per se doctum, cognominatum Isaac, extinguere. sic enim incipit narratio: quod deus tentans eum dixit, Abraham Abraham, qui respondit, Ecce ego. tum ille: Sume filium tuum unigenitum quem diligis Isaac, & offer eum mihi in holocaustoma. iamq; uictima erat altari imposita, cum reuocauit eum angelus domini è cælo dicens: Abraham Abraham. qui respondit, Adsum. dixitq; ei, Ne extendas manum tuam super puerum, neq; facias illi quicquam. Ex hoc diuino sodalio unus hic meditator, meritò & ipse ut non postremus nominatim uocatur. Dixit, inquit, angelus ad me, Iacobe. Cui respondi, quid est? Vocatus attendit diligenter, ut uisa bene percipiat. ea sunt orationum, ceu pecorum, coitus & generatio. Leuatis, inquit, oculis uidit hircos arietesq; salientes super oues & capras.] Hircus caprarum gregis dux est, aries autè ouium. Hæc animalia duos sermones perfectos significant, quorum alter purificat animam, & facit peccatis uacuam: alter eam nutrit, & replet bonis operibus. Tales sunt in nobis duces gregum sermones, greges autem ut oues capraeq; quarum gerunt nomina, currètes properantesq; ad iustitiam. Tunc igitur leuatis mētis oculis, quos prius clauserat, uidit similes hircis arietibusq; perfectos sermones, paratos ad minuendas iniquitates & augenda officia. at quomodo? Dum super oues caprasq;, uidelicet iuuenes adhuc tenerasq; animas, pubentes & uigentes ætate saliant, non propter brutam uoluptatem, sed propter inuisibilem genituram sapientium dogmatum.

foecundum enim est hoc conuubium, non amplexus con-
 cilians corporum, sed bene natas animas iungens perfe-
 ctis uirtutibus. Salite igitur omnes recti sermones, coi-
 te, seminate, & quaecumque animam uideritis foecundam
 fertilemque; uirginem, ne sinatis praeteritam. inuitam
 autem ad complexus initiate, redditeque; grauidam. ele-
 gantem enim prolem pariet, masculam, albam, uariam,
 interspersam cinericijs maculis. haec uerba quid signifi-
 cent quaerendum est. *Διάλευτοι* albi sunt clarissimi &
 manifestissimi, quod *Δία* saepe in compositione uerbo-
 rum augeat rem, ut *διάδουλον* & *διάσκουρον*, quae uo-
 ces aliquid perspicuum insigneque; significant. proinde re-
 quiritur ut animae sacra genitura grauidae primogeniti
 foetus albidus sint, similes non sublustri colori, sed splendi-
 do, quales per meridianam serenitatem fulgent solares
 radij. requiritur etiam uarietas, non illa in lepra impu-
 ra et morem multiformis ac multiplex, quae propter sen-
 tentiae inconstantiam adsimilatur uitae huc illuc raptatae
incertis casibus sed literis picturata sigillisque; uarijs, effi-
 ctis probe omnibus. quorum proprietates inter se tempe-
 ratae mixtaeque; musicam symphoniam coficiant. quidam
 enim picturandi artem adeo neglectam uilemque; existi-
 mant, ut eam ad textores relegent. ego uero etiam nomen
 eius admiror, praesertim quando terrae segmenta, caele-
 stes circulos, animalium stirpiumque; differentias, & hunc
 mundi multiformem contextum aspicio. quae admiratio
 cogit me credere, huius opificem inuenisse artem uarie-
 gandi: atque ita & inuentorem ueneror, & inuentum eius
 honoro: operis uero ipsius spectaculo stupeo (quamuis
 quotam

quotam eius portionem uidi?) ex eo quod apparet, si ta-
 men satis apparet, diligentem coniecturam sperans me
 posse facere de cetero. Quin & amatorem sapientiæ mi-
 ror ob eiusdē artis studium, qui multa uariāq; hinc inde
 collecta scit contexere. Sumēs enim à puerili grām. itica
 hęc duo prima scribēdi legēdiq; facultatē, à perfectiore
 poematum noticiam & antiquitatum memoriam, ab a-
 rithmetica geometriāq; certitudinem in iudicio propor-
 tionum ratiocinationumq; à musica rythmos, metra cō-
 cinnā, colores, tonos, melos coniunctum disiunctumq; à
 rhetorica inuentionem, elocutionem, ordinem, disposi-
 tionem, memoriam, pronunciationē, à philosophia quic-
 quid in his est prætermissum, & reliqua ex quib. constat
 uita hominum, unum opus floridissimum conficit erudi-
 tionem uariam, admiscens ei opificem quoq; huius nego-
 cij, quē sacra scriptura uocat Beseleel, & interpretatur
 in umbra dei. hic enim rerum simulacra fabricat, exem-
 plaria uerò architectus, Moses nomine. idcō ille tanquā
 umbras deliniat: hic uerò non umbras facit, sed naturas
 archetypas speciesq; & picturis ornat sacraria. ille autē
 doctus ornator pictorq; loci sapientiæ, monumentis sa-
 crarum literarum inseritur. Hoc ipsum quoq; pulcrum
 opus dei, uariumq; mūdus uidelicet, eadem arte sapien-
 ter absolutum est. Et nō mirabimur picturā ut magnā
 scientiam, cuius sacratum opus extat factum ratione sa-
 piētissima, terra celoq; tot simulacra cōtinens, unde me-
 ditatori uariarum cogitationū materia. post albos enim
 mox uidit uarios, eruditionis notis insignitos. tertij sunt
 aspersi cinericij: hos tamē quis sanus nō diceret uarios?

uerum

uerum hic non tam de differentijs pecorum agitur, quam
 de uia ducente ad uirtutem. uult enim propheta in hac
incedentem aspergi aqua & cinere: quia terram aqua
maceratam proditum est formatam esse ab hominis fi-
ctore in corpus hoc nostrum, non manu factum opus,
sed naturale. est ergo principium inuisibilis sapientiæ,
non obliuisci sui ipsius, et habere semper præ oculis suas
origines. Sic enim superbia, uitium cum primis exorsum
deo, potest elui. Quis enim cogitans se aquam & cine-
rem iam inde à creationis suæ primordijs, inflabitur: &
cristas tollet per arrogatiam? ideo sacrificaturos etiam
ad hunc modum aspergi legislator iubet, neminem cen-
sens dignum his munijs, qui sibi non sit notus antea, &
ignoret uilitatem hominis, quam ex elementis è quibus
constat, coniectando intellexisse debuerat. Hæc insignia,
album, uarium, sparsum cinericium, quantum ad Medi-
tatorem attinet, qui nondum perfectus ea uidit, imperfe-
cta sunt: quantum autem ad uirum perfectum, & ipsa
perfecta uidentur. Consideremus quomodo. Principem
sacerdotum, quoties ritè immolaturus præscriptas uicti-
mis accedit ad altare, ante omnia cinere & aqua lustra-
ri sacra lex iubet, ut in sui memoriam redeat: nam & ille
sapiens Abraham supplicaturus terram se ait esse ac ci-
nerem: deinde talarem stolam indui, & ornatum pecto-
ralem uarium, cælestium siderum quandam imaginem,
Duo enim dei templa esse uidetur: alterum hic mundus,
cuius sacerdotium est penes dei sermonem primogeni-
tum: alterum anima rationalis, cuius sacerdos est ille ue-
rus homo: cuius hominis imago sensibilis est pontifex,
 qui

qui patrio ritu uota & sacra facit. huic præceptum est
 ut iam dictam stolam induat referentem celi similitudi-
 nem: ut & mundus unà cum sacerdote operetur, & ho-
 mo cum hac uniuersitate. atq; ita duarum specierum ty-
 pi declarantur, sparsæ & uariæ: iam tertiam perfectissi-
 mamq; quæ alba nominatur, explanabimus. quâdo hic
 ipse pontifex intrat intima sacraria, uariam illam ue-
 stem exuit, sumens aliam lineam, factam è bysso purissi-
 ma. hæc significat firmitatē splendidissimi luminis. nam
 hoc telæ genus difficilè rumpitur, nec fit ex ulla re mor-
 tali, & cum bene purgatur candorem habet ætimum.
 per quæ illud subindicatur, quod ex his qui sedulo pu-
 riq; colunt illud Ens, nemo est qui non primum firma-
 utatur sententia, contemptis humanis negocijs, quæ ille-
 ctos ledunt & reddunt infirmiores: deinde immortaliz-
 tatem cupiat, irrisis figmentis cæcorum hominum: po-
 stremo illustretur ueritatis splendore purissimo, nullam
 posthac admissurus falsam opinionem pertinentem ad
 tenebras. Hactenus de magno pontifice insignito tribus
 dictis signaculis, albo, uario, sparsio cinericio. at ille re-
 rum humanarum administrationis cupidus, nomine io-
 seph, extremas notas, ut apparet, non affectat, sed solam
 mediam uariam. narratur enim habuisse tunicam ua-
 riam, nec aspersus sacris lustralibus, unde agnoscere po-
 terat se lutum factum ex aqua & cinere, nec uirtutis ue-
 stem adeptus candidissimam: amictus tantum textura cœ-
 uilium rerum uaria, cui minimum quiddam de ueritate
 inspergitur, maxima uerò ex parte constat è mendacijs
 ratione fucatis, persuasibilibus, & præferentibus quan-
 dam

dant ueritatis speciem: unde origo Sophistarum Aegyptiorum omnium, ut sunt augures, ueriloqui, prodigiorum procuratores, aduersarij graues & praestigiatores maximi, quorum insidiosas artes difficile habetur euadere. ideo tunicam hanc Moses inducit naturaliter infectam sanguine: quoniam tota uita remp. administrantis cõlaminatur, dum bellum aut infertur aut propulsatur, instantibus. subinde alijs atq; alijs improuisis casibus. scrutare quemlibet gratiosum apud populum, cui bene succediunt negocia. caue te miratores eius decipiant, inuenies multos morbos, multas pestes in eo latere, huc illuc obtorto collo trahentes eius animam inuisibiliter licet reluctantem ne opprimatur, uel offensa tandem plebeia multitudinem, uel alicuius potèntioris insidijs. huc accedit inuidia grauis inimica et uix superabilis, omnes quæ uocantur felicitates impetere solita, quam euitare nõ est facile. quid est ergo cur nobis placeamus administratione reip. tanquam ueste uersicolori, decepti eius externa specie, nec animaduertentes latentem in insidijs periculosam turpitudinem? quin potius exuta ista tunica florida sagram illam uestem induimus intertextam uarijs uirtutibus sic enim insidias euademus, quas nobis struit inertia, inscitia, ineruditio, Labanis sodalitiũ. postquam enim nos purificatos lustrationibus sanctitatem inducentibus sacer ille sermo ueris ornauit philosophiæ rationibus, adiunctosq; probatis insignes ac illustres reddidit, incusamur à maliciosis moribus modo dicta bona instantibus. ait enim: Vidi quæ tibi Laban facit: nimirum contraria meis muneribus, petens te impuris, impro-

batis

batis, clancularijsq; artibus. sed non est timendum freto
 diuina ope, quapropter dicit, Ego sum ille deus quem in
 loco dei uidisti.] Egregia laus animæ, dignam habitam
 esse quæ deum uideat & audiat. Hic locus non est cur-
 sim prætereundus, sed diligenter examinandus, an duo
 dii sint. Legitur enim, Ego sum ille deus qui tibi appa-
 rui, non in loco meo, sed in loco dei, quasi alterius. quid
 igitur dicendum? Re uera deus unus est, abusiue autem
 plures: ideò sacra scriptura nunc illum uerum per arti-
 culum indicat: dicens: Ego sum ille deus. cæterum abusi-
 ue dictum sine articulo enunciat, qui apparui tibi in lo-
 co dei, nihil adiungens ad dei uocabulum. uocat autem
 deum nunc antiquissimum sermonem suum, non super-
 stitiose de nominibus sollicitus, sed unum spectans finem
 propositum. nam & alibi considerans an sit aliquod
 Entis nomen, satis didici nullum esse proprium: & quod
 cunq; dicatur dici abusiue. non potest enim dici aliud
 quàm solum Ens. attestatur mihi oraculum illud percon-
 tanti de nomine redditum, Ego sum ille Ens: ut cum ho-
 mo nõ possit cogitare nisi quæ nõ adsunt deo, saltem eũ
 esse credat. hunc cum animabus corpore carentibus di-
 ctatis ipsius ministerio tanquam amicum colloqui uide-
 tur probabile: cæterum cum degentibus in corpore, per
 speciem angelorum, natura nihil mutata interim, quan-
 doquidem est immutabilis: animabus tantum per uisio-
 nem concipientibus formam imaginariam, & uerã spe-
 ciem se uidere putantibus. est enim decantatũ priscorum
 fabulis, numẽ humana specie ciuitates obire, obseruãdo
 quid in eis contra ius & fas fiat. id ut uerũ nõ sit, tamen
 fertisse

fortasse uulgatum fuit utiliter. at scriptura, semper sana
 est reuerenterq; de Ente loqui solita, nihilominus stulto-
 rum hominum uitam erudire cupiens, homini quidem
 eum assimilat, sed non personis particularibus. ideo ma-
 nus, pedes, os, uocem, iram furoremq; & uindictam e-
 tiam, introitus exitusq;, sursum deorsum & quaqua uer-
 sum motus ei tribuit, hac parte non uerborum uerita-
 tem respiciens, sed utilitatem discantium. nimirum quia
 nota est quorundam naturæ obtusitas, ut omnino non
 possint deum cogitare sine corpore, quos non est possi-
 bile ad officium reuocari modo alio, nisi audiant deum
 more humano ire atq; redire, descendere ascendereq;,
 uociferari & indignari propter peccata hominum, in-
 terdum etiam inclementer irasci & implacabiliter. imò
 etiam tela gladiosq; & instrumenta ultionis alia contra
 sceleratos ei parata esse. Bonum certè fuerit, si uel tali-
 bus mimis intentatis ad sanam mētem redeant. uix enim
 aliam uiam præter has duas ullus legislator ingreditur:
 quarum una uergens ad ueritatem docet, non esse deum
 sicut hominem: altera tardioribus se accommodans ait:
 Castigabit te dominus deus sicut homo castigat suum fi-
 lium. quid igitur mirū est eum adsimilari angelis, quan-
 do propter egentium utilitatem non refugit similitudi-
 nem hominum: sicut quando dicit, Ego sum ille deus qui
 apparui tibi in loco dei. quod sic intelligendum est, eum
 tenuisse locum angeli ut tunc uidebatur, salua sua natu-
 ra, ut prodesset nondum ualenti uerum deum cernere:
 nam quemadmodum radios solis repercussos uident et-
 tiam qui non possunt ipsum obtueri, & in lunaribus ra-
 dijs

dijs, sicut in ipsa conspicitur mutatio: sic imago dei sermo ipsius nuncius, tanquam ipse intelligitur. Viden Aagar, hoc est liberalem eruditionem angelo dicentem, Tu es ille deus qui respexit me? non erat enim idonea uideri illum antiquissimum rerum autorem, mulier Aegyptij generis. at nunc mens incipiens proficere, omnium potentiarum regem imaginatur. ideo dicit ipse; Ego sum dominus deus, cuius imaginem tanquam me prius uidisti, & lapidem mihi inscriptum dedicasti. quæ inscriptio docet quod solus ego sum, & omnium rerum naturam statuo, perturbatione confusioneq; in ordinem ornatumq; reducta, suffultis rebus omnibus, ut firmo nitantur fundamento & solido, potenti meo sermone uidelicet, qui mihi est uicarius. nam lapidea columna tria significat; statum, dedicationem, inscriptionem. de statu inscriptioneq; diximus, superest ut explicemus dedicationem. nam caelum & mundus dedicantur suo creatori: & animæ quotquot ciues mudi charæ deo sunt, seipsas consecrât, nullo distractæ mortalium rerum desiderio. consecratæ aut per totam uitã indefessæ uacant bonis operibus. Stulte porro facit qui non seipsum sed aram deo dicat, putâs esse in rebus creatis quicquam stabile, aut dignum titulo, uel tale ut non etiam inscriptum mox aboleri debeat; uituperabile magis quam laudabile. ideo clarè in sacris literis præcipitur, Nō statues tibi ipsi statuam. nihil enim humanum uerè stat, etiamsi crepuerint qui reclamant mentientes. putant enim se non tantum stare firmiter, uerum etiam esse dignos honorib. ac titulis, obliuisci eius qui solus uerè stat & solus honorari debet, deflectetes enim

eos & auersos à uia uirtutis, magis etiam in errorem seip-
 sus inducit, ceu cognata uxor eorum, & cogit in sirtes
 & breuia: ut anima tanquam nauis defixa hereat more
 statuæ. Nam & Loti uxorem postquam respexit, scri-
 ptura narrat uersam in salis statuam. & meritò. Quia si
 quis in anteriora uisu audituq; digna non prospicit, hoc
 est in uirtutes & earum opera, malè à tergo relicta re-
 spicere, uanam gloriam, cæcas diuitias, insensatam cor-
 pulentiam, demètem formositatem, & id genus alia con-
 sectando, stabit inanima statua tabescetq; paulatim. Sal
 enim est res parum solida. Rectissimè igitur meditator
 exercitatione continua doctus, creaturam suapte natu-
 ra esse mobilem, creatorem immobilem, ponit deo colu-
 mnam lapideam, & inungit. Dicitur enim: Unxisti mihi
 columnam lapideam. Caue autem putes unctum oleo la-
 pidè, sed intellige totum de deo frante in anima, id quod
 incredibiliter eam ungit confirmatq;, addendo menti ro-
 bur insuperabile. est enim certaminum exercitiorumq;
 cupidus quisquis se honestis studijs dedit. itaq; merito
 qui germanam medicinæ artem alipticen excoluit, om-
 nes ad uirtutem pietatemq; pertinentes sermones inun-
 gens componensq;, aram deo dicauit pulcherrimam &
 firmissimam. ideò post dedicatam columnam lapideam
 ait se uotum uouere. Votum autem intelligitur proprie
 deuotio, quando quis non sua tantum, sed etiam seipsum
 eorum dominum, Deo donum dedicat. Sanctus est, in-
 quit, qui alit comam capitis, qui uotum fecit. Quod si
 sanctus, utiq; dedicatus, nihil profanum posthac attre-
 ctaturus. Ad stipulatur mihi Anna prophetissa & pro-
 pheta

phetae genitrix, cuius nomen interpretatur gratia. At enim se dedicare sacris Samuelem, non tam hominem, quam uitae genus afflatum diuinitus, & extra se raptum numine. Samuel autem interpretatur ordinatus Deo. Ergo quid insanis anima & in uanum laboras, quin ad Meditatore[m] accedis, sumptis armis quibus affectus arceas & lu[ct]ando superes? Sic enim breui disces praesse gregibus, non ignobilis bruti maleq[ue] pasti pecoris, sed probati rationalis & pulcherrimi: quorum magistra si fueris, miserum hominum genus miseraberis, indefinenter ad diuinum cultum hortando: Deum quoq[ue] incessanter laudabis, sacros hymnos inscribens tabulis, ut non solum expeditis uerbis, sed & carminibus musicis uirtutes eius celebres. sic enim poteris & in paternam domum restitui postliminio, finitis longis durisq[ue] peregrinationis laboribus.

PHILONIS IV=
DAEI, DE VITA MOSIS,
hoc est, De theologia &
prophetia, Liber
Primus.

MOSIS ut quidam censent legis=
latoris Iudæorum, ut alij, sacra=
rum legum interpretis, uitã scri=
bere est animus, uiri modis om=
nibus maximi absolutissimiq; et
eum lectoribus dignis notum fa=
cere. nam inçlyta fama legum,
quas reliquit posteris, totum orbem habitabilem perua=
gata, extremos eius terminos attigit. ipse uerò quis fue=
rit, non multis satis notum est: fortasse propter inuidiã,
aut propter institutorum eius ab alijs ciuitatibus in ple=
risq; discrepantiam, scriptoribus Græcis non dignatis
eum memoria: quorum maior pars facultate scribendi
abusi sunt tum in oratione soluta, tum in poematibus,
uersi ad comædias & fabellas sybariticas notæ turpitu=
dinis obscœnitatisq;: cum debuissent naturæ donis uti
ad prodendas res gestas uitasq; bonorum uirorum: ut
nec honesta exempla uetera nouaq; traderentur obliuio
ni ac silentio cum prælucere possint posteris, nec omiſſis
melioribus argumentis auditu indigna anteponeretur,
prætecta probris honestatis specie. uerum ego istorum
inui-

hic puer uisus est præ se ferre haud uulgarem indolem,
 adeò ut eius parentes edictum tyranni contemneret, fer-
 tur tribus mensib. domi lacte nutritum nemine conscio.
 deinde cum non deessent (ut fit sub regibus) qui scruta-
 rentur etiam recondita captando gratiam nouis delatio-
 nibus, timentes ne dum uni consulunt, ipsi necis eius fie-
 rent accessio, deploratum puerum, exponunt in ripa flu-
 minis: atq; ita gementes discedunt, miserantesq; tum suã
 necessitatem qua expressum sit infanticidium filij, tum
 pueri necem iniquam & miserabilem. deinde seipsos in-
 cusabant, qui calamitatem auxissent. Debueramus reces-
 natum exponere, quando prius quam nutricis interce-
 dat officium, uilgus uix habet pro homine. nos nimia cu-
 ra per tres integros menses aluimus, nobis maiorem tri-
 stitiam parantes, maiorem cruciatum puero, ut uolupta-
 tum dolorumq; per etatẽ capaciores se perire sentiat. hæc
 illi de futuro incerti, præsentem tantum indulgẽtes luctui.
 interea puella soror infantis expositi, affectu mota do-
 mestico, paulum digressa expectabat exitum, nimirum
 cuncta dispensante dei prouidentia. Erat regi unica dile-
 cta filia. eam ferunt dudum nuptam nõ potuisse matrem
 fieri, quãuis liberorum cupidam præsertim sexus po-
 tioris, ut esset qui in fortunatam auiti regni sortem succe-
 deret, migraturi alioquin in familiam aliam nepotũ pe-
 nuria. Qua cura pressam, & ea die maximè anxiam cum
 hæctenus solita esset domi se continere, ac ne limen qui-
 dem transcendere, proripuisse se cum puellis familiarib.
 ad fluuiam, ubi puer fuerat expositus. deinde lauantem
 aspergentemq; se inter opaca cõdensaq; stagnorum, con-
 spicantem

spicatum iussisse affèrri puerum: tum à capite ad calcem
 contemplatam, miratamq; formam & habitudinem, plo
 ranti condoluisse, affèctu iam ad maternam pietatè uer=
 gente, ac si ex ipsa infans fuisset progenitus. cumq; didi=
 cisset cum esse natum ex Hebræis parentibus tunc edi=
 cto regis territis, consultasse de alendo puero. nec enim
 tutum uidebatur confestim cum ferre in regiam. sic hæ=
 sitanti sororem infantis superuenisse tanquam è specu=
 la, & coniectantem de causa, rogasse num iuberet cum
 nutrirì apud quandam Hebræam mulierem nō dudum
 partu leuatam. annuente uerò illa, infantem ut alienum
 suæ matri commendasse: eamq; libenter pollicitam suam
 operam in nutricando, tanquam mercedis gratia, deo
 prouidente, ut prima educatio contingeret infanti domi
 apud hos ipsos ex quibus procreatus fuerat. post hæc
 nomen ei datur sumptum ex ipsa re, quòd esset ex aqua
 sublatus. Nam Aegyptiorum lingua Mos aqua dicitur.
 ubi uerò maioribus quàm pro ætate incremētis auctus,
 maurè ab lactatus est, mater eadem & nutrix cum red=
 didit ei à qua acceperat, eleganti sanè præditum indole.
 illa uidens eum supra ætatem proficere, ex aspectu re=
 nouata accensaq; beneuolentia, facit filium suppositi=
 cium, quæ iam ante muliebri arte finxerat se grauidam,
 ut natiuus putaretur non ascititiuus. Tam facile succedit
 quicquid deo placet quantumuis arduum. Ita nactus e=
 ducationem regiam, nequaquam infantium more dele=
 ctabatur assentationibus iocis lusibusq;, quamuis indul=
 genter haberetur ab educatoribus: sed iam tum modè=
 stiam grauitatemq; præferēs malebat audire spectareq;

utilia. confestim enim accefferunt aliunde præceptores, quidam ultro uenientes è præfecturis Aegypti proximis, alij magnis præmijs inuitati è Græcia. eos intra modicum tempus ille superauit, natiua docilitate institutionem præcurrrens, ut reminisci uideretur non discere, in rebus difficilioribus de suo comminiscens aliquid. nam præclara ingenia multa nouant circa scientias. Et quem admodum bonæ habitudinis corpora membris omnibus agilia securos pædotribas faciunt exhibēdo illis uel nihil negocij uel minimum, itidemq; agricolis generosæ plantæ per se proficientes in bonas arbores: sic animæ bene nata præceptis obuiam se offerens, à seipsa magis quàm à magistris adiuuatur: arreptisq; rudimentis cuiuscunq; scientiæ, equus (iuxta prouerbium) fertur in planiciem. Itaq; numeros & geometriam, uniuersamq; musicam, rhythmicam, harmonicā, metricam, siue contemplatiuam, siue per instrumenta uocesq; prominentem se modis uarijs, accepit ab Aegyptijs doctoribus: & in super occultam philosophiam descriptam literis (ut uocant) hieroglyphicis, hoc est notis animalium, quæ ipsi uenerantur etiam pro numinibus. reliquas liberales artes Græci docebant: ex propinquis autem regionibus euocati, Assyrij suas literas, Chaldæi sideralem scientiam. hanc & ab Aegyptijs didicit, mathematicæ cum primis deditis: obseruansq; quid utrisq; conueniat, in quo discrepent, intactus à contentionibus ueritatem quæ rebat: quippe qui nihil præter eam admittebat, longè aliter quàm isti qui accepta semel qualiacunq; dogmata obstinatè defendunt, siue probata siue improba, more

causæ

ret haud aliter quàm in instrumento musico. ceteri mortales si uel leuis aura felicitatis aspiret, inflantur & ummane spirant, superbe illudentes obscurioribus, appellando piculares, conturbatores, onera terræ, alijsq; uerborum contumelijs, tanquam sua felicitate probe constabilita munitaq; , fortasse ne in crastinum quidem eodem statu mansuri, nihil enim fortuna mutabilius, suisq; deq; uersante rerum humanarum aleam: adeo ut una sepe dies alium affligat, extollat alium. hæc illi cum nunquam non uideant ac intelligant, tamen amicos despiciunt, contemnunt leges sub quibus nati educatiq; sunt, mores patrios quantumuis probatos mutant prohibito, & intenti præsentibus obliuiscuntur ueterum. At hic cunctus in summum rerum fastigium, nepos tanti regis habitus, spe omnium destinatus successor auiti solij, nec aliud quàm rex iunior appellatus, secutus est maiorum suorum instituta gentilia, adoptiuorum parentum bona & si splendida, tamen adulterina iudicans: ediuerso naturalium parentum & si ad tempus uiliora, uera tamen & propria. itaq; utriusq; partis iudex incorruptissimus tum eius ex qua natus, tum eius in quam adoptatus fuerat, alteri beneuolentiam præstabat, alteri gratitudinem: & retulisset abunde gratiam, ni animaduertisset in ea terra impiam regis scuitiam. nam externi generis (ut ante dixi) erant Iudei, quorum primi conditores ob famem & inopiam à Babylonis prouincijs in Aegyptum migrauerant, & propemodum supplices tanquam ad asylum in regis fidem confugerant & indigenarum misericordiam. Ho-

spitibus

spiritibus enim (quantum ego iudico) iura debentur eadem quæ supplicibus . erant igitur supplices, inquilini, socij honore ciuibus iam proximi, uicini minimum differentes ab indigenis. Hos tales qui relictis pristinis sedibus in Aegyptum se contulerant, ut eam secure incolerent, tanquam alteram patriam, rex in seruitutem uindicabat, quasi belli iure captiuos, aut emptos de lapide, adigebatq; ad opera seruilia, homines non solum ingenuos, uerum etiam hospites, supplices, inquilinos, nihil ueritus numen cui exose sunt id genus iniuriæ . Ad hæc imperabat eis grauiora quam ferre possent, alios super alios labores cumulans. Si quis interim labori ob infirmitatē se subtraheret, capitalis noxa iudicabatur. Operibus præerat inmitissimus quisq; crudelissimusq;, quos exactores operarum appellabant ab hoc officio. Opera bantur autem partim lutum formando in lateres, partim comportando paleas. Nam paleis coherent lateres. Alij iussi sunt publica & priuata ædificia struere, fossasq; fodere, dies noctesq; conuehendo materiã sine successione, ne tantisper quidem permissi quiescere, dum somno se reficerent, ipsi & opificum & ministrorū præstantes operas, ut breui primum animi mox & corpora deficerent. Itaq; alij post alios emoriebantur pestilentia, quos insepultos proijciebãt extra terminos, nec puluerem sinentes corporibus iniicere, nec lachrymis cognatos aut amicos tam misere mortuos prosequi: ad eodem etiam affectibus animi, quos pene solos natura fecit liberos, iugum intentabant homines impij, præmetes eos necessitate grauißima. Hæc ille continuè ferebat indignissimè,

me, cum nec prohibere iniuriã posset, nec oppressis succurrere: uerbis tamen quantum poterat subleuabat, præfectos subinde admonens ut moderarentur laxarentq; nimiam in urgendo duritiam: operarios uero, ut præsentem statum ferrent fortiter, sicut uiros decet, nec animis deficerent unã cum corporibus, utq; sperarent mutationem in melius. omnia enim mundana uerti in contrarium, nubila in serenitatem, procellas in quietum aerem, tempestatem in tranquillitatem, res uero humanas eo magis quo instabiliore sunt. talibus incantationibus tanquã bonus medicus putabat se lenaturum mala quã uis grauißima: quæ tamen ad tempus lenita mox exasperabantur denuo, & ex interuallo augebantur nouis erũnarum accessionibus. erant enim inter præfectos quidã effrati rabie, nihil differentes à uenenatis carniuorisq; bestijs, humana specie beluæ, sub qua mores ferinos celebant, ferro adamanteq; duriores. ex his unum immansissimum, quia nihil remittens exacerbabatur etiã precibus, nisi celeriter iussa fierent pulsans miseros, uerberans, excrucians, interemit fas esse ratus. & re uera fas erat eum occidere, qui uiuebat in pernicipem hominum. hoc auditum rex egre tulit, ut indignum facinus, non quòd aliquis occisus esset, aut occidisset, siue iure siue iniuria: sed quòd nepos ab eo dissentiret, nec eosdem quos ipse haberet pro socijs & hostibus, amans quos ille odebat, infensus uero dilectis ab eo, & miserans quos rex inclementer exagitabat. hanc occasionem nasti purpurati, & suspectum habentes iuuenem, quem norant aliquando exacturum poenas præsentis crudelitatis quam

primam

primum potuerit, patulas aui aures impleuerunt pluri-
 mis calumnijs, hinc inde insusurrantes ut de amittendo
 principatu reddiderint sollicitum. dicebant enim: Te ip-
 sum aggredietur. nihil mediocre sapit, semper molitur
 aliquid, ante tempus ad regnum aspirat, alijs pollice-
 tur, alios territat, indemnatos interficit: quo quisq; est
 tui amantior, eo magis eum persequitur. quid cūctaris?
 an ut quæ conatur efficiat? proderit insidiatori hæc dia-
 latio. Moses interea secessit in finitimam Arabiam, ubi
 tutius degere poterat, deum inuocans, ut alteros eripiat
 è grauißimis calamitatibus, alteros nihil nõ per uim agē-
 tes puniat, atq; ita ipsi duplex gaudiū præbeat. nec fue-
 re uota irrita, deo probante mentem hominis fauentem
 bonis, malis insensam, ut paulo post declaratum est ma-
 nifesta eius sententia pœnaq; gēti sceleratæ inflictæ. ipse
 interim exercebat se in uirtutis stadio sub ratione magi-
 stra, parans se ad optima uitæ genera, actiuum contem-
 platiuumq; simul euoluens philosophiæ dogmata, atq;
 etiam expedite dijudicans, recondensq; in memoriam,
 ut postea posset in suum usum depromere, ueram laudē
 quærens non inanem opinionem hominum, quippe qui
 nihil nisi rectam rationem spectabat, fontem originēq;
 uirtutum omnium. Alius certe à rege infesto elapsus, er-
 tum primum ingressus regionem exteram, nonaũ assue-
 tus indigenarum moribus, incertus quibus offendantur
 uel gaudeāt, conatus fuisset quietus latere: aut si maluis-
 set uersari cum alijs, itiq; optimates sibi conciliasset in
 spem auxiliij, si forte ab aliquo ad deditionem deposcere-
 tur. at hic diuersam uiam ingressus, sequebatur sanū suū
 ania

animum, non sinens se transuersum abripi. & ideo non
 nunquam audentior quàm pro uiribus, fidebat iustitiæ,
 qua fretus ultro ferebat opẽ infirmioribus. Dicam unũ
 eius facinus quod in hoc tempus incidit, paruum in spe-
 ciem, sed indicium magni animi. Arabes exercent pecua-
 riam pascuntq; greges promiscue uiri, mulieres, iuue-
 nes uirginesq;, non plebeij solum, sed & nobiles. Septẽ
 puellæ unius sacerdotis filiæ gregem ad quendam fontẽ
 adduxerant, demissisq; per funem urnis, per uices certa-
 tim hauriebãt, fundebantq; aquam in proximos alueos
 donec implerentur. superuenerunt alij pastores, qui cõ-
 tempta debilitate uirginum conati sunt eas submouere
 unã cum suis gregibus, ad paratum potum agentes sua
 pecora, fruituri alienis laboribus. id Moses qui non lon-
 ge aberat conspicatus confestim accurrit, clamitans: Nõ
 desistetis ab iniurijs in solitudine, qua ad fraudem abuti
 mini? non pudet uos circumferre ignaua brachia incre-
 tesq; humeros? capillos, barbas carnesq; uiriles uideo,
 uiros non uideo. puellæ iuueniliter tractant quæ tractã-
 da sunt, uos iuuenes estis puellis delicatiores. nõ abitis
 non ceditis his quæ priores uenerunt, quæ ius aquæ ha-
 bent haustæ ipsarum opera, quo uberior esset copia: ita-
 ne paratam auferetis? Non facietis per celestem oculum
 iustitiæ, qui uidet quicquid fit etiam in locis desertissi-
 mis, non auferetis impune. is me præter opinionem mi-
 sit in auxilium. nec enim deero iniuriam patitibus, fre-
 tus illa magna manu, quam uos excæcati cupiditate non
 cernitis, nec fas est uos cernere. sentietis tamen eam ex
 occulto frietem, nisi respiscitis. His uerbis territi, quæ
 uideo

uidebantur hominis afflati diuino furore, ueritiq; ne uera caneret, paruerunt: admissisq; uirginum gregibus ad alueos, passi sunt earum pecora prius bibere. Illæ domũ lætæ reuerse, insperatum casum patri denarrauerunt, ita ut caperetur magno desiderio uidendi eius hospitis. obiurgabat igitur earum ingratitude: Cur dimisistis hominem? quin adduxistis, & si forte recusabat exorastis etiam? estis ne mihi alicuius inhumanitatis consciæ? aut non timetis ne iterum incidatis in uiolentos & iniustos alios? necesse est ut auxilio destituamini tam obliuiose erga bene meritos. recurrite unde uenistis, donec erratum potest corrigi. ite properè. uocate non tam ad hospitium, quam ad recipiendã gratiam. Debetur enim. Reuerse ad fontem, in propinquo eum inueniunt, et patris uerbis persuasum, domum deducunt. Qui primum speciem, mox & mētem eius admiratus (nec enim opus habet felix ingenium longa experientia) dat ei uxorem filiarum formosissimam, hoc uno factō uirtutem eius approbans, per seipsam amabilem, ut externa commendatione non egeat, modo detur innotescere. Post eas nuptias præfuit gregibus, ad principatum se præparans. Nam pastoralis ars ad regnum est præludiũ, hoc est ad regimen hominum gregis mansuetissimi: quemadmodũ bellicosa ingenia præexercunt se in uenationibus. in feris enim experiuntur futuri præfecti militiæ, brutis præbentibus materiam exercitiij tam belli quàm pacis tempore. nam præfectura mansueti pecoris habet quiddam simile cum regno in subditos. ideo reges cognominantur pastores populorum, non contumeliæ sed honoris gratia.

gratia. Imò quantum ego intelligo, non iuxta uulgarem opinionem, sed rei ueritatem uestigans, rideat qui uolet, solus potest esse rex undequaq; perfectus, qui bene callet artem pastoriciam, & curando minora animalia didicit, quomodo debeat præesse præstantiorib. impossibile est enim ut magna prius quàm parua perficiantur.

Factus igitur omnium ætatis suæ pastorum optimus, & utilitatis pecorum prouidentissimus, dum nullum laborem fugitat, sed ultro & iniussus alacriter eis prospicit; prompte bonaq; fide auxit gregum copiâ, adeo ut iam inuidiosus esset apud pastores ceteros, nihil simile uidentes in suis gregibus, qui præclare secum agi putabant si nihil detrimenti acciperent, mirantes illius numerum in dies crescere, nec tantum singulas oues pulchre pinguescere, sed præter egregiam corporum habitudinem fecunditate quoq; laudari, & pascuis frui longe saluberrimis. Accidit quondam ut dum sectatur loca herbida rigua letaq; pascuis, in quodam nemore uideret uisionem horribileni. rubus erat, frutex spinosus & inualidus. is nemine igne admouente subito incensus est: correptusq; totus à radice usq; cacumen flânta in morem fontis scæte, manebat integer & illæsus, quasi non esset incendiij materia, sed ipse ab igne aleretur. è medio promicabat forma quædam pulcherrima nulli uisibili similis, diuinum simulacrum, luce fulgens clarissima, ut suspicari posset dei esse imaginem. Vocemus eam angelum, quandoquidem futura prænuñciauit tanto clarius; quanto magnificentior erat uisio. significabat enim ardens rubus oppressos iniuria, urens uero ignis oppressores.

Quòd

Quod autem non exurebatur materia, portendebat non perituros qui affligebantur inimicorum uiolentia; sed conatum eorum fore irritum, illos uero enasuros incoluantes. Porro nuncius diuinae prouidentiae faciebat spem; tot horrendorum periculorum fore letum et facilem exitum. ea coniectura excutiatur diligentius. Rubus, ut dixi, frutex debilis est et senticosus, ut uel solo contactu uulneret. Nec absumitur ignis uoraci natura, ino conseruatur etiam, qualis antea fuit permanens, adeo nihil amittens ut nitesceret etiam. Hec omnia designabant exhortationem quandam, tantum non inclamantem presens calamitate: Nolite succumbere. Hec uestra infirmitas est potentia, quae punget uulnerabitque plurimos. Qui delere cupiunt uos inuiti seruabunt, tot mala illi euadentis, et cum maxime uastari uidebimini, tunc maxime enitebit uestra gloria. Vos quoque crudeles et igni uoraci similes ne nimium confidatis uestris uiribus; cogitate inuictissimas opes aliquando deletas et resipiscite. Ecce flamma suapte natura urens ut lignum uritur: lignum uero cremabile urit euidenter ignis in modum. Hoc ostentato mirifico postquam deus Moysi de rebus futuris manifeste praemonuit, addit et oraculum, ut sine cunctatione ad curam suae gentis reuertatur, pollicens se non solum libertatis autorem, sed etiam ducem nouae coloniae pauperum deducendae, et promptum fauorem offerens ad omnia. Tandem, inquit, me miseret oppressorum intolerandis iniurijs, quos nemo uel miseratur uel subleuat. et uideo tum singulos tum uniuersos unanimiter supplices implorare sperareque meum auxilium. Sumi die

tem exorabilis & propitiuus ueniam petentibus ex animo. I regem accede nihil omnino sollicitus: Qui tum regnabat cum præ metu fugeres, defunctus est, in regnum successit alius, cui nulla tecum similtas intercedit. Eum accedens unâ cū tuæ gentis senioribus, dic oraculo meo iuberi uniuersam gentem, ut extra fines regni progressi trium dierum itinere, sacra patrio ritu mihi faciant. Ille non ignarus tribules suos cæterosq; omnes haudquam his dictis credituros: Quid si, inquit, percontabitur, quod sit nomen eius qui misit me, nec dicere poterò, nõ: me impostor uidebor? Cui deus: Primum dic eis, Ego sum qui sum: ut discant differentiã inter ens & non ens, & nullum nomen de me dici proprie, cui soli esse cõpetit. Quod si ut sunt debiliores ingenio requirent appellatiõnem, indica eis, non tantum esse me deum, sed etiam trium uirorum à uirtute denominatorum, deum Abraham, & deum Isaac, & deum Iacob: quorum aliud doctrina, aliud natura, aliud meditatione quæ sita uirtutis est regula. Quod si etiam tunc nolint credere, tribus prodigijs docti flectentur, quæ antea nemo unquam uel uidit uel audiuit. erant autem hæc. uirgam quam habebat, in terrã proijcere iussus est. ea mox animata reptabat, uersa in draconem serpentum principem. ille territus monstro, præ timore fugam parans reuocatur, & à deo confirmatus, iubetur caudam eius prehendere. quo factò draco adhuc repens ad tactum constitit, extensusq; in longum, mox denuo in baculum uersus est, mirante utramq; mutationem homine, & uix discernente utra esset horribilior, intansũ erat ambiguus animo. Sequuntur

tum est confestim aliud prodigium. Alteram manum iufus est in sinum mittere, & paulo post eximere. eo facto manus niue candidior repente apparuit, rursusq; condita in sinum ac prolata, pristinam speciem coloremq; natium recepit. Hæc solus à solo discebat tanquã à magistro discipulus, habens secum instrumenta prodigiorum, m.inum & baculum, quibus quasi uiatice instruetus est. tertium nec circumferre secum nec prædiscere potuit, quod Aegypto seruabatur non minus horrendè stupendumq; id tale fuit. Sume, inquit, aquam fluminis, & effunde in terram, eritq; sanguis cruentissimus, cum colore mutatis & cæteris uiribus. uisum est autem hoc quoq; credibile, non solum propter certam autoris fidem, uerumetiam propter præterita manus uirgæq; miracula. nihilominus deprecabatur hanc functionē, causatus exilitatem uocis & linguæ tarditatem, negansq; sibi adesse facundiam, præsertim postquam decum loquentem audierat. ratus enim mutam esse humanam eloquentiam cum ueritate collatam, & uerècundo ingenio præditus, subtrahere se grauiori quàm pro uiribus, ut putabat, oneri: rogabatq; ut alius eligeretur ad exequenda mandata magis idoneus. Deus pudore delectatus respondit: An nescis quis os homini dederit, & linguam indiderit, quis guttur cæteraq; uocis rationalis instrumenta fecerit? ego sum. noli timere. meo nutu articulatè discres omnia, facundia mutata in melius, & usque proficiente, nec aliter absque impedimento fluente & cogitationes promente, quàm fontes manant limpidiissimi. quod si opus fuerit interprete, fratrem habebis ser.

monis ministrum ac uicarium, qui ad populum tua dicta perferat nuncius: tu uero illum dei madata docebis. His auditis, quia periculosum erat amplius contradicere, profectus una cum uxore ac liberis iter faciebat in Aegyptum: inuentoq; fratre qui uenerat obuiam, adiunxit eum sibi comitem, communicatis oraculis. Is iam ante habebat preparatam diuinitus animam ad obsequiũ, ut incunctanter assentiret sequereturq;. Sic ingressi Aegyptum unaminiter, primum senioribus gentis clam uocatis indicant oraculum, Dei miseratione instare libertatem & migrationem ad sedes meliores: idq; ipsum Deum polliceri, offerreq; se ducem itineris. post hæc regem ipsum audent appellare, ut populum extra fines regni emittat ad sacrificium. Aiebãt enim solitudine opus esse ad peragendos ritus patrios, diuersos ab aliorum ceremonijs, & ideo secessum requirentes, ne uel offendant alios, uel profanentur exterorum oculis parum fauentium spectaculo. At rex ab incunabulis innutritus maiorum suorum fastui, nec credens ullum deum præter ista uisibilia, contumaciter respondit: Quis est cui me obedire iubetis? non noui istum quem prædicatis nouum dominum. non dimitto gentem prætextu celebritatis sacrorumq; cupientem iugum excutere. Deinde homo iracundus & inclemens ignominia notat præfectos operum, qui sinerent otio lasciuire populũ, alioqui non desideraturum festa & sacrificia. Hæc enim non esse intentorum operi necessario, sed suauiter delicateq; uiuentium. Ergo cum populus grauius quàm ante premeretur, & Mosi socijs indignaretur ut impostoribus, eis clamq;

clamq; palamq; impietatem obijciens ac ementita oracula, tandem propheta aggreditur exerere miracula quæ didicerat, quo spectatoribus incredulitatem eximeret. interfuit & rex cum cohorte purpuratorum. Itaq; confluente ad regiam multitudine, frater Moſis baculum, elatum prius ut eſſet omnibus conſpicuus, in terram proiecit, qui mox in draconem mutatur. Tum circulus ſpectatorum præ metu ſtuporeq; ſolutus diffugit. Sophiſtæ uero magiq; quotquot aderant, quid uos terret, inquiunt. Nec nos ſumus rudes talium artium. & nos talia patrare poſſumus. Deinde cum quiſque ſuam uirgam proieciſſet, multi dracones circa primum illum uolebantur ſinuofis orbibus. ille uero arreſta ceruice immani hiatu non aliter quàm obiectos piſces circumquaque petitos abſorbuit: atq; ita deglutitis in priſtinã uirgæ naturam redijt. id tam magnificum ſpectaculum etiã iniquis animis omnem ſuſpicionem exemit, ne putarent hæc agi humanis uſuramentis aut artibus excogitatis ad ludibrium, ſed diuina potentia, qua nihil non facile perficitur. Attamen cum ne tam manifeſta quidem efficacia poſſet eis exprimi ut uictos ſe faterentur, ſed nihilo minus pertinaci audacia reſiſterent, additi obſtinate inhumanitati impietatiq; tanquam laudatis uirtutibus, nec miſerantes oppreſſos iniquo ſeruitio, nec diuina mandata exſequi inducentes in animum, tum manifeſtis oraculis declarata, tũ oſtentis ſubſecutiſ atq; prodigijs: opus fuit grauiore cenſura, ut afflictionibus agminatim ingruentibus caſtigarentur ſtolidi, qui dedignabantur erudiri bonis rationibus. Decem pœnæ regioni inſlicte

Ec 3 sunt,

sunt, ut qui in peccando nihil sibi reliquum fecerant ad summam malitiam, punirentur modis omnibus, ferirenturq; perfecto pœnarum numero. ne genera quidē pœnæ fuerunt uulgaria. Nam elemēta mundi, terra, aqua, aer, ignis, conspirarunt in impios deo uindice, ad declarandam eius potentiam, ea quibus ad creationem salutemq; rerum usus est, uertentis quando libet in impiorū perniciem. Hæ pœnæ trifariam distributæ sunt: tres pertinentes ad crassiora elementa, terram & aquā, ex quibus constant corpora cum suis qualitatibus, fratri Moysi commissæ: totidem soli Moysi, quas infixit per ignem & aerem, unde animarum origo præcipua: una utriq; communis, ordine septima: tres reliquæ ad complendum denarium deo seruatæ sunt. ab aqua fuit initium. hanc quoniam honorant Aegyptij præ cæteris, tanquam rerum omnium principium primam adhibuit deus ad terrendos castigandosq; noxios. Quid igitur mox accidit? Moysi fratre iussu Dei percutiente uirga fluumium, in sanguinem uertitur quā longus est ad mare usq; ab Aethiopia. idem in stagnis, fossis, puteis, fontibus, & omnibus Aegypti aquis euenit, ut deficiente aqua potabili ripas nemo peteret, & nouas uenas aperientib. pro limpido liquore sanguis emicaret tanq̄ è uulnere. pisciū quoq; genera extincta sunt cuncta, uitali facultate uersa in pestiferam, ut fœtore cōplerentur omnia, putrescentibus simul tot corporibus. hominum quoq; siti enectorum magnus numerus aceruatim iacebat in triuijs, non sufficīb. domesticis ad sepulturæ officia. nam per septem dies hoc malum durauit, donec Aegyptijs suppliciter Mosem

Mosē inuocantibus, & illo deprecante, deus misertus, est pereuntium. is cum sit exorabilis, mutauit sanguinem in aquam dulcem, redditis anni fluētis salubribus, qualia prius fuerant. sed non multo post remissam multam scelerati ad eandem crudelitatem redierunt, quasi omnino è terris migrasset iustitia, aut quasi elapsi ex uina poena non possent aliam incurrere. itaq; more puero- rum per etatem nondum sapientium suo malo didicerunt non contemnere. nam uindicta secuta cuestigio, ut illis cessantibus tardauerat, ita ad iniquitatem prope- rantes præuerit. rursus enim Mosē frater iussus ad fossas & stagna paludesq; uirgam porrexit. uix manum extenderat, cum ranarum tanta uis prorepit, ut nō tantum fora compleret ac loca subdiuālia, uerum etiam do- mos uillasq; & cuncta ædificia, tam sacra quā profana, tam priuata quā publica, haud secus ac si hoc ge- nus aquatiliū missum esset in diuersi elementi coloniā, natura mutante rerum uicissitudines. Nam terra est aque contraria. Itaq; cum nec foras progredi possent ho- mines uis oppletis, nec intus manere, refertis etiam inti- mis penetrabilibus, & ad summas quoq; contignationes ranis obrepentibus, ad extremam desperationem reda- cti, rursus ad eosdem, ut ante confugiunt, rege pollicite tante permissurum se Hebræos abire impune ac liberè. Sic exorato deo populi sui precibus, rane partim rece- perunt se in fluuium, partim mortuæ cumulabantur in triuijs, etiam è domibus eodem congestæ propter intole- rabilem graueolentiam exhalantem è cadauerib. bestio- larū, quæ uiuæ quoq; molestæ sunt sensibus. Postquam

autem ab hac pœna respirarunt modicum, sicut athletæ collectis uiribus, quo uehementius urgerent, ad consuetam reuerſi malitiam, obliſi ſunt eorum quæ pertulerāt. At deus aquis ceſſare iuſſis, terreſtrem pœnam induxit eodem uſus caſtigatore: qui ubi terram uirga percuffit, tot ſcnipes ex ea profuſi ſunt, ut uelut extenſa nubes totam obtineret Aegyptum. id animal eſt moleſtiſſimum, quamuis minutum admodum. Nam non ſolam ſuperficiem cutis lædit pruritu noxiſ, uerumetiam interiora per aures naresq; penetrat. inuolat & in oculos, niſi quis caueat. ſed qui caueri poterant tot dira examina? Quæret fortaſſe aliquis, cur deus tam uilibus animalibus ad uindictam uti maluerit, quàm urſis, pardis, leonibus, cæteriſq; feris carniuoris: aut ſi hæ non placebant, ſaltem familiaribus Aegypto aſpidibus, quarum morsuſ ſine mora enecat. Is ſi neſcit, diſcat, deum uoluiffe incolas caſtigare, non tollere. Nam ſi eos omnino delere uoluiffet, non opus erat animalium opera, ſed diuinitus immiſſa fame ac peſtilentia. Præterea diſcat & illud in omni uita profuturum. Quid nam? Homines quando bella gerunt, auxilia ſibi aſciſcere potentiſſima, quibus ſuam infirmitatem ſuppleant. Deum uerò omnipotentem, & nullius egentem opera, ſi quando uult tanquam inſtrumentis quibuſdam uti ad exigenda ſupplicia, non ualida eligere, quorum robur curat minimè, ſed uilia paruſq; inſtruere inuictis uiribus, atq; ita noxiſ plectere, quod nũc quoq; accidit. Quid enim ſcnipe uilius? tanen tantum efficit, ut tota Aegyptus deſiciens exclamare cogeretur, hunc eſſe dei digitum. manũ enim ne à tota quidem

dem terra quanta est sustineri posse, imò nec à mundo uniuerso. Hæc sunt inflicta per fratris ministerium. Nunc uideamus quas pœnas ipse Moses sumpserit, & ex quibus naturæ partibus. Aer ac cælum mûdi portiones purissimæ, aquis & terræ successerunt in Aegyptiorum castigatione, cuius administrator Moses electus fuit. Aer prior turbari cœpit. Nam Aegyptus penè sola inter regiones in meridiano tractu sita, unam ex quatuor annis temporibus ignorat hyemem: uel quia (ut fertur) nò longè abest à zona torrida, cuius occulto afflatu calescunt finitima: uel quia circa æstiuum solstitium inundas fluius nubes absumit. Incipit enim crescere æstatis initio, et sub eius finem desinit: quo tempore etesiæ quoq; impingunt ex aduerso in Nili hostia, impediturq; aquarum exiûs, mari tumescente per uetorum uiolentiam, & fluctibus, quasi pro mura se opponentibus, ita ut annis fluenta retro agantur. Ita fit ut aquis sibi inuicem occurrentibus, tum his quæ supernè à fonte descendunt, tum his quæ repelluntur ab hostijs, & dilatari nequeuntibus propter ripas eminentiores exaggeratasq; tandem necessariò supereffundatur. Est & alia causa cur hyems Aegypto sit superuacanea. Nam quod imbres alibi, hic restagnationes fluminis efficiunt, arua fœcundantes ad prouentus frugum annuos. Natura autem non solet ita in uanum operari, ut pluias terræ non indigenti largiatur, simulq; gaudet uarietate sui artificij, contentum è cõtrarijs qualitibus temperans. & ideo alijs supernè è cælo, alijs inferne è fontibus ac fluijs præbet aquarum commoda. In hoc statu regionis uernantis alienis mensibus, quæ circa

brumam irroratur paruis rarisq; pluuijs duntaxat in locis maritimis, supra Memphim autem regiam nullas omnino sentit, repente aer nouam sumpsit faciem, ut hybernis regionibus consuetæ tempestates simul ingruerent, imbres, grandines, procellæ atq; turbines, collisiones nubium, continua fulgura & tonitrua prodigiosa specie. Grædo enim intermixta nec ipsa liquecebat, nec extinguebat fulmina, sed utraq; uno eodemq; deferebantur impetu. Nec solum inclementia cæli contristabat incolas, uerum etiam rei nouitas. Credebant enim, nec falso, ab irato deo mutari omnia, tempestatibus insolitis arbusta segetesq; uistantibus, pereuntibus simul non paucis animalibus, partim frigore absumptis, partim elisis grandine ruente more lapidum, nonnullis etiam ictis fulmine, ex quibus si quæ supererant, ambusta circumferebant uulnera ad terrorem uidentium. Post finem autem huius cladis rege cum suis reuerso ad contumaciam, Moses iubente deo kirgam extendit in aerem. Moxq; auster incubuit uiolentiſſimus, per totam diem noctemq; inualeſcens, malum uel per se ualde noxium. Est enim aridus inuehens dolorem capitis & graucdinem, languorisq; tedium, præsertim in Aegypto regione ad austrum opposita, & exposita solibus, ut quamprimum is uentus mouetur, aestu exurat omnia. Tunc uerò intulit etiam locustarum agmina in stirpium perniciem, quæ indefinenter affluentes absumpserunt quicquid post tempestates superfuerat, ut in amplissima regione nihil relinqueretur uiride. ad has extremas calamitates redacti uix respuerunt regi occlamantes: Quousq; non permittis his

uiris

uiris: an nōdum sentis Aegyptum perditam? ille, ut tum uidebatur, assensit: relaxataq; clade ad Mosi deprecationem uentus à mari exortus locustas dispulit. Verūm hoc quoq; malo defunctis, quia rex manebat ut ante difficilis, superuenit calamitas maior quān ulla haecenus: Sereno enim die repente offusae sunt tenebrae, siue ob defectum solis maiorem solito, siue continuis densisq; nubibus caelum subtexitibus, & uimia conspatione interclusis radijs, ut dies nihil differret à nocturna caligine: qua per triduum continuata, uidebatur una perpetua nox longissima. tunc aiunt eos aut non ausos è cubili surgere: aut si necessitates naturales urgerent, more caecorum palpando parietes, & si quid erat praemanibus, ègrè potuisse progredi. Nam ignis quo utimur quotidie; uel acre turbato extinguebatur, uel uincebatur à crassissimis tenebris, ita ut saluis oculis summè necessarium uidendi sensum ceu exoculati requirerent: quo adempto ceterorum nullus usus erat. Nam nec loqui, nec audire, nec cibis frui licebat, sed per silentium fame cruciabantur, nulli uacantes sensui, praesenti malo praegravate, donec Moses miseratione motus deum exorauit. Tum demum successit lux tenebris, & nocti dies serenissima. His plagis percussos ferunt à Mose, mixta fulminibus grandine, & locustis, & tenebris lumen nullum admittentibus. Vnam de communi sententia fratres ambo inflixerunt in hunc modum. Deo iubente cinerem è fornacè hauserūt manibus, quem solus Moses iactauit in acrem. Moxq; puluis excitatus, & longè lateq; dispersus, hominibus brutisq; dira per totam cutem inussit ulcera; carnibus

*carnibus simul intumescentibus. & foedis pustulis scaten-
 tibus, ac si succensæ clam effruesceret. Quo cruciatu, si-
 cut par erat in exulceratione ac inflammatione, oppressi,
 non minus animo laborabant quam corpore, misere ue-
 xati doloribus. Videbatur enim unū ulcus à uertice usq;
 ad imos pedes, his quæ membratim sparsa erant, conti-
 nua serpigine in unū coeuntibus: donec rursus legisla-
 tore supplicante pro affectis morbus leuatus est. Cæ-
 terum hæc castigatio cōmissa est ambobus: propter pul-
 uerem fratri, penes quæ erat cura pœnarum è terra pro-
 uenientium, Mosi propter aereni mutatum ad affligen-
 dos incolas. nam hic erat minister calamitatum ex aere
 celoq; nascētium. Supersunt tria genera inflicta ab ipso
 deo, sine ullo humano ministerio, quæ singula indicabo
 quantum potero, primum per animal omnium audacissi-
 mum cynomyiam, cui ueram appellationē imposuerunt
 periti nominū, ut erant sapientissimi, compositam è duo-
 bus impudentissimis animātibus, musca & cane, altera
 uincente omnes uolucres temeritate, altero omnes terre-
 stres quadrupedes. Accurrūt enim intrepide, & si quis
 arceat, nō cedunt peruicacia, donec satiētur carnib. &
 sanguine. At cynomyia particeps amborum audaciæ,
 mordax & insidiosum est animal. Nā è longinquo cum
 fridore in teli morem magno impetu aduolat, infixaq;
 cuti hæret pertinaciter. Tunc uerò diris exagitate, nul-
 to molestiores erant, ultra natiuā sitim sanguinis arma-
 te ad ultionem diuinitus contra homines impios. Post
 hanc pœnam successit alia, nemine tunc quoq; ministro
 trati numinis, uidelicet interitus pecudum. nam armen-
 ta*

ta & greges ouium caprarumq; , præterea iumenta omnis generis , una die tanquam ex composito gregatim moriebantur , portendentia paulò post secuturam pestem hominum : quemadmodum aiunt publicas pestilentias solere primum in bruta seuire animalia. Tandem accessit extrema pœna decima superioribus omnibus atrocior, ipsis Aegyptijs morientibus, non tamen omnibus. nolebat enim deus regionem desertam reddere, quam castigatam tantum uoluit. itaq; parcens maximæ turbae omnis ætatis uirorum atq; mulierum, morti ad dicit solos primogenitos, exorsus à maximo natu regio filio, & in uilissimæ ancillæ pistrinariæ filium desinens. Nam circiter noctem mediam quotquot primæ patris matrisq; appellationem iucundissimam attulerunt parētibus, & uicissim ab ipsis primi nominati sunt filij, sani ualentesq; , nullo præcedente morbo repente interierunt ad unum, ut nulla familia sine domestico luctu tunc inuenta sit. Prima uerò luce cum quisq; suos charissimos inopinata nece sublato uideret, cum quibus superiore die suauiter usq; uesperam conuixerat, ut in publico luctu grauissimo, comploratione impleuerunt omnia. cum enim nemo esset exorsus eius calamitatis, unus erat clamor omnium, uno luctu obtinente totam regionem quacunq; patebat: qui tantisper dum intra priuatos parietes se continebat, singulis aliena mala ignorantibus, priuatus etiam tum uidebatur. Vbi uerò alij didicerunt ex alijs, geminabatur comploratio, accedente grauanteq; dolore publico, ut ne consolator quidem existeret. quis enim solaretur alterum, ipse consolatione

lacione indigens? ceterum ut in tali casu solet fieri, putantes hæc esse maiorum malorum initia, & solliciti de interitu superstitum, flentes cõuolabant in regiam, scissisq; suis uestibus regi causam calamitatis imputabãt, dicentes nihil mali se passuros fuisse, si Moses impetrasset quæ petierat. Nunc habere se obstinatæ peruicaciæ contentionisq; intempestiuæ præmia. deinde pro se quisq; certatim hortabatur populum, ut propere tota regione decederent, uel unam diem horãnuæ. differre longum rati & periculosum insuper. ad hunc modum expulsi protrusiq; memores ingenuitatis pristinæ, ausi sunt facinus quo iniurias acceptas rependerent. multum enim præde nacti sarcinas partim suis humeris, partim iumentis, imposuerunt, non præ auaritia (ut obtrectatores dicerent) aut alienarum fortunarum concupiscentia (quæ enim esse poterat?) sed primum ut diuturni laboris necessariam mercedem reciperent: deinde ut pro acceptis tempore quo seruiuerant iniurijs, si non pro merito, aliquid tamen damni reponerent. Nec enim est par iactura libertatis & pecuniæ, cum nemo sanus nõ malit uitæ quàm libertatis adire periculum. itaq; utrumq; factum iure tueri possunt, siue ut in pace mercedem receperunt, qua tam diu fraudati fuerant: siue ut bello uictores uitos bonis spoliauerunt. ab illis enim orta fuerat iniuria, qui hospites supplicesq; suos (ut ante dixi) quasi captiuos in seruitutem redegerant. Tandem ubi se obtulit occasio meliorum temporum, populus inermis illatam sibi uim ultus est, protegente ipsa iustitia. Tot plagis Aegyptus castigata est, quarum tamen nulla Hebræos attigit

attigit, quamuis cohabitantes in eisdem oppidis, uicis, domibus, terra, aqua, aere, igne, præcipuis naturæ partibus conspirantibus, ut impossibile esset effugere. id quod maximè mirum fuit, ab eisdem rebus uno eodemq; loco ac tempore, alios seruari, alios interimi. Fluvius uersus erat in sanguinem, at non Hebræis: his enim haurientibus fiebat potabilis. Ranae ex aquis in terram subrepentes foras, uillas, domos impleuerant, solos Hebræos deuitabant, ac si scirent discernere qui puniendi essent, qui nequaquam. Non scinipes, non cynomyia, non locustæ, quæ arboribus, satis, animalibus, hominibus uastitatem intulerant, ad hos aduolauerunt. non imbrium, grandinum, fulminum continuata uis ad hos usque peruenit, exulcerationem molestissimam ne in somnis quidem senserunt. cum densissimæ tenebræ offunderentur alijs, ipsi in diurna puraq; luce degebant. cum interirent Aegyptiorum primogeniti, nemo Hebræus periit. & merito, quando ne pecudum quidem pestis ad horum greges ulla uenerunt contagia. Nec aliud uideri poterant illo tempore quàm spectatores calamitatum alienarum, ex quibus utilissimam doctrinam pietatis perciperent. nunquam enim tam manifestum bonorum & malorum iudicium extitit, alteris exitium, alteris salutem afferens. Erant autem uiri demigrantes supra DCM. reliquæ turbæ senum, puerorum, mulierum iniri non poterat numerus. huc accedebat seruitorum multitudo promiscua & quasi supposititia. hos Hebræi susceperant è fœminis Aegyptijs, cõtributos paterno generi, quidã etiam pietatis amore se adiunxerãt, & erant

erant quæ tot continuis castigationibus profecerant in melius. Horum omnium princeps Moses electus est: quam potestatem accepit non ut alij fretus armis & machinis, aut equestribus, pedestribus naualibusq; copijs: sed uirtutis ergo honoratus & charitatis qua uniuersos prosequeretur indefinenter, deo quoq; fauente honorari uiri optimi. Nam quia regnum Aegypti dereliquerat cum esset nepos regius, & offensus incolarum superbia uolentiaq; adoptatores suos abdicauerat, simulq; spes illas abiecerat præ generosa magnanimitate & amore iustitiæ, uisum est omnipotenti rerum gubernatori, frequentioris meliorisq; gentis regnum ei reponere, quæ una omnium erat functura sacerdotio, & uota factura pro uniuerso humano genere, quibus & mala auerterentur, & impetrarentur prospera. Assumpto autem principatu non hoc egit, sicut nonnulli solent, ut auergeret suam familiam, & filios quos duos habebat extolleret, socios ac mox successores habiturus: sed ubiq; incorruptè se gerens in rebus minimis æquè ac maximis, superauit naturalem affectum erga liberos, malens rationis obtemperare iudicio. Vnicum enim habebat propositum necessarium, iuuare subditos, & dictis factisq; utilitati eorum consulere, nullam occasionem præmittendo in promouendis eorum negocijs. Solus hic omnium qui unquam principatum gesserunt, non aurum, non argentum in thesauros condidit, nõ tributa exegit, non palatia, non latifundia, non greges, non famulicia, non redditus, non alias opes sibi parauit, quamuis posset habere omnium harum rerum copiam: sed existimās animæ

me pauperis indicium esse mirari materiales diuitias; has quidem ut cæcas cōtempfit; illas uerò naturales per spicacesq; honorauit & anauit si quis unquam alius, in uestitu uictuq; quotidiano nihil præ se ferens status tragici, sed simplicitatem frugalitatemq; exercens priuati hominis. Regem autem in his solis agebat quæ uerè sunt regia: ut sunt continentia, fortitudo, sobrietas, solertia, prudentia, scientia, industria, tolerantia, iustitia, uoluptatis contemptus, ad uirtutem exhortatio, obiurgationes castigationesq; peccantium legitima, & rectè facientium laudes atq; præmia. Itaq; quoniam auaritiæ renunciauerat & diuitijs honoratis apud homines, perfectas maximasq; diuitias pro his ei deus reddidit: hoc est, ut tantundem posset quantum terra & mare ac flumina elementaq; cætera, & quæ ex his sunt condita. fecit enim eum suæ potentiæ participem, totum mundum ei subdens tanquam hæreditarium. quamobrem singula elementa obediebant ut domino, ad iussum eius suas uires mutantia. Nec mirum, quandoquidem iuxta prouerbium, Amicorum omnia sunt communia, amicus autem dei propheta dicitur: unde consequitur ut diuinæ possessionis usum habeat. nã deus nullius eget, cū possideat omnia. Bonus aut uir nihil propriè possidet, nec se ipsum quidem, uerum de thesauris dei quantum potest accipit. et merito, cum mundi ciuis sit: ideò nullam priuatim in orbe habet patriam: quippe qui hæreditatem habet non unam quampiam regionem, sed mundum uniuersum. Quid quod maiorè etiam cum omnipotente rerum patre conditoreq; societatem adeptus, communi appel-

lacione dignatus est? nominatur enim totius gentis deus atq; rex, & caliginem ubi deus erat intrasse dicitur, hoc est in illam inuisibilem, incorpoream, specie formaq; carentem exemplarem essentiam, abstrusos à mortali natura contēplationes considerans. Scipsum quoq; suamq; uitam, quasi tabulam elegātissime pictam proposuit spectandam, diuinū opus imitandumq; posteris. Felices qui has figuras suis animis imprimunt, aut certè student exprimere. Optandum est enim ut menti contingat absoluta modis omnibus uirtutis species: sin minus, saltem certum acquirendæ huius desiderium. Ne illud quidem ignotum est, quòd claros uiros imitantur obscuri & ignobiles, sua sponte sequendo quocunq; uiderint illos contendere. Itaq; si quando princeps se totum dans uoluptatibus, primus ad uitam delicatam deflectit, uniuersa propemodum subditorum multitudo ad uentrem & ea quæ sub uentre sunt proclinat præter appetitum necessarium, nisi qui naturæ benignitate animam sortiti sunt non insidiatricem sed propitiam. quod si honestiorem se uerioresq; sectam ille prætulerit, intemperantes quoq; mutantur ad continentiam, uel metu, uel reuerentia, ut habeantur æmulatores studiorum similibus. nec enim sic insaniunt, ut se præstantiorib. antefrant. Et fortasse quia legislator futurus erat, multo ante ipse lex animata rationalisq; factus est per dei prouidentiam, quæ nescientē destinabat huic muneri. Ergo postquam de communi consensu accepit imperium non sine numine, decreuit coloniam in Phœnicen, Coelesyriã, Palestinamq; tunc communi nomine Chananæam, deducere, cuius finis

nes determinabantur ab Aegypto trium dierum itinere. duxit autem per uiam minimè compendiarium : tum quia uerebatur ne regionum earum incolæ metu amittendarum unà cum libertate sedium armati occurrerēt, ipsi uerò ab hostibus reiecti ad hostes reuerti cogerentur, à nouis ad ueteres, præter ludibrium passuri grauiora quàm antea : tum quia uolebat per uastas solitudines ducendo experiri horum obedientiam, instructorū non amplis cōmeatibus, sed paulatim deficientibus. Quamobrè de recta uia decedens inuenit obliquum tramitem : eum ingressus est, ratus ad rubrum mare ducere. Fertur illo tempore accidisse ingens naturæ miraculum, quale nunquam auditum fuerat post hominū memoriam. præcedebat populum nubes in magnæ columnæ speciem, solari splendore lucens interdiu, noctu uerò flammeo, ut eius ductu absq; periculo erroris incederent. Credi tamen potest aliquè è summi regis præfctis angelum, nube inuolutum eos duxisse, quem nefas sit aspici mortalibus oculis. At rex Aegyptius postquā animaduertit hos ferri per deuia sicut putabat, ingressos desertum à nullis tritum uiatoribus, gaudebat eos aberrasse à recto itinere, uidelicet ratus non inuenturos exitum : iamq; missio nis pœnitens, statuit eos persequi, aut metu retracturus in seruitutem, aut internecione deleturus gentem profugam. deinde assumpto omni equitatu, iaculatoribus, fuditibus, sagittarijs, uelitibus, & uniuersis leuis armaturæ militibus, sexcētisq; falcatis curribus, præfctisq; huic expeditiōi purpuratis quo alacrius sequeretur cæteri sine detrectatiōe militiæ, excurrit summa celeritate,

properans ut fugientes improuisos opprimeret. Solent enim insultus repentini terrere grauius, & securi facilius intercipiuntur quam solliciti. id tunc quoq; sperans ille sequebatur, quasi ad primum clamorem uictor euasurus. Et iam populus in littore castra posuerat: quibus prandium parantibus primum exaudiebatur strepitus, ut propinquante tanta uirorum equorumq; multitudi-
 ne certatim properantium: mox progressi extra tabernacula circumspectabant arrectis auribus. paulò post conspectus est in tumultis hostilis exercitus instructus ad praelium explicata acie, Hoc tam inexpectato casu perterriti, cum nec arma illis ad defensionem suppeterent (non enim ad bellum, sed ad querendas sedes exiuerat) nec ipsi fugam expedirent, à tergo mari claudete, à fronte imminentibus hostibus, ab utroq; latere obiacentibus uastis inuijsq; solitudinibus, trepidabant desperantes, ut fuit, in tantis calamitatibus, incusabantq; principem occlamantes: Num deerant sepulcra in Aegypto, ut nos huc adductos necatosq; sepelires in solitudine? nonne quæuis seruitus est morte leuior? inescasti plebeculã spe libertatis, ut adiret uitæ periculum. abusus es nostra simplicitate, quasi nescires Aegyptiorum maliciam & iracundiam. Non uides nullum patere nobis è tot malis instantibus effugium? Quid agimus? inermes armatis occurremus? at fugiemus. quomodo, cum simus cincti ceu cassibus infestissimis hostibus, locis inuijs, & mari carente nauigijs? si tamen est nauigabile. His ille auditis ignoscebat, memor diuini oraculi: diuisisq; mentis & sermonis officijs, eodem tempore, altera deprecabatur deum
 tacitus

facitus ut eos è desperatis rebus eriperet: altero confir-
mabat solabaturq; tumultuantes: Nolite animo concide-
re. aliud est humanum, aliud diuinum auxilium. cur tan-
tum credibilibus sermonibus fidem accõmodatis? noster
adiutor nullis opus habet apparatibus. exitum inuenire
in rebus dubijs est deo proprium. solus ille plus quàm
uniuersa creatura potest. His illos etiam tum sui com-
 pos hortabatur. paulò uerò post iam afflatus familiari
 numine hæc cecinit: Exercitus iste instructissimus ut ui-
 detis armis uirisq;, non terrebit uos postea. internecione
 totus delebitur submergeturq;, ut ne reliquæ quidem
 eius in terra maneant, idq; non post longum tempus, sed
 nocte proxima. Hoc ille tum responsum edidit: post so-
 lis autem occasum exortus est auster uehementissimus,
 qui mare tunc solitũ cum æstu decedere, protrusit etiam
 ulterius nudatis littoribus, sicut fit in torrentum eluuiæ.
 nox quoq; densis nubibus obscura nullis illustrabatur si-
 deribus, quo magis caligo persecutoribus esset formi-
 dabilis. Tum Moses iussus uirga mare percutit. quo fa-
 cto aquæ scinduntur, et altera pars in altũ tollitur stans
 more parietis solida, altera ceu freno imposito ui occul-
 ta retrahitur: media scissura siccata patentem latamq;
 uiam præbete ad populi transitum. Moses gaudens con-
 specto hoc tam prodigioso miraculo suis addebat ani-
 mum, iubebatq; castra molire quàm possent celerrimè.
 inter cunctandum autem nouum prodigium se obtulit.
 Nubes quæ hætenus uix dux solita erat præcedere, tũc
 retrograda in extremo uisa est agmine quasi ad eius cu-
 stodiam, obiectu suo fugientes à persequentib. dirimens,

illis muniens iter tutius, hos retardans & infringens impetum eorum celerem. quo portento Aegyptij perterriti, tumultu atq; trepidatione complebant omnia, turbatis præ metu ordinib. incursantes in se inuicem, ac sero frustra q; conâtes fugere. Nam Hebræi summo mane per siccâ uiam traiciebant unâ cum uxoribus ac liberis. Hostes autem undis marinis rursus in unum coeuntib. mergentur cum suis equis et curribus, æstum refluxum uoluentibus etiam aquilonis flatibus, ut ne ignifer quidem superstes relinqueretur, nunciaturus acceptam cladem Aegyptijs. At Hebræi stupêtes quòd prodigiosam insperatamq; sine sanguine nacti essent uictoriam, & uidêtes hostem deletum momento temporis, duos choros, alterum uirorum, alterum mulierum, statuerunt in littore, cecineruntq; deo hymnos gratulatorios, præeunte carmen uiris Mose, sorore uerò huius mulieribus. nam hi choreas ductabant. Relicto deinde mari aliquâdiu faciiebant iter securum, erepti hostibus: sed cum per triduum aquam non inuenirent, rursus præ siti mœsti ad querelas reuertebantur, quasi nullo accepto beneficio. semper enim præsens molestia solet auferre memoriâ uoluptatis præteritæ. Conspectis deinde fontib. accurrunt læti, decepti uana spe tanquam hausturi. Amaræ enim erant aquæ, quarum gustu offensi defecerunt & animis & corporibus, non tam suam quàm puerorum uicem dolêtes, quos petentes potum non poterant uidere siccis oculis. nonnulli uerò inconstantiores & parum certæ pietatis, etiam præterita incusabant, ut quæ nõ salutē afferrent, sed grauiorem perniciem, quòd multo satius esset hostili manu

manu cadere, quàm siti excruciaci in super. illic enim esse citam mortem, uel potius ad immortalitatem transitum: hanc autem ueram esse mortem, diuturnam simul ac cruciabilem, cum sensus eius magis quàm ipsa timeatur. In hac lamentatione populi rursum Moses supplex deum precatur, ut gnarus imbecillitatis animalium, præsertim hominum, propter corporis necessitates, à cibo pendentium, & duro tantum uentri seruentium, det ueniam desperantibus, & omnium egestatem expleat, idq; sine dilatione, quando mortalium naturalis incuria celerrimè opem desideret. Ille facillè exoratus aperit supplicis animæ oculum, & ostendit lignum, quod sublatum iussit in fontes immitti: siue uis ea natia fuit, ignorata hæcenus: siue tum primum ad præsentem usum est indita. Quod ubi factum est, fontes dulcedinem acceperunt ut essent potabiles, ac si nunquam ante amari quicquã habuissent, adeò nullum relictum fuerat uestigium uitij pristini. Ad hũc modũ extincta siti uoluptas geminata contigit, quando quidem quoties præter spem incidit, maiorem affert læticiam. Impletis deinde hydrijs discesserunt tanquã epulati in festiuissimo conuiuio, ebrietate non temulenta ebrij, sed illa sobria, quam meracã hauserãt ex propinationib. sui principis pietati deditissimi: atq; ita peruenerunt in stationem secundam, aquas habentẽ & arbores, cui nomẽ Aclim erat, riguã duodecim fontibus, apud quos erant septuaginta palmæ ramosæ ac uirẽtissimæ, bonũ omen genti afferentes, si quis obseruet oculis mentis perspicacibus. nã ea diuiditur in trib. duodecim, singulas fonti similes, ut quæ pietatis fluentis scateant,

unde indefinenter proficiſcuntur præclara facinora. principes autem familiarum totius gentis fuere ſeptuaginta, merito aſſimilati palmæ arborum præſtatiſſimæ: quæ aſpectu pulcherrima, fructum quoq; fert optimū, & uitalem uim habet non in radicibus deſoſſam ut cætere, ſed in ſummo quaſi cor ſitam in ramorum medio, à quibus circumqua; ſtipatur ceu princeps à ſuis ſatellitibus. cuiuſmodi natura eſt etiam mentis quæcunq; ſanctitatem deguſtauit. ſolet enim hæc ſurſum ſpectare & in ſublimibus uerſari occupata contemplandis diuinis pulchritudinibus, nauſificiens terrenas, & hæc luſus repugnans, illa ſeria. Non multum deinde fluxit temporis, cum deficientibus cibarijs fame tentabantur, quaſi per uices prementibus eos neceſſitatibus. Graues enim dominæ ſitis & fames ſuo quæq; tempore urgebant, ut altera ceſſante, ſuccederet altera: id uerò adſictis erat moleſtiſſimum & intolerabile: qui poſtquam ſibi uidebãtur euaiſſe ſitis periculum, in famis inſidias inciderant. Nec ſolum præſens grauabat inopia, ſed etiam in futurū commeatuſ deſperatio. uidētes enim uaſtam ſolitudinem, frugum ſterilem, deſpondebant animum. nihil apparebat præter rupes aſperas, aut campos ſaluſuginoſos ſaxoſos ue tumulos, aut arenarum aceruſ altiſſimos. nuſquam flumiuſ uel torrens uel perennis, nuſquam ſons, nulla ſata, nullæ arbores, non mites, non ſylueſtres, non uolucres non terreſtre animal, niſi uenenofa reptilia pernicioſa homini, ſerpentes & ſcorpij. Ad hæc ſubibat animum copia & ubertas regionis Aegyptiæ, quam conferentes cum egeſtate premēte, tanto magis indignabantur, tales uoces

uoces iactantes alij apud alios: Libertatis spe migravi-
 mus, nunc ne uiuere quidem possumus. Felices nostri du-
 cis pollicitationibus, re ipsa sumus miserrimi omnium
 mortalium. Quis finis erit tam longi et inutilis itineris?
 tum nauigationes tum terrestres peregrinationes ha-
 bent terminum aliquem propositum, uel portum frequen-
 tem commercijs, uel urbem aut regionem quampiam. soli
 nos uagamur per inuias solitudines desituti spe rerum
 omnium. progredimur enim per deserta patentissimo si-
 milia pelago, & indies maior offert se uasitas. postquam
 nos inflauit uanis sermonibus, & aures spe repleuit, nunc
 uentres fame uexat, nec alimenta expediens necessaria.
 prætextu deducendæ colonix tantam decepit multitudi-
 nem, è locis cultis in inculta seductam: superest ut eam
 deducat ad inferos, quæ est uia uitæ ultima. His oppro-
 brijs petito non tani molestum erat male audire, quam
 ferre hominum incõstantiam. experti enim plurima mi-
 racula præter solitum rerum ordinem, non debebant
 amplius suas coniecturas sequi utcunq; probabiles, sed
 potius amplecti fidem cuius toties experimenta uide-
 rant. attamen cum reputaret nullam calamitatem esse
 grauiorem inopia, facile ignoscebat imperito uulgo &
 suapte natura mobili, tantum intento presentibus, quæ
 tum præteritorum memoriam eximunt, tum in futu-
 rum spem adimunt. itaq; mœstis omnibus & nihil præ-
 ter extremam calamitatem expectantibus, imminentem
 ut putabant capiti: deus partim propria motus demen-
 tia, partim in honorem ducis suo iussu electi, quo magis
 eius pietatem sanctitatemq; cõmmendaret parem pro-

speris rebus & dubijs, miseriæ remedium exhibuit no-
 uum & inauditum antea: ut tam manifestis signis sui fa-
 uoris præsentis reuerentiam eis induceret: ne si quando
 non omnia cederent ex sententia, spem simul & pacien-
 tiam abijcerent. Quid igitur accidit? Postridie diluculo
 multũ roris circum castra decidit paulatim niuis in mo-
 rem, dissimilis huic uulgari & penè quotidiano, quippe
 qui nec aqua erat, nec grãdo, nec nix, nec glacies, quod
 genus nubes inuchunt hybernis tempestatibus: sed in mi-
 lij speciem minutus candidissimusq;, ut aceruatim extra
 tabernacula iaceret mirando spectaculo. quo stupefacti
 scitabantur ex duce, quænam esset hæc nunquã ante uisa
 pluuia, aut in quem usum demissa. tum ille diuinitus hoc
 oraculum edidit: Mortalib. data sunt arua campestria
 sulcis profcindenda ut sementem agricolis reddant cum
 fœnore prouentus annui, quantum satis sit ad rerum ui-
 etui necessariarum copiam. at deo nõ una pars sed totus
 mūdus subditur, cuius portiones pro potestate uertit in
 usus quoscũq; uult. nũc sic illi uisum est ut alimentis ac
 non aqua subseruiat, quandoquidem terra quoq; solet
 producere pluuiam. Aegyptius fluuius quotannis arua
 inundans & irrigans, quid aliud est quàm terrestris plu-
 uia? Miranda sanè res, etiamsi nihil accessisset noui præ-
 terea: accessit tamen quod magis mireris. afferebantur
 certatim uasa iumentis & humeris hominum, ut & in
 futurum commeatus sufficeret: sed non erat opus repo-
 nere, ex quo deus decreuit recentia semper dona sugge-
 rere. Vrgenti necessitati abundè satis factum est, cunctis
 suauiter uescantibus: quicquid seruatuũ est in crastinum,
 totum

totum perijt, ita corruptum ut foeteret scateretq; uermi-
 culis. abiectis igitur his reliquijs inueniebāt cibos alios,
 cum rore matutino depluentes quotidie. tum quoq; se-
 ptimo diei honor eximius est habitus. quoniam enim ni-
 hil operis eo die permittitur, à paruis magnisq; cessatio-
 ne indicta, ne frige uiolarentur propter usum necessa-
 rium, duplum deus pluebat pridie sabbati, iusso populo
 colligere quod duraret in biduum proximum, cibo tan-
 tisper incorrupto manente præter solitum. successit &
 aliud miraculum haudquaquam prætereundum silētio.
 per continuos quadraginta annos, toto illo tam diutur-
 no itinere, necessarius uictus non defuit iuxta semel in-
 stitutum ordinem temporum, non secus quàm si ex hor-
 reis dimensum distribueretur singulis: simulq; discebāt
 obseruationem illius diei sacratissimæ ac desideratissi-
 mæ. Cum enim iam dudū quæfissent quis esset mundi na-
 talis, quo hoc uniuersum absolutum est, rem à suis maio-
 ribus ignoratam tandem didicerunt, non solum oracu-
 lo, uerum etiam argumento manifestissimo. Videbant
 enim corrumpi, ut dixi, quicquid supererat diebus cæte-
 ris, quod autem depluebat pridie sabbati, duplum pro-
 uenire, durareq; in biduum. Usus uerò eius erat huius-
 modi. prima luce collectum molebant aut terebant, dein
 elixo quasi placentis uesciebātur suauissime, absq; pisto-
 ris opera. Imò ne deliciarioribus quidem cibus diu carue-
 runt, quales habentur in regionibus habitatis & felici-
 bus, deo proferente suas opes in solitudine. uespertinis
 enim horis coturnicum nubes aduolabat à mari tota ca-
 stra inumbrans, terræ tam propinqua, ut facile præbe-
 ret

vet aucupium. has capiēdo coquendoq; ut cuiq; libebat,
 fruebantur carnib. optimis, ne desiderarent obsonia. In
 hac copia ciborū interuenit magna potus inopia: iamq;
 deplorata erat salus omnium, cum Moses sumpta sacra
 illa uirga per quam in Aegypto prodigia patrauerat,
 numine correptus rupem percutit. quæ seu uena oppor-
 tuno istu aperta, seu aquis tum primū eò corruatis per
 occultos cuniculos, erumpentibusq; præ impetu, more
 fontis tantum profudit, quantum & ad sitis remedium,
 & ad diurnam auationē suffecit tot milibus. omnes
 enim hydrias impleuerunt, sicut prius ad fontes amaros
 in dulcem naturam uersos dei prouidentia. quod si quis
 huic narrationi non credit, non nouit deum, nec querit
 noscere. alioqui certo certius sciret, miracula ista esse
 dei ludicra, collata cum serijs operibus: quale est crea-
 tio cæli cum fixis erraticisq; sideribus, lucis, diei solisq;
 productio, itidemq; nocturni lunaris luminis, terræ fun-
 datio in rerum meditullio, insularum & continentis im-
 mensa magnitudo, animalium stirpiumq; in tot species
 diuisa uarietas: adhæc maris æstuaria, fluuiorum cursus
 tam perennium quàm torrentium, latices fontium per-
 petuo manantium, alibi frigidorum, calidorū alibi: præ-
 terea tot mutationes aeris, tempora discreta annuis ho-
 rarum uicibus, aliæq; pulcherrimæ res innumere, qui-
 bus recensendis uix tota hominis uita sufficiat, quæ nec
 ad unius cuiuspiam mundi partis miracula singulatim
 excutienda satis sit, etiamsi contingeret longissima. Ve-
rum ista cum digna sint admiratione maxima, contem-
nuntur propter consuetudinē. quæ autem inuisitata sunt,
 quam=

quamuis minora, miramur indulgentes nouis imagina-
tionibus. Tãdem post pererratas diu solitudines inuias
apparucrunt quidam terræ habitabilis termini, ceu sub
urbana regionis eius quam sibi destinauerant. habitaba
tur autem à Phœnicibus. hic sperantes uitam quietã trã
quillamq; multum opinione sua falsi sunt. nam regionis
eius rex populationem agrorum metuens, excita oppi
datim iuuentute, opposuit se ut arceret eos à transitu.
quod si armis uiam sibi aperire conarentur, aggredere
tur integris uiribus & recēti milite fessos itineribus &
comitatuum inopia aquarumq; penuria, quibus illi ne
cessitatibus laborabant alternantibus. At Moses re per
exploratores cognita non longe ab hoste castra meta
tus est, delectu iuniorum habito, imperatorē his lesum
præficiens unum è minoribus ducibus, ipse properauit
ad querendum maius auxilium. purificatus enim solen
nibus lustrationibus ascendit propinquum tumulū, sup
pliciter deum inuocans ut Hebræis daret uictoriã, quos
liberasset à grauioribus periculis, depulsa non solum ho
minum uiolentia, uerum etiam lue quæ corruptis elemē
tis Aegyptios infestauerat, atq; etiam per totam iter fa
me alias ineuitabili. cum autem starēt utrinq; instructæ
acies, nouum accidit prodigium in ipsius prophætæ ma
nibus, modo leuissimis, modo mire grauibus. quæ quo
ties leuitatem recipiebant, ad cælum sublata confirma
bant socios ad rem gerendam fortiter: quoties uerò de
grauabantur, præualebat hostilis acies, deo significan
te, quòd alterorum propria hereditas sit terra mundi
pars infima, alterorum æther sacratissimus, & quemad
modum

modum in rerum uniuersitate cæliū est terra potius, sic etiam populum suum bello superaturū aduersam aciē. Cum igitur aliquantisper manus bilancis in morem nūc sursum tollerentur, nūc deorsum uergerēt, certareturq; in arte dubio, tandem repente uelut pinnas habētes pro digitis sublatæ uolitabant per aerem manentes in sublimi, donec Hebræis certa uictoria contigit interneccione deletis hostibus, & clade iusta domitis ab his quos iniustus armis laceſſebant. Tūc Moses altare dedicauit, quod ex re nominauit Dei refugiū, in quo uota persoluit martatis uictimis. Post prælium decreuit exploratores ad inspiciendas sedes genti suæ destinatas mittere, anno secundo postquam iter ingressi fuerant: ne forte more solito per ignorantiam dissentirent à ducis consilio: utq; re auditu cognita, quid agendum esset in commune dispicerent. nisi sunt e duodecim tribubus totidem principes electi ex optimatibus, ut omnium esset par auctoritas: utq; ex æquo tribus omnes de statu regionis cognoscerent ex honoratioribus, si modo illi renunciare uera uoluerint. Electos autem sic alloquitur: Certanimum ac periculorum quæ sustinuimus & sustinemus hodieq;, præmium erit agrorum diuisio, quam spem ratam sexit deus optimus maximus, ut gentem frequentissimam deducamus in coloniam. profuerit autem plurimum locorum, hominum, rerum conditionem pernoscere, sicut ignorare hæc est noxium. ideo uos elegimus, ut uestris oculis atq; mentibus illa inspiceremus. eritis igitur tot milibus pro auribus & oculis, ut cognoscatis quæ nos scire oportet, nimirum tria hæc: incolarum frequentiam

ac

ac potentiam, urbium situm, munitæ sint an sine muniti-
 onibus: postremo quænam sit agri natura, num serax
 & apta uinetis, arbutis atq; segetibus, an contra steri-
 lis: ut aduersus uires copiasq; incolarū instruamus nos
 legionibus quas illis tuto possimus opponere, contra lo-
 corū autem difficultates machinis oppugnatorijs. natu-
 ram quoq; regionis scire necessum est, bona sit an non.
 alioqui pro possessione sterilium agrorum ultro subire
 pericula, summa stultitia fuerit. arma autem nostra &
 machine atq; copię sitæ sunt in sola erga deum fiducia.
 hoc apparatu freti nullis cedemus terroribus: hoc uince-
 mus, etiamsi fuerimus inferiores robore, habitudine, au-
 dacia, peritia, copijs: hoc instructi etiam in uasta solitu-
 dine nihil requisuimus eorum quæ habetur in urbibus:
 tempus quoq; nunc est explorationi aptissimum, uernū
 uidelicet, quando ad maturitatem tendūt segetes, & ar-
 borum fructus proferre se incipiunt. præstat tamen dif-
 ferre in æstatem reditum, & afferre aliquid fructuum,
 quod sit regionis eius ubertatis specimen. His auditis ad
 explorandum proficiscuntur deducente uniuersa m: alti-
 tudine, sollicita ne comprehensi luant supplicium, & ac-
 cipiatur geminum incommodum, uirorum tributim se-
 lectorum interitus, cum ignoratione rerum hostilium
 quarum petebatur notitia. habebant autem secum du-
 ces peritos locorum, quos sequebātur in itinere. cumq;
 appropinquassent finibus, ascenso monte altissimo con-
 templabantur regionem magna ex parte campestem;
 feracem hordei, tritici, atq; pabuli. montana quoq; uiti-
 bus & arbutis erant consita, ubiq; uirentia, distinctaq;
 riuus

riuis ac fontibus ad aquandi copiam, ut à radicibus usq; cacumina tota latera montium opaca essent continuis arborib. præsertim iuga & ualles mediæ. uidebant etiã urbes natura simul & arte munitas egregie. amplius deinde inquirendo uidebant incolarum immensum numerum, gigantibus sunilium proceritate ac robore. hæc ut diligentius perspicerent, hæserunt ibi diutius; ne fallerentur primo intuitu, sed certiores menti notas imprimerent. simulq; curauerunt ut decerptos arborum fructus iam semimatturos suis tribulibus ostenderent, eos præcipue qui non corrumpuntur facile. sed nihil magis quam uitis fructum mirabantur. pendebant enim prægrandes uuae de palmitibus, spectaculum uix credibile. harum unam exæctam suspenderunt è uecte medio, cuius extrema imposuerunt humeris duorum iuuenum, atq; ita deportabant alijs post alios propter pondus succedentibus. de cætero non consentiebant. In itinere conuenire eis non poterat quid renunciãdum esset de communi sententia, ne quid seditionis oriretur in populo, sed hoc fuit leuius. post reditũ extitit maior discordia. alij de urbium munimentis & ciuium frequentia narrãtes, attollentesq; in maius omnia, uerbis territabant concionem: alij contrã eleuabant quicquid uiderant, hortando ut forti essent animo, & coloniam quærerent, consecuturi ad primum clamorem uictoriam. nullam urbem laetam tantæ multitudinis simul ingruentis impetũ, nec pacem futuram incumbenti oneri. Atq; ita utriq; inueniunt in plebe quos imbuerent suis affectibus, ignauia timidi, fortes uero spe atq; audacia. Verum hi portio

quinta

quinta fuerunt, timidis quincuplo superatibus ceteros: quo factum est ut paucorum fortitudo obscuraretur in tanto ignauorum numero. duobus autoribus optimi cō filij præualuerunt decem dissuasores eorum sententiæ, qui pertraxerunt in suas partes totam plebeiam multitudinem. omnes uno ore laudabant montana æque atq; cæpestria: sed confestim reclamabatur à concione: Quid opus est nobis alienis fortunis asseruatis tãto præsidio, ut nõ possint adimi pristinis dominis? Vix temperatum est à manibus, quin duos diuersum sentientes lapidibus obruerent, malentes audire iucunda quàm utilia, & ue ris falsa præferentes. quod ægerrime ferebat dux multæ tudinis, diris agitari eam suspicans, quæ tam contumaciter aspernaretur oracula, nec longe ultionẽ abesse, sicut euentus docuit. nam illi decem exploratores timidi absumpti sunt pestilẽtia cum turba sequuta ipsorum ignauiam. soli qui suaserant eundum intrepide, seruati sunt, præmium referentes pietatis, & reuerenter accepti oraculi. Hæc causa fuit serius deductæ coloniæ. cū enim potuissent secundo anno post quàm ex Aegypto demigrarant, agros Syriæ diuidere, deflectentes à uia compediaria, uagabãtur per secessus longinquos & deuios, alios querendo post alios, frustra defatigantes animum cum corpore, ut meritas impietatis pœnas persoluerẽt: quippe qui præter tempus iam elapsum, per xxxviij. annos, etatẽ hominis, susq; deq; oberrantes per inuia, uix quadagesimo anno peruenerunt ad eosdem quos antea terminos. In aditu regionis habitabat gens cognata, quos sperabant fore belli aduersus uicinos gerendi socios, ad

iuioresq; in parandis nouis sedibus: aut si hoc grauaretur, certe neutris se adiuncturos partibus. nam utriusq; gentis primi conditores, tum Hebraicæ, tum accolentis fines hostiles, una matre unoq; partu editi fuerant, quorum familiæ felici auctæ sobole in duas populosas gētes tum excreuerant. harum altera in suis mansit sedibus: altera (ut ante diximus) in Aegyptum propter famē translata, post aliquot ætates retro unde uenerat redijt. hæc cognationis non oblita, quamuis dudum disiuncta sedibus: & tunc quoq; nihil de ritu maiorum agnoscens in degeneribus posteris, arbitrabatur decorum esse māsuetis ingenijs, si antiquæ necessitudini aliquid tribuerent. in altera nullum supererat amicitie uestigium, quæ longe diuersis assueta moribus, rationibus, cōsilijs, studijs, auita renouabat odia. nam primus huius gētis autor ius primogenituræ fratri uendiderat, quod paulo post facti pœnitens repetijt, atq; etiam necem intentando extorquere uoluit. hæc maiorum priuatæ simultates apud integras posterorum gentes instauratæ sunt eo tempore. Cæterum dux Hebræorum Moses, quamuis primo incursu poterat eos opprimere, iniquum id ratus propter ius antedictæ cognationis, maluit transitum per eorum agros petere, pollicendo se iter facturos sine incolarum iniuria, intactis agris & pecoribus. ne potum quidem aquæ necessarium sumpturos absq; precio: in potestate incolarum fore annonam, se usuros foro ex ipsorum arbitrio. at illi contemptis caduceatoribus conditiones fœderis offerentibus, armati obuiam profecti sunt, bellum ostentantes eis, si auderent fines transcendere, imò uel
attin

attingere. id responsum egre ferente populo, & iam ad arma concitato, propheta è superiore loco ut exaudiri posset, sic eos allocutus est: Non est iniqua uiri fortissimi uestra indignatio, qui bonas condiciones offerendo repulsam passi estis à prauis & peruersis hominibus. Illi quidem digni sunt ut inhumanitatis poenas dent, nos tamen decet mitius agere, & reuereri gentiles necessitudines. alioqui quod erit inter bonos malosq; discrimen, si magis cogitabimus quid illi mereatur, quam quid nos deceat? His dictis auertit aliò populum, cum uideret omnes aditus infessos præsijs ab his quibus nihil imminabat periculi, tantum præ inuidia uiam compendiariam intercluserant: quod erat certissimum indicium malculentiae moleste ferentium gætem libertati redditam, quã in Aegypto graui seruitute premi antea libenter audierant. neceffe est enim ut qui alterius felicitate dolet, eius calamitate gaudeat, quantumuis dissimulet. In tantum enim res suas cum impijs consociauerant, ut in summam malitiã prolapsi, infensi essent bonis omnibus, egre ferrent successus eorum, gauderent calamitatibus. Id tum latere non potuit, cohibitus est tamè populus à suo principe, eadem opera gemino exemplo edito tum bonitatis tum prudentiæ. prudenter enim fecit, quòd discessum est sine mutuis iniurijs: quod uero cognationis respectu uitionem cohibuit, humanitatis fuit officium. horum opipidis præteritis cum ad ulteriora pergerent, rex quidã finitimus Chananes nomine ubi cognouit è speculatoribus exercitum per loca non longe distita iter facere, præcans eos sine ordine incedentes facile posse opprimi, cõ

armata suorū iuuentute inuasit, & primo assultu quosdam ut imparatos coegit terga uertere: interceptisq; aliquot captiuis insperato successu inflatus procedebat ulterius, quasi omnes in suam potestatem redacturus. At illi nihil territi accepto incommodo, imò accensa audacia ut abolerent ignominiam, hortabantur se inuicem: Viri simus, geramus rē alacriter in primo regionis promissa aditu. intrepide pugnemus pro munimento habentes audaciam. per initia sepe de euentu decernitur. dum in limine sumus terrorem incutiamus incolis, ut inopia qua in locis desertis laborauimus, permutemus agrorū fertiliū & bene cultorum copiam. Sic animati uouerunt deo primitias agrorum, eius regis oppida cum suis finibus. nec fuerūt uota irrita, propitio numine Hebræis robur addente, ad extorquendam hosti uictoriam. Itaq; pugnatum est egregie, supplicatumq; post uictoriam, præda tota consecrata autori tantæ felicitatis. Oppida cum uiris & auro argentoq; deo dicari placuit, unde totum id regnum anathema nominatum est. Quemadmodum enim unusquisq; uir pius consecrat primitias fructuum comportatorum ex agris suis: ad eundem modū gens uniuersa portionem magnæ regionis, in cuius possessionem migrabat, & eam quidem non exiguam, regnum integrum quod primum bello quæsitum est, nouæ colonie primitias deo dicauit. nefas enim putabant uel agros diuidere, uel in urbes immigrare, ante consecratas horum primitias. Paulo post fontem copiosum inuenerunt, qui omnibus potum præbuit. is erat in puteo, in cuius provincie finibus. ibi ac si merum non aquam haurissent

fissent exhilarati, pias choreas circa puteum ducēdo no-
 num carmen canebant in laudem dei datoris agrorum
 & autoris colonie, quòd emensi longas solitudines, ter-
 ram promissam attigissent, et in ipso limine inuenissent
 aquæ copiam, meliore nota signandum rati hūc puteū.
 fuerat enim excisus nō plebeiorum sed regum opera &
 diligentia: qui ut fertur magnum sumptum quærendo
 aquam & apparando puteum fecerāt. sicut apparebat
 ex operis regij magnificētia. His inopinatis successibus
 letus Moses progrediebatur ulterius, iuuentute disposi-
 ta in primo extremoq; agmine: seniorum, mulierū, pu-
 rorumq; turba incedebat media, utrinq; munita præsi-
 dio, siue frōtem siue terga hostis lacefferet. Post aliquot
 dies regionem Amorrhæorum attigit, missisq; legatis ad
 regem eorum Seon, inuitabat ad easdem condiciones,
 quas prius cognatis obtulerat. ille adeò contumeliose re-
 spondit, ut uix sibi temperaret à manibus, occisurus nē
 legatos tutaretur ius gentium: contractisq; mox copijs
 expeditionem suscepit, uictoriam sibi pollicens. Cōgres-
 sus autem sensit sibi rem esse cum inuictis militibus, qui
 iam ante exercitatis duratisq; tum corporibus tum ani-
 mis, non semel uirtutis specūmen ediderant. quapropter
 egregie tunc quoq; uicerunt, à præda tamen abstinue-
 runt, ut sacraent deo certaminum suorum primitias,
 cuius ope subsistebant magis quàm proprijs cōsilijs aut
 uiribus, illo addente animos ad rem gerendam, & cau-
 sam suam defendendam fortiter, sicut tunc quoque ap-
 paruit. non erat enim opus iterato prælio, una acie de-
 bellatum est, suscis, fugatis, interneccione deletis hostili-

bus copijs. Vrbes etiam eodem tempore exhaustæ & re-
 pletæ sunt, uacua ueteribus incolis, plena uictoribus. si-
 militer uillæ prædiq; rustica modo deserta recipiebāt
 colonos meliores. Hoc bellum gentes omnes Asiaticas ter-
 ruit, præsertim finitimas, quibus propius imminere ui-
 debatur periculum. Vnius autem è uicinis regibus Bala-
 ces nomine, habens in oriente magnū populosumq; im-
 perium, non ausus armis decernere, domi se continuit:
 & timens clades quas bellum afferre solet, ad auguria
 se uertit atque diuinationes, putans se diris execrationi-
 bus expugnaturum inuisitam Hebræorum potentiam.
 Erat illo tempore uates magnæ celebritatis in Mesopo-
 tamia, peritus omnium diuinationis generum. sed maxi-
 me augurali scientia sibi autoritatem parauerat, cuius
 multa sepe experimenta ediderat magna & uix credi-
 bilia. nam aliquando imbres futuros prædicebat æstate
 præseruida, rursum alijs siccitatem æstusq; brumali tem-
 pore: aliquando ubertatem annonæ, rursum alijs famē
 & penuriam: fluuiorum item defectus inundationesq;,
 & procurationes pestilentie, aliq; innumera: quæ sin-
 gula cum præsagire uideretur, erat in ore omnium, in-
 celsa fama diuinitatis eius indies se spargente latius. Ad
 hunc rex misit amicos aliquot, rogans ut ueniret, multa
 representans dona, plura pollicens, nec dissimulans cur
 accerferet hominem. Ille non ingenue constanterq;, sed
 fucata ciuilitate, quasi propheta eximius, & nihil absq;
 diuino nutu facere solitus, tergiversabatur, negans sibi
 hoc permitti à numine. sic legati reuersi sunt infecto ne-
 gocio. Rex alios mox honoratiores misit cum maiore

*uā pecuniæ, iussos etiam polliceri ampliora quā antea
 munera. Vates inescatus & præsentī utilitate, & spe fu-
 uri commodi, simulq; oratorum dignitatem reueritus,
 persuaderi sibi passus est, rursum fucate causatus de nu-
 nine. itaq; postridie parabat se itineri, narrans admoni-
 tum se in somnis uisione manifesta ut incunctanter lega-
 tes sequeretur. Cæterum in uia prodigium ingens ei se-
 ortulit, omnino aduersum ominosumq; illius proposi-
 to lumentum enim quo uehebatur, primū repente con-
 fuit. deinde quasi ex aduerso uiolenter repulsum in ter-
 gum retro cædebat, nunc ad dextram, nunc ad læuam fle-
 ctendo errandoq; trepide more temulentorū, etiam uer-
 beribus cõtumax, ut penè sessorum excuteret, uexatum
 uicissim non mediocriter. Erant enim ex utroq; uix læ-
 teri sepes & maceriz. in has impingente iumento domi-
 nus atterebat lacerabatq; crura & genua. uidelicet ob-
 uio spectro iam dudum territabatur animal, cui soli erat
 illud conspicuum: homini uerò non item, quo magis ar-
 gueretur eius stupiditas. tunc enim brutum perspicacius
 erat quā is qui se iactabat uidere non mundum solum,
 uerum etiam ipsum mundi rectorem conditoremq;. Tan-
 dem uix agnito resistente angelo, non quòd dignus esset
 eo spectaculo, sed ut indignitatem suam intelligeret, ad
 supplicationes deprecationesq; uersus orabat ueniam
 ignorantiz, negans sibi fuisse peccandi animum. Cumq;
 debuisset reuerti euestigio, maluit rogare angelum, num
 redire domum iubeat. Ille intelligens & indigne ferens
 simulationem (quid enim opus erat scitari in re tam a-
 perta, quā ipse uidebat, nec indigebat uerbis fidem ad-*

struentibus, nisi fortè oculis minus creditur quàm auribus) Vade, inquit, quò properas. Sed nihil efficies, me subijciente uerba præter tuam sententiam, & instrumenta uocis uertente quò fas ac pium est. nam ego ero tui sermonis rector, per tuam linguam inuitam fundens oracula. Interea Balaces ut audiuit uatem esse in proximo, prodijt obuiam cum satellitio: deinde post solennem consalutationem mutuam, aliquantum questus est de tauditate, exostulans quòd non incunctanter se dedisset isuiam: atq; ita uersi sunt ad epulas regio luxu paratas excipiendis hospitibus, cæteraq; hospitalitatis officia paisplendore ornatissima. Postera die diluculo Balaces uatē duxit in tumulum sacratum cuidam genio, cuius fatuam indigenæ uenerabantur diuinis honoribus. inde prospectus erat in partē castrorum Hebraicorum, quæ ostendebantur inago tanquam è specula. his uisis dixit: Tu rex positus septem aris, in singulis uitulum cæde & arietem: ego interim secedam, ut diuinitus discam quid dicendum sit. progressus autem foras confestim afflatur numine, quod omnem eius artificialem diuinationem exterminauit ex anima. nec enim fas erat sanctum spiritum cohabitare cum magicis artibus. post hæc reuersus, & uidens uictimas ardere aris impositas, tanquam alienus interpretes sic cecinit: E Mesopotamia me acciuit Balaces, ut longum iter emensus execraret Hebræos. sed quomodo execrabor quos deus non execratur? possum eos ex alto monte despicere, & uota concipere, sed ledere non possum singularem ac eximium populum, qui non connumeratur cum cæteris gentibus, non tam locis

separa

Separatus & sedibus, quàm ritibus proprijs, multum di-
 uersis, nec contaminatis ulla externa ceremonia. Quis
 exactè nouit primam horum originem? corpora qui-
 dem ex humanis sunt nata seminibus, ex diuinis autem
 anime, deo cognate hætenus. Tollatur anima mea ex
 hac uita corporali, ut connumeretur cum iustorum ani-
 mabus, quales sunt horum hominum. His auditis Bal-
 ces ingemuit. Conduxi te, inquit, ut hostes execrareris,
 nunc non pudet te illis fausta ominari? Quàm me sefellit
 opinio, qui amicum putans opposui te hostibus. iam sa-
 tis apparet quo sis animo. hoc est nimirum cur tam cum-
 stanter uenisti, beneuolentiam qua istos prosequeris, &
 odium mei dissimulans. licet enim ex manifestis de incer-
 tis coniecturã facere. Tum magus iam à spiritu relictus
 Iniustam, inquit, sustineo calumniam. Nihil ex me ipso di-
 cere soleo, interpres tantum dei sum, sicut & antea me
 protestatum ex legatis nouisti. Rex sperans posse uel ua-
 tem decipi, uel diuinam mutari sententiã, si locum ipse
 mutaret, illinc petijt alium mōtem editiorem, unde con-
 spiciebatur magna pars hostilis exercitus: exstructisq;
 denuo septem aris alijs, et mactatis totidem quot antè uē-
 stimis, misit uatem ad captanda meliora auspicia. Ille in
 secessu correptus numine, & extra se raptus ut suam et
 ipse uerba non intelligeret, ore suo sententiã alienã
 pronunciauit hoc uaticinio. Surge rex, & audi attentis
 auribus. Nō est deus quasi homo ut mētiatur, nec quasi
 filius hominis ut mutetur. Dixit & faciet, locutus est &
 rata erunt uerba eius, quandoquidem ipsa uerba sunt e-
 ius opera. ad bene precandum adductus sum ego, nō ad

execrationem. Non erit labor in Hebræis nec lassitudo. Deus eos manifeste ceu clypeo protegit. is etiam Aegyptiacas calamitates ab eis depulit, & tam multa milia tanquam unum hominem eripuit. idèo populus Israeliticus nihil moratur auguria cæteraq; diuinationis genera omnia, fretus uno totius mundi principe. uideo populum insurgentem ut leonis catulum, superbum leonina ferocia. Satiabitur præda, & bibet occisorum à se sanguinem, ac ne tum quidem in cubile se confret, sed peranigil uictoriale carmen concinet. Tum Balaces præ dolore ob spem diuinatione frustratam exclamat: Desine homo & execrari & fausta ominari. præstat silere quam iniucunda dicere. Moxq; mutata sententia duxit uatem in locum alium, unde ostendens ei partem copiarum Hebraicarum, hortabatur ut diras execrationes contra eas depromeret. Magus rege nihilo melior, quam uis contra incusationem obiectumq; præuaricationis crimen uerè præfatus, se nihil de suo proloqui, tantum interpretem esse numinis quo incalescebat: cum debuisset donum reuerti, cupidè comitatus est, tum propter insignem arrogantiam, tum propter odio suppuratum animum, quippe qui male uolebat populo, cui tamen non sinebatur male precari. cumq; uenisset in montem belsiorem prioribus, longo ascensu arduum, iubet instaurari eadem sacrificia, rursus aris septem positis, & superimpositis quatuordecim uictimis, binis ut antea, uitulo ac ariete. ipse uerò non abiit more solito ad captanda auguria, damnata hac diuinatione & quasi obliterationa, ut nihil certi posset ex ea percipi: & alioquin etiam
 uix

uix tandem senserat repugnare dei uoluntati regis propositum: sed uersus ad solitudinē, considerabat singulas tribus Hebræorum, & castrorum ordinem populose ciuitati similioꝛē quā militari multitudini, moxq; affertus in hæc uerba erupit: Hæc dicit homo uerè uidēs, cui deus in somnis manifeste uisus est insopito animæ oculo. Quā pulchra tabernacula uestra Hebræi, tentoria uestra ut ualles opacæ nemoribus, ut horti secundum flumen irrigui, ut cedrus prope aquas. Egredietur olim homo ex uobis, & imperitabit multis gentibus, cuius regnum indies crescens magis ac magis exaltabitur. populus hic ex quo Aegyptum reliquit per totū iter à deo ductus est uno agmine. propterea deuorabit multas gentes hostiles, & pinguitudinē earum exsugget medullitus. cōfigetq; sagittis aduersarios. Dormiet cubās ut leo uel leonis catulus securus, neminem ipse timens, & alios teritās insuper. Infelix quisquis cum excitauerit. Qui tibi bene precatus fuerit, ipse quoq; fustus erit: execrabilis uerò quisquis te diris deuouerit. Rex maiore quā ante indignatione percitus ait: Ut hostes meos deuoueres uocatus, iam tertio bene illis precatus es? fuge quātoocius, ne indignatione furēs aliquid seuius in te consulā. Quātum auri, quātū gloriæ tibi inuidisti homo insane ac perditæ. Redibis domū uacuis manibus, ipse plenus opprobrijs, irrisus illususq; cū ista tua quā tātopere iactas sciētia. Respōdit ille: Quæ hætenus audisti, oīa sunt diuina oracula: quæ uerò iam dicā, meæ cōiectationes sunt. Tū dextra prehēsū seduxit à cæteris, et solus soli dedit cōsiliū, quib. ratiōib. sibi cauere posset ab infesto exercitu,

quo

quo factò inuissit sibi ipse notam impietatis turpissimam. Dixerit enim aliquis, Cur priuatim das consilium oraculis contrarium, nisi putas id potentius & efficacius? Age uerò examinemus ista præclara consilia, qualibus artibus utatur ad interrumpendas perpetuas uictorias fortissimi populi. Sciebat Hebræos per solum legum cõtemptum expugnabiles, tentatos malo impotenti libidinis: ideò uoluptate inescatos conatus est ad grauissimum scelus impietatis pertrahere. Sunt, inquit, in tuo regno mulieres formosissimæ, nec alia re uir facilius capitur quàm mulieris eximia specie. harum pulcherrimas si permiseris ob quæstũ uulgare sua corpora, hoc hamo capiatur iuuentus hostium. sed præmonende sunt, ne statim faciãt sui copiam rogãtibus. nam hæc fucata tergiuersatio magis incitabit & accendet cupidinẽ. atq; ita obtorto collo pertracti à suis met concupiscentijs, nihil non uel patientur uel faciẽt. Sic affectum amatorem ubi uiderit captatrix foemina superbè loquatur: Non est fas habere te mecum uoluptatis consuetudinem, nisi abiurato ritu patrio, colas eadem mecũ numina. nec ante credam te mutatum, quàm uideam non abhorreere à nostris sacris & libationibus, quæ in delubris peragimus. Tum ille miser captus his casibus, conditionem accipiet, & repulsa ratione monitrice imperata faciet addictus in seruitutem cupidini. Hoc fuit consilium. id quoniam uidebatur non inani coniectura subnixum, antiquata lege de stupris et adulterijs, data est foeminis licentia concubitus cum uiris quibulibet. qua impunitate factum est ut iuuetutem ad se pertraherẽt, corrupta prius anima & huiusmodi
presti-

prestigijs ad impietate illecta: donec Phinees filius pontificis indigne ferens perire animas simul cum corporibus, & hæc uoluptate illas impietate corrupti, ausus est facinus uiro bono honestoq; conuenientissimum. Conspicatus enim quendam suæ gentis hominem post profana sacra ad meretricem ingredi, non furtim, ut mos est uerecundis scortatoribus, sed propalâ erecta ceruice quasi ostentantem impudenter multitudini suam turpitudinem, nec minus sibi placentem quam in aliquo præclaro facinore, admodum exasperatus et ira iusta repletus, inuasit iacentem in complexu adamatæ meretricis, & utrûq; peremit adactò mucrone per genitalia, eo quòd operarentur geniture nefariæ. Quo exemplo animatè quotquot emulabantur pietatem ac continentiam, Mose quoq; iubente, imitati sunt autorem ultionis, & omnes simulachris initiatos sine cognationis amicitiaq; respectu ad unum deleuerunt, atq; ita gentem expiauerunt exactò inclementer à noxijs supplicio. reliqui satis approbauerunt suam pietatem, neminem fontem miserati, ne cõiunctissimum quidem sanguine, plus ualente apud eos indignatione quam affectu necessitudinũ: nec quisquam ex his homicidis pro impuro aut cæde polluto est habitus. imò uisa est hæc res gesta nulli è superioribus cedere, quantum ad ueram meritamq; laudem fortitudinis attinet. Fertur uno die cæsa uigintiquatuor milia, moxq; sublatum publicum piaculum, quo tota castra contaminata fuerant. quibus expiatis Moses dispiciebat de premio decernendo filio pontificis, qui primus fortiter ultionem aggressus fuerat, id cogitanti mature oraculum

culum redditur: Pacem à deo dari Phinei, quod bonum mortalis nemo dare potest: dari & perpetuum sacerdotiū, quod hæreditario iure ad posteros quoq; ipsius pertinet. Ad hunc modum intestinis malis defuncti, quando etiam de transfugio proditioneq; suspecti omnes ceciderant, Israelitæ arbitrabatur uenisse opportunum tempus expeditionis contra Balacem, nihil non conatum ut Lederet, nec frustratum suo consilio: quippe qui per uastem deuouere delereq; copias Hebræorum sperauerat: per mulieres uerò impudicas ingentem plagam tum libidine corporibus, tum animabus impietate inflixerat. non fuit tamen uniuersorum expeditio, ne finitimæ gentes excirentur ad arma communi periculo: simulq; consultum uidebatur manere ceteros in subsidijs, si fortes posceret noua submitti auxilia. milleni de singulis tribubus selecti sunt. Sic armatis duodecim milibus imperator datur Phinees, spectatæ iam fortitudinis uir: qui sacris ritè peractis ubi litatum uidit, milites hunc in modum pro concione adhortatus est, Non de imperio nūc certamen instat, nec de inuadendis occupandisq; alienis possessionibus, quæ causa belli uel sola mouet alios uel præcipua, sed pro tuenda pietate ac sanctimonia, quam nostris cognatis amicisq; dum hostes eripiunt, paruerrunt eis grauissimam perniciem. Absurdum igitur & periniquū fuerit si parcamus sceleratis hostibus, qui domesticis minus noxijs non pepercimus: si magistris impietatis impune abire sinamus, qui de discipulis pœnas sumpsimus: præsertim cum totius calamitatis culpa pœnes auctores impietatis sit. Hæc dictis animati iuuenes accensiq;

sensuq; amplius, tanquam ad certam uictoriam affre-
 bant inuicta pectora: collatisq; signis tantum praeualue-
 runt robore ac audacia, ut mactatis more pecudum ho-
 sibus ipsi omnes reuertentur incolumes, ne uno qui-
 dem è suis uel desiderato uel saucio, aliquis ignarus facti
 ex redeuntium specie coniectans dixisset eos reuerti à
 decursione militari, non ex acie referre uictoriam. adeò
 intacti erant haud secus quam post meditationem armo-
 rum ludicram. deuictæ urbes flammis ferroq; solo equa-
 te sunt, ut nullum superesset habitationis uestigium, ac si
 nunquam ea terra habuisset incolas. captiuorum abdu-
 ctus est infinitus numerus. ex his in uiros & mulieres
 internecone seuitum est: in alteros, quòd ab his petiti
 fuerat iniustis armis et scelestis consilijs: in alteras, quia
 hæ suis præfugijs iuuentutem Hebræam seduxerant, cui
 lasciuia, impietatis, ac postremo necis causa fuerant: te-
 nera ætas, pueri uirginesq; impetrarunt ueniam. Præda
 ingens parta fuit, exhaustis non solum opibus regijs, sed
 etiam priuatis possessionibus: non minus enim ex agris
 auectum est quam ex oppidis. in castra conuexerunt to-
 tas quantæ fuerant hostiles diuitias. Moses laudato pro-
 concione Phinee, cõmilitonumq; eo bello spectata forti-
 tudine, pariq; continentia, qui maluerant prædam in cõ-
 mune proponere quam sibi usurpare, ut etiam in castris
 relictis forent eius participes, iussit uictores extra castra
 per aliquot dies tendere: pōtifici aut mandauit, ut iustra-
 ret reuersos à recenti cæde hostiũ. quamuis enim per te-
 ges liceat hostem occidere, tamen qui necauit hominem,
 etiamsi coactus & propulsans iniuria, obnoxius uideatur.

propter

propter antiquam generis cognationem ortūdi alicuius
 capite, hæc tum fuit lustrandi causa, ut ne species quidem
 sceleris in eos competeret. Aliquanto post prædam di-
 uisit, his qui militauerant, multo paucioribus præ cæte-
 ris, assignata parte dimidia, reliqua uerò his qui in ca-
 stris remanserant. æquum enim censebat hos quoq; ui-
 ctorie fructum capere, qui si non corporibus, animis ta-
 men decertauerant. nam qui manent in statione parati
 auxilio, tempore non alacritate cedunt potioribus. itaq;
 cum pauci accepissent plura propter nauatam operam,
 plures pauciora, ut qui intra munitiones se continue-
 rant, uisum est necessarium totius prædæ sacrare primi-
 tias. quinquagesimas subsidiarij, quingentesimas propu-
 gnatores contulerunt. hæ pontifici datæ sunt iussu pro-
 phetæ: altera portio cedit ædituis, quos Leuitas nomi-
 nant. Tribuni, centuriones, cæteri q; præfecti ordinum,
 uirtutis ergò acceperunt sua præmia, ornamenta uasaq;
 aurea, quantum cuiq; in direptione obuenit: ea pro sua
 militumq; salute sponte obtulerūt ut essent donaria: que
 Moses delectatus uirorum pietate dicauit tabernaculo
 dei, monumentum gratitudinis. Laudanda sanè prima-
 tiarum distributio. Qui non militarant, de suo dimidio
 prompte uoluntatis, non opere præmio, Leuitis obtu-
 lerunt ex prophete præscripto: pontifici autem illi qui
 fortitudine absolutissima etiam caput obiecerunt peri-
 culis, nimirum capiti sacratorū ceremonijs hominum.
 cæterum præfecti ordinum sacrarunt deo suas primi-
 tias, summo totius uniuersitatis principi. Tantum hoc
 factum ferocium debellarunt Israélite prius quam Iordan

dem eius regionis fluuium traicerent; qui hostes transam-
 nensem tunc tractum incolebant felicem & frugifera-
 rum, campestem magna ex parte aptumq; uel frumenta-
 to uel pabulo. hæc loca ubi uiderunt duæ tribus pecua-
 riæ, sexta pars totius exercitus, à Mose petebant hos a-
 gros sibi diuidi, ut tandem alicubi certas sedes accipe-
 rent. esse regionē pascuis aptissimam, propter aquarum
 copiam & pabuli, sponte fundentem alimenta pecori-
 bus. ille ratus eos prærogatiuam in agris diuidēdis quæ-
 rere, aut immunitatem à bellis imminētibus, cum adhuc
 superessent cis Iordanem reges multi, occasionem expe-
 ctantes tanquam ex insidijs, ualde ira cōmotus respon-
 dit: Itāne censetis æquū uos hic ociosos ante tempus cō-
 sidere, immunitate fruituros? Quid interim fiet amicis
 socijsq; & quæ sanctior necessitudo est, coniunctis nati-
 uo cōsanguinitatis fœdere? num placet eos desertos ob-
 iici opprimendos hostibus? Itāne uos soli quasi re bene-
 gesta præmijs potiemini, pugnas, labores, erumnas, pe-
 ricula, relinquetis cæteris? Non est iustum uos frui pace
 cōmodisq; alijs quæ pacem sequuntur, uestros fratres
 atteri tot bellis ac certaminibus, & ut parti bene sit, ue-
 xari totum exercitum: illud magis decet, ut cum uniuersis
 copijs partes etiam in sortem agrorum ueniant. om-
 nes æquo iure degitis, unum genus omnibus ab iisdem
 profectum cōditoribus, una familia, mores, ritus, leges,
 sacra eadem, et alia plurima, quæ uel singula fœdus ami-
 citiamq; conciliant. Quid est cur hæctenus pares in sum-
 mē necessarijs munijs, in agrorum diuisione rationem
 uestri haberi postuletis extra ordinē, quasi cæteros hæ-

Philo. 10. 2.

Hh

beatis

beatis pro seruis aut subditis. atqui debuerant uos alio-
 rum exempla docere modestiam: nam prudentes nolunt
 suo malo discere: nunc ne domesticae quidem clades uos
 admonent officij, quas spectastis in uestris patribus. ex-
 plorauerunt illi regionem expetitam, sed quia de posses-
 sione desperauerunt, omnes perierunt duobus tantum
 exceptis. Illorum igitur libet imitari formidinem ô ue-
 cordes, quasi hæc consilia non tendant ad uestram per-
 niciem, dum ipsinet uobis animos adimitis & audaciã:
 quandoquidem properãtes ad peccatum properatis ad
 supplicium. nam uindictam quãtumuis tardam, si semel
 moueatur contra noxios, nemo potest effugere. Vbi de-
 bellatum fuerit, sublatis omnibus hostibus, socij uerò uir-
 tutem suam approbauerint, sine crimine desertorum &
 detrectatorũ militiæ alioue quod officiat uictoriæ, prõ-
 ptè usq; belli finem usi animo & corpore: agri quoq; uæ-
 cui fuerint colonis pristinis, tum demum tribubus ex æ-
 quo sua contingent præmia. Hanc admonitionem illi tu-
 lerunt ita ut filios decuit, nempe profectam à paterno a-
 nimo. sciebant enim cum haud superbe principatum ge-
 rere, sollicitum de toto populo, iuris & æqui obseruan-
 tissimum, se uientem non ad subditorum contumeliam,
 sed ad emendationem eorum qui uidebantur corrigibi-
 les. Responderunt igitur, iusta est indignatio tua, si suspi-
 caris nos à societate desciscere, & ante tempus agros pe-
 tere: sed scire debes, nos nullis terreri laborib. qui cum
 uirtute coniuncti sint. Iudicamus autem uirtutẽ esse obe-
 dientiam, præsertim sub principe qualis tu es: nec deerim-
 mus futuris expeditionib. quantumlibet difficilibus, do-
 nec

*neē res nostræ ad optatum finem peruēniant. sequemur
 ceteros ut antè armati trans Iordanem, sine uacatione
 cuiusquā qui sit armis ferendis idoneus. pueros & puel
 las cum matrib. uxoribusq; & pecorum gregibus pace
 tua relinquemus, exædificatis in hunc usum oppidis &
 caulis pecori, ne pateant incursionib. hostium, si non in
 cludantur munitionibus. Tum propheta uultu & uoce
 iam placidiore: Si ex animo, inquit, pollicemini, habebi
 tis agros quos extra sortem petitis. Relinquire ita ut uel
 tis uxores cum liberis & gregibus: ipsi armati cum so
 ciorum exercitu traicite, mox à traiectu si opus fuerit
 explicaturi aciem, & armis de rei summa dimicaturi cū
 hostibus. quibus profligatis deletisq; internecione, quan
 do iam pacato hostico agri diuidentur uictoribus, uos
 quoq; reuertimini ad domesticos fruituri uestris cōmo
 dis, percepturiq; fructus ex agris quos ipsi elegistis. Hæc
 promissione audita pleni alacritate ac gaudio domesti
 cos cum pecoribus reliquerunt in locis tutioribus, quo
 rum plerosq; manu muniuerant. ipsi armis sumptis ex
 peditionem susceperunt cum socijs, nō recusaturi uel to
 tum bellum, uel maximam eius partem proprijs uiribus
 conficere. nam qui deuincti sunt muneribus promptissi
 mē nauant operam, non conferendo sed referendo gra
 tiam debitam. Hæc sunt quæ in regno eius gesta produ
 ntur: supersunt dicenda acta sacerdotis & legislatoris:
 has enim sibi facultates, ut maximē regno conue
 nientes, dudum parauerat.*

PHILONIS IV=
DAEI, DE VITA MOSIS,
Liber secundus.

Superiore libro diximus de natiuitate ac educatione Mosi, deq; eruditione ac principatu nō solum irreprehensibili, uerū etiam laude omni dignissimo: tū quid in Aegypto & in itinere gesserit, uel ad rubrū mare uel in deserto, res quæ nulla eloquentia pro dignitate possunt exprimi, laboresq; non minores successibus, & agros attributos parti exercitus: in hoc libro attextentur quæ deinceps de actis eius dicenda sunt. est enim quorūdam haud improbanda sententia, ita demum fore felices resp. si aut philosophentur reges, aut regnēt philosophi. At in hoc uno uiro plures etiam dotes reperiuntur, cum tres alias habuerit præter regiam & philosophicam, quarum aliam exeruit in ferendis legibus, aliam in pōtificatus munij, aliam in uaticinijs prophetis: quarum rerum necessariam narrationem nunc insitui. compertū enim habeo hæc omnia in unum hominem competere: siquidem hic factus diuina prouidentia rex & legislator & propheta & pontifex, in his functionibus ita se gessit, ut omnes alios a tergo reliquerit. Cur autem eidem hæc cūcta conueniant, apertius differendum est. Regis officium est iubere quæ oportet fieri, & uetare à quib. abstineri de-

cet

cet. ceterum iussio faciendorum, & interdictio cauendorum, propriè ad legem pertinet. Atq; ita consequitur, ut rex animata lex sit, lex uerò sit rex iustissimus. quisquis autem est rex simul & legislator, debet nõ solum humani, uerum etiam diuini iuris peritus esse. nec enim sine diuina prouidentia regnum bene administratur & rex subditorum utilitate. Quamobrem talis uir p̄tificatu opus habuit, ut obeũdo perfecta sacra iuxta perfectam diuini cultus scientiam, mala deprecãdo auerteret, rerum uerò bonarum copiam sibi subditisq; impetraret, annuẽte uotis deo propitio. Quomodo enim non faceret rata uota qui est suapte natura placabilis, & germanos cultores sui numinis ornare solet priuilegijs? Sed quoniam innuimera uel regi uel legislatori, uel pontifici humana diuinaq; sunt incognita, nimirum nato mortali etiamsi alioqui felicissimo necessario propheta quoq; adiũgitur, ut quicquid ratio non percipit, supplicatur diuinitus. quò enim mens nõ potest pertingere, eò propheta peruenit. Belle profecto quadrigæ potentiarum aptissimè comparatarum. connexæ enim & hærentes sibi inuicem, simul agitantur, percipiẽtes ex se utilitates mutuas more Gratiarum uirginum, quæ nunquam separantur coniunctæ naturæ lege immobili. De quib. merito dici potest quod uulgo de uirtutib. dicitur: eum qui unam habet, omnes habere. Ceterum ante omnia tractandum uidetur de legislatoris habitudine. Non ignoro quod in legislatore optimo requirantur omnes uirtutes integræ, sed quemadmodum in familijs alij propius cognati sunt quàm alij quamuis in eadem cognatione: sic quibusdã rebus certè

uirtutes naturaliter cohæret propius, reliquæ minus familiæres habentur. facultati legislatoriæ quatuor hæc sunt cõiunctissima, caritas erga proximos, iustitia, amor uirtutum, et uitiorũ odium. quisquis enim ad leges ferendas animum appulit, ab his causis singulis permotus est. siquidem caritas docet sententias utiles proferre in medium, iustitia honoratur ut æquabilitas, suum cuiq; tribuens. Virtutum amor approbat quicquid natura bonũ est, & id omnib. dignis exhibet sine inuidia. Odium aut uitorum exagitat contemptores uirtutis, suspectos habens ut hostes humani generis publicos & perpetuos. Hæc uel singula magnum est alicui contingere: mirandum uerò si uniuersa unus possit consequi: quod in solo Mose licet cernere, eminentibus in eo manifestis cunctarum modo dictarũ uirtutum indicijs, præsertim in eius legibus. Id uerum esse sciunt qui legunt sacra illius uolumina, quæ non poterant nisi à tali uiro cõscribi, idq; ex dei sententia. hæc leges posteris sunt traditæ ut res preciosissima, refrètes imaginem animæ propheticæ, indubijs notis exprimentem has ipsas uirtutes, quas dixi necessarias. Quod autẽ hic fuerit præstantissimus legislatorum qui unquam extiterunt uel apud Græcos uel apud barbaros, leges item optimæ sint & uerè diuinæ, in quibus nihil desiderari possit, hoc argumento colligitur certissimo. Aliarũ gentium iura, si quis cogitatione percenseat, innumeris de causis antiquata inueniet, bello, tyrannide, alijsq; improuisis casibus, ut solet fortuna ludere. interdũ etiam præ nimia felicitate lasciuentes quidã colla subdixerunt legibus, ut uulgus est in rebus secũdis inso-

lens

lens, comitate saturitatem superbia. Lex autem semper
 pugnat cum superbia. sola nostra lex firma, immobilis,
 inconcussa, tanquam ob signata nature signaculis, ma-
 net ex quo scripta est in hodiernū usq; , & spes est man-
 suram per omnia secula immortalem, donec sol, luna, & ce-
 lum, totusq; mundus manebit. gens enim hæc multas ex-
 perta fortune uicissitudines, tamē ne minimum quidem
 mandatum passa est obsolescere. Tanta fuit semper diui-
 ni iuris ueneratione. quæ aut tuta sunt à famis, pestis, belli,
 tyrannorum regumq; iniurijs, à corporis morbis pari-
 ter & animi, atq; etiam à diris calamitatib. alijs, an non
 sunt modis omnibus amplectēda, ut maioris quam quod
 estimari possit precij res certe non caret miraculo, per
 tot secula mansisse leges easdem incolumes. illud tamen
 magis etiam mireris, non solum iudeos, sed & aliarum
 gentium penē omnium homines, præsertim uirtutis ra-
 tionem habentium, imbutos esse harum ueneratione. hic
 enim est honor carū eximius. id ita esse uel hinc liquet.
 In tota Græcia totaq; barbaria nulla ciuitas habet leges
 cōmunes cum quapiam alia: imò uix inuenias ullam eisdem
 semper usam, in tot mutationibus rerum & tempo-
 rum. Athenienses Laconicas leges aspernantur, Atticas
 Lacedæmonij. Inter barbaros Aegyptij nō utuntur Scy-
 tharum legibus, nec Scythicæ gentes institutis Aegyptio-
 rum: & in uniuersum Europæi suas leges habent, suas
 item Asiatici populi. ab oriente usq; occidentem, omnes
 regiones, gentes, ciuitates, abhorrent ab externis riti-
 bus: putantq; tanto plus honoris suis accedere, quanto
 magis alienos proculcauerint. at non sic nostrum ius.

omnes enim admonet officij, barbaros, Græcos, cōtinentis æquè ac insularum incolas, occidentales ac orientales, Europæos ac Asiaticos, totum orbem habitabilem usq; ad extremos terminos. Quis enim sacrum illū diem per singulas hebdomadas recurrentem non honorat, remissionem laborum seriasq; afferentē patrifamiliās cum domesticis, non ingenuis tantum, uerum etiam mancipijs, & iumentis insuper. nam hic inducias laboris affert omnibus mansuetis animantibus, creatis in ministerium hominum, & à natura addictis eorum seruitio: affert etiam arboribus & stirpibus omnibus. nec ramum enim nec frondem nec folium demere fas est, ne fructum quidem ullum decerpere, immunitate in unum diem concessa his omnibus, uelut publico præconio interdictum esset hæc attingere. Quis ieiunium quod uocant non mirabundus adorat, præsertim quotannis recurrentis sacro mense, iuxta disciplinam austeram & tetricam. Sunt enim qui sic ieiunant, ut nec merum desit nec cupediæ, dapsiliter appositis cibis & poculis non tantum uentrē expleturis, uerum etiam excitaturis subuentranearum concupiscentias. sed ubi sic ieiunatur, ut nec cibum nec potum attingere liceat, nequid corporearum affectionum purgatæ menti obstrepat, ut sit in saturitate festa celebrantium: ibi intentis omnibus ad placandum patrē omnipotentem pia præcatione id unum agitur, ut concedat præteritorum peccatorū ueniam, & in posterum nouis beneficijs suam gratiam augeat. Quòd autem harum legum sanctitas non solis Iudeis uerum etiam alijs omnibus gentibus sit admiranda & uenerabilis, manifeste apparet

tum

tum ex his quæ modo diximus, tum ex his quæ dicentur in sequentibus sermonibus. Lex antiquitus scripta fuit lingua Chaldaica, mansuq; longo tempore in ea, quamdiu legis ipsius pulchritudo non est intellecta externis hominibus. postquam autem ex quotidiano eius usu etiam ad alienos sensus quidam permanauit, simul gloriosa quoq; fama ubiq; terrarum increbuit. nam honestis rebus ad tempus obesse potest inuidia, illæ tamē proferunt se tandem suapte felicitate ingenij. Extiterunt qui indigne ferrent has leges parti tantum humani generis innotuisse, nempe solis barbaris, Græciæ gentes nullum earum gustum cepisse, dederuntq; operam ut uerterentur per idoneos interpretes. id opus quia magnum erat & reipub. utilissimum, nō priuatis hominibus obuenit, nec mediocrib. istis principibus & regulis, sed regi omnium longe celebratissimo. Ptolemæus fuit is, Philadelphus cognomine, tertius ab Alexandro Aegypti rex, uirtutib. regijs supra omnes ætatis suæ superiorumq; seculorum princeps nobilis, cuius nunc quoq; ex tanto temporum intervallo decus est inclytum, ob tot relicta per ciuitates regionesq; monumenta magnificentiæ, ut in prouerbium abierint sumptuosa opera ab illo Philadelpheæ denominata. quandoquidem in uniuersum Ptolemæorū domus cæteris regijs prænituit, inter Ptolemæos uerò Philadelphus. unus enim hic plura laude digna gessit, quam omnes reliqui eius familiæ, quippe qui tantū inter eos præminuit, quantū caput in corpore. Talis princeps captus nostræ legis amore ac desiderio, in Græcam linguam e Chaldaica transferendam curauit, legatis in hoc missis ad

Hh 5 Iudeo=

Iudeorum pontificem, penes quem tunc erat in ea gente autoritas ac maiestas regia. Ei uoluntatem suam aperuit, petens ut delectu habito ex precipuis interpretes ad se mitteret. Qui gauisus ut decebat, ratusq; haud sine diuina prouidentia rem tantam regi in mentem uenisse, e suis Hebraeis doctissimum quēq;, præter patrias literas Græcis etiam eruditum, libenter misit. Hi comitate hospitali excepti, sermonibus ciuilibus & eruditis non minus hilaritatis regi exhibebant, quàm ipsi percipiebant ex epulis. nam ille singulorum sapientiam tentabat propositis non uulgaribus quæstionibus: quas ipsi aptè ac breuiter enodabant ex tempore, quòd locus non esset prolixioribus disputationibus, ita ut res ageretur apophthegmatis. cumq; placuissent, confestim aggressi sunt negocium per legationē expetitum: reputantesq; quàm serua res esset leges ex oraculis acceptas interpretari, ubi nefas sit quicquã uel demere uel apponere uel transponere, uel quocunq; modo à præscripto discedere, dispiciebant de aliquo suburbano secessu purissimo. nam intra incenia nullus locus placebat, referta omnigenis animalibus, nec à morbis pura & cadaueribus, sed magis etiam suspecta propter impuros mores ciuium. Ante urbem Alexandrinam sita est Pharus insula, per oblongam & fasciæ similem ceruicem accessibilis, quæ nõ alio mari sed stagnantibus undis alluitur, ut fluctus quidem, nimirum spacio medio debilitati, obstrepât. Hic locus postquam de cõmuni sententia uisus est ad præsens negocium aptissimus propter secessum quietissimum, ubi animus solis legibus posset intendere, cum sibi opta

uerunt

uerunt ad diuersorium: sumptisq; in manus sacris uolu-
 minibus, tendebant eas ad cælum supplices, deum inuo-
 cando ut cœptis fauceat, exaudiuit ille uota, ut si non uni-
 uersum genus humanum, certe maxima pars instrueretur
 ad bene uiuendum præceptis optimis & sapientissimi-
 mis. In eo secessu cum consedissent solitarij, nemine in-
 terueniente arbitro præter naturæ partes, terrâ, aquâ,
 aerem, cælum, de quibus primum prodituri erant myste-
 ria (nam mundi opificium est legum exordium) tanquã
 numine correpti prophetabant, non alia alij, sed omnes
 ad uerbum eadem, quasi quopiam dictante singulis inui-
 sibiliter. Et quis nescit cuiusq; linguæ, præsertim Græcæ
 copiã, ut eadem sententia possit enunciari modis uarijs,
 nunc has nunc illas dictiones accommodando. Id negant
 factum in prodēdis his legibus, sed reddita propria pro-
 prijs nominibus, Græcis ad Chaldaica exacte respōden-
 tibus, quo melius perciperetur rerum notitia, quemad-
 modum enim geometriæ dialecticæq; doctrina non ad-
 mittit sermonis uarietatem, sed semper eisdem utitur uo-
 cibus: eodem modo & hi conuenientia rebus inuenerūt
 nomina, quæ sola declaratura erāt sensum apertissime.
 id experimētis quotidianis creditur. siue Chaldæus Græ-
 cam linguam, siue Græcus Chaldæã didicerit, in utraq;
 scriptura tum Chaldaica, tum eius interpretatione mi-
 ratur germanitatem, imò rerum uerborumq; consonan-
 tiam adorat, nō interpretes illos, sed initiatores & pro-
 phetas appellans, quibus datum est sincerissimas Mosis
 cogitationes assequi spiritu purissimo. quamobrem ho-
 dieq; solennis celebritas renouatur in Pharo insula, ad
 quam

quam non tantum Iudæi sed & alij plurimi traiciunt, locum ueneraturi in quo primum uisa est hæc interpretatio, & pro tanto beneficio quasi recete acturi deo gratias. post uota autem & gratiarum actiones alijs tentorijs fixis in littore, alij discumbentes in ipsa harena sub diuo epulantur cum amicis & domesticis, præferendo tunc littus palatijs regijs. intantum expetendum uidetur hoc diuinum ius priuatis & magistratibus, quãuis iam dudum hæc gens utatur fortuna parum prospera. & solent res præclaræ obscurari quodammodo aduersitatibus. quod si fortuna melior affulserit, uidetur nõ medium accessionem allatura. puto enim plerosq; relictis & ablegatis patrijs legibus transituros ad harum obseruationem. nam cum felicitate gētis leges exortæ denuo, cæteras obscurabunt, sicut sol minora sidera. quæ quidem una legislatoris laus est haudquaquam exigua. altera uerò hac amplior etiam, contenta in sacris uoluminibus, quò iam reuertemur, ad declarandam uirtutem sui scriptoris. horum pars est historica, altera pars præcepta interdicitq; continet, de qua posterius dicemus, ubi prius quod primum est diligenter tractauerimus. In historica tractatione de mundo cõdito agitur, deq; maiorum genealogijs. hæ genealogiæ partim pœnas impiorum, partim præmia iustorum continent. Cur autẽ hæc memorentur in legum exordio, præceptis interdicitq; dilatis in tempus posterius, uidetur non prætereundum silentio. Non enim sicut cæteri scriptores, antiquitates prodendas sibi proposuit, ut seruarentur ad posteritatis memoriam, aures auditorum delinituræ uoluptate inuti-

inutili: sed exorsus est à summo initio, uidelicet mundi creatione, ut doceret nos duo quædam magnopere necessaria. primò patrem conditoremq; mundi, & ueritatis legislatorem. quo cognito sequitur ut qui uult uiuere iuxta naturæ ordinem, miretur eam in creaturis imiteturq; pro uiribus, ne quid à dictis facta discrepēt, aut à uita oratio. Cæteri legesatores mox ab initio faciendâ uitandâq; præscribunt, & poenas minantur contumacibus. quidam etiam sapientius ut ipsis uisum est, non sic exorsi, ciuitatem condiderunt ante omnia, qualem putabant maxime quadraturam ad formam constituendâ à se reipublicæ, atq; ita ad leges ferendas uersi sunt. At nos hic priorem illum modum censuit herilem ac tyrannicum, quòd iussa citra doctrinam non tam ingenuis cõueniant quàm mancipijs: alterum uero modum elegantem quidem, sed non omnino probabilem: proinde neutrum imitari placuit. nam & in præceptis monet hortaturq; magis quàm imperat, adhibitis plerunq; præfatūculis & epilogis prout res postulat, docere malēs quàm cogere: & exordiri à ciuitate manu facta humilius existimauit, quàm pro dignitate legum longe optimarum pulcherrimarumq;, quarum diuinitatem nõ deceret in terra includi circumscribiq; ullis pomœrijs: ideo satius duxit mundi ceu magnæ ciuitatis creationem describere, ut suarum legum formulas è mundana reipublica desumeret. nam si libeat examinare præcepta singula, apparebit omnia conuenire ad amussim cum præscriptis naturæ. quapropter eos qui in summa prosperitatū affluentia, ualetudinis, diuitiarum, gloriæ, cæterorumq; bono-

bonorum externorum, deflexerunt à uirtutis regula, nō coacti sed uersutia propria, pernicioſa uitia complexi tanquam res egregias, ceu hostes non tam hominum q̄ celi mundiq̄; totius, pœnis narrat afflictos non uulgari bus sed nouis inusitatisq̄; quibus diuina iustitia magnifice declarauit quāto malos prosequatur odio, nūc aqua nunc igne seuiens per interualla temporum, & alios diluuiō perdens, alios incendio. Siquidem maria tumen- tia, fluiuiq̄; aucti torrentes simul & perennes, ciuitates cunctas in campeſtribus regionibus sitas inundarūt sub uerteruntq̄; in editioribus autem locis habitatas imbres continuati, non interdium, non noctu intermiſſi, subruerunt funditus. deinde post aliquot ætates rursus multiplicato numero hominum, quia ne maiorum quidē supplicij admonita posteritas sapere didicerat, sed permisſa libidini licentia in deterius profecerat, ultricibus flā- mis hos deleri decretum est iusto dei iudicio. Tūc, ut in sacra scriptura legitur, fulmina imbrium in morem de celo ruentia concremauerūt homines impios unā cum eorum urbibus. Extant in hodiernum usq̄; monumenta cladis illius inenarrabilis, ostendunturq̄; ruinæ in Syria mixtæ cineri, fumo, sulfuri; lambentibus hæc interdum flammis tenuibus, sicut fit in reliquijs incendiij. Interea pœnas luentibus impijs, bonorum uirtuti suæ præmia non deerant. In totius regionis conflagratione ardentis unā cum incolis, unicuius inquilinus seruatus est diuina prouidentia, quod abhorreret ab indigenarum iniquitatibus, cum alijs inquilini soleāt uel suæ securitatis causa non aspernari mores externos, timentes ne quæ offendant

dant probando instituta contraria. & tamen non erat is perfecte sapiens, ut eo nomine dignus haberetur tanto premio: nihilominus profuit ei non consensisse cum vulgo in luxum ac delicias, fouente rerum copia quasuis concupiscentias, non secus quam si sulfur igni adijceretur, aut fomenta id genus alia. Similiter in illo memorabili diluuiio, quando penè uniuersi homines interierunt, sola Noe familia proditur euasisse incolumis, quia paterfamiliàs se purum à peccatis uoluntarijs seruaauerat. Id quomodo factum narrent sacri libri, operæ precium fuerit indicasse, uel ut moribus profuit, uel propter miraculi magnitudinem. Postquam enim iudicatus est dignus qui ereptus è clade publica fieret autor instaurationi humani generis, iuxta mandatum diuinum acceptum ex oraculo, fabricauit opus ligneum maximum trecentorum cubitorum longitudine, quinquaginta latitudine, altum triginta cubitos, distinctum cellis continuatis, alijs imis, alijs in secunda, tertia quartaq; contignatione dispositis, paratoq; prius pabulo, ex unaquaq; animantium specie terrestrium ac uolucrum introduxit marè & fœminam, ne deessent in futurum tempus semina. norat enim dei clementiam, etiamsi species perirent, conseruaturam genera, propter quandam sui similitudinè, & ne quid desideraretur ex diuinis operibus, sic factum est ut nullum animal detrectaret obsequiũ, immanibus etiam bestijs mansuescentibus, & seruatorem suum tanquam pastorem ultro sequentibus. quæ postquam se cõtulerunt intra unum receptaculum, dici poterat totius terrarum orbis æmulum, nimirum continens tot animã
tium

tium genera, quot in omnibus terris uel tunc inueniebatur uel inuenienda erant in posterum, uix ullo sermone comprehensibilia. nec fessit hominem opinio. remisit enim se dirum illud prodigium decrescente in dies diluuiio, cohibitis imbribus, & aquis quæ se nusquam nõ diffuderant, partim absumptis per solis efficaciam, partim reuersis in uoragines cauernasq; terræ alias. nam uelut ad unum numinis omnipotentis edictum, reposcebat recipiebatq; suum unaqueq; natura debitum, mare, fontes, flumina, fluentis in sua loca recurrentibus. ita orbe sublunari purgato postquam noua terra emerfit, qualis olim recens creata fuerat, superstes prodijt è lignea mole cum uxore ac liberis & nuribus uniuersoq; grege tot animalium quæ ad suorum generum sement cõseruationemq; reliqua manserant. Hæc sunt bonorum uiuorum præmia uirtuti debita, quando non solum ipsi maximis periculis exempti fuerunt turbatis ubiq; elementis omnibus, uerum etiam noui generis facti sunt principes, autoresq; rediuiui post uniuersalem cladem seculi, uelut scintillæ seruatae ad reparationem generis inter omnes animantes præstantissimi, & imperium terrarum habituri, cunctarumq; rerum terrestrium: quando quidem id factum ad exemplar diuinæ potentiæ, uisibilis & creata imago est naturæ illius semper æternæ atq; inuisibilis.

PHI

PHILONIS IV=

DAEI, DE VITA MOSIS,

Liber tertius.

VAS iam partes uitæ Mosis de
scripsimus, quæ ad regnũ & le-
ges perlatas attinēt, superest ter-
tia, in qua dicetur de sacerdotio:
In hac functione præcipue spe-
ctari solet pietas, eximia dos ui-
ri de quo sermonem instituiamus:
cuius ille natua semina excepta in indolem felicissimã,
philosophiæ studijs & dogmatum eius contemplatione
diligēter excoluit: nec prius destitit, quàm maturos uir-
tutis fructus perceptos dictis æque ac factis ostenderet.
itaq; id assecutus est, ut inter raros amicos dei censere-
tur, totus correptus rerũ amore cælestium, & sicut ipse
omnipotentis regis insignis cultor extitit, sic ab ipso ho-
noratus præ cæteris. est autē honor sapienti conueniēs,
colere illum qui uere est: quæ professio habetur sacerdo-
tij, scire quomodo deus colendus sit: is honor incõpara-
bilis contigit ei ex oraculis, unde ceremonias & om-
nes ritus religiose didicit. Primum sicut anima, sic et cor-
pus purificandum erat ab omni contagio rerum morta-
lium, cibo, potu, & consuetudine cum mulieribus. Verũ
hoc affectu iam dudum non tangebatur, penè iam inde
postquam cœpit afflari diuino spiritu, ut semper esse
paratus accipiēdis oraculis, nam per quadraginta dies

Philo. 10. 2.

li contã

continuos à cibo & potu abstinuit, nimirum alimentis
 recreatus melioribus, cælitus aspiratibus, & primo mē
 ti, mox corpori etiam utilitatem per animam asserenti-
 bus, ut & uiribus & habitudine proficeret, adeò ut in-
 tuentes eum uix oculis suis crederent. cum enim ascen-
 disse sacrum montem in eo tractu celsissimum, deo iubē
 te quod alioqui nemini licuit impie facere, fertur ibi
 durasse tot diebus quot dixi, quamuis nihil secum tula-
 rat quo naturali desiderio satisfaceret: attamen exacto
 ibi tanto tempore reuersus ad suos præstolantes ad mon-
 tis radicem, uisus est pulchrior quàm cum ascenderet:
 adeò ut stupentes miraculo ne obtueri quidem possent
 eius faciem splendore solari fulgidam. Dum autē in mō
 te moraretur, discebat cuncta mysteria sacerdotij, &
 ante omnia de templi uasorumq; sacrorum apparatus. Id
 templum iam nunc exstruendum fuisset in loco nobilissi-
 mo purissimoq; ex materia pretiosi marmoris, addito
 muro in circuitu & ædificijs in usum sacerdotum, indi-
 toq; nomine Hieropoli, si promissam regionem accepis-
 sent. Quoniam autem adhuc in deserto errabāt, nullam
 certam sedem habentibus conueniebat templum ambu-
 latoriū, ut tam in itinere quàm in castris sacra facerent,
 & nihil ex ceremonijs omitterent, haud aliter quàm hi
 qui degunt in ciuitatibus. Placuit igitur tabernaculum
 erigi, cuius apparatus ex oraculis in monte Moses didi-
 cerat, futuri ædificij cōtemplatus ideas incorporas, ad
 quarum exemplar intelligibile oportebat designari sen-
 sibiles imagines. Decebat enim sacrum apparatus fieri
 ex ueri pontificis arbitrio, ut præsto esset copia rerum
 apta=

aptari ministerijs sacerdotalibus. Sic igitur forma exemplaris impressa est in mentem prophetæ, designata late ter absq; ulla materia figuris inuisibilibus. Opus autem ipsum ad eam formam factum est, artifice ad iam designatam speciem accommodante conuenientes materias. id fuit huiusmodi. Quadraginta octo tabulæ è selectis cedris excisæ, opertæ sunt aurcis laminis. Singulis erant geminæ bases argenteæ, & aureum capitellum superimpositum. Eas tabulas sic disposuit artifex, ut uicenis continuarentur per latera singula, referentes unius parietis speciem. In extremo per transversam latitudinem octo reliquæ sunt positæ, sex occupantes interuallum mediũ, duæ uero dextrum & sinistrum angulos. In adiu erant aliæ quatuor, cætera similes, sed simplices bases habebant pro geminis: post quas extremæ stabant quinque; hoc solo differentes quòd basibus sustinebantur aheneis. ita omnibus supputatis quotquot erant in hoc tabernaculo, absq; illis duabus quæ latebant in angulis, reliquæ cõspicue conficiebant quinquaginta quinque numerũ perfectissimum, crescentem ab unitate usq; denariũ. Quod si quis uelit illas quinque in uestibulo sitas, & ad atrium pertinentes seiungere, supererit numerus quinquagenarius sanctissimus, uim habens trianguli rectangularis (is est omnium rerum creationis principium) absoluentibus plenitudinem octo tabulis. Siquidem quadraginta constant ex uicenis per latera dispositis, quibus accedunt sex in medio, absq; illis latentibus in angulis: item aduersæ quatuor, quibus uelum oppanditur. Causam autem, cur illas quinque cæteris quinquaginta nunc annumeremus

908 PHILON. IVD. LIB. III
 nunc detraham, indicare non pigebit. Quinarius est sen-
 suum numerus. Sensus autem in homine aliquando ad
 externa est pronior, aliquando ad mentem reflectitur,
 cui à natura minister est additus. ideo his quinq; tabulis
 locus attributus est in confinio. Nam interna earum spe-
 ctant adyta tabernaculi, quæ significant res intelligibi-
 les: externa uero sunt obuersa ad atrium, quo significan-
 tur res sensibiles. ideo basibus distinguuntur diuersis ab
 alijs. sunt enim aheneæ. Quoniam autem in nobis mens
 est caput sensiuum, sensus uero est uelut basis & extre-
 mitas, mens auro, sensus æri, comparatur. mensuræ au-
 tem tabularum hæc produntur: decem cubitorum longi-
 tudo, latitudo unius & dimidij, ut tabernaculum æqua-
 bile uideatur omnibus sui partibus. Pulcherrimis etiam
 picturatisq; auleis totum circumdatum fuit, distinctis
 hyacintho, cocco, bysso, purpura. Decem enim legimus
 in sacris literis contexta ex iam dictis speciebus, singula
 uiginti octo cubitorum longitudine, quatuor latitudi-
 ne, ut & perfectissimum haberent denarium, & quater-
 nionem essentiam denarij, & uiginti octo numerum per-
 fectum, æqualem suis partibus, & quadragenarium ui-
 talem maxime, intra quem aiunt absolui in naturæ offi-
 cina hominem. Ceterum hi uigintiocto cubiti sic distri-
 buuntur. Decem ad tectum, tanta enim est latitudo taber-
 naculi. reliqui noueni ad protegenda utraq; latera, uacã-
 te à solo uno cubito, ne humi traheretur textum sacratum
 pulcherrimum. Ceterum è quadraginta cubitis qui con-
 ficiuntur ex decem auleorum latitudine, triginta occu-
 pant totam quantam est longitudinem tabernaculi, non è
 postre-

postremum parietem: quod superest ad uestibulum extenditur, ut sit pro totius septi uinculo. At in uestibulo uelum est. Sunt autem & aulea uela, non solum quia uelant tectum & parietes, uerum etiam quia ex eisdem contexta sunt speciebus, hyacintho, cocco, bysso, purpura, quæ fuit & ueli materia. Fuit & aliud uelum inter quatuor tabulas, quo intercludebatur adytum. Exterius uero fuit oppansum quinque alijs, ne quis profanus posset sacra introspectere. Ad hanc textrinam electa est materia omnibus cæteris uisa præstantior, elementis mundi par numero, habens etiam cum eis quandam similitudinem, uidelicet cum terra, aqua, igne, & aere. Nam byssus est terra, purpura ex aqua prouenit, aerem hyacinthus refert colore, nigricantem naturaliter: sicut coccus igni est similis, quod uterque rubeat. Nam necesse erat, ut qui templum manufactum patri omnipotenti condere instituerant, sumerent aliquid essentij simile, ex quibus mundus est conditus. sic igitur tabernaculum ad templi modum fuit adornatum. Ei circumdatum fuit atrium centum cubitorum longitudine, quinquaginta latitudine, in circuitu habens columnas distantes quinque cubitis, in uniuersum sexaginta, quadragenas ab utroque latere, octonas item utrinque per atrij latitudinem. Harum quoque materia fuit intus cedrina tecta laminis argenteis, bases omnium æreæ, ipsarum altitudo quinque cubitalis. Hoc enim decorum iudicauit opifex, dimidio contractiorem esse altitudinem atrij, ut tabernaculum duplo altius esset in conspectu. Nam tenues telæ per longum latumque pendebant prætentæ intercolumnijs, linteaminibus similes,

ne quis impurus pene raret intra illud spatium. De caetero situs fuit huiusmodi. Medium stabat tabernaculum, longum triginta cubitos, latum decem, quantum occupabant tabulae. Distabat aequali spatio a tribus septi partibus. uidelicet a lateribus, & a tergo. id spatium erat uiginti cubitorum. Quod uero circa uestibulum erat reliquum, quo capacius esset sacrificorum, amplius patebat per integros quinquaginta cubitos. Sic enim explebatur atrium centenarium, ad spatium postremum uiginti cubitorum accedente longitudine ipsius tabernaculi, quamdoquidem triginta uiginti cubitis appositi quinquaginta faciunt, totidem alijs patentibus in primo aditu. nam uestibulum uelut confinium erat gemini quinquagenarij, tam orientalis quam dabatur introitus, quam occidentalis, in quo tabernaculi longitudo continebatur & septi postrema pars. Erat & aliud uestibulum pulchrum, magnumque in aditu ipsius atrij, quatuor columnis ornatum, & suo uelo picturato praetensum, simili uelo tabernaculi, & ex eadem contexto materia. Tunc & sacra uasa fabricata fuerunt, arca, candelabrum, mensa, altaria duo, in quo suffitus ex odoramentis fieret, & in quo adolerentur uictimae. hoc situm fuit in atrio, ex aduerso uestibuli tabernaculi, tantum inde semotum, quantum spatij satis esset ministris sacrorum ad obeunda quotidiana sacrificia. Arca uero intra uela posita est in adyto, intus & foris munita crassis laminis aureis, operculo superimposita, quod in sacris literis dicitur propitiatorium. eius operculi proditur longitudo latitudoque, altitudo non item, ut simile sit superficiei geometricae: cuius,

inter=

interpretatio si ad naturam applicetur, intelligi potest propitia dei potētia. sin ad mores referatur, significabit nentem sibijpsi propitiam, quæ concepto amore modestæ purgare se sciat, cōpescatq; brutam elatam & inflatum arrogātiā. hæc arca uas est destinatum legibus. in hunc enim præcepta reconduntur accepta dictante ipsa cælesti numine. nam operculum arcæ quod uocatur propitiatorium, basis est duarū imaginum uolucrum, quæ seruone uernaculo nominantur Cherubim, hoc est multa scientia. per has quidam aiunt significari utrumq; orbis iemisphere, quod opponantur subterraneis quæ supra terras eminet. nam totum cælum est uolucra. ipse per has figuras intelligo duas antiquissimas supremasq; eius Qui est potentias, alteram conditricem, reſtricē alteram. quarū illa deus nominatur, per quam totū mundum ornauit & cōdidit. regia uerò dominus, per quam creaturas regit pro imperio, & iure optimo certissimoq; temperat. solus enim ille qui uerè est & conditor rerum indubitate creditur, quibus cum nullæ essent dedit essentiam: & rex suapte natura, quando in creaturas nulli magis quàm creatori debetur imperium. cæterum in confinio quatuor & quinq; tabularum, quod propriè dici potest templi uestibulum, uelo exteriori interioreq; inclusum, ex prædictis tria uasa fuerunt posita: medium altare odoramentorū, per quod significatur debita pro terrenis aquaticisq; reb. gratiarum actio. nam hæc elemēta mediam mundi regionē obtinent. at candelabrum austrū uersus, subindicās motū siderū luminariū. nā sol lunaq; cū cæteris lōgè à septentrionalib. partibus

p̄flectētes, magis obuersantur australibus. hinc factum
 est ut terni rami producti sint ex medij cādelabri utro-
 que latere, ad numerum septenarium. in summitatibus
 eminebant septem lucernulæ figuræ planetarum, ut uo-
 cant physici. sol enim tāquam lucerna inter illos sex me-
 dius lucet, quartus à summo pariter ac infimo, tempi-
 rans musicum illud & uerè diuinum organum. Versus
 septentriones autem mensa, & in hac panes cum sac:
 quoniam septentrionales uenti uegetant maximè, &
 quia è cælo terraq; alimenta proueniunt, altero pluen-
 te, altera semen pluuijs rigatum ad maturam frugē per-
 ducente. & erant in proximo figuræ cæli terraq;, icut
 ostendimus, cæli candelabrum, rerum uerò terrestrium
 unde uapores prodeunt, illud quod ex re appellatur thy-
 miaterium. nam alterum altare subdiuale solet scriptu-
 ra uocare thysiastrum à uictimis, quasi *θηρτων θυ-
 σιαστρον*, qua uoce subindicatur non absumi uictimas, uo-
 luntatem inquam offerētium, non membra pecoris quæ
 ignis deuorat. nam si quis prauus & iniustus offerat,
 eius non litant uictimæ, sacrificia profana sunt, uota om-
 minosa, perniciem afferentia. non abolent enim peccata,
 sed in memoriam reuocant. quod si pius iustusq; offe-
 rat, ratum manet sacrificium, etiamsi carnes absumptæ
 fuerint, imò etiamsi nulla mactetur hostia. nullum enim
 potest esse uerius sacrificium, quàm animæ deo charæ
 pietas. huius enim gratitudo immortalis fit, relata in dei
 tabulas, in sempiternum cum sole hinc mundoq; duratu-
 ra. Post hæc sacram uestem adornauit artifex in usum fu-
 turi pontificis, pulcherrimanæ & mirificis texturis mul-
 tiplicem

simplicem. hæc constabat è tunica & epomide, sicut scri-
 ptura nominat. tunica fuit simplicior, tota hyacinthina
 præter imam simbriam, distinctam dependentibus flori-
 bus malisq; punicis aureis & tintinabulis. at epomis o-
 pus speciosissimum arte summa cõfectum erat ex prædi-
 ctis generibus, hyacintho, cocco, bysso, purpura, auro
 quoq; intertextum. nam bractæ concisæ in capillamen-
 ta tenuissima intertexebantur omnib. staminibus. in sum-
 mis humeris inserti erãt duo smaragdi preciosissimi, in-
 scripti senis utrinq; phylarchorũ nominibus, in uniuersum
 duodecim, in pectore quoq; aliæ gẽmæ spectabantur
 fulgentes uarijs coloribus, similes signaculis, ternæ
 quadruplici ordine. hæ fuerunt insertæ rationali quod
 uocant: id erat quadrangulum duplicatum, pro basi de-
 stinatum ferendis duabus uirtutibus, reuelationi uerita-
 tiq; pendebat autem aureis catenulis ex epomide, astra-
 ctum ad eam ne laxũ flueret. adhæc lamina aurea quasi
 corona insculpta erat quatuor literis nois illius, quod so-
 lis aures linguamq; sapientia purgatis fas est audire no-
 minareq; in sacris, præterea nemini. id theologi aiunt
 esse tetragramaton, fortasse quod significet primos nu-
 meros, unũ, duo, tria, quatuor. quaternioni enim insunt
 omnia, punctum, linea, superficies, soliditas, mēsuræ uni-
 uersorum, & musicæ symphonie potissimæ, diatessarõ
 ratione super tertia, diapente sesquialtera, diapasõ du-
 pla, disdiapasõ quadrupla. Quin & alias ineffabiles
 uirtutes habet quaternarius, quarum plerasq; diligēter
 perscrutati sumus in tractatu de numeris. eam laminam
 mitra sustinebat ne caput attingeret. superimposita erat

& cidaris, quo insigni reges orientis malunt uti quam
 diademate. Hic fuit amictus pōtificis: quid autem sibi ue
 lit & integer & partes eius, ne id quidem uidetur præ
 tereundum silentio. Totus enim totius mundi quedam
 imago fuit, partes uerò singularū partium. incipiamus
 à talari tunica. hæc tota est hyacinthina, ad exprimen
 dam figurā aeris. natura enim aer nigricat, & quodam
 modo talaris est, à lunari orbe protensus usq; ad terræ
 terminos. Vnde etiam tunica à pectore usq; pedes per to
 tum corpus diffunditur. circa talos habet flores, mala
 punica & tintinabula. Flores terram significant, in qua
 florent & germināt omnia. Mala punica aquam, *poici*
 dictæ à fluendo iuxta Græcam etymologiam. tintinabu
 la uerò horum elementorum concentum & congruen
 tiam. Nam nec terra sine aqua, nec aqua sine terra gene
 rationi sufficit, sed amborum coitus & temperatio.
 Huic interpretanēto locus ipse attestatur. Sicut enim in
 ima talaris tunicæ fimbria mala punica flores & tinti
 nabula sunt, sic horum significata infimam mundi regio
 nem sortita sunt, aqua terraq;: & sic consonando cum
 uniuersitatis harmonia, uires suas exerunt statis tempo
 rum curriculis. itaq; trium elementorum ex quibus &
 in quibus sunt omnia mortalia corruptibiliaq; genera,
 aeris, aquæ, terræ, figura est stola ista cum suis appendi
 cibus. nam sicut hæc una, ita tria dicta elementa unius
 idæe sunt, quandoquidem sub luna sita sunt, & muta
 tiones recipiunt. & sicut ab hac pendent flores ac mala
 punica, sic ab aere quodammodo suspenduntur aqua
 terraq;, quandoquidem continentur ab eo. at epomida
celi

cæli figuram esse certis coniecturis colligitur. primum
 è duobus smaragdīs rotundis humeralibus, quos qui-
 dam existimant typos solis lunæq; alterius diurni, alte-
 rius nocturni sideris. sed propius ad ueritatem accedit,
 per hos designari duo hemisphæria. sunt enim sicut hæ
 gemmæ ambo inter se paria, neutro crescente decrescen-
 teue secus quàm in luna uidetur. attestatur & color: sma-
 ragdo enim aspectus totius cæli est similis. unde factum
 est ut gemma utraq; sculperetur sex nominibus: quia u-
 trunq; hemisphærium, diuiso signifero circulo, sex si-
 gna complectitur. præterea in pectore xij. gemmæ dif-
 ferentes colores, ternæ distributæ in quatuor ordines, quid ali-
 quid subindicant quàm ipsum signiferum circulum? nam
 & hic in iij. partes è ternis signis constantes diuiditur,
 atq; ita horas anni conficit, uer, æstatem, autumnum,
 hyemem, mutationes iij. quarum singulas tria signa
 determinant, sole illustrante hæc omnia iuxta certam,
 immotam uereq; diuinam rationem numeri. Quapro-
 pter hæ gemmæ dicto rationali sunt insertæ. cōstat enim
 sua ratio mutationib. anni ordinarijs: & quod mireris,
 tempestiuis uariationibus declaratur harum rerum sem-
 piternitas. nec abhorret ab hac significatione uarietas
 colorum in gemmis, ita ut nullus ex his sit alteri similis.
 Nam & circuli signa suum quodq; colorem efficiunt in
 terris, aquis & aere horumq; accidentibus, atq; etiam
 in animalium stirpiumq; generibus omnibus. Quòd autem
 rationale duplicatur, causam habet hæc. Duplex est
 ratio, altera in mūdo, altera in natura hominis. In mu-
 do illa incorporarum exemplariumq; idearum ratio,
 iteniq;

itemq; rerum uisibilium, quæ sunt idearum imagines, et mundum hunc sensibilem conficiunt. In homine autem ratio est intrinseca & prolatiua, quæ aliter dicitur oratio illa ceu fons, hæc ceu riuus inde promanans. illius sedes est mens, huius lingua & os, instrumentaq; uocis cætera. Voluit autem rationale illud quadrangulum esse artifex, pulchrè subindicans, oportere rationem tum naturæ tum hominis incöcussam esse ac solidam: quapropter ei duas supra dictas uirtutes attribuit, reuelationem atq; ueritatem. nam & naturæ ratio uera est reuelatoriaq; omnium, & ea quæ in sapiente est imago illius alterius, debet esse uerissima, & nihil celare præ inuidia, quod quidem cognitu sit utile. Quin & uniuscuiusq; nostrum tum oratio tum ratio his duabus ornanda est proprijs uirtutibus, declaratione oratio, ueritate interna ratio: decet enim mentem nullum mendacium admittere, orationem autem expedite ueritatē proferre declarareq;: Nulla tamen est sermonis utilitas, si ab hoc discrepent opera. Et hoc est cur rationale pendet ab epomide & humeris, ne laxū fluat, quod à dictis seiungi facta iniquum sit. Nam per humerum significatur operatio. Hæc sunt quæ sub sacerdotali ueste latent ænigmata. Cidaris autem pro diademate imponitur capiti, quia quantisper sacerdos honore suo fungitur & ministerio, non solum priuatis hominibus est eminentior, uerum etiam cunctis regibus. Huic præfigitur aurea lamina insignita quatuor literis, per quas Entis nomen aiunt indicari, quandoquidem nihil potest absq; inuocatione dei subsistere. nam huic bonitate fruente, integritate sua fruuntur

tur omnia. In hunc modum ornatus pontifex ad sacra mittitur, ut quoties ritu patrio uota facturus est pro populo, totum mundum secum introducat sub figuris quas gestat, aerem in stola, aquam in malis punicis, terram in floribus, ignem in cocco, cælum in epomide duobusq; suaragdis referentibus totidem hemisphæria sculptura senorum signorum, item in rationali pectus ornante quatuor ternarum gemmarum ordinibus, quod rationis cuncta dispensantis representat speciem. Necessarium enim erat, ut sacerdos supplicaturus patri omnipotenti, aduocatum adhiberet perfectissimum eius filium, ad impetrandam erratorum ueniam, & uberem in posterum gratiam. Fieri tamen potest, ut sic quoq; doceatur dei cultor, si non conditore mundi, saltem mundo ipso conari se dignum facere, cuius induitur imagine: uidelicet gestaminibus illum figurantibus admonitus, ut quodā modo ex homine in naturam mūdi transeat, & si fas est dicere (fas est autem cum uerum sit) paruus mundus fiat. Cæterum extra uestibulum in primo aditu labrum erat aheneum, non ex rudi materia, ut serè fit, fabrefactum ab opifice, sed ex uasis iam ante ex politis in usum tamen alium, quæ mulieres mira animi alacritate certatim benigneq; contulerant, ne uiris hac parte uiderentur cedere, emulatione longè honestissima, qua dabant operam ne illis inferiores iudicarentur in pietatis sanctitatisq; studio. Specula enim ad quæ formam curare solitæ fuerant, sponte nemine iubente Deo dicauerant, ceu primitias coniugalis pudicitie pulchritudinisq; animæ decentissimas. Hæc ad se delata opifex

in unam massam confudit, ratus nihil inde aptius posse confieri, quam labrum ex quo se lustrarent sacerdotes templum ingressuri ad obeunda sua ministeria, præsertim pedes manusq; lauando, in signum uitæ inculpatæ, uictusq; puri parati bonis rationibus, non per illam asperam inuiamq; uiam uitiorum, sed per regiam stratum munitamq; uirtutibus, & directissimam. Quasi diceret, Meminerit quisquis hinc se asperget, huius uas materiam fuisse specula, ut ipse quoq; tanquam in speculo contempletur mentem propriam: & si quid in ea uiderit turpitudinis, aut brutorum affectuum, aut uoluptatis præter naturæ leges efferuescentis, aut contra modestiæ plus æquo se deicientis, aut metus declinantis à recto itinere, aut concupiscentiæ nitentis in uictum, id maturè curare studeat, & germanæ sinceræq; pulchritudinis rationem habeat. Nam quæ in corpore laudatur, sita tum in membris bene dimensis pro sua cuiusq; portione, tum in colore decenti & habitudine, breui momento durat. At altera illa menti propria, quæ constat opinionum uirtutumq; concentu, non languescit ullo tempore, sed iuuenescit indies, colore ueritatis tincta decentissimo, dictis cum factis consentientibus, & à neutris discrepante consilio. Postquam autem propheta exemplar sacraei tabernaculi didicit, idq; homines ingeniosos & ad præscripta exequenda idoneos perdocuit, quomodo singula oporteat affabre fieri: reliquum erat ut sacerdotes optaret, doceretq; quo ritu quibusue hostijs res diuina facienda sit. Itaq; fratri ex omnibus optimatibus selecto pontificatus honorè tribuid

eximium

eximium: filios illius constituit sacerdotes, non cognatio-
 nis priuilegio, sed pietatis sanctitatisq; quas in his uiris
 animaduertat. Eius rei manifesta fides est, quod neutri
 filio dignitatem hanc contulit, utrumq; electurus, si
 propinquitatis rationem habuisset. Hos instituit de con-
 nuni totius gentis sententia, iubente oraculo, more no-
 uo & memorabili. Ante omnia fontanis aquis limpidis-
 simis & uitæ utilissimis eos abluit: deinde sacris uesti-
 bus induit, fratrem talarum & epomide, ceu thoracæ re-
 ferente mundi imaginem: fratris filios tunicis linteis &
 zonis ac subligaribus: illis ut expedite peragerent sacræ
 ministeria, astrictis tunicarum sinibus: his, ne quid quod
 pudor celari postulat, oculos circumstantium offende-
 ret, præsertim dum ascendunt ad altare aut descendunt,
 omniaq; properè ac celeriter faciunt. Nisi enim tam ac-
 curatè præscriptus fuisset totus uestitus sacerdotalis pro-
 pter incertos casus futuri tēporis, quos præcaueri oportuit,
 non potuisset fieri in tāta celeritate ministerij, quin
 nudarentur aliquando, sacerdotib. decorum inter sacra
 seruare nō ualentibus. Ut uerò instruxit eos sacratis ue-
 stibus, sumpsit unguentum suaueolentissimum, cōfectum
 arte unguentaria: quo primū subdialia uasa, altare la-
 brūq; perūxit aspersa septies: deinde tabernaculū & sa-
 cra uasa singula, arcā, candelabrū, thymiateriū, mēsam,
 calices, phialas, cæteraq; sacrificijs deseruiētia. Postre-
 mo adductū pōtificē inūxit profuso largiter in caput e-
 ius sacro unguine. His ritè peractis iubet adduci uitulū
 et duos arietes. Vitulū ut offerret in remissionē peccato-
 rū, subindicās cuius nato, etiā bono, uel ob hoc ipsum
 quod

quòd natus sit, cognatum esse peccatum: propterea placandum esse Deum precibus & uictimis, ne iratus sequatur. Arietum autem alterum qui adoleretur solidus auctori rerum omnium, cuius benignitate pro se quisque fruitur elementis omnibus, terra ad alimentum & domicilium, aqua in potum, lauacra navigationemque, aere ad respirationem effectusque sensuum (nam horum instrumentum aer est) & ad horas annuas: igne quotidiano quidem ad cibos coquendos & calefactionem, caelesti uero ad lucem & res uisibiles. alterum autem arietem instituit ad absolutam eorum qui sacrabantur purificationem, quem aptè consecrationis cognominauit, quòd per hoc sacrificium initiarentur sacerdotes dei maximi optimi. eius sanguinis partem circum altare profudit, partem excepit phiala, eoque tinxit tria membra initiatorum, auriculam extremam, manum extremam, pedem extremum, hæc omnia dextera, significans uirum perfectum debere purum esse sermone, opere, tota uita denique. sermonem enim auditus iudicat: manus significat opera, pes totius uitæ transitum. quoniam autem hæc singula extrema sunt & dextera, intelligendum est in his singulis requiri perfectum & cupiditatem extremæ felicitatis & ultimæ, ad quam ceu ad scopum omnes uitæ actiones referendæ sunt. Primum igitur unius uictimæ, quæ consecrationis appellatur, sanguine sincero has partes sacerdotum inuixit. deinde sumpsit ex eo quod circum altare profusum fuerat uel ex unguento uel è uictimis omnibus, eoque permixto sacerdotes aspersit, uolens eos non solum externæ subdiualisque sanctitatis fieri partem

participes, uerum etiam internæ, quandoquidem sacræ facturi erant in adytis, in quibus omnia peruncta sacro unguento fuerant. Deinde alijs quoq; cæsis uictimis; tum pro sacerdotibus ipsis, tum pro senatu ac gente uniuersa, Moses fratrem introduxit in tabernaculum. erat is dies octauus à consecratione, huius festi ultimus: superiores enim VII. fratri filijsq; eius initiandis dati fuerant. Tum uerò in loco sacro ut bonus præceptor docilem discipulum ritus pontificios edocuit: post hæc ambo egressi protensis ad cælum manibus, uota pro gente fecerunt, qualia proficisci par erat à mente sanctissima: quibus nõdum peractis accidit insigne prodigiũ. nam ex adytis, siue ætheris pars purissimi, siue aer naturaliter in ignem mutatus, emicuit, ut repente flamma prorumpens recta ferretur in altare, & quicquid superimpositum fuerat absumeret, opinor in argumentum manifestissimum præsentis diuinæ prouidentie. Decuit enim eximium donum conferri sacrarijs, non qualia sunt materię tractabiles hominibus, sed ignis essentię purissimæ; ne iste qui in nostro usu est, altare attingeret; quod iam innumeræ sordes contactæ fuerant. Admouetur enim non solum brutis animalibus, dum coquantur ad satisfietatem uentris miseri, uerum etiam ad necandos ex insidijs homines, non tres quatuorue; sed interdum magnũ numerum. Nam & classes integræ cum socijs naualibus incensæ sunt telis ignitis, & urbes eadem arte petite confligarunt subsederuntq; in cineres, ut ne uestigiũ quidem habitationis superfuerit. Hanc opinor ob causam ignis iste qui in uulgari usu est tanquam con-

taminatus ablegatus fuit ab altari sanctissimo, & pro eo demissus cælestis ex æthere, ut esset discrimen inter sancta profanaq; , & inter humana diuinaq; . Conueniebat enim sacrificijs attribui naturam ignis incorruptiorem quàm est hæc quæ seruit quotidianis usibus. Cum autem necesse esset per singulos dies , præsertim festos iterari sacrificia multiplicariq; , propter multas uariasq; causas tum priuatas tum publicas , utpote in gente non minus religiosa quàm populosa , opus fuit etiam ædituorum multitudine ad sacra ministeria. Horum quoq; mira & inusitata fuit electio. Vnam è duodecim tribubus præstantissimam delegit addito religioni præmio. Id ita gestum est. Cum Moses ascendisset montem proximum, ibiq; aliquot diebus colloqueretur cum Deo sine arbitris, quidam inconstantes tanquam orbati principe, absentiam eius uerterunt in impietatis occasionem: oblitq; Dei ueri, cœperunt æmulari figmenta Aegyptia, facto iuuenco aureo ad imitationem animalis eius regionis sacratissimi: cui profana sacra faciebant, & choreas agebant inconditas, hymnos concinendq; lamentis similes, & expleti mero cõgeminarunt temulentiam, uino pariter furentes ac insania, pernoctãdo in comensationibus, oblectandoq; se factis pessimis, ignari ultionis imminentis quam prouocabant sua malitia, & excæcati suis affectibus. Vbi uerò clamores castrenses ut in turba celebritateq; longè lateq; audiebantur, adeò ut ad montis cacumen peruenirent, percussus aures Moses hærebat ut amator dei simul & hominum, nec discedere sustinens à diuino colloquio quo priuatim honora-

tus fuerat, nec despiciere plebem miserè tumultuantem per principis absentiam. sentiebat enim tumultum, uocibus confusis & inarticulatis indicantibus perturbationes animi, præsertim sagaci prudentiq; homini, facile intelligenti hanc esse debacchationem publicam, per uimolentiam non abstinentium ab iniurijs. itaq; diu huc illucq; incertus distrahebatur. sed oraculum dubitationem exemit his uerbis. I descende celeriter, populus ad impietatem prolapsus est, iuuencum manu factum ad orant pro numine, & uictimas ei sacrificans, oblitus omnium quæ hæctenus uel uidit uel audiuit, & totius pietatis atq; religionis acceptæ à maioribus. ille stupefactus cum non posset non credere oraculo, tanquam se quester & arbiter, non statim resiliit, sed prius deprecabatur pro populo suppliciter orans peccati ueni. un: deinde placato rege omnipotente reuertebatur mixta gaudio mœsistia. Gaudebat enim deum non repulisse suam supplicationem, cōtristatus autem fuerat, quòd iniquissimè ferret patrias leges derelictas à populo. Vbi uerò castra introgressus uidit repente mutatos ritus, & fignimenta recepta pro ueritate, non omnes tamen infestos eius mali contagio, sed superesse quosdam sanos quibus talia displiceant, uolens discernere incorruptos ab insanabilibus, & uidere num qui reuertantur ad pœnitentiam, per præconem populum monuit edicto, cuius iudicio tum pios tum impios manifeste cognosceret. Verba edicti fuerunt hæc: Si quis est domini, ueniat ad me: breuiam sanè, sed magnã uim cōtinētia: perinde ac si diceret: Si quis nihil manu factum, nihil creatum habet pro deo;

sed unum rerum dominum, ad me ueniat. Itaq; alij quæ
 Aegyptiacum typhum prætulerant, edictum contem-
 pserunt. Alij fortasse metu pœnæ non ausi sunt propius
 accedere, siue Moscm timentes, siue seditionem populi.
Solet enim uulgus scire in dissentientes à sua demen-
tia. Sola ex omnib. Leuitica tribus audito præcone tan-
 quam ex composito accurrit propere, pedum celeritate
 indicans alacritatem animi, & quanto affectu pietate
 tent coleret. Quos ubi uidit Moses certatim ad se con-
 currere: Statim apparebit, inquit, num eadem animis
 insit alacritas, quæ corporibus. Sumite gladios, cædite
 mille supplicia meritos, qui uerò deo relicto falsos sibi
 fecerunt, indito corruptibilibus creatisq; essentijs incor-
 ruptibilis illius increatiq; nomine: non cognatis non a-
 micis parcite, amicitiam ac cognationem æstimando san-
 ctitate proborum hominum. Vix ea dixerat, cum illi
 exasperati & insensu sceleri iam inde à principio ruen-
 tes in eadem interemerunt ad tria milia uirorum con-
 iunctissimorum antea. Quorum cadauera medio foro
 iacentia plebs uidens indoluit, simulq; metuens ultra-
 cem iram adhuc feruidam, statim resipuit. Tum Moses
 publicè laudata horum fortitudine, honorem eis decre-
 uit perpetuum, conuenientem facinori præclarissimo.
 Decebat enim, ut qui in honorem Dei ultro arma sum-
 pserant, & impios momento debellauerant, præmium
 acciperent ipsius cultum ac ceremonias. Quoniam au-
 tem non unus ordo est sacratorum hominum, sed alij
 tractant preces, uictimas, sacraq; cætera, & usq; adyta
 procedunt: alijs nihil horum permittitur, tantum noctu
 intere

interdisq; curant templum & custodiunt eius sacram supellectilem, quos nonnulli uocant edituos: quæ sæpe aliàs multarum calamitatum causa fuit de primatu contentio, hic quoq; inualuit, edituis in sacerdotes conspiciantibus, & illorum dignitatem sibi usurpare conantibus: id quod facîle successurum sperabant, cum ipsi intantum superarent eos numero. & ne uiderentur priuatae seruire cupiditati, antiquissimam è XII. tribubus in partes suas pertraxerunt, quam multi familiares sequebantur, ut habentem prærogatiuam generis. Sensit Moses hanc conspirationem contra se tendere, quia fratrem pontificem oraculi iussu designauerat. id factum non caruit calumnia, quasi prætextu oraculi plus ualisset domestica gratia quàm utilitas publica. quod, ut erat, uisum est indignissimum, non solum in dubium reuocari fidem approbatam tot celestibus prodigijs, uerum & de religione ambigi, quæ fucatis etiam hominibus solet ueritatis cõfessionem exprimere. Veritas enim à deo non seiungitur: proinde superuacaneum ratus eos prolixa oratione beneficiorum acceptorum cõmonefacere, quos iam aduersariorum criminationibus præoccupatos animaduertat: deum exorauit ut euidenti signo declararet, sinceram incorruptamq; fuisse electionem pontificis. ille iussit eum XI. uirgas, pares tribuum numero, inscribere nominib. phylarchorum undecim, duodecimamq; pontificis fratris sui nomine, deinde inferre adytis. fecit iussa uates, intentus in exitum. postera die monitus oraculo, in præsentia totius populi, depropsit uirgas, cæteras nil mutatas, eam autem quã nomine

ne pontificis inscripserat, ostento nouo conspicuam: nam hæc mirificè tota quãta erat, frondes fructusq; protulit. erant autem nuces, diuersa natura ab alijs fructibus. nam in plerisq; ut uua, oliua, malis, aliud est semen, aliud id quo uescimur, quæ discernuntur locis etiam. externa pars uesca est, semen intus includitur. in nuce semen ipsum estur, & utrũq; in unã speciem cõfusus uno loco intimo clauditur, munito duplici tegmine, crasso primum putamine, dein ligneo cortice, ut aptè per hanc figuram perfecta uirtus possit intelligi. sicut enim in nuce idem est finis & principium, in quantum semen initium, in quantum fructus finis, sic & in uirtutibus. Unaquæq; & finis est & principium. principium quia non aliunde quàm ex se ipsa oritur: finis quia uita tendit ad eam naturaliter. præter hanc causam affertur alia manifestior. Nucis extremum putamen est amarum, ligneus cortex interior est austerus & solidus: quo fit ut fructus non sit in promptu clausus utroq; munimine. hac figura docetur anima exercens se in uirtutis stadio, esse opus laboribus. Labor autem durus & difficilis, unde felicitas prouenit: quapropter perdurandum est. Nam qui fugit laborem, fugit felicitatem: ediuerso qui fortiter patienterq; difficultates tolerat, ad beatitudinem properat. Nam fieri non potest, ut homo delicatus & effeminatus animo, corpore quoq; labefactato quotidianis uoluptatibus, uirtuti domicilium præbeat. Cui nisi contingat pro dignitate tractatio, primum denunciat se migraturam ad illum summũ rectarum rationum principem: mox si nihil proficit, confert se quò trahitur suo pte de-
siderio

fiderio. Imò si uerum fatendum est, sacer ille uirtutum
 chorus, prudentiæ, temperantiæ, fortitudinis, iustitiæq;,
 ultro sibi quærit quos exerceat, præsertim eos qui tetri-
 cam duramq; uitam complectuntur, coniunctam cum
 patientia continentiaq;, simplicitate frugalitateq; con-
 tentam: quibus artibus pars nostri præcipua, scilicet ra-
 tio, sanitatem tuetur bonamq; habitudinem, superatis
 molestis obicibus corporeis: quales sunt temulentia, cu-
 pediarum liguritiones, libidines, & id genus cupidita-
 tes insatiabiles, tantum solertiæ detrahentes quantum
 addunt carnibus fertur etiam è uernis arboribus prima
 florere amygdalus prouentum arboreorum fructuum
 prænuncians, & postrema omnium amittere folia, æsta-
 tem ferens diutissimè saluo uirore frondium, utroq; mo-
 do figuram sacerdotalis tribus referens, subindicansq;
 hanc primam & ultimam uigèrè in humano genere,
 duraturam donec uisum fuerit Deo nostrum genus re-
 uocare ad uernam renascentiam, sublata insidiosa cu-
 piditate, fonte malorum omnium. Quoniam igitur di-
 ximus, oportere absoluto principi adesse quatuor res,
 regnum, legum ferendarum facultatem, sacerdotium,
 prophetiamq;, ut tanquam legislator uetet ac iubeat,
 tanquam sacerdos non solum humana, sed & diui-
 na administret negocia, tanquam propheta quicquid
 intellectu non percipit discat ex oraculis: iamq; de
 tribus primis differuimus, & ostendimus Mosem fuisse
 optimum regem, legislatorem, pontificem, nunc pos-
 tremam aggredior, declaraturus eum fuisse & pro-
 phetam probatissimum. Nec ignoro pondus oraculo-

rum habere quicquid scriptum est in eius uoluminibus, recensebo tamen magis propria, ubi prius distinxero, quedam oracula ex persona dei proferri per diuinum interpretem, quedam esse responsa scitanti reddita, quedam pronuciari ex persona Mosis afflati numine. Quæ primi generis sunt, tota præ se ferunt uirtutes dei, clementiam & beneficentiam, per quas omnes homines ad honestatem instruit, præcipue uero cultores suos quib. ad felicitatem uiam aperit. Secundum genus mixtum est e uerbis rogantis propheta & respondentis numinis. Tertium legislatoris est proprium, donati à deo ui præsa-giendi prædicendiq; futura. Primi generis seponentur nunc, cum sint maiora quam ut satis laudari queant ab homine quorum laudi uix tota natura sufficiat, & alioquin efferruntur per interpretem. differunt autem inter se prophetia & interpretatio. De secundo mox conabor dicere, subiuncturus & tertium, in quo apparet uatis diuinitas, propter quam proprie propheta nuncupatur. incipiemus autem promissa representare hoc modo. In quatuor locis leges feruntur per rogationem responsionemq; mixtæ ex uerbis afflati prophetae deum consulentis, & responso ipsius patris celestis. Primum quando non solum Mosem omnium sanctissimum & amantissimum dei, uerum etiam quemuis mediocriter pium exaspere potuit quidam e dissimili genere natus hybrida, patre Aegyptio, matre Iudæa, qui fastidito ritu materno declinauit ad impietatem Aegyptiacam, contemptor celestis numinis. Soli enim propemodum ex omnibus gentibus Aegyptij celo terram opposuerunt æmulam, hanc
diuinis

diuinis colentes honoribus, illud nulla ueneratione dignati eximia, quasi regni extremitas præferenda esset regiæ. Nam in mundo cælum est regiâ sacratissima, terra uerò extremitas regni, per seipsam quidem non contemnenda, sed tamen haud conferenda cum æthere, à quo tantum à tergo relinquitur, quantum tenebræ à lumine, nox à die, corruptio ab incorruptibilitate, mortalitas à numine. nam quia non compluitur eorum regio sicut aliæ, solita quotannis inundari à restagnante flumine, opinione sua Nilum consecrant Aegyptij, ut cæli æmulum, & regionem suam magnopere prædicant. proinde ille promiscui generis homo, dum rixatur cum quodam ex sacerdotali doctoq; genere, impotenter iratus, & agitatatus impietate Aegyptiaca, à terra in cælum extendit contumaciam, execrabili scelestâ pollutaq; tum anima tum lingua uoceq; ausus miserrimus eum execrari, quem ne honoris quidem gratia fas est nominari ab omnibus, sed à solis optimis & purificatis hominibus. Quapropter miratus amentiam perditam & immanem audaciam, quamuis effervescente generosa indignatione cuperet manu sua scelestum conficere, tamen ueritus est ne is ad hunc modum leuiore quam pro merito defungeretur supplicio. parem enim tantæ impietati poenam homo inuenire non potuisset. cum enim contemptor dei nec parentes ueneretur, nec patriam, nec benemeritos, hic non contentus neglexisset religionem, & usq; ad execrationem prorumpens, nihil sibi ad summam impietatem fecit reliquum. nam maledictum præ execratione crimen est leuius. Verum lingue

morbus & effrene os cum ministrant nefarie demen-
 tiæ, proculdubio prodigiosum aliquod scelus pepe-
 trant. ô homo, execratur deum aliquis? quem igitur al-
 lium deum ad execrationem inuocat? nonne hunc ipsum
 contra ipsum? apage istas profanas cogitationes & sa-
 erilegas. purgetur anima misera tali uoce contamina-
 ta, in quam auditu sensu cæco impexit. fieri ne potuit,
ut lingua ad tam impiam uocem prolata non sit ta-
cta paralyti, ac ne aures quidem audituri obturatae sint,
nisi forte ultioni prospectum est & iustitiæ, quod ad ex-
empla uitæ pertineat non cælari quicquid insigniter
præcimet & in benefactis & in maleficijs, ut alteri
præmium contingat, alteri supplicium. ideo propheta
 iussit hunc uinctum seruari in carcere: ipse deum sup-
 plex orauit daret ueniam oculis auribusq; non sponte
 pollutis uisu audituq; nefario: simulq; rogauit quid o-
 porteat pati muentorem sceleris nefandi & inauditi ad
 eam dicm. Ille iussit: cum lapidari, ideo sicut opinor sa-
 xis plectendum pronuncians quod animam haberet du-
 ram & saxeam, utq; manibus totius gentis ultionis aui-
 da sumeretur supplicium. Nec enim poterant aliter
 quam eminus ferire tot milia, post exactas pœnas à ne-
 fario capite, noua lex scripta est, & tunc primum re-
 lata in tabulas, ut ferè nouis morbis quærentur no-
 uâ remedia. uerba legis sunt hæc. Quisquis execratus
 fuerit deum, peccato obnoxius esto. Quisquis autem no-
 minauerit nomen domini, capitalis esto. ô dictum bene
 uir sapientissime. solus meram hausisti sapientiam. no-
 minare grauius credidisti quàm execrari. Non enim
 exte-

extenuares crimen grauiſſimum, tractans id clemētius. Itaq; uidetur nunc deum non illum primum & ingentium mundi conditorē dicere, ſed eos qui oppidatim coalebantur. Nam hi quoq; ſic uocantur falſo nomine, cum ſint pictorum fictorumq; opera ſuas artes oſtentantiū: ſignorum enim ſtatuarumq; huiusmodi plenus fuit totus orbis habitabilis: à quibus abſtineri oportet maledictionē, ne quis Moſis diſcipulus aſueſcat ullo modo apellationem dei contemnere. ſemper enim amabilis eſt ac plauſibilis. Quod ſi quis nō dico blaſphemauerit hominum deorumq; dominum, ſed auſus fuerit uel nomen eius intempeſtiue promere, noxam luat capite. Quandoquidem ne mortalium quidem parentū nomina profectunt ij quibus cordi eſt pietas, ſed omiſſis proprijs honoris gratia, utuntur naturalibus, patrem appellantes matremq; atq; ita profitentur accepta immenſa beneficia ſimulq; ſuam gratitudinem. Quomodo igitur meretur ueniam qui temere abutuntur ſanctiſſimo dei nomine tantum ad explendum ſermonē non aliter quā profanis uocibus? Poſt honorem autem creatori habitū propheta diem ſacratum ſeptimum ueneratus eſt, cuius eximiam pulchritudinem cernebat acutiſſimis oculis, expreſſam celo mundoq; uniuerſo, ipſa natura præſentate eius ſimulacrum. inueniebat enim ante omnia matre carere hunc numerum, expertem ſceminini generis, è ſolo patre ſatum abſq; ſemine, & abſq; partu genitū. animaduertit præterea ſeptimanam ſemper uirginem, nec è matre natam, nec matrē ipſam, nec è corruptione oriūdam, nec ipſam corruptibilem: deniq; intellexit hāc eſſe mundi

mundi natalem, caelo terræq; festam & omnibus terre-
 stribus, exhilarantem cuncta concinnissimo septenario.
 Hanc ob rem ille maximus Moses æquum censuit ut om-
 nes ascripti eius ciuitati, ius naturæ sequentes, celebra-
 rent hunc diem otio festisq; hilaritatibus, intermissis la-
 boribus & opificijs quæstuarijs negotijsq; uictum pa-
 rantibus, ablegata etiam tantisper ceu per inducias soli-
 tudine anxia, ut uacarent non ludicris (sicut quidam)
 ridendisq; spectaculis mimorum saltatorumq; quæ insa-
 num uulgus amat perditæ, & per præcipuos sensus ui-
 sum auditumq; captiuat animam suopte ingenio liberã
 ac dominam: sed soli philosophiæ, non isti cuius compẽ-
 dium profitentur captatores sophistæ, uenales tãquam
 in foro proponendo sermones opiniononesq;, qui philoso-
 phia contra philosophiam (ô terra ô sol) abutuntur per-
 petuo, nec pudet: sed ueræ inquam philosophiæ quæ cõ-
 stat ex his tribus, consilijs dictis factisq;, in unam speciẽ
 coaptatis, ut quæsitæ fruantur felicitate. Hoc præcepto
 posthabito quidam recenti etiam tum oraculi de sacro
 sabbato proditi memoria, quod deus ipse uisibili uoce.
 oculis magis quàm auribus ingesserat, per media castra
 lignatum exiuit, non ignarus omnes in tentorijs quiesce-
 re, moxq; in uetito deprehensus est. Quidam enim per
 otium extra portam progressi, ut in loco puro quietoq;
 uacarent precibus, uiso nefario spectaculo, intentum fã-
 sci componendo lignatorem occisuri erant præ ira, nisi
 commotos ab impetu reuocasset hæc reputatio, animad-
 uersionem in huiusmodi peccata non esse priuati iuris,
 sed pertinere ad magistratus publicos. ipsosq; princi-
 pes,

pes, ne indicta causa indēnatusq; periret, alioquin reus manifestarij criminis, religione quoq; dici uetante cede uel iustissimam. ideo maluerunt comprehensum hominem adducere ad principem & sacerdotum consistorium, confluente ad rem cognoscendam uniuerso populo. mos enim erat certis temporibus, præcipue sabbatis, ut ante dixi, operam dare studio sapientiæ, principe doctoris uice fungente, præmonstranteq; officia, subditis autem in honestate proficientibus, & mores uitæq; corrigentibus. Quæ consuetudo à maioribus per manus accepta hodieq; durat apud ludæos, tempore illõ dicato eruditioni contemplationiq; rerum naturalium. nam destinata oppidatim sacris precationibus loca, quæ profeuchas uulgus nominat, quid aliud sunt quàm scholæ, in quibus prudentia, fortitudo, tēperantia, iustitia, pietas, sanctitas, omnisq; uirtus discitur, quæcunq; ad humana diuinæq; negotia requiritur. Cæterum eo die non ultra uincula scuitum est in hominem impium. At Moses de plectendo quem norat commeruisse mortem dubius, & genus supplicij dignum ignorans, inuisibili animo ad inuisibile tribunal se contulit, ubi iam ante cognitam causam decretũ fuerat ab omniscio iudice. qui pronunciauit morte multandum obruendumq; lapidibus, quandoquidem & hulus mens sicut prioris in surdum lapidem obduruerat, prolapsi ad impietatem extremã, complexam penè omnia uiolati sabbati crimina. quam ob rem? quia non solum sordidæ fabrilesq; sed ceteræ quoq; artes & occupationes tunc sunt prohibitæ, præsertim quæ ad parandum uictum attinent, aut per igne fiunt.

fiunt, aut per instrumenta non sine igne confecta. ideo sæpe interdicitur ne quis ignem accēdat sabbato, ut cessante causa principali & antiquissima cessent effectus eius etiam. Sunt autem ligna ignis materia, ut lignator & qui accendit ignem in eadem culpa hæreant: atq; ita geminetur noxa, tum quia fit opus dum lex iubet quiescere, tum quia fomites ignis comportantur, unde præbetur opificijs occasio. Hæc duo responsa continent pœnas fontibus inflittas ex arbitrio celestis numinis cōsulti super talibus negotijs. Sunt & alia duq, ad diuersam speciem pertinētia, alterum de successione hæreditaria, alterum de sacrificio non tempestiue ut uidebatur oblato. de hoc prius dicitur. Moses primum anni mensem facit cum qui in uernum æquinoctiū incidit, non sicut quidam qui præcedentibus id honoris tribuunt, non obseruato naturæ beneficio. tunc enim maturescūt segetes ad uictum necessaria: arborū uero foetus pubescunt recens editi, secundis mensis inferendi, sine tritico hordeo cæterisq; similibus frugibus non uiuitur: sine uimo & oleo fructibusq; arboreis quædam gentes ætatem producant in annos plurimos. Eius mensis die quartadecima, sub ipsum tempus quo luna suum orbem solet complere lumine, celebratur migrationis publica festiuitas quam Chaldaice Pascha nomināt: quo tēpore non ut aliās plebeij homines uictimas adducunt ad altare mactandis & sacerdotibus, sed iubente lege tota gens sacrificat, dum pro se quisq; mactat hostiam suis manibus. Tunc uniuerso populo concelebante letas epulas, dum quisq; se gerit pro sacerdote, nonnulli occupati lacrymis, gemiti-

bna

bis luctuq; domestico propter desideratos nuper defun-
ctos necessarios, premebantur gemina tristitia, noua su-
per ueterem accedente, quod orbatu suis affectibus cog-
rentur etiam carere uoluptate honoreq; totius gētis pu-
blico, quia nec ablui nec aspergi lustralib. aquis fas erat
illo tempore, prius quam ueniret luctui præfuitus lege.
terminus. Hi post festum mœsti accesserunt principem,
narraueruntq; suum infortunium: habere se funestas do-
mos recenti cognatorum obitu, occupatos luctu necessa-
rio, non potuisse frui sacris paschalibus. addiderunt pre-
ces, ne posthaberentur cæteris, neue pœnas darent cala-
mitatis domesticæ, dignæ potius misericordia. alioqui
se posse inuidere defunctis qui potiore conditione fato
cesserint. se uiuos mori & sentire suam perniciem. His
auditis animaduertit & postulationem non absurdam,
& excusationem sacrificij prætermissi idoneam, & cau-
sam ipsum dignum miseratione. Ambigebat tamen in-
certus consilij, & tanquam in bilance nutans nunc in
hanc partem nunc in illam procliuior, cum hinc suū pō-
dus obtineret misericordia cum iustitia, illinc præcelle-
re uideretur lex de paschali sacrificio, primi mēsis quar-
tamdecimam diem ei præstituens. itaq; inter assensum
& renumtum pendens ad supplicationem se uertit, ut ipse
deus oraculo decerneret. Qui exaudito uate non in præ-
sens tantum respondit, sed quod pro lege foret postea,
quoties aliquid simile accideret. Comprehensi sunt ea le-
ge illi quoque, si qui eius gentis alijs de causis non poue-
runt ad sacrum id occurrere. Fuit autē hæc oraculi sen-
tentia. Luctus in cognatorū obitu dolor necessarius non

impn

imputatur pro peccato. Attamen ad certum tempus à tēplo arceantur lugentes, quo non patet aditus nisi immunitibus ab omni inquinamento tum fortuito tum uoluntario. post terminum luctus pro se quisque sacrificet, ne uiui habeantur pro mortuis. cum igitur sint posteriores, postero mense die quartadecima sacrificent ritu quo priores, & eodem modo absument hostiam. idem ius esto his qui non ob luctum sed longinquæ peregrinationis ergo cum cæteris suæ gentis hominibus non sacrificauerunt. nam ne eorum quidem qui aut in longinquis terris habitant, aut longius peregrinantur, ullū est peccatum, cur priuari debeant honore communi cum cæteris, præsertim cum una regio gentē tam populosam non capiat, missis in multa loca colonijs. Hactenus de his qui ob aliquem casum à celebrando cum cæteris paschate prohibiti, uel serius officium necessarium faciunt. nunc transeo ad postremam legem de successione hereditaria, è percontatione responsioneq; mixtā similiter. Erat quidam nomine Salpaath, uir probus, è tribu non obscura natus. is quinque deterioris sexus liberos genuit, nullam uero prolem masculam. puellæ post obitum patris ueritæ ne paterno agello exciderent, quia maribus agri diuisi fuerant, reuerenter adierunt principem, non tam de possessione sollicitæ, quàm nomen dignitatēq; sui patris conseruare cupientes. hæ sic locutæ sunt. Pater noster obiit, non seditione absumptus ut multi alij, sed fato raptus cum priuatam uitam ageret procul negotijs. nulla ipsius culpa factum est quod caruit mascula sobole. adsumus igitur pupillæ ut uideatur, re uera tam

men

Mente loco parentis habituræ. nam legitimus princeps non minus quam pater curat subditos. Ille miratus prudentiam uirginum, & pietatem erga parentem, suspendit sententiam respectu legis quæ solis uiris agros diuidit, præmium laborum militarium. nam mulieribus cõ natura immunitatem ab his tribuat, non admittit eas ad præmia. Ergo hanc quoq; causam ut ambiguam ad deũ retulit, quem sciebat solum ueracibus incorruptisq; iudicijs etiam in paruis controuersis ostendere suam ueritatem & iustitiam. Tum ille rerum conditor, mundi pater, terræ, cœlo, mari, aeri, rebusq; in his contētis imperans, princeps deorum & hominũ, non est dedignatus respondere puellis patre orbatis. Respondens autem plus quam iudicis officio functus est ille clementissimus cuncta replens sua beneficentia. Laudauit enim uirgines. ò domine, te uero quis satis laudauerit? quo ore? qua lingua? quibus uocis instrumentis? qua mente aut anima? stellæ si in unum chorum cõuenirent, possent ne tuas laudes pro merito canere? totum cælum si in uocẽ abeat, poterit ne uel partem tuarum uirtutum edifferere? Aequum postulant, inquit, filiæ Salpaath. Hæc laus quanta sit deo testante, quis non uidet? Adeste nunc uos arrogantes, quos inflat felicitas, qui ceruicem supra naturam attollitis, & adducitis supercilia, qui mulierum uiduitatem ridetis miseram, & pupillorum orbitatem miseriorem etiam existimatis. uidete quòd hi uestra opitione infelices & humiles non postremo loco habentur apud deũ, cuius imperij uilissimæ partes sunt regna ista passim per orbem dispersa: quandoquidem totus terræ

ambitus est diuini operis extremitas. consideratē in quā
 hæc, & doctrinam necessariam accipite. At Moses lau-
 data postulatione uirginum, ne has quidem inhonora-
 tas reliquit, nec tamē æquauit uiris bellatoribus: sed his
 agros debita ob uirtutem præmia reddidit, puellis uero
 gratiam non præmiū. quod etiam uerbis declarauit ma-
 nifestissime, donum hanc rem appellans non retributio-
 nem: quorum alterum est debitum, alterū gratificatio.
 Ceterum ubi uirginibus pupillis satisfactum est ex ora-
 culo, addidit princeps generalem legem de hæreditati-
 bus, primū filios hæredes paternorum bonorum insti-
 tuens, deinde filias si desint filij: quas uult hæreditatem
 habere, ut ornamentum externum, non ut possessionem
 propriam. Aliud est enim quod ut proprium attribui-
 tur, aliud quod tantum ad ornamentum absq; iure pro-
 prietatis conceditur. Post filias tertio loco fratres ad hæ-
 reditatem uocat, quarto patruos, subindicans etiam pa-
 tres fieri posse hæredes filiorum. Stultum enim foret cre-
 dere, patruo concedi hæreditatem fratris filij ut patris.
 cognato, ipsi uero patri eam auferri. Verū quia lex na-
 turæ iubet filios parentibus hæredes succedere, non pa-
 rentes filijs, hoc ut ominosum & pijs uotis contrarium
 tacuit: ne pater materq; uiderentur lucrari ex immatu-
 ris filiorum mortibus & luctu inconsolabili: oblique ta-
 men ipsos uocauit ad ius quod permittit patruis, ut &
 decorum seruaretur, & bona manerent in familia. post
 patruos quintus locus est cognatorum, ut quisq; est san-
 guine proximus. His non temere dictis de hæreditatis
 iure promiscuo, nunc subiungā oracula per ipsum pro-
 phetam

phetam numine correptū edita, sicut iam ante sum pollicitus. Cœpit autem tunc primum inspirari celitus, cum tota gens spem melioris fortunæ concepit, de communi cōsensu multis milibus ex Aegypto in Syriam in nouas colonias demigrantibus. Viri enim pariter ac mulieres per inuias uastasq; solitudines peruenerant ad mare quod rubrum dicitur. ibi hærebant inopes consilij, cum nec naues præsto essent ad traiectum, nec tutum uideretur reuerti per eandem uiam. in hoc rerum statu maior mali uis incubuit. nam rex Aegypti cum haud contemnendis copijs equestribus pedestribusq; persequeretur, ut animaduerneret in retractos è profectioe, quam prodigijs manifestis territus permiserat. Sed satis apparuit nihil esse in sceleratis hominibus constantiæ, uelut in bilance leui momento in diuersum proclinantibus. Sic intercepti inter mare & hostes de salute desperauerant, alij necem miserabilem expectantes ut finem malorum, alij censentes satius elemento naturæ se committere, & in mare se proijcere, quàm perferre hostium insultationes atq; ludibria. iamq; grauati sarcinis stabant in litore, ut quàm primum uiderent hostem accurrere, desiliētes mergerentur facilius: ac ne mortem quidem expedire poterant. At propheta uidēs uniuersum populū præ metu interclusum non aliter quàm pisces cinctos retibus, extra se raptus repletusq; numine hoc oraculū edidit. Non sine causa trepidatis instante tanto periculo, à fronte mari uasti clausi carente nauigijs quæ fugam possent adiuuare, à tergo uero proximi hostib. denso agmine urgentibus. Quò te uertas? quo deflectas? ex improbi

so infestant nos omnia, terra, mare, homines, elementa
 nature. Estote tamen bono animo, nolite deficere, stete
 imperterriti, expectate diuinitus inuictum auxilium,
 quod iam iam ultro aderit, protecturum uos inuisibili-
 ter. Experti estis & antea sepe opem eius presentaneam,
 quam nunc quoque uenire uideo, laqueos iniecturam ad-
 uersariorum ceruicibus. Hæc eos in mare protrudit, illi
 more plumbi ad fundum feruntur præcipites. Vobis ui-
 dentur adhuc uiuere, ego mortuos uideo: quod specta-
 culum uobis quoque continget hodie. Hæc ille cecinit præ-
 ter spem omnium: moxque euentus fidem adstruxit ora-
 culo. Deus enim potentia sua prædictionem ratam ha-
 buit, uix credibili & fabulis simili prodigio. Mare diru-
 ptum est, aquæ secesserunt, constiteruntque in abrupto
 utrinque latere quasi muri firmissimi. in medio rectam
 uiam aperuit diuina magnificentia, diuidentem undas
 ad præbendum iter ceu congelatas, tota gente secure ma-
 re traiciente pedibus, tanquam per siccam semitam, aut
 pauimentum constratum silice. induruerat enim sabu-
 lum, concretum è suis minutis. huc accessit impetus ho-
 stium se inuehentium & in suam ruentium perniciem:
 nobis extremum agmen protegentis subsidium, emican-
 te inde ignea numinis effigie: maris paulo ante scissi re-
 fluxus, uie siccate repentina inundatio, hostium inter-
 necio, & à parietibus illis qui ex aquis constiterant op-
 pressio, fluctibus in uiam tanquam in uallem confluenti-
 bus: & insuper cladis ostentatio fluitantibus cadaueri-
 bus quæ totam maris superficiem texerant: postremo
 tempesta procellosa quæ in litus aduersum eiecit ene-
 mitorum

chorum cumulos, quo magis seruari salutem suam agnoscerent, non solum euadendo pericula, uerum etiam spectando inimicos deletos ope diuina sine humanis uiribus. quamobrem propheta mentis hymnis celebrauit autorē tanti beneficii. distributa enim tota gente in duos choros, alterum uirorum, alterum mulierum, ipse uiris carmen præiuit, sororem dedit præcentricem foeminis, ut hymnos in parētem conditoremq; alternis canerēt uersibus, non discrepāte à moribus carmine, dum certatim canunt suis uicibus, & carmen miscetur è sonis acutis atque grauibus. nam uirorū uoces graues sunt, acutæ mulierum, unde temperamentum fit commensurate suauiterq; coaptatæ melodiæ. Vt autem tot milia hymnū eundem ore uno concinerent, in causa fuerūt illa prodigiosa miracula, de quibus paulo ante mentionem fecimus. propter quæ propheta gaudens unā cum gaudente populo, & letitiam intra se non continens, exorsus est canticum. id populus audiens, in duos choros secessit, & canentem imitatus est. Hoc fuit prophetiæ Moysis principium & quasi præmium. Secundum eius oraculum fuit de cibo re cum primis necessaria: quem terra negāte utpote sterili, cælum depluit: idq; non semel, sed per annos quadraginta, quotidie sub auroram decedente ex æthere cū rore quadā milij similitudine. Quo cibo uiso Moses iussit colligere sic diuinitus præmonitos. Credendum est & fidendum deo, cuius experti sumus tot spe maiora beneficia. nemo hunc cibum reponit recondat uē. nemo quicquam ex eo relinquat in crastinum. His auditis quidam nondum in pietate confirmati, rati

fortasse hanc adhortationem principis magis quam oraculum, in crastinum partem seruauerunt. ea putrefacta primum tota castra foetore compleuit, deinde amplius corrupta, protulit uermiculos. quod ubi uidit Moses non immerito in contumaces excanduit. Qui enim non irasci poterat, animaduertens post tot prodigia iuxta humanam rationem uix credibilia, tam facile perpetrata diuinitus, esse qui non modo dubitet de diuina providentia, uerum etiam nullam prorsus fiduciam in ea collocent. Ceterum pater omnipotens duobus euidentissimis argumentis commendauit prophetæ uaticinium: altero confestim per corruptionem foetoremque; reliquiarum et mutationem in uermes animal uilissimum: altero uero paulo post. Semper enim quicquid supererat post collecta populariter, radijs solaribus liquefactum dissoluebatur absumebaturque. Nec ita multo post prodidit aliud oraculum de sacrosancto sabbato. cum enim is dies haberet à natura priuilegium, non solum ex quo mundi natalis factus est, uerum etiam ante creatum mundum sensibilem, nesciebant hoc homines, fortasse propter multas clades acceptas diluuijs et incendijs interrupta memoria per manus à maioribus tradi solita. eam rem iam obscuratam ille declarauit oraculo, mox euidenti prodigio comprobata in hunc modum. præcedentibus diebus depluerat minus alimentorum, deinde duplum una die: et quod prioribus supererat liquecebat in humorẽ inutile: tunc uero incorruptum permãnebat. His nunciatis simulque cõspectis Moses stupefactus, non tam coniecturis quàm diuino monitu edoctus est de sabbato, quamuis etiam conie-

coniecturæ tales cognationem quandã habent cum prophetia. mens enim nunquam tam bene conijceret, nisi deduceretur ad ueritatem diuino spiritu. id miraculum eo fuit euidentius, quod præter duplicatam cibi mēsuram, & eius incorruptionem insolitam, utrumq; hoc incidebat in diem sextum ab eo quo primum pluere cœperat, uidelicet in proximum à mox secuturo septimo. ex qua supputatione deprehenditur, seruatũ esse in mundi creatione & in cœlesti demenso eundem ordinẽ. nam & hoc & illa incepit à primo è sex profectis diebus. est autem utrumq; opus alteri simile. Sicut enim mundus è nihilo creatus & absolutus est: sic elementis præsentis necessitati seruientibus, aer in terræ uicem succedens alimenta nullo labore quæsita copiose suggestit hominibus nõ ualentibus parere sibi uictum in solitudine. tunc tertium oraculum uates protulit mirificum, quãdo prædixit cœlestis cibi pluuiam cessaturam die septimo, ac ne micam quidem casurã eo tempore: nec aliter euenit. cum enim postridie quã præmoniti fuerant, quidã è mobili uulgo ad colligendum extra castra prodissent, reuersi sunt uacui, danunantes suam incredulitatem, prophetam autem prædicantes ueracem, diuinũ, & solum futuri præscium. Hæc sunt quæ de cœlesti cõmeatu præmonuit ipse dei spiritu monitus. Quæ autem prodidit postea, ad præcepta magis pertinere uidentur quã ad oracula, & in his unum de maximo delicto gentis in religione patria, sicut ante diximus, quando sabrefacto iuuenço ad exemplar typhi Aegyptiaci, choreas agitabant, exstructisq; aris mactabant uictimas, obliti ueri numinis & pietatis

244 PHILON. IVD. LIB. III
acceptæ à maioribus, & non mediocribus incrementis
auctæ usq; ad illa tempora. Id uerò Moses tulit indignif-
sime: primum repete cæcatum esse totum populum, qui
paulò ante perspicacior sapientiorq; fuerat omnib. alijs
gentibus: deinde manifestissimam fabulam potuisse tantam lu-
cæ ueritatis extinguere, quæ nec solis nec uniuersorum
siderũ obscurari potest deliquio. Contenta est enim pro-
prio splendore intelligibili & incorporco, ad quem col-
latus iste sensibilis, perinde superatur ac nox cū die com-
posita. Has ob causas propheta iam multum sui dissimi-
lis cursu prorumpit in medium, & uultu menteq; numẽ
præstrẽs exclamat: Quis est ab errore liber? quis à pro-
fanis sacris abstinuit? accedat ad me quisquis talis est.
Cumq; una tribus se adiunxisset non minus animo quàm
corpore, iam ante animata in impiorum scelestorumq;
perniciem, sed ducem imperatoremq; requirens, qui le-
gumẽ tempus modumq; ultionis præscriberet: horum
promptam fidelemq; operam libenter accipiens: agite,
inquit, arripite gladios, & discurrentes per castra pro-
se quisq; occidite nõ solum alienos, uerumetiam familia-
ritate cognationeq; proximos nullo respectu affectuũ:
existimateq; hoc facinus sanctissimum quo uindicatur
pietas & religio, deo fauente harum propugnatoribus.
Hac exhortatione factum est ut primo impetu cæsa sint
uirorum tria milia, qui autores impietatis præcipui fue-
rant: atq; ita non solum depulsa est suspicio cõmunicatæ
culpæ ab innoxijs, uerumetiam rei fortiter gestæ retule-
runt merita præmia, aucti honore sacerdotij qui religio-
nis iniuriam ulti fuerat. Est & aliud eius oraculum con-
iunctum

iunctum cum maiore prodigio, cuius supra mentionem
 feci de pontificatu prophetae differens: id quoque prola-
 tum ex afflatu numinis, sine dilatione euentus consecutus
 est. Templi ministrorum duo sunt ordines, sacerdotum
 potior, ædituorum inferior. erāt illo tempore tres sacer-
 dotes, ædituorum multa milia. Hi freti suorum multitu-
 dine paucitatem sacerdotum contemnebant peccato nõ
 simplici, dum & maiorib. adimunt honorem debitum,
 & minores ultra modum extollunt, sicut fit insurgenti-
 bus contra suos præfectos subditis, turbatoque ordine pu-
 blico. Deinde cœtus faciēdo clamabant in prophetam,
 quòd propter domesticam necessitudinē fratri eiusque fi-
 lijs donasset sacerdotium consicō oraculo, ut uideretur
 id ex autoritate dei facere. Quamobrem exasperatus æ-
 lioqui uir ingenij mitissimi, non tulit tam insignem iniu-
 riam simul & malitiam, petijtque à deo ut auersaretur il-
 lorum sacrificia: non quòd periculum esset ne iustissimus
 iudex sacra impiorum acciperet, sed quia hic est pecu-
 liaris affectus deo chari animi, aduersari propalam ne-
 farijs conatibus. Nec dum iusta indignatio furorque deser-
 buerat, cum numine afflatus insuper hoc edidit uaticini-
 um. Graue malum est incredulitas, sed solis pernicio-
 sum incredulis. Hi factis nõ dictis castigandi sunt. Pœna
 docebit eos me non mentiri, quando scire nolunt quod
 sciunt. Mors decernet de hac controuersia. Si naturali
 morte decedent, fictum est meum oraculum. Quod si no-
 uo inusitatoque lethi genere absumentur, testata erit mea
 ueracitas. Video terram uasto specu dehiscere, absorbe-
 ri numerosas cognationes unā cum suis tabernaculis, iii

uos homines ad inferos descēdere. Vix hæc effatus erat
 cum terra cōcussa rumpitur eo potissimum loco ubi ten
 debant impij: momentoq; tēporis uniuersos operit. Rur
 sum enim hiatus coiuit, uelut suo defunctus officio. Nec
 ita multo pōst seditiosi ducenti quinquaginta qui præci
 pui tumultus autores fuerant, repentē de cælo tacti unā
 conflagrauerunt, ne minimo quidem membro relicto
 quod sepulchris posset inferri. Atq; ita horrendis pœnis
 cumulatis alijs super alias magnopere illustrata est pro
 pheta pietas, Deo testimonium præbente ueritati oracu
 lorum. Vbi operæ precium est considerare quomodo cæ
 lum terraq; pœnas exegerunt ab impijs hominibus, ceu
 diuisis munijs inter primarias mundi partes, unde cæte
 ræ sumpserunt originē. Nimirum quia scelesti maliciam
 suam radicanam in terra, in tantam altitudinem extule
 runt extenderuntq; , ut cælum attingeret, ideò terra si
 mul & æther in eos sæuijt. Altera diducens se, ut absor
 beret inutilia pondera, alter exurens eos fulminibus, im
 bris in morem densis & crebro micantibus. Finis autem
 & absorptorum & exustorum idem fuit. Nam utriq; di
 sparuerunt, alteri operti solo restituto in pristinam pla
 niciem, alteri absumpti fulmineis ignibus. Postremo mi
 graturus ad superos, & exuta mortalitate ad immorta
 litatem transfēdus, uocante patre ut eum è duplici cor
 poris animæq; natura transformaret in simplicem, iam
 tum propè totus uersus in animum & quidem illustra
 tissimū, repletus diuino spiritu, non solum in uniuersum
 gentem suam præmonuit, uerumetiam singulis tribubus
 suos casus futuros aperuit: quorum pars iam euenit, reli
 quum

PHILONIS IV

DAEI, DE CHARITATE, Liber.

VNC germana gemellaq; soror pietatis charitas consideranda est, adamata legislatori nostro, quantum uix ulli alteri. Cum enim sciret hanc esse publicam uiam ad sanctitatem tendentium, omnib. suis subditis societatem benignitatemq; commendauit, suam uitam imitandam proponens, tanquam pictam in tabula. Quicquid igitur a prima etate usq; extremam senectutem priuatim publiceq; gessit ad utilitatem suorum hominum, supra dictum est in commentarijs, quos de uita Mosis inscripsimus: adijciemus tamen unum alterumue factum eius memorabile, iam propinqui uite termino. Erunt enim indicia honestatis illius bonitatisq; perpetuae, quam sanctissime anime deus ipse impresserat. Nam cum mortalis huius uite finis instaret, oraculo aperto de hoc praemonitus, nullum uel regem uel priuatum imitatus est, quorum unicum uotum habetur ac studium, heredes liberos relinquere: sed quamuis pater esset duorum filiorum, neutrum successorem sibi optauit, uictor affectuum erga cognatos ac domesticos. & poterat, si filios suspicabatur parum idoneos, certe fratris filios extollere iam uirtute meritos sacerdotium. sed fortasse aut non placebat

cos

eos à diuinis reb. distrahi: aut potius cogitabat, impossi-
 bile esse eūdem hominem rectè curare simul regnum &
 sacerdotium, quādoquidem alterum religionis, alterum
 subditorum curam profitetur. aut fortasse non putauit
 rem tam magnam pertinere ad suum iudicium: maluitq;
 iudicandum deo cōmittere, qui pro sua potentia perspi-
 cit etiam intima pectorum. Hæc uera esse uel hinc colligi-
 tur. Erat ei amicus & familiaris penè à puero Iesus no-
 mine, non uulgaribus conciliatus artibus, sed amore in-
 tegro cælestiq;, ex quo omnes uirtutes proueniunt. is et-
 tiam cōuictor cōtubernalisq; propheta fuit, nisi si quan-
 do ille secessum quæsiuit propter diuina colloquia. idem
 administrationis reip. particeps, & tantum non princi-
 pis uicarius, multa pro potestate solitus erat gerere. At-
 tamen quamuis sciret hunc esse diu spectatæ probitatis
 hominem, dictis factisq; honestatem eius expertus, &
 quæ maximè requirebatur, beneuolentiam erga popu-
 lum, ne sic quidem ausus est ei principatum cōmittere,
 ne fortè opinione falleretur, non satis fidens humano iu-
 dicio. itaq; ne sibi ipsi quidem credens, supplex inuoca-
 uit deum qui solus inuisibilē animam introspicit & mens-
 tium arcana penetrat, ut ex optimatibus eligeret unum
 aliquem idoneum principem qui paternam curam sub-
 ditorum gereret: sublatisq; ad cælum puris & uirginæ
 (ut ita loquar) castitatis manibus, sic precatus est: Dispi-
 ciat dominus deus spirituum & uniuersæ carnis de ho-
 mine qui plebē hāc curet pascatq; sine crimine, ne cor-
 rumpatur sicut grex dispersus carens magistri cura &
 diligentia. Quis non miretur has preces, dicatq;: Here
 quid

quid ais? Itane tibi fratriq; desunt germani filij, successores à natura dati? aut his aut illis principatum relinquitur. Quod si neutros existimas idoneos, & potior est tibi reip. quam necessitudinis domestica ratio, habes certe amicum irreprehensibilem ac probatae uirtutis uel tuo iudicio sapientissimo. Quin igitur hunc, si probitas non genus spectatur, eligis? Verum respondebit: cum in omnibus rebus non esse precipitandum iudicium, tum in his potissimum, quae recte aut secus administratae, plurimis felicitatem aut calamitatem afferunt. Nihil autem principatu maius, cui belli pacisq; arbitrium committitur à ciuibus. Quemadmodum enim ad prosperam nauigationem opus est bono peritoq; gubernatore, sic etiam sapiente principe ad tuendam tranquillitatem bene constituta reipublicae. Ceterum de sapientia, quae non me tantum, sed & toto mundo est antiquior, non est fas ququam iudicare, nisi deum, aut aliquem sincerum, purum germanumq; amatorē ipsius sapientiae. Et iam ante exemplo meo didici, ne alijs quidem utcumq; idoneis in speciem, principatum decernere. Nam reipublicae curam inuitus suscepi, non humanis suffragijs princeps designatus, sed manifestis oraculis, diuina uoce iubente, quantumlibet deprecarer molem rerum ueritus, donec iterum atq; iterum iubenti parere metu coactus sum. An non igitur absurdum fuerit, nunc non per eadem incedere uestigia: & cum ipse noluerim principatum nisi ex dei sententia sumere, nunc arbitrato meo successorem eligere, ne hominum quidem expectatis suffragijs? praesertim cum agatur de regimine gentis non uulgariae

gáris, sed primum populosissimæ omnium quotquot us-
 quam sunt, deinde professæ rem maximam, cultum eius.
Qui est, patris conditorisq; rerum omnium. quicquid
enim alijs contingit ex optimæ cuiusq; philosophiæ stu-
dio, id iudæis ex suis legibus ac moribus, uidelicet sum-
mi Dei noticia, repudiato errore deorum ex creaturis
consecratorum. nullus enim creatus uerè deus est, quan-
tumuis habeatur pro deo, cum eternitate, sine qua non
est numen, careat. Hoc unum euidentis argumentum est
eximiæ erga suam gentem charitatis atq; fidei alterum
 autem priore non inferius. Postquam enim optimus e-
 ius discipulus imitatorq; Iesus propter mores amabi-
 les princeps à Deo confirmatus fuit, Moses haudquã-
 quam tristis ob fratrem filiosq; præteritos, sed plenus
 inenarrabili gaudio, quòd prospectum esset genti de re-
 etore modis omnibus incomparabili (id enim indubita-
 tum erat de eo qui deo placuerat) apprehensa eius dex-
 tra produxit eum ad concionem, nihil de imminente o-
 bitu suo sollicitus: sed ad familiarem sibi hilaritatem ac-
 cedente recèti læticia, alacriter affatus est populum his
 uerbis: Mihi iam instat tempus discedèdi ex hac uita cor-
 poreæ: succedet autem in meam curam hic electus à deo.
 simulq; protulit oraculum, cui mox creditum est. Tum
 ad Iesum uersus, hortatur ut rem gerat strenuè: utq; bè-
 ne consulat reipublicæ, ac constanter in bene consultis
 perseueret. Quamuis autem non erat opus hac adhorta-
 tione, tamen non potuit se continere, quin amicum ad-
 moneret officij, et tum quoq; proferret affèctum chari-
 tatis erga populum, cui tam diu præfuerat. Nec om. nia
 fuit

fuit superuacua monitio, ne fortasse ille grauaretur subire tantum oneris: utq; exemplum atq; regula prodere-
 tur cæteris, communicandi bona consilia cum suis successoribus, & instruendi eos præceptis optimis. Potest enim boni uiri hortatus confirmare labantem animum, & excitare ne terreatur rerum temporumq; difficultatibus. Itaq; admonitis & subditis & successore principe, cœpit deo hymnum canere, extremã ci reddens gratiarum actionem, quòd à natiuitate usq; senectutem miris & continuis se prosequutus sit beneficijs: uocatisq; in auditorium elementis totius mundi præcipuis, terra cæloq; quorum alterum mortalium domus est, alterum immortalium, carmen cecinit aptissimum auribus angelorum et hominum: horum ut tanquam à magistro similiter gratias agere discerent: illorum, ut adessent tanquã spectatores ostentantis musicam animæ in corpore mortali certantis cum cælestibus harmonijs siderum, ipsum deum conditorem autoremq; habentibus. Sic ille uates iam insertus quodãmodo choreis æthereis hymnum & gratiarum actionẽ temperauit admixtis charitatis erga suam gentem affectibus, dum arguit peccata uetera, & in præsens præceptis eam instruit, in futurum quoq; spem bonam proponit, non frustraturam pios conatus. Absoluta deinde melodia, è sanctitate charitateq; quodammodo cõtexta, cœpit paulatim è mortali uita in immortalem mutari, sentireq; separationem rerum ex quibus concretus fuerat, corpore in testæ morem discedente nudanteq; animam, hac uerò auidè migrante ad destinatam sibi à natura regionem. Deinde ubi uisus est satis
 paratus

paratus ad exitum, non prius gentem suam misit in coloniam, quam singulas eius tribus, numero duodecim honoraret faustis imprecationibus, nominatim citatas phylarchorum suorum uocabulis: quas quidem preces ratas fore credendum est: quandoquidem & ipsæ ab amico dei profusæ sunt, & deus amare humanum genus nunquam desinit, tum hi pro quibus uota facta sunt, bono genere, & à laudatis maioribus oriundi censeantur in ordine eximio sub imperatore illo patre conditoreq; rerum omnium. Precatus est autem eis uera bona, non tam huic mortali uitæ profutura, quam animæ olim cum exsoluta fuerit corporeis uinculis. Solus enim Moses, ut apparet, habita magis ratione cogitationis cælestis quam istius uulgaris, totam gentem suam hæredem omnium bonorum quorum naturam humanam capax est, instituit: de suo dans, quæ ipse habebat: quæ non habebat à deo impetrans: cuius gratiarum perennes fontes sciebat patere, non tamen omnibus, sed solis supplicibus. sunt autem supplices qui honestatem amant, quibus sitientibus fas est haurire è sacris fontibus sapientiæ. Hæc sunt argumenta natiuæ charitatis, quæ de legislatore nostro produntur sacris uoluminibus: dicemus & quæ mandauit posteris, si non omnia (id enim difficile fuerit) certè præcipua, quæ maximè uoluntatem eius exprimunt. æquitatem enim ac mansuetudinem non intra solam hominum societatem statuit, sed benignè inpartiens extendit etiam ad brutas naturas animalium, ne arbores quidem excludens, præsertim mites ac frugiferas. leges autè huic pertinentes libet recensere, incipiendo ab hominibus.

Philo. to. 2.

Mm

Vetat

Vetat igitur fratri scenerari, fratrem nominans non solum ex eisdem natum parentibus, uerum etiam quemcunq; ciuem tribulémue, iniquum ducens colligere scœnus è pecunijs, tanquam scœturam è pecoribus. non uult tamen ut ideò tergiuersemur segniores ad beneficentiam, sed largis manibus menteq; donemus gratis indigentibus, cogitantes etiam gratiam esse genus scœnoris, ultro ad nos redituri felicioe accipientis tempore.

Quod si quis nolit donare, saltem mutuetur alacriter, nihil præter capitalem summã recepturus. sic enim nec pauperes redigentur ad extremam inopiam, coacti plura quàm acceperunt reddere: nec creditoribus quicquam decedet de rebus preciosissimis, bonitate, magnanimitate, existimatione optima. nam ne cum una quidem uirtute uniuersæ Persicæ gazæ conferendæ sunt. illæ exanimis opes abduntur in terræ sinibus, hæc autem in principali parte animæ. Virtutem enim sibi usurpat cælum portio mundi purissima, ipseq; deus conditor rerum omnium. Contemplari libet istos sordidos & ne obolares quidè minutias spernentes usurarios, in magnis diuitijs inopes, quos bene numatos reges diceres, cum ne in somnis quidè unq; diuitias, præter suas cæcas uiderint, hi miserrimi omnium, quasi pecunia careant, cibos mutantur ut recipiant cum scœnore: isti quomodo egeno stipem offerent, cum in prouentu felici famem inuehant, reditus sibi parantes ex miserorum hominum uentribus, sic appendendo frumentum ne prægrauet. Necesse igitur habuit è sua repub. hoc genus quæstus eijcere. sunt enim seruilis & illiberalis animæ talia studia, degenerantis

nerantis in ferinam immanitatem. Illud quoque præceptum ad charitatis officia refertur, mercedem eadem die reddi pauperi: non ob id solum quia æquum est post exhibitam operam repræsentari pecuniam absque dilatione: sed etiam quia (ut quidam docent) opifex aut bauiulus, qui sibi uictum parat quotidie, toto corpore laborans more iumentum, spem omnem in mercede collocat: quam si mox referat, et in præsens gaudet, et in crastinum redit ad opus alacrior: quod si non referat, dolebit, atque insuper lassus præ tristitia, solito labori non sufficiet. Præterea uetat ne creditor intret debitoris domum ut uiolenter aurum aut pignus capiat: sed iubet eum ante ianuam expectare dum ultro proferantur. Debitorem autem uult non tergiuersari: quandoquidem decet ut alter non abutatur suis opibus ad insolentiam: alter uerò pignus exhibeat per quod moneatur debitum reddere. Iam præceptum de messoribus cui non probetur? uetat enim colligi spicas prolapsas è manipulis, uetat et totam segetem demeti, ut agelli pars à falcere linquatur intacta: simul diuitibus consulens, ut assuescant sua cõmunicare liberaliter, non omnia congerendo in penuaria: simul pauperibus afferens solatium. Quoniam enim carent proprijs possessionibus, permittit eis ire in agros tribulium, et reliquias tanquam suas demetere. Similiter uindemiæ tempore præcipit ne colligantur decidetes acini, neue fiat racematio: idem mandat et oliuatoribus, tanquam pater amantissimus, qui uidens non omnes pariter fortunatos filios, sed alios locupletes alios inopes, hos miseratus uocat in fratrum

possessiones ut alienis utantur pro suis, non impudēter,
 sed quantum necessitas postulat, atq; ita fiant non fru-
 ctuum tantum, uerū & agrorum quodammodo parti-
 cipes. Sunt autē quidam in tantum sordidi, pecunijs de-
 diti, auaritia per diti, & undecunq; lucra captantes, ut,
 uindemiam oliuationemq; iterēt, & hordei triticiq; spi-
 cilegium faciant, detegētes suam seruilē ac illiberalem
 pusillanimitatem, simulq; impietatem erga largitorem
 tot rerum ad agriculturam necessariarum & ad prouen-
 tus fructuum, ut sunt mutationes tēporum, pluuie, tem-
 peries aeris, incrementa satorum, rores magni & conti-
 nui, aurę uitales, conseruationes ab iniurijs temporum,
 ne æstus frigusue adurat, ne uerna uel autumnali tempe-
 state lædantur segetes foētusue arborei. hæc opera natu-
 ræ illi cum uideant, eiusq; largissimas gratias, tamen au-
 dent sibi usurpare eius beneficia: & quasi sint ipsi auto-
 res rerum omnium, inhumanitatem cōiungunt cum im-
 pietate maxima. Hi quoniam sponte uirtutem non com-
 plectuntur, inuitos admonet castigatq; sacris legibus,
 quas uir probus ultro sequatur, malus uerò contemnere
 non audeat. Eædem leges iubent decimas frumenti, uini,
 olei, pecorum, lanarum decidi sacerdotib. primitiarum
 nomine: de cæteris quoq; fructibus arborum pro quan-
 titate fundorum plenos canistros eis comportari, cātan-
 do carmen obiter in laudem cælestis numinis, cuius for-
 mula extat in sacris uoluminibus. Ad hæc bouū, ouium,
 caprarumq; primogenita, non annumeranda proprijs
 gregibus: sed horum quoq; sacrandas primitias: ut inui-
 tati ad religionem moderādumq; lucri studium, pietate
 chari-

charitateq; ornentur duabus uirtutibus principalibus: Est & alia lex: Si uideris iumentum alicuius familiaris aut amici aut utiq; noti hominis, errans in solitudine, reduc ad eum. Quod si longè absit eius dominus, adserua cum tuis, donec ille ueniens suum recipiat, quod non deposuit, sed quod inuentum ultro reddis propter naturalem societatem hominum. Quid lex de anno septimo, quo cessat agricultura, & pauperibus licet è diuitum agris fructus sponte natos ceu nature donum securè tolle re, an non plena humanitatis est? Sexēnio, inquit, fruatur coloni suis possessionibus & laboribus: septimus annus sit eorum qui carent prædijs ac pecunijs, quo etiam terræ conceditur immunitas. absurdum enim esset aliorum labores prodesse alijs. nunc possessionibus quodam modo uacuis & intactis ab agrorum opera, tota gratia soli deo debetur, omnibus egentibus exposita. Quid item illa de anno quinquagesimo, nonne quamuis aliam charitatis speciem superat? ita profecto, id quod nemo negauerit, qui has leges non degustauit modo, sed lautius in eis epulatus est, expletus delicijs suauissimis. fuit enim tunc eadem quæ anno septimo, & accedunt alia maiora, scilicet in pristinas possessiones restitutio, ex quibus aliquis propter temporum difficultates exciderat. non permittit enim possessionem alienorum bonorum, occludens aditum auaritiæ, ut cohibeat insidiatricem fontemq; omnium malorum concupiscentiam: nec censet æquum ut coloni suis agris priuentur in perpetuum, & paupertatis poenas dent, miserandi potius quam puniendi. Sunt & aliæ leges particulares plurimæ, do-

centes amorem tribulium: de quibus quoniam in superioribus libris feci mentionem, satis puto hæc nunc retulisse ceu cæterarum specimen. Postquam autem suis bene prospexit, etiam aduenas dignatus est multis priuilegijs: qui deserta cognatione patriâq; & maiorum institutis ac ceremonijs delubrisq; demigrarunt in optimam coloniam, translati à fabulis ad ueritatem & cultum uerius ueri numinis. hos aduenas diligenter commendat suis gentilibus, non solum ut amicos iam cognatosq;, uorum etiam ut unius fortunæ participes tum animo tum corpore, & aduersitatum æquæ ac prosperitatum socios, ceu membra unius corporis, conciliante cunctos mutua beniuolentiâ. proinde non est quod dicam de cibo, potu, uestitu alijsq; ad uictum necessarijs, quæ lex indigenas iubet præbere aduenis: hæc enim ultro contingunt apud eos qui aduenas non minus quam seipfos diligunt. Quin & ad inquilinos extendit naturalia charitatis officia: iubens ut qui ad tempus demigrant aliò, honorem omnem habeant his à quibus excipiuntur hospitaliter atq; comiter: quod si nihil præter hospitium accipiât, honorem quoq; mediocre ab eis exigit. nam hoc ipsum, habere in aliena ciuitate receptaculum, & non arceri ab eius aditu, gratiam existimat non asperandam his qui domi habitare in patria nequeunt. Et ut uideas extremam æquitatis lineam, uult aboleri memoriam iniuriarum illatarum à ueteribus hospitibus: ut magis nomen ad caritatem faciès ualeat quam respectus maletrattationis. proinde disertè interdicat: Nō prosequeris Aegyptium odio. atqui nullam iniuriã Aegyptij ab hac gente

gente abstinuerant, nouas semper crudelitatis species ad
dentes prioribus: attamen quoniam ab initio non exclu
serunt eam à suis ciuitatibus, nec arcuerunt à finibus, ob
eam rem, inquit, habeat priuilegium & ius amicitiae. Et
si forte aliqui uoluerint transire ad Iudeorum instituta,
non sunt hostiliter eliminandi tanquam inimicorū poste
ri, sed hac conditione admittendi, ut tertia generatione
uocentur in ecclesiam audituri diuina eloquia eodem iu
re quo indigenae ac patricij. Hæc iura intercedunt in qui
linis cum ciuibus. Ac ne belli quidem ius ab humanitate
alienum est. uult enim etiam si armati portis immineant
& mœnibus, nondum tamen eos pro hostib. haberi, nisi
per caduceatorem ad pacem inuitati cōditiones aspernati
fuerint. aut enim pace impetrata lucrifacturos amicitiam
rem optimam: aut si hostis pertinaciter aduersatus fuerit,
fretos iustitia cum spe uictoriae occursuros in prælium.
Quod si, inquit, inter captiuas formosam mulierem ada
maueris, noli tanquam in serua explere cupidinem: sed
fortunam miseratus, calamitatē eius subleua, omnia mu
tans in melius. Subleuabis autē detonso squalore capilli
tij, præsectisq; unguibus, & ueste mutata in qua capta
est, permisisq; ei xxx. dieb. ut lugeat patrem, matrē &
ceteros domesticos aut mortuos, aut (quod grauius est)
abductos in seruitium. post hæc ut cum uxore legitima
congrederet. eam enim quæ ascensura est uiri cubile, non
mercede ut meretrix formam uenditans, sed aut propter
amorem, aut propter querendos liberos, æquū est habere
ius cōiugij. Quæ i lege multa laudanda sunt. primo quod
nō laxauit frena cupidini, sed per 30. dies eam repressit.

deinde quod amorem examinat, num mere furiosus fastidiosusq; sit, an aliquid rationis admixtum habeat. ratio enim cohibebit concupiscentiam ne quid agat insolentius, expectabitq; menstruum terminum. tertio quod miseratur captiuam: si uirgo est, quia parentes ei optatas nuptias non conciliant: si uidua, quia amisso cui puella nupserat, expertura est alium, non magis maritum quam dominum etiam sub æquabili iure coniugij. subditus eum potiosem semper metuit, etiamsi sciat eius mitem ingenium. Quod si quis expleta concupiscentia satiatu complexibus iam non dignatur captiuam matrimonio: eum non tam mulctat quam castigat & iubet mores corrigere. Nec uedi enim sinit eam, nec retineri in seruitio: sed uult ei gratis donari libertatem, & discedendi ex ædibus licentiam: ne fortè superinducta muliere alia, & contentione inter scæminas exorta ut fieri solet per zelotypiam, prior fastidita patiatur grauius aliquid, domino occupato nouis amoribus, & oblito ueterum. Adduntur & alia præcepta humanitatis, & cumulatim ingeruntur auditoribus. Etiamsi inimici iumentum conciderit sub onere, noli præterire, sed subleuantem erigentemq; adiuua: nimirum in minimis quoq; docet nõ gaudendum alienis aduersitatibus, sciens molestum affectum esse insultationem in miserijs, aduersum inuidiæ, cui tamen æquè ac iræ cognatus est. solent enim hæc se mutuo consequi, aduersantur tamè hæctenus, quia inuidia proximi felicitate offenditur: altera uerò lætatur eius calamitatibus. Vel si inimici iumentum, inquit, errare uideris, noli addere fomitem dissidij, sed reduc id ad suum dominum

minum: quod non magis illi quam tibi proderit. lucrabitur ille brutum fortasse non magni precij: tu honestatem qua nihil in rerum natura preciosius. hanc necessario sequetur, sicut umbra corpus, finis simultatis. nam qui beneficium accipit, inuitus ad reconciliationem trahitur, de uinctus gratia: & qui profuit, quasi pignus dedit animi tendentis ad amicitiam. Est autem hic præcipuus scopus quem sacer uates spectat in omnibus iuris capitibus, ut concordia, societas, consensusque morum uigeat: unde familijs, ciuitatibus, gentibus, regionibus, uniuerso humano generi contingit summa felicitas. Verum hæcenus res ultra uota non procedit: quæ tamen credo rata fore olim fauente numine, & largiente uirtutum profectum, sicut quotannis largitur fructuum: quod desiderium mihi ab ineunte ætate fuit perpetuum. Hæc ferme ac huiusmodi aliæ sunt leges de ingenuis: nec discrepare uidentur quæ de seruis latæ sunt, nimirum spectantes omnes humanitatem ac mansuetudinem communicandam cum hoc quoque hominum genere. eos sanè qui ob inopiam mercede seruiunt, uult tractari liberaliter ut ingenuos: hortans ut qui utuntur eorum ministerio, fortunæ incertæ meminerint, reuerenturque uices eius mutabiles. eos autem qui creditoribus libertatem suam opposuerunt pignori, aut ui in alienam potestatem redacti seruiunt, non sinit miseros esse in perpetuum, dans inducias omnibus anno septimo. nam eos qui ob res alienum creditori non redditum libertate amissa seruiunt, satis facere putat per sexennium. Fruatur, inquit, tandem serui libertate pristina, è qua exciderunt per fortune inclementiam. Quod si cuius uerna metu mimarum

herilium, aut propter alieni peccati conscientiam, ipse insons fugerit iratum dominum egens auxilij, talem ne contempseritis. prodere enim supplices nefas est. Supplex autem etiam seruus est qui ad focum tuum confugit, à quo non est æquum eum abstrahi, præsertim si citra focum cupit recipi in gratiam. id si non impetrat, saltem uendatur. mutatur enim dominus, licet incertum an in melius: nisi quod confesso malo incertum præfertur. Hæ sunt leges de domesticis alienisq; , amicis inimicisq; , seruis & ingenuis, deniq; in uniuersum de hominibus. Sed non hic sistit gradum æquitas, profert se ad brutas quoq; naturas, permittens eis haurire ex eodem fonte humanitatis. iubet enim abstineri ab omnibus recens natis tam in armentis quàm in gregibus, uentans ea uel mensæ inferri uel altari: nimirum crudele ac ab omni humanitate alienum existimans facinus, insidiari parturientibus, & foetus à matribus rapere, idq; uentris gulæq; gratia. Sic igitur quemcunq; instituta sua sequentem alloquitur: Magnam habes, ô bone, rerum copiam, quibus uti potes absq; crimine. alioquin fortasse ignosci poterat presso inopia. tu uerò etiam temperantia cæterisq; uirtutibus debes excellere, ascitus in ordinem lectissimum, nec admittere in mentem tantam seuitiam, ut foetæ lassæ partus laboribus nouam mox uexationem afferas, rapiendo recens editum animal. necesse est enim turbari matrem propter affectum à natura inditum, sed à partu maximè. tunc enim lac in mannis subscatens, si desit fructus, reprimitur: & distentis hac mole uberibus dolor quoq; intenditur.

Sine

Sine ut mater suum factum lacte alat, si non diutiùs, saltem per septem dies: ne natiuos lactis fontes extinguas in uberibus cum ipsius naturæ iniuria, quæ non uult intercipi sua beneficia, multo ante præparata ad conseruationem generum. primum enim eius munus est generatio, per quam animalia suam essentiam accipiunt. secundum, lactis affluxus, tenerrimi alimenti & aptissimi temporis, quippe quod cibi potusq; uicem præbeat. nã quicquid inest aquicum pro potu habetur, pro cibo uerò id quod coagulatur, natura prospiciente modo genitis foetibus ne patiatur inopiam mox à uitæ initio, sed eadem opera eodemq; remedio duas molestias sitis fumisq; ardeant. Perfricite frontem & legite hanc legem præclari parentes, qui grauari uos putatis infantibus, quos ut exponatis insidiâmini parturientibus, publici & infestissimi hostes humani generis. cui enim parcetis, qui filios necatis proprijs manibus? qui quantum in uobis est ciuitates desertas redditis, uastitatem incipientes à coniunctissimis: qui ius naturæ subuertitis tollentes eius opera: qui crudelitate immani uitam oppugnatis, mortem inuehitis, & hanc contra illam armatis. Non uidetis ut legislatori optimo cura fuerit, ne uel brutorum foetus à matre separarentur nisi post lactationem? nimirum propter uos ô præclari, ut si uos natura non docet affectum erga domesticos, saltem agnorum hædorumq; exemplo eum discatis: quibus permittitur deliciari in affluentia, natura ultro suppeditante quo fruantur facilius. Id eius munus legislator quoq; ratum esse uoluit, diligenter cauens ne quis impedire audeat salutarem dei beneficentiam.

tiam. atq; ut magis etiam infereret in animos multiplices uariasq; mäsuetudinis & æquitatis species, alio præcepto simili cauit ne quis immolaret matrem & natam ex ea pecudem: aut si utraq; uictima cædenda est, fiat id saltem diuersis temporibus. extremæ enim crudelitatis fuerit, eadem die mactare genitricem cum animali ex se progenito. & quo prætextu, nisi aut uentris aut sacrificij. Si sacrificij, falsum nomen est. cædes enim sunt huiusmodi non sacrificia, non admittente deo tam profana sacra ad altare suum. quin & ignis ipse scinderet se bifariam diffugiens, ne contaminaretur complexu non miscendarum uictimarum: aut etiam cõfestum extingueret opinor, ne sacram aeris naturam flammis impuris pollueret. Quod si mēsis hæc parantur, quis non detestetur nouam & inauditam gulæ seuiciam? absurde sunt enim uoluptates huiusmodi. Quæ uoluptas est in esu carniū, si tenerorum & lactentium animalium miscantur cum maternis uisceribus. ipsa membra si quis assanda figat eisdem ueribus, uidetur ruptura silentium præ indignitate facinoris, & plurimis conuicijs proscissura gulam expletentem se nefandis dapibus. Certe uetitum est iisdem legibus ne tēplum subeat animans ulla grauidæ, neue mactetur nisi partu leuato: quod latēs in utero fœtus non minoris æstinetur quàm in lucem editus. Licet enim sit iniqua hæc collatio, prodest tamen ad compe-scendam temeritatem istorum qui omnia confundūt nullo rerum discrimine. si enim cauetur ut quæ plantarum more augentur nunc unita grauidis, separanda post mēses aliquot, ea seruentur in spem futuram & parcatur
matris

matribus, ne quod fiat piaculum: quāto maior ratio habenda est iam editorum, & proprias animas habētium propriaq; corpora? proinde nefarium uidetur eodem tempore ac eadem die mactare matrem cum sua sobole. Et hoc est opinor, cur quidam legem introduxerunt de damnatis mulieribus, si grauidæ crimen capitale admisserint, ne ante partum luant supplicium, uidelicet ut maneat incolume quod utero geritur. Verum isti hæc statuerunt de hominibus: at noster æquitatem hanc & ad bruta extendit, ut in his præexercitati tanto magis humanitatem colamus mutuam, nec inferendo nec referendo iniuriam, & communicando propria bona cum fratribus eiusdem naturæ participibus. Eant nunc scyophantæ, & inhumanitatem nostræ gēti objiciant, legibus uero nouitatem quandam infociabilem, cū ab his tam clementer tractentur etiam pecudes, homines uero à tenera ætate assuescant præceptis mansuetudinem docentibus. Ipse legislator seipsum superare contendit omni uirtutum genere, ut ex eius institutis apparet. Vetat enim ne ullum animal nondum ab lactatum abstrahatur à matre sua, non agnus, non hædus, non aliud quicquam ex armentis atq; gregibus. Nam cum interdixisset ne quis eadem die mactaret matrem cum foetu suo, insuper addidit: Nō coques agnum in lacte materno. Iudicauit enim ualde iniquum, id quod uiuenti animali cibus fuerat, in condimentum occisi uertere: & cum natura prouida ad eius cōseruationem lac uberum receptaculis indidisset, hominum incontinentiam eò progredi, ut uitali alimento utatur ad absumēdas reliquias corporis. quod si quis

carnes

carnes cum lacte vult coquere, id sine crudelitate impietateq; faciat. sunt ubique greges innumeri, qui quotidie mulgentur à bubulcis, caprarijs & opilionibus, unde pecuarijs ampli reditus, tum è liquido lacte, tum è coagulato in caseum. In tanta copia hædū agnūm ue in materno lacte coquere, nihil aliud quàm immanitatis indicium fuerit, ablegata misericordia, affectu necessario cognatoq; rationali animæ. Illa quoq; lex laudabilis ad superiorum chorum pertinens, quæ uetat boui trituranti os obturari. huius enim opera ante seimentem aruū sulcis proscinditur, præparaturq; ut fauente cælo respondeat agricolæ uotis ac laboribus, conceptoq; tempestiue semine pluias quoque cælitus intra se recipiat facilius, dispensandas mox in nutrimenta segetum, donec mature spicæ annonam uberem proferant. absoluto autem hoc opere, rursus bos adhibetur ad aliud necessarium ministerium, ut purgentur fruges & à reiectamentis discernantur. Huic legi prospicienti bubus triturantibus, connexa est quæ præcipit de iumentis arantibus. Vetat enim ne arandi causa sub idem iugum mittatur bos & asinus: non solum quoniam genere plurimum differunt: bos enim purus, asinus impurus est, & ideo iūgi eos nõ decet: uerum etiam quia non pollent paribus uiribus, infirmiori consulitur, ne cum fortiore contendens succumbat negotio: quamuis asinus infirmior à sacris locis arceatur, bos fortior censeatur inter præcipuas uictimas. attamen impurorum etiam securitati prospicitur, purorum robori non plus quàm æquum est permittitur, legentantum non exclamante habentibus aures animæ: nemi

ni alieno inferendam iniuriam, in quo nihil præterea sit culpabile, quãdoquidem externum genus culpa careat. quicquid enim nec uitium est, nec à uitio proficiscitur, non est culpabile. Adeò autẽ abundat & exuberat æquitas legislatoris, ut à rationalib. ad bruta, à brutis ad stirpes se porrigat, de quibus iam dicendum est, sicut antea de hominibus cæterisq; animatis diximus. Diserte igitur cautum est ne quis cædat frugiferas arbores, nè ue seteges in detrimentum colonorum ante tempus demetat, nè ue ullum fructum corrumpat, ut præsto sit humano generi ciborum copia, non solum ad necessitatem, sed et ad delicias. frumentum enim alimenta necessaria suggerit hominibus, delicias autem ministrat secundarum mēsarum inenarrabilis uarietas: quæ temporibus egestatis in alimentorum uicem succedunt. imò quod magis etiã mireris, ne hostium quidem arbusta sinit cedere, iubēs ut eis parcatur: quod iniquum sit bellum susceptum aduersus homines, seuire in res innoxias. præterea uult rationem haberi non solũ præsentis temporis facile mutabilis, uerum etiam eius uicissitudinum: quãdoquidem accidere potest ut qui modo fuerant hostes infestissimi, pace impetrata recipiantur etiam in fœdus & amicitiam. amicos autem inopia ciborum premere inhumanum est, si nihil præparetur in euentus incertos futuri temporis. non temere enim uetere prouerbio iactatum est: ita amicum habeas, posse ut fieri inimicum putes. ita offends amicum, tanquam rediturus in gratiam. sic securitati prospicitur, nequem post detectu dictis factisq; ingenium, sero nimis facilitatis pœnitcat. Sed maxime

cuius

ciuitatibus hoc præceptum utile fuerit, ut in pace de bello, in bello de pace cogitent, & neq; socijs nimium confidant tanquam non transituris ad partes hostium, neq; de hostibus omnino desperent, tanquam nunquam recipiendis in foedera. Imò etiamsi nulla pax speranda sit ab hostibus, certe stirpes infestant neminem, omnibus pacatæ atq; utiles, præsertim frugiferæ, quæ aut alendo uitam iuuant, aut alijs non minoribus commoditatibus. cū igitur nemini noceant, non debent quicquam hostile pati, non cædi, non uri, non extirpari radicitus, ab ipsa natura æstiuis auris refocillatæ hibernisq; pluuijs, ut annuum tributum hominibus pendant tanquam regibus. itaq; ut bonus præses curauit sartam tectamq; præstare incolumitatem, non pecudum solum, uerum arborum etiam, præcipue mitiū: quippe quæ maiore cura dignæ sunt, nec ita ut siluestres possunt carere colonorū prudentia. iubet enim nouellas plantas nutricari per triennium, resectis superfluis stolonibus, ne grauentur onere, ne ue absumpto alimento in minutos ramulos læguescant stirpes ipsæ: easdemq; ablaqueari, nequid succrescens in proximo earum augmenta impediat. fructum quoq; harum non sinit decerpi pro cuiusq; arbitrio, nō solū quia imperfectus ex imperfectis nascitur: nam neq; animantes ante adultam ætatem generationi sunt idoneæ: sed etiam quia lædit teneras arbusculas, quodammodo non sinens supra fruticum altitudinem se ab humo tollere. proinde sunt qui uere ineunte nouellas stirpes inspiciunt, ut si quem proferunt fructum deterant prius quàm excrescat, metuentes ne firmitati parentis officiat.

officiat. quod ni præcaueatur, iam adultæ fallunt expectationem, fertilitate hebetata uel euanida, ut exhaustæ partu intempestiuo: quod & in uetulis uitibus usu uenit, succo ad eum modum absumpto radicibus: at post triennium actis iam altius radicibus, & in solo defixis firmiter, postquam stirps bene fundata se humo extulit, potest perfectos fructus gignere anno quarto iuxta perfectum numerum. tum uero ita demum decerpi permittitur, si non in priuatos usus uertatur, sed deo sacretur primitiarum nomine, in testimonium gratitudinis et in sp̄e fertilitatis futuræ. reliquum ætatis prodest sui cultoris usibus. Vides bonitatem eximiam, primo diffusam in omnes species hominum, non exteris exclusis, nō hostibus: deinde in bruta quoq; impurorum etiam ratione habita: postremo in omne genus plantarum ac stirpium quisquis enim in stupidis naturis æquitatem meditatur, ne in uiuas quidem peccat facile: & quisquis nihil absurdi tentat in cæteris animantibus, iam inde discit rationalibus potiore curam impendere. Talibus præceptis ubi mentes ciuium suorum mansuetas reddidit, liberauit eos ab arrogantiâ superbiq; uitij grauissimis, quæ tamen multi amplectuntur pro uirtutib. præsertim quotquot opibus extolluntur atq; honoribus. nã arrogantiâ sæpe nascitur etiam in contemptis & obscuris hominibus, sicut cæteræ perturbationes & egritudines: sed nō potest in his crescere, quia sicut ignis absq; fomento deficit, & ad magnates demigrat, quibus ut dixi largè opes honoresq; suppetunt: atq; ita dulci fortuna ebrij debacchantur in seruos ac ingenuos, interdum

Et in ciuitates integras. Saturitas enim parit ferociam, ut est in uetere prouerbio. quamobrem optime docet Moses in sacris suis praeceptis, abstinendum ab omni peccato, sed maxime à superbia. moxq; memorat unde accendi solet hoc uitium, nimirum e saturitate, et praediorum pecudumq; copia. tunc enim possessores impotententes sui fiunt, elati inflatiq;, proculdubio perituri nisi deum semper habuerint in memoria. Quemadmodum enim sole exorto euanescent tenebrae, et luce implentur omnia: eodem modo quando sol diuinus illucescit animae, uitiorum affectionumq; caligo dispellitur, et splendidissima uirtutis pura amabilisq; se profert species. Et quo magis compescat superbiam, uult nos causas habere praec oculis, quae nunquam sinant beneficiorum dei memoria elabi e nostro pectore. Hic enim, inquit, tibi praestat robur ad exerendam potentiam. Recte monet. quisquis enim didicit donatam sibi a deo fortitudinem, reputans infirmitatem suam pristinam, seponet omnem inaequantiam, et gratias aget ei qui se mutauit in melius. nam gratus animus alienus est ab arrogantia, sicut ediuerso ingratus affinis est superbiae. Bene se habent tua negotia: accepto igitur corporis robore, quod fortasse non expectaueras, exerce potetiam. hoc quid sit, clarius propter imperitiores explicandum uidetur. Multi accepto beneficio abutuntur in contrarium, dum aut diuitijs suis alios ad inopiam adigunt, aut quanto magis preminent honore atq; gloria, tanto maiore alios afficiunt ignominia. atqui decet ut uir prudens ac solers familiares reddat sibi similes. fortis item fortes et iustus iustos, et in

uniuersa

uniuersum bonus bonos. Has enim intelligo potentias, quas uir probus amplectetur ut proprias. Est autem potentia imbecillitati cōtraria, alienæ à bonis moribus. Et alioquin etiam hic traditur præceptum rationali naturæ utilissimum, ut deum imitetur pro uiribus, nullā eius imitationis occasionem sinens præterlabi. ergo quoniā accepisti à potētiore fortitudinem, communica eam cū alijs, sic eos afficiens ut ipse affectus es, ut hoc pacto deū imiteris. publicam enim utilitatem asserunt largitiones & gratiæ summi principis, non ideo profusæ in quosdam ut celebentur aut uertantur in aliorum incommodū, sed ut proferantur in medium tanquam in epulo publico, inuitatis ad fruendum omnibus. Hortamur igitur locupletem, honoratum, bene ualentem, multiscium, ut diuites, bene ualentes, multiscios, & in uniuersum bonos reddant eos cum quibus habent consuetudinē, semotaq; inuidia uirtutibus suis utantur in rem publicam. cæterū illos qui fastu turgidi nolunt resipiscere, lex non ad humanū tribunal mittit, sed diuino tradit iudicio. Ait enim: Quicūq; aggreditur aliquid agere cum superbia deum iritat. Cur ita? primum quoniam arrogantia uitium est animæ: anima autem deo soli est uisibilis. quisquis autē punit, si cæcus est, ut ignorans arguitur. cum uero uidet, laudatur, ut scientiam adhibens in consilium. deinde quoniam quilibet arrogās insana opinione inflatus, non tam uirum aut heroem quā genium quendam se existimat, ut Pindarus inquit, transcendens naturæ humanæ terminos. est autem nec animi satis cōpos nec corporis, toto habitu gestuq; morbum præ se ferens. Iuce-

dit summis pedum digitis, cruce in equi morē erigens, attollensq; se supra naturæ modulum: nec aliter quàm oblique intuetur, nec aliter audit quàm quasi non audiens: famulis pro iumentis utitur, ingenuis uerò pro mācipijs: cognatis item pro alienis, amicis pro adulatoribus, ciuibus pro exteris. arbitratur enim se omnium ditissimum, nobilissimum, pulcherrimum, fortissimū, prudentissimum, temperantissimum, iustissimum, solertissimum. alios uero habet pro pauperibus, obscuris, cōtempitis, imprudentibus, iniustis, insipientibus, piacularibus, nihiliq; homuncionibus. Merito igitur talis ad dei tribunal puniendus relegatur prophetæ sententia. Cum autē uirtutis amantissimus sit sacer hic Moses, omnes ubique pietatis iustitiæq; cultores excitat propositis præmijs tāquam in certamine, conuersis ad bonam frugē offerens ius ciuitatis optimæ, & societatem commodorum paruorum magnorumq; omnium. siquidem præcipua bona sunt, in corpore sanitas, in nauigatione prosperitas, in anima rerum non obliuiscendarum memoria: secundaria uero quæ ad correctionem pertinent, uirium post morbum recollectio, salus optata superatis marinis periculis, & post obliuionem reminiscencia: cuius germana est resipiscencia, in primum supremumq; bonorum referenda ordinem potius quàm in alterum proximū. nam omnino non peccare, deo proprium est, aut fortassis etiam homini deo simili. cæterum à uitiosa uita trāsire ad innocentiam, est prudentis & intelligentis suam utilitatem. Tales igitur conuocans & inuicias præceptis amicis instruit: ut ueritati studeant, uanitatem fugiant

ac mendacia, quod in hoc potissimum sita sit felicitas, si auerferentur figmenta fabularum, quæ teneris etiam tum animis instillant nutrices ac pædagogi, alijq; familiares plurimi, errores infinitos inuehētia, & summi boni notitiam impediētia. quid porrò aliud est summum bonū quàm deus? cuius honorem isti falso nominatis dijs tribuunt, attollentes hos supra modum, illius uero prorsus obliti, homines deliri ac miseri. Itaq; omnes quotquot conditorem parentemq; uniuersitatis uel serius agnoscunt, malentes unum quàm plures deos colere, habendū sunt pro amicissimis & cognatione proximis, cum nihil æque ac communis pietas conciliet mutuam beneuolentiam: gratulandumq; est talibus, haud secus quàm si post cæcitatem uisum recepissent, ex altissimis tenebris adducti ad lucem clarissimam. Tanta est uis resipiscētiæ rei uehementer necessariæ. postulat autem resipiscētia nō solum correctionem opinionis quæ creaturis tribuebat honorem creatori debitum, uerum etiam officiorum studiorumq; mutationem in melius: ut relictis inconditi uulgi moribus transeat ad bene constitutam ornatamq; optimis legibus rempublicā: hoc est, ex ignorantia migretur in scientiam rerum quas ignorari non decet, ex imprudentia in prudentiam, ex incontinentiā in temperantiā, ex iniustitiā in iustitiā, ex timiditate in fortitudinem. Bonum enim utileq; fuerit ad uirtutem transfugere, deserta malitiā uelut insidiosa domina. Solent etiam pietatem comitari uirtutes cæteræ, à qua nō magis diuelli possunt quàm umbra à corpore quod in sole uersatur. proinde quotquot ad nostram religionē

se conferunt, statim fiunt sobrii, continentes, uerecundi, mites, iucundi, humani, graues, iusti, magnanimi, ueritatis amatores, cōtemptores uoluptatum ac pecuniæ: quã do quidem ediuerso quicunq; à sacris legibus deficiunt, eos uidere licet intemperantes, imprudentes, iniustos, leues, pusillanimos, iritabiles, mendaces, periueros, cupedijs, potationibus uenerisq; rebus deditos, uentri pendentes tributa cum graui corporis animiq; dispendio. Itaq; per pulchre præcipitur ut discamus uitam componere, & ex perturbatione in meliorem statum reformare. ait enim id non esse nimis arduum, nec è longinquo petendum, non ex æthere, nec ab extremis Oceani finibus: sed in promptu esse, nempe in ore, pectore atq; manibus, hoc est in dictis, factis & consilijs. nã per os uerba, per pectus consilia, per manus actiones significatur, in quibus consistit felicitas. cū enim cogitationes à uerbis, & actiones à consilijs non discrepant, absoluta uita est modis omnibus laudabilis: sicut ediuerso imperfecta & uituperabilis si hæc inter se parum consentiant, nec adhibeatur tale temperamētum, ut homo & amet deū, & ei carus esse studeat. proinde pulchre nobis attestatur illud scripturæ oraculum: Fœdus fecisti hodie cū domino ut sit tibi deus: & ipse fœdus fecit hodie tecum ut fias ei populus. Pulchra sane permutatio, homine properante ad cultum dei, deo quoq; sine dilatione admittente supplicem, & occurrente accedenti ad se sincero animo. Talis porrò cultor & deprecator, etiamsi unus homo fuerit, ipsius dei existimatione non minus honoratur quàm totus populus: id quod et aliàs usu uenit. quẽ
admo=

admodum enim in naui gubernator confertur cum omnibus uectoribus, in castris item imperator cum omnibus militibus, adeò ut per huius interitum non minor quàm per iuuentutis stragem clades accipiatur: eodem modo etiam uir sapiens totius gentis dignitatem obtinet, quippe qui pietatem habeat pro munimento inexpugnabili.

PHILONIS IVDICII,
DE IVDICE,
Liber.

ACRAE leges cum ab omnibus instituta Mosis sequentibus exigunt sinceritatem, & animum tranquillum, nullis obnoxium perturbationibus, tũ præcipuè ab his quibus iudicandi potestas aut per electionem aut sorte obuenit. absurdum enim fuerit eos in culpa hæere qui iura præscribunt alijs, quandoquidem ab his potissimum exemplum uitæ petendum est. Sicut enim ignis quæcũq; admouentur calefaciens, ipse primum innata sibi uicæ let: nix contra suapte natura frigida, infrigidat & alia: sic iudex ipse debet esse plenus iustitia, si alijs ius administraturus est, à quo ceu fonte promanant fluèta dulcia legum & potabilia sitientibus iustitiam. id ita demum fiet,

Nn 4 si

si is qui ad iudicandum ascendit tribunal, iudicari se nō
 minus quān iudicare cogitet, & unā cum potestate assu-
 mat prudentiam ne decipiatur, iustitiā ut suum cuiq; tri-
 buat, fortitudinem ne flectatur precibus aut misericor-
 dia quominus animaduertat in conuictos sceleris. nam
 cuiusq; uirtutes hęc cordi fuerint, bene meritus de re-
 publica existimandus est, quippe qui more boni guber-
 natoris sedat tempestates negociorum cōmissorum suę
 fidei ad salutem securitatemq; illorum qui pendent ab
 eius arbitrio. Ergo ante omnia lex præcipit iudici, ca-
 ueat ne uanam narrationem auribus accipiat. quasi di-
 cat, Heus tu, cura ut aures perpurgatas habeas. purga-
 buntur autem, si sæpius eluantur doctis sermonibus, &
 excludant uanas, uulgo protritas damnatasq; fabulas fi-
 gmentorum poeticorum scenicarumq; res nihili multis
 uerbis exaggerantium. Quin & aliud quiddam idem
 præceptum admonet, ab expositione priore nihil discre-
 pans. Qui auritos testes, inquit, accipit, uanè non sanè
 accipit. nam oculi rebus ipsis interueniunt, & contre-
 stant quodam modo negocia, totaq; percipiunt adiu-
 uante luce per quam illustrantur deprehendunturq; o-
 mnis. aures autem, sicut rectè dixit quidam è ueteribus,
 minus fidei habēt quān oculi, ut quibus non cum rebus
 ipsis sit commercium, sed cum sermonibus rerum inter-
 pretibus non semper ueritatem sectantibus. quod legis
 caput mihi uidentur quidam è Græcis legislatoribus de-
 sumpsisse è sacratissimis Mosis tabulis, interdixisseq; ne
 ex auditu feratur testimonium: quòd quę quis uidit cer-
 ta iudicanda sint, quę uerò audiuit, non perinde firmę
 fidei

fidei. Secundum præceptum iudicis est, ne accipiat munera. nam munera, ut lex ait, excæcant oculos, officiunt iustitiæ, mentem à recta uia cogunt decedere. præterea muneribus induci ad iniustitiam, est scelerati hominis: sicut seminali, nõ reddere ius absq; operæ præmio. Sũt enim quidam prætextati inter iustos iniustosq; medij, instituti ad tuendos oppressos ab oppressoribus, qui tamen non dignantur gratis ferre sententiã pro causa meliore, uenales mercenarij; iudices. quod si quis queratur, negant se præuaticatos. uicisse enim litẽ quos oportuit, & uictam partem aduersariam. Quæ excusatio nequam est. oportet enim duo quædam inesse in sententia boni iudicis, ut sit incorrupta & legitima. Caterũ præses uenalis muneribus, iustitiam suapte natura pulcherrimam debonestare se non intelligit, & peccat non simpliciter. primum quod assuefacit se ad auaritiã, arcem iniquitatum omnium: deinde quod accepto precio nullat eũ cui prodesse debuerat. Ideo salubriter Moses admonet, iuste administrandã esse iustitiã, subindicans etiam iniuste administrari eam interdum, quoties præfides inhiant muneribus, non tantum in iudicijs, sed terra mariq; in omnibus penè uitæ negocijs. siquidem reperire licet aliquem qui modicum depositum reddit, magis ut infidietur accipienti quàm ut prosit: uidelicet ut approbata sua fide in modico, inescatum capiat maiore perfidia: quod nil aliud est quàm iustitiam non iuste facere. quoniam alienæ rei restitutio iusta, iniuste fit, in quantum captat lucrum cumulatius. Huiusmodi autem peccatorum præcipua causa est assuetudo mēdacij, quo

Nn 5 ab

ab incunabulis nutrices matresq; et alia tum seruorum tum ingenuorum turba alumnium suum imbuunt, dictis factisq; astruentes id animo quasi agnatum naturaliter, cum extirpari potius debuerit per honesta studia, etiã si à natura fuisset inditum. Quid enim in uita est æque preciosum ac ueritas? quam uates sapiens inscripsit loco sacratissimo, ea parte uestis pontificiæ, ubi est principalis uis animæ, ut sacerdotem per hoc ornamentum augustiorem faceret. Veritati autem adiunxit cognatam uirtutem, declarationem ut uocat, ut essent ceu imagines orationis, quæ uel animo concipitur, uel proferatur etiam. nam huic declaratione opus est, per quã aperitur alijs quicquid latet in animo: sicut ueritate illi alteri ad perfectionem uitæ actionumq; per quas itur ad felicitatem. Tertium iudici præcipitur, ut causas partiũ examinet ante iudicium, semoto in totum respectu personarum, siue sint ciues, amici, domestici: siue contra inimici, alieni, exteri: ne quid uel beneuolentia, uel odium cognitionem impediatur. alioqui necesse est iudicem impingere, uelut si cæcus incedat absq; baculo, ducente sustentatæ uel nemine. Ideo decet bonum iudicem personas quæ iudicantur non animaduerrere, sed solam naturam negotiorum sinceram nudamq; considerare, ut non iuxta opinionem, sed iuxta ueritatem iudicet, sic cogitãs, dei rem esse iudicium, iudicem uero ministrum & procuratorem. procuratori autem non permittitur largiri de eo quod dei est, à quo ut optimo accepit hoc depositum rerum omnium optimũ. Præter iam dicta & aliud quiddam mirandum præcipitur, ne in iudicio misere-

mur

mur pauperem, cum alioquin legislator omnes suas leges condiat humanitate ac misericordia, magnas minas intentans superbis & arrogantibus, & magna præmia proponens alienos casus subleuantibus, bonaq; sua non tanquam propria seruantibus, sed cum egenis communicantibus. Vera est enim illa prisca cuiusdam autoris sententia, nunquam homines propius ad dei similitudinem accedere, quàm cum sunt benefici. Quid porro fieri potest melius quàm si creatura imitetur deum immortalem & ingentum? Ergo nec diues aurum argentumq; in thesauris domesticis custodiat, sed in medium profert ut benignitate soletur inopes: nec honoratus ceruicem extollat, sed malens æquo iure uiuere, sinat libertate frui etiam ignobiles. Quisquis autem præcellit robore, sit protector infirmiorum, non pulsans protrudensq; minores quasi in pancratio, sed proprijs uiribus etiam alijs prodesse cupiens. nam qui hauserunt è sapientiæ fontibus, inuidiam ex animo suo exterminant, & ultro succurrunt proximis, sermonibus per aures traicientès scientiam in eorum animas: & quoties reperiunt iuuenes bonæ indolis, uelut generosæ plantæ surculos, gaudent rati se inuenisse hæredes opulentiæ reconditæ in animo, quæ solæ ueræ sunt diuitiæ: itaq; assumunt eos et excolunt eorum ingenia dogmatibus contemplationibusq;, donec confirmata uirtutis fructum proferat. Huiusmodi exemplis præceptisq; leges refertæ ac distinctæ sunt in gratiam egenorum, quos in solo iudicio miserarino est fas. nam miseratio debetur infelicibus. quisquis autem sponte male facit, non infelix sed iniquus est.

cete=

cæterum iniquis pœna proponitur, sicut iustis honor et præmium. Itaq; nemini misero propter suam inopiam pœna remittatur: quando quidem non miserationẽ (absit) sed iram meretur. Et qui ad iudicandum accedit, debet more boni numularij naturas negotiorum discernere, ne turbatis signis confundantur proba cum improbis. Poteram et alia multa de falsis testibus deq; iudiciis dicere: sed ne nimis prolixus fiam, transibo ad præceptum decalogi ultimum, quod compendiarium sicut cætera oraculum continet, Non concupisces uidelicet.

PHILONIS IVDÆI, DE CREATIONE principis, Liber.

Vibusdam placet sortito creari principes, nullo sanè subditorum commodo. fors enim ad felicitatem nõ ad uirtutem attinet. itaq; sæpe accidit ut ad principatum fors eueheret, quos uir bonus non ferret in subditorum numero. nam et minores principes, qui ab alijs uocantur domini, non omnes uernas empticiõsue assumunt in famulicium, sed solos morigeros obsequentesq; cæteros refractarios et incorrigibiles gregatim interdum hæste auctio=

auctiori; subijciunt, ut indignos qui uel seruiant in bo-
 ni uiri familia. Quanto minus decet dominium princi-
 patumq; integrarum ciuitatum gentiumq; sorti commit-
 tere, lubricæ rei pendenti à fortuna instabili. certè in æ-
 grotis curandis sortium nemo meminit. nec enim sorte
 capiuntur medici, sed peritissimus quisq; eligitur. item
 cum de prosperitate saluteq; nauigantium agitur, non
 sorte decernitur quis gubernaturus puppim ascendat,
 ne forte aliquis imperitus uel in tranquillitate ac sere-
 nitate asciscat naufragium, sed queritur aliquis qui ar-
 tem gubernandi à iuuentute didicerit: hoc est qui sepe
 nauigauit perlustrauitq; aut omnia aut plurima maria,
 qui bene nouit emporia, portus, stationes, receptacula,
 quæ uel in continente sunt uel in insulis, qui in mari
 quoq; callet inuenire semitas ex obseruatione siderum,
 peritus stellarum, & suos cursus ad illarum motus diri-
 gens, ita ut per inuia uiam expediat, & nouo more ma-
 ria terrestri animanti aperiat, reddatq; traiectu facilia.
 & postea ciuitates magnas, populosas, plenas habitato-
 ribus, earumq; administrationem, & curam rerum pri-
 uatarum ac publicarum, sacrarum ac profanarum,
 quam merito quis artem artium & scientiã scientiarum
 dixerit, commitemus incertæ rei fortuitæq; reiecto ue-
 ritatis examine? est autem ueritatis examen, rationabi-
 lis probatio. His igitur consideratis Moses sapientissi-
 mus nusquam meminit principatus quæsi fortibus, ma-
 luitq; suffragijs electos introducere. Sic igitur præci-
 pit: Præficies tibi ipsi principem non alienigenam, sed
 unum ex tuis fratribus. nimirum significas electionõ de-
 bere

bere fieri uoluntariam ex suffragijs cōsensuq; totius populi, præcedente ut oportet examine. huiusmodi porrò comitia ut rata fiant, requirunt etiam dei calculum, ceis signaculum, sicut & cætera publica negocia: quandoquidem huius uoluntate homo in uniuersa rerum natura præminet, sicut facies in corpore. Cur autem principatus non detur extero, duæ causæ assignantur: altera, ne sibi magnam uim auri, argenti, pecorumq; colligat spoliatis iniuste subditis: altera, ne propter sua priuata cōmoda gentem traducat in regionē aliam, & subinde aliò atq; aliò migrare iubeat, ostētata uana spe agri uberioris, & omiſsa certa possessione pristina. merito enim legislator in defectu principis habuit rationem cognationis & cōmunis originis & familiaritatis intimæ. ea est consensus in institutis ac legibus, & unius dei religio, qui sibi optauit peculiarē populum. sub tali principe nihil timendū est eorū quæ modo diximus, sed speranda omnia contraria. tātum enim abest ut cogat colonos demigrare aliò, ut potius si qui ante dispersi fuere colligat, eisq; ius postliminij concedat. & adeò non auferet alienas pecunias, ut potius de suis largiatur in usus publicos. Cæterum mox post acceptam potestatem iubetur Deuteronomium, hoc est legū compēdiū describere manu propria, quo magis ea præcepta inhæreant animo. nam legentib. elabūtur sentētiæ, quòd lectio moras non patitur. qui autem scribit per ocium, imprimit & infigit menti singula fideliter, non in transcurso animaduersa, sed cunctanter, non prius cogitatione transeunte ad sequētia, quàm bene pensitatis quæ præcesserāt. Absoluto
autem

autem hoc scripto, relegendum est quotidie, ut assiduitate confirmetur memoria, & ipsa præcepta eo magis adlubescant per assuetudinem, utilitate honestateq; sua commendabilia, & animo inscientia sacrum sui desiderium. nam longa consuetudo sincerum amorem gignit non solum erga homines, sed & erga dignas cognitu literas. id ita fiet, si princeps euoluet à se, non ab alijs scriptos commentarios. nam libētius quodāmodo agnoscet propria, sic secum cogitans, Ego tantus princeps scripsi hæc, nullius usus opera, cum tot subditos habeam. fortasse ut librum explerem literis uelut scribæ mercenarij, aut oculorum acumen exercebam & celeritatem manuum sicut notarij. nequaquam, sed ut inter transcribendum in animam imprimerem, & menti diuinos characteres inscriberem nunquam eluibiles. Ergo cum alij reges sceptro utantur pro gestamine, mihi pro sceptro erit hoc legum compendium: hoc insigni gloriabor, hoc me inuictū reddet & inculpabilem, summiq; regis imitatore. his sacris legibus semper subnixus assequar duas res eximias: primum æqualitatem, quæ nihil præstantius. nam arrogantia superbiaq; pusillanimitatis est, in futurū non prospicientis. at æqualitas conciliat subditorum beneuolentiam, securitatem principi bene merito rependentium, sicut inæqualitas periculis semper est obnoxia. Hæc igitur effugiam si auersatus fuero inæqualitatem causam disfidiorum & caliginis: securusq; uitam exigam æqualitatem colens autorem tranquillitatis ac luminis. Alterum uerò assequar, ut in neutram partem deflectā uelut in æquilibrio, recta regiaq; uia mādatorum diuinorum

ince

incedens firmis passibus, nec usquam offensantibus. Talem enim uiam Moses solet appellare regiam, qua inter defectum & nimietatem transtem tenet medium: quoniam in teruione quod medium est principatum habet, utrinq; contigua coaptans uinculo insolubili, latera sibi tāquam regi stipantia. Tali autem principi legitimo, ius æquabile honoranti, incorrupte iudicāti, semper meditati iustitiam, longæuum principatū propheta proponit uice præmij: non quod annosam ætatem pollicetur recte administrantibus rempublicam, sed ut nos doceat, legitimum principem uicturum etiam post obitū, relicta post se immortalis uirtutis rerumq; à se gestarum memoria. Est autem id quoq; potestatis summæ officium, eligere aliquot administrationis reddēdiq; iuris socios. Unus enim non sufficit, quantumuis alacris fortisq; corpore simul atq; animo, in tanta mole negotiorū ac multitudi- ne, quotidie alijs affluentibus super alia: proinde assumendi sunt optimates selecti, spectatæ prudentiæ, fortitudinis, iustitiæ, pietatisq;, incorrupti, & ante omnia insensu superbiæ: nā huiusmodi uiri maxime idonei sunt ad subleuandum ope sua bonum honestumq; principē. Præterea cum aliquando res magnæ aliquando minores tractandæ sint, ne in exiguis conterat operam princeps, subpræfectis eas delegabit, maiores uerò ipse examinat diligentissime. maiora dico negocia, nō ut quidam existimant, controuersias quæ inter claros, diuites, potentesq; incidunt, sed quoties priuati, egeni, obscuro, premuntur à potentioribus, cum nulla præsidij spes est nisi in iudice. Quæ dico patent exemplis sacre scripturae.

re, à quibus non decet discedere. Fuit enim aliquando tempus cum solus Moses præsidebat iudicijs, occupatus & laborans à mane usq; uesperam. tum socer eius superueniens, & animaduertens quanta mole premeretur confluyente ad ipsius tribunal multitudine, optimè consuluit ut uicarios eligeret qui minora tractēt negocia, ipse uero maiora curet, interquiescens nōnihil. id consiliū a deo placuit, ut mox probatissimus quisq; allectus sit in ordinem iudicium, reseruatis prophete & grauiorib. controuersis. Relatum est etiam hoc in sacra uolumina, ut haberent quod imitetur posterorum principes: primum ne aspernentur consiliarios, quasi possint ipsi dispicere omnia, cum ne Moses quidē aspernatus sit amicus dei sapientissimus. deinde ut sibi uicarios secunde tertiæq; note substituunt, ne sollicitudinem impendendo rebus uilioribus, negligant maioris momenti negocia. Impossibile est enim unum hominem obire omnia munia. ad hoc exemplum adiungemus & alterum, confirmaturum quæ diximus. Diximus autē magnas causas esse personarum humiliorum, ut sunt uiduæ, pupilli, aduenæ. his debet suum ius summus princeps reddere, qui potestatem habet nemini obnoxiam, quandoquidem auctori Mosi credimus, ne deum quidem rerum omnium regem grauatim causas talium cognoscere. sic enim uates laudat eius uirtutes, dicēs: Deus magnus fertisq;, qui nullius personam respicit, qui sine corruptelis iudicat. moxq; addit quos iudicet, non satrapas tyrannosq; terra & mari late imperitates, sed aduenam, pupillum, uiduam. primū illum, quia cognatos, quos solos aduocatos habere potuerat.

Philo. to. 2.

OO

inimic

inimicos sibi infensissimos reddidit, postquam se ad ueritatem & unius numinis cultum transtulit à figmentorum delirijs, quæ parentes, aui, proaui, maioresq; ipsius plurimum deorum ueneratores sequuti fuerant. secundum uerò, quia patris & matris naturali ac necessaria tutela destituitur. tertiam item, eo quod maritum amisit, qui ad ipsius defensionem in parentum uicē successerat. uxori enim maritus tutor est, sicut parentes uirgini. & alio qui tota Iudæorum natio est pupillo similis, si confratur cum cæteris. nam illæ quoties in calamitates incidit, adiuantur mutuis cõmercijs: huic aut nemo fert opem, propter mores ritusq; diuersos ab alijs, contendentes ad uirtutis fastigium, rem pulcherrimam sed eandem difficillimam, ac proinde à uulgo uoluptati posthabitã. Cæterum Moses pollicetur huic orbitati desolationiq; nunquam desere prouidentiam cælestis numinis, tanquam peculiari sibi prouinciæ, totiusq; humani generis ceu sacratæ primitijs. in causa est inclyta iustitia uirtusq; primorum autorum huius gentis, unde quasi ab immortalibus plantis perpetui fructus germinant & proueniunt salubres etiã posteris utilissimisq; ad omnia, atq; insuper peccatis eorum afferentes remediũ, modo non sint prorsus insanabilia. Nemo tamen summam felicitatis in generis nobilitate collocans honestas actiones negligat, reputans grauiori animaduersioni fieri obnoxium, quisquis ex optimis prognatus maiores suos uitijs dedecorat, discedens à uirtutis exemplis domesticis: quorum reliquijs omnibus deletis ex animo, non potest meritam reprehensionẽ effugere. Est & aliud interdictum iustissimum,

quo

quo cauetur ne reipublicæ princeps dolose uersetur in-
 ter suos subditos. nam fallaces mores ad seruire non libe-
 rale ingenium pertinent, dum rebus simulatio prætexi-
 tur. at princeps ad hunc modum tractare suos non de-
 bet, qui parentis locum inter eos obtinet, ac uicissim tan-
 quam à germanis filijs reuerentiam postulat. Sant enim
 principes (ut uerum fatear) publici parentes ciuitatum
 & gentium, quotquot boni sunt, nec cedunt pietati na-
 turalium. Contrà qui in subditorum detrimentum abu-
 tuntur potentia, nequaquam principes sed hostes appel-
 landi sunt, cum agant hostilia. Sic & qui per dolum infe-
 runt iniuriam, peiores sunt apertis hostibus: siquidem hi
 propulsantur facîle, detecto infenso animo. at illos sua
 malitia deprehendi non sinit, tanquam in theatro per-
 sonatos sub alieno habitu, tegentesq; ueram faciem. Est
 autem quædam principatus species in quouis uitæ gene-
 re, sola distans magnitudine. quod enim est in ciuitate
 rex, hoc in uico magister, in domo dominus, inter ægro-
 tos medicus, imperator inter milites, præfectus classis
 inter nauales socios, inter uectores nauclerus, inter nau-
 tas gubernator. hi omnes & prodesse possunt & obesse
 se, debent tamen id uelle quod est melius. præstat autem
 uiuere quoscunq; possis pro uiribus. nam præceptum
 uulgo tritum, Deum sequere, non aliud significat: quan-
 doquidem ille quoq; cum utrumq; possit, mauult bene
 facere, ut liquet ex mundi creatione atq; regimine. non
 entibus enim dedit essentiam, confusa digessit in ordi-
 nem, nouas qualitates rebus indidit, similia fecit è dis-
 similibus, è diuersis eadem, ex insociabilibus & disitis

coherētia sociabiliaq; ex inæqualibus æqualia, ex ob
 scuris illustria. semper enim cura est ipsi & beneficis e-
 ius potētis, ut quicquid delinquit deterior essentia, trās
 formetur in melius. huiusmodi exempla imitari decet bo-
 nos principes, si modo cupiunt reddi deo similes. Quo-
 niam autem plurima fallunt mētem hominis, utpote im-
 plicitam tot sensibus, per uanas opiniones facillē decipi-
 entibus, imò insēpultam mortali corpori ceu cuidam tu-
 mulo, non pudeat iudicem nescire quod nescit. alioqui
 fiet seipso deterior, ueritatem exterminans ex anima, et
 insuper multis modis lædet eos quib. ius dicit, cæcas sen-
 tentias proferens, cum quid iustum sit non uideat. quo-
 ties igitur non satis causas perspiciet propter perplexi-
 tatem earum & caliginem, recuset officium iudicis, &
 litigatores ad accuratius tribunal ableget. id uerò non
 aliud fuerit quàm sacerdotum atq; pontificis. nam legit-
 mi cultores dei mēte pollent plurimum, qui ne leuia qui-
 dem errata negligunt, propter excellentiam summi re-
 gis in cuius uersantur obsequijs. quapropter præcipi-
 tur omnibus sacrificis ut sobrij sacra faciant, ne subre-
 pens delirationis potio hebetet oculos animæ. Et fortas-
 sis quoniam uerus sacerdos simul etiam uates est, non
 tam generis quàm uirtutis beneficio consecutus sacerdo-
 tium ueri numinis, ideò nihil ignorat: quippe qui habet
 in seipso solem intelligibilem, & lucem omni umbra ca-
 rentem, ut facillē percipiat ea quæ sensum effugiunt, &
 sola ratione comprehenduntur. Item qui mensuras tra-
 ctant ac pondera, negociatores, caupones, institoresq;
 & quotquot uictui necessaria uenditant seu arida seu li-
 quida

quida, subijciuntur quidem ædilibus, debent tamen sibi ipsis esse pro magistratibus si sapiunt, & non præ metu quod iustum est facere, sed ex libera animi sui sententia. ultroneum enim officium ubiq; coactò præferendum est. ideò præcipitur cauponibus, negociatoribus, & cæteris huiusmodi vitæ institutum sequentibus, ut iusta pondera mensurasq; habeant, nullis technis insidiantes emptoribus, sed ingenuè absq; omni fuce dicentes facientesq; singula, sic cogitantes, quòd iniqua lucra sint damnosissima, & ediuerso diuitiæ cum iustitia coniunctæ nunquam intercidant. Et quoniam operæ præmium mercedes proponuntur opificibus, quod genus hominum ex inopibus constat non ex diuitibus, lex iubet ut absq; procrastinatione representetur eis quod debetur. Iniquum enim fuerit diuites frui pauperibus, & cum ipsi lautè uiuant, differre solamen eorum inopiæ. Hæc nonne rudimenta sunt manifestaria, quibus præcauetur ne peccetur grauius. nam qui ne mercedem quidem sinit differri ultra præfinitum terminum, hoc est ultra uesperam, quando emeritam stipem referre domum debet opifex, nonne multo magis interdicit rapinis, furtis, decoctionibusq; & id genus alijs, fingens formansq; animos ad probatas omnibus uirtutis species? Illud quoq; rectè interdicitur, ne quis impetat alterum cõuicio, præsertim surdum, qui ne sentiens quidem iniuriam, par pari referre non potest. est enim iniquissima conflictatio, ubi altera parte agente, altera tantum patitur. quisquis autem muto surdoq; facit conuicium, similis est facienti cæcis offendiculum, & obijcienti præ pedibus: quod cum illi transcen-

ders nesciunt, & aberrant à uia, & impingendo crura
 obledunt. Hos & eorum similes lex merito minis caele-
 stibus intentatis territat, quandoquidem solus deus pro-
 tegit non ualentes sibiipsis succurrere. uideturq; illa tan-
 tum non his uerbis increpare iniurios: ò uacua cerebro
 capita, credi. is uos latere posse deum dum illuditis mise-
 ris, & calamitates eorum deridetis, maledicendo surdis
 auribus, & cæcos inducendo in lubricū? certè deum in-
 spectorem speculatoremq; rerum omnium non latebit
 uestra insultatio petulans, cum & ipsi circumferatis cor-
 pora similibus malis exposita, & sensus uitiables, leuiq;
 momento hebetari faciles, & interdum post acceptum
 detrimentum insanabiles. itane immemores uestræ con-
 ditionis putatis uos exemptos ab humanis necessitati-
 bus naturalibus, & ab incertis inexpectatisq; fortunæ
 insidiatricis casibus? quæ sæpe repentino percellit uid-
 nere, & in media uitæ tranquillitate tantum non in por-
 tu nauigantibus infert naufragium. quid opus est uos in-
 sultare alienis miserijs, quasi non iustitia diuino tribu-
 nali assideat, quam reuereri debueratis, in sopitis oculis
 lustrantem omnia uel in penitissimis recessibus haud se-
 cus ac in luce clarissima. talium crudelitas, opinor, non
 abstineret nec à mortuis iniuriam, iugulatura hos quo-
 que, iuxta uulgare prouerbium: quandoquidem partiti-
 bus quodammodo præmortuis non uerentur illudere.
 oculi enim dum non uident sunt mortui, sicut aures dum
 non audiunt. itaq; si post cladem membrorum suorum
 etiam totus homo tolleretur è medio, ne tum quidem ad
 miserationem moueretur istorum immanitas: ad cò alie-
 ni

ni sunt ab omnibus humanitatis affectibus, quos etiam insensissimis hostibus nonnunquam exhibemus post obitum. Verum de his haftenus. Deinceps autem contextuntur alia praecepta similia, de non miscendis coitu iumentis diuersi generis, de non facienda semente inter uineas ob reportandum fructum duplicem, de non induenda ueste improbo artificio contexta è duabus diuersis materijs. quorum primum opponitur adulteris, quo magis intelligatur non esse insidiandum alienis thalamis, nec uitianos mores mulierum, nec corrumpendam spem posteritatis procreandæ legitimè. qui enim bruta saliri non uult à diuersæ speciei admissarijs, quãto magis mœchos è sua ciuitate reiiciet? Huc pertinet etiam quod de iustitia differuimus, quãdoquidem nihil uetat eadem alibi repetere, modo conueniant. Est igitur iustum ea coniungere, quæ societatis sunt capacia. sunt autem ad societatem nata quæcunq; cadunt sub eandem speciem: sicut diuersorum generum nulla est consociatio, quæ si quis miscet coitu nefario, ius naturæ quantum est in se tollit è medio. pròinde sacra lex hic quoq; rationem habet iustitiæ, adè ut ne arationem quidem fieri permittat iumentis imparibus robore, uctans sub idem iugum agi iumentum & asinum, ne fortè dum contendit cum robustiore infirmior, lassus succumbat operi & in labore deficiat. & tamen taurus qui est ualidior, censetur inter pura animalia, sicut inter impura asinus infirmior. nihilo minus uel deterioribus in speciem, non inuidetur ius suum, ut discant (opinor) iudices inter iudicandum obfuro loco natos non contemnere, quando non generis

examen agitur, sed uirtutis aut uitij. Huic mandato simile est illud ultimum, de non texenda una tela è duabus materijs, lana linoq; hæc enim non solum propter diuersas species malè conueniunt, uerum etiam quia non est par eorum firmitas, ut sic in usum recepta facilius rumpantur quam contexta fuerant. his duobus præceptis medium est interpositum de non facienda semente in uinea. primum ne hoc modo confundantur diuersa genera. segetes enim & arbusta nihil habent simile. idco natura quoq; non eosdem utrisq; præfixit terminos pro uentus annui: sed mesibus uer, æstatis autem extremum comportandis arboreis fructibus. itaq; fit ut eodem tempore illæ flauescant quæ prius uiruerant, arbores uerò germinent squalore deposito. per hyemem enim arboribus fronde nudatis uirent segetes, uere aut redeunte ardescunt, quãdo germinant mites siluestresq; arbores. atq; ita ferè circa eundem terminum cereales fructus mature scunt, & arborei se exerunt. merito igitur tam distantes res natura, germinatione, maturitateq; legislator coniungi uetuit, ut omnia disponeret ordine. nam ordo asfert ornatum, quem adunit confusio. Alia uerò huius legis causa est, ne altera species lædatur ab altera, dum sibijnuicem alimenta subtrahunt, & humor in multas stirpes absumptus languidiores eas facit præ inopia, aut in totum steriles, aut fructum degenerem. Est & tertia ratio, ne bonus ager prematur onere grauissimo, uexatus uel ferentium plantantiumq; operis in orbem redeuntibus, uel duplicata ferocitate fructuum. Satis enim est si dominus è suo prædio tributum unum exigat annum, sicut rex
 è fia

ē sua ditione. qui uero plura tributa conatur imponere
 subditis, non facit officium boni principis, sed auari &
 pugnantis cum natura legibus. quapropter quicūq; co-
 lonus nimis ad rem attētus inter arbusta seminat, potest
 obiurgari his uerbis legislatoris: Cur sēuior es regibus
 ciuitates regionesq; debellantibus? Illi prospicientes su-
 turo tempore suis parcunt prouincialibus, contenti uno
 tributo annuo, ne subiectos redigant cito ad extremam
 inōpiam. Vos autem cum ex eodem fundo colligatis in
 uere hordcum atq; triticum, in astate fructus arboreos,
 duplici eum tributo grauatum opprimitis. fieri non po-
 test quin exhaustus deficiat, quemadmodum athleta cui
 respirare non datur ac uires colligere ut certamē redire
 tegret. Videmini prorsus obliuii utilitatis publicæ, alio-
 qui si meminissetis præcepti proditi de anno septimo,
 quo iussi agros ut sacratos interquiescere, immunes ab
 operibus rusticis, in gratiam laborum exauctorū per
 continuum sexennium, & annuorum prouētuum iuxta
 præscriptos à natura terminos temporum: nihil contra
 receptum morem tentaretis ob auaritiam, nouas cultu-
 ras comminiscendo, faciendo sementem inter arbusta et
 uineas: ut gemino reditu iniquo utroq; quotannis auge-
 retis rem domesticam, auare colligentes pecuniam istis
 uestris uastis cupiditatibus. certe non est eiusdem homi-
 nis, cessationem immunitatēq; septimo quoq; anno suis
 prædijs concedere, ut quies hæc ea reficiat, & duplici-
 bus eadem grauare premereq; oneribus. proinde neces-
 se habui execrari ut impuros huiusmodi redditus, siue au-
 tumni fructus sint siue fruges astitiue: quandoquidē hoc

pacto uim genitalem terræ uelut obtorto collo cogitis
 seruire uestræ auaritiæ, & diuinæ beneficentiæ illudi-
 tis, nullum modum finem ue imponentes luxui. Ergo nõ
 complectemur talia monita, quæ procul homines arcet
 ab auaritia, retundendo eam acriter? nam si priuatus ci-
 uis discat iniqua lucra è suis arbustis contemnere, idem
 ad principatum euectus uiros æque ac mulieres tracta-
 bit more solito, nec tributa exigens duplicia, nec uesti-
 galibus ciues opprimens. consuetudo enim inolita inge-
 nium eius mite leneq; faciet, & tanquã pædagogus for-
 mabit in melius, hoc est meliorem notam iustitiæ in ani-
 mum illius imprimet. Hæc sunt quæ præcipit lex singu-
 lis ciuibus. sunt & alia quæ genti uniuersæ imperat, cõ-
 monens quomodo se gerere debeat non solum erga so-
 cios amicosq;, uerum etiam erga eos qui desciuerunt à
 fœderibus. Si receperint se intra munitiones uiolato fœ-
 dere, iuuentus uestra expeditionem suscipiat armis in-
 structa & apparatu cætero, obsessisq; hostibus oppu-
 gnationem differat. ne quid per iracundiam aggredia-
 tur temere. oportet enim ante omnia per fœciales inuita-
 ri eos ad renouanda fœdera, simulq; ostentari copias ge-
 rendo bello idoneas. tum si pœnitentia defectionis admi-
 serint pacem quibuscunq; conditionibus, recipiantur li-
 benter in amicitiam. pax enim quantumuis iniqua, bel-
 lo præferenda est. quod si obstinati perstiterint in eadẽ
 insolentia, nostri quoq; forti animo rem gerat, inuictæ
 iustitiæ freti auxilijs, admoueantq; machinas muris ho-
 stilibus, & demoliti partem eorum, irrumpant strenue
 conferto agmine, telis feriendo eminus & gladijs con-
nus

nus cædendo ad satietatem, inferendoq; cladem quã accepturi fuerant, donec stratis interneccione hostibus, uictores auro argentoq; potiantur & præda cætera. tum uerò urbem quoq; deleant incēdio, ne denuo belli sedes fiat nouis hostibus, & ut exemplo eius terreantur finitimi. quando hominum ingenium ex alienis calamitatibus solet discere modestiam. à uirginibus autem & mulieribus abstineatur iniuria, quandoquidem ab his nihil est periculi, quas immunes à militia natura esse uoluit. Vnde liquet iudeorum gentem sociam & amicam esse omnibus pacem amantibus: non contemnendam tamen, ut cui satis animorum sit ad repellendam iniuriã, si quis ultro uelit laceffere. discernit autem in bello, qui se infestent, qui non. nam cædibus seuire in immeritos aut leuiter noxios, immanis est ferocia. & iisdem cladibus mulieres cum uiris inuoluere, quarum uita pacata intra priuatos parietes se continet. Tantus porrò amor iustitiæ ex institutis domesticis concipitur, ut ne agros quidē hostiles uastare liceat, & arbusta cedere ad fructuum interitum. Videtur enim lex dicere: Hæc tu, cur inanimis stirpibus insensus es, mitibus & mites fructus ferentibus? num aliquam significationem odij præ se ferunt arbores, ut aut læsus, aut ne lædaris ueritus, eas eradiceres? imò profunt uictoribus præbendo rerum copiã, uel uictui necessariorum uel delicijs. non à solis enim tributa exiguntur hominibus, sed utiliora etiam quotannis ab arboribus, sine quibus non datur uiuere. siluestre autem & sterilem materiam licet cuiuis cedere ad uallum & munitiones, aut si opus fuerit, ad parandas scælas

Las turreſq; ligneas. ad iſta enim & ſimilia uſus earū eſt
 præcipuus. Hæc ſunt quæ ad iuſtitiam attinent, quã nul
 lus poeta, nullus ſcriptor ſatis laudauerit: tanta eſt eius
 excellentia. nam ut reliqua eius bona ſileantur, unū hoc
 omni laude maius eſt, quod ipſa omnes creaturas conci
 liat. Eſt enim æqualitas, ut naturæ ſcrutatores aſſerunt,
 mater iuſtitie. eſt autem æqualitas lumen clariffimum,
 ſol (ut ita dicam) ſæcticius: ſicut ediuerso in æqualitas, tū
 in defectu, tum in nimietate, fons & origo caliginis. At
 æqualitas omnia uel in cælo uel in terra bene diſpoſuit
 iure humano diuinoq; immobili. Quis enim neſcit, ſolē
 dūnetiri æquabiliter dierum noctiumq; uices & ſpacia
 certis proportionibus? ſiquidem quotannis recurrentia
 quæ ex re uocantur æquinoctia, uernum autumnaleq;
 natura tam manifeſte ſignauit, ut uel indoctiſſimi ſentiāt,
 quantitate dies pares fieri noctibus. Quid lunæ curſus
 recurſusq; à coniuñctione uſq; plenilunū, & inde rurſus
 uſq; coitum & interlunium, nõne paribus dimeñtū
 tur ſpacijs? nam ſiue creſcat ſiue decreſcat, utrumque fit
 numeris dierum æqualibus, & augmentis detrimētisq;
 parilibus. adeò in cælo quoq; puriſſimo eximius honor
 habetur æqualitati, ſicut & in uicino eius aere. Cū enim
 quadrifariam annus fit diuiſus in horas quas uocāt, aer
 mutari ſolet naturaliter his uiciſſitudinibus, ineffabilē
 oſtendens in hac ipſa permutatione ordinem. nam in to
 tidem meſes hiems, uer, æſtas, autumnus diſtribuitur;
 trinos uidelicet, atque ita expletur annus ſolidus: quem
 ideo Græci *ἐνιαυτὸν* nominant, quia in ſe recurrit ſua
 per ueſtigia, in ſe complectens omnia, quod aliàs fieri
 non

non poterat, nisi adiuuaretur horarum dictis uicibus. Eadem æqualitas à celestibus extendit se ad terrestria, pro suo uigore natiuo, cum sit ætherea natura prædita, & illic ex propinquo cuncta disponēs sublimia, & deorsum more solis mittens secūdos radios. Quicquid enim apud nos peccat est inæqualitas: quicquid non decedit ab officio, æqualitatis opus est: quam in rerum uniuersitate proprie mundum dicere licet: in ciuitatibus optimã & maxime legitimam reip. speciem democratiã, siue popularem administrationem: in corporibus sanitatē, uirtutem in animis nam ediuerso inæqualitas morborū ac uitiorum causa est. Aetas quantumuis longa me deficeret, si uellem percensere omnes laudes æqualitatis, & ex ea natæ iustitiæ: ideo satius iudico iam dictis contentum esse, & ad excitandam studiosorum memoriã, reliquas illarum imagines consecrare in ipsorum animis.

PHI

PHILONIS IV

DAEI, DE FORTI-
tudine, Liber.

DE iustitia & his quæ ei coniuncta sunt locutus quantum uisum est esse commodum, transeo deinceps ad fortitudinem, non illam uulgarem armis martijs seuientem rabiem, sed aliã, quæ sapientiam non iram in consilium adhibeat. quidam enim elati audacia, fretiq; robore corporis, in acie muniti armatura ferrea, post magnas strages hostium editas, claram quidem, at non propriam laudẽ rei bene gestæ referunt, appellati gloriosi uictores plebeio iudicio, cum sint immanes beluæ, aucta per diuturnam meditationem genuina ferocia sitientes humanum sanguinẽ. alij uerò domi manentes, corpore affecto morbis aut senectutis molestijs, sed meliore sui parte animo iuueniles ac ualidi, magnanimitate pleni atq; fiducia, ferrum ne in somnis quidem tractare soliti, bonis consilijs sæpe iuuerunt rem & priuatam & publicam in summo salutis discrimine, constanter sequendo utilia uel amicis uel patriæ. hi sunt qui exercet se in uera fortitudine, meditatores sapientiæ. penes alteros est solum nomen fortitudinis, in ueritate morbo immedicabili obnoxios, quos aptius audaces quàm fortes dixeris: sicut adulterini numeri referunt non nihil ueram principis effigiem. nec desunt

Sunt & alia in uita toleratu difficilia cōfessione omniū; paupertas, obscuritas, defectus integritatis sensuum mēbrorumq; & morborum species multifariæ, quibus succumbunt pusillanimes, ita ut non possint se contra erigere. Sed quicumq; generoso animo ad certamen sese expediunt, fortiter contemnunt minas istas & terricula: opponuntq; paupertati opulentiam, non illam cæcam, sed aliam perspicacem, quæ mundum suum recondere solet in animo. multi enim paupertati succubuerunt, tanquã ignaui athletæ, propter infirmitatem animi. cæterum uero iudicio nemo egenus uidetur qui contentus est nature diuitijs nunquam deficientibus: primum acre quo indefinenter alitur, respirās noctu & interdium, deinde largis fontibus amnisq; tam torrentibus quàm perennibus sponte potum copiosum subministrantibus: item arboribus uarios fructus ad cibum quotannis porrigentibus. nam hi certe desunt nemini, sed passim omnib. præsto est magna eorum abundantia. quod si qui contēptis nature diuitijs sectātur istas quas uulgus falso sic nominat, malunt sequi cæcum ducem quàm uidentem, & infirmo baculo innixi uitare non possunt quin prociadāt. Dixi quas opes corpori suggerat nature munificentia: dicam & alias augustiores, quæ non omnibus contingunt, sed solis diuinis uiris & uere uenerabilibus. Eas opes sapientia porrigit per rationales, morales, naturales contemplationes atq; dogmata, ex quibus uirtutes proueniunt, quæ luxum eijciunt ex animo, & frugalitatis amorem excitant, ad quandam dei similitudinē. nam & deus nulla re indiget, sibi ipse sufficiens. at malus uir

requi-

requirit plurima, semper quæ desunt appetens, propter
 cupiditatem insatiabilem, quam ipse quasi ignem fouēs,
 ad parua æque atq; magna lucra contendit. contrà bo-
 uus paucis contentus, in naturæ mortalis immortalisq;
 situs collimitio, corpus quidem habet egestati obnoxii,
 animum uero diuitem, aspirantem ad immortalitatem.
 atq; ita paupertati opulentia opponitur, obscuritati ue-
 rò gloria. laus enim cum à uirtute profiscatur, uelut à
 fonte perenni, non moratur uulgi suffragia, animorum
 inconstantiam aperientis incertis uocibus, quas nonnu-
 quam largitionibus corruptum perfricta fronte uendi-
 tat. itaq; horum uilis est existimatio. uirtus enim non la-
 te inter mortales diffunditur) defectui uerò sensuum in
 multis uiris præorientium, cum aliud remedium non
 inueniatur, obijcit se prudentia res præcellentissima, il-
 lustrans mentis oculos, incōparabiliter acutiores quàm
 istos corporeos. nam hi superficiem contemplantur re-
 rum uisibilibium, adiuti externo lumine. illa intimos etiã
 sinus penetrat, tota quanta sunt corpora diligenter con-
 siderans, & insuper naturas incorporeas, quas sensus
 speculari non potest. nam serè totam perspicacitatē ocu-
 lorum intelligit, non indiga lucis asciticæ, cum ipsa si-
 dus quoddam sit, instar illorum cælestiū. proinde mor-
 bi corporis tantisper dum anima sana permanet, non læ-
 dunt admodum. est autem animæ sanitas, bona constitua-
 tio potentiarum eius, iritabilis, concupitiuæ, rationa-
 lisq;, ita ut rationalis cæteris præpolleat, & utramq; ue-
 lut effrenes equos cohibeat. huius sanitatis propriū no-
 men est sobrietas, Græce σωφροσύνη, quòd cōseruet præ-
 dentiam.

dentiam, & eam nostri partem qua sapimus. Curat enim ne perturbationibus tanquam fluctibus pulsata oppugnataq; pessum eat, sustentans eam attollensq;, & quodammodo animans immortalẽq; faciens. hæc autem omnia quo pacto fieri oporteat, multis in locis docemur sacris legibus, ingenia docilia lenius admonētibus; contumaces uerò grauius obiurgantibus: ut contemnāt res externas ac corporis, & unicum scopum sibi proponant, uitam cum uirtute agendam, cætera tanti faciant, quantum conducunt ad hoc propositum. Et nisi differuissem in præcedentibus scriptis de singulis quæ conferunt ad modestiam, prolixius nunc agerem, contextes & in unum contrahens præcepta passim super hac re prodita: sed quia tunc dictum est quantum licuit pro tempore, non libet eadem repetere. si quem non pigebit superiores libros legere, inueniet quicquid dictum est de modestia, posse accommodari ad fortitudinem: quoniam constantis, firmi generosiq; animi est, despiciere cuncta quæ fastus suspicit, sincera uitæ corruptor. Tanta porrò contentione lex studet exercere confirmareq; animos ad fortitudinem, ut & de uestimentis qualib. utendum sit præcipiat, disertè interdicens ne uir sumat muliebria, ne uel umbra aut uestigium effœmationis sexui masculino inierat aliquam maculam. semper enim naturam sequendo obseruat quid deceat etiam in rebus minimis, quæ infra curam legislatoris uideri poterant. cum enim animaduerteret difformia esse uirorum mulierumq; corpora, & utrisq; sua esse officia: alteris attributam curam domesticæ, alteris publicæ, & ab ipsa natura non ad eam

dem factos negocia, oportereq; bonam mentem sequi nature instituta, utile iudicauit de his quoq; rebus decernere, scilicet de uictu amictuq; & huiusmodi cæteris. uoluit enim uirum. etiam in his se ut uirum decet gerere, præsertim in uestitu: quæ cum die noctuq; circumferat, talis esse debet ut eum semper decori honestatisq; admoneat. sic & mulierem ornans pro dignitate, uetat uirilem uestem sumere, longè submouens tum effœminatōs uiros, tum plus æquo uiriles fœminas. Nam si unum aliquid mutaueris, ne cætera quidem pristinam formam retinent, ut licet in ædificijs cernere. Præterea cum res hominum duobus spectetur temporibus, pacis belliq;, suas quodq; uirtutes requirit. Verum de alijs dictum est alibi, & rursum posthac dicetur, si opus fuerit. nunc non obiter disquirendum uidetur de fortitudine, cuius etiam in pace opera legislator laudauit sepe numero, prout opportunum fuit, de quibus suo loco mentionem fecimus. itaq; aggrediemur dicere quantum in bello ualeat, illud præmonendo: cum habetur delectus militum, non oportere uniuersam iuuentutem euocari, sed esse exceptionem ob causas immunitatis idoneas. Ante omnia non admittendos timidos, ob natiuam pusillanimitatem futuros socijs exemplo ignauis. Facile enim serpit uitiorum contagio, præsertim in tumultibus bellicis, ratione per contentionem turbata, nec satis ualente discernere quid tētare debeat. Tunc enim ignaui cautos se uocant, timidi consultos, segnes prouidos, prætexendo uitia turpissima honestis uocabulis. Ne igitur talium militia detrimento afficiat rempublicam, & profit partibus hostium

stium, ignauos facile trucidantium, legislator sciens in-
 erterem turbam impedimento esse non adiumento, prohi-
 buit timidos: sicut & ducibus corpore inualidis nemo
 imponit necessitatem militiae, quos excusat infirmitas.
 nam timiditas quoq; morbus est, & quidem grauior
 quam corporis. alter enim non diu durat: hæc uerò coa-
 lita ceu membra agnata corpori, à tenera etate perseue-
 rat usq; ad extremam senectutem, ni deus remedium at-
 tulerit. is enim potest omni. nec tamen omnes audaces
 iubentur dare nomina, etiamsi animo corporeq; ualidi
 cupiant cum primis patriæ nauare operam: sed laudata
 horum prompta uoluntate, & alacritate approbata so-
 cijs, examinat dux ne quibus sint obnoxij causis efficaci-
 bus ad distrahendos à proposito eorum animos. Edici-
 tur enim ut si quis ædificauit domum, necdum immigra-
 uit in eam: siue plantauit nouellam uineam opera sua,
 necdum aduenit tempus uindemiæ: siue sponsam habet
 uirginem, necdum celebrauit nuptias: absteineat à mili-
 tia. humana sanè remissio duabus de causis: una, quo-
 niam incerti sunt casus bellorum, nequis ociosus fruatur
 alienis laboribus. iniquum enim uisum est non permitti
 è proprijs fructum percipere, & cum alius ædes extru-
 xisset, inhabitare has alium, & ex consitis ab alio uitib.
 alium uindemiam facere: cumq; alius procatius sit, alium
 nuptam domum ducere: atq; ita sua spe frustrari qui ali-
 quid cõmodi in uita expectauerit. altera uerò causa, ne
 præsentem corpore in exercitu, absint animo. necesse est
 enim mentem illò tendere, quo desiderio trahitur. nam
 quemadmodũ esurientes sitientesue ad conspectũ cibum

potúmue accurrunt ut auiditatem expleant: ad eundem modum quicunq; uxorem legitimam aut domũ aut prædium parauerunt sua industria, sperantq; se iam iam potituros eorum commodis, egrestrũt speratum fructum intercipi sibi: ut quamuis uersentur inter socios, meliore tamẽ sui parte absint animo, quo solo res fortiter aut secus geritur. hos igitur & similes in delectu militum prætereundos legislator noster existimat, & asciscendos alios integros ab omnibus perturbationibus, ut expediti liberiq; sine tergiuersatione aggrediantur pericula. si cuit enim armatura solida nihil prodest infirmo aut mutilato corpori, quod perferri nequeat: sic anima infirma corpus quoq; male afficit, & inhabile reddit ad præsens negocium. Eam ob rem non solum tribunos centurionesq;, & ceteros ductores ordinum, uerum etiam singulos milites inspicit, examinans tum robur corporis tum mentis habitum: illud num usq; quaq; sanum sit & integrum, absolutum partibus omnibus membrisq; agile: hanc uerò num audacia plena sit ac fiducia, sui compos & contemprix terroris: adhæc honoris cupida, & honestam mortem uitæ ignominiosæ præferens. hæc enim uel singula proculdubio ualent plurimum: si uerò in unum conueniant, fortitudinem afferunt inexpugnabilem, adeò ut incruenta uictoria potiri liceat: quod exemplo euidentiſſimo docent sacrae literæ. Arabum gens est numerosissima, quos Hebræi prisca Madianeos nominabant. hi cum odio prosequerentur Hebræos, ut deditos cultui summi numinis, & ab ipso in tutelam receptos, omni conatu uarijsq; artibus tentabant eos à uera pietate

tate ad impias superstitiones seducere: quòd non sperarent aliàs consecuturos se de illis uictoriam. cumq; parum eis succederet quicquid dicerent aut facerent, præ desperatione ruentes in pericula tali usi sunt stratagemate. accitis mulierũ formosissimis, sic eas allocuti sunt: Videtis immensam Hebræorum multitudinem, eamq; munitam egregie consensu atq; concordia. ut autem sint unanimes, facit communis unius dei religio, à qua cetero fonte nascitur indissolubilis amicitia. potest tamen homo uoluptate decipi, præsertim uenerea. Vos estis forma uenustissima ornata, cui natiuæ insunt illecebræ, & iuuentus procliuis est ad incontinentiam. nec uos deterreant scortationis adulterijq; nomina, quasi allatura de decus, cum ediuerso tanta proponatur utilitas publica, quæ faciliè præsentem turpitudinem uertet in immortalẽ gloriam, si hoc astu succedente uestris corporibus redemeritis de hoste uictoriam. animis certè incolumis cõstabit sua pudicitia, quam in futurum licebit uobis colere. ita hoc bellum conficietur cum peculiari laude mulierum, quod uirorum uirtute debellari non potuit. Fatemur enim nostrum sexum hostibus imparem, omni apparatus instructioribus. uester sine dubio dabit uictoriã, & rem bene geret absq; periculo. nam sine cruore, atq; adeo citra puluerem, solo aspectu superabitis aduersarios. his auditis fœminæ quæ castitatem ne per somnium quidem cognouerant, & educationem honestam nunquam gustauerant, libenter consenserunt: omissoq; ficto castitatis studio, quod paulisper simulauerant, ornant se preciosis uestibus monilibusq; ac muliebri mundo cæ-

tero, atq; ita cultu exquisito natiuam augment pulchritudinem, & magna contentione ad captandam iuuentutem circumuentu facilem in apertum prodeunt. Vbi uero accesserunt propius, aspectibus meretricijs & uerborum lenocinio, saltationibus etiam ac lasciuis gestibus, iuuenum partem non contemnendam pelliciunt: pertrahtisq; in stupri societatem animis nulla morum disciplina constabilitis, ad profana quoq; sacra eos induxerunt, & libationes nefarias manufactorum numinum, ab alienatos à religione ueri dei quem antea pie sancteq; coluerant. quo facto retulissent uiris suis letum expugnati hostis nuncium, ni propitiis deus casum miseratus representasset amicitiae deploratae supplicium. Erant autem uiginti quatuor milia contacta hoc crimine, ita ut ceu torrente abrepti castigatione seuera tollendi essent è medio, ad metu continendos reliquos in officio. proinde gentis princeps qui pietatem auribus suorum per precepta plurima inculcauerat, è singulis tribubus millenos delegit fortissimos, sanctitatis dolo malo uiolatae uindices: ut eos qui sperarent pietatem astu muliebri penitus subuertere, ferirent ultore gladio, quamuis non plures quam dixi deceperant. is exercitus exiguus numero contra plurima hostium milia progressus in aciem, uirtute ac rei militaris peritia superans, cum singuli cohortis animos gererent, contemptim irruii facto cuneo, stratisq; primoribus manipulis simul ac subsidiarijs, ad primum clamorem sublatum cladem ingentem patrauit, & interneccione deleuit hostiles copias. deniq; ne mulieribus quidem pepercit, quae impio consilio uirorum assenserant:

solae

*solæ uirgines seruatae sunt ætatis innocentis miseratio-
 ne. Hæc uictoria fuit incruentissima, nemine desiderato
 è socijs, ac ne sauciato quidem, sed cunctis integris in ca-
 stra reductis ex acie, atq; etiam ualentioribus quàm exi-
 uerant iuxta ueram æstimationem, quippe quos alacrio-
 res uictoria reddiderat, cõduplicatis eorum uiribus. nec
 alia fuit causa huius felicitatis, quàm quòd fortiter pro-
 pietate in certamen descenderant, cuius propugnator
 & adiutor deus esse solet, consilia bona suggerens, & ro-
 bur addens corporibus. liquet enim opem diuinam af-
 fuisse, uel quia multo plures à paucis profligati sunt pro-
 stratiq; uel quia nemine hostium superstitè nemo socio-
 rum perijt, integris & uiribus & numero. Quapropter
 exhortans ad bene uiuendum uates sic loquitur: Si iusti-
 tiæ cæterisq; uirtutib. operam dederis, uitam pacatam
 uiues: aut si bellum exoriatur, facile hostes debellabis,
 deo clam obeunte imperatoris munia, cui salus bonorũ
 uirorum semper cordi est. Ergo siue pedestres eque-
 stresq; copiæ cum armis ingruant, siue munitiora loca
 in potestatem eorum ueniãt. siue apparatus belli fiat ma-
 ximus, caue formides, etiã si minus instructus sis appa-
 ratu, socijs, armis, locorum opportunitatibus, & com-
 meatibus. illas enim opes, uelut nauem onerariam refer-
 tam uarijs mercibus, sæpe repentinus uentus submersit
 aut allisit. mediocres autem res & tenues, uelut spicas
 iam per squalorem sũimq; languidulas, deus rore plu-
 uiaq; salutari demissa excitauit ac reparauit, & ad ma-
 turam frugem perduxit. Vnde satis apparet, quod iustis
 pijsq; prospicere nunquam desinat. nam quicumq; cum*

deo fœdus habent & amicitiam, hi felicitatis tenent fœ-
 stigium: sicut ediuerso longè miserrimi sunt, qui sentiunt
 illum parum propitium. Hactenus & de fortitudine di-
 xisse in præsens sufficiat.

PHILONIS IVDÆI,
 DE DECALOGO,
 quod est iuris summa-
 rium, Liber.

Itas sapientum, quos Moses au-
 tores nostri generis prodidit, et
 leges non scriptas, quas sacræ li-
 teræ continent, in superioribus
 libris satis indicauimus: reliquū
 est ut deinceps leges scriptas spe-
 ciatim excutiam diligentius, ne
 penitioe quidem & allegorico earum sensu præterito,
 propter mentes studiosas parandæ sciētiae, obscura non
 minus quàm aperta inquirere solitas. Si quis igitur quæ-
 rat, cur non in ciuitatibus, sed in uasta solitudine hæ le-
 ges perlatae sunt, respondendum: primū, quia pleraq;
 ciuitates uix dici potest quàm refertæ sint uitijs, siue spe-
 ctes impietatem erga numen cælestæ nefariam, siue mu-
 tuas iniurias hominum. nihil enim in his non depraua-
 tur, ubi adulterinæ res pluris fiunt quàm legitimæ, &
 ueræ non tantum ualent quantum uerisimiles, naturam
 suam

suam tegentes mendacio, & falsis imaginibus illudentes
 uulgo credulo: ubi etiam fastus insidiosus exoritur. ad
 raturq; à uanis hominibus, stupentibus ad conspectum
 coronarum aurearum & purpuræ sellarumq; curuliū,
 quibus impositas celsas potestates dijs æquas officiosa
 turba asseclarum prosequitur, inuectas quadrigis mulo
 rum equorumue, interdum etiam lectica gestatas succol
 lantibus hominibus, & ipso corporis habitu animum
 seruitute oppressum ostendentibus. Is fastus aliorū quo
 que multorum malorum est opifex, arrogantia, cōtem
 ptus, impietatis: unde origo bellorum externorum & ci
 uilium, dum terra mariq; turbatur, non publicis rebus
 non priuatis in quiete manentibus. & quid opus est de
 mutuis hominum iniurijs dicere, cum idem fastus etiam
 res diuinas paruipendat, quarum honor putatur præci
 pius? quis enim honor esse potest, ubi deest ueritas, res
 honorata, sicut & nomen eius: quando quidem illi con
 trarium mendacium suapte natura est uile ac aspernabi
 le. Quam autem contempta sit religio, sciunt qui modo
 utuntur oculis. nam pictores fictoresq; innumeris simu
 lacris templa fanaq; repleuerunt & circumdederunt,
 eaq; surda & inanima dignati sunt aris ac honorib. cæ
 lestibus, quod genus hominum sacræ literæ natis ex me
 retrice adsimilant. sicut enim hi patres appellant om
 nes, à quibus mater adamata fuerat, cum naturalem pa
 rentem nesciant: ita populi oppidatim abalienati à ueri
 dei notitia, innumera sibi consecrauerunt falsi nominis
 numina. cumq; alius aliud colendum accepisset, ex hac
 de summo bono diffensione cæteræ contētionēs uniuersæ

se enate sunt. & hoc est cur extra ciuitates legem diuinam perferri placuit. huc accessit causa altera, quod ad sacras leges recipiendas animus purificatus requiritur, elutis maculis quæ hæret ex miscellaneæ turbæ in ciuitatibus degentis contagio. id uerò non est possibile aliter quam in secessu efficere, & longo tēporis spacio, donec exolescant & euanescant ueterum errorum species ex animo: qui modus obseruatur etiã à peritis medicis. nec enim prius cibos ægrotis præbent, quam morbi causis sublatis. nam illis manentibus alimenta fiunt inutilia, ut quæ uertütur in humorum noxiorum materiam. nõ mirum igitur si à perniciofa ciuitatũ consuetudine in desertũ abductus est populus, ut animos purgaret ab iniquitatibus, moxq; mentis alimenta caperet, uidelicet leges præceptaq; diuina. Quin & tertia causa eius facti adfertur hæc: Quemadmodum qui longinquam nauigationẽ suscipiunt, non inter soluendum è portu uela parant & gubernacula, sed antequam nauẽ conscendant instructa habent quæcũq; ad propositum suum sunt necessaria. ad eundem modum decebat ut accepturi ægros & nouellas colonias, non unã cum eis leges acciperent, sed iam ante præparata haberet instituta & uitæ regulas, ne rudes ac inexercitati admouerentur ad rēpub. cum satius sit iam ante recepto iure cõsociatos sua quemq; obire negocia. Nec desunt qui & quartam causam afferant, non alie nam à ueritate quantum ego iudico. Quoniam enim oportebat persuasum esse mentibus, leges has nõ esse commenta humana, sed oracula certa diuinitus prodita, abducta est multitudo longè ab urbibus in uastam solitudinem

*nem omnium fructuum mitium sterilem, atq; etiam aqua
 carentem limpida: ut cōstituti in summa cibi potusq; ino-
 pia, & salutis periculo, repente inuenirent sponte obla-
 tam rerum copiam, in panis uicem depluente manna cæ-
 litus, accedētibusq; in obsonium coturnicibus, aquis au-
 tem nunc edulcatis deposita falsugine, nūc è rupe largo
 fonte promanantibus: ne posthac Nilum mirarentur,
 aut deum esse legum nouarum autorem ambigrēt, sum-
 pto bonitatis eius experimēto manifestissimo in tam in-
 sperato egestatis remedio. Nam qui ope sua uitā eis pro-
 rogabat, idem prescribat etiam bene uiuendi formu-
 las: alterum prestans suggerendo comæatus quos non
 preparauerant, alterum uerò ferendo leges profuturas
 corrigendis animis. Hæ causæ possunt afferri uerissimi-
 les: uerè deo soli notæ sunt. ego contentus iam expositis,
 deinceps leges ipsas tractabo diligentius, præfatus pri-
 mum, leges has partim deum ipsum prodidisse uocis suæ
 oraculo absq; ullius interpretis ministerio, partim per
 Mosē prophetam, quem unum ex omnibus optimati-
 bus maxime idoneum enunciandis his sacris præceptis
 delegerat. Quas igitur ore suo cecinit, & leges sunt, &
 capita legum particularium: quas autem uates promul-
 gavit, omnes ad illa referuntur. De utrisq; dicam quan-
 tum potero, & primum de summarijs, in quibus illud
 mirandum occurrit ante omnia, quod absoluantur de-
 nario numero inter omnes perfectissimo, complecten-
 te cunctas numerorum differentias parium & impa-
 rium, parium duorum, imparium trium, pariter impa-
 rium quinque, & rationes eorum multiplicatiuas ac
 super=*

superpartietes superpartitasq; item proportiones tum arithmeticas quæ tantundem numero superant quâ tum superantur ab alijs, ut in I. II. III. tum geometricas, ubi sicut se habet secundus ad primum, sic ad secundum tertius, ut patet in I. II. IIII. & in duplis triplisq; ac sesquialteris supertertijsq; & similibus. Nec deest harmonica proportio, iuxta quam medius inter extremos æqua portione uel superatur uel superat, ut apparet in secundo quarto sextoq;. Quin & triangulorum quadrangulorum aliorumq; multiangulorum proprietates denarius numerus continet: atq; insuper symphoniarum, eius quæ diatessaron uocatur proportionem habens supertertiam: & eius quæ diapente, quæ est sesquialtera, ut tria ad duo: sicut dupla quæ diapason dicitur, ut duo ad unum. quadrupla uerò disdiapason, ut octo ad duo. Quapropter impositores primi nominum, uiri sapientes, meritiò uidentur appellasse hanc *δεκάδρα* quasi *δέκα* *χρόνα*, quòd capiat comprehendatq; omnia numerorum genera, & rationum proportionumq; arithmeticarum, ac insuper harmoniarum symphoniarumq;. Hæc sunt quæ denarium faciunt admirabilem, qui complectitur naturam & indimensam & dimensionibus obnoxiam. indimensa ad solum punctum pertinet. dimensiuas tres habet species, lineam, superficiem, solidum. Quod enim duobus punctis terminatur, est linea: superficies uerò quod duas dimensiones habet, accedente ad lineam latitudine. Tres autem dimensiones solidum corpus conficiunt, quando & altitudo assumitur: nec habet naturam quò procedat ulterius, quâdoquidem non plures tribus dimens-

dimensiones produxit. Harum rerum exempla uidere licet in numeris, indimensi puncti unum, lineæ duo, superficiei tria, solidi quatuor, qui numeri compositi denarium conficiunt, alijs quoq; spectabilem pulchritudinibus. Nam per hunc numerus infinitus penè fit mensurabilis: quia cum constet è quatuor terminis uno duobus tribus quatuor, totidem termini gignunt centenarium è denarijs. Nam X. XX. XXX. XL. centenarium faciunt. Sic è cēturijs fit millenarius, è millenarijs myriads. Vnitas autem, denarius, centenarius, millenarius quatuor sunt termini, è quibus denarius nascitur. In eo præter iam dictas numerorum differentias apparent & alia: primò is quem metimur unitatibus, ut III. V. VII. deinde quadrangulus quartus, pariter par. deniq; cubicus octauus, pariter par pariter. Quin & ille perfectus senarius, exæquatus sui partibus, ternario binario unitatib; . Quorsum autem attinet decadis uirtutes innumeras percensere obiter, quæ per se ipsæ possunt exhibere amplum argumentum mathematicis? dilatis igitur alijs unam etiam non intempestiue memorabo docendi gratia. Quæ in rerum natura prædicamenta uocantur, decem sola esse aiunt studiosi philosophiæ, substantiam, qualitatem, quantitatem, ad aliquid, agere, pati, habitam, finem, & sine quibus nihil, locum tempusq; nihil est enim non horum particeps. Equidem substantiam habeo desumptam ab elementis singulis ex quibus mundus totus compactus est, terra, aqua, aere igneq; , quæ ad mei con-
 temperationem sufficiunt. particeps sum & qualitatis, quatenus homo, & quantitatis pro statura. ad aliquid
 quoq;

quoq; cōsideror, cum mihi dexter aliquis sinisterue affi-
 tit. ago quippiam fricans tondensq; , patior frictus ton-
 sūsue ab alijs. in habitu examinor indutus armatusue: in
 situ sedens cub. insue. Sum utiq; in loco & tempore, quā
 doquidem nihil ex omnibus prædictis absq; his ambo-
 bus potest subsistere. de his igitur satis dictum sit. super-
 est ut attexamus decem illa præcepta siue leges, seu ue-
 rius oracula, quæ pro totius gentis concione, ne mulieri-
 bus quidem ab hoc coetu semotis rerum pater cecinit.
 Quæres, num ipse uocem mittens? absit ut in mētem no-
 stram descēdat hæc cogitatio. nec enim more hominum
 deus habet opus ore, lingua, & arterijs: sed opinor eum
 illo tempore sacrum quoddam edidisse miraculum, ius-
 sisseq; uocem inuisibilem prodire ex aere, quouis instru-
 mento absolutiorem sonantioremq; , non inanimem, nec
 tamen profectam ex corpore animato qualis est anima-
 lium, sed animam rationalem diserte sonoram: quæ pul-
 sato aere formatoq; in flammæ speciem, spiritu quodam
 instar tubæ articulate ab omnibus exaudiretur uel pro-
 pè uel longius distantibus. hominum enim uoces in lon-
 gum extentæ solent deficere, ut à procul stantibus perci-
 pi clare nequeant, hebetatæ paulatim medio spacio, ut
 profectæ ab instrumentis corruptibilibus. hanc autem
 nouam uocem & mirificam inspirabat dei uirtus uege-
 tabatq; : & diffundens eam per omnia, pulsabat alium
 quoq; auditum præstantiorem quàm aurium, uidelicet
 tangēs singulorum animos. sensus enim cum sit tardior,
 nil mouetur, donec percellatur à motu aeris: at mens as-
 flata numine, ultro procurrit præceptis eius obuiam.

Hæcstenus,

Haftenus de uoce diuina. Querat & illud aliquis non
 immeritò, cur in concione tam multorū milium, quodq;
 oraculum singulos appellat non plures: Non mœchabè
 ris, non occides, non furaberis, & ad eundem modū cæ-
 tera. Respondendum est igitur, ideo placuisse hanc for-
 mulam, ut lectores sacræ scripturæ discerent quid-
 dam ualde pulchrum & necessarium: uidelicet unum-
 quenq; tantisper dum deo paret ac legib. honore equa-
 ri frequentissimo populo, uel potius omnib. gētibus ad-
 do amplius, mūdo etiam uniuerso: quoniam aliubi quen-
 dam iustum uirum laudans inquit, Ego sum deus tuus.
 ipse autem erat etiam deus mundi totius. ita qui pariter
 suum ordinem non deserunt, & imperatori pariter offi-
 cium suum approbant, in eodem honore habentur. Alte-
 ra causa est, quia qui concionem alloquitur, non semper
 interdicit aut præcipit: cum autem singuli admonentur
 quid agere debeant, omnes docentur eadem opera, &
 quisq; redditur obsequētior, sibi dictum existimans. quī
 uerò cum cætera turba cōprehenditur eodem alloquio,
 surdescit, turbam ipsam prætexens suæ cōtumaciæ. Ter-
 tia causa hæc affertur, exemplum hic datum esse ne quis
 unquam rex tyrannusue superbe despiciat priuatum ob-
 scurumq; ciuem, sed doctus à sacris legib. deponat super-
 cilium fastumq; dediscat, sic secum uerisimiliter, imò uē-
 re, cogitans: Si ille ingenitus, immortalis, sempiternus,
 nullius indigus creator rerum omnium, beneficus re-
 gum rex & deus deorum, ne humilißimum quidem con-
 temnere sustinuit, sed hunc quoq; admisit ad oraculo-
 rum suorū epulum, tāquam inuitato ei soli paratum ad
 exhila-

exhilarandam animam quantum fas est sacris magnisq;
 mysterijs initiatam : ego mortalis cur inflatus ceruicem
 erigam efferens me ultra eiusdem naturæ participes, for-
 tuna impares mihi non origine generis, eadem forma in-
 signitos, & mecum censos in hominum numero ? exhi-
 bebo igitur me comem & affabilem, etiam si terræ ma-
 risq; imperium assequar , uel egentissimis obscurissi-
 misq; domestico destitutis auxilio, utroq; parente orba-
 tis, & mulierib. uiduitatem tolerantibus, senibusq; qui-
 bus aut nunquam contigerunt liberi: aut erepti sunt im-
 maturo interitu. homo enim cum sim, non est æquum ut
 maiestatem tragicam in me recipiam. continebo me in-
 tra naturam meam, nec transgrediar eius terminos : af-
 fuefaciam potius mentem humanitatis affectibus, non so-
 lum propter incertas fortunæ uices mutantis letis tri-
 stia, uerum quia sic decet etiam si felicitas maneat perpe-
 tua, non obliuisci conditionis suæ. hæ sunt opinor causæ
 cur singulariter loquuntur oracula , quasi dirigantur ad
 unum hominem. Interea, ut par erat in præsentia numi-
 nis, omnia perstrepebant prodigiosis tonitribus aures
 obtundentib. coruscabant fulguribus micantissimis, so-
 nus tubæ inuisibilis è longinquo exaudiebatur è nube,
 quæ instar columnæ innixa terræ è basi tendebat ad æ-
 theream celsitudinem cælestis ignis impetu, profunda
 caligine fumi offuscante circumuicinum aerem. oportebat enim ad dei aduentum turbari mundum omnib. sui
 partibus, & exciri ad ministerium. Adstabat autem po-
 pulus purus à mulieribus & omnibus uoluptatibus ab-
 stinens præter cibos necessarios, lacryis etiam purifi-
 catus

edus per triduum, candidis nitidisq; indutus uestibus,
 erectus & attentus, ita ut Moses præmonuerat. is enim
 tam diem concioni præstitutam seorsum didicerat. Tunc
 uox è medio flammæ supernè ruentis horrendum inso-
 nuit, diserta & articulata iuxta communem captum au-
 ditorij, tam manifeste se ingerens, ut uidere magis quàm
 audire se putarent: sicut in lege ipsa scriptum legitur his
 uerbis, Vniuersus populus uidebat uocem aperuissimè.
Humana enim uox auditu, diuina uisu, percipitur. qua-
res quia quæcunq; deus dicit, non uerba sunt, sed opera,
quorum iudicium non tam est penes aures quam penes
oculos. Siquidem pro dignitate rei dicitur è flamma uox
procedere. probata sunt enim dei præcepta, uelut au-
tum igni examinatum. Nec caret hæc figura mysterio.
 Quoniam ignis habet uim geminam, illustrandi uenam
 diq;, præcepta hæc obedientibus erunt per totam uita-
 tam pro lumine, legibus ceu sideribus animæ prælucenti-
 bus. quotquot autem contumaces fuerint, æstiuabunt
 urenturq; in ætænis concupiscentijs, more flammæ totos
 homines se inel occupatos depascentibus. Hæc sunt
 quæ præfari necesse fuit. Nunc sermo erit de ipsis præ-
 ceptis, & dispiciemus quid à se inuicem differunt. decent
 enim cum sint, in quina diuiduntur, inscripta duabus ta-
 bulis. prior quinarijs habetur potior, secundus infe-
 rior. utraq; bona sunt & ad uitam utilia, uias latas in
 unum finem competentes sternentia, per quæ anima
 summi boni cupida inoffensum iter faciat. ille igitur po-
 tior quinarijs de monarchia loquitur, qua mundus re-
 gitur, de statu simulacrisq;, & id genus manufactis
 Philo. 10. 2. Qq operibus

operibus, de non assumendo in uanum Dei nomine, de obseruatione religiosa dici septimi, de honorandis parentibus & ambobus & singulis. itaq; una hæc tabula incipit à deo patre conditoreq; rerum omnium, desinit in parentes, qui ad illius imitationem gignunt particulariter. alter quinarius ex interdicitis constat, uetans adulterium, homicidium, furtum, falsum testimonium, concupiscentiam. ea præcepta singula perscrutanda sunt diligenter, ne quid à proposito euagetur oratio. Principium rerum omnium optimum Deus est, sicut uirtutum pietas, de his igitur necesse habemus ante omnia differere. Error non exiguus occupauit maximam partem humani generis, de re quæ uel sola uel inter præcipuas ab omni errore libera puraq; insigi debuerat singulorum mentibus. nam alij quatuor elementa consecrata suis decretis colunt tanquam numina: alij solem ac lunam cæteraq; sidera tum fixa tum erraticæ: alij cælum, alij mundum uniuersum. at illum summum antiquissimumq; parentem, illum magnæ ciuitatis principem, & imperatorem inuicti exercitus, omnia gubernantem salubriter, silentio texerunt, istis falso nominatis imponendo aliàs alia uocabula. uocant enim terram Proserpinam, Plutonem, Cererem: mare Neptunum, in cuius famulitium fingunt turbas maximas geniorum sexus utriusq;. Sic aerem Iunonem, ignem Vulcanum, solem Apollinem, lunam Dianam, luciferum Venerem, stilbonta Mercurium: & alijs stellis induunt alia cognomina desumpta è fabulis, arte contextis confictisq; ad decipiendas aures credulas: mirificeq; sibi placent

placent hac nominum elegantia, dum orbe dissecto in duo hemisphæria, alterum superius ac conspicuum, alterum subterraneum, appellant ea gemellos Castores, & addunt prodigiosum mendacium de uita eorum alternis diebus mutabili. cum enim cælum continenter & irrequite in orbem circumagatur, necessario consequitur hemisphærium utrumq; susq; deq; seratur alternis diebus, sicut nobis uidetur: nam re uera in orbibus nihil est superius aut inferius: sed iuxta situm nostrum ista dicuntur, quæ super caput supera, infra quæ contraria. cæterum germanæ philosophiæ studiosus puræq; pietatis sectator, discit egregiam sententiam, nullum mundi partem esse suimet compotem, & suomet arbitrato agere: genita sunt enim utiq;: generatio uerò corruptionis est principium, quamuis creatoris prouidentia immortalitatem adipiscantur quæ aliquando non fuerant. at de deo dicere quod aliquando nō fuerit, & aliquo tempore natus sempiternitatem acceperit, nefas est. sed nonnulli tam peruerse iudicant, ut non solum deos credant quos diximus, uerum etiam unumquemq; horum esse Deum summum & maximum, cui uerè nomen id conueniat: siue quia habeat ingenium indocile, siue quia non curant discere, quippe qui præter ista sensibilia nullum inuisibilem intelligibilemq; rerum autorem existimant esse, quod tamen euidentissimis argumentis potuissent cognoscere. cum enim animæ suæ acceptum referant uitam consilia, cæteraque officia, nunquam tamen potuerunt animam corporeis oculis inspicere, quamuis nihil non facturi,

ut sibi liceret uidere imaginem eius augustissimam, e cuius contemplatione possent transire ad cogitationem de deo sempiterno ac ingenito, mundi gubernatore atq; conseruatore, quem inuisibiliter temperat. Quemadmodū igitur si quis magni regis honores satrapis eius præfectisq; exhiberet, non stultitiæ solum argueretur, sed & periculose audaciæ, tribuens seruis, quod debetur domino: ita quicumq; sic creaturas colit ut creatorem, sciat se impudentissimum & iniustissimum, qui paria largiatur imparibus, non tam in honorē inferiorum, quàm in potioris contumeliam. Verum hos quoq; impietate superant, qui ne parem quidem honorem habent utrisq; sed alteros omni cultu dignantur, alterum adeò nullo, ut eius nec meminerint. Nec solum obliuiscuntur cuius minime debuerant, sed homines miserrimi augent eam obliuionem data opera. Nec desunt quidam uaniloqui rabule, quos non pudet impietatem suam proferre in medium, & maledicam linguam contra deum acuere, ut contristent pios & in dolorem cōijciant maximum, dum uerba per aures ingressa urunt totam animam: quod impij his utantur machinis, & amicos dei adigant ad silentium, ne forte aduersarij per contentionem proritentur ad maiores blasphemias. Amota igitur omni superstitione germanas nobis naturas non adoramus, ne immortales quidem & purissimas. intercedit autem inter creaturas quædam germanitas hoc ipso quod create sunt: quandoquidem creator omnium idem etiam pater est uniuersorum. proinde malumus totam mentem, totam rationem, uires omnes exerere ad cultum ingeniti sempiterniq;

piterniq; autoris rerum, non submittendo nos vulgari-
 bus religionibus, quæ multos perdunt qui aliàs seruari
 poterant: & primum illud sanctissimumq; præceptum
 penitus inscribimus pectori, unum summum deum cre-
 dendum esse colendumq;: at multorum deorum religio-
 ne in aures quidem puras admittitur hominum sedulo
 ueritati studentium. Ergo quotquot solis, lunæ, cæli,
 mundi, præcipuarumq; huius partium cultores habentur
 & huiusmodi sacrorum antisites, peccant procul-
 dubio, dum posthabito principe uenerantur eius subdi-
 tos: minus tamen à recto declinant, quàm qui ligna, la-
 pides, argentum, aurum, similesq; materias formatas, ut
 cuiq; libuit, uertunt in statuas ac simulacra, cæteraq;
 manufacta opera: qua parte fictorum pictorumq; ars
 ualde humanæ uitæ nocuit, omnes terras implentium
 his abominationibus. exemerunt enim robur ex anima,
 persuasionem ueram de semper uiuente deo, ut uacillet
 tanquam male saburratum nauigium, huc illuc undis ia-
 ctatum, cui nec facile portum attingere, nec tutum in sta-
 tione aliqua interquiescere, propter cæcutientes circa
 ueritatem oculos mentis, quam solam uidere debue-
 rant. ego certè tales miseros iudico, quàm orbatos
 corporeis oculis. nam hi multati sunt aut incurabili
 morbo aut inimicorum insidijs: illi suapte uoluntate ob-
 scurarunt uisum animæ, aut omnino perdidērūt. Quæ
 propter alteris miseratio debetur ut infortunatis cala-
 mitosisq;, alteris pœna ut ultro complexis miseriam ac
 malitiam: qui ne illud quidem considerant quod uel pue-
 ris est conspicuum, artificem præstantiorem & anti-

quiozem suo esse opificio. iuxta tempus enim prior est
 cum sit quasi pater: potentia quoq; superior, quanto
 id quod agit præcellit ea quæ patiuntur. certè si error
 placuit, pictores ac statuarij magis merebantur ut con-
 secrarentur & diuinos honores acciperent, nunc ipsis
 contemptis ac si nihil præstitissent egregium, pro dijs
 habentur eorum opera: & cum artifices sæpe inhono-
 rati in egestate consenuerint, absumptiq; sint uarijs ca-
 sibus, opera eorum exornantur purpura & auro lu-
 xuq; cætero quem diuities suppeditant, adoranturq; re-
 ligiose non solum ab ingenuis, uerum & à nobilibus
 honestaq; specie præditis. nam in sacerdote & genus
 examinatur ut sit inculpabile, & corporis partium mo-
 dus competens, ut sit usq; quaq; integrum. nec hic gra-
 dum sistit impietas, proccdit ulterius. noui enim quos-
 dam qui à se factis simulacris preces uotiuasq; uictimas
 offerunt, iustus utramq; manum suam adoraturi, aut si
 hoc nolent uitantes crimen arrogantiae, saltem incu-
 des, malleos, scalpra, forcipes, ferramentaq; cætera qui-
 bus materię formam addiderant. huiusmodi homines
 deploratæ amentię libet sic increpare: heus uos uiri ca-
 gregij, uotorum summa & felicitatis finis est reddi deo
 similem. orate igitur ut similes fiatis uestris statuis, &
 summa felicitate fruamini, non uidentes oculis, non au-
 dientes auribus, nec respirantes nec olfactantes naribus,
 ore nec loquentes nec gustantes, manibus nec dantes nec
 capientes nec agentes quicquam aliud, pedibus non in-
 cedentes, ociosiq; omnibus partibus corporis, templo
 inclusi asseruatiq; tanquam in carcere adhibitis inter-
 diu

diu noctuq; custodijs, & inibi haurientes nidorem ac fumum exhalantem è uictimis. nam hoc uno commodo frui stauas sacratas, falso licet, creditis tamen. atq; reor, talia dicentem non ut fausta ominantem audirent libenter, sed ut diras imprecantem auersarentur, conuilijsq; uicissim proscinderent: quod ingens argumentum est impietatis hominum nimie, opinionem diuinæ maiestatis concipientum de his, quibus deprecantur abominanturq; similes fieri. nemo igitur animam habens adoret brutas res cassas animis, indecorum enim & iniquum est, opus naturæ submittere se operibus artificum. cæterum Aegyptijs non satis est in eodem cum reliquis hæere crimine, habent & aliud suum eximium: qui non solum delubra uenerantur cum sacratis statuis, sed etiam animantes mutas in deorum numerum referunt, tauros, hircos, arietes, affingendo suas cuique fabulas. hæc tamen habent fortasse quandam recti speciem. profunt enim uitæ, bos arando, & terram prædomando ad futuras segetes, triturando item quando fruges conduntur in horrea: aries præbendo tegmina commodissima contra tempestatum iniurias, siue ardores solis nimios, siue immoderatum frigus aeris. Ceterum quod inmanes Crocodilos, ferocissimos leones, uirulentasq; aspides pariter templis, lucis, aris, sacrificijs, fastis, pompisq; honorant, quæso cuius pietatis est aut prudentiæ? in utroque elemento diuinitus concesso ad usum hominum, terras & aquas scutati, nec inter feras leone ferocius quicquam inuenire potuerunt, nec inter aquaticas beluas

crocodilo crudelius, quos adorant pro numinibus. nee
 hos solum, sed & animantes alias, canes, feles, lupos, &
 uolucres, ibides & accipitres, pisces quoq; aut integros
 aut membratim consecrant: quod sine risu dici non po-
 test certè hospites recens in Aegyptũ delati, priusquam
 assuescant eius prouinciæ uanitatibus, abhorrent ab eis
 usq; ad tædium. Quod si qui cruditi sunt liberalius, ob-
 stupescunt dum uident in honore esse res uilissimas, &
 his uiliores cultores ipsos miserantur, animo transfor-
 matus in illas animantes, bestias obambulantes sub hu-
 mana specie. sublatis igitur è iure diuino huiusmodi fã-
 ctibus dijs omnibus, ad ueri dei cultum lex nos reuocat,
 quamuis ille opus eo non habeat, nimirum ipse sibi suffi-
 ciens, nullius indigus. sed hoc tantũ agitur ut humanum
 genus ab errore in uiam rectam redeat, & naturæ du-
 ctum sequẽdo finem optimum inueniat, Entis ueram no-
 titiam, qui est summum bonum & absolutissimum, à quo
 ceu fonte mundus rigatur bonis istis particularibus. Ha-
 stenus & de secundo præcepto quantum potuimus, de-
 inceps excutiamus tertium, hoc est, Non assumes dei no-
 men in uanum. Et ordo quidem per se patet mentib. per-
 spicacibus. semper enim nomẽ rem tanquam umbra cor-
 pus sequitur. ergo postquam dixit de essentia honoreq;
 eius qui semper est, secutus rerũ seriem, ita ut decet præ-
 cepit de usu eius nominis. multis enim & uarijs modis in
 hac parte peccant homines. proinde utilissimum fuerit
 & rationali naturæ conuenientissimum, omnino absti-
 nere à iureiurando, & sic ueritati assuescere, ut simplex
 sermo uim iuramenti habeat. secundaria uerò iuxta pro-
 uerbum

uerbium nauigatio, est rectè iurare. iam enim qui iurat suspectus est de perfidia. Sit igitur cunctator & procrastinator, si fortè differendo possit cuitare ne iuret. Quod si qua incumbat necessitas, dispicienda sunt curiose singula, de quibus fit controuersia. Est enim iusiurandum non exiguum negocium, tametsi contemnitur propter consuetudinem, uidelicet testimonium dei de rebus dubijs. Deum autem citare testem mendacij, scelus est nefarium. Introspecte, si libet, falso iurantis animum. Aspicias eum non quiescere, sed plenum tumultu trepidationeq; accusatum à seipso & sibijpsi facientem conuicium modis omnibus. Insita enim à natura cuiq; conscientia non solet admittere quicquam culpabile, propter natiuum uirtutis amorem & uitiorum odium, eadem accusatrix ac iudex, primò indignatione pudorem incutiens, dein de more iudicis docens, monēs, præcipiens mutare propositum. Quæ si persuadere ualuerit, gaudens accusatum recipit in gratiam: sin minus, irascitur infensa hostiliter, nocte dicq; urgens, stimulans, infligens insanabilia uulnera, donec abrumpat uitam execratam & miseram. Quid ais, inquam, tu periure? audebis improbè adire notum quenquam, & assuerare quæ nec uidisti unquam nec audisti, quasi uisa, audita, te præsentè acta omnia? i depone testimonium. non facies opinor. Alioqui perniciosæ insanix peccatum committeres. Quæ fronte sobrius ab amico peteres: commoda mihi maleficium, mea causa contra ius & fas age. proculdubio his auditis ualere iubebit talem amicitiam, seipsum damnanus quòd non initio abstinuisset, resilietq; abs te tan-

Qq 5 quam

quam à rabida feraq; bestia. & postea quod ab amico non audes postulare, ad id deum uocas? itane nulla inest tibi reuerentia parentis omnipotentis atq; domini? Scis an nescis illum inspicere omnia exaudireq;? si nescis, impius es. est autem fons omnium iniquitatum impietas. Præterea iurando præuaricaris & dolo malo agis, dum iuras per eum qui non animaduertit, quasi per prospicientem rebus hominum. Quod si nosti eius prouidentiam, nihil ad summam impietatem tibi facis reliquum, si non ore linguaq; certe corde sic appellans deum: dic pro me falsum testimonium, esto mihi sceleris & malefici socius. una mihi spes superest tuendæ existimationis apud homines, si celetur ueritas. esto alienæ malitiæ uicarius, melior deteriori subseruiens, deus optimus scelesto homini. Et sunt qui etiam lucro nullo proposito subinde iurant temerè ob malam consuetudinem, de rebus nihili, contradicente nemine, iureiurando suppletes orationem, quasi non satius esset dimidiatam mutilâ nue relinquere, imò prorsus obmutescere: quandoquidem ex frequenti iuramento nascitur periurium & impietas. Quapropter iuraturus debet omnes rei circumstantias diligenter perspicere, quanta sit, quàm uera, quàm bene à se percepta: tum se ipsum considerare, num purus sit anima, corpore, lingua, illa ab iniquitatibus, hoc à piaculis, hac à maledicentia. nefas est enim per os quo profertur nomen illud sanctissimum, quicquam turpe progredi. queratur etiam tam loci quàm temporis opportunitas. Noui enim quosdam in profanis impurisq; locis, ubi nec patris nec

matris

matris nec cuiuslibet honesti uiri mētionem deceret fieri, dcierare, & quasi conceptis uerbis in:siurandum texere multis dei cognominibus præter omne decorum, cum impietate maxima. Quod si cui hæc contemnenda uidentur, sciat se primo scelestum esse impurumq; : dein obnoxium diris ultricibus, per occasionem exacturis in clementer pœnas debitas tantis sceleribus : quas tametsi diuina iustitia non statim repræsentat fontibus, reddidit tamen aliquando cum fœnore, quando maxime id è re publica esse iudicat. Quartum præceptum commendat diem septimam, iubens eam sancte pieq; trāsigi. hanc ciuitates quædam singulis mensibus ut festam celebrāt incipiēdo numerationem à nouilunio : iudeis uero sancta est septima quæq; dies: cuius rei rationē in libro de opificio mundi reddidimus. cōstat enim mundum intra sex dies creatum: septima deum quieuisse à suis operibus & approbasse quæ bene condiderat. Iussit igitur ut quicumque hæc instituta recepissent, sicut in cæteris, ita in hoc quoq; deum sequerentur, operando per sex dies, septima uero interquiescendo uacandoq; contemplationi rerum & studio sapientiæ, retractando etiam cogitatione acta præterita & rationem eorum à se reposcendo, sicubi à legum præscripto aberratum fuerat, ut impostorum cautiore essent, prospicerentq; ne iterum impingerent in eadem offenticula. Verùm deo satis fuit quod semel creationi mundi perfectioniq; sex dies impendit, quia non opus habet prolixo tempore: homo autē quisque cum sit mortalis & multis necessarijs ad uitam indigeat, impigre debet ea donec spirat quærere, sabbato-

rum

rum quiete se reficiens. an non egregium præceptum, et ad omnem uirtutem excitandam utile, pietatē uero præcipue? Quasi dicat, Sequere semper deum. habes exemplum et præscriptum operandi per sex dies, qui numerus sufficit uel mundi fabricæ. habes item aliud exemplū philosophandi et examinādi quæ facta sunt, quod ipse quoq; in iteris contemplando siue tua siue nature opera, et quantum quodq; ad felicitatem conferat. Ne discedamus igitur ab his optimis uitæ tum actiue tum contemplatiue formulis: sed eas semper intuenso imprimendoq; nostris mentibus, conemur effingere in omnibus quæ agenda dicendā ue sunt, duntaxat quantū mortalibus licet ad immortalis similitudinem accedere. ceterum quomodo intelligatur intra sex dies mundum creatum a deo, qui non opus habet tempore, alibi hanc allegoriam explicauimus. certe septenarij priuilegiū ostendunt mathematici, summa cura perquisitum et diligentia. nam hebdomas pro sua natura qua reliquos antecellit numeros est uirgo matre carens, ualde familiaris unitati et principio, et planetarum idea, sicut unitas est idea spheræ continentis fixa sidera. nam ex unitate et hebdomade constat cælum incorporeum, exemplar huius cæli uisibilis. compactum est autem cælum ex natura indiuisibili et ex natura diuisibili. indiuisibilis primam summamq; sortita est circumferentiam circuli fixorum siderum, quem tutatur unitas. diuisibilis secunda est tum uiribus tum ordine, ad hebdomadis curam pertinet. scijscq; sex limitibus, septem quos planetæ et errores uocant efficit, cum tamen in cælo nihil sit

fit errori obnoxium, propter beatam, felicem diuinãq; huius naturam, ab omni errore alienissimam. proinde celestia semper sui similia currunt recurruntq; perpetuo, nullam prorsus mutationem admittentia. sed quia cursum tenent indiuisibili & extremæ spheræ contrarium, parum proprie sidera erratica cognominata sunt ab hominibus temerarijs, suummetipsorum errorem illis ascribentibus, quæ in summi imperatoris militia nunquam deserunt ordinem. his atq; alijs pluribus de causis honoratur septenarius, sed ob nullam magis quam quod per hunc numerum manifestatus est pater uniuersitatis & conditor: in quo ceu in speculo mens considerat deum fabricantem mundum & quicquid eo cõtinetur, regentemq; sua prouidẽtia. Sequitur quintum præceptum de honorandis parentibus situm in duarum tabularum confinio. cum enim in prima sit ultimum coniungit ambas, priori secundam applicans complexã ius quod nobis intercedit cum hominibus, quod ideo factũ arbitror, quia parẽtum natura uidetur mortalis & immortalis essentiæ confinium: mortalis propter cognitionem cum hominibus & cæteris animantibus, & propter corpus corruptibile: immortalis uero, quia gignendo refert deum genitorem omnium. Sunt igitur qui alteri parti addicti, alteram uidentur cõtemnere. pleni enim pietatis desiderio, relictis alijs negotijs, totam uitam deducant diuino cultui: alij contra, dum nullũ esse ius præter humanum existimant, solam curant societatem hominum, bona sua cum quibuslibet communicantes liberaliter, & mala illorum subleuãtes pro uiribus. illos dei

ama

amatores, hos hominū, recte dixeris, semiperfectæ uir-
 tutis homines. integri enim ab utroq; probantur gene-
 re. cæterum qui nec de hominibus benemerentur læti eo-
 rum prosperitatibus, condolētes aduersitatibus, nec pie-
 tatem sanctitatemq; suspiciunt, possunt uideri mutati in
 ferarum ingenium: inter quos primas ferent qui paren-
 tes suos negligunt, utriusq; partis hostes, tum eius quæ
 deo, tum eius quæ hominibus se approbare uult. sciant
 igitur se damnatos pro duobus tribunalibus, quæ sola
 sunt naturalia: impietatis apud diuinum, quod secūdos
 post deum autores uitæ suæ non tractant ex officio: in-
 humanitatis uero apud humanum. cui enim benefaciēt
 qui proximos & optime de se meritos uilipendunt, qui-
 bus nulla potest referri gratia non inferior acceptis be-
 neficijs? quo modo enim natus genitorum suum poterit
 uicissim gignere, quam eximiam prærogatiuam natura
 dedit parentibus, nunquam compensandā à liberis. pro-
 inde indignissimum fuerit: si qui ne omnibus quidem of-
 ficijs possunt gratitudini satisfacere, grauentur præsta-
 re uel minima. Eos sic libet alloqui. Feræ debent cicurari
 ab hominibus, & licet nonnunquam uidere mansue-
 factos leones, ursos, pardos, blandientes non solis cibum
 præbentibus, sed alijs etiam, opinor quia uident eos illis
 similes. decet enim deteriorem sectatorem esse potioris
 in spem profectus futuri. nunc cogor contrarium dice-
 re. uos cum homines sitis quasdam feras imitamini. ille
 pro accepto beneficio norunt gratiam reponere. Canes
 domos custodiunt, & cadunt pugnando pro dominis
 circumuentis aliquo repentino periculo. alij gregibus
 seruant.

seruandis adhibiti, usq; ad mortem decertant pro salute pecorum, ne damnum accipiant pecuarij. & non fatebimur probrum esse longe turpissimum, hominem gratijs natum gratitudine superari à cane audaci asperaq; bestia: quod si à terrestribus uirtutem hanc non discimus, eamus ad uolucres præpetibus pennis ultro citroq; uolitantes per aerem, discamus ab his saltem quid nos deceat. Ciconiæ senes impotes uolandi nido se continent ex his prognatæ terra mariq; uolitant, & cibos parentibus afferunt. Sic illæ ut earum ætate dignum est, quiete fruuntur & copia: iuniores uero laborem comportãdi solantur pietate ac spe recipiendæ in senectute gratiæ, debitum persoluentes interim quod tempus postulat: & eadem opera natos inplumes effætosq; parentes educant, naturæ instinctu & pullis & decrepitis alacriter præstando mutuuum officium. & postea non obuoluent faciem præ pudore homines parentum contemptores, damnabuntq; suam incuriam in re quæ uel sola erat curanda, uel ante alias, præsertim cum non tam confertur quàm referatur beneficium? Filiorum enim nihil est proprium, quod non parentibus debeant, à quibus uel acceperunt, uel in acquirendo adiuti sunt. Habent ne igitur pietatem ac sanctitatem principales uirtutes in anima, an eiecerunt eas è pectore? Deo enim subministrant parentes in gignendis liberis. Cæterum qui ministrum spernit, spernit & principem. & sunt qui audacius exaggerantes nomen parentum, aiunt patrem matremq; deos conspicuos, illius ingeniti imitatores fingendis animabus: hoc uno differre, quòd deus sit mundi genitor.

bi uero filiorum tantummodo. nec fieri posse ut pius sit erga illum inuisibilem, qui erga hos conspicuos est impius. Hoc præceptum de honorandis parētibz claudit priorem illum diuinum quinarium. alterum uero scripturus legislator interdicta continentem & spectātem ad homines, orditur ab adulterio, ut peccato grauissimo. fontem enim habet amorem uoluptatis, quæ & corpus atterit, & robur animi resoluit, & rem familiarem absumit, quicquid attigerit more ignis adurens, & nihil saluum relinquens in uita hominum. hæc adultero persuadet ut non solum ipse peccet, sed & alios asciscat in culpæ societatem nefariam & aduersam societati legitime. percitus enim hoc æstro non potest solus exple re cupiditatē, sed opus est omnino ut duo sint, alter quasi magister nequitie, alter discipulus rei turpissime. nec enim solū corpus mulieris impudicæ uitiatur, sed si uera fateamur, multo prius animus asuescit malis moribus discens modis omnibus auersari maritum & odio prosequi: quod tamen malum leuius multo esset si non dissimularetur. nam quæ sunt in propatulo, cauentur facilius. Nunc uero uix ullus suspicioni locus relinquitur; adeo se malis artibus celat & obumbrat: ne deprehendatur, plerumq; præ se ferens affectum contrarium, & mirificis præstigijs opinionem amoris sibi concilians. eadem certe opera subuertuntur tres familiæ. is cuius coniugium uiolatur, nuptialia uota perdidit & spem proli legitime nec minus incōmodi accipiunt reliquæ domus, adulteri & adulteræ, quandoquidem ambæ replentur dedecore, contumelia, probriq; turpissimis.

Quod

Quod si numerosæ fuerint istæ familiæ multis cognationibus affinitatibusq; implicite, totam ciuitatem accendit hoc flagitium obambulans per ora ciuium. permolestum est enim dubitare de liberis: & quoties parum integre seruetur uxoris pudicitia, uerus pater certo cognosci non potest. itaq; dum res in obscuro latet, adulterini subrepunt pro legitimis, alienarum familiarum sinceritatem deprauant, hereditatem, ut tunc uidetur paternam, alioqui nihil ad se pertinentem, usurpant. Et adulter postquam illusa muliere despumauit feruentem libidinem, & expleuit necessariam cupidinem, abit ridens lesi mariti ignorantiam: at ille tanquam cæcus nihil sciens de fraude domestica, ut propriam sobolem indulenter habeat natos ex insensissimis sibi hominibus. Quod si detegatur iniuria, miserrimi erunt licet insontes pueri, in neutro accensendi genere, nec mariti, nec adulteri. Tales calamitates cum proueniant è concubitu illegitimo, nõ mirum si adulterium res probrosa & inuisa deo primum locum inter peccata obtinet. Secundo uerò interdicitur homicidiũ. cum enim natura gregale ac com-pascuum edidisset illud mansuetissimum animal, ad consensum & societate inuitauit, dato eis sermone, quo magis conciliarẽtur conspirarẽtq; moribus. proinde quisquis occidit alterum, sciat se nature ius fasq; subuertere, scriptum ad omnium utilitate publicam: sciat etiam se committere sacrilegium, sublata è possessione dei re sacratissima. quid enim tam religiosum tam sacrum est quàm homo? aurum, argẽtum, gemmæ, aliæq; preciosæ materiæ, in anima ornamenta sunt & difictorum perinde

Philo. 10, 2,

Rr

anima

anima carentium. homo autem animal optimum, potiore parte sui cælo cognatum purissimo, & ut plerique arbitrantur ipsi mundi conditori, propius accedit ad illius felicitis sempiternæq; idæ imaginem quàm ulla terrestris natura, propter mentem acceptã diuinitus. Tertium in secundo quinario præceptum est, Ne furtũ facias. qui enim alienis inhiat, hostis publicus, uoluntate omnes, uì quotquot ualet, spoliat, cupiditatem extēdens longissime, uiribus autem deficientibus cōtrahens, ut ad paucos perueniat. itaq; fures potestatem adepti populã tur ciuitates integras, contemptis supplicijs, quia uidentur sibi potentiores legibus. hi sunt qui à natura insitum habent paucorum dominationis desiderium, & dynastias tyrannidesq; appetunt, qui magna furta faciunt, latrocinia tegendo honestis nominibus principatus et imperij. ideo discant statim pueri manus à furtiuis lucris abstinere minimis etiam, quia diuturna consuetudo potentior quàm natura fit, & ni malum nascens inhibeas, crescit in immensam magnitudinem. Post uetitum furtũ mox uetat falsum testimonium, nō ignarus falsos testes, multis magnisq; molestijs sese inuoluere. Primò sanctã ueritatem uiolant, qua nihil est in rebus sacratius, solis in morem illustrante negotia, ne quid eorum in obscuro lateat. deinde notitiam rerum quasi nocte quadã tegunt & caligine, & iniustos adiuuant aduersanturq; iniuriam patientibus, dum quæ nec uiderũt, nec audiuerũt, nec cognouerunt, se certò scire, & probe tenere asseuerant. addunt & tertium peccatum peius prioribus. quoties enim desunt argumēta aut probationes quæ ex scri-
pio

pto fiunt, ad testes recidit controuersia, quorum uerba pro regula sunt iudicibus pronuntiaturis sententiã. Necessesse est enim ut his solis attendatur, cum nemo adsit in dextera alius. hinc fit ut qui litem perdunt grauati testimonio, iniuriam patiantur cum potuissent uincere: & iudices iniquitatis non iustitiæ opinionem lucrifaciant. Ad hæc etiam cum impietate fraus ea coniuncta est. non est enim moribus receptum ut iniurati iudicent, sed sacramenti religione obstricti, quam tamen impostores magis uiolant quàm qui decipiuntur: quandoquidem hi labuntur per ignorantiam, illi de industria technis utuntur & peccant libenter, corrumpuntq; suffragia, ut interdum ab inscijs mulctentur qui nullam pœnam meruerunt. hæc sunt opinor, causæ quas propter prohibetur falsum testimonium. Postremò uetat cõcupiscere, quod concupiscentia res nouas moliri, & alienis bonis insidiari soleat. Omnes enim perturbationes animi graues sunt, concitantes eum & dimouentes ab ingenio sanitatq; pristina, sed nulla æque nocet ac cõcupiscentia. quã obrem aliæ uidentur externæ inuitis & inscijs obrepere, hæc uero sola in nobis oriri, & quidem uolentibus. dicam apertius. quoties se offert rei cuiuspiam expetendæ imaginatio, expergefãcit excitatq; quiescentem animam, arrectam uelut oculis præstrictis fulgure. is eius affectus uoluptas dicitur. ediuerso quod malũ & fugiendum est, quando sauciat animã, cõfestim eam replet mortificatiõ: qui affectus dolor nominatur. at quãdo malũ nondũ præsens premit, imminet tamẽ, pauorẽ præmittit abominandũ nuncium quo territet, qui & timor dicitur.

Rr 2 quo

quoties autem aliquis de absente bono cogitans habere
 id cupit, in longam animam porrigit, extendens eam ut
 possit rem adamatam attingere, tanquam in orbiculari
 machina semper sequendo nunquam assequendo: quod
 spectamus in cursoribus, quando præcurrētem tardior
 peruicaciter insequitur. Simile autem quiddam & circa
 sensus accidit. nonnunquam oculi rem aliquam longè re
 motam cernere cupientes, plus satis & supra vires inten
 ti frustrantur, nec ualent eam exactè cognoscere, & in=
 super hebetantur conatu suo nimio. sic & fremitus ob=
 scurus auribus è longinquo allapsus eas excitat cupidus
 rem cognoscendi propius, & sonitum percipiendi cla=
 ritis: tamen quo est obscurior & quo minus augetur, eo
 magis accenditur desiderium nihil proficiens, concupi=
 scentia pœnis dante haud secus quam de Tantalò nar=
 rant fabulæ poeticæ. fertur enim eum quicquid appetit
 frustra uelle tangere, rebus per ludibrium tantum non è
 digitis elabentibus: illum uerò nihilominus impotenter
 eas concupiscere, sitientem ea quæ se quo minus satietur
 subducunt hianti & auido, seseq; huc illuc extendenti
 more serpiginosi ulceris, quod ni sectionib. cauterijs uè
 reprimatur, totum circumquaq; corpus occupat, nec ul
 lam partem incontactam præterit. ad eundem modum
 nisi ratio philosophica ceu bonus medicus cohibeat dis=
 fundentem se concupiscētiā, totam uitam perturbabit
 necessario. cuncta enim sine exceptione subiiciuntur huic
 uitio, sed nunquam magis insanit quam cum nacta est li=
 centiam, quando in omnibus facit omnia. Id quia satis li=
 quet, non est opus uerbis pluribus, cum nemo nesciat,
 nulla

nulla ciuitas ignoret exempla quotidiana, imò quæ pe-
 nè singulis horis fidem nobis adruūt. Pecuniarū amor,
 aut scemine, aut gloriæ, aut cuiusuis rei faciētis ad uoluptatem, paruāsne ac uulgares calamitates inuehit?
 nōne amicitias dirimit, etiam cognatos è beneuolis red-
 dens insensissimos? nōne hinc & regiones populosæ de-
 solantur intestinis seditionibus? nōne hoc pacto terra
 mareq; replentur nouis tumultibus & cladibus ultrò ci-
 troq; illatis uel naualibus uel terrestribus prælijs? nam
 Græcorum barbarorumq; bella tam contra suos quàm
 contra diuersi generis homines gesta, omnia manarunt
 ab uno fonte, concupiscētia pecuniarum aut uoluptatis
 aut gloriæ. Hæc enim sunt fatalia mala hominum. Et de
 his hætenus. Illud quoq; sciēdum, decem hæc præcepta
 esse summarium legum speciatim proditarum in toto le-
 gislatoris sacro uolumine. nam primum caput est de le-
 gib. ad monarchiam pertinētibus. hæ docent unum esse
 cōditorem mundi regemq; ac gubernatorem, qui regat
 omnia salubriter, paucorum aut uulgi dominatum esse
 peruersas constitutiones reipublicæ, inductas à malis &
 astutis hominibus per ambitionem auaritiāq; liberta-
 ti ciuium insidiantibus, ceterum in celo purissimo nihil
 reperiri simile. secundum caput continet omnia quæ spe-
 ctant ad manufacta simulacra, statuas delubraq; & in
 uniuersum quicquid è pictorum fictorumq; noxijs offi-
 cinis in templa translatum dedicatur: quo diserte caue-
 tur ne admittant figmenta fabularum de deorum conu-
 bijs & natalibus, & qui hinc oriuntur uarijs casibus.
 Tertio præscribitur, quas ob res, ubi, quando, iusiuran-

dum interponi debeat. à quo & qualiter affecto uel animo uel corpore, tū quid recte secus ue iurantes maneat. Quarto uero de festis diebus & sabbatis in summa precipitur, deq; uotis, sacrificijs, atq; purificationibus et cetero cultu religioso numinis. Sabbatum uoco diem septimum annumerato senario fecunditati proprio, cui accedit septimus unitati similis, quibus numeris ambobus festa dinumerantur: unitate quidem sacrum noxilunū in quo tuba canitur, & ieiunium in quo à cibo potuq; abstinetur, & quod patria Hebræorum lingua pascha dicitur, quando populariter singuli sacrificant non expectatis sacerdotibus, ipsi permissu legis fungētes sacerdotio quot annis per unum diem a:stinatum huic negotio: quando etiam offertur manipulus gratiarum actio nis pro ubertate camporum & frugum abundantia. ab eo septies septimus, hoc est quinquagesimus, Pentecoste Græco & usitatore uocabulo: quando panes offeruntur primitiarum nomine conuenientissimo. quoniā primum hoc inter alimenta mitia prouenire deus uoluit in usum hominis animalium mitissimi. septenario uero attributa sunt festa maiora quæ plures dies postulāt, tunc cum annus distinguitur duobus æquinoctijs, uerno autumnaliq;, & septeni dies festi aguntur: uerno tempore ut segetes ad maturam frugem perueniant: autumnali, ut omnes arborei fructus colligantur conuehanturq; feliciter. septeni autem dies dantur his festiuitatibus propter menses septenos utriusq; æquinoctij: ut cuiq; mensi honor suus cōtingat otio hilaritateq; unius diei. eodem pertinet & aliæ leges pulcherrimæ, quæ inuitāt ad mā
suetu

suetudinem, societatem, modestiam, & ius ex æquandum cunctis pariter: qualis est de septimo quoq; anno, quo indicitur totius agriculturæ intermissio, ne quis serat arētue, nēue putet purgetq; arbores, aut quicquam rustici operis faciat. Visum est enim irreprehensibili legislatoris ingenio dignum præmium sexēnis fertilitatis locorum mōtanorum & campestrium, remissio hæc laboris & ad respirandū libera uacatio. Nec dissimilia sunt quæ præcipiuntur de anno quinquagesimo, qui nō solum habet modo dictum septimi priuilegium, uerum etiam restitutionē rei familiaris in integrum, necessariam sanè plenamq; charitatis ac iustitiæ. In quinto capite de honore parentum multæ leges subindicantur perinde necessariæ, spectantes ad seniores iunioresq;, ad magistratus et subditos, ad benemeritos & affectos beneficio, ad seruos & dominos. parentes enim censentur in potiore ordine, in quo seniores, principes, benefactores, domini: liberi uerò in deteriore, in quo iuniores, subditi, beneficio deuincti, seruiq;. multa enim præcipiuntur, iuuentuti de fouendis senibus, senioribus uerò de insituendis iuuenibus. item subditis de obedientia magistratibus debita, his uerò de curandis subditorum commodis. his qui beneficium acceperunt, de referenda gratia, de non expectanda uerò his qui gratis debēt esse benefici, ne sint fœneratorib. similes. à seruis exiguntur officia caritatis erga dominos, ab his uicissim humanitas & clementia, ut bene inter se cōparentur impares. Hactenus capita quinarij primæ tabulæ, speciatim nō exiguū cōplectentis le-
gū numerū. in sequenti primū caput mœchis opponitur

*multa instituta continens, contra stupratores, cōtra pue-
rorum amatores, contra lasciuia deditos & illegitimis
incestisq; concubitibus. Quorum formas non ideò retu-
lit in literas, ut indicaret multiplices libidines, sed ut eo
magis imponeret pudorem turpiter uiuentibus, expro-
brando eis pudenda dedecora. secūdum caput uetat ho-
micidium, quo comprehenduntur leges de ui et iniuria,
de mutilatione, plagis, uulneribusq;, omnes necessariæ
perutilesq; reipublicæ. Tertium uerò fures cohibet, ad
quem ordinem pertinent qui fraudant creditorē uel de
positum abnegāt, qui peculantur, qui prædātur, in sum-
ma quotquot præ avaritia clāmue palāruue aliena usur-
pant. Quartum est de falsis testibus, quo etiam multæ le-
ges continentur, de non decipiendo, de non calumniā-
do, de nō adiuuandis malefātoribus, de nō celanda per-
fidia prætextu fidei, quæ omnia legislatori curæ fuerūt.
Quintum reprimit concupiscētiam fontem iniquitatū,
unde manat quicquid contra ius fit priuatim aut publi-
cè, siue paruum siue magnum, sacrum profanūmue, ad
corpus animūmue, resue externas attinens. Nihil enim,
ut iam ante dixi, potest euadere uim concupiscentiæ, sed
tanquam flamma ligneam materiam, depascitur absu-
mitq; omnia. eius quoq; multæ species coercentur præ-
ceptis & monitis, ut corrigantur emēdabiles, contuma-
ces uerò puniātur, per totam uitam malo huic obnoxij.
Hæc & de posterioris tabulæ quinario dixisse sat erit ad
explendum decalogum, sacrosancto dei proditum ora-
culo. eius enim naturam decuit, capita legum specialium
ore proprio canere, leges uerò ipsas per prophetā abso-
lutissimæ*

lutissimum electum ex omni optimatum numero, repletumq; diuino spiritu, quo interprete oraculorum uti placuit. De cetero addamus causam, cur in his decem præceptis siue legibus contentus iubere uctareq; se-
 cus faciētibus nullam pœnam decernit, quemadmodum, solent alij legislatores statuere. Quia deus erat, & consequenter bonus dominus, solorum bonorum autor, mali uerò nullius. Proinde existimauit nihil magis naturam suam decere, quàm ut salutaria præcepta daret pura nõ admixtis pœnarum terroribus, ne quis imprudēs metu malo consultore usus inuitus pareret, sed potius ut sapiens rationem uoluntatemq; spontaneam secutus uerteret se & applicaret ad id quod est optimum: ne quis putet ideò de pœnis silere oracula, ut qui peccant impunitatem sibi polliceantur, sed magis cogitet asidere deo iustitiam, inspectareq; quicquid agunt homines, nec dissimulare ut natura insensam fontibus, & ex officio plectentem iuris uiolatores. hoc enim est proprium ministris dei potentijs, ut quemadmodum in militari fit imperio, seuerè animaduertāt in desertores ordinum. ipse uerò magnus rex gaudet appellari conseruator custosq; pacis publicæ rerum uniuersarum, fructus pacis omnibus ubiq; largiter copioseq; suppeditans. Nam re uera penes deum cura pacis est, belli uerò penes eos quibus ille suppressis & ministris utitur.

Rr 5

PHILO-

PHILONIS IV-
DAEI, DE SPECIALIBVS
legibus quæ referuntur ad tria Decaloga-
gi capita, uidelicet tertium, quartum
quintumq̃, De iureiurando reli-
gioneq̃, De sacro sabbato,
De honore habēdo pa-
rentibus, Liber.

IN libro qui hunc præcedit pro-
ximus, accuratè introspeimus
duo capita quæ in decem præ-
ceptis prima numerantur, de non
colendis alijs dijs præter unum
cuius imperio parent omnia, &
de non fingendis simulacris: ubi
etiam de legibus speciatim ad ea spectantibus dictum est.
Nunc de tribus deinceps sequentibus differemus, specia-
les leges adaptando his similiter. Horum trium primum
admonet, ne dei nomine abutamur in uanum. Nam quic-
quid uir bonus assuerat, perinde ac iurato credi debet,
cum uerbum eius firmum sit ac rigidum, nullo menda-
cio flexile, ueritate in qua fundatur subnixum. Quod si
rel necessitas religionem iurisiurandi postulet, magis de-
cet iurare per patris aut matris sanitatem & senectua-
tem prosperam si uiuunt, aut si defuncti sunt per eorum
beatam memoriam. sunt enim effigies & simulacra di-
uini

uini numinis, qui liberos ad uitam produxerunt de nihilo. Extat scriptum in legibus prisca cuiusdam celebrati sapientie nomine: Dierato per religionem patris tui: opinor ut hoc præcepto prodesset posteris, docens quomodo parentes honorandi sint, pietate ut bene merui, religione uerò ut à natura constituti principes, & quod non temerè deus nominandus sit. Illis quoq; laus debetur, qui quoties urgenitur sacramentum dicere, cunctando tergiuersandoq; religionem incutiunt non solum spectantibus, sed & ad iurandum prouocantibus. solent enim quidam ubi hoc solum protulerint, ita me adiuuet, reliquum ex abrupto subticere, nihil addentes amplius, nec absoluentes formulam. Potest enim suppleri si libeat, non statim addendo: Altissimus aut summus rerum conditor, sed tellus, sol, cælum, mundusue. Sunt enim hæ creaturæ præcipuæ, nimirum antiquiores nostro genere, sempiternæq; omnis experies senij, sic uolente caelesti numine. alij uerò tam faciles sunt ad iurandum & temerarij, ut præteritis nimia properatione creaturis omnibus, ad ipsum creatorem patremq; uniuersorum audeant illotis pedibus irrumpere, nõ habita ratione locorum & temporum, nec solliciti quam ipsi puri sint animo & corpore, non expendentes negocium, quasi linguam à natura sibi datam deberent ad usus nefarios uertere. atqui satius erat hoc instrumento pulcherrimo, quo interprete animi subsistit hominum societas, uti ad honorem & reuerentiam prædicationemq; omnipotentis numinis. nunc in tantum uolet impietas quorundam, ut uel religiosissima nec sine

horrore

horrore audienda dei nomina congerantur aceruatim
per summam impudentiam: quasi cuiusque sint crebris
deterationibus ut sibi credatur, fatui qui non intelligunt
consuetudinem crebro iurandi argumentum esse perfidiæ
non fidei, duntaxat prudentiorum iudicio. Quod si
 necesse fuerit quacunq; in re saluis legibus iusiurandum
 interponere, sanciat id modis omnibus, ne quid impe-
 dimento sit quo minus incertæ rei cõtingat noticia: præ-
 fertim si non agitur implacabili odio, aut amore infano,
 aut impotenti concupiscentia, qui affectus menti sanita-
 tem adimunt, ne uideat quid oportet uel dicere uel facere:
 sed sobrie certaq; ratione ad iurandum acceditur.
 Quid enim est melius quàm per totam uitam abstinere
 à mendacio, & id approbare dei testimonio? siquidem
iusiurandum nihil est aliud, quàm in re ambigua dei tes-
tis citatio. id ni fiat in ueritatis fauorem, seclus est haud
expiatu facile. Qui enim hoc admittit, si non uerbis cer-
 te re ipsa occlamat deo: Te prætexo iniustitiæ meæ, quia
 pudet haberi pro malo & improbo, ser opem, in te cul-
 pam meam recipe. sic enim mihi salua existimatione pec-
 care licebit. Quæ uerba non dictu modo, sed & cogita-
 tu, sunt nefaria. id enim obsequium præstare grauare-
 tur, nõ dico deus alienus ab omni uitio, sed uel pater uel
 patruus, ac ne ad aures quidem admitteret, modo esset
 homo educatus liberaliter. licet igitur omne iusiurandũ
 confirmare, in quo res honestæ utilesq; uertuntur, &
 quo prudenter iusteq; utilitati uel priuatiæ uel publicæ
 consulitur. Huc pertinent & uota legitima, quibus in
 præsens aut in futurum bona petuntur. nam qui malum
 propo=

propositum iureiurādo sanciant, quid sanctum sit ignorant. iurant se commissuros furtum, sacrilegium, stuprū, adulterium, homicidiū, aut aliud simile: moxq; ne periuri habeantur committunt, quasi non melius deoq; gratius sit tale periurium, modo seruentur leges per manus acceptæ à maioribus, de colenda iustitia uirtutibusq; ceteris, sine quibus nec societas hominum, nec nature iura possunt in tuto consistere, siue sequatur periurium siue non. Proinde quisquis iuratus iura uiolat, sciat se non peierare quidem, at tamen ea pessum dare, ad quæ constabilienda iusiurandum inuentum est. addit enim culpæ culpam dum sacramento abutitur, cum debuisset potius abstinere à maleficijs. abstineat igitur, et supplex deum exoret, ut pro sua clementia temeritati inconsultæ ignoscatur quæ ad iurandum præceptus actus est. nam duplicare noxam, cum te possis exonerare dimidio, maxima est insania uix unquam curabilis. Rursum alij feroces inhumaniq;, aut ab ira coacti molesta domina, iureiurando suam inhumanitatem confirmant, dum negant se hunc aut illum admissuros in contubernium uel mensæ societatem, aut adiuturos ullo beneficio, aut usuros eius opera quoad uixerit. Interdum etiam ultra obitum prorogant odia, nec sinunt mortuorum corpora potiri iustis funebribus. Hi quemadmodum & priores illi monendi sunt, ut placent deum uotis ac sacrificijs, quo aliquā consequantur medicinam animæ nulla ope humana curabilis. Alij iactatores & arrogantia turgidi, gloriæq; insatiabiliter auidi, frugalitatē sibi putant prorsus inutilem: quod si quis submoneat ut concupiscentijs suis imperēt,

contu-

contumeliam sibi factam existimant: contemptisq; monitorib. ruunt in delicias, risu cauillisq; ludentes in precepta honesta uitæq; utilissima. his si res familiaris lauta sit, iureiurando affirmant, facturos se impensas in uoluptates sine parsimonia. Verbi gratia, nuper diues quidam delicatus, a sene cognato paternoq; amico monitus, ut honestius et castigatius uiucret, tulit id ægerrimè, moxq; obnixius contendendo iurauit, quamdiu sumptus se non defecerint, à luxu non temperaturum uel ruri uel in urbe, sed ubiq; ostentaturum diuitias. Atqui non diuitie sic ostentantur, sed fastus ac luxus traducitur, quantum ego intelligo. Reperias enim non paucos magnos principes affluentes apparatu copioso & inexhaustis diuitijs, tamen interdum nõ aspernari res tenuium, fictilia pocula, obolares panes, & oleas caseumue olusue uice obsonij: tum in æstate campestre lincum, in hyeme crassam ualidamq; penulam, & cubile aliquando humi stratum fastiditis spondis eburneis, uel testudine auroq; ornatis, stragulisq; purpureis, & mensis luxuriosis elaboratisq; curiose bellarijs. In causa est non solũ eorũ ingenij felicitas ac bonitas, uerũ etiã à tenera ætate recta institutio, ex qua didicerunt meminisse homines se magis quàm principes, & nihil humanum spernere: quam opinionem penè quotidie in memoriam sibi reuocãt, demittuntq; se à celsa potestate ad ista humilia, & quadã tenus exequãt subditis, ne quid offendat disparitas. Atq; ita ciuitates potentia, rerum copia, legibus, moribus, paceq; festa florentes reddunt, nulla his subtrahentes cõmoda, sed omnia largientes prompte absq; inuidia. Hi sunt mores generosorum

nerosorum & uere principum hominum, alijq; his similes. At isti recens euecti ad opulentiam, adeptiq; multas pecunias errantis fortunæ indulgentia, ueras autem & nequaquam cæcas opes, quæ constant è uirtutib. honestisq; actionibus, ne in somnis quidem unquam cõspicati, in cæcum Plutum inciderūt: à quo sustentati necesse est, ut per cæcitatem uiam nō uideant, defleantq; in auiam, mirentur res nullius precij, uere preciosas rideant, quos sacra scriptura intempestiue iurantes non medio-criter increpat. incorrigibiles enim sunt & insanabiles, proinde ne à deo quidem natura propitio ueniam impetrant. Cæterum uirginibus & maritatis uouendi iurandiq; potestas adimitur legibus, quod illæ in autoritate parentum, hæ maritorū esse pronuncientur, penes quos est uoluntatem earum ratam habere aut irritam. nam illæ per ætatem uim iurisiurandi parum intelligunt, & opus habent alieno iudicio: alteræ procliuiiores ad iurandum sunt quàm ferat maritorum utilitas. Quapropter his liberum est uxoris iuramentum ratum uel irritum facere. At uiduæ caueant ne iurent temerè. Non habent enim deprecatores, nec maritos defunctos, nec parentes relictos quando migrarunt in aliam familiam: ideò iuramentum earum non conuellitur, destitutærum à curatoribus. Si quis autem quem periurum scit non indicat, amicitia, reuerentiæ, timori, plus quàm pietati tribuens, periurij pœnæ fit obnoxius. Nam peccare et peccati fauere perinde est. Pœnæ aut periuris partim à deo, partim ab hominibus, infliguntur: sed à deo grauisimæ. Nō fit enim propitius contaminatis eo scelere, sed

sed ut impuros auersatur perpetuo. & merito. Qui enim res tam serias contemnit, uicissim contemnitur, & referuntur paria paribus. Homines uerò aut morte multant hos aut uerberibus: seuerius dum pietatem læsam morte uindicant: remissius dum publicè flagris eos lace- rant, quæ pœna ingenuo nõ uideitur morte leuior. Hæc disertè præcipiuntur, licet interpretari possint per allegoriam ab his qui occultiorem intellectum considerât. Sciendum igitur quòd recta ratio seu sermo patris atq; mariti uim habet, sed diuersa obseruatione. Mariti, quia uirtutum semina iacit in animam tanquam in agrum fertilem. Patris, quia consilia bona & actiones honestas solet gignere, prognatasq; educare decretis dulcibus, quæ doctrina & sapientia suppeditat. Mens autem assimilatur nunc uirgini, nunc mulieri uel cõiugatæ uel uiduæ. uirgini, quando castam puramq; se conseruat à uoluptatibus harumq; concupiscentijs, tum à dolore timoreq; insidiosis affectibus, & genitoris curam respicit. Cæterum quæ tãquam mulier proba sermoni probò per uirtutem copulatur, sub eius ipsius degit prouidentia, seminantis more maritali cogitationes optimas. cæterũ quæ anima desituta fuerit & parentela prudenti, & recti sermonis coniugio, uiduata pulcherrimis præsidijs & deserta à sapientia, uiuensq; uitam obnoxiam, tenetur quo se obstrinxit uinculo, non habens medicum à quo curetur, nec maritum conuictorem, nec patrem genitorem, sermonem inquam ornatum sapientia. Eorum uerò qui nõ solum bona sua partemue horum, sed & seipfos demouerunt, præcia constituta sunt, non iuxta formam aut proceri-

proceritatem aut aliud simile, sed pro annorum numero, ratione tantum sexus etatisque habita. præfinit enim lex ab anno XX. ad LX. uiri precium CC. argenteos solidos. mulieris uero CXX. à quinto autem etatis anno usque uigesimum, masculi LXXX. femine XL. ab infantia usque quinquennium, masculi XX. femine XII. eorum uero qui sexagesimum uite annum excesserunt, senis sexaginta, anus quadraginta solidos. Cur autem pariter omnes eiusdem etatis et omnes eiusdem sexus æstimati sint, tres causæ afferuntur ualde idoneæ. Vna, quia par et similis est uotorum dignitas, siue magnates siue humiles uoueant. altera uero, quia haud æquum uidebatur uota facientes æstimari eisdem conditionibus quibus mancipia uenalia. in illis enim spectatur pulchritudo et bona habitudo corporis, uilescentibus si ista defuerint. Tertia causa est præcipua, quia apud nos imparitas honoratur, apud deum paritas. Haftenus de hominibus, cæterum de pecudibus hæc leges habentur. Si quis selegerit pecudem, quæ sit ex aliquo trium generum priorum ad sacrificium, bouem, aut ouem, aut capram, illam ipsam sacrificet, nec supponat uel deteriorem pro meliore, uel meliorem pro deteriore. Non gaudet enim deus carnibus et adipibus animalium, sed uouentium innocentia pioque proposito. Quod si supposuerit, mactet pro una duas uictimas, et eam quam dudum uouerat, et supposititiam. Quod si deuota pecus impura sit, adducatur ad sacerdotem probatissimum. Hanc ille quanti sit æstimet æquo precio, et insuper quinta parte eius precij, ne quid desit si substituenda sit pura uictima. Eæ

dem opera mulctatur etiam & pudefit uouentis inco-
 gitantia, qui per errorem animal impurum uouerit, for-
 tassis offuscante mētem perturbatione quapiam. Si quis
 autem domum uouerit, rursus sacerdotē estimatorē
 adhibeat. Emptor autem si est ipse qui uouit, non solum
 persoluat equum precium, sed & quintam partem su-
 peraddat, quo mulctentur duo uitia, temeritas & cupi-
 ditas, in uouendo temeritas: cupiditas in repetendo quæ
 semel alienata fuerant. Sin alius emerit, nihil addat ul-
 tra æquam estimationem. Cæterum qui uouet non diffè-
 rat diu res uotiuas luere, uel earum precium. Iniquum
 enim fuerit pacta repræsentari hominibus, Deo cui non
 potest referri merita gratia, procrastinari honorem de-
 bitum, & cunctando negligentiam detegere, quasi cor-
 di non sit cultus eius numinis, à quo & initium & sum-
 ma felicitatis dependet. Hæc de iureiurando,
 uotisq; dixisse sufficiat.

PHILO=

PHILONIS IV=

DAEI, DE SPECIALIBVS

legibus quæ referuntur ad duo Decalo

gi capita, sextum septimumq̄, Contra

mœchos omnesq̄ libidinosos, &

contra homicidas, omnem-

que uiolentiam,

Liber.

VIT olim tempus quando phi-
losophiæ uacans contemplatio-
niq; mundi & eorum quæ mun-
do continentur, fruebar optatis
ac beatis mentis delicijs, semper
consectâdo diuina præcepta et
oracula, quibus satiari præ aui-
ditate nimia non poteram, his tantum me oblectans, hu-
mile uerò nihil sapiens, gloriam, opes, uoluptatesq; fasti-
diens: & uelut in sublime raptus diuino spiritu lustra-
bam animo solis lunæq; cursus & cæterorum cæle-
stium orbium. interdum deflectens ab æthere ad ter-
ram mentis oculos, tanquam è specula considerabam
terrestria negocia cuncta, quæ nullo sermone possunt
explicari faciliè, maestum me iudicans qui fortiter eua-
sissem tot calamitates mortalium. sed insidiabatur mi-
hi grauißima pestis inuidia, uirtutis aduersaria: quæ
nec opinantem aggressa non prius desit deorsum tra-

here, quàm ui coniecit in profundum mare curarum spectantium rempublicam, quibus iactatus ne nunc quidem enatare ualeo. Gemens tamen eas suslineo, ætatis primæ studia pertinaciter animo hærentia desiderans, quorum amore memoriaq; in miserijs recreor atq; subleuor. Propterea nonnunquam caput attollo, & oculis animæ, licet hebetatis negotiorum parum gratorum caligine, circumspicio, sicunde se pura lux offerat. Quod si quando non expectanti mihi contingit uel breuis tranquillitas ac quies à tumultuatione rerum ciuiliū, tanquam alatus tantum non per aerem uolito aspirante auras scientiæ: quæ me sæpe incitat ut ad se transfugiam, secumq; degam impostherum, desertis immitibus heris, non tam hominibus, quàm negocijs alijs aliunde in morem torrentis affluentibus. Verum oportet hoc quoq; nomine deo gratias agere, quòd quamuis pulser, non absorbear tamen huiusmodi fluctibus: atq; etiam mentis oculos, quos quidam ut cæcos iam deplorauerant, aperio, admittoq; lucem sapientiæ, ne totam uitam in perpetuis tenebris quasi damnatus exigam. Ecce audeo nõ solum tractare sacra Mosis eloquia, uerum etiam diligenter singula introspicere, & quæcunq; non sunt multis cognita, reuelare spectandaq; proponere, & quoniam è decem præceptis, quæ deus ipse absq; propheta interprete ore suo prodidit, explicauimus quinque scripta in priore tabula, specialesq; leges tendentes ad eundem terminum, supersuntq; reliqua in posteriore contenta illis attextenda quantum possumus, conabor iterum singulis generibus suas leges speciatim adaptare. in

ea tabula primum mandatum est, Non mœchaberis, ut opinor, quoniam ubiq; terrarum uoluptas pollet plurimum, ut potentiam eius terra mariq; atq; in aere nihil queat effugere. imperat enim terrestribus, uolucris, aquatilibus, libenter imperata facientibus, atq; adeo nutus eius obseruantibus & arrogantes superbosq; fremitus, & hos quoq; cupide præuertentibus mirifica celeritate ministerij. Incidit tamen etiam naturalis uoluptas in reprehensionem, propter usus immodicos: sicut turcones insatiabiles, etiamsi à uetitis cibus abstineant, & uxorij plus satis indulgentes lasciuiæ, etiamsi ab alienis toris sibi temperent. Verum hæc culpa est corporis magis quàm animæ, ut uulgus putat, dum internus calor absumptis alimentis è proximo humorem alium attrahit, cuius fluxus deriuatus in genitalia, pruritus titillationesq; irrequietas excitat. Ceterũ qui in uxores aliorum, interdum & amicorum insaniunt, & in damnum proximorum uiuẽdo familias numerosas adulterare conantur, coniugaliaq; uota irrita facere, & spem posteritatis abrumpere, laborant insanabili morbo animæ, capite plectendi ut publici hostes humani generis, ne impune plures domos contaminent, neue alijs exemplum fiant nequitie, quæ facile imitatores inuenit. Quin & aliæ leges de concubitu rectè institutæ sunt. Vetitum est enim congregari non solum cum maritatis mulieribus, sed etiam cum uiduis, quòd illicitus sit talis coitus. Eadem lex Persicum quoq; morem execratur ut incestissimum. Honoratiores enim Persæ cum matribus cõtrahunt matrimonia, & natos inde arbitrantur nobilissimos, re-

gioq; (ut ferunt) dignatur solio: quo nihil excogitari potest magis impium, conspurcari defuncti patris thalamū, cui maxima debebatur religio, matri exhiberi nullam reuerentiam, filium eundem & maritum fieri, matrem uicissim uxoris nomen assumere, communes liberos patris quidem fratres, matris uerò nepotes censerī. Hanc prolis suæ matrem simul esse ac auiam, illum filiorum patrem & germanum uterinum. Accidit tam scelestū facinus apud priscos Græcos Thebis Oedipodi Laij filij, non sponte tamen, sed per ignorantiam, nihilominus tantam uim calamitatū secum attulerūt hæ nuptiæ, ut nihil reliquum factum sit ad summum miseriarum cumulum. Sequuta sunt enim continua bella, tum externatū ciuilia, uelut hæreditario iure filijs nepotibusq; à maioribus tradita, quæ uastitates induxerūt maximis Græciæ ciuitatibus, strages exercitibus eorumq; auxilijs, ducebatur partium continua funera, & in his fratribus de regno implacabiliter contendentibus cædes mutuas, unde nata est non solum familiarum patriarumq; , sed etiam ex maiore parte Græcanici generis perniciēs. Nam urbes antea populosæ, euacuatæ sunt, reliquijs modo calamitatum ad memoriam, & miserum spectaculum superstitibus. Ac ne Persæ quidem, apud quos hoc receptum est, expertes sunt cladum similitum. Semper enim atteruntur expeditionibus atq; prælijs, dum cædunt cædunturq; inuicem, nunc incurfando finitimos, nunc populatores arcendo à suis finibus. E multis enim locis hostes in eos cooriuntur, quòd natura inquieti sint barbari. Itaq; uix dum finito præfenti tumultu, alius nascitur,

ut

ut nullum anni tempus uacet à militia, & sepius in castris sub diuo degant miseri quàm in oppidis, eo quod pace careant. Omitto illas ingentes regum felicitates regnum auspicantium à fratricidio, uelidelicet præfagientium fraternas insidias, ne gratis scelesti uideantur. Quæ omnia contingere opinor propter inconuenientissima connubia filiorum cum matribus, iustitia rerum humanarum spectatrice ulciscente impietatem nefariam. Nam habendi sunt impij non solum qui talia flagitia perpetrant, uerum etiam qui assentiuntur patrantibus. At nostra lex tantam cautelam adhibuit in hoc negotio, ut ne à priuigno quidem post patris obitum noueram duci permittat, tum ob patris reuerentiam, tum quia nouerca & mater cognatæ appellationes uidentur: tanto magis à matre oportet abstinere iniuriã probriosissimam. Siquidem qui propter patris memoriam reueretur mulierem quæ quondam illius coniux fuerat, satis apparet quòd multo magis in honorẽ utriusq; parentis cum matre nihil tentabit nouum & illicitum. Stultum enim fuerit, rationem habere dimidiati generis, integrum uerò prorsus contemnere. Deinceps præcipitur, ne sororem quidem esse ducendam, honestum sive præceptum & aptum continentie. quamuis Athenensis Solon hoc obseruat in uterinis tantum germanis, eodem patre prognatis relinquit liberum. contra Lacedæmoniorũ legislator uterinis non interdicit connubio, sed solis eodem patre genitis. at Aegyptius rideis utriusque simplicitem & semiperfecta placita, laxauit libidinem, & auxit in corporibus animisq;

insanabile malum intemperantiæ, permissa licentia des-
 cendi sorores, siue per alterutrum parentem siue per e-
 trumq; cognatas, maiores pariter & minores æquales-
 ue, ne gemellis quidem exceptis, quas natura ipso natali
 sciunxit, intemperantia uerò societate copulauit inso-
 ciabili, & male comparata iunctura. quas leges abomi-
 natus Moses sanctissimus, ut alienissimas à bene constitu-
 ta republica, & incitantes ad omnem turpitudinem, mo-
 dis omnibus prohibuit congressum cum sororibus, siue
 utrumq;, siue alterum tantummodo parentem commu-
 nem habentibus. Quid enim opus est deturpare pudor-
 is pulchritudinem, & uirgines ne erubescant assueface-
 re? quorsum autem attinet obstare quo minus affinita-
 tes iungatur cum alijs, & intra domesticorum parietum
 angustias rem honestissimam includere? cum extendi ac
 diffundi possit per continentes terras & insulas, deniq;
 totius orbis habitati prouincias. nam connubia cum ex-
 teris nouas cõiunctiones faciunt, nihilo deteriores quàm
 consanguinitas. Quapropter & aliarum multarum ne-
 ptie sunt uetite, neptium, consobrinarum, nuruum, pri-
 uignarum seu uiduarum seu uirginum, siue uxore uiua
 siue post eius obitum. non fratris patruue uxorem licit
 ducere, tanto minus priuignam, cui uiricus parentis lo-
 co est, & ipsa uicissim loco filie, nempe ex uxore huius
 genita. Similiter duas sorores uni marito nubere nõ per-
 mittitur, nec simul nec successiue, etiamsi prior repuda-
 ta fuerit. Nam priore manente in cõtubernio, aut etiam
 dimissa, siue maneat uidua, siue nubat alteri, nõ uideur
 pium sororem in bona illius infelicitis uenire: proinde do-
 cetur

sentur seruare iura cognationis, & non insultare con-
iunctis genere, nec oblectari cum earum inimicis per ob-
sequia mutua. Nascuntur enim inde graues zelotypia,
& contentiones implacabiles, prouentusq; malorū ma-
ximus: perinde ac si membra eiusdem corporis naturali
compage soluta seditionibus agitentur, morbos im-
medicabiles & perniciem sibi quærentia. Germani au-
tem quamuis membra disiuncta sint, natura tamē ac co-
gnatione coaptantur. At zelotypia molestissimus affe-
ctus graues calamitates secum afferre solet. Ne alienige-
nam quidem uxorem legislator finit in thalamum reci-
pi, ne quando maritus ab ea seducatur, oblitusq; pietas
is à recto itinere deflectat in deuia. Potest quidem fieri
ut ipse resistat, assuetus à iuuentute ritibus patrijs, & sa-
cris legibus quas parentes inculcauerant: sed cauendum
est non mediocriter periculum, quod filijs & filiabus im-
minet. Fortassis enim unius dei cultum dediscent illecti
falsis opinionibus, quod quidē est initium & caput ex-
tremæ miseriæ. Addit: Quod si quamcunq; ob causam
repudiata, & alteri nupta, uiduata iterum fuerit, siue ui-
uo posteriore marito siue mortuo, non habet ius reuer-
tendi ad priorem: cuius nubat potius, quando uinculi
oblita pristini, nouos amores prætulit ueteribus. Sin au-
tem quispiam uxorem talem receperit, habeatur igna-
uissimus, ut cui sit exemptum è pectore uitiorū odium,
affectus ad rem tum domesticam tum publicam admini-
strandam utilissimus, & ipse sibi duas notas inusserit,
adulterij lenocinijq;. Nam huiusmodi reconciliationes
non absunt à suspitione ueneficij. ideo simul cum uxore

pœnas luat. Menstruorum fluxus tempore maritus uxo-
 rem ne contrectet, sed abstineat tantisper à coitu, legi-
 bus naturæ in hoc obtemperans, nec committat ut pro-
 pter uoluptatem intempestiuam fœtus minus absoluti
 in lucem ueniant, id enim perinde fuerit, ac si ebrius aut
 insanus agricola in paludes torrentes ue non in arua se-
 mentem faceret. Nam semina siccatos fundos postulant,
 si colonus sibi uelit ubertatem fructuum promittere. Na-
 tura porrò uuluum repurgat singulis mensibus, uelut
 aruum quoddam mirificum, quas tempestates obserua-
 re oportet more boni agricolæ, ut per inundationem à
 seminando abstineat. alioqui semē nemine sentiente dif-
 fluet præ humiditate, non modo liquidius factum, sed et
 omnino fluidum, euanescente in eo ui spiritus, per quem
 in officina uteri formantur animalia, ita ut absoluantur
 omnibus corporis animiq; partibus. cessantibus autem
 menstruis tutò iam prolificum semen uteris committitur.
 cæterum qui squalidum petricosumq; fundum co-
 lunt, non cuitabunt opprobrium: uidelicet qui uoluptatis
 consuetudinem habent cum foeminis sterilibus. Ni-
 hil enim captant præterea, qui per lasciuia sponte pro-
 lis iacturam faciunt. quid enim aliud est cur earum con-
 iugium expetant? certe liberos sperare nõ possunt, quos
 nullos fore sciunt, stimulantur tamen impotenti libidi-
 ne, laborantes insanabili uitio. ergo qui puellas duxe-
 runt incerti de futura fecunditate, si sterilitate tandem
 deprehensa non eis renunciant, & res suas sibi habere
 agereq; sinunt, merentur ueniã, quia uicti diuturna con-
 suetudine amoreq; mutuo non ualent uim inferre suis af-
 fecti-

fectibus, impressis iam dudum in animum. Qui autem foeminas compertæ sterilitatis expectant ad contingium, suum hircorumq; more quærentes solam uenere, in impiorum album ascribantur, ut Deo repugnantes. Illi enim ut amatori animalium, præsertim hominum, curæ est genitura salusq; omnium. At isti simul emittunt semen & extinguunt, inimici naturæ confessione publica. Sed & alius morbus petulanter irrupit in ciuitates hoc multo nocentior, eorum qui pueros adamant, quod olim probrum fuit maximum: nunc eo gloriantur & qui patrant & qui patiuntur muliebria, effœminati iuxta corpore atq; animo, ne scintillam quidem retinentes generis masculi, propalam plectentes cincinnos ornantesq;, & cerussa fucoq; oblinentes faciem pingentesq;, unguentis quoq; fragrantibus exquisitissimis. Nam & hac utuntur illecebra, exercitati omnibus formæ leuocinijs: nec pudet eos marem sexum data opera mutare in foeminam. His parcendum non est, si audimus legem, quæ iubet androgynum & sexum suum adulterantem impune occidi, die ipsa & hora qua deprehenditur, cum sit probrosus & familiæ suæ patriæq; dedecus, atq; adeo totius humani generis. Amator autem puerorū fit eidem pœnæ obnoxius, quia uoluptates alienas à natura sectatur, et ciuitates, quantum in ipso est, desolat, corrūpens semina: ad hæc duorū maximorum uitiorum magister est, ignauiaq; molliciaq;, iuuentutē ad formæ curā assuefaciens, & florē ætatis effœminās, qui ad uires ac robur exerceri debuerat. Deniq; more mali agricolæ fœcūda arua inculta sinit squalescere, sterilitatē eis inducēs:

alia

alia uero ex quibus nullus fructus expectari potest, con-
 lit interdum noctuq; In causa est opinor, quia apud ple-
 rasq; ciuitates impudicis & mollib. proposita sunt præ-
 mia: ubi uidere licet istos semiuiros in medio foro fre-
 quētissim. q; turba uersari, & cubito protrudere alios,
 festis quoq; diebus in pompa præcedere, & tractare sa-
 cra incestis manibus, interesseq; ac præesse mysterijs Ce-
 veris. qui uero cæteris insanores omnino descuerūt ad
 mulieres exactis genitalibus palliolati purpuratiq; tan-
 quam optime de patria meriti incedūt cum satellitibus,
 & uertunt in se obuiorum oculos. quos si maneret in-
 dignatio, qualis est nostri legislatoris, ut piaculares &
 patrie probra tollerentur sine uenia, ut eorum exēplo
 deterrentur alij. supplicium enim representatum non
 mediocriter retundit audaciam simili morbo laboran-
 tium. Nunc quidam imitatores luxus sybaritici post opi-
 para conuiuia largasq; potationes per saturitatem pro-
 rumpunt in lasciuam uoluptatesq; distensi uentris co-
 mites. Nam saturitas gignit petulantiam, ita fit ut men-
 tis impotes rabieq; perciti insaniant non iam in mares
 feminas ue homines, sed in brutas pecudes, sicut narra-
 tur de Pasiphæ Minois olim Cretensis regis uxore: que
 taurum tanto amabat impotentius, quanto minus spera-
 bat concubitum, ut fere usu uenit amantibus. Tandē cō-
 municauit consilium cum Dædalo, fabrorum eius etæ-
 tis præstantissimo. is ut erat artifex rerum inuentu diffi-
 cilium, in uaccam ligneam inclusit Pasiphæen. Taurus
 sui generis animal ratus in eam insilijt, reddiditq; graui-
 dam, unde natum dicitur monstrum semistrum Mino-
 taurus

taurus nomine: et crediderim esse alias quoque Pasiphaas
 infreni libidine, nec solum mulieres, sed etiam viros in-
 sanire in bestias, unde nascuntur abominanda prodigia,
 hominum cupiditates scelestas et fatuas testantia: ex quo
 genere fortasse fuerunt fabulosi cętauri, chimęra, alięque
 similia. Tanta uero fuit sacrarum legum providentia ca-
 uendi ne homines polluerentur coitu nefario, ut disertę
 cautum sit ne admittantur pecudes diuersi generis. hira-
 cum nullus pastor ludęus sinet in ouem scandere, nec in
 capram arietem, nec taurum ad equam admittet. Quod
 si fecerit, dabit pœnas ut qui naturę iura uiolauerit, di-
 stinguentis genera quo in sua sinceritate permaneant.
 mulos quidam præstrunt iumentis omnibus, quod bene
 compacta nervosaque habeant corpora, et in equarum
 pascuis stabulisque asinos prægrandes, quos calones uo-
 cant, nutriunt, ad gignendam eis sobolem. illę pariunt
 mulos speciei confusę animal, cuius genituram ut cum
 natura pugnantem prorsus interdixit Moyses edicto ge-
 nerali, ne coitu misceantur animalia disparia. quare ratio-
 ne prospectum est ne indecore confundrentur naturę
 ordines, simulque cautum est hominum temperantię, ut
 sic discant uiri atque mulieres abstinere a nefarijs concu-
 bitibus. Proinde siue uir ineat quadrupedem, siue mu-
 lier eam admittat, nec abuntur et homines et quadru-
 pedes: illi quia per intemperantię transgressi sunt præ-
 scriptos terminos comminiscendo noua genera libidia-
 num, et uoluptatem insuauem captando. e rebus etiam
 dictu turpissimis: hec uero quia se præbuerunt probris
 talibus, et ne pariant abominandum aliquid, qualia na-
 sci

sci solent ex huiusmodi piaculis detestabilibus, quæ nemo honestus ferat in suis possessionibus abhorrens ab eorum usu & ministerio, atq; adeo aspectu quoq; ut renouante memoriam foedissimam, uel solo attactu omnia contaminantium. cum igitur his nemo libens utatur, nil aliud sunt quàm telluris inutile pondus, ut quidam ait. Præterea scortū lex eijcit è republica, ut honestate, pudore, sobrietate ac cæteris uirtutibus uacuum, & replens uiros foeminasq; impudicitia, deturpansq; immortalē mentis pulchritudinem, solam uero corporis uenustatē breui perituram excolens, prostituens se prætereuntib. & florē ætatis uenditans, ad illectandos iuuenes omnium dicēs tum faciēs. Eadem committit amatores suos, in honestum præmium seipsam proponens ei qui plura dederit. ergo ut pestis labesq; publica saxis obruetur, quod naturæ donis abutatur, quæ uirtutibus exornasse debuerat. Adulteris deprehensis conuictisq; lex præsentem poenam infligit: suspectas autem committit naturæ iudicio non hominum: quandoquidem manifesta cognoscunt homines, deus occulta etiam, qui solus animos introrspicit. sic igitur zelotypo uiro præcipit: Die dicta uxori, sanctam ciuitatē pete cum ea: & ubi corā iudicibus comparueritis, suspicionem tuam detege, non ut calumniator aut insidiator, captās modis omnib. uictoriā; sed ut incorruptus inquisitor ueritatis. At mulier in gemino constituta periculo, mortis & morte grauioris ignominie, rem ipsa secum expendat, & si est innocēs, purget se cum fiducia. quod si arguatur suapte conscientia, satius fuerit se abdere, & peccatum pudore tegere, quam

quàm peruicaciter ambire uictoriã. quod si lis nequeat dirimi, neutrius coniugum argumentis præualentibus, ambo in templum eant: tum maritus ante altare stãs coram sacerdote illius temporis, suspencionẽ suam prodat, offeratq; pro uxore pultem ordeaceam, ut appareat eũ non malo sed sano animo certis de causis pudicitia eius reuocare in dubium. sacerdos uero protensa manu mulieri tegmen capitis detrahat, ut iudicetur aperto capite sine pudoris insignijs, sicut mos est in omnibus cõtrouersijs capitalibus. sed neq; oleum neq; thus, ut in alijs sacrificijs aspergitur, quia tristes non leti rem diuinant faciunt. puls aut̃ adhibetur ordeacea, fortassis ideo, quia hoc genus frugũ usus est duplex, & promiscue præbetur brutis animalib. & pauperibus hominib. quo signo subinnuitur, adulterã nihil differre à bestijs, quæ sine discrimine et sine disciplina ruunt in uenerẽ: pudicã uerò & purã à crimine, imitari uitã propriã hominibus. Pergit lex, iubẽs ut sacerdos urnã fictilẽ aqua è uiuo fonte hausta impleat, & terræ puluerẽ è tẽpli solo collectũ indat in eã: quod ipsum eò spectare opinor. ut figurate significetur ueritatis inquisitio. nã urna fictilis adulteræ cõuenit, cui mors optãda est, solẽnis pœna uiolatæ cõiugalis fidei. terra aut̃ & aqua sic assumũtur, uelut testes periclitãtis innocentie, uidelicet quod ambæ sint causa generationis, incremẽti, perfectiõisq; rerũ omnium. nec temere utraq; ornatur suis epithetis, dum aqua pura uiuaq; dicitur, quia mulier insons pura est mereturq; uerere: terra uero sacra, ut ex tẽpli pauimento desumpta, quod sua sanctitate placet, sicut et mulier sua castimõia.

His

His ita paratis illa capite aperto accedat, ut dixi, pulte
 offerens. sacerdos ex aduerso stans cum fictili aqua ter-
 ramq; continente, hæc uerba pronunciet: Ni uiolasti iu-
 ra coniugalia, niue cum alio uiro congressa es proculca-
 tis legibus, insons esto & à crimine libera. quod si cum
 iniuria mariti te implicasti nouis amoribus, scito te de-
 notam diris omnibus, quibus manifeste pœnam lues cor-
 pore. Bibe iam redargutionis poculum, quod incerta oc-
 cultaq; nudabit ac reteget. Eadem uerba inscripta char-
 tula delect aqua in fictili, moxq; bibendam mulieri por-
 rigat. illa post potum abeat, expectatura pudicitie præ-
 mium, aut extremam pœnam intemperantiæ. nam si est
 passa calumniam, conceptum partumq; speret, nihil de
 sterilitate sollicita. quod si culpa non caret, non euadet
 uentris inflationem tumoremq; & cruciabile uulue ui-
 cium, quam puram seruare marito noluit; cum quo in
 matrimonium rite conuenerat. intantum autem prospici-
 cit lex puritati coniugij, ut etiam post legitimos comple-
 xus coniugum nihil sinat eos attingere, prius quàm ab-
 luantur purificeturq; quo magis absint ab adulterij cri-
 minibus. Quod si quis uidue siue defuncto siue disiun-
 cto marito stuprũ obtulerit, duplo leuiore culpa quam
 adulterij, non luet quidem capite: ceterum propter libi-
 dinosam audaciam uiolentiamq; prælatas cõtrarijs uir-
 tutibus accusatus, ex arbitratu iudicum flagris cœdatur
 aut mulctetur pecunijs. germanum uerò cognatũq; ad-
 ulterio crimen est puellarum uitiatio, quandoquidem
 utrumq; ex eadem matre incontinentia nascitur: utcũq;
 à quibusdam res turpes appellatione honestiore præte-
 xentur

xentibus amor uocatur, quia uerum fateri pudet. atq̄
 men quamuis cognatum, non est omnino simile: quia tā
 lis iniuria non grassatur per plures familias, sicut adul-
 terium, sed consistit apud unam uirginē. His igitur uerē
 bis obiurganda erit amatoris concupiscentia: Heus tu,
 mitte impudentem istam procacitatem, & desine insi-
 diosos laqueos clām ue palām ue tendere, ne improbitā
 tis notam lucrifacias: sed si bene affectus es erga uirginē,
 accede parentes eius si forte uiuunt: sin minus, frā
 tres aut tutores, aut quoscunq; in quorum est potestate:
 & amorem ingenue detegens pete illius coniugium, &
 ne te ut indignum fastidiant. nemo enim ex puellæ curā
 toribus tam erit difficilis ut instantiores preces reiiciat;
 præsertim si habita inquisitione cōperiat non fingi amo-
 rem, nec leuiter te afflauisse suis ignibus, sed citra fucum
 penitus insedissee præcordijs. Quod si quis agitatus insā-
 na rabie, rationibus omnibus ablegatis, furori uolentiā
 ac libidinem addiderit, posthabitisq; legibus raptam ui-
 tiauerit, tanquam ancillis abutens ingenuis; & pacis tē-
 pore iniurias belli perpetrans, ducatur ad iudices: tum
 si pater uiolatæ superfuerit, agat cum uitiatore de spōsa
 libus. quæ si ille recusarit, mulctetur pecunijs in dotem
 puellæ nupturæ alteri, quod si assenserit, sine dilatione
 ducat eam, assignata dote nihilominus: nec ei cunctari
 tergiuersari ue liceat: uel suamet causā, ne uideatur per
 libidinem non per amorem inobediēs fuisse legibus: uel
 propter puellam, ut læsam eius pudicitiam soletur con-
 tiubio stabili, nec unquam dirimendo ante obitum. Sin-
 autem orbata patre fuerit, iudices percontentur parti-

ter de uoluntate ducēdi. & siue assentiatur siue renuat, idem ius seruetur quod uiuente patre seruatum fuisset. Sunt qui putant medium quiddam esse inter stuprum et adulterium, interceptum concubitus, quoties desponsa, nondum tamē nupta, dolo aut ui opprimitur ab alio: me uerò iudice hæc quoq; species est adulterij. nam sponsalia tantundem ualent quantum nuptiæ, quando in solenni amicorum conuentu mariti uxorisq; nomina inscribuntur tabulis. propterea lex reum & ream iubet lapidibus obrui, si accessit etiam puellæ consensus ad nequitiam. qui ni accedat, non possunt ambo hæere in culpa eadem. itaq; pro ratione loci reputatur crimē grauius aut leuius. merito enim habetur atrocius, si committatur intra mœnia: leuius autem si extrà in solitudine. hic enim nemo poterat succurrere puellæ uociferanti, reluctanti, et nihil non tentanti ad seruandam uirginitatem integrã: in urbe uero præsto sunt curiæ tribunaliaq; prætores, ædiles, magistratusq; cæteri, adhæc uicini uniuersusq; populus. innatū est enim etiam plebeiorem animis odiū scelerum, quod per occasionem prouitatum se aperit, et ultro fert opem patientibus iniuriam. itaq; uolentū stupratorem ubiq; sua pœna sequitur, nec excusatur locorum differētia flagitium: puella eo quo dixi discrimine, uel meretur ueniam, uel certum luit supplicium. Verum de hac curioso debet iudex inquirere, locorum etiam cōsiderando circumstantias. potest enim & in media urbe inuitæ uis inferri, & extra urbem uolens libensq; nefarium coitum admittere. ideo recte cauteq; lex patrocinatori stupratæ per uim in solitudine, dicens: Vociferata est

est adolescentula, nec erat qui succurreret. Itaque si nec clamauit, nec repugnauit, sed uolens se præbuit, non est innoxia, quantumuis prætexat culpæ locum solitariū. In urbe quoq; quid iuuat pro castitate tuēda conari omnia, si puellam opprimat uiolator longe superior uiribus. & pollentior? Quid enim si colligarit eam funibus? si os obturarit, ut ne in clamorem quidem ualeat prorumpere? quid tum ei proderit in propinquo habitantium uicinia? nam hoc pacto uel in urbe licet inuenire solitudinem, ubi nemo succurrit. eadem ratione consensus in solitudine nihil differt ab eo qui fit in urbibus. Sunt item quidam qui facile appetitas fastidiunt facilius, mulieros si simul & insensi mulieribus. è diuersis promiscuisq; conflatu moribus, primis quibusque cedentes affectionibus, quas refrenare fuisset satius: nunc sinunt eas inconsiderate tanquam cæcas rucere, & in quaslibet res aut in quæuis corpora impingere, ac præ impetu nimio procedere cum offensione mutua. Ad eos reprimendos hæc lex est opposita. Si quis post epulum nuptiale cum puella non maritali affectu, sed tanquā cum meretrice libidinis causa congressus, deinde non habens quod ei propalam exprobet, calūniose uertat se ad occulta crimina, dicendo in primis cōplexibus eā à se mulierē deprehensam non uirginē: uoletur uniuersus senatus ut iudicet: adsint etiā accusate parētes, cōmunem causam a fluri. in tali enim cōtrouersia, quādo de castitate corporis queritur, non imminet periculū soli filię, sed etiā eius curatoribus. non modo quia usq; ad suū tēpus nō cus: odierūt natæ pudicitia, uerum quia uitiatā ab alio despōderūt pro uirgine,

decepto qui eam sibi uxorem petijt . qui si litē uicerint, mulctetur calumniator ex iudicum arbitrio tum pecunijs tum uerberibus: & quod ei grauiſſimum erit, confirmetur id matrimonium, si modo uxor cum tali cohabitare sustineat. his enim lex relinquit liberū, abire an manere malint. maritis eadem potestas nō permittitur, propter recentem calumniam. Qui hominem occidit, appellatur homicida, sed reuera est sacrilegus, & quidem insignis, quippe cui perpetravit sacrilegium maximum, sublata è mundo re preciosissima sacratissimaq;: quando nihil est deo tam simile, quàm hoc sigillum pulcherrimum expressum è matrice pulcherrima, ad exemplar ideæ rationalis effictum. Ergo quilibet homicida confictum pro impio sceleratoq; habendus est ob peccatum facinus impium atq; nejarium, & debet è medio tolli ut maleficus. meritis enim plurimas mortes exsoluit se unica, quia natura non fert eū affici pluribus supplicijs. nec iniquum uideri potest si quod prior fecit, idē & ipse patitur. quamuis idem non est, quod tempore, facto, proposito, personaq; distinguitur. An non iniuria laceſſere prius est quàm uim ui repellere? nōne homicidium res iniustiſſima est, sicut ediuerso iustiſſima homicidæ supplicium? homicida explet suam concupiscētiā patrato facinore: occisus uerò sublatus è medio, nec iniuriam potest reponere, nec ex ultione uoluptatem capere. ille sua manu impetit ex insidijs: alter nihil potest officere aut nocere interfectori suo, nisi cognatis amicisq; propugnantib. ex affectu misericordiæ. Si quis gladio petit aliquē occidēdi animo, etiā si nō succedat, reus est

est homicidij quod destinauerat, nec prodest ei quod conatu suo frustratus sit. proinde pari poena plectatur. Itē si quis non ausus cominus aggredi, dolo malo aggreditur ex insidijs hominem, & necem ei machinatur, sceleratus est & execrabilis, pollutus animo prius quā manibus. Quem admodū enim hostes habentur non solum qui nos iam impugnant classib. aut exercitibus, uerum etiam qui utrosq; apparatus faciunt, et machinas adiuuent portibus ac moenibus, etiamsi nondum ad manus uenerint: ita homicidæ censendi sunt nō solum qui intemunt, sed & qui nihil nō conantur clāq; palamq;, ut interficiant, etiā si non perpetrarint facinus. quod si præ metu uel audacia, uitijs contrarijs, in tēplum irrumpere tentarint impunitatis inueniendæ gratia, prohibēdi sunt. sin aut iam subrepserunt, dedēdi sunt ad supplicium, cum hoc præconio: Hominiibus nefarijs in fano ius asyli non deberi. nam quisquis malum dat incurabile, inimicus est deo. homicida autē lædit immedicabiliter, quia occisus non potest in integrum restitui. nisi forte innoxios ante solennem purificationē in templum nō admittimus: pollutos uerò ineluibili scelere, abolēdo nulla mora temporis, dignabimur aditu sacrarum ædium, quos ne priuata quidem domus honesti uiri & sanctitatē amantis reciperet. Ergo si peccatum peccato cumulantes impietatem addunt homicidio, ducendi sunt ad supplicium, ut nō unam mortē meriti, sicut iam ante diximus. alioqui cognatis amicisq; per dolum necati non patebit templum quod homicidā excepit, qui nunquā sub idem tectū succederent. Uiquissimū autem fuerit propter unū multos,

& propter uiolatorē iuris excludi affectos iniuria, nul-
 lo suo merito in luctū coniectos acerbissimū. Et fortasse
 legislator prudenter in futurū prospiciens, præcauere
 uoluit ne in tēplo cōmitteretur homicidium, si illud fre-
 quenter arēt occisi hominis necessarij, qui præ impotēti af-
 fectu uel proprijs manib. confecturi homicidam uidebā-
 tur, patraturiq; impietatis summæ facinus. sic enim ui-
 etimarū sanguis misceretur cum homicidarū sanguine,
 sacratus cum execrabili. propterea iubet ut ab ipsis aris
 abstrahatur homicida. Cæterum qui gladio, hasta, fiste,
 saxo, alió ue telo interimunt, fieri potest ut incōsulto re-
 pentinoq; impetu perciti scelus admittant, furori nō ra-
 tioni obsequuti, ita ut dimidiatū uideatur facinus cui nō
 accessit longa deliberatio. alij uero sceleratissimi, polluti
 mente ac manibus, magi & uenefici per ociū & in seces-
 su dant operam malis damnatisq; artibus, captantes oc-
 casionē uariarum calamitatū inferendarum proximis.
 ideo lex uult ueneficos & ueneficas ne unum quidē diē
 uiuere, sed mori quamprimū deprehensi fuerint, nec ul-
 lo pacto differri supplicium. nam qui propalā & comi-
 nus aggrediuntur, utcunq; caueri possunt: occultæ autē
 insidiæ ueneficiq; non animaduertiuntur facile. præstat
 igitur ut noxa quā illaturi erant alijs, auertatur in ipso-
 rum capita. & alioquin etiā qui gladio uel alio quouis
 simili telo grassatur, non enecat multos eodē tēpore. ue-
 nenis aut leiferis innumeri perimuntur, inter esculenta
 clam admixtis confusisq; per insidias. & accidit aliquā-
 do in numeroso conuiuio sodalib. ad eiusdem salis eius-
 demq; mensæ societate collectis, inter libationes uiolari
 sode=

sodalitatis foedera, repentè mutatis rerum uicibus, & in conuiuij locum succedentibus funestis exsequijs. quapropter etiam mitissimos clementissimosq; iudices scire in id genus cõuenit, nec saluti eorum unquam parcere, tantum non proprijs eos tollendo manibus absq; ulla contagione sceleris, etiamsi non utantur ministris supplicij. Quid enim est iniquius, quàm alimenta ad tuendam uitam facta uertere in perniciem, & naturæ beneficia corrumpere? ut qui ex cibo potuq; petunt refectiõnem necessariam, in insidijs præcipitati pro salute mortem inueniant. Eadem pœna manet eos qui non letifera uenena conficiunt, sed longos morbos & tabem lentam inferentia. nã sepe satius est emori quàm egrotare, præsertim diuturno morbo nõ habituro felicem exitum. respuunt enim medicinam morbi cõtracti è ueneficijs. molestiores autem sunt in hoc genere animorum noxæ quàm corporum, quoniã inde nascuntur deliria & intolerabiles insanix, quibus mens, qua nihil preciosius homini datũ est diuinitus, obleditur, uel potius in totum demigrat sine ulla spe reditus, brutam deterioremq; animi partẽ relinquẽs corpori, cõmunem cum bestijs: quandoquidẽ sublata ratione homo in scram mutatur, utcunq; lineamẽta humanæ speciei retinet. Verã quidem illam magiã, hoc est perspectiuam scientiam, per quam naturæ opera cernuntur clarius, ut honestam expetendamq;, nõ plebij solum scõctatur, sed etiam reges regum maximi, præsertim Perfici, tã curiosi harũ artiũ, ut regnare nõ liceat nisi cũ magis uersato familiariter. ex hac adulterata deprauatq; descendunt quas maxime proprio uocabulo malas

artes dicimus, circulatorum ariolorumq; studia, & mulierum mancipiorumq; nequissimorum expiationes lustrationesq; profitentium, mutationesq; amoris in odium, aut ediuerso in amorem odij, per quasdam potiones amatorias & incantamēta idonea: atq; his dolis incantant simplicissimum quenq;, donec in calamitates ingentes pertrahant, ut nonnunquam magnæ familiæ cognationesq; paulatim sidendo sine ruinae strepitu intercidant. His omnibus opinor consideratis noster legislator non sinit procrastinari ueneficorum supplicia, sed absq; mora uult exigi: quod dilatio noxijs opportunitatem peccandi præbeat, ultro ad mortem properantibus, ceteros uero suspitione metuq; repleat, existimantes quicquid illorum uitæ accedit, siue securitati decedere. idcirco sicut uiperas, scorpios, aliasq; uenenosas bestialas, prius quam mordeant, aut saucient, aut omnino se commoueant, sine mora ad primum aspectum occidimus, præcauendo genuinam eorū malitiam prius quam noceant: eodem modo etiam homines plectēdi sunt, qui cum sint animalia rationalia, nihilo secius à natua mansuetudine in firmos mores degenerant, & pro delectamento habent ledendi quotquot possunt licentiam. Hactenus in præsentī de ueneficis dictum sit. Sciendum tamen hoc quoq;, interdum accidere ut aliquis nihil minus cogitans committat homicidium, non destinato consilio, nec paratus ad id antea, sed repentino furore percitus, impotenti malo & obrepenti facili, quod non minus nocet commoto, quam sustinenti talem debacchationem. interdum enim aliquis progressus in forum u:

agat

agat sua negocia, casu homini uel lingua uel manib. per-
 tulanti fit obuius, laceſſitusq; aut ipse contentionem ex-
 orsus, ut rixa citius dirimatur, aut pugno ferit, aut emi-
 nus lapide. Tum si letali plaga ictus alter moritur, per-
 cussor quoq; ferat quod intulit. quod si nō statim ab ictu
 perit, sed decumbit læsa ualitudine, ac mox curatus si
 non suis pedibus, saltem alijs sustentantibus, ac scipione
 subnixus obambulat, duplicem multam luat, tum eam
 qua rependatur percussi ocium, tum qua satis fiat medi-
 co. hac persoluta immunis sit à supplicio: etiamsi per-
 cussus moriatur postea. fortassis enim non ex ictu, post
 quem cœpit obambulare ualereq; meliuscule, sed alijs
 de causis interijt, quæ repente aggressæ uel sana corpo-
 ra enecant. Quod si quis rixando cum muliere grauida
 pugnos in uentrem inflixerit, ita ut abortus sequatur, si
 abortiuum informe fuerit, mulctetur, tum propter uio-
 lentiam, tum quia fuit impedimento naturæ exorsæ opi-
 ficium hominis, animalis pulcherrimi. Quod si forma-
 tus factus absoluta membra & in ordinem digesta ha-
 buerit, moriatur percussor. iam enim erat homo qui in
 naturæ officina interemptus est, nondum ab ea prolatus
 in lucem, similis statux latentis apud fictorem suum, &
 nihil aliud expectanti quàm dum libeat illi spectandam
 proponere populo. Hæc lex etiã grauius quiddam pro-
 hibet, expositionem infantium, quæ apud multas gen-
 tes propter natiuam inhumanitatem uulgaris est impie-
 tas. nam si prospiciendum est, ne ante præfinitum nati-
 uitatis tempus uim patiantur in utero, quãto magis con-
 seruandi sunt iam editi, & quasi nouelli coloni adscripti.

cæteris hominibus, ut unâ fruantur naturæ donis, quæ in terra, aqua, aere, cælo proueniunt, cælestia contemplationi & spectaculo, terrestria uerò ut usibus seruiant, & expleant omnium sensuum desideria: menti quoque famulentur tanquam regi magno per eosdem sensus cœu satellites: aut etiam sine horum ministerio, duntaxat in his quæcunq; sola ratione possunt percipi. Hæc tanta bona quisquis adimit pueris, & alimenta statim à natiuitate denegat, sciat se uiolare iura naturæ, & hoc modo incidere in maxima crimina, libidinosus, immunis, homicida, atq; adeò infanticida prolis propriæ. libidinosus ut qui non liberorum causa conseruandiq; generis cum uxore congregitur, sed uoluptatem captans ex coitu more suum hircorumq; immanis autẽ quis potius censebitur, quàm natorum suorum inimicus implacabilis: nisi quis est tam fatuus, ut credat non temeratarum fœdera inita cum exteris, eum qui cognationis iura & communis generis societatem nodosq; arctissimos ducit pro nihilo. certè homicidæ infanticidæq; sunt manifestarij, siue scelus id peragunt suis manibus immunitè elidendo præfocandòue recentem spiritum: aut in flumen maræue proijciendo è sublimi, quo celerius mergantur ac profundius: siue in deserta loca deportatos exponunt, ut ipsi aiunt non desperantes de salute: sed reuera ut abiecti miserius intereant. nam quæcunq; feræ carnes humanas appetunt, accurrunt & auide fruntur bellis epulis obiectis sibi à parentibus, qui soli aut præcipui curatores infantis esse debuerant: atq; etiam reliquias eorum carpunt alites carniuoræ, si serius ueniant

aiant. Nam quoties maturè præsentiant, decertant pro præda cum terrestribus bestijs. Sed fac alicuius prætercuntis miseratione colligi exposititum, & alimenta cæteramq; educationem consequi, hoc beneficium quid aliud est quàm parentum ipsorum condemnatio? Siquidem exteri faciunt horum officium, parentes uerò ne eam quidem curam natis impendunt quam exteri. immensum igitur quāto magis expositionem infantum uentitiam innuit, qui auctori abortus infligit pœnam capitis, si fœtus iam formatus erat in utero. quamuis infantem tantisper dum matrice clauditur, partem matris aiunt scrutatores naturalis philosophiæ, cumq; his medicorū probatissimi, qui paraturam hominis inspexerunt, non foris solum, uerum etiam dissectis corporibus, ne quid cuius ignoratum in curandis morbis afferret causam ingentis periculi. hanc concretionem partus secernit, ab soluēs animal, ita ut nil ei desit eorum quæ natura humana postulat: proinde sine cōtrouersia homicida est quisquis infantem interimit, ætate non obstante, cum lex uindictam iniuriam illatam generi. attamen si ætatis quoq; rationē haberi placet, maiorē indignationē infanticida mereri uidetur. nā perfecta ætas multis modis irritat offenditq; infantib. uerò tum recens in lucem ac uitam editis ne falsum quidem crimē licet obijcere propter summam eorum innocentiam. ideo scēuissimi omnium & immanissimi iudicandi sunt qui his struunt perniciem, merito capitale pœnam daturi legibus. Ei autem qui nolēs cædem cōmisit, occisum sacra lex ait in manus à deo traditum: uel quo excuset culpā. nunquā enim deus clemēs ac propi-

propitius infortem ad necem dederet: sed aliquoties qui apud humanum tribunal euadunt modis uarijs, in naturæ iudicium adducti damnantur, ubi sola sincera ueritas spectatur, nec offuscatur ullis uerborum præstigijs. imò ne opus quidem uerbis est, ubi nudantur consilia, uoluntatesq; occultæ antea in apertum producuntur. uel quo percussor licet exēptus crimine homicidij, quæsi minister iudicij diuini, tamen declaretur obnoxius exiguò cuidam piaculo, quod ueniam impetrare debeat. nonnunquam enim deus paruis delictis & sanabilibus utitur ad puniendâ magnâ atq; insanabilia peccata, non quod ipsos ministros probet, sed quod eos putet instrumenta pœnarum idonea, ne quis alioqui tota uita purus & è puris prognatus parentibus, cæde uel iustissima suas manus contamine. ideo cæde præter animi sententiam pollutis exilium indicitur, certis quidem locis circumscriptum, non tamen perpetuum. Sex enim ciuitates attribuuntur huiusmodi exulibus, octaua pars possessionum quæ sorte obuenerunt sacratæ tribui, & ex re nominantur profugorum receptacula. finis autem exilij est idem qui uitæ pontificis. tunc enim reditus permittitur. quod ad locum exilij attinet, hæc causa redditur. tribus de qua loquimur, has ciuitates accepit in cædis piæ iustæq; præmium, propter operam nauatam egregiè. Cum enim propheta in celsissimum ac sanctissimum eius tractus montem accitus, ex ore dei capita iuris acciperet, semotus per dies aliquot à conspectu hominum, quibusdam seditiosi per absentiam principis multa mala inuenerunt, & ad extremum impietate his adiecerunt, unius
ueri

ueri dei cultu exploso, & consecrato iuueno aureo ad exemplar typhi Aegyptiaci: uacabantq; profanis sacrificijs & festis nefarijs, incöcinnisq; choreis, cantates hymnos cum debuerint lamentari potius. hanc repētina à bonis moribus defectionem indigne ferens ea tribus, ira zelōq; accensa armauit se uelut ex composito, & uino simul orgijsq; furentes contemptim aggressa trucidauit, initio cædis facto ab amicissimis & coniunctissimis, pietate tantū metiendo necessitudines. itaq; exigua parte diei ceciderunt uigintiquatuor milia, quorum clades reliquos in officio continuit, similem pœnam ueritos: eam uoluntariam militiam pro pietate cultuq; ueri numinis susceptam non sine periculo, ipse rerum pater approbavit, pronunciauitq; interfectores puros ab omni scelere, & honorauit sacerdotio, uirtutis ergo pietatisq;: ideò quisquis inuitus necauit hominem, iubetur in nonnullas huius sortis ciuitates secedere, ad eius casus solatium, neue desperet de securitate fretus loci priuilegio, redigentis in memoriam, quòd qui contra uoluntatem suam necesse habuerunt ferro grassari in uitam quorundam, honores etiam & magna præmia supra impunitatem olim adepti fuissent. tanto magis absolui debere à crimine, qui idem peccatum commiserunt per imprudentiam, & saltem hoc impetrare ne plectantur capite. Vnde discimus, non omne homicidium damnandum esse, sed ea solum quæ coniuncta sunt cum iniuria: quandoquidem licet interdum laudem hoc facinore quærere, si per emulationem & uirtutis amore patratum sit. certe ueniam meretur qui nolens occidit. Altera causa
est

est hæc. Vult lex incolumitatem eius qui necauit impius, quoniam insons est animo, licet manibus ministrarit iustitiæ rerum humanarum præsidii. infestatur enim & ad mortem expetitur ab occisi cognatis proximis, quos uel miseratio uel domesticus luctus ad ultionem stimulat. hæc sunt iura naturæ diligenter expendere ideo datur huiusmodi homini refugium, non in templum, ut apote nondum expiato: nec in obscurum aliquem neglectumq; angulum, ne contemptus dederetur facile: sed in urbem sacerdotalem, hoc est mediam inter sacræ profanæq; quæ est quasi templum quoddam secundarium. nam sacrificorum oppida religiosiora sunt cæteris, sicut augustiores ipsorum incolæ. proinde ob receptaculorum priuilegium certa securitas contingit eò fugientibus. terminum autè relictus præsumit lex, ut dixi, mortem summi pontificis, ob causam hanc. quemadmodum quisq; occisus cognatos habet superstites ultionis auidos, ita uniuersæ gentis in commune cognatus & propinquus est pontifex, reddens omnibus iura controuersisq; dirimens, & sacra uotaq; quotidie faciens, omniaq; fausta petens tanquam fratribus & liberis & parentibus, ut omnis ætas cunctæq; partes gentis in unum ceu corpus coeant coaptenturq;, & sic pace fruantur ac communibus legibus. hunc igitur timere debet quisquis inuitus cædem patrauit, ut propugnatorem & protectorem necatorum, continereq; se intra sua receptacula, si modo cupit sine periculo uiuere. cum igitur lex dicit, nõ reuertetur exul in patriam donec moriatur summus pontifex: perinde ualet ac si dicat, donec moriatur cognatus.

cognatus omnium publicus, qui solus habet ius in uiuos pariter ac mortuos. hæc est causa quæ placet recentioribus: altera uerò autores grauiores habet antiquioresq; , hæc uidelicet. A peccatis uoluntarijs debent esse puri plebeij homines, aut etiam sacerdotes, si cui libet hos quoq; addere: princeps uerò sacerdotum siue pontifex per excellentiam ab utrisq; uoluntarijs pariter ac inuoluntarijs. nefas est enim hunc quicquam pollutum attingere uel sponte sua uel casu fortuito, ut cum sacris præsit, ornatus sit parte utraq; , tum mente irreprehensibili, tum uita nullis probris obnoxia. itaq; tali merito suspecti sunt qui nolentes cædem fecerunt, non ut scelerati, sed ut minus puri à peccato: utcunq; uoluntati nature uidentur præbuisse ministerium aduersus prædamnatos illius occulto iudicio. Hactenus de ciuib. & in generis: deinceps etiam de seruis lex loquitur occisis per uim ac iniuriam. hos fortuna & conditio uilior distinguit à suis dominis, de cætero natura utrisq; communis est & eadem. at lex diuina regulas iuris nõ fortunæ, sed nature accommodat. ideò decet dominos non abuti sua potestate contra famulos, cauereq; ab insolentia, cõtempu atq; sæuitia. nam ista non sunt indicia placidi animi, sed impotentis tyrannicæ, exercentis licentiam pro arbitrio. quisquis enim domum suam tanquam arcem munij, neminem domesticorum sinens loqui liberè, asper in omnes præ agnata uel etiam affectata sæuitia, tyrannus est apparatus tantum minore differens: unde satis apparet eum progressurum ulterius, si quid opib. accreuerit. Transcēdet enim mox ad ciuitates, gētes, regionesq; ,
 oppressa

oppressa prius sua patria, ut specimen de se præbeat, quam immitis sit futurus in cæteros subditos. Talis igitur certo sciat, non semper, nec in omnes habiturum se peccandi licentiam. Vltrix enim ei resistet iustitia, propugnatrix iniuriam patientium, reposcetq; rationē necis quam ille suis intulit: nec satis erit dicere inflictas plagas castigandi non occidendi animo. non enim statim dimittetur impune, sed ad iudices ductus diligenter examinabitur num uera dicat, uolens an nolens interemerit. si dolus malus & nefarium propositum compertum in eo fuerit, moriatur, nec profit ei ad salutem quod sit dominus. si autem non mox post uerbera, sed altero tertio ue die seruus exspirauerit, iam non erit reus cædis dominus, excusationem habens hoc ipsum quod ille inter uapulandum non sit mortuus. permissus intra ædes uiuere quamdiu potuit, licet breui tempore. Huc accedit, quod nemo est tam fatuus ut alium uelit lædere cum suo incōmodo. at quisquis seruum interficit, se ipsum mulctat, cariturus eius ministerio, & insuper precium perditurus, fortasse non modicum. quod si seruus meruit supplicium, ducatur ad iudices, & crimen eius indicetur, ut legibus pœnas luat non suo domino. Quod autē attinet ad brutam mortem merita: si quem taurus cornupeta interemerit, obruatur lapidibus. non est enim idoneus sacrificio, & carnibus eius uesci non est fas. quam ob rem? quia nō est purus cibus homini, animal quod interfecit hominē. quod si dominus eius sciens ferum immansuctumq; nec alligauit nec inclusit, ac ne ab alijs quidem præmonitus eū asseruauit, reus esto. necatoq; cornupeta, ipse quoq; tollat

tollatur è uiuis, aut certè caput suum precio redimat, iuxta æstimationem iudicum. Si seruus fuit qui sic peremptus est, precium eius restituatur ipsius domino. Quod si non homo, sed pecus cornu cõfixum fuerit, mortuum sumat cornu pet.æ dominus, reddatq; aliud simile, propterea quòd incautè seruauit pecudis suæ ferociã. quod si ipse alienam necarit pecudem, restituat similem, & boni consulat non multari se grauius, cum prior læserit. Quidam profundos puteos fodiunt, aperiendo uiuos latices, aut ut pluuias aquas colligant: deinde nec os putei sepiunt, nec addunt operculum, per summam negligentiam uel amentiam sinentes id patere ad quorũdam interitum. in hos si quis uiator incautius incedendo prolapsus perierit, actio sit cuiuslibet defuncti propinquo cõtra fossores putei: tum iudices litè æstiment, & multam ab eis exigant. quod si iumentum eò prolapsum perierit, quanti uiuum æstimabatur, tantum luant domino, ipsius cadauer tollere liceat. Huic modo dicto crimini admittunt simile, qui ædificata domo solarium relinquunt sine lorica, nec cauent nequis destratur in præceps. nam ut uerum fatear committunt homicidium, quãtum in ipsis est, etiamsi nemo delapsus intereat. proinde poenam eandem debebunt, quam illi qui puteos relinquunt absq; operculo. Homicidis lex non indulget ut pecunijs luant, quod luendum est capite aut exilio: sed exigit rigidè, ut sanguis expietur sanguine, & infidiatoris capite satis fiat interempti manibus. alioqui peruersa ingenia nunquam satiantur maleficijs, sed facinora cumulãt facinoribus, augendo usq; malitiam, nec ullis eam circumscribitis.

Philo. 10. 2.

Vñ

cum scriptis

cum scribendo terminis. Contra tales mille supplicia decreuisset legislator, si potuisset: id quia non poterat, non uam pœnam addidit, iubens in ligno suspēdi homicidas. moxq; ad suam clemētiam reuertitur, humanitatis erga inhumanos non oblitus: Non occidat, inquit, sol superpendentes in ligno, sed depositi ante occasum sepeliantur. nam necesse fuit eos qui omnes mundi partes infestabant, sublimes tolli, ut ostenderetur soli, celo, aeri, aquæ terræq;, illorum supplicium: moxq; in sepulchreto condidi, ne quid super terram cōtaminent. Quin & illud pulchrè cautum est, ne patres moriantur pro filijs, ne uel filij pro patribus: sed ut quisq; mortē meruit, pro se luat proprio capite. atq; ita lex hæc opponitur, ijs qui uel ius collocant in uiolentia, uel suos nimis tenero affectu admanant. tales enim se libenter supponerēt mortis uicarios, in fontes pro fontibus, lucrum ducentes non uidere supplicium uel parentum uel filiorum, utpote insuauem & morte tristiore uitam uicturi postea. Quibus respondendum, Intempestiua est uestra ista beneuolentia, nec potest probari quicquid fit alieno tempore: sicut ediuerso laudantur quibus in suis factis constat ratio temporum. debemus amare quos amore dignos censemus. malus autem nemo uerè amicus est. genere coniuncti amici, ut uocantur, alienant se scelcribus. arctius enim cōsensu uirtutum quàm cognatione sanguinis astringimur: quas si quis deseruerit, nihil uetat eum referri in hostiū, nedum alienorum hominum, numerū. Cur ergo affectibus istis parum uirilibus beneuolentiæ humanitatisq; falsa nomina prætexitis? nisi fortè apud uirum fortem
misera

miseratio plus ualebit quam ratio: praesertim cum peccatis non simpliciter, dum noxios uultis eripere supplicio, uos ipsos uero insontes pro illis poenae subijcere. Verum istis increpatio satis fuerit, non ex utilitate publica indulgentibus suis affectibus, & alienam salutem sua morte redimere cupientibus. ceterum illorum inhumanitatem quis non detestetur, quorum tam dira est ferocia, ut clamue palamue pro aliorum culpis ab alijs poenas grauissimas exigere audeant, obijciendo eis cognationem reorum, aut societatem, aut amicitiam aliudue simile, ut in uitam eorum se ueniendi occasionem habeant. & haec interdum faciunt nulla prouocati iniuria, tantum ut per auaritiam rapinas exercent. Nuper quidam tributis exigendis apud nos praefectus, quoniam aliquot qui debere uidebantur sugerant propter inopiam, ueriti ne torquerentur, uxores eorum, & liberos, parentes, cognatosque ceteros uniuersos per uim abduxit, protrusos, uerbibus affectos, & omnibus cruciatibus, ut aut indicarent profugorum latebras, aut pro illis dependerent, cum neutrum possent, alterum quia nesciebant, alteram quia ipsi non minus erant pauperes, nec prius abstulit, quam nouis tormentis eos enecaret, inauditoque mortis genere, suspensa de collo sportula plena sabulo: ut pressione grauissimo sub diuo in medio foro, uarijs modis uexati, uento, sole, praetereuntium ludibrijs, miserè deficerent. quod tam crudele spectaculum sic affectit nonnullorum animos, ut aliorum exemplo docti mortem praeciparent gladijs, aut uenenis, aut laqueis, in tam misero rerum statu partem felicitatis existimantes absque cruciatu

interitum. cæteri moras inter ac deliberationes correpti, prius quàm ipsi sibi necem consciscerent, uelut sortito ducebantur iuxta cognationis ordinem, primùm proximi, post hos secundi atq; tertij, donec perueniretur ad ultimos: quod si quando nullus è cognatis supererat, ad uicinos transibat ea calamitas. interdum etiam totos uicos & oppida desolabat, colonis diffugientibus & latebras ubicunq; sibi quærentibus. attamen fortasse minus mirum fuerit tributorum exactores ingenio barbaros, liberalis institutionis expertes, obsequentes iussis herilibus, collectores annuorum reddituum, nec facultatibus parcetes nec corporibus, in uitæ quoq; periculum multos uarijs de causis adducere. nunc ipsi legislatores penes quos sunt iuris regulæ, perinique statuunt, opinio- nem suam magis quàm ueritatem secuti, proditorem plebi unà cum liberis, tyrannum uerò unà cum quinq; familijs cognatione proximis. libenter discerem cur ita. si unà peccarunt, simul etiam puniantur. quod si nec socij fuerūt eorum nec imitatores, nec felicitatis uoluptatisq; domesticorum participes, cur interimentur? ideòne tantum quia cognati sunt? genus enim non scelus punitis. nō mirum uos ò uenerandi legislatores, bonas habetis familias: alioqui si malæ essent, opinor nunquā uobis in mentem uenissent instituta huiusmodi: imò ne alios quidem ferretis hæc statuere, ut ob cauenda scelera innocentes quoq; inuoluantur alienis periculis. nam hic metus ita cautus debet esse, ut tamen nō contemnatur cuiusquam incolumitas. Cæterum qui nimium securitati consulit, cogitur sepe innoxijs non parcere. His rationibus consi-
sideratis

sideratis noster legislator, simulq; animaduertens quantum hic peccetur ab alijs contra rempublicam, damnauit pariter & negligentiam & inhumanam scuitiam: nec passus est quenquam pro auctario dedi ad luendum alienæ culpæ supplicium. ideo disertè cauit ne filij pro parentibus, nèue parentes plectantur pro filijs: æquum censens ut qui peccant, ijdem puniantur etiam, siue multa pecuniaria, siue flagris & cruciatibus, siue talione lesi mutilatiue corporis, siue ignominia exilioq;, aut quacunq; tandem pœna legitima. dum enim unum genus exprimit, non permittens caput plecti pro capite, latenter & de cæteris subindicat suam sententiam. Foras, curiæ, tribunalia, sodalitia, comitia, & subdiualis uita quæ causis agendis rebusq; gerendis in bello ac pace peragitur, uiris conueniunt: foeminis uerò cura rei familiaris, & domus custodia. uirgines penetralia, mulieres aulam, non egrediantur. duæ sunt enim ciuitatum species, maiorum minorumq;. maiores urbes uocantur, domus uerò minores. harum præfecturæ sorte obuenerūt, uiris maiorum, hoc est respublica: mulieribus minorum, hoc est res domestica. Absit igitur ut mulier aliquid extra familiæ curam satagat, sed amet solitudinem, nec tanquam prostituta in publico in conspectu uiuorum operetur, nec nisi ad templum procedat, ac ne tum quidem sine pudore per forum frequentissimum, sed turbam iam domum reuersa, ita ut decet mulierẽ ingenuam & uerè ciuilem, persolutis sine strepitu uotis atq; precibus ad auertenda mala & bona impetranda. Rixantibus autem pugnantibusq; uiris mulieres audenter pro-

surrere uelut in auxilium, non mediocris fuerit impudentiæ, quando etiam in bello uacationem habent militiæ, ubi de communis patriæ salute agitur: adcò decorum & honestas fuit curæ legibus, ut semper & ubiq; immotum seruaretur, quòd in hoc incomparabili bono fita uideatur uictoria, etiamsi cætera ueniant in periculum. quod si qua tam impotenter amat maritum, ut iniuriam ei factam dissimulare non ualeat, tamen sexus memor sit etiam cum opem ferre parat. periniquum enim fuerit, si ut uirum contumelijs eximat, ipsa sibi faciat contumeliam, oblita pudoris fœminici, & probrum sibi concilians ineluibile. itane decet mulierem conuiciari per uis, & uerbis uti non licitis, ac non potius si alius conuictetur fugere obturatis auribus at nunc nonnullæ procurrunt armatæ non lingua tantum sed & manibus, natis exercitatisq; ad lanificium, non ad protrudēdos pulsfandosq; obuios more pugilum. cætera tamen utcumq; tolerari poterāt: illud uerò immānis audaciæ fuerit, mulierem inter rixandū inuolare aduersarij genitalia. Non debet enim hic ualere causatio, quòd marito ferre opem conata sit, seuerè potius cohibenda est audacia: ut nec ipsa posthac possit peccare similiter, nec aliæ petulātiā hanc inuentur, exemplo in eam edito deterritæ. Erit autem pœna, mutilatio manus ipsius, quæ nefaria licentiā rem illicitam attigit. Laudandi sanè gymnicorum certaminum præsidēs, qui fœminas arcent ab huius generis theatris, ne uiros nudatos contemplatæ, probitatem pudoris deprauarent contemptis naturæ legibus, quæ insigne discreuit utrumq; sexum nostri generis. nam ne uiros

uiros quidem decet interuenire ex utrisque uel mulieribus: sed uterque sexus debet ab altero nudato uisum auertere, ita ut natura postulat. ergo si temerarius uisus reprehendiur, quanto magis manus procaces culpandæ sunt? nam oculi nonnunquam incidunt in ea quæ uidere nolent, si esset ipsis integrum. manus uerò censentur inter obsequentissimas partes corporis, promptæ ad exhibenda nobis ministeria. Hæc est causa, quam uulgus asserere solet. aliam autem audiui à uiris diuinis, qui plerasque leges autumant apertis uerbis significare obscura mysteria. est autem illorum sententia hæc. Duplex animæ uis, quasi sexu distincta, coniuncta genere, altera ut mascula ad mares pertinet, altera ad fœminas ut fœminea: mascula soli deo deuota, parenti, factori, auctoriq; omnium: fœminea uerò pendens à generatione corruptioneq; et extendens tanquam manum suam potentiam, ut in obscuro apprehendat fortuita, generationi hærens multis modis mutabili, cum debuerit potius amplecti diuinam illam naturam nunquam mutabilem, ter beatam & felicissimam. Merito igitur lex figuratè iubet refecari quæ apprehendit testiculos, non ut mutiletur corpus parte maximè necessaria: sed ut ex anima excidantur cogitationes impiæ, insidentes omnibus rebus generationi obnoxijis. testes enim generationem significant. Addam & illud, unitatem esse primæ causæ siue primi auctoris imaginem, dualitatem uerò, passibilis & diuisibilis materie. quisquis igitur dualitatem pluris quam unitatem faciens arripuerit, sciat se Deo præferre materiam. idè lex æquum censet excidi hunc affectum tanquam

manum ex anima. nulla enim maior est impietas, quam rebus passibilibus ascribere illius summi agentis potentiam. Illi quoque reprehendendi sunt qui non pro dignitate peccatis penas statuunt, percussori multam pecuniariam, uulneratori ignominiam, homicidæ exilium, furi vincula. nam ista inæqualitas & disparitas inimica est rectè institutæ reipublicæ. at nostra lex æquitatem docet, ut quisque pro his quæ facit patiatur similia. si facultatibus sui ciuis nocuit, luat de proprijs: corpore uerò, si membra læsit aut instrumēta sensuum. quod si uita straxit insidias, ipse uita mulctetur. nam aliam pro alia penam exigere in rebus toto genere dissimilibus, soluere leges est non constabilire. hoc autem dico, si circumstantiæ rem non uariant. non enim perinde fuerit uerberare parentem ac quemuis alium, conuitiari priuato ac magistratui, illicitum aliquid in sacro ac profano loco facere, aut in celebritate festoque publico, ac in alio quouis die non eximio: & in uniuersum quæcunque sunt huiusmodi differentiæ quæ crimen aut minuunt aut exaggerant. Item si quis, inquit, seruo ancillæ uel oculum extuderit, manumittat eos liberos. quia sicut in corpore principatum natura dedit capiti cui summum locum tanquam regiam attribuit, reliquis membris omnibus quæ à ceruice usque ad imos pedes pertinent, ei pro basi suppositis: ita inter cæteros sensus imperium penes oculos esse uoluit. ideò hos quoque in sublimi collocauit ut principes, & quidem uarijs modis honoratos, sed præcipuè loco tam insigni ac conspicuo. quãtam uerò utilitatem exhibis genus humanum percipiat, recensere longum fuerit;

UNANIM

unam tamen dicemus eximiã. Philosophia defluxit qui-
 dem è cælo in hominum animos, sed oculis sequestris de-
 ducta est in id hospitium. nam hi primi conspexerunt
 uias, quæ à cælo ad nos tendunt, regias, bonorum autem
 omnium, quæ uerè bona sunt, fons est philosophia. ex
 eo si quis haurit ut uirtutem sibi quærat, laudandus: con-
 trà uituperandus qui solam inde petit uafriciam. nam al-
 ter similis est conuiuæ exhilaranti & se & sodalitiũ:
 alter uerò meribibo ingurgitanti se usq; debacchatio-
 nem tum in seipsum, tum in cæteros. nunc dicendum quo-
 modo philosophia per oculos deducta sit in nostrum ho-
 spitium. sublato uultu in ætherem uiderunt illi solem, lu-
 nam, stellas fixas & erraticas, sacratam cæli militiam, et
 ipsius mundi ornatum. adhæc ortus harum occasusq;,
 choreas concinnissimas, statos circuitus, coniunctiones,
 defectus, emersiones. deinde incrementa detrimentaq;
 lunæ, solis motus transuersos à meridie septentriones
 petentis, ac rursum recipientis se ad partes austrinas à
 septentrionalibus, atq; ita uariantis annua tempora, ad
 absoluenda maturandaq; omnia, multosq; alios effectus
 mirificos. iisdem collustrantibus aerem, terras, maria,
 cuncta hæc mens percepit ipsorum indicio: & quæ per
 se uidere non potuerat, eorum ope contemplata, non
 hic substitit: sed ulterius progressa discendi studio, & spe-
 ctandi dulcedine, rationibus coniecturisq; affecuta est.
 hæc non temerè ferri suopte impetu, sed gubernari dei
 prouidentia, quem parentem conditoremq; rerum no-
 minare fas est. Item non esse hæc infinita, cum circum-
 scribantur unius mundi terminis, orbe illo extremo ceu-

urbem includente, stellis fixis conspicuo. porro illum summum parentem lege naturæ curare suam progeniem, tum uniuersitatem ipsam, tum partes eius singularis. amplius considerauit quænam sit essentia rerum uisibilem, & num eadem omnium quæ mundo continentur, an aliarum alia: tum quæ singularum materia, quæ uel causa finalis, quæ uires quibus conseruantur, & utrum hæ corporeæ an incorporeæ. nam horum & similitum scrutatio, nihil aliud appellari potest quàm philosophia, sicut ipse uestigator propriè dicitur philosophus. nam mundi consideratio, & contètarum in eo spirituum atq; animatum, tum exemplorum intelligibilium & effectuum sensibilem, quidq; in his singulis insit uirtutis aut uitij, res est hominis studiosi cognitionis, auidi contemplationis, & uere philosophi. at hoc summum generis humani bonum acceptum fertur oculis: quos dignatos opinor eo priuilegio, quia sunt dilucidiores cæteris sensib. & magis illustant animam. habent quidè omnes familiaritatè quãdam cum eo, uerum hic tanquã cognitione proximus primũ locum obtinet, sicut multis argumentis licet colligere. quis enim nescit gaudente animo subridere oculos hilariter: sicut eodem moerente ipsos quoq; submitti ac languescere. quod si grauior premat molestia, lacrymas etiã exprimit. ijdè per irã tumescunt, & ignitum quiddã tuentes suffunduntur sanguine: remissores uerò præ se ferunt mansuetudinem. inter ratiocinandũ considerandumue stant immotæ pupillæ & ipse cogitabũdæ quodãmodo: fatuorum autè oberrant, quorum ne oculi quidè possunt quiescere præ stultitiã. deniq; omnibus

omnibus animi affectibus afficiuntur & oculi, uarijs mutationibus declarantes naturalem quandam cognationem. equidem nullam opinor inuisibilis rei tam euidentem imaginē à deo factā, quàm rationis oculos. Ergo si quis conuictus fuerit hunc præcipuū sensum dolo malo impetisse, & extudisse oculū ingenuo homini, talionem feret. sin seruo, non itē. non quod uenia dignus sit, aut minus peccauerit: sed quoniā si talione ageret seruus, infestiorē herū esset habiturus, acceptæ calamitatis semper memorē, et implacabiliter uindictā meditantē quotidie, donec eū iniquis iussis usq; magis ac magis grauātū ad mortē adigeret. Prospexit igitur lex ne uel maleficiū sincretur impunitum, uel orbatus oculo grauiora patere tur insuper, statuens absq; cōtrouersia mancipiū manu mitti, cui herus extudisset oculū. Sic enim dupliciter mulstabitur, et precio serui et ministerio: tū quod est utroq; grauius, maximo afficiet beneficio quē maluisset habere semper obnoxiiu suæ seuitiæ. at læsus duplex habebit solatiū, libertatē lucratus, & ereptus seruo imperio. eadē lex iubet uel pro dēte excusso libertate donari mācipiū. cur ita? quia uita nihil preciosius, cuius instrumentū natura dētes fabricauit ad ciborū dispēsationē. his enim cūciduntur, dictis ab edendo detorto uocabulo, sicut molares dicuntur qui attritu frustra cōminuunt. quapropter ille rerum parens & cōditor, cuius nullum opus est superuacuum, dentes non ut cætera membra nascenti statim addidit, ne infantē lacte nutriendum grauarent inutiliter, & fontes uberū per quos alimenta deriuātur, uerent inter sugendum: sed in tempus præstitutum, hoc est

ab =

ablaſtandi, exortum eorum diſtulit, quos prius abdide-
 rat: ſcilicet quia iam ſolidiores cibi hæc inſtrumenta po-
 ſtulant, ceſſante nutrimento lacteo. Siquis igitur præ ni-
 mia ſuperbia dentem ſeruo excuſſerit, priuaritq; homi-
 nem inſtrumēto ad ſuſtentandam uitam neceſſario, ma-
 nmittat læſum tam grauitè, & mulctetur uiuo inſtru-
 mento cariturus eius miniſterijs. Dicit aliquis, Ergo pa-
 ri pœna uindicatur dens & oculus? Reſpondebo: & me-
 ritò: par enim utriuſq; uſus eſt, in ſuo duntaxat officio,
 in aſpectu oculi, dentis uerò in edendo. imò ſi hæc dilige-
 ter inter ſe comparentur, apparebit oculum eſſe hone-
 ſtiſſimam partem corporis, ut contemplatorē cæli quo-
 uihil in mundo auguſtius: dentem uerò nō minus utilē,
 ut qui præmandendo cibos uitæ ſit adminiculum. præ-
 terea uiſu orbatuſ poteſt nihilominus uiuere: dentes ue-
 rò extuſos ſequitur mors miſerabilis. Hos igitur ſi quis
 inſenſus ſeruo adimat, ſciat ſe ipſi famem in annona quā
 tumlibet bona inuehere ſuis manibus. quid enim prode-
 rit ciborum copia per ſummam domini crudelitātē ſpo-
 liato inſtrumentis ad ueſcendum neceſſarijs? & hæc eſt
 cauſa cur alibi interdicator nequis ſcœnator à debito-
 re molam ſuperiorem inferiorē ue ſumat pro pigno-
 re, non ſine præſatione legis, quod qui hoc facit, oppig-
 norari ſibi ſinit uitam hominis. nam qui auferit uitæ ſua
 ſtentacula, ſit homicidio proximus, non parcendo uel
 animæ. Intantum autem ſolicitus fuit legiſlator, ne quis
 alteri necis cauſam præberet, ut eos etiam qui cadauer
 fatali morte defuncti hominis attigiffent, impuros pro-
 nuuciet, tantiffper dum ſe lauacro purificarint. à templo
 autem

autem etiam post purificationem tales arcentur per septem dies, iubenturq; tertia latere atq; septima. preterea funestam domum ingressos lex uetat quicquam attingere prius quam abluantur unà cum suis uestibus. eo enim contactu uasa & quaecumq; suppellectilem pollui iudicat. nam anima facit hominem, qua demigrante rebus qua contaminantur omnia, destitute se diuina imagine. mens enim refert dei similitudinem, formata iuxta exemplarem ideam illius supremæ sapientiæ. Addit lex, impurum fieri quicquid ab impuro tangitur, per contagionem uidelicet. Videtur autem late patere hoc sacrum oraculum, non consistens intra corpus, sed amplius inquirens etiam in mores animæ. nam proprie loquendo impurus dicitur quisquis est iniustus & impius, cui nulla iuris humani diuiniq; reuerentia, qui omnia miscet conturbatq; propter immoderatos suos affectus & uitia nimia. proinde quæcūq; aggreditur negocia, omnia reprehensionem merentur, ut initiata per autoris sui nequitiam. Sicut ediuerso actiones bonorum uirorum laudantur, per uirtutē eorum meliores reddite: quādoquidem ita natura comparatum est, ut effectus similes fiant suis autoribus.

PHILONIS IV=

DAEI, DE CIRCUM-

cisione, Liber.

Aperta legum specialium, id est, decem præcepta quæ uocant decalogum, superiore libro diligenter tractauimus: nunc superest ut speciatim madata cõsideremus, ordine quo in sacris literis sunt prodita. initiũ aut faciam à re iuxta multorum opinionem ridicula. Ridetur enim maiorum nostrorum circumcisio, quamuis in non mediocri honore habita etiam apud gentes alias, præsertim Aegyptiam, præcellentem hominum tam frequentia quàm sapientia. ideo conuenientius erat absq; cauillis puerilibus prudẽter et serio quærere causas cur is mos inualuerit, quàm præpropera sentẽtia dãnare facilitatẽ gentium nobiliũ, cum uerisimile sit nõ temere circũcidi tam multa hominũ milia, perferreq; cruciatus mutilationis in suis charissimorũ pignorũ corporibus: imò esse causas per multas quæ suadeãt ab hoc priscorũ instituto non discedere, sed quatuor præcipuas. Vnã, ut caueatur morbus curatu difficilis, quẽ uocãt carbunculũ, opinor ideo sic appellatũ, quod urat in flãmatione, quæ præputiatis facilius innascitur. alterã, ut totũ corpus sit purius, nec impediatur officia sacerdotalis ordinis: quãobrem etiã radũt

cora

corpora Aegyptij sacrifici, ne quid sordium uel sub pilis
 uel sub præputijs hæreat, quod possit obesse puritati sa-
 cris debite. tertiã, quod cordis similitudinẽ quandã hæ-
 beat circũcisa hæc particula. ambæ enim generatiõĩ ser-
 uũt. nã ab altera spiritus animales, ab altera genituræ
 proficiũtur. ideo prisca æquũ censuerũt occultæ illi po-
 tioriq; ceu fonti sensuũ animi, adsimilare hanc uisibilem,
 unde origo trassiorũ sensuũ corporis. quarta porro cau-
 sa summe necessaria, est cura fœcũditatis & numerosæ
 sobolis. aiũt enim ita semẽ recta circulari integrũ nec dif-
 fluẽs per sinus præputij: et ideo circũcisas gẽtes fœcũdi-
 tate pollere, esseq; populosissimas. Hæc sunt quæ ad au-
 res meas peruenerũt, tradita p manus à diuinis uiris no-
 stris maiorib. qui Mosis placita diligẽter explicauerũt
 suis interpretationib. equidẽ præter iam dictas rationes
 per circũcisionẽ significari arbitror duo quædã ualde
 necessaria. unũ, excisionẽ uoluptatũ quæ mentẽ fascinoat.
 quoniã enim inter oẽs uoluptatũ illecebras principatũ
 tenet uiri cõgressus cũ muliere, instrumentũ eius legisla-
 tores mutilari iusserũt, innuẽdo refecãdas uoluptates su-
 perfluas, nõ unius tantũ huius generis, sed oẽs per unã sub
 indicãtes. alterũ uerò, quo moneãtur abijcere arrogãtiã
 grauẽ morbũ animæ. quidã enim uelut præclari fictores,
 iactãt se posse hominẽ animal pulcherrimũ producere,
 et inflati hac superbia gerũt se pro dijs, uero autore ge-
 neratiõis dissimulato, cũ tamẽ eũ errorẽ cõsideratis alijs
 quibuscũ uersantur, potuerint corrigere. multi enim sunt
 inter eos uiri steriles, et infœcũdæ mulieres multæ, atq;
 uãutiq; cõsenuerũt in orbitate. hæc igitur praua opinio

excidenda est ex anima, sicut & cetera quæcunq; pietati repugnant. uerum de his hæctenus. nunc uertendus est stilus ad leges speciatim proditas, ac primum ad eas quibus debetur initiũ, pertinentes ad caput de monarchia.

PHILONIS IVDÆI, DE MONARCHIA, Liber I.

Vidam solem & lunam ceteraq; sidera crediderunt esse deos rerũ dominos, ad quos omnium quæ sunt causas retulerunt. at Moses opinatur mundum & creaturã esse, & more amplæ ciuitatis magistratus habere ac subditos: magistratus, quotquot in cælo sidera uel fixa uel erratica: subditorum uero loco naturas quæ lunam inter & terras degunt in aere. cæterum dictos magistratus non esse potestatis liberæ, sed subpræfectos unius patris rerum omnium, ad cuius imitationem iuste legitimeq; administrant singula negocia. sed hebetes quosdam quia summum illum rectorem non uideant, inferioribus istis, quibus si liberæ potestatis essent, causas rerum attribuere. quorum ignorantia sacer legislator castigat uerbis his: Cæue ne conspicatus solem, lunam, sidera, omnemq; cæli ornatum, opinione falsus adores ea. Recte admodum & pulchre fallaciam uocat, diuinum cultum rerum ^{supra} dictas

dictarum. nam quidam animaduertentes solis processibus ac recessibus temperari anni tempora, quibus animalia, stirpes, fruges, proueniunt maturescantq; lunam uero ministram solis & absentis uicariam, ut quæ nocturnæ præsit rebus quibus sol interdum, alias item stellas afficere uarie terrestria, in errorem inducti sunt inexplicabilem, suspicati nullos esse deos præter hos. quod si studuisent per rectam uiam incedere, statim didicissent, quod quemadmodum nostri sensus ministri mentis sunt, sic et sensibiles isti magistratus ministri sunt illius intelligibilis, boni consilientes censeri se in secundo ordine. ridiculum autem esset opinari, mentem in nobis, cum sit parua & inuisibilis, præesse instrumentis sensuum: illam uero uniuersalem maximam perfectissimamq; non haberet regnum in reges ipsos, inuisibilem in uisibiles. ergo credendum est omnes illos cælites qui percipiuntur sensibus, non esse sui iuris, nec habere potestatem propriam, sed subpræfectorum tenere ordinem, sic natura factos ut sint obnoxij, quamuis summius ille rector non repositat ab eis rationem, propter uirtutem ipsorum eximia. itaq; transcensa per cogitationem omni uisibili essentia, pergamus ad cultum illius inuisibilis qui sola mente percipitur, solus deus deorum tam intelligibiliū quam sensibiliū, atq; etiam rerum cunctarum opifex. quod si quis religionem quæ sempiterno conditori debetur, alteri iuniori aut creato tribuat, inter insanos referendus est ac impios. Sunt item quidam qui aurum argentumq; statuarijs, quasi deos fingere scientibus, suppeditant: hi mox acceptam rudem materiam ad exemplar

mortale formant, ut (quod est absurdissimum) talia simulacra pro dijs colantur, fanis constructis & dedicatis altaribus, honorenturq; pompis, sacrificijs & cæteris ritibus atque ceremonijs per sacrificos & sacrificas augustum in modum exquisitis cura quoad fieri potest maxima. id rerum pater uetat prædicens: Non facietis uobis deos aureos & argenteos. tantum non expresse docens, ne ex alia quidem ulla materia deos manu faciendos esse, quando præcipuis duabus interdicatur. argentum enim & aurum primatum in metallis obtinent. Verùm præter hoc apertum interdictum, uidetur mihi subesse hic & aliud præceptum utile moribus, auaros ualde arguens, undecunq; argentum & aurum sibi querentes, & acquisitum tanquam numen recondentes in penetralibus, totam suam felicitatem acceptam illi serendo. quin & illos qui cum non possint proprias diuitias colere, quòd his careant, alienas mirantur, non minus auari quàm illi priores: quos adoraturi mane ad ædes eorũ tanquã ad sanctissima templa cursitãt, bona petituri ab his quasi numinibus. Hos alibi quoq; lex admonet: Idola non consecretabimini, nec facietis uobis deos fusiles: figurate docens diuinos honores non conuenire diuitijs. auro enim argentoq; ferme constant diuitiæ, quas uulgus sectatur sub illius cæci Pluti nomine, cui soli se debere felicitatem existimat: hoc est simulacris, ut scriptura loquitur, umbris & uanis imaginibus, nihil solidum firmum ue habentibus. feruntur enim ultro citroq; uentorum in morem. id uerum esse argumento certissimo colligitur: quia sicut interdum repente aduolant, ita prius quàm.

quàmprehendantur, possessore illuso rursus auolant. atque etiam cum adsunt maxime, speculares quasdam repræsentant imagines, præstigijs sensuum, ludibrijsq; instabilia. Sed quid opus est fastum istum & opulentiam, quam sibi homines fingunt, uanitatis coarguere, cum non desint qui existiment animalia stirpesq;, & quicquid gignitur ac corrumpitur, perpetuo fluere, detrimentis tamen obscurioribus quàm ut sensui pateant, quod nature uelocitatem uisus quàmuis acer assequi nequeat. Nec tantum opulentia glorijsq; habent sua simulacra & inanes imagines, uerum & omnes isti fabulosi quos poete commenti sunt contra ueritatem propugnatores mendacij, nouis dijs uelut è machina introductis, ut ille uerius sempiternusq; obliuioni traderetur. et quo facilius homines allicerent, carminibus, numeris metrisq; ornarunt mendacium, rati se fucum facturos lectoribus. Nec hoc contenti assumpserunt in fraudis societatem pictores & statuarios, ut colorum specie figurisq; affabre factis & expolitis spectatores inescatos subigerent, iniectis in præcipuos sensus uisum auditumque laqueis, alterum captum inanibus pulchritudinibus, alterum uero suauis incantatione poetica, insinuante se in animam & uires eius labefaciente atque constantiam. Propterea legislator non ignarus ad quantam molem ista uanissima persuasio intumuerit, quantoq; stipata sit plerorumq; hominum imperitorum satellitio, sponte sua potentiam eius protegentium, ueritus ne quando meditatores incorrupte uerjsq; pietatis, ab ea tanquàm torrente raperentur inuoluerenturq;

profundos sanctitatis typos in auditorum mentes impri-
mit & inscalpit, ne unquam delcantur confundantur ue-
iniuria temporum, continue cantionem eandem repe-
tens: unum esse deum conditorem factoremq; rerum uniuersarum, & hunc dominari creaturis omnibus, quan-
doquidem uere firma constansq; penes ipsum solum est
autoritas. Dictum est autem omnes uiuere, quicumque
deo uero adherent. an non igitur felicissima & ter bea-
ta uita fuerit, unum rerum autorem antiquissimum cole-
re potius, quam hoc rege posthabito uenerari ianitores
eius apparitoresq;: nam uitæ huius immortalitas relata
est in naturæ tabulas, duraturis in æternum unâ cum
mundo literis. Difficile quidem uidetur quærere perci-
periq; patrem & rectorem uniuersorum, sed conadum
tamen impigre. occurrunt autem hic duo præcipue quæ-
renda menti germanè philosophanti. Vnum, an sit deus,
quod negat quorundam pessima impietas: alterum, quid
sit deus. horum primum non magno discitur negocio: se-
cundum uero non solum difficile est discere, sed etiã for-
tassis impossibile. consideremus utrumq;. Opifices ple-
runq; noscuntur ex opificijs. quis enim inspecta statua
uel tabula, non statim intelligit pictorem uel statuariũ?
quis uestibus, nauibus, domibus inspectis, non cogitat te-
xtorem, materiarium, cæmentarium? item dum aliquis
adit urbẽ cuius bene constituta sit res publica, ornataq;
pulchris legibus, quid aliud credet quam bonos ei ma-
gistratus præesse? sic qui uenit in hanc ueram Megalo-
polim, mundum uidelicet, uidens terræ montana & cæ-
pestris plena stirpibus & animalibus, annibus perennibus

nibus & torrentibus, pabulis & maritimis subuectionibus, tum aeris temperiæ & mutationes uicesq; annuas temporum, ad hæc solem lunamq; noctis & diei principes, cæteraq; sidera uel fixa uel erratica, totiusq; cæli choreas & ambages: nonne uerisimilem atq; adeo necessariam cogitationem de horum patre conditore atq; rectore concipiet? nullum enim artificiosum opus sponte prouenit. mundus autem arte summa factus est, dubio procul à conditore optimo ac perfectissimo. Ita iam esse deum percepimus. Nunc essentiam huius, quamuis uestigatu inuentuq; perdifficilem, tamen quoad fieri potest scrutari libet. nihil enim magis quam uerus deus quærendum est, etiamsi eius inuentio supra uires humanas sit: quandoquidem ipsum per se discendi studium incredibilem affert uoluptatem ac letitiam, sicut testantur quicumq; non summis labris degustarunt philosophiam, sed affatim oblectati sunt dogmatum eius epulis horum enim ratio sublimis à terris rapta incedit per æthera, totum cælum cum sole ac luna perlustrans studio uisendi omnia, quamuis hebetiore uisu uix ferat clarissimum sincerissimumq; splendorem effusum obuiam, ita ut animæ oculis caliget ad eius radios, & quasi tentetur quadam uertigine. nec tamen ab incepto desistit præ lassitudine, sed inuicta contentione pergit contemplari prouiribus, uel ad secundam palmam aspirans, sicut in sacris certaminibus, quando non datur primam assequi. post imaginationem autem ueri coniectura secundum locum obtinet, in quantum non discrepat à bonis rationibus ac probabilibus. Quemadmodum igitur certo

scire non possumus, cuiusq; stelle qualis sit essentia, quæ
 rimus tamen alacriter, oblectamurq; rationibus uerifi-
 milibus propter genuinum discendi desiderium: ad eun-
 dem modum licet uerum illudens deum non ualeamus
 cernere, debemus indefinenter eum quærere, quando
 hæc consideratio uel per se ipsa citra inuentionem, res
 est summe desiderabilis. nam nec corporis oculis quise-
 quam uertit uitio, quod cum non possint solē ipsum ob-
 tueri, radiorum ab eo in terram defluentium splendorē
 extremum aspiciunt. quapropter amicus dei Moses &
 mysteriorum eius interpres, supplex precatur: Ostende
 mihi te ipsum: tantum non discrete proclamare coactus,
 Esse te docente mundo didici, qui me ut filius de patre,
 ut opus docuit de artifice. quæ porrò tua sit essentia
 cum scire cupiam, qui me hoc docere possit in uniuerso
 mundo inuenio neminem. oro igitur ut exorari te pa-
 tiaris ab amico supplice, & qui solus potes opem affe-
 ras. Sicut enim lux à nulla re illustratur, sed seipsa o-
 stendit, sic tu te solus potes ostendere, sit ergo uenia con-
 fugere ad te audenti propter penuriam magistrorum
 in summo discendi desiderio. Ad hæc deus: Ardorem
 discendi probo ut meretur, cæterum quod petis, nemi-
 nem natum impetrare fas est. tibi tantum largiar quan-
 tum conuenit. nec enim quicquid ego dare possum faci-
 le, id & homo potest accipere. ideo cum dignus sis mea
 gratia, donaberis omnibus quorum capax es muneribus.
 mei uero notitiam tantum abest ut natura humana
 capiat, ut ne totum quidem cælum totus ue mundus pos-
 sit eã capere. Nosce te ipsum, nec sinas te cupidine rerū
 quibus

quibus impar es abripi, & sublimiora te noli plus equo appetere. poteris enim omnibus, quibus potiri fas erit. His ille auditis preces iterat. Persuades, inquit, mihi me non posse manifestam imaginationem tui mente concipere: oro tamen, ut saltem gloriam tuam uidere liceat. gloriam dico potestates quarum stiparis satellitio, quæ hæcenus ignorat & miro me torquent cognitionis desiderio. Tum deus: Quas quæris potestates, utiq; intelligibiles sunt, non uisibiles, sicut ipse sum inuisibilis & intelligibilis. intelligibiles inquam, non quod iam intellectæ sint, sed quia si comprehendi possent, duntaxat mente, non sensibus, essent comprehensibiles, cum mentis natiuus uigor talium rerum sit capacior. attamen quamuis earum essentia sit incomprehensibilis, uidere licet sigillum quoddam & effigiem earum efficaciæ: quemadmodum apud uos anulis in ceram impressis similium materiam, exprimuntur figuræ uariæ, & quidem integræ omnibus sui partibus. tales cogitandæ sunt potestates, quæ mihi astant pro apparitoribus, & qualitates formosq; addunt rebus qualitate formaq; carentibus, absq; ullo sempiternæ suæ naturæ detrimento. hæc non temerè idæ nominantur à quibusdam uestratibus, quæ singula ἰδιόποιήσῃ, hoc est, suam cuiq; reddunt proprietatem, inordinata redigunt in certum ordinem, infinita, indeterminata, informia formant, definiunt, terminant, & in uniuersum deteriora in melius reparant. Non est igitur quod speres te percepturum unquam uel me ipsum, uel ullam e meis potestatibus. quorum autē capax es, libenter (ut dixi) facio tibi copiam. patebit tibi mundi & eo-

rum quæ in ipso continentur spectaculum, non corporis, sed mentis peruigili collustrandum comprehendendumq; oculo. tu modo perge amare indefinenter sapientiam, quæ suos discipulos explet laudatissimis honestissimisq; placitis ac sententijs. His auditis confirmatum est in eo sapientiæ studium, & hodieq; ad rerum inuisibili-um amorem excitat omnes sui similes, complectens tum populares, tum eos qui aliunde transitionem fecerunt ad meliorem ordinem: alteros ut à nobilitate non degeneres, alteros ut in generis societatem ascitos à nobilibus. quales uocantur proselyti seu aduenæ, quòd postquam aliunde uenere nouelli coloni sint ascripti in ciuitatem, qui contemptis figmentis fabularum, sincera instituta recipiunt. omnes autem æquo iure uti uoluit tam aduenas quàm indigenas, ueteres ciues admonens ut hos nouos non solum honorent, uerum etiam eximia prosequantur beneuolentia. & merito. Cum reliquerint patriam, cognatos amicosq; pietatis ergò sanctitatisq;, non excludantur ab alijs ciuitatibus, familijs, amicitijs, sed pateant receptacula hominibus ad religionem ueram transfugientibus. nam unius dei cultus est amoris mutueq; beneuolentiæ uinculum insolubile. ex æquatis autem honore iureq; cum alijs ciuibus, propter abdicatam superstitionem traditam sibi dudum à maioribus, non permittit effreni linguæ petulantia cõuitari dijs creditis falsa persuasione aliarum gentium, ne & illæ irritatæ prorumpant in uoces nefarias contra deum optimū maximum, nimirum nõ docti uerum à falso discernere propter de-
prauatam institutionem & errorem. iam inueteratum,
inter

interdum tamen reperiuntur quidā è ciuibus, qui omisso unius dei cultu à pietate deficiunt, & ordinem suum deserunt, plectendi pœna ultima, quòd tenebras præponant luci clarissimæ, & data operamentem excæcant, cum potuerint uerum cernere. permissum est aut̃ cuius bene nato educatoq; & maiorum uirtutis æmulo, à talibus sine mora pœnas sua manu exigere, non expectato assensu senatus & iudicum, inuò ne delato quidem nomine: & sequi animi amanti deum infestiq; uitijs impetum concitati aduersus impios nulla dignos clementia, semel accepta potestate senatus, iudicum, prætorum, tribunorum, accusatorum, testium, legum, populi, ut absq; omnibus impedimētis intrepide pro pietate decertare liceat. & extat in sacris legum uoluminib. exemplum tam præclari facinoris. Vir quidam conspiciatus ciues suos in amplexus exterarum ruere, pelliciq; harum blanditijs inritus alienos à religione patria, atq; etiam sacris earū initiari, principem eius factionis & legum contemptus autorem præferocē (iam enim propalam. ostentabatur audacia nefaria, & simulacris mactabantur uictimæ) in conspectu totius populi furore diuino percitus, dimotis turbis quæ ad spectandum cōuenerant, fortiter aggressus interemit unā cum muliere: ipsum quia facilem se discipulum præbuerat ad discenda quæ satius fuisset dediscere, illam uerò quòd malitiæ nequitiaq; magistra fuerat. id tam calidum facinus repente uisum castigauit plurimos, & reuocauit ad officium: Quocirca deus laudauit strenuè nauatam operam iniussu magistratum, & promptam alacritatē honorauit duplici præmio, pace:

ac sacerdotio: tum quia iudicauit immunem à militia debere esse in posterum propugnatorem diuini cultus fortissimum: tum quia sacerdotalis honor pietati debeatur merces propria, quæ est professio seruiendi cælesti parenti optimo, cui seruire optabilius est quàm regnare, uedum esse liberum. non desunt tamen quidam prolapsi eò insanix, ut ne receptum quidem ad pœnitentiam sibi reliquum faciunt, ad cultum simulacrorum præcipientes, confirmantes eam seruitutem literis, nō in chartula scriptis sicut mos est mancipiorū, sed iniustis in corpus ferro ignito ne deleri queant postea. nam hæ non obscurantur ullo tempore. At legifer Moses uir sanctissimus idem propositum per omnia cætera tenuit, utpote ueritatis amator atq; magister, cunctis suæ gentis hominibus cupiens hanc imprimere in præcordia, procul reiectis falsis opinionibus. proinde cum sciret hunc errorem uitæ non mediocriter foueri prauis diuinationibus, totū hoc genus auersatur maximè, diuinos cunctos arcens in perpetuū à sua repub. sacrificos, expiatores, auspices, prodigiorum procuratores, incantatores, sortilegos. omnes enim hi coniecturis ducuntur in speciem probabilibus, easdè res aliter atq; aliter interpretando, tum quia subiectum eorum non habet naturam stabilem, tum quia ipsi carent ratione accurata examinandi conceptus suarum mētium. impietatis apparatus isti sunt. quare? quia qui attendit his & obsequitur, credens hinc pendere bona malaq; cōtemnit autorem rerum omnium: nec intelligūt se uitæ curas cōmittere incertissimis alitū motib. per æterem, ultro citroq; uolitantium, & reptilium è terre. æuernis

cauernis quærendi cibi causa proreptantium: item uisceribus pecudum, cruori & cassis anima cadaueribus colapsis ut mutantur in deterius. requirit enim lex in huic ciuitati ascripto absolutam scientiã, non istarum artium quibus uulgus instituitur à teneris, quales sunt diuinationum fortilegiorumq; coniecturis nitentium: sed certæ persuasionis & ueritatis indubitatiſsimæ qua deus et pietas perdiscitur. sed quoniam à natura insuum & hominibus prænoscenti futura desiderium, & idcò multi se ad aruspiciam similesq; diuinandi artes applicant, sperantq; harum ope se fore uoti compotes, cum tamen seipsæ uanitatis coarguant, seuerè usus earum interdicitur. nec enim de fore pietatis ueræ cultoribus futurorum præscientiam: exoriturum repentè prophetam aliquem qui uaticinetur correptus numine, nihil de suo dicens (nec enim scit quid dicat qui uere diuinat) sed quicquid profiret quasi alio dictante interpretans. deus enim per prophetas loquitur, quibus pro instrumentis utitur ad significanda quæcunq; uoluerit. Hæc & similia postquam de uno uero deo cognoscendo uates legisser nos præmonuit, deinceps præscribit quo ritu eum coli oporteat.

PHILO

PHILONIS IV^æ

DAEI, DE MONAR-
chia, Liber II.

DE I templum alterum summum
uerumq; existimadum est, mun-
dus hic uniuersus, cuius sacra-
rium sit cælum in tota rerū na-
tura præstantissimum, donaria
uerò sidera, sacerdotes & ædi-
tui potestates angelicæ, animæ
carentes corporibus, non quemadmodum nostræ con-
temperatæ è rationali brutaq; natura, sed totæ quantæ
sunt intellectu præditæ, ratione sinceritatis unitati simi-
les: alterum uerò manufactum. non erat enim reprimen-
dus impetus hominum ad pietatem properantium, &
grata sacrificia pro acceptis beneficijs reddere paran-
tium, aut pacem ueniãq; petentium. prospectum est tamen ne
uel passim uel uno loco plura tēpla dedicarētur æquissi-
ma ratione, quandoquidem unus deus non nisi unicum
sibi dicari postulare uidetur. ac ne apud priuatos quidē
focos licet rem diuinam facere, sed uel ab extremis ter-
ris ad hoc templum proficisci iubētur sacrificaturi, hac
quoq; de causa quo morum experimentum de se præ-
beant. nemo enim nisi castè pieq; sacra factururus sustineat
relictis cum patria cognatis amicisq; peregrinari, & di-
uelli à necessarijs coniunctissimisq; affectibus. id uerum
esse apparet cuilibet. innumeri enim ex innumeris ciui-
tatibus

tatibus terra mariq; ab oriente, occidente, septemtrioni-
 bus, meridiēq; singulis festis ad templum hoc confluūt,
 quasi ad quoddam commune refugium uitæ negotiosæ
 ac tumultuariæ: ut ibi tranquillitate inuenta remittant
 animum, sepositisq; curis quibus per totam uitā grauan-
 tur, respirent paulisper degentes hilariter, conceptaq;
 bona spe uacent rei cū primis necessariæ, sanctitati re-
 ligioniq; inter se quoq; nouis cōiuncti amicitijs, & pro-
 miscuis epulis ac libationibus instaurata firmataq; con-
 cordia. eius templi extimus ambitus longè lateq; patēs,
 munitur quatuor elegantissimæ structuræ porticibus:
 quarum singulæ duplici constant ordine, maris, mar-
 moribus, artificumq; ingenioso labore architectorumq;
 cura ornatissimæ. sed ordo interior est submissior, & in
 apparatu plus austeritatis præ se fert. in medio templum
 ipsum nullis uerbis enarrabile, quātum licet ex his quæ
 foris spectantur coniecturam facere. nam intima nemini
 uidere fas est, præterquam soli sacerdotum principi, &
 id ei quoq; uno die duntaxat anniuersario permittitur,
 quo introspicit omnia. infert autem odora menta & fo-
 culum cum ignitis carbonibus. ibi multo suffitu factō fu-
 mus circumquaq; offunditur, & uisum offuscatur, nec si-
 nit longius prospicere. Cum enim sit ingens & in ma-
 gnâ substructum altitudinem quamuis in loco situm
 non admodum edito, instar celsorum montium attollit-
 tur. eius structuræ amplitudo eximia miraculo est om-
 nibus spectatoribus, præsertim hospitibus uisentibus, et
 cum alijs publicis ædificijs conferentibus uel pulchritu-
 dinem huius, uel gentis in hoc opere magnificentiam. Lu-

cūs autem nullus est intra dictum ambitum, quia lex id
 nullis de causis uetuit. primo quoniā uerum templum
 non amœnitates postulat, sed seueram castimoniam. dein
 de quia nō est fās importare quæ faciunt ad uirorem ar
 borum, hoc est brutorum excrementa & hominum. ter
 tio quia siluestris materiæ nullus est usus, cum sit ut poe
 tæ loquuntur, telluris inutile pondus: mitiores uerò ar
 bores quæ mites fructus ferunt, parū cordatos à religio
 ne retraherent. præterea condensa siluarū maleficis con
 ueniunt, ex latebris securitatem & insidiarum occasio
 nem querentibus. at aperta loca & propatula prospe
 ctumq; introgressorum & obambulantium latè admitt
 entia, sacris sunt aptissima. reditus autem hoc templum
 habet non solum à latifundijs, sed & multo potiores a
 lios, nullo unquam interituros tempore. donec enim ge
 nus humanū permanebit, perpetuo reditus hic cum mun
 do uniuerso stabūt incolumes. institutum est enim quot
 annis offerri primitias ab anno ætatis uigesimo: has re
 demptionem uocant, ac proinde uolentes libentes sum
 ma cum alacritate offerunt, quasi hoc pacto suam liber
 tatem, sanitatē, salutemq; redempturi in posterum. cum
 autē hæc gens sit populolissima, proculdubio hæc primi
 tiæ, maximam rerum copiam suppeditāt. quocirca penē
 oppidatim sunt sacrata æraria, ubi mos est deponi pri
 mitias, quam sacram pecuniā certis temporib. legati ad
 templum perferunt, delecti ex cuiusq; ciuitatis optimati
 bus, cōmittentis huic legationi spes suas, quas in religio
 ne oblatiſq; ritē primitijs collocant. Huius nationis cum
 tribus numerentur duodecim, una ex omnib. selecta fun
 gitur

gitur sacerdotio, quod accepit præmiū pietatis atq; fortitudinis, quo tempore plebeia multitudo uisa est seduci errore quorundam popularium, ad Aegyptiacum delirium & typhum illius regionis familiarem descendentium, quæ brutis animantibus præcipuè tauris mitras affingit fabulas. huius igitur clementiæ scelestos autores cum inter necione deleuissent iniussu magistratum, comprobatum fuit eorum facinus, et pietati nauata opera. Leges autem de sacerdotibus extant hæc. integritas corporis in sacerdote requiritur, ne quam labem mutilationemue habeat, neue ullam agnatam particulam superuacaneam, siue innatiuitate, siue per morbum postea: neue colorem mutatum in lepram aut feram impetiginem, aut formicantes uerrucas aliásue pustulas et tubercula. quæ omnia mihi uidentur figuratè referenda ad perfectionem animæ. nam si mortale corpus sacerdotis inspici oportet ne quo contactū sit uitio, quanto magis immortalē animam, formatam (ut creditur) ad dei ueri effigiem. sermo autē est imago dei, quo ille totum mundū condidit. post nobilitatem uerò generis & integritatem animæ simul & corporis, de uestitu quoq; præscribitur, quem summi à sacerdote sacris operaturo deceat. is est lintea tunica & subligar, alterū quo tegantur partes pudendæ, quas apud altare nudari nefas est, altera uerò ut expeditius obeantur ministeria. absq; amictu enim tunicati sacra libationesq; peragunt, & quicquid ad rem diuinā opus est celeriter ac incunctatè suggerunt. pōtifex autē iubetur & ipse uestē similē sumere, quādo adyta subit ut aram odoramētis adoleat, quia lintea nō cōficiuntur è mortali materia sicut uestes laneæ

III.2 PHILON. IVD. LIB. II

lanæ: assumit tamē & aliam pictam, quæ uidetur mundi
 di referre quandam imaginem, quantum è paratu eius
 apparet. primam enim indumentum eius rotundum est
 totum hyacinthinum, talaris tunica significans aerem:
 siquidem aer suapte natura nigricat & ipse talaris quo
 dammodo superne à lunari uicinia tensus usq; ad terræ
 infusa. huic superinduitur textū pectorale thoracis spe
 de, quo cælum subindicatur. nam duo smaragdi precio
 sissimi eminent in summis humeris, orbiculares, in sin
 gulis singuli, qui hemisphæria duo nobis innuunt, alte
 rum superum, alterum subterraneum. in pectore sunt
 gemmæ xij. eximijs coloribus, ternæ serie quadruplici,
 ad exemplar signiferi circuli. nam et ille terna è suis xij.
 signis in quatuor anni horas distribuit. cæterum tota
 hæc pars in qua sitæ sunt, rationale uocatur uero nomi
 ne, quoniam quicquid cælo continetur, fabricatum or
 natumq; est certis rationib. inter se congruentibus. nam
 ibi nihil non sua ratione nititur. id rationale geminus te
 xtus uariat, quorum alter claritas appellatur, alter ueri
 tas. per hanc subindicatur non esse fas ulli mendacio cæ
 lum ascendere, quod totum inde ad terrestria loca rele
 gatum sit, & demigrarit in animos scelestorum homi
 num. per claritatem uerò, res nostras clarescere naturis
 cælestibus, aliàs in obscuro futuras. liquet enim, quod
 nisi sole illustrante, non essent conspicuæ tot qualitates
 corporum, nec tot colorum formarumq; species, nec die
 rum, noctium, mensium, annorumq; discrimina. & in
 uniuersum quis distinxit tempora, nisi solis, lune cætero
 rumq; siderum cursus ac recursus concinniores quant
 46

ut enarrari possint humana facundia: unde numerorum natura nisi ex obseruatione modo dictarum temporis partium: quis in tanta maris latitudine simul & altitudine uias nautis aperuit; nisi ratio siderum? alia quoque innumera uiri sapientes deprehensa per eorum notitiam retulerunt in literas, ut procellas & tranquillitates aeris, felices ac malignos frugum proventus, æstus remissos & ardentissimos, hyemes asperas aut uernantes, siccitates & pluias; fecunditatem animantium & sterilitatem, aut ediuerso sterilitatem, et id genus alia. omnium enim rerum terrestrium in cælo signa notata sunt. ex immiterò talari pendent aurea mala punica & tintinabula & flosculi, quæ terram & aquam significant: terram flosculi quod ex ea germinent floreantque; omnia: aquam uerò punica, dicta ποικίλον ἄνθος ἢ πύσιον, id est à fluxu iuxta Græcam etymologiam. harmoniam porrò consensumque mundi partium tintinabula indicant. quæ omnia sita sunt decentissime, in summo gemmæ, pectorale illud cæli simulacrum, quia & cælum summum est. sub hoc talaris tota hyacinthina, quia & aer nigricans secundum à cælo tenet ordinem. in extrema uerò eius fimbria flores & mala punica, quia terra & aqua infimum in uniuerso sint sortite ordinem. hoc cultu pontifex utitur, totum mundum referens ornatu mirando uel menti uel oculis. Sicut enim hos aspectu ob precium simul ac uarietatem stupendo percipit magis quam ullum textile in nostris regionibus: ita interpretationem sui partium habet sapientem ac philosophicam. admonet enim pontificem ut considerata uniuersi quam gestat imagine, uia

tam præstet à natura non degenerem. deinde ut operando sacris totum mundum deprecatores alleget. Decet enim ut patris sacerdos filium eius mundum hunc ad preces uotaq; adhibeat. Est & tertium huius sacræ uestis mysterium non prætereundum silentio. nam alij sacerdotes tantum pro familiaribus amicis ciuibusq; solent rem diuinam facere: at Iudæorum pontifex non solum pro toto humano genere, uerum etiam pro naturæ partibus, terra, aqua, aere, igne, precatur & agit gratias: quippe qui existimat mundum (ut re uera est) suam patriam, solitus supplicationibus ei reddere propitium parentem conditoremq; suum. Posthæc legislator præcepit, ut qui accedit altare contrectaturus uictimas redeuntibus ad se sacræ functionis uicibus, à uino temetipsumq; absteineat, quatuor de causis, scilicet ut effugiat pigritiam, obliuionem, somnum, amentiam. merum enim laxatis uiribus corporis facit id minus agile, & in somnum uelit nolit pertrahit: animi quoq; intentionem remittens, fit ei causa obliuionis ac desipientiæ. contra sobriorum & membra sunt leuiora habilioraq;, & sensus puriores sincerioresq;, & mens ipsa perspicacior, ad prospiciendum futuris negotijs, & ad præteritorum reminiscientiam. itaq; in uniuersum uini usus censetur ad uitam inutilis, quandoquidem grauat animam, sensus hebetat, deniq; corpus oneratur. nihil enim sinit in nobis liberum, sed quicquid attingit præpedit. At cum puritati sacrisq; uacatur, tanto est hoc onus molestius, quanto grauius peccatur in deum quam in hominem. Merito igitur institutum est sacrificium abstemium, ut discrimen sit inter sacræ & profanæ

na, pura & impura, legitima & illegitima. Ceterum quoniam nemo nisi uir cooptatur in sacerdotium, non cariturus amplexuum cupidine, queruntur ei castæ uirginis nuptiæ, sanctis prognatæ parentibus ac honestis generosisq; maioribus. Meretricem enim pariter animo impuram atq; corpore, ne aspicere quidem ei licet, etiamsi quæstu relicto ad frugem redijt, eo quod olim pollutum uitæ institutum secuta sit. ipsa uerò de cætero quidem eximatur ignominie, propter propositum mutatum in melius: laudanda est enim nequitie pœnitentia, nec uetandus quo minus eam ducat quisquam alius: sacerdotem uerò ne accedat quidem propius. huius enim est eximium priuilegium, quod requirit consensum mutuum actionum eius omnium inculpabilium ab initio uitæ usq; ad exitum. Videtur enim à ratione bonisq; moribus alienissimum, cicatricosos arceri sacerdotis propter notas infelicitatis non malitiæ: eas uerò quæ non solum coactæ, uerum etiam interdum sponte formam uenditarant, postquam uix tandem resipuerint, ab amatoribus diuulsas iungi mox sacerdotibus, & è litparanibus migrare in sacra domicilia. manent enim nihilominus in animis pœnitentium cicatrices quædam et uestigia nequitie pristinae. proinde rectè honestq; uetatum est aliubi, ne merces meretricis inferatur in sacrarium. Atqui numi per se carent crimine, sed quæ hos accipit unicum suo quæstu est abominabilis. quomodo igitur admittentur in sacerdotis consortium mulier, cuius etiam pecunia profana habetur adulterinaq; quantumuis probatæ notæ ac materiæ: itaq; tanta requiritur

in pontifice puritas, ut nec uiduam sinatur ducere, siue mariti obitu desolatam, siue diuortio: primò ut sacrum semen intacto puroq; aruo capiatur, nec ullo modo misceantur huius natales cum alijs familijs: deinde ut inita cum nondum deprauatis animis consuetudine, facilius eas suis moribus accommodent. Sequaces enim & flexiles ad uirtutem sunt mētes uirginum & ad disciplinam promptissimæ. At quæ iam experta est uirū alium, probabiliter uidetur ad insitutionem difficilior, ut quæ non adeò puram habeat animam, nec instar cere leuigatam, sed iam ante inscriptis notis asperam, quæ ægrè delebiles, uel non recipiunt figuras alias, uel receptas confundunt inæqualitate sua. Virginem igitur ducat pontifex castam à nuptijs: uirginem inquam non solum cum qua nemo congressus est alius, sed ne desponsam quidem alteri, quando non sola hic requiritur castitas corporis. Reliquis sacerdotibus, quod ad nuptias attinet, præscribuntur eadem quæ pontificibus: uerum his præter uirgines etiam uiduas licet ducere, non quasuis tamen, sed quarum mariti defuncti sint. non uult enim lex materiam contentionum præberi sacerdotibus, quas uiuis prioribus maritis posteriores uix possunt effugere propter zelotypiam. cæterum illis extinctis, simul affectus talis extinguitur. & alioquin etiam æquum est pontificem puriorem sanctioremq;, sicut in cæteris rebus omnibus, sic in nuptijs quoq; se approbare, nec nisi uirginem puellam ducere. Secundi autem ordinis sacerdotibus permittitur cum mulieribus uirum expertis connubium. Quin & de genere futurarum uxorū diligēter præscri-

prescribitur, ut pontifici despondeatur non solum uirgo, sed sacerdotialis generis, ut sponsus sponsaq; gentiles sint & quodammodo consanguinei, quo magis per totam uitam moribus conueniant. cæteris conceditur ut quamuis ipsi sacerdotes sint, possint tamen ducere non sacerdotum filias: siue quòd leue sit hoc piaculum, siue quòd non expediat plebem in totum submoueri à sacerdotum affinitatibus. ideò licitum est sacerdotibus huiusmodi connubium, ut cognationi proximum. nam generi loco filiorum sunt soceris, & hi uicissim loco parentum suis generis. Hactenus de coniugio, & cura procreandi liberos. Quoniam autè generationem sequitur corruptio, etiam de uita functis leges sunt proditæ, quibus decernitur, sacerdotes non funestari ob cuiusuis amici cognatiue interitum, sed tantum sex cognationis proximæ, patris matrisq;, filij uel filie, germani germanæ uel uirginis. at pontifici in uniuersum luctu interdicitur, nec fortasse immerito. nam aliorum sacerdotum functiones habent suas uicissitudines, ut pro alijs cessantibus ministrent sacris alijs, & quibusdam luctu occupatis, nihil tamen omittatur è solennibus ritibus atq; ceremonijs. pontificis autem officia propria committuntur præter ipsum nemini. Quamobrem semper impollutus permanere debet cauens à contactu cadaueris, ut paratus sit temporibus debitis uota sacraq; sine impedimento facere. Cum enim alioqui sit deo dicatus ductorq; sacrati ordinis, oportet eum abdicari omnibus cognationis affectibus, ut charitatem erga parètes, liberos, fratres posthabeat, nec unquã ea retardatus potiora negocia differat. idem

uetatur in domestico luctu uestimenta scindere, & insigne sacerdotij suo capiti detrahere, aut è sano per occasione luctus excedere, ut ob loci ornatusq; reuerentiam resistat inæstitiæ, & fortis malit uideri, quàm miserabilis. Postulat enim in eo uiro lex præstantiorem hominem, quippe qui deo sit familiaris præ cæteris, situs in quodam diuinæ humanæq; naturæ (si uerum fateri licet) confinio, ut hoc mediatore deus propitiatur hominibus, eiusdem ministerio porrigat eis largiaturq; suam gratiam. Post hæc præcepit lex de ijs ad quos primitiarum ususfructus pertinet. Si quis, inquit, sacerdos oculum, aut manum, aut pedem aliudue membrum amiserit, aut maculam aliquam contraxerit, ad sacra quidem tractanda non admittatur propter calamitates huiusmodi, fruatur tamen sacerdotum honoribus, propter dignitatem generis irreprehensibile. Quod si aut lepra sacerdotem occupet aut seminis profluuium, nec sacram mensam attingito, nec portionem accipito honorariam, donec sistatur profluuium, & lepra decedens cutem relinquat concolorem. Quod si sacerdos rem quamcunq; impuram attigerit, aut somnio uenero pollutus fuerit, ea die sacrificijs abstineat: sed sub uesperam ablutus sinatur partem suam capere. Accola uerò sacerdotis & mercenarius arceatur à primitijs. Accola ideo, quia non omnibus uicinis mensa communis est, & cauendum ne sacra profanentur nimio humanitatis studio. Non omnibus enim danda omnia, sed quæ accipientibus conueniant. Alio quin ordo, quo nihil in uita melius, tolletur è medio, succedente confusione perniciosissima. Si enim in nauibus

onera=

onerarijs nauæ gubernatoribus pares erunt, & in triremibus æquabuntur præfectis remiges naualesq; socij. in exercitu uerò equites magistris suis, scutati ordinatoribus, centuriones legatis & imperatoribus: item in repub. concionatores senatoribus, rei iudicibus, & in uniuersum plebeij magistratibus, tumultus seditionesq; nascuntur, & ista uerbotenus æqualitas inæqualitatem rerum pariet. Nam æqualia dignitate imparibus tribuere, est inæqualitas: inæqualitas uerò, fons malorum.

Quam ob rem honorariæ partes sacerdotũ ne cum accolis quidem communicandæ sunt, ne propter uiciniam attingant quæ nefas est tangere. Nam is honor non domui habetur, sed generi. Similiter merces è sacra portione non est reddenda mercenario. Nam is si profanus sit in profanum usum uertet quæ honoris causa tributa sunt nobilissimo sacerdotum generi. Quapropter neminem alienigenam lex admittit in societatem sacratorum fructuum, etiamsi ex indigenarũ nobilitate paterno maternoq; genere sit laudatissimus, ut hi honores incorrupti permaneant penes sacerdotalem ordinem. Inconueniens enim fuerit, uictimas, sacrificia, ceterasq; altaris ceremonias committi sacerdotibus, præterea nemini, honores uerò eorum cõmunicari quibuslibet: quasi debeat illos diuexari nocturnis diurnisq; curis ac laborib. præmia uerò etiã ociosis promiscuè contingere. Verne aut, inquit, & emptio dominus suus sacerdos impartiat cibũ potumq; de primitijs. Primum quia seruus nihil lucratur nisi ex domino, cuius ipse est possessio, ut necesse sit seruũ ali è sacris prouẽtib. Deinde ne quod omnino futu

rum est, id inuiti faciamus. Nam serui, dum uelimus nos
 limus nobiscum uersantur perpetuo, & cibum potumq;
 parando mensas heriles instruunt, dum ministrant ue-
 scentibus & reliquijs efferunt, si non aperte desumunt,
 certè clam surripiunt, necessitate cogente: atq; ita uni cul-
 pæ, si tamen culpa est uti cibus dominicis, alteram ad-
 dunt furtum uidelicet, ut furtim sacris fruantur sine cri-
 mine, quod est absurdissimum. Huc accedit causa tertia,
 quod non est periculum ne primitiæ uilescant seruis com-
 municatæ, quandoquidem hi cohibentur metu domi-
 norum, qui ne insolescat possunt in officio continere fami-
 liam. Postremo sequitur lex humanitatis plenissima, sic
 præcipiens. Si filia sacerdotis nupta sacerdoti per mor-
 tem mariti fiat uidua, aut à uiuo propter sterilitatē dese-
 rat, retro in paternas ædes reuertatur, ut de primitijs
 uiuat, sicut quando uirgo erat. Nam & nunc quodam-
 modo uirgo est potentia, siquidem destituta marito ac li-
 beris, nullum præter parentem habet refugium. Vbi ue-
 rò supersunt filij filia, necessariò liberis suis mater attri-
 buit: qui cum ad paternam domum pertineant,
 matrem quoq; secum adducent in
 idem domicilium.

PHILO

PHILONIS IV=

DAEI, DE PRAEMIIS

sacerdotum & honoribus, Liber.

Acerdotibus nullam agri partem lex attribuit, unde more ceterorum in usum uitæ fructus terræ colligant: sed honoris causa deum ipsum fore sortem ac possessionē eorum pronunciat, ad res offerri deo solitas respiciens, idq; duabus de causis: primo quia summus honor est participes fieri eorum quæ deo sacrantur à gratis hominibus: deinde ut circa solum dei cultum occuparentur, ceu curam & possessionem propriam. Huc accedunt & alij honores, uirtutis ergo illis habiti, & ante omnia cibus absq; ipsorum cura laboreq; paratus. Præcipit enim lex, ut quotiescunq; panis à pistoribus fermentatur ac subigitur, totius primitiæ separentur in usum sacerdotum: atq; hoc pacto etiam offerentium pietati prospicitur. Dum enim assuescunt semper alimenti partem deo decidere, nunquam in eius obliuionem ueniunt, qua re nihil in uita potest contingere felicius homini. Cum autem hæc gens plurimum abundet numero uirorum, necesse est primitias afferre magnam copiam, ut nemo sacerdos tam pauper sit, quin diues uideatur. sed & è reliquis prouentibus imperantur primitiæ, uinum in sin-

Yy 5 gula

gula præla, triticum hordeumq; in singulas areas. similiter ex oliuetis oleum, cæteri q; mites fructus ex arboribus; ne contenti necessarijs sustentent uitam durius, aut deliciaiore uictu careant, sed hilarius mensis fruuntur cum mundicie. tertium præmium sunt primogenita mascula, ex omni genere terrestrium quæ in usum hominum ueniunt. Nam hæc iure diuino debentur sacerdotibus: ex armentis bouum & ouium caprarumq; gregibus ipsi iuueni, hirci & arietes, quippe cibo puri ac sacrificio: pro equis uerò, asinis, camelis & similibus estimationis non iniquæ precium. est autem hic quoq; prouentus maximus. nam uetere gentis huius instituto pascuntur multi greges armenta q; omnis generis animalium. hic lex non contecta primitijs omnium prouentuum, aliis insuper exigit animarum atq; corporum. nam liberi sunt parentum partes separabiles: imò (si uerum fateamur) inseparabiles, propter communem sanguinem & latentem quandam rationem generis demanantem à maioribus, natia beneuolentia coniungente affectus mutuos. Attamen & horum exiguntur primogenita primitiarum nomine, ut appareat gratam esse fecunditatem uel præsentem uel quæ speretur in postremum: id quod cedit in laudem coniugij, sacrari primum eius fructum, simulq; coniuges admonet temperantiæ, curæ domesticæ atq; concordie, ut mutuo consensu in ueram firmamq; societatem conueniant. Cæterum ne filij primogeniti sacratiq; disiungantur à parentibus, redimuntur certa pecunia, tantidem pauper ac diues, nullo respectu uel dignitatis offerentium, uel recens natorum habitudinis.

modo

modo ne quis quantumuis pauper grauetur. Quoniam enim liberi tam humilib. de plebe uiris cōtingunt quā clarissimis proceribus, obla. ionē parem debere fieri iudicauit, facultatum (ut dixi) potissimum ratione habita. Alios insuper non mediocres redditus iura sacerdotibus tribuunt, dum à singulis exiguntur decimæ frumenti, uini, olei, facturæ pecudum ex armentis ac gregibus: quanta uero hinc quoq; proueniat copi. licet ex numerosissimæ gentis frequentia cōiecturam sumere. ex his rebus liquet iuxta legis iudicium sacerdotes æquiparari honore ac maiestate regibus: siquidem illis tanquam principibus conferri tributa imperat, id quod fit longe aliter quā in cæteris ciuitatibus sub dynastis degentibus. nā hæc gementes & coactæ uix tandem conferunt, perosæ quæstores ceu pestem publicam, nunc has nūc illas causationes fingendo, ne ad præstitutum tempus tributa re presentent. At hæc gens sacerdotibus debitam pecuniā libens gaudensq; depromit, quasi non daret sed acciperet, addens fæustas ominationes & gratiarum actiones populariter, idq; quotānis nec uiris cessantibus nec mulieribus, sed alacritate spontanea, quanta nullis uerbis exprimi potest, conferentibus. & hæc quidem contri- buūtur ex priuatis possessionibus; nec desunt etiam alij redditus è uictimis, digni sacerdotibus. Nam de qualibet mactata pecude lex iubet duas certas partes eis decidi, armum dextrum & pectoris pinguedinem: quarum altera significat requiri in eis fortitudinem in omni actione legitima, siue dandum siue capiendum siue operandum sit quippiam: altera uero animū placatum & alie-

num

num ab ira postulat. Hunc enim aiunt habitare in pectore, ubi natura collocauit uim irritabilem, ceu militem in praesidio, munito uidelicet compage ossium firmissima, neruis adstricta ualidis. De pecudibus autem quæ aliàs mactantur causa uiscerationis, tria suo iure sacerdos accipit, armum, maxillam, & quod omentum dicitur. Armum ea ratione quam modo diximus. Maxillas uero, ut capitis, quod inter membra præeminet, sermonisq; primitias. Nam hic promanare non potest nisi maxillis cōmotis, unde *σπρόνας ἀπὸ τῆς σείσθαι*, hoc est ab huiusmodi commotione Græci has nomināt. Nam ijs plectro lingue percussis, omnia uocis instrumenta consonant. Omentum uero uentris est protuberatio: uenter porrò nil aliud quàm præsepe brutæ concupiscentiæ, qui potationibus rigatur & in gluuie, & inundatur alijs post alias cibi potusq; delitijs, suis more gaudens in cœni uolutabro degere. Proinde locus excrementis dicatus, conuenientissimus est illi turpi & intemperanti pecudi. Ad uersatur autem ei temperantia, quam exerceri & labore studioq; confirmari decet modis omnibus, ut bonum maximum ac perfectissimum, priuatim & publice utile. Quocirca gulosa cōcupiscentia, cum sit impura profanaq;, merito extra uirtutis fines exulat. Temperantia uero pura uirtus & immaculata, cibi potusq; negligēs, ut contemptrix uoluptatum ad uentrem pertinentium, ad sacrum altare admittitur: aufertq; illam uentris protuberantiam, quo magis admoneatur despicere gulam insatiabilem, & quicquid accendit hanc concupiscentiam. Quin & holocaustatum, quorum uix iniri potest

test numerus, tergora cedunt sacrificis, unde quæstus cæ-
 primis opimus percipitur. Satis igitur apparet, quam-
 uis tribus destinata diuino cultui exfors agrorum sit,
 alia tamen ratione prospectum ei honorificentius, ut si-
 ne labore suo uiuat è primitijs & oblationibus. Sed ne
 quis è conferentibus exprobrat accipienti suum benefi-
 cium, iubentur prius in templum deferre munera, ut tū-
 demum inde sacerdotes desumant. Decebat enim pro di-
 uinis beneficijs largissimis aliquam ex rebus uictui ne-
 cessarijs delibari gratiam: autorē uero eorum cum ipse
 nulla egeat, ista largiri templi ministris & sacrorum cu-
 ratoribus. Nam quisquis non ab hominibus, sed à Deo
 nunquam non in omnes benefico munus accipit, saluo
 pudore accipit. Itaq; tot prænijs decretis sacerdotū or-
 dmi, si quis eorum eget honeste uiuens sine crimine, uel
 tacitus nobis legum contemptum opprobrat. Nam si ea-
 rum iussis pareremus, et oblationes debitas in quæ opor-
 tet usum uerteremus, haberent illi non solum uictum ne-
 cessarium: uerum etiam cætera delicatioris uitæ subsi-
 dia. Sicut ediuerso uictus sacerdotum lautior, argumen-
 tum euidentis esse potest pietatis publicæ, & legum sema-
 per seruatarum summa diligentia. Verum quorundā in-
 curia (nec enim tutum est id imputare omnibus) sacratis
 uiris affert pauperiē, imò (si uerum fateri licet) illisipsis
 ab officio decedentibus. Nam leges contemptæ nocent
 contemptoribus, quamuis seductis & inescatis ad tem-
 pus aliqua illecebra. Cæterum nihil utilius, quam sequi
 leges naturæ, utcunq; primus earum gustus austerus et
 immitis uidetur. Tot lucrorum accessione ubi satis pro-
 spectum

ſpectū eſt ſacerdotibus, etiā ſecundi ordinis habita eſt ratio. Hi ſunt æditui, pars fungentes ianitorū, pars uero atrienſiū officio, ne quis profānus uolens nolens ue trāſcēdat ſacrata limina. Alij circumquaq; obuercantur noctu et interdium, per uices ſortiti diurnas nocturnasq; ſtationes atq; cuſtodias. Rurſum alij porticus atriuūq; uerunt & exportant ſcobs ac quiſquilijs, curantq; munditiem. & mercedem accipiunt uictum ex decimis, ut prouentu proprio. Verum his ipſis decimis eis frui non licet, prius quā harum quoq; decimas offerant primi ordinis ſacerdotibus. Tunc enim demum libere fruuntur, non antea. Oppida quoq; quadraginta octo acceperunt lege concedente & cuiuſq; pomœria per duo milia cubitorum in circuitu paſcendis pecudibus, & in reliquos uſus oppidis neceſſarios. Ex his ſelecta ſunt ſex, tria cis Iordanem, tranſammana totidem, in refugiū eorum qui nolentes cædem fecerint. Quoniam enim qualemcunq; homicidam neſas erat ſānum introgredi, ut ſe religione loci tueretur, iam dicta oppida ſunt aperta uelut aſyla ſecundaria, propter incolarum honorē ac priuilegium, qui ſupplicibus contra uim futuri erant præſidio, non armorum ope, ſed dignitatis reſpectu, & iuſta reuerentia ſacerdotalis ordinis. Cæterum profugus iubetur continere ſe intra ſepta oppidi quo receptus eſt, ne in ultores cæſi cognatos incidat, in homicidam quauis non ſpontaneum ſeuituros propter extincti deſiderium, quod officit æquitatis examini. Quod ſi oppido exire auſus fuerit, ſciat ſe in manifeſtam ruere perniciē. Nec enim illius à ſe occiſi cognatos latere poterit, ſed cō-

feſtina

festim peribit interceptus eorū laqueis & castibus. Terminus autem huius exilij, sit idem qui uitæ summi pontificis, quo defuncto impetrabit ueniam, & ad patriā reditū. His similibusq; legibus perlati de sacerdotio, deinceps docet de animalibus, quæ nā sint sacrificijs idonea.

PHILONIS IV=DAEI, DE ANIMALIBVS idoneis sacrificio, deq; uictimarum generibus,
Liber.

ANIMALIA quæ in sacris macla=ri solent, aut terrestria sunt aut uolucra. sed uolucrum cum sint innumera species, præteritis cæteris omnibus, duas tantum selegit Moses legifer: quoniam columba inter natura mansuetas & gregatim uolitantes est mitissima, turtur uero inter solitarias cicutu facilima. Terrestrium quoq; innumeris gregibus omisis, tria præcipua selegit genera, boum, ouium, caprarumq; ut mitiora māsuetioraq;. Siquidem armenta magna boum, magni greges caprarum & ouiu, ab uno quouis aguntur, nec solū uiro, sed & puero, dū exeūt in pascua, rursumq; suo tēpore decen=

decenter ad septa redeunt. Quod autem animalia hæc ingenio miti sint prædita, uel illud euidens est indicium, quod omnia uescantur herbis non carnibus, nec unguibus aduncis armata, nec continua serie dentium. Nam gingiue dentibus aliquot destitutæ sunt. Præterea maxime uitam iuuant hæc animalia. Arietes uescitum præbent tegendis corporibus. Boues arando terram sementi præparant, & fruges ipsas tritura reddunt alimento utiles. Ex caprarum pilis ac tergoribus contextis consutisq; sunt penulæ uiatoriæ, uelaminaq; militib. & alijs quos necessitas aliqua cogit extra urbes sub diuo degere. Requiritur autem integra hæc omnia, illæsa partibus omnibus, & maculis etiam neuisq; carentia. Tanta enim cautela utuntur in hoc negotio & qui offerunt uictimas & ipsi sacrifici, ut probatissimi sacerdotum peritissimiq; ab extremis pedibus exorsi per totum corpus inquirant quæ sunt conspiciua, ne uentre foeminibusq; celetur uel minima labecula. Adhibetur autem hæc cura non propter uictimas, sed ut sine omni culpa sint qui eas maectandas offerunt. Submonetur enim his symbolis, ut quoties accedunt altaria, uel nūcupaturi uota uel reddituri, nullum uitium nullumq; morbum afferant in anima, sed contentur omnino nitidam & immaculatam in conspectum dei producere, ne uitam auersetur. Quoniam autem quedam sacrificia fiunt pro uniuersa gente, quedam pro uniuerso (si uerum fatendum est) humano genere, quedam pro singulis rem diuinam facientibus, prius dicitur de publicis. Est enim in his ordo mirificus. Nam alia sunt quotidiana, alia recurrunt septimo quoq; die, alia cum

sacrae

sacris nouilunijs, alia ieiuniorum tempore, alia tribus festis precipuis. Itaq; agni duo iussu legis mactantur quotidie, mane ac sub uesperam, uterq; cum gratiarum actione, alter pro diurnis, alter pro nocturnis beneficijs, quæ indefinenter Deus largitur humano generi. is numerus duplicatur septimo quoque die, ut par pari addatur, in æternitatis honorem, quod septimus dies mundi natalis sit. Quapropter hebdomadarias uictimas placuit esse similes quotidianis & continuis. Institutum est etiam ut quotidie bis adolerentur odora menta fragrantissima in ara quæ intra uelum est, oriente sole occidenteq; ante matutinum & post uespertinum sacrificium: ut sacram sanguine fiant pro nobis qui cõstamus è sanguine, incruenta uero pro principali nostri parte anima, ratione prædita, factaq; ad exemplar diuinæ imaginis. panes item septimo quoq; die proponuntur in sacra mensa, pares numero mensium, in quaq; serie seni, pro ratione æquinoctiorum. Nam seni menses intersunt uernum inter autumnaleq;. Post uernum fruges maturescunt, quando fructus arborei se proferre incipiunt: qui mox post autumnale maturescunt, quando sunt sementis initia. Sic natura sempiternis orbibus in sese recurrentibus alia post alia dona mortalibus per uices cumulat, quod significatur per bis senos panes propositos. ijdem admonent nos temperantiæ inter omnes uirtutes utilissimæ, quam comitantur facilitas, simplicitas, frugalitas, hostes cupiditatis & intemperantiæ. panis enim alimentero contentus esse potest sectator sapientiæ, habiturus salutem corpus & mentem sobriam, cupediæ uero, placet

tæ, bellaria, commentaq; alia curiosa pistorum & coquorum, gustui præ cæteris sensibus inerudito illiberaliq; seruientium ad nihil honestum & spectatu uel auditu dignum, sed ad miseri uentris desideria, conciliant mortuum corpori tum animo plerunq; insanabiles. cum panibus autem sal & thus mensæ imponitur: quorum altero significatur, nullum esse condimentum frugalitate suauius, ex sapientum sententia: altero uero, uidelicet sale, rerum omnium perpetuitas. nam hic cõseruat ea quibus inspargitur, & sufficit uice obsonij. Ridebunt hæc sat scio, isti qui nihil tractant præter epulas & cõuiuia, lautarum sectatores mensarum, seruiliter inhiantes auiibus, piscibus, carnibus & id genus cæteris, qui ne in somnis quidem unquam ueram libertatem gustarunt. eos ego contemnendos iudico his qui deo uitam suã approbare cupiunt, docti uoluptates aspernari, & assueti mentem oblectare naturæ contemplatione. Post hæc legislator distinguit sacrificia trifariam, in holocausta, & quod pro salute, & quod pro peccato uocatur. Deinde singula exequitur accuratissime. seruato respectu decori pietatisq;. Quin & ordo in hac diuisione spectatur aptissimus. nã si quis examinare uelit causas, cur illi priusci homines aggressi sint sacrificia, tres præcipuas inueniet. Vnam cultum dei, uel per se honestũ ac necessariũ: alteram uero, utilitatem sacrificatium. ea duplex est, diis bona impetramus, & à malis eripimur. Cæterũ primo illi generi, quod solum dei honorem sibi proponit, lex apte holocausta tribuit, quando uictima integra igne absumitur, humana cupiditate nihil inde sibi usurpate.

Alte=

Alterum genus quoniam ad homines pertinens ipsorū
 opinione diuiditur, etiam lex subdistinguit, ut alio bo-
 na querantur, quod nominatur pro salute: alio fuga ca-
 lamitatis, quod pro peccato dicitur. atq; ita holocausto-
 ma solius est dei, cui semper debetur honor etiamsi ni-
 hil expectaremus ab eo gratiæ, reliquæ duæ species ad
 nos proprie pertinent: altera incolumitatem postulans
 & profectum in melius: ea uero quæ pro peccato nūcu-
 patur, ueniam delictorum & medicinā languentis ani-
 mæ. Dicemus de singulis quæ lex ipsa præcipit, initio sã-
 cto à specie præstantissima, hoc est ab holocausto-
 mate. Ante omnia, inquit, seligatur mascula uictima ex anima-
 libus puris ad sacrificium, iuuenus, aut agnus, aut hæ-
 dius. Hanc qui offert, ablutas manus imponat eius capi-
 ti. Tum aliquis sacerdos accipiat eam & immolet, mox
 alius sanguinem eius exceptum phiala fundat per alta-
 ris circuitum. detractoq; tergo uictimæ, artus in fru-
 sta concidantur, & ablutis intestinis atq; pedibus, tota
 uictima igni altaris tradatur, congestis rursus in unum
 partibus quæ modo dissectæ fuerant. Hæ sunt quæ diser-
 te lex præcipit. subest tamen intellectus obscurior, qui è
 signis quibusdam declaratis elicitur. primum sexus mas-
 culinus in uictima requiritur, quia præstantior est quàm fo-
 mina, & primæ causæ efficienti propinquior. nam quic-
 quid foemineum est imperfectum censetur, & subdi-
 tum, ut quod patitur magis quàm agit. Porro cum
 anima nostra constet è duabus partibus, bruta ratio-
 naliq; , rationalis uidelicet intellectus masculini est ge-
 neris, foeminini uero bruta illa quæ sensus sortita est.

Intellectus autem sensui tanquam uir mulieri præstat to-
 to genere, quippe purus inculpatusq; , purificatus perfe-
 ctis uirtutibus. ipsa est tota deo grata & sanctissima ho-
 stia. cæterum quod manus imponuntur capiti uictimæ,
 euidens indicium est innocentie, uitæq; sine culpa exactæ
 iuxta nature leges & diuina oracula. postulat enim
 deus à sacrificante primum bonam mentem, sanctam &
 in pietate exercitam: deinde uitam benefactis ornatam,
 ut dum manus imponit, possit libera conscientia dicere:
 manus hæ nec muneribus corruptæ, nec innocenti san-
 guine pollutæ sunt, noxam iniuriam uulnus uim intule-
 runt nemini, nulli rei turpi præbuerunt ministerium, sed
 rebus honestis ac utilibus, quæ uiris iustis, honestis sa-
 pientibusq; probantur. Sanguis autem circum altare fun-
 ditur, quia circulus figura est perfectissima, ne huius li-
 bationis exfors sit ulla pars animæ. nam animam quodam
 modo libare uidemur sanguine. Figurata igitur doce-
 mur, ut integra mente in orbem choreas agitante per
 omnes consiliorum, dictorum factorumq; species deum
 colamus. Nec mysterio caret quod iubemur intestina et
 pedes ablucere. per intestina enim lota subinnuitur oportere
 cupiditates abluere, abstergiq; maculas contractas ex
 ebrietate ac crapula, uitij humane uitæ ualde noxijs.
 Pedum uero lotio significat, non humi posthac inceden-
 dum, sed per æthera. Amans enim deum anima re uera
 in cælum à terris emicat, sumptisq; alijs petit sublimia,
 cupida oberrandi cum sole, luna cæterarumq; stellarum
 sacra militia, ipso deo duce atq; imperatore, cuius in ex-
 pugnabile regnum iuste moderatur uniuersa & singula.

Quod

Quod autem mēbratim uictima diuiditur, sic interpretantur, uel quòd ad unū refrantur omnia, uel quòd orta ex uno in unum redeant: id quod nonnulli sufficientiam nominant, alij uero mutuum fomētum ornatumq; elementorum quatuor. Mihi uerisimilior coniectura uidetur, admoneri hoc pacto dei cultricem animā, ut Ens illud non temere colat, sed certa ratione atq; scientia. Ea ratio consistit in hoc, ut diuidantur ac distinguantur dei uirtutes & potentiæ. Nam deus est bonus, conditor parensq; huius rerum uniuersitatis, prouidens suis operibus, seruator atq; benefactor, idem beatissimus omniq; felicitate refertissimus: quæ singula tum per se maiestatem habent mirificam, tum collata cum alijs eiusdē generis. Idem dicendum uidetur & de rebus cæteris. Quoties subit tuum animum uoluntas agēdi deo gratias propter mundum conditū, age & pro uniuerso & pro integris eius partibus tanquā animalis perfectissimi: atq; ut clarius loquar, pro celo, pro sole, pro luna cæterisq; uel fixis uel erraticis sideribus: deinde pro terra cum suis animalibus & stirpibus, pro mari ac perennibus torrentibusq; fluuijs, & his quæ uictum in eis sibi querunt. deniq; pro aere ac huius partibus. Nam hiems, æstas, uer, autumnus, anni tempora tuende uitæ necessaria, mutationes sunt aeris commode rebus sublunarijs. quod si quando gratias agis pro hominibus, id non in genere tantum fieri oportet, sed speciatim iuxta distinctiones præcipuas, pro uiris ac mulieribus, pro Græcis ac barbaris, pro insularibus æque ac pro continētum colentibus. itē si pro uno uiro uota facis, diuidenda sunt non in minu-

tias, sed in ea quæ sunt potissima, ut res animi ac corporis, & rationis atq; sensuum. Non est enim ingrata Deo pro his singulis gratiarum actio, uel deprecatio. Hactenus de holocaustis: nunc sacrificium quod pro salute uocatur, considerandum uenit. In eo non refert utrius sexus sit hostia, uerum ex ea tria hæc debentur sacrificis, adeps, fibra iecinoris, & renes duo. Cætera in epulâ cedunt ei qui obtulit. Cur autem dictæ partes interaneorû sacratæ sint, non obiter dispiciendum est. equidem sæpe de his rebus cogitans, miratus sum cur ex ea uisceratione lex desumens ceu primitias fibram iecinoris, et renes cum adipe, nec cor requirit nec cerebrum, utraq; sedem principalis partis animæ. nec dubito alijs quoq; nonnullis, sacras literas magis mente quàm aspectu perlustrantibus eandem questionem occurrere: qui si causam probabilem inuenerint, & sibi & nobis profuerint. sin minus, nostrum commentum iudicent, an uideatur uerisimile. est autem hoc, principalis nostri pars capax est iniustitiæ, timiditatis, imprudentiæ, cæterorumq; uitiorû: habitat autem in duabus modo dictis sedibus, corde atq; cerebro. itaq; sacra lex æquû iudicat, nõ oportere ad altare dei, ubi solet impetrari omnium peccatorû & iniquitatum remissio, inferri uis illud et conceptaculû, in quo mens proclinauit ad iniustitiã ac insipientiã, deflectens à uia ducente ad uirtutem honestatq;. Stulû enim fuerit in ipso sacrificio reficari nõ aboleri peccatorû memoriã. & hoc est opinor, cur neutrum offeratur principalis partis conceptaculû, neq; cor neq; cerebrû. quæ aut iussu legis offeruntur, cõpetentẽ habent rationẽ. adeps propter

pin=

pinguitudinem proteſtricem extorum. eſt enim pro a-
 mictu, & multum ea iuuat ſua molitie. Renes uerò pro-
 pter neruos tendentes genitalia, qui tanquam boni uici-
 ni genituram adiuuant, quoties abſq; impedimento na-
 tura operatur feliciter. Sunt enim ſubcruenta quedam
 lacuna, per quas ſe humida excrementa exonerant. Per
 neruos autem proximos (paraſtatas uocant medici) ge-
 nitura deriuatur. Fibra porrò iecinoris, eſt praſtantissi-
 mi uifceris delibatio, cuius opera cibus in ſanguinẽ uer-
 titur; moxq; per uenas ad cor promanat, diſtribuendus
 porrò in omnes partes corporis. Stomachus enim gulæ
 ſubiectus cibos dentibus præmanſos excipit & præpa-
 rat. ab hoc traditos uenter conficit ſecundo miniſterio, à
 natura ſibi aſſignato, eos in ſuccum mutās. è uentre duo-
 caui tubuli enaſcuntur, facti ad digeſtionem & mutan-
 dum illum ſuccum in ſanguinem. digeſtiuus quicquid cõ-
 coctu eſt difficile in fellis ſecernit ueſiculam. alter uerò
 perpurgatum iam calore colatumq; ſanguinem uitalem
 ad cor tranſmittit, unde (ut dixi) deriuatur in corporis
 totius uenas ſinuofis flexibus, alimentum ei ſuggerens.
 Accedit huc quòd iecinoris natura ſublimes & leuiga-
 ta refert inſtar politiſſimi ſpeculi propter nitorem abſo-
 lutiſſimum: ut mens quoties à diurnis curis ceſſat in ſom-
 num ſoluto corpore, nullis interturbata ſenſibus, ſei-
 ipſam ſuoſq; intellectus in ſecefſu purè diſpiciat, intuen-
 do iecur tanquam ſpeculum: & in eo ſincere contem-
 plata res intelligibiles, circumſpiciat ſibi obuerrantes
 imagines, quo turpes fugiat, contrarias eligit, & ex is
 imaginationum conſideratione ceu uates coniecturam

de futuro faciat. In hoc genere duobus tantum diebus epulari fas est, ita ut nihil reliquiarū super sit in tertium, idq; de causis pluribus. Vna, quia sacre mensæ usus tempestiuus debet esse, curando ne quid corrumpatur mora temporis, cum carniū uel conditarum natura sit obnoxia putredini. altera, quia uictimarum partes non sunt in penum retrudendæ, sed in medium proponendæ omnibus indigentibus. iam enim sunt nō offerentis, sed eius cui litatum est: qui cum sit beneficus ac munificus, uult conuiujs uocatis communicari suū epulū, non eius qui exhibet: quem sic cogitare iubet, ministrum esse ipsū conuiuij non dominum. nam apparatus fit de liberalitate domini, quam dissimulari non decet, præferendo humanitati sordidam parsimoniam. postrema, quia sacrificium hoc pro salute duorum offertur, corporis et animæ: proinde suus cuiq; dies epularis tribuitur: quod æquū uideatur ut primæ dici cōuiuium admoneat nos salutis animæ, sicut postera dies sanitatis corporis. Quoniam autem tertium nihil est cui propriè quæratursalus, serio uetitum est proferri epulū usq; diē tertium, ita ut ne per obliuionem quidem liceat superesse reliquias absq; piaculo. Quod si quis hos ritus negligat, se uere diuina uoce obiurgabitur: Hoccine homo ridende putas sacrificium? nihil moror tua sacra profana polluta execrataq;, carnes istas quas tibi ipse coxisti uetri seruiens, ne in somnis quidem doctus rationem ueram sacrificij. Ad hoc genus pertinet illud etiam sacrificium quod laudis dicitur, et fit ad hunc modum, Cum aliquis in nullam aduersitatem incidit uel rerum externarum.

uel

uel corporis, sed quieta tranquillaq; uita fruitur, prospere degens & feliciter absq; offensis damnisq; omnibus, longum uitæ cursum ceu nauim in alto dirigens in serenitate perpetua, secundæ fortunæ auris à puppi aspirantibus, necesse est ut deo gubernatori debeat sanitatē continuam & nō interpellata commoda, atq; in uniuersum sinceras felicitates nullis uitiatas calamitatibus: & bonorum largitorem demereatur hymnis, laudationibus, sacrificijs, & alijs gratiarum actionibus: quæ omnia comprehenduntur laudis nomine. hanc uictimam nō biduo, sicut priorem illam pro salute, sed ipsa prima die lex iubet absumi: ut qui experti sunt propensum paratumq; fauorem cælestis numinis, incunctanter de hoc sacrificio impertiantur alijs. Sequitur quod pro peccato nuncupatum, uariatur & personis & hostiarum genere: personis pontificis, totius populi, principis, plebeij: uictimis uerò uitulo, hirco, capra uel agna. uacca quoq; offeritur in hoc genere, ab ijs qui uel per imprudentiam peccarunt, uel scientes quidem & uolentes, sed iam mutata uoluntate factum suum damnant, & uitam melius instituunt. Pontificis peccata & populi simili expiantur uictima, uidelicet uitulo: principis uerò minore, tamen & hac mascula. Hircus enim cæditur. At priuati etiamnum deteriore. Fœmineum enim non masculum pecus maectatur. Decebat autem principem priuato homini præferri uel in sacrificio: sicut principi populum, quando quidem totum est sua parte potius. Pontificem uerò equiparari populo in expiatione impetrandaq; peccatorum uenia. habetur tamen is honor pontifici non propter

pter ipsum, sed quia minister est populi, publice uota faciens soluenda totius gentis nomine. Præceptum autem quod ad sacra hæc attinet, est mirificum. Si, inquit, pontifex ignoranter peccauerit: moxq; addit, ut delinquat populus: tantum non dicens, uerum pōtificem expertem peccati esse. Quod si quando labatur, id ei nō priuatim sed propter populum accidere, ita ut in promptu sit remedium. mactato enim uitulo iubetur digitum intingere in sanguinem, & septies eum aspergere contra uelum sacrarij, quo loco sacra uasa sunt reposita: deinde aræ quadrangulæ in qua solet suffitus fieri, cornua quatuor eodem ungere, reliquum uerò profundere ad basim altaris in atrio: ibi offerre illa tria quæ diximus in salutari sacrificio, adipem, renes, fibram iccinoris. tergus uerò atq; totum reliquum corpus ad pedes à capite unā cum intestinis efferi in locum mundum quò solent deferri altaris cineres, atq; ibi exuri strue lignorum supposita. idem ritus est sacrificij quo totus expiatur populus.

Quod si quis princeps peccauerit, capro ut dixi expiabitur: priuatus uerò ciuis aut capra aut agna si malitiam huic scemina conuenit, sicut mas magistratui, cætera sunt ritu eodem ab utroq;, unguuntur altaris subdiuisis cornua, offeruntur adipem renes & fibra iecinoris; reliqua cedunt sacerdotibus in epulas. Quoniam autem peccata quædam in homines quædam in ceremonias committuntur, hætenus de peccatis in homines factis mandatum est: cæterum si quis deum & sacra eius offendat, expiabitur ariete, si prius luat pro damno dato precium, quinta parte super iustam æstimationem addita.

Hec

Hæc & similia postquam legislator præscripsit de delictis ignorantie, deinceps transit ad ea quæ admittuntur à uolentibus ac scientibus. Si quis, inquit, mentitus fuerit de societate, aut deposito, aut rapina, aut inuentione rei perditæ, deinde ad uitandam suspicionem iurare non recusarit, & tandem arguente se intus conscientia periurium suum abnegationemq; ipse damnans cõfessus fuerit, ac ueniam petierit: merebitur delicti obliuionem, quandoquidem ueram pœnitentiam re magis quàm uerbis approbat, dum reddit depositum aut rapinam aut inuentum, aut in uniuersum quicquid alienum usurpauit, superaddita quinta precij parte in solatium eius cui fecit iniuriam. Cui postquam satisfecerit, eat, inquit, in templum oraturus ueniam & peccati remissionem, non contemnendam aduocatam adducens curam animæ, emergentis è calamitate grauissimâ, & à morbo penè letali redeuntis ad sanitatem pristinam. Hic quoq; iubetur immolare arietem, sicut ille præuaricatus ceremonias. Nam illud peccatum inuoluntarium lex æquat peccato in hominem uoluntario, nisi huic quoq; religionis contemptus accedat. ut autem periurus pœnam effugiat, remedium est uitæ correctio. Hic obseruandum, quod quæ pro peccato altari offeruntur ex uictima, sunt eadem quæ in salutari sacrificio, adipēs, renes, & fibra iccinoris. nam et pœnitentiæ genus quoddam salutis est, dū animæ affectio quouis corporis morbo grauior effugitur. Reliqua uiscera dantur ad cibum, sed alijs, alioq; loco ac tempore. Nam locus epuli sanum est, tempus uero unus dies non duo, & sacerdotes soli epulantur,

it.

ita ut nec eorum domestice fornice, nec ipsi qui offerunt, partes capiant. nihil enim extra sanum effertur, ut delictet ne poenitenti exprobrentur peccata pristina, iactata in vulgum sisarris inimicorum & linguis petulantibus gaudium aliena ignominia. prestat igitur ea contineri intra sacra limina, ubi fit expiatio. a sacerdotibus autē absumitur uictima de causis compluribus. primo, in offerentis honorem. nam conuiuarum dignitas orbat eum qui excipit conuiuio, deinde ut poenitentes securius credant se habere deum propitium: alioquin eius famuli hanc mensam non accederent, nisi anteactis omnibus obliuioni traditis. Tertia causa est, quia sacrificare nulli sacerdoti, nisi integro, permittitur, cui ne minima quidem insit labecula. Atq; ita monentur quotquot a delictorum uia decedunt, ut æmulentur puritatem sacerdotum, qui de oblatione ipsorum epulari non dedignati sunt. ideo sacrum hoc intra unam diem absoluitur, quia peccantes cunctatio decet ac procrastinatio, in benefactis uerò properandum est. Sed quæ pro pontificis aut totius populi peccato maectantur, damnata cibus exuruntur (ut dixi) in sacro cinere. nemo est enim aut pontifice aut gente potior, qui deprecator allegari possit pro his peccantibus. merito igitur uiscera consumuntur incendio sicut fit in holocaustis, idq; in honorem offerentium: non quod dignitatum respectus habeatur in sacrificijs, sed quia hominum excellenti uirtute præditorum uereq; sanctorum peccata nō multo deteriora sunt quam benefacta quorūdam uulgarium. quemadmodum enim uberes agri etiamsi spem coloni fallant, tamen plus ferunt

runt fructuum quàm suapte natura maligni : sic proborum piorumq; quantumuis modica officia non cedunt istorum fortunatorum sed malorum amplis meritis, nõnunquam fortuitis magis quàm uoluntarijs. His ita ordinatis speciatim de tribus sacrificijs, holocaustate, salutaris, & pro peccato, addit aliud ex his constitutum omnibus, ut eis bene inter se conuenire nos doceat. id genus ita coniunctum, uotum magnum dicitur. Cur autem sic nominetur dicturi iam sumus. Cum aliquis sacrarit omnium suarum rerum primitias ac decimas, tritici, hordei, olei, uini, pomorum optimorum, primogenitorum animalium, mactatis puris, impurorum uerò per soluto precio, non habens amplius materiam in qua pietatem exercent, seipsum dedicat, pietate ac sanctitate nullis uerbis effabili. ideò magnum hoc uotum appellatur. nihil enim quisquam possidet seipso preciosius, qua possessio ne tunc ceditur. huius uoti reo præcipiuntur hæc. primum ne mero utatur alioue potu ex uuis factitio, imò ne alio quidem ullo qui afferat temulentiam & mentem labefaciat, ut sacratus iam inde à uoti nuncupati tempore. nam qui sacris operantur, sitim aqua restingunt, ne in ebrietatem uetitam incidant. deinde ad præstitutam diem, ritè offerret tres uotiuas uictimas, agnum, agnam, & arietem, illum in holocaustum, illam pro peccato, arietem uerò in salutis hostiam. nam uouenti conueniunt hæc omnia: holocausta, quia non sua solum, sed se quoq; deo dicat: pro peccato uictima, quia homo cum sit, quantum libet perfectus, peccato non caret: pro salute autem, quia salutem suam acceptam fert non homini
medicæ

medico, sed seruatori uero deo, huiusq; potentijs. nam mortales ne sibi quidem sanitatem conferre ualent. si quidem nec omnibus, nec iisdem semper profunt, interdum nocent etiam, quia negocium hoc aliunde pendet, nempe à medicamentorum uiribus. Mirandum etiam quod animalia tria quæ sacrificijs diuersis offeruntur, omnia sunt eiusdem generis, aries, agnus, agnæq; significatur enim hoc pacto, sicut paulò ante diximus, hæc sacrificia esse sibi inuicem germanitate quadam coniunctissima, quia & poenitens seruatur, & seruatus recolligit se à morbis animæ, & uterq; properat ad integram perfectamq; habitudinem, quæ subindicatur holocaustatis symbolo. Quoniam autem sic sacrificas offert seipsum, & sacrum altare nefas est pollui humano sanguine, & opus fuit omnino eius partem offerri aliquam, electa est quæ detracta nec dolorem afferret nec noxiam. Cum enim corpus sit instar quoddam arboris, tanquam frondes superflue capilli ex eo præfecti mittuntur in ignem, quo ritè coquantur carnes salutaris hostiæ: ut quia uotiuam partem inferre in altare non licet, saltem ignem sacratum lignis admixta nutriat. Hæc sunt sacra omnibus popularib. cõmunia. Sunt & alia priuatim sacerdotum sacrificia, ne se putent immunes propter functionem sui ministerij. Nam & hi offerunt quæ decet offerri ab hoc ordine, non cruentas uictimas, sed simillam, cibum hominis purissimum, quod perpetuum & quotidianum est sacrificium, sacre mensuræ decima pars in dies singulos, cuius dimidium mane, dimidiũ offertur uespere, frixum in oleo, quod non estur tamen. mandat enim oraculum

ut quæuis oblatio sacerdotis exuratur ignibus, nullis ad cibum seruat relinquijs. Hactenus de uictimis, nunc dicemus de has offerentibus.

PHILONIS IV DAEI, DE VICTIMAS offerentibus, Liber.

Offerenti uictimas lex præcipit, ut purus fiat corpore ac animo: animo quidem à morbis atq; uitijs tum dicta tum facta corruptibus: corpore uerò à maculis, & alijs rebus id contaminare solitis. Vtriq; suæ lustrationes inuenta sunt, animo per hostias sacris idoneas, corpora per lauacra & aspersiones, de quibus paulò post dicturi sumus. æquum est enim ut prius agamus de potiore nostri parte anima. quæ est igitur huius purificationis? Vide, inquit, tu quisquis es, ut uictima quã offers sit integra, eximia, carens maculis omnibus, probata acri & incorrupto sacerdotũ iudicio, haudquaquã fallendo propter continuã experientiam. nisi enim eam tum mente tum oculis exploraueris, non elues peccata & contractas in omni uita maculas, siue oblatas inuito siue uoluntarias. in hoc enim tam accurato examine uictimæ inuenies figuratè significari morum tuorum emendationem

& profectum in melius. Nec enim bruta legi curæ sunt; sed animæ rationis compotes. Itaq; de offerentibus non de uictimis est sollicita, ne quod uitium eis infideat. De cætero corpus (ut dixi) lauacris & asperſionibus purificat, nec tamen asperſum ſemel aut ablutum mox intra ſanũ admittit, ſed iubet foris expectare per ſeptem dies, & interim aspergi bis, tertia ſeptimãq; die, ac tum demum poſt ablutionem ad ſacrificandum ingredi. Nunc conſideremus quã prouidè hæc fiant & quã philoſophicè. Cæteri ſerè omnes aqua pura luſtrantur, marina pleriq; aut fluuiali, aut urnis hauſta è fontibus. At Moſes cinere præparato è ſacri ignis reliquijs (id quomodo fiat mox dicetur) de hoc nonnihil ſumptum iubet in uas indere, & aquam ſuperinfundere: deinde hyſſopi ramo in hac temperatura tincto luſtrandos aspergere. Eius rei cauſa non abſurde hæc colligitur. Admonet eos qui ad dei cultum accedunt, ut antea omnia ſeipſum noſcant & ſuam eſſentiam. Nam quiſquis ſeipſum ignorat, qui poteſt ſummam illam & excellentiſſimam dei potentiam percipere? Eſt igitur noſtra, quantum ad corpus, eſſentia terra & aqua, id quod docemur hac purificatione: quando hoc ipſum creditur ad purgandum utiliſſimum, noſſe ſeipſum, ex quibus & quã nihili rebus conſtemus, ex aqua & cinere. Nam hæc reputatio conſeſſim arrogantiã inſidiatricem animo eximit, ſimulq; ſuperbiam: atq; ita deum homini conciliat inſenſum huiusmodi uitij. Rectè enim aliubi dictum eſt: Qui ſuperbis dictis factiſq; non abſtinet, non homines ſolos ſed & deum irritat, æquiſſimum optimarum rerum opificem.

itaq;

itaq; aspersione hac sic excitamur & tangimur, quasi hæc ipsa elementa terra & aqua nos appellent in hunc modum: Nos sumus uestri corporis essentia. ex nobis natura, id est, ars diuina, contemperatis effinxit humanam speciem. ex nobis compacti prodistis in lucem, in nos rursus soluendi post obitum. nihil enim in nihilum recidere natura patitur, sed unde est initium, eodem finis redit. Nunc tempus est exhibere quod promissimus, quæ nam sit huius cineris proprietas. non è solis lignis combustis fit; sed è uictima etiam ad talem expiationem idonea. præcipit enim lex; uaccam rufam indomitam mactari extra pomerium. deinde pontificem desumpto huius sanguine septies eum cõtra templum aspergere. tum totam exurere unã cum pelle, cornibus atq; interaneis. iamq; subsidente paulatim flamma in mediam hæc tria superimici, lignum cedrinum, hyssopum, cuminumq; ubi uerò extincta fuerit, cinerem ab homine puro collectum, reponi rursus in loco puro extra pomerium: Quid autem sibi uelint hæc figuræ, alibi exposuimus in allegorijs. Necessum est igitur adituros templum sacrorum gratia, & corpore nitidos esse, & multo magis anima. Hæc enim domina est reginaq; , modis omnibus illo præstantior, ut diuiniore naturæ particeps. nitescit autem mens cognitione placitorum sapientiæ, deducens se ad contemplationem mundi, rerumq; consuetarum in eo, & consuetudine cum cæteris uirtutibus, à quibus promanant actiones honestæ ac laudabiles. his quisquis se perornauit, eat bono animo in templum, locum sibi conuenientissimum, seipsum oblaturus pro uictima. siri

adhuc pectus in seffum est iniustis cupiditatibus, præstat in abdito quiescere, nec temeritati adiungere impudentiam, religione posthabita. nam ueri dei templum non patet profanis sacrificijs. Tali homini dicerem: ò bone, non gaudet deus centenis bouum uictimis, cum sit cunctarum rerum dominus, nec ullius indigeat: mauult piamentes & uiros sanctitatis meditatores, à quibus popana pultesq; uilissimas ut gratissima munera libenter accipit. imò etiamsi nil afferant, ipsos complectitur, absolutos in omni uirtutum genere, pro uictimis optimis adducentes hymnos in seruatorem suum ac benefactorem, partim uocales, partim absq; ore linguaq; conceptos in animo, & sic quoq; penetrantes ad deum, quantumuis non sentiantur humanis auribus. Hæc uera esse, ut non à me autore sed à natura profecta, testatur uel ipsa euidencia manifestam fidem faciens non contentiosis hominibus, testatur etiam lex iubendo poni duo altaria, materia, loco, usuq; differentia. Alterum enim è saxis collectitijs impolitis exstruitur in atrio iuxta templi uestibulum, ad immolandas uictimas. Alterum uerò aureum, situm est post primum uelum in penetralibus, nemini conspicuum nisi sacerdotibus functionis suæ tempore castitatem seruantibus, quod factum est adolendis odoribus: unde liquet, micam thuris oblatã ab homine pio, deo gratiorem esse multis hostijs, si offerenti non adsit probitas. quanto enim durum præstat lapidibus, & adytum uestibulo, tanto acceptior est suffitus gratiarum actionis quàm mactata uictima. ideo non solum materiae precio, artificũ opere, sanctitateq; loci ara hæc

augusta

angusta facta est, sed & hoc quod apud eam quotidie sacra exordium sumunt à gratiarum actionibus. non est enim fas imolare foris, prius quàm intus summo mane suffitus factus sit. quo significatur nihil aliud, nisi deum non delectari uictimarum multitudine, sed offerētis bona mente atq; puritate spiritus, nisi fortè cum iudex religiose iudicaturus aspernetur munera partium sententiam expectantium, alioquin ipse corruptelæ reus futurus: imò cum uir probus à malo ne diuite quidem digne tur munus accipere: tu putas largitionibus capi deum nullius creature indigum? qui cum sit primum illud bonum perfectissimum, perennis fons prudētiae, iustitiae uirtutumq; omnium, auersatur dona iniustorum hominū. quod si quis talis offerat, nōne uidetur impudentissimus, de illicito questu, furtis, rapinis, abnegatis depositis, deo tanquam iniquitatis socio partem decidens? ea quidem hunc pronunciarim infelicissimum, siue latere sperat, siue deprehendi metuit. si putat fore ut lateat, ignorat dei potentiam uidentis & audiētis omnia. sin rem palàm fore cogitat, audacissimus est quem peccati non pudet. itāne decet proferre iniuste partarum rerum specimina, & ostentare inter donaria tanquam primitias? an dubium est, neq; legem quicquam ab iniustis, neq; solem à tenebris, accipere? atqui deus & legum primitiuum exemplar est, & ipsius solis sol, illustrans sensibilem intelligibilis, & ex inuisibilibus fontibus ei splendorem uisibilem impertiens. Præterea de altari exteriori mandatum extat, Ignis in altari ardebit perpetuus. merito, ut equidem arbitror. Nam qui perennes dei gratiæ

nec deficiunt nec intermittuntur, sed interdum noctuq; fruendas se præbent nobis hominibus, gratiarum actionem hæc sacra flammâ figurat, semper instauradam ne quando extingatur. quin & illud fortasse hoc modo queritur, ut uno eodemq; igne continuato coaptetur noua sacra ueteribus, quo sacrantur utraq; ut approbetur perfecta gratiarum actio, quamuis pro uarijs occasionibus aliàs plures aliàs pauciores adducantur uictimæ. uerum sub hac uerborum superficie sunt sensus reconditi, ueritatis studiosis discernendi iuxta allegoriæ regulas. Dei altare intelligitur grata sapientis uiri anima, compacta è perfectis numeris solidis & indiuiduis. nulla enim sunt uirtutum inutilia resegmenta. in hac sacrum lumen inextinctum ardet perpetuo. est autem mentis lumen sapientia, sicut ediuerso insipientia tenebræ sunt animæ. sicut enim se habet sensibile lumen ad oculos, sic ad rationem scientia, prælucente semper hoc lumine contemplationi rerum incorporearum & intelligibilium. Sequitur aliud præceptum: Omni oblationi salem adhibebitis. quo significatur (ut antea dixi) æterna durabilitas. sal enim conseruator est corporum, secundo post animam ordine. Nam sicut anima causa est incorruptionis corporum, sic sal quam diutissimè tuetur ea, redditq; quodam modo immortalia. ideo scriptura uocat hic thysiasterium ex inio nomine, *παρα τὸ διατηρεῖν τὰς θυσίας*, id est, à conseruandis uictimis. atqui carnes igne absumuntur, unde certissimè colligitur, non uictimâ, sed mentem offerentis & alacritatem probari, confirmatâ uirtutibus. Illud quoq; legislator iubet, oblationem omnem
fine

sine fermento & melle fieri, neutrum ut imponatur altari dignum existimans. mel fortassis ideo, quia collectrix eius apis animal est impurum, natum è putribus boum, ut fertur, cadaueribus, sicut uespas aiunt ex equinis pro uenire. siue quod hæc figura doceat, profanam ducendam quamcuq; uoluptatem nimiam, dulcem haustu, sed cruciatus afferentem difficiles, à quibus animam cõcusam labefactari necessum est. fermentum uerò propter tumiditatem quam efficit, æquè figurato præcepto, ne quis elatus altare accedat, tumidus fastu & arrogantia, sed aspiciens dei magnitudinem, suam mortalitatem agnoscat, quantumuis cæteris fortunatior, & uera æstimatione animos elatos reprimat, cauens insidiatricem superbiam. Enim uero cum ille rerum conditor, nullius indigus, non immensam suam potentiam, sed tuam infirmitatem aspiciens, propitius de suo tuam egestatem suppleat: tibi quid agendum censes erga homines natura coniunctos, & ex eisdem elementis prognatos, cum nihil in hunc mundum, ne teipsum quidem intuleris. nudus enim uenisti uir egregie, nudus abibis itidem, post usuram accepti à deo temporis quod intercedit natiuitatem inter & obitum: cui spacio quid magis conuenit, quam societatis, concordie, iuris exæquandi, humanitatis, uirtutisq; studium, abiectis iniustis, iniquis & impacatis uitijs, quæ hominem animal suo pte ingenio mitissimum, ferum & immansuetum faciunt. Amplius præcipitur ut à uespere mane usq; lumina intra uelum in sacro candelabro luceant multis de causis. Vna, ut diurna luci succedant illustratura sacrarium expers semper

tenebrarum ad stellarum similitudinē. Nam & hæ post solis occasum lucem suam proferunt, non deferentes stationem quam in mundo sortitæ sunt. Altera, ut noctis quoq; ad dei cultum fiat oblatio, à diurnis non aliena, nec interrumpatur gratiarum actio, nocturno tempore maximè idonea. Est enim genus quoddam sacrificij, clarissimus hic splendor in penetralibus. Tertia uerò ualde necessaria. Quoniam enim non solum uigilantes, uerum etiam dormientes iuuamur diuina beneficentia, relaxati à diurnis laboribus, & leuati curis, animo in seipsum secedente à turbis sensuum, & sibi ipsi uacante: merito lex æquum iudicauit gratiarum actiones ita distribui, ut sacra fiant pro uigilantibus, pro somno uerò & prouenientibus inde cōmodis accendantur sacrata lumina. Hæc & huiusmodi sunt mandata interdictaq; ad ceremonias spectantia. Præcepta porrò ad sapientiam conducibilia sic inde licebit elicere. Videtur legislator dicere: Nihil ô anime à te deus exigit graue multiplex et arduum, sed simplicia quædã & facilia: uidelicet ut eum tanquam bene meritum diligas, si non libet reuereri ut principem ac dominũ: utq; incedas per uias ei placitas, colasq; illum nõ obiter, sed ex tota mēte referta pijs opinionibus: tum mandata eius retineas firmiter, & eius diuinum habeas in precio: quæ cuncta si accuratè obserueris, nunquam degenerabis à natura propria. Quod si quid in mundo promouetur, sol, aut luna, stellæ uel cætera, aut cælum ipsum uniuersum, uel terra dum celsis atq; tollitur montibus, aut in patentes campos liquidæ naturæ more diffunditur, uel mare dum uertitur in dulcedinem

nem

nem, aut flumina restagnant tanquam maria, statim tamen singula redeunt ad pristinos terminos. Tuus autem profectus erit, si uiuas innocens. Quid hic molestum est aut difficile? non iuberis maria nunquam prius tentata traicere, & tempestate furente in medijs fluctibus susq; deq; iactari procellis inter se confluantibus, non pedibus emetiri asperos calles & inuios, non itinera ingredi feris infestata & latronibus, nō agere sub diuo excubias expositus insidijs hostium. Absint à bonis hæ molestiæ. Melius ominandum est in rebus tam utilibus. Satis est si annuat animus, mox in promptu erūt omnia. An nescis dei esse cælum, tum hoc sensibile, tum illud intelligibile quod cælum cæli dicere licet: terram item & quicquid ea continet, mundumq; uniuersum uisibile, atq; alterum illum inuisibilem ac incorporeum ad cuius exemplum hic noster est conditus? & tamen ex toto humano genere selegit sibi aliquot præcipuos uerè homines, quos curare dignatus uocauit ad sui cultum & religionem, ceu perennem fontem unde cæteræ uirtutes promanant, ad fruendum iucundiores nectare, nec minus ad parandam immortalitatem utiles. Miseri qui se alienant ab hoc uirtutis epulo, miserrimi qui ne gustum quidem honestatis unquam ceperunt, cum liceat deliciari & hilariter degere in sanctitate ac iustitia. Verum isti sunt corde incircumciso, sicut scriptura loquitur, & cōtumaces propter morum duritiē, petulantes & immorigeri, quos lex his uerbis admonet: Circumcidimini cordis duritiem: hoc est, excidite superflua mentis germina, prognata ex inmoderatis affectibus & coalita insitaq; in animam à malo.

agricola insipientia, quæ in primum excidenda summo studio. Et caute, inquit, ne ceruix uestra dura sit! hoc est ne sit refractaria, neue data opera duretur ad ruditatem noxiam: sed omiſſa intractabilitate natiua ut pernicioſa, flectatur ad ea quæ decent, obsequendo nature legibus. Annon uides, circa ipsum Ens primarias maximasque potetias, beneficam & ultricem? beneficam deum nominant, quoniam huius opera mundus conditus & ornatus est: alteram uero dominum, penes quam est rerum uniuersarum imperium. Deus non hominum tantum, sed & deorum est Deus, magnus, uere ens, & polens potensque. Attamen hic tam ingens uirtute ac robore, miseretur egenorum inopie, nec dedignatur esse iudex in causa inquilini, pupilli, & uidue: sed posthabitis regibus tyrannisque & magnatibus, humiles dignatur hoc priuilegio. inquilinos, quia relictis institutis patrijs uanitate mendacioque plenissimis, amore ueritatis ad pietatem se transtulerunt, & uersi ad eum qui uere est consulendum, religiosi animi fruuntur priuilegio, ne frustra ad diuinam opem confugisse uideantur. Pupillorum autem uiduarumque tutelam profitetur, quia hæc maritis, illi parētibus, orbatu sunt: quibus humana ope destitutis nullum præterea relinquitur auxilium. Ideo maxima in diuino spes superest: quia propitium numen non auersatur huius generis patrociniu. Sit, inquit, solus Deus tua gloriatio. Non diuitijs, non honoribus, non principatu, non pulchritudine corporis uel robore, aut similibus rebus, quibus homines uesani extolluntur, tibi placeat, cogitans primum hæc ad bonorum naturam non pertinere

pertinere: deinde mutari momento minimo, & simul
 ac effloruerunt marcescere. Illi soli adhæreamus supplia-
 ces, ac ne deuicti quidem ab hostibus æmulemur impietatis
 eorum ceremonias, in honorem deorum exurentes fia-
 lios ac filias: non quòd is mos sit omnibus Barbaris: nec
 enim tam fero sunt ingenio, ut iniuriam, quam in bello
 ab insensissimis hostibus abstinent, in pace charissimis pi-
 gnoribus inferre sustineant: sed quia re uera concre-
 mant corrumpuntq; animas ex se prognatorum, dum
 ab incunabulis in teneras ætatem non insculpunt ue-
 ritatis dogmata, unde unum uerū deum discere ualeant.
 cauendum igitur ne uel deuicti prolabamur in supersti-
 tiones eorum, quasi pietatis merito adepti sint uictoriã.
 multis enim insidiantur præsentis felicitates, ut inesci-
 tos in calamitates maximas pertrahant. & fieri potest
 ut quamuis indigni, potiantur uictoria ut nos id male
 habeat, qui educati in diuinitus instituta republica, &
 innutriti legibus ad omnem uirtutem incitantibus, à pri-
 ma ætate doctrina imbuti quæ uiros deceat, hæc cõtem-
 ptim habemus, & nugas æstimamus cuiusuis precij, se-
 ria uerò nihili. quod si quis sumpto prophetæ habitu ac
 nomine, correptum se diuino spiritu simulet, atq; ita ad
 externorum deorum cultum inuitet, cauendum est ne
 quis decipiatur à personato propheta. magus enim non
 uates est. qui quoniam mendacia commentus est, & fal-
 sa oracula, etiamsi frater aut filius, uxor aut filia, fami-
 liaris aut amicus sit, si per speciem beneuolentiæ sedu-
 cere te ad impietatem suam studeat: necandus est tan-
 quam hostis publicus sine respectu priuatæ necessitudinis.

dinis: & hortatio illius proferenda est ad omnes picta-
 tis amatores: qui absq; mora in scelestum irruent, rati
 sanctitatis officium, talem hominem occidere. debet ea-
 nim nobis esse unica familiaritatis & amicitiae tessera,
 Deo placendi studium, & dicendi faciendiq; pro picta-
 te omnia. Ceterum cognationes, siue ut quidam uocant,
 consanguinitates descendentes à communibus maiori-
 bús, tum affinitates quæsitæ per connubia, reiiciendæ
 sunt si non ad eundem finem properant, honorem dei ui-
 delicet, quod est omnis coniunctiue beneuolentiæ uin-
 culum insolubile. nam talibus non deerit cognatio san-
 ctior & honestior. attestatur mihi lex ipsa, quæ naturæ
 placita & uirtutem seruantes, filios dei nominat, di-
 cens: Filij estis domino deo nostro: mirum ni quia sicut
 pater dignatur eos sua cura & prouidentia. quæ cura
 tantum ab humana differt, quanto curator ipse maior
 est hominibus. præterea profanas initiationes orgiaq;
 lex sacra omnino submouet è sua republica, quod per-
 iniquum censeat bene ac diligenter educatos contem-
 pta ueritate animum applicare ad huiusmodi mysteria,
 & sectari pernoctationes tenebricosas, relicta luce æ-
 ctionibusq; quales diem deceant. nemo igitur ex Mo-
 sis discipulis initiet initieturue: quando uel docere uel
 discere hæc iuxta est nefarium. cur enim ò mystæ, si hæc
 pulchra sunt & utilia, clausi profundis tenebris tri-
 bus tantum quatuorue prodestis hominibus, cum liceat
 coram omnibus in medio foro utilitates istas propo-
 nere, ut omnes ad meliorem feliciorémq; uitam se con-
 ferrent intrepide. nam à uirtute disiuncta est inuidia.

caletit

calent se suaq; præ pudore qui tractant illicita, subeant
 secessus terræ obscuros & abditos, ne quis eos uideat:
 qui autem profunt publice omnibus, in clara luce uer-
 sentur in foro medio, libere se in cœtus hominum inge-
 rant, in illustri uitam suam proponant, & per præci-
 puos sensus iuuent turbas mortalium, dum uident stupē-
 dā, sed iucunda spectacula, & dulces sermones auribus
 hauriunt, mentes non prorsus indoctorum exhilarare
 solitos. An nō uides naturam quoq; haud occultare sua
 pulcherrima laudatissimaq; opera, sed in conspicuo po-
 fuisse cælum cum sideribus omnibus, ut uisum allectaret
 ad philosophiæ desiderium maria quoq;, fontes, fluuios,
 aeris temperiem, uentos anni horas moderantes suis ui-
 cibus, stirpium animantium frugumq; innumeras species,
 promptissime in usum fructum hominum & non oportebat
 uos quoq; illam imitatos omnia necessaria quibusuis di-
 gnis utenda proponere? nunc sæpe fit ut nemo bonus ini-
 tictur, sed latrones piratæq; ac mulierum probrosarū et
 impudicarū sodalitia, modo pecunia numeretur in itia-
 toribus. Procul semoueantur omnes isti extra fines bene-
 constitutæ ciuitatis in qua uirtus & ueritas colitur. de
 his hætenus. Cæterum quia societatem humanitatemq;
 maxime docet lex nostra, utriq; uirtuti honorem habet
 meritum, neminem deplorate malum ad eas admittens,
 sed quàm longissime in rem malam ablegans. Cū igitur
 sciret concionibus admisceri multos improbos, quòd se
 posse in turba latere autument, ut id caueret in poste-
 rum, omnes indignos à sacro cœtu edicto prohibuit,
 exorsus à semiuiris obscæno morbo laborantibus, qui
 natu=

naturæ monetam adulterantes, in impudicarum mulierum affectum & formam sponte degenerant. Spadones item & castratos arcet, quòd ut florem ætatis seruarèt diutius, è masculino sexu transcribi se passi sint in fœmineam speciem. Pariter repellit non tantum scorta, sed et natos è prostitutis, contactos materno dedecore, propter natales adulterinos. Qui locus, si quis alius, allegoriam recipit, plenam contemplatione philosophica. impiorum enim & scelestorum non unum genus est, sed multa & uaria. Quidam enim incorporeas ideas nomē inane aiunt rei ueræ nullius, tolluntq; è rebus essentiam summe necessariam, quæ est archetypum exemplar omnium quæ specificantur & dimetiuntur qualitibus. Hos sacræ legis tabulæ spadones nominant. Quod enim conuulsum est priuatur qualitate atq; specie, fitq; nil aliud quam (ut proprie loquar) informis materia. Eodem modo opinio quæ tollit ideas, confundit omnia, & super ueracem illam informitatem quæ ante digesta in ordinem elementa fuerat, adducit scenica deliria: quo quid iniquius cogitari potest aut absurdius? nã ex materia creauit deus omnia, licet eam non attigerit: nec enim fas erat rudem indigestamq; contrectari ab illo beato ac omniscio: sed incorporeis potentijs, quarum uerum nomē est idea, usus fuit ad apte formanda singula genera. at ista opinio ualde perturbat omnem rerum ordinem. sublati enim ideis unde qualitates sunt, qualitates ipsas tollit pariter. Alij uero quasi contēdant hos in impietatis stadio post se relinquere, addunt amplius, ut nō solū ideas, sed & deum esse negent per summam impudentiã: quæ
 si

si conducatur uita uel falso credi praesentiam inspectantis
 cuncta numinis, miseri & steriles sapientiae, impietati
 malo maximo deuoti ac dediti. Tertium genus eorum est,
 qui uiam ingressi contrariam, comminiscuntur deorum
 multitudinem, mares & foeminas, seniores & iuniores,
 replendo nuundum multis praesidibus, ut de uno uero deo
 persuasionem eximant mentibus hominum. Hi sunt quos
 lex figurate dicit natos esse meretricibus. quemadmodum
 enim haec uerunt filiorum suorum patrem nesciunt, nec
 possunt eis quenquam assignare ex tam multis amatori-
 bus, cum quibus habuerunt stupri consuetudinem: eodem
 modo qui unum uerum deum ignorant inter multos fal-
 sos caecutiunt, neglecto praecipuo fine ad quem ab ipsis
 incunabulis tendere debuerunt. Quae enim disciplina est
 honestior, quam ueri dei cognitio? Tertios autem quar-
 tosque repellit, quamuis ad eundem finem tendentes, non
 tamen eodem cum caeteris consilio. utriusque enim magnae
 pesti obnoxij, hoc est amoris sui, quasi communem here-
 ditatem diuiserunt animam, distributis inter se parti-
 bus eius bruta rationalique: nam alteri rationalem, hoc
 est mentem, sortiti sunt: alteri uero brutam, dissectam in
 sensus aliquot, qui a mente stant, principatum & regnum
 in res humanas ei tribuunt, aiuntque idoneam retinendae
 praeteritorum memoriae, tractandis praesentibus, & fu-
 turis per coniecturam assequendis: haec enim campos
 montesque; conseruit plantis ac segetibus, inuento agricul-
 turae ad uitam utilissimo. haec est siderum obseruatione di-
 uersis terris commercia navigationis aperuit ratione
 uix enarrabili, haec literas, musicam & encyclopaedia
 totam

totam inuenit simul absoluitq; hæc philosophiam rerū optimam excogitauit, ut eius partibus adiutaret genus mortalium: per rationalem ut sermo fallacijs careat: per moralem ut mores corrigantur, per naturalem ut noscatur mundana & cælestia. Alias præterea permultas laudes mentis accruatim congerunt, quæ possunt referri ad iam dictas species, nunc prætereundis breuitatis studio. Alteri uero qui patrocinantur sensibus, haud minus eos extollunt, enumerando usus eorum necessarios: aiuntq; duos ex his uiuendi causam esse, gustum & olfactum, duos bene uiuendi, uisum auditumq;. quoniam per gustum, alimenta traijiuntur, per nares aer, quo totum sustentatur animal. Nam & is alimentum est continuum, non uigilantes solum, sed & dormientes conseruās atq; nutriens, id quod uel hoc argumento certissime colligitur. Liqueat enim si tēpore breui colibeatur respiratio, præciso spiritu qui solet externe influere, necessario sequi animalis perniciem. Verū unus è philosophicis sensibus per quos homini contingit bene uiuere, uisus lumen uidet rerum pulcherrimū, & alia quoq; huius auxilio, solem, lunam, sidera cætera, cælum, terras, maria, stirpium animaliumq; plurimas differentias, & in uniuersum corpora omnia qualia quantaq; sunt, quorum per contemplationem absoluta prudentia magnum sciētiæ desiderium excitāt. quamuis & aliæ uisus utilitates sint maximæ, in dignoscendis alienis & domesticis, amicis & inimicis, ut caueantur noxia, eligātur commoda. Sic aliæ quoq; corporis partes suos usus habent ualde necessarios, ut pedes ad ambulandum, & ad alia quæcunque per-

peraguntur crurum ministerio : manus ad operandum
 & dandum accipiendumq;. At oculi, ut bonum quod-
 dam publicum, & his & alijs partibus præstant facul-
 tatem perfungendi suis cuiq; officijs . id ita esse cæci te-
 stabuntur uerissime , qui reuera nec manus habent nec
 pedes, & ideo uel à petulantibus uel à miserantibus ap-
 pellantur horum membrorum impotes. Auditus por-
 rò carmina, rhythmos totamq; musicam iudicat . Can-
 tus enim uerbaq; sanitatem & salutem afferunt . Can-
 tus quidem excantando perturbationes animi, & quic-
 quid in nobis dissonat, in concentum quendam redigen-
 do reprimendoq; immodicos affectus certis modulis.

Quibus in rebus singulis sunt uarietates plurimæ, si mu-
 sicis & poetis credimus, haud contempnendis autoribus.
 Verba uero retundendo impetus ruentes in uitia, & ho-
 mines occupatos ab inscitia simul ac imprudentia li-
 berando , perductis obsequentibus , pertractisq; reni-
 tentibus profunt plurimum . Hæc sunt quæ uel men-
 tis uel sensuum sodales pro suis partibus tuendis unde-
 cunq; colligunt , dum ex his ex illâ ue deos faciunt , ob-
 liti ueri dei præ nimio contentiosoq; opinionum sua-
 rum studio . proinde omnes hi meritò pelluntur à sa-
 cris coetibus : & spadones qui ideas negant : & qui o-
 mnino impij cum sint , contemptoresq; numinis , ex-
 secti dicuntur proprio uocabulo : & his contrarij qui
 genealogias deorum asserūt, quos scriptura natos è me-
 retrice nominat : postremo qui amore sui cæcati, pars
 rationem , pars sensum aliquem consecrant . omnes
 enim hi ad eundem finem properant , & si non eodem
 consi-

consilio. At nos Mosis sacri uatis auditores & discipuli non desinemus eum Qui est querere, cum sciamus esse felicitatis finem illius notitiam, & longeuam uitam eos qui deo uiuunt uiuere: quod dogma e sacris literis discimus cum priuis necessarium, & philosophorum quoque placitis consentaneum. certum enim est animi morbis laborantes censendos pro mortuis, eos uero qui ordinem in quo e Deo constituti sunt non deserunt, uitam immortalem uiuere:

PHILONIS IVDÆI,
DE MERCEDE MERETRICIS non accipienda in sacrarium, Liber.

Gregium præceptum extat in sacro legū codice, non decere meretricis mercedes inferri in eadē deo sacratam, scemine formam florentem uenditantis, & uitam probrosam professæ questus gratia. quod si mulieris amatoribus suis obsequentis profana ducuntur munera, quanto magis scortantis animæ, que se prostrauit consuprandam uimolentiæ, gula, uoluptatū studio, ambitioni, auaritiæ, alijsq; uitijs innumeris, quorū macule an unquā eluē

MERC. MER. NON REC. 1161

elui possint nescio. Nam meretricum quæstui finem non
nunquam senectus imponit, quando pristina destitutas
pulchritudine adire nemo dignatur, postquam ætatis
uigor floris in morem emarcuit. at animam fornicatio-
ni iam assuetam & eruditam ad intemperantiã, quæ tan-
dem ætas in honestatem restituet? ætas certè nulla, sed so-
lus deus, cui facilia sunt, quæ nos efficere non possumus.
 oportet sane sacrificaturum dispicere, ut mens eius inte-
 gra sit magis etiam quàm uictima, uidere itidem tur eã
 offerat. aut enim gratias agit pro acceptis beneficijs;
 aut præsentis status confirmationem futurã ue sibi præ-
 catur commoda, aut deprecatur mala præsentia uel im-
 minentia: quibus modis sanitas & salus rationi quæri-
 tur. nam aut pro ante donatis aguntur gratiæ, ad euitan-
 dum ingratiitudinis uitium. in bonos enim conferri solent
 beneficia. aut si quis præsentia bona præcatur sibi per-
 petua, melioraq; uota concipit, si non est inciuilis, dis-
 dignum expetitis felicitatibus se præbeat. Quod si aduer-
 sitates effugere postulat, caueat ne quod admittat flagi-
 tium. duas enim nostrum quisq; uxores habet in suo cot-
 tubernio, easq; insensas sibi inuicem, & animæ domum
 replentes contentionibus zelotypis. harum alteram di-
 ligimus, quasi amicam blandam & familiarem, quæ uo-
 luptas dicitur; alteram odio prosequimur, ut imitemur
 ac tetricam, & nobis minime beneuolam, hæc uirtus no-
 minatur. illa nos accedit cum ornatu meretricio, fracto
 incessu præ mollicie, obtutu lasciuo inuincans animas iu-
 uenum, temeritatem & impudentiam præferens in ocu-
 lis, elata cervice supra natiuam staturam assurgens, ri-

Philo. to. 2.

BB

denis

dens cachinnabundaq; , calamistrata & cincinnatula,
 fucata faciem, pictis supercilijs, recens lota, purpuriffa-
 ta, pretioso floridoq; amicta palliolo, aureis gematisq;
 armillis superba & murenulis mundoq; muliebri ca-
 tero, spirans unguenta fragrantissima, non tam domum
 suam quam fora compitaq; diligens, petulans, suæ for-
 mæ prodiga, ascititiæ uero auida. & cū ea pedisseque,
 domesticæ uasfricia, iniustitia, nequitia, quibus stipata
 more principis, sic pertentat animum: Heus tu, omnium
 bonorum humanorum thesauri apud me sunt recondi-
 ti. diuinis enim fruuntur cælites. præterea nihil inuenies.
 ego meos, si mecum consuetudinem habere cupis, profe-
 ram, nec inuidebo quo minus utenda fruendaq; conti-
 nue depromas pro tuo arbitrio. eorum tibi recensebo
 multitudinem, ut aut libèter assentias, aut eis tuapte cul-
 pa careas. apud me est relaxatio, securitas, quies, labo-
 rum obliuio, utensilium uarietas, uocum modulamina,
 luxus in cibo potuq; , odorum suauissimorum plurimæ
 species, amores perpetui, lusus licentissimi, coitus liber-
 rimi, sermones sine reprehensione, actiones sine castiga-
 tione, uita sine sollicitudine, somnus mollissimus, satietas
 inexplebilis. Proinde si tibi placet meum cõtubernium,
 parata habebis in hac omni copia quæcunq; delectant
 maxime: mihi erit curæ ne quid desideres esu potu ue
 suaue, aut oculis, auribusq; gratum & naribus. potieris
 enim rebus omnibus quascunq; concupiueris, pluribus
 in absumptarum locum subscatentibus. Sunt enim in the-
 sauris modo dictis perpetuò uirentes arbores feraces
 aliorum post alios fructuum, recentibus & maturescen-
 tibus

tibus maturos iam ac uietos protrudentibus. Hæc arbuta nullo unquam externo ciuili ue bello caesa sunt, sed ex quo primum è terra fuerunt edita, ab ea tanquã bona nutrice alütur, fundata profunde sitis radicibus eisq; firmissimis, stirpes uero inde prominentes ad cælum usque attollentia: unde rami enascuntur manibus pedibusq; animantium pro portione non absimiles, & in his frondes ad ornatum pro comis additæ germinant, fructusq; quorum causa parauit tibi cætera. His auditis altera in abdito stans, sed ita ut exaudire posset uerba emule, uerita ne forte illa mariti communis animũ ad se solam pertraheret corruptum donis uel oblatiis uel ostentatis, nè ue specioso aspectu emollitum deciperet, quando asciticio cultu & magicis eum allectari, demulceriq; animaduertebat præstigijs, repente superuenit ingenuo matronaliq; incessu grauis, uultu serena, genuino quodam pudoris colore suffusa, simplex moribus, uitæ integra, mente semper sui similis, uerbis haud blanda sanam mentem ueraciter exprimentibus, decoratiuo habitu, moderata gestu, uestitu modica, ornata non auro, sed longe pretiosioribus ornamentis, artibus uirtutem decentibus. Comites eam sequebantur, pietas, sanctitas, ueritas, religio, castitas, utraque iustitia, tum quæ deo debetur, tum quæ hominibus: iuris æqualitas, fides, liberalitas, taciturnitas, sobrietas, honestas, temperantia, mansuetudo, frugalitas, facilitas, reuerentia, fortitudo, generositas, securitas, prudentia, prouidentia, uis consulendi, diligentia, tranquillitas, comitas, bonitas, suauitas, humanitas, lenitas, clementia, magna

nimitas, beatitas. dies me deficeret percensentem singularum nomina, protegentium latera dominæ suæ more satellitij. illa uero ad consuetam grauitatem composita, sic exorsa est: Video hanc impudicam nugatricem & præstigiaticem splendide ac scenice ornatam, blanditijs te aggredi. quamobrem cum odio natiuo malos prosequar, uerita ne per imprudentiam deceptus mala maxima pro bonis eximijs eligas, non grauabor tibi qualis sit hæc mulier uerissime prædicere, ne stolide reiectis rebus utilioribus, inops cõsiliij tibi accersas infortunium. Ergo totum istum apparatus quo se iactat, aio ascititium. nihil enim habet propriij natiuiq; decoris, sed assumpsit sibi adulterinam falsamq; pulchritudinem, quate in suos casses pertrahat. id præmonitus, si sapis, irritam eius uenationem facies. delectat illa quidem aspectu oculos, aures uoce demulcet: animam uero cuius præcipua habenda est ratio, non potest non ledere, per has aliás ue partes se insinuans. de rebus suis quicquid auditu gratum sciebat narrauit: cætera innumera, ut iniucida, malitiose dissimulauit, quòd ea quemuis absterrere queant facillime. at ego hæc quoq; detecta in mediũ proferam, nec imitabor ipsius uasframenta, ut sola ostentem quæ pelliciunt, difficultates uero meas è conspectu submoueam: imò rebus letis præteritis silentio, quòd ipsas clamaturas sciam, tantum onerosas nominabo suis uocabulis, ut nudæ in mediũ propositæ, uel hebetibus qualem singulæ naturam habeant sint conspicuæ. nam quæ ex uoluptate commoda uidentur præcipua, uiliora deterioraq; sunt quàm si qua ex me accipiuntur incommoda,

da, sicut usu quotidiano compertū est. Sed prius quam loqui de me incipiam, quantum potero memorabo quæ illa reticuit. postquam enim suos thesauros percensuit, colores, uoces, ac sonos, saporos odoresq; , & uires tactus cæterorumq; sensuum uarias, morbos noxasq; non indicauit, necessarios rerum ante dictarum comites, ita ut si aura quadam afflatus ipas captaueris, mox tenearis laqueo. Scias uelim o tu si uoluptatis amator fueris, eris & u. s. fer, audax, incompotitus, infociabilis, morosus, iniquus, difficilis, iracundus, peruicax, molestus, inobediens, leuis, malitiosus, ineruditus, iniustus, nefarius, sibi uiuens, infidus, fœdistragus, auarus, male moratus, nemini amicus, exul, sine lare, seditiosus, perfidus, impius, profanus, inconstans, instabilis, execratus, peculiaris, scelestus, scurra, pestilens, noxius, illiberalis, refractarius, ferus, feruulus, pauidus, perditus, turpis, probrosus, propudiosus, immoderatus, immodicus, inexplebilis, arrogans, sibi placens, suo iudicio sapiens, sordidus, inuidus, calumniosus, contentiosus, delator, uanius, fallax, circulator, temerarius, indoctus, insensatus, nemini conueniens, inobsequens, contumax, præstigiator, dissimulato, simulatorq; , cercops, suspiciosus, infustus, inscrutabilis, incuitabilis, perniciosus, maleuolus, inconcinuus, importunus, loquax, nugax, inaniloquus, assentator, piger, luctuosus, durus, meticulosus, insidiosus, incircumspectus, imprudens, improuidus, negligens, imparatus, bonarum rerum imperitus, superfluus, errabundus, offensator, indispositus, inaccessus, gulosus, uagus, futilis, mobilis, dolosus, bilinguis, animi ambiguus, im-

postor, subseffor, petulans, incorrigibilis, semper indigius, incertus, circumforaneus, seductor, inconsultus, obnoxius, insanus, fastidiosus, uitæ auidus, gloriosus, irritabilis, iræ tenax, insensus, procrastinator, suspectus, implacabilis, suppuratus, male sperans, lachrymosus, alienis gaudens calamitatibus, rabidus, adulterinus, infortis, machinator, turpis lucri cupidus, amans sui, seruitutis patiens, simultatis appetens, ambitiosus, de re domestica parum sollicitus, ceruicosus, effœminatus, inanis, profusus, mordax, pugnax, fatuus, uinolentus, infortunatusq;. Hæc sunt huius formosæ ac exoptatæ uoluptatis magna mysteria, quæ libenter omnino teget, ne ijs cognitis auerferis eius consuetudinem. meorum uero

thesaurorum copiam & amplitudinem
 nulla lingua pro dignitate
 eloqui ualeat.

PHI-

PHILONIS IV=

DAEI, QVOD LIBER

sit quisquis uirtuti stu-
det, Liber.

VPERIORE sermone docui-
mus Theodote, seruum esse om-
nem quicumq; peccet, idq; mul-
tis probabilibus rationibus ue-
rum confirmauimus. addemus
nunc alterum illius cognatum,
imò germanū gemellumq;, per
quem ostendemus omnem probum esse liberum. Extat
sanè inter cætera sacrata Pythagoreorum præcepta &
illud egregium, quo monemur per uiam publicam non
ingredi, non ut feramur per rupes deuias: nec enim labo-
rempedibus imperat: sed figuratè subindicatur, nec di-
ctis nec factis utendum protritit ac uulgaribus. Id præ-
ceptum diligenter obseruarunt, haud aliter quàm ora-
culum, quotquot legitimè sunt complexi philosophiam:
adeò ut deflectentes à gregarijs opinionibus, nouam sibi
uiam aperuerint, inducta propria quadam specie do-
gmatum, quam nefas sit alijs præterquam puris attinge-
re. impios autem censeo quotquot uel disciplinas nun-
quam gustarunt, uel eas perperam non recte acceperūt,
sapientie pulchritudinem dehonestando in speciem so-
phisticæ hi cum propter hebetes animi oculos lumen in-
telligibil: uidere nequeant, quod nimio fulgore præ-

BB 4 stringit

stringit aciem, tanquam in tenebris degentes non credunt in die uiuentibus, & quacumq; illi perspiciunt ad uiti radijs solaribus, pro spectris habent ac prodigiosis mendacijs. An non absurdum & mirum uidetur, exules dici eos qui non solum uersantur in urbe media, sed curias, tribunalia, rostra occupant, & gerunt & dilitates reliquosq; magistratus curules etiam ediuerso ciues haberi qui aut nunquam ascripti sunt in eum numerum, aut damnati exilio, sub interminatione supplicij, si non dicc attigerint solū patrium, sed uel è longinquo fuerint ausi prospicere. præsto sunt enim innumeri qui obseruent e: animaduertant, tum sponte insensj, tum subministrantes legibus ex officio. An non etiam ab omni ratione alienum, plenum impudentia & insania, aut quomodocūq; dicenda est: non enim succurrit proprium tam indigereci uocabulum: diuites nominari qui sunt omnium egentissimi & carent uictui necessarijs, sordide se sustentantes ac miserè, uix quotidianum cibum capientes, & uultro sibi famem indicentes in abundantia publica, aura se nutrientes, sicut cicadas aiunt rore uiuere: pauperes uerò qui argento, auro, pecoribus, reuictibus, alijsq; bonis ineffabilibus affluunt, quorū opulencia prodest non solum cognatis amicisq;, sed non continens se intra domesticos parietes, effunditur in turbas tribulium atq; popularium: imò ulterius etiam se porrigens, ciuitati multa largitur belli pacisq; temporibus. Eadem somnatio patricijs, paterno maternoq; genere abauos atarosq; illustres memorantibus, seruitutem audet obijcere: alios contra inscripta fronte uernas, ex similib. oriundos maioribus

ioribus, ingenuos pronunciat. In causa est, ut dixi, hebetudo mentis hominum addictorum opinionibus & sensibus, quorū consistorium semper à rebus iudicatis corrumptitur propter ipsorum inconstantiam. atqui deberant, si emularentur ueritatis studium, non minus sapere quàm qui egrotant corporibus. nam illi desiderio sanitatis cōmittunt sui curam medicis: istos uerò piget incertitiam depellere morbum animi, accitis uiris sapientibus: qui non solum profligare possunt imperitiam, uerum etiam scientiam in eius locum inducere, rem omnium preciosissimam. Et quoniam, ut ait Plato suauiloquus, inuidia extra diuinum chorū sita est, nihil autem sapientia diuinius & magis expositum, nunquam claudit suum auditorium, sed patentib. ianuis admittit sitientes sermonem dulcem ac poptabilem, frequentatores suos fluentis doctrinarum abunde proluens, ut inebrietur sobria temulentia. illi uerò iam ut sacris initiati, furorcq; diuino perciti, damnant pristinam suam negligentiam iacturamq; temporis, in rebus nihili cōtrita uita per imprudentiam. operæ precium igitur fecerint, si quotquot ubiq; sunt iuuenes, ætatis floridæ primitias eruditioni dedicarint, tam in præsens quàm in futurū paraturi sibi decus & præsidium. sicut enim uasa odorem, quo primum fuere imbuta, referunt, sic iuuenum animæ quas primum formas imaginatione cōcipiunt, nunquam aboleri sinunt, ne alijs quidem insuper affluentibus. De his hæctenus. nunc quæstionem nostram dispiciamus accuratius, ne nos obscuritas nominum decipiat. intellectu autē quid sit de quo differimus, demonstrationes aptius

adhibebimus. Seruitus quædam animi, quædam corporis dicitur. corporibus dominantur homines, animis affectus & uitia. itidem libertas quædam est corporum, non subiecta hominibus potentioribus: quædam animi, nullis affectibus obnoxia. de priore genere nunc non queritur. innumeri enim boni uiri libertatem amiserunt uarijs casibus. Nos agimus de moribus quos non concupiscentia, non timor, non gaudium, non dolor subigit, uelut è carcere liberatos & uinculis. ommissa igitur altera illa libertate fortuita & alienis à natura, pendentibusque ex sola opinione uocabulis, uernarum, uenaliciorum, captiuorum, quæramus uere liberum, qui solus sui compos est, etiã si multi se heros eius nuncupent. is enim exclamabit illud Sophocleum nihil differens à Pythijs oculis: Deus mi princeps, non ullus mortalium. nam reuera solus liber est, qui solum deum sequitur: imò ut equidem sentio, imperium habet in terrestria, tanquam immortalis summique regis mortalis uicarius. sed præstat sermonem de principatu differre in tempus commodius, & de libertate, ut capimus, differere. certe si quis negotium penitus uoluerit introspicere, liquido, noscet, nullas res tam cognatas esse inuicem, quam libertatem, & curam sui. improbos enim multa impediunt auaritia, luxus, ambitio: probos omnino nihil, resistentes tanquam in certamine, cupidini, pauori, timiditati, dolori, & cæteris id genus. didicerunt enim contemnere iussa iniqua dominorum animis imperitare uolentium, quippe libertatis amatores: cuius propria felicitas, hoc est sua sponte facere quicquid placuerit, laudatur hoc senario:

Quis

Quis seruus est, mortem qui potest temerere?

Nimirū intellexerat quisquis eius autor fuit, nihil æque mentem in seruitutem redigere, ut mortis metum: usque adeo sumus uitæ cupidi. cogitandum autem, immunem esse à seruitute non solum contemptorem mortis, sed & paupertatis, & obscuritatis, et doloris, atq; cæterorum quæ vulgares inter mala numerant, cum sint ipsi mali rerum iudices, qui seruum ex usu suo æstimant, considerantes eius ministeria, cum oporteat mores ingenuos respicere. nam qui humili seruiliq; animo humilibus seruilibusq; negocijs inuitus dat operam, uere seruus est. cæterum qui tempori se accommodans, suapte uoluntate tolerat fortunæ insolentiam, nihil humanum à se alienū putans, non ignarus diuinas res perpetuo seruare suæ felicitatis ordinem, & hac quoq; parte humanis præcellere, agitatis iactatisq; fluctuatione continua, utcunque momenta negociorum hinc inde prægrauant, fortiter ferens quicquid acciderit, philosophus mox euadit & ingenuus. proinde non cuiusuis audiet imperia: quod si quis urgeat tormenta minitans, reclamabit strenue:

Combure carnem hanc, concrema, repleto te

Meo cruore. nam prius uel sidera

Terram subibunt, terra uel scandet polum,

Quàm mollis à me extorqueatur uox tibi.

Spectauī aliquando certantes pancratio, alterum obtudentem pugnis & calcibus, totisq; uiribus contendente ad uictoriam, tandem lassum & incoronatum è stadio discedere: alterū carnosum, neruosum, musculosum, refruūq; spiritu uere atletico, tanquā saxeuū ferreū uenire
nihil

nihil plagis cedere, solaq; patientia superare aduersarium, & ad extremum adipisci uictoriam. huic similem bonum uirum censco, qui ualide confirmatus certo animi proposito, efficit ut aduersarius prius delassetur inferendo iniurias, quàm ipse quicquam agat præter animi sui sententiam. Sed hoc inexpertis uideatur incredibile. nec mirum, quando ne illud quidem quod de pancratia stis diximus, quisquam, nisi qui uidit, crediderit. nihilominus uerum est quod diximus. Vnde profectum est Antisthenis dicterium, uirum bonum esse molestam sarcinam. nam sicut insipientia bene fertur & leuiter, sic prudentia grauius incumbens, premit uehementer suo pte pondere, nec facile potest excuti. proinde Iudæorum legislator ait sapientem graues manus habere, actiones eius hoc ænigmate significans, non superficiem contrectantes, sed penetrâtes in solidum, utpote subnixas non flectendo mentis proposito. itaq; à nemine cogitur, cum sit contemptor & mortis & cruciatuum, lege nature præpositus omnibus insipientibus. Quemadmodum enim capris, bubus, ouibus præsumt caprarij, bubulci pastoresq;, greges autem non possunt præesse opilionibus: sic & uulgus pecori non absimile, opus habet curatore principe, qui ordo est bonorum uirorum, præfectorum suis gregibus. certè Homerus reges solet uocare pastores populi. at natura bonis uiris hoc nomen magis competere uoluit. Illi pascuntur magis quàm pascunt, dediti amoribus potationibus & cupedijs, nequid dicam de auro argentoq;, & alijs rebus preciosioribus quas expectunt. at hi nullis capiuntur illeccbris, & insuper alios mo-
nent

nent, caueāt sibi ab insidiosis uoluptatibus. quod autem
 publicæ functiones non sint seruitutis indicium, appa-
 ret belli tempore. tunc enim uniuersi milites sunt in ope-
 re, non solum armis onerati, sed & sarcinis, comportan-
 tesq; in castra aquam, ligna, & iumentis pabulum: ne
 quid interim dicam de alijs laboribus militaribus, dum
 uallum aut fossam faciunt, mœnia reparant, triremes æ-
 dificant, artibusq; uarijs manus exercent cum reliquo
 corpore. quin & in pace non deest alia nihilo segnior
 conflictatio cum paupertate, obscuritate; rerumq; ne-
 cessariarum inopia, quæ mala inuitos ad seruiles labo-
 res adigunt, & fossores, agricolas, sordidosq; opifices fa-
 ciunt uictus parandi gratia, interdum etiam in medio fo-
 ro cogunt baiulare onera in cōspectu condiscipulorum
 & equalium. Alios seruili natos genere, benignitas for-
 tunæ promouit ad ingenuorum officia. fiunt enim pro-
 curatores in amplis opibus, interdum etiam conseruis
 præficiuntur cæteris. quibusdam uxorū pupillarūq;
 heriliū tutela commissā est, ob spectatam ipsorum fi-
 dem, posthabitis amicis & necessarijs: nihilominus tra-
 ctant seruilia, foenerantur, emptant, redditus colligunt,
 patronos suos demerentur obsequijs. Quid igitur mi-
 rum si aduersus fortunæ fauorem inuoluant se negocijs
 illiberalibus, & libertatem suam ipsi prædant, altro se
 subijcientes alijs. sic parentū mandata exsequuntur pue-
 ri, sic magistrorum iussa discipuli. nemo enim sponte ser-
 uus sit. Sed parentes nunquam sic obliniscuntur charita-
 tis debitæ liberis, ut ullum ministeriū uel in speciem ser-
 uile sibi exhiberi ab eis sustineant. Quod si quis à man-
 gonibus

gonibus uili uenditos, ob id ipsum censet in seruorū numero, prorsus fallitur. nam isthæc uenditio nec hūc seruuum facit, nec emptorem eius dominum: quandoquidē & patres filios redimunt, & suos parentes filij, uel captos à latronibus, uel iure belli redactos in potestatem hostium, quos tamen summum naturæ ius humanis legibus potentius ingenuitati restituit. quin & illud aliquoties accidit, ut uersis rerum uicibus, emptitij suis heris non tam seruirent quàm dominarentur. Ipse uidi ancillas formosas & naturali facundia præditas, duplici gratia fretas sermonum & pulchritudinis, plurimum potlere in expugnandis dominis. sunt enim hæ præcipue machine contra infirmos & parum constabitos animos, efficaciores multo quàm illæ quibus perfringuntur moenia. id ita esse liquet animaduertentibus eos ad amatis blandiri supplicareq; captantes eorum fauorem tanquam genij propitij: tum si putent se parum gratiosos, quasi despiciantur, ferre indignissime. rursum si obtutū hilariorē uiderint, exilire præ gaudio. alioquin etiam leonis emptorem dicemus eius dominum: quē ille si uel torue aspexerit, statim miser suo malo doctus ferociam eius sentiet. & credimus sapientem seruitutis patientiorē quàm beluas: cum maiorem ingenuitatem fortitudinēq; habeat in anima quàm cuius ullum corpus capax sit, utpote à natura seruituti addictum, quantumuis recalcitret. Hanc probi uiri libertatem & aliàs licet cerere quàm præclara sit.

Miser fiet profecto quisq; seruuus.

Quid enim miserius quàm ne sui quidem esse compotē?
atque

atqui sapiens felix est, uirtutis summarium circumferēs, in quo sita sunt omnia, ut necessario consequatur uirum bonum esse liberum. præterea dei amicos nonne liberos fatebinur? nisi forte regum amicis non modo libertatē, uerum & imperij societatem concedimus simul administrantibus rempublicam: cælesti uerò numini charis seruitutem exprobrabimus: qui amatores dei redamatiq; iusto fauore honorantur ab incorrupto eius iudicio, suntq; poetarum quoq; testimonio reges regum & rerū domini. At Iudæorum legislator audet quiddam maius dicere, ut simplicis meditator philosophiæ, amore dei correptū, et eius solius cultui deditum, plus quàm hominem pronuncians, uidelicet hominum deum non itē naturæ, qui honos uni deo debetur patri regiq; rerum omnium, & postea tali priuilegio dignatum seruum cēsebitur potius q̄ ingenuum? qui licet ipse non est habendus pro deo, tamen ut amicus dei felix est proculdubio. deus enim nec infirmus propugnator est, nec immemor iuris amicitia, cui tutor ipse præsidet, gaudetq; inuocari hoc cognomine. Adhæc, sicut ciuitates dominatū paucorum & tyrannidem ferentes seruiunt, oppressæ molesto imperio, contrā quæ legibus parent, degunt libera: non aliter etiam homines, quotquot in iræ, concupiscentiæ, aut cuiuscunq; uitij perturbationis ue insidiosæ potestatem deueniunt, omnes seruitutem seruiunt: sicut ediuerso liberi sunt quotquot uiuunt sub legibus. est aut uera lex, recta ratio, nō huius aut illius mortalis institutum in tabellis chartulis ue scriptū inanimis, sed immortalis ipsa filo naturæ sempiternæ in mente immortalis exarata.

pro-

proinde miranda est hebetudo multorum, tam manifestas rerum proprietates non considerantium: qui maximis populis Atheniensi Lacedæmonioq; aiunt ad libertatem sufficere leges latas à Solone Lycurgoq;, quarum præscripta obseruantur ab his ciuitatibus. uiris autem sapientibus negant satis esse dictata rationis, ex qua ceu fonte leges nascuntur, liberum facturæ omnem qui aduersus eius imperata interditaq; non est contumax. Est autem manifestum libertatis indicium, præter dicta siue prius, æquum ius differendi de republica, quod omnibus liberis hominibus & probis est mutuum, quamobrem laudatur illi senarij, ut consoni philosophorū sententiæ:

Cum lege seruus nullum habet commercium.

~~Et~~ Rursum alius:

Es seruus, & rationis expers natus es.
 Quemadmodum igitur de musica ex æquo licet differere peritis eius artis omnibus, & de grammatica geometriæue grammaticis geometrisue: ita de uita rectè instituenta peritis rerum ciuiliū, circa quas hominum uita uersatur quotidie. Domini autem sunt omnes periti rerum talium, sicut etiā naturæ totius, & inter hos multi liberi. ergo hi quoq; quibus est ius loqui de rebus huiusmodi. unde sequitur, neminem probum seruire, sed esse omnes liberos. quo argumento etiam insipientem seruum esse colligitur. sicut enim amicus non est uis ex æquo disputare cum musicis, nec illiteratis cum literatoribus, & in uniuersum expertis artis cum artificibus: ita lex ad uitam instituendam pertinens non finit de hac loqui peritos imperitosq; sine discrimine. ut liberis omni-

bis

bus ex æquo ius loquendi conceditur ; inter quos probi nonnulli & nulli minus sciunt uitam insituere quam mali, sicut nulli melius quam sapientes: ergo nemo malus liber est, sed omnes seruiunt. Zeno quoq; cum cæteris uirtutis admiratoribus fortiter pronunciat, non oportere malos uiros cum probis contendere. ait enim: An nõ plorabit malus si bono aduersabitur? Ergo nullum ius sinib; malum probo contradicere. Nec me latet fore qui subsannent hanc meam sententiam, & arrogantem insensã tamq; iudicent. uerum isti si risu cauillisq; sedatis uoluerint penitius totam rem introspicere, scient non alia de causa quenquam ploraturum citius, quam si sapientis monita contempserit. nam pecuniarum iactura, ignominia, exilium, uerbera, similesq; iniuriæ, non sunt conferendæ cum uitis, & cæteris calamitatibus quas uitia se cum afferunt. at uulgius non animaduertens quam perniciosa sit animis rationis cæcitas, tantummodo externis angitur infortunijs, quandoquidem caret iudicio: quod si possent uisum recipere, conspicati tot insipientiæ decipulas, tot damna accepta per ignauia, debacchationesq; luxuriæ, iniquitatesq; iniustitiæ, summæ felicitatis amissæ iacturam deplorarent serio, nec ullam in tanta calamitate consolationem admitterent. Cæterum illa Zenonis sententia tanquam è fonte hausta uidetur ex iudeorum legibus: in quibus narratur de duobus fratribus, altero frugi, altero luxu perditio; quod communis amborum pater miseratus eum qui à uirtute descuerat, precatur ei ut fratri seruiat, seruitutem quæ uidetur mali maximum, existimãs rem insipienti utilissimam: ne

si relinqueretur in sua potestate, prolaberetur in omnem licentiam, sed per potioris curam emendatis moribus in melius proficeret. Hæc ad confirmationem rei qua de quaeritur, mihi sanè sufficerent. sed quoniam medici solent uarijs morbis adhibere uaria remedia, necessarium duco istis ut uidentur paradoxis propositionibus propter nouitatem alias insuper probationes apponere. quidam enim uix continuatis argumentationibus conuicti errorem suum agnoscunt. Rectè igitur uulgo dici audimus, eum qui prudenter agit, bene agere omnia. quisquis autem rectè agit omnia, peccatum, reprehensionem, culpam, multam euadit. itaq; licet ei quidlibet agere, & quomodolibet uiuere. at bonus uir prudenter agit omnia: solus ergo liber est. quid ni? cum nec cogi possit nec uetari. ergo nemo bonus seruus est. liquet autem quod nec cogi nec uetari possit. uetatur enim qui à concupitis rebus cohibitus arcetur. at sapiens cupit uirtutem, qua non potiri non potest. quod si non cogitur, certè sua sponte agit. actiones uerò aut bonæ à uirtute proficiscuntur, aut malæ à uitio, aut indifferentes sunt & mediæ. quæ ad uirtutem attinent, non coactus agit sed uolens. cum uirtute enim coniuncta sunt facta eius omnia. quicquid autem uitiosum est, ut fugiendum ne in somnis quidem attingit. idem credibile uideatur & de indifferentibus, circa quæ animus pendet tanquam in æquilibrio, doctus nec trahi ab eis ut pondus habentibus, nec eis offendi ut auersandis. Vnde satis apparet nihil inuitum coactumq; facere. quod si seruus esset, cogeretur utiq; ergo liber erit quisquis bonus est.

Q40=

Quoniam autem quidam ineruditi argumentationes tales non intelligunt, quibus in uniuersum de rebus decernitur, solent percontari, ecquando fuerunt uiri quales fingitis, aut ubi reperiuntur? respondere licet, nulli seculo defuisse uiros uirtute prestantes, qui freti ope dei solius, & iuxta rectum naturæ ius uiuentes, non modo ipsi fuere liberi, uerum etiam familiares suos repleuerunt ingenuo generosoq; spiritu: & sunt nunc quoq; imagines quædam uiuæ expressæ ad illorum sapientum effigiem. quamuis enim aduersarij fateantur se carere libertate huius modi, pertractos in seruitutem ab imprudentia uiriusq; cæteris, non statim id existimandum est de uniuerso hominum genere. quod si non uidemus prodire horum agmina, nil mirum. primum quia quæ pulchra ea rara sunt. deinde quia semoti à turba domesticorum uacant naturæ contemplationibus, cupientes quidem siquo modo queant, uitâ ciuium corrigere: uirtus enim libenter prodest publicè omnibus: sed uidentes id onus suas uires excedere, propter absurdos mores receptos in ciuitatibus, & morbos animi auctos uitiorum consuetudine, resiliunt ne uelut torrentis impetu transfuersi abripiantur. Nos uerò, si qua cura esset mutationis in melius, deberemus uestigare latebras eorum, & orare suppliciter, ut efferatam uitam nostram ad mitiorem statum reducant, & pro bello ac seruitute pacem inducant, libertatemq; huius comitem. nunc pecuniæ causa scrutamur intima quæq;, aperimus terræ uenas duras & refractarias: metallarij puteos fodiunt in planis atq; montanis, querendo aurum, argentum, cuprum,

ferrum, ceteras species. Vanitas fastum colens pro niua mine, profunda maris penetrat, quærens uaria lapillo- rum preciosorum genera, uel saxis latētibus adnata uel ostreis, & ob hoc ipsum preciosiora, quantum oculi de licijs ac luxu corrupti iudicant. at prudentiæ, temperan- tiæ, fortitudinis, iustitiæq; causa nemo peregrinatur, ne in peruijs quidem regionibus & hospitalibus: nemo ena- uigat maria, naucleris alioqui patentia per totum an- num ultro citroq; cursitantibus. Quamuis nō habemus opus uirtutem in longinquas aut transmarinas regio- nes petere, cuius radices autor naturæ in proximo depo- suit, sicut ille sapiens Iudæorum legislator testatur di- cens: In ore tuo, in corde tuo, in manibus tuis. subinnuēs dicta, facta consiliaq; quæ omnia cultura indigent. ergo qui labori præferunt ocium, non solum germinibus offi- ciunt, sed & radices ipsas exsiccando interimunt. con- trā qui ocium ut noxium fugientes, ad laborem se appli- cant, uelut generosarum plantarum cultores, continua cura præcelsas uirtutum stirpes educunt in æthera, im- mortales urentesq; perpetuo, ferentes felicitatis fru- ctum nunquam interiturum: quandoquidem iuxta quo- rundam opinionem non tam felicitatem afferunt, quam ipse sunt felicitas, & ut Moses uocare solet cōposito uo- cabulo ὀλοναερωμαετα, quasi dicas frugē solidā. siqui- dem terrestres plantæ interdū nullum fructū suo cultori afferunt. at quæ inseruntur in anima, totæ quantæ sunt in fructus abeunt, prudentiæ, iustitiæ, fortitudinis, tempe- rantia. Cum igitur tales occasiones ultro nobis se præ- beant, nō pudet querelarum quasi negata sit hominum generi

generi sapientia? quam poteramus ceu scintillam in fomite fumante redaccendere. nos uerò ubi res diligētiam postulat ad nos propriè pertinens, segnes & supini sumus, corrumpimus uirtutum seminaria: quæ autem fugienda sunt desideramus & requirimus. propterea diuitum, illustrium, uoluptariorum, terra mariq; plena sunt omnia. prudentum autem, iustorum, proborum exiguus numerus. pauca uerò sunt quidem rara, tamen reperiuntur, attestante Græcia simul & Barbaria. nam in illa septē meriti sunt cognomen sapientiæ, quamuis alij quoq; præcesserunt eos aut secuti sunt: illorum memoriam uetustas obliterauit, recentiores non fuerunt in precio apud sui seculi homines, idè minus inclaruerunt. at in barbarico solo frequentior numerus celebratur eorum quibus egregia dicta factaq; pepererunt tam insignem gloriã: quales apud Persas magi naturæ scrutatores præ ueritatis cognoscendæ studio, qui per ocium diuinæ uirtutes contemplantur clarius, & alios eisdem inuitant mysterijs: apud Indos gymnosophistæ, qui cum naturali morem coniungunt philosophiã, honestatis probitatisq; amorem tota uita præ se ferendo. nec Palestinæ Syriæq; deest hoc genus hominum uirtutem sectantium, cuius regionis non paruam partem populosa Iudeorum gens incolit. in his quidam nominantur Essæi, circiter quatuor milia, à sanctitate dicti, quia summa religione deo seruiunt, non mactando uictimas, sed suis metipsorum mentes componendo ad sanctimoniam. hi uicatin habitant, urbes fugiunt, propter familiaria ciuibus earum uitia, gnari non minus periculi esse ab eorum conuictu

quàm ab aeris intemperie pestifera, propter contagium incurabile: uiuuntq; partim ex agricultura, partim ex opificijs in pace florentibus, benefici erga suos & proximis, nullam condentes pecuniam, nec parantes amplius redditus latifundia, sed quotidianis necessitatibus quærentes remedium. nam penè soli hominum degunt sine prædijs, sine pecunijs, & propter uitæ institutum diuites habentur magis quàm ob rerum copiam, frugalitatem non uana existimatione ducètes esse quæstum maximũ. tela, iacula, gladios, galeas, thoraces, scuta, nemo apud eos fabricat, sicut nec arma cætera, nec machinas, aut aliud quicquã bello utile: inò ne ea quidẽ studia reperias ibi, quibus in pace facillè abutuntur homines. negociatores, institores, naucleros ne in somnis quidem uiderunt, subtrahendo materiam auaritiæ. nemo ex illis seruit, omnes liberi ministrant sibi inuicem: dominationem damnant ut iniustam atq; impiam, repugnantẽ iuri naturæ, quæ omnes ex æquo genuit educauitq; tanquam mater germanos fratres re uera, non solo nomine. eam cognationem labefactam conuulsamq; insidijs auaritiæ, huius opera inductam pro familiaritate ab alienatione animi, & odium pro beneuolentia. philosophiæ partem ratiocinatoriam, ut parandæ uirtuti non necessariam, relinquunt uerborum captatoribus: eam uerò quæ naturam scrutatur, disputatoribus, ut humano captu sublimiore, nisi quatenus de creatore mundi & eius creatione differit. in sola morali se exercet sub pædotribis legibus patrijs. quas non potest concipere humanus animus absq; afflatu numinis. has ediscunt & alio tempore, sed præcipue recur-

recurrente die septimo, quem sacratum existimant, feriunturq; tunc ab omnibus alijs negocijs. quoties sacras ædes, quas synagogas uocant, adeunt, pro ætatis ordine iuniores ad seniorum pedes confidunt, & ad audiendum se componunt. ibi alius ex libro prælegit, alius quispian unus è peritioribus accedens quæ obscura sunt explicat. nam pleraq; per figuras more ueterum philosophorum eis sunt tradita. discunt autem sanctitatem, iustitiam, curam rei uel domesticæ uel publicæ, uerorum bonorum malorumq; scientiam atq; rerum indifferentium insuper, quid expetendum, quid contra fugiendum, quæ triplici regula examinant, amore dei, & uirtutis, & hominum. pietatis erga deum argumenta præ se ferunt plurima, castitatem in tota uita perpetuam, à iure iurando mendacioq; abstinentiam, & quod ad deum autorem bona omnia, malum uerò nullum referunt. uirtutem quoq; sibi esse cordi satis declarant, dum pecunias, honores uoluptatesq; continenter fortiter, uiuuntq; continenter in laboribus complexi frugalitatem, simplicitatem, facilitatem, modestiam, legum reuerentiam, constantiam, & id genus cætera. charitatem porro eorum erga homines indicat beneuolentia, mira dictu æquabilitas & omnium rerum societas, de qua non intempestiuum fuerit nunc paucis dicere. Patent eorum sodalitia hominibus etiam aduenis idem institutum seruantibus. omnibus unum est promptuarium, unde uisitus & mensa communis sumitur. nam contubernium uictusq; ac nense societas apud alios laudatur magis quàm recipitur. nec mirum. quicquid enim lucrantur è quotidianis

pperæ mercedibus, non sibi quisq; seruat, sed in medium
 conferendo cuiusq; uolenti fruendi potestatem faciūt.
 tum si qui ualctudinarij nequeunt uictum quærere, non
 negliguntur, paratū habentes è publico infirmitati sub=
 sidium, quam secure sustentant ex communi copia. Se=
 nioribus iuniores debitam curam honorem reuerētiam
 exhibent tanquam germani filij, labantē eorum ætatem
 fulcientes modis omnibus tam cōsilijs quàm ministerijs.
 Tales uirtutis athletas reddit philosophia absq; omni=
 bus curiosis & ambitiosis Græcorum uocabulis, exer=
 cens eos in laude dignis actionibus, quibus certa perpe=
 tuaq; libertas constabitur. id compertum est in multis
 & uarijs temporum difficultatibus, sub tyrannide po=
 tentiorum diuersis præditorum ingenijs. ex quibus alij
 conati feroces bestias immanitate superare, nullam omi=
 ferunt crudelitatis speciē, gregatim maclando subditos,
 aut laniorū more uiuos frustatim concidendo: nec prius
 finis fuit quàm in easdem calamitates incidere uindican=
 te diuina prouidentia. alij uerò suam rabiem celantes di=
 uerso malitiæ genere, acerbæ clades dederunt, placido
 sermone susurrisq; clancularijs dissimulantes odium, ca=
 num maleficorum more blandiendo, moxq; infigendo
 morsus insanabiles, ut oppidatim monumenta impietæ=
 tis suæ relinquerent ad perpetuam afflictionum memo=
 riam. nemo tamen uel è crudelibus illis, uel ex alteris fu=
 catis ac subdolis, ualuit modo dictos cœtus Essæorum si=
 ue sanctorum in culpam inducere, sed omnes discesse=
 runt uicti uirtute horum uirorum, laudantes eos ut libe=
 ros ciues et suo iure uiuētes accepto à natura, prædican=
 tesq;

tesq; illorum sodalitia, societatemq; inenarrabilem, in qua exemplū felicitis & perfectæ uitæ uidere liceat. Sed quoniam sunt qui putant perfectas uirtutes non cadere in multitudinem, uerum eas tantummodo quæ subolēscunt etiamnum augenturq;, testes citabo uitas singulares bonorum uirorū, libertatis indicia manifestissima. Calanius erat Indus genere unus gymnosophistarum. is patientissimus omnium eius seculi hominum habitus seu indigenarum seu exterorum, quod rarissimum est in admiratione fuit apud reges etiam hostium ob uirtutē cōiunctam cum eruditione. proinde Alexander Macedo uolens ostentare Græciæ Barbarorum sapientiam, & exhibere aliquod eius specimen, primo hortatus est Calanum proficisceretur secum paraturus magnam gloriā in tota Europa simul & Asia. quod cum non impetraret, ait inuitum id facturum. tum ille ualde apposite generoseq;: Et quid magnum Græcis ostendes Alexander, si potes me cogere ut quæ uolo faciam? Quid hac uoce & hac mente liberius? nisi quod hoc dictum liberiore factō confirmauit, reliquitq; sempiternam constantis in libertate ingenij memoriam, ut literæ ad regem missæ indicant. CALANVS ALEXANDRO. Amici tibi suadent ut cogas Indorum philosophos, ne per somnum quidem conspicati nostras res & nostra negotia. corpora de loco ad locum transferes, animis inuitis nullam uini inferes, nihilo magis quàm si lateres & ligna cogas uocem mittere. Ignis corporibus uiuis maximos dolores excitat non sine pernicie, hūc tamē nos despicimus dū uiui cōburimur. nullus rex, nullus princeps

potest efficere ut quicquam agamus præter animi sententiam. non sumus Græcorum philosophorū similes, qui diu meditatas orationes recitant in celebritatum cōuentibus, sed res à uerbis apud nos nō discrepant. breui momento & beatitatem & libertatem adipiscimur. Tali-
bus sententijs nonne decet illud Zenonium succinere: Facilius esse utrem inflatum mergere, quàm quemuis uirū probum inuitum ad aliquid agendum cogere. nam inuitus animus, rationis rectæ placitis cōfirmatus, cedit ne-
mini. Extant de hac bonorum uirorum libertate multa poetarum & historicorum testimonia: quorum sententijs Græci simul et Barbari penè ab ipsis incunabulis in nutriti proficiunt in bonis moribus, quicquid uitiorum ex mala educatione aut deprauata uiculis ratione cōtra-
xit anima, recudendo in melius. Vide quid apud Eur: p̄-
dem loquatur Hercules:

Combure carnem hanc, concrema, repleto te

Meo cruore. nam prius uel sidera

Terram subibunt, terra uel scandet polum,

Quam mollis à me extorqueatur uox tibi.

Reuera enim seruilis est adulatio simulatioq̄, quoties à mente uerba dissiident. Cæterum ingenuæ sine fūco è sincera conscientia liberam sententiā depromere decet generosos animos. Rursum is ipse uir probus, uide ut ne sub hasta quidem inter uenalia mancipia seruus sibi uideatur, stupefaciens spectatores, quasi non solum ingenuus, sed & emptori suo dominaturus. Mercurius enim rogatus de hoc ipso an malus sit, respondet:

Non uilis est: contraq̄: prorsus est graui

For=

Forma, nec abiectus, nec ut serui solent,
 Facilis agi: quin splendide uestitus est,
 Clauaq; dexter. Nemo uult domi suæ
 Seruum, seipso qui fiet præstantior.
 At te uel aspectu pauescat quilibet.
 Nam plena fers ardentis ignis lumina,
 Qualis leonem taurus aggredi parat.

Deinde subiungit mores eius cuius incusat silentium.

parere namq; non feres,

Nec subijci, sed imperare cogitas.

Idem mox emptus a Syleo missusq; ad opus rusticum, re ipsa declarauit satis quantum a seruili abesset ingenio. nam opimo tauro Ioui mactato prætextu festi epulatus est: haustaq; meri magna ui decoquebat id cubans. Tū superuenienti Syleo graui terrenti rerum iacturam et serui socordiã contēnentis dominum, nihil mutato frōtis colore, nec ob perpetrata demissior, cōfidēter dicit:

Accumbe, potemus, mei periculum

Sic protinus fac, proderit res hæc tibi.

Seruūm ne hūc dicemus an herum domini, qui seipsum manumittens, hero insuper imperitat, & non obsequenti intentat uerbera: quod si quiritetur, uult eum unã cū opitulantibus perdere. Nugis igitur agit qui emptionis instrumentū siue cautionē per notariū curat fieri, quando empticij nolūt ita se obligari freti uiribus, potiorib. q̄ sint liter. et chartulæ, à tincis sitū ue corrūpendæ, aut certe ab iniuria diuturni tēporis. Sed negabit aliquis adducēdas ad nostræ sententiæ cōfirmationē uirtutes herouū uidelicet supra naturā humanā positas & cæli æmulas,
 pro=

propter genus mixtum è mortali & immortalì semine, ut merito semidei uocentur, præualente immortalì genitura, nec cui mirum uideatur hos uindictas secundum seruitutem contemnere. Esto, quid Anaxarchus & Zeno Eleates, num hi quoq; sunt heroes dijs geniti? attamen à tyrannis & suapte natura sæuis, & tum aduersum se iritatis excruciatì tormentis inauditis antea, sic ea contempserunt quasi aut alienis aut etiam ipsorum inimicorū adhiberentur corporibus. nam olim assuefecerant animum, ex quo eum ad disciplinas applicuerant, ut semotus à perturbationibus aspiraret ad scientiam & sapiētiam: & quasi demigrassent è corpore, in prudētiae fortitudinisq; agebant contubernio, uirtutumq; cæterarū. Itaq; alter sublimis pendens & distēsus, ut arcanū quoddā proderet, ignis ferriq; uim superauit: præcisāq; mordicus lingua, in tortorem suum eam exspuit, ne ulla uox inuito extorqueretur. alter uero stupenda uerba protulit: Tunde Anaxarchi follem, Anaxarchum enim nō potes. Hac confidens audacia heroicam generositatem longe à tergo reliquit: quandoquidem alteris decus traditum est à maioribus, citra omnem ipsorum operam: alteri sua sponte subeuntes laborem in uirtutis stadio, sedulo querunt immortalitatem. & uidere memini p. incratias tanta obstinatione ad uictoriam tendere, ut lassato corpore sola animositate persisterent in certamine: quòd assueti contemnere terricula, usq; ad uite finē durarent intrepidi. quæ cum ita se habeant, putamus eos qui corporis robur exercendo confirmant, metum mortis calcare spe uictoriæ, aut ne uictorem aspiciāt: eos uero

rō qui exercent mentem suam inuisibilem, quæ uere ho-
 mo est domicilium hoc sensibile circumferens, & uer-
 bis philosophiam, factis uirtutē excolunt, grauatim mo-
 rituros pro libertate, ut libero spiritu fatalem uiam per-
 transcant? fertur in quodam sacro certamine athletas
 duos robore pari præditos, non prius destitisse ab infe-
 rendis excipiendisq; ictibus, quam uterq; expiraret in
 uestigio. Dicat aliquis tali cuiquam: Ah miser, uirtus te
 perdet tua. Sed iuuat gloriose pro apio frondē ue olea-
 stri certantem occumbere. at sapientē multo magis pro
 tuenda libertate, quam solam, si uerum fatēdum est, ani-
 mus desiderat, ut agnatam nō ascititiam, qua resecta to-
 ta hominis compages dissoluitur. Celebratur Laconis
 pueri, quo in genere præcipuum est uirtutis studiū, mi-
 ra quædam ingenuitas. Captiuus enim abductus à quo-
 dam Antigoni milite, liberalia quidem non recusauit mi-
 nisteria, seruilia uero negauit se exhibiturum, quod ab-
 horreret à seruitio. atqui nondum per ætatem legibus
 Lycurgi potuerat institui, quas uix degustauerat: tamē
 præsentis uitæ uiolētam mortem prætulit ut feliciorē,
 & desperata redemptione libens sibi manus intulit.
 Narrant Macedones etiam Dardanas mulieres, quæ ser-
 uitutem credebant miseriam turpissimam, suos pueros
 quos in ulnis baiulabant proiecisse in fluminis gurgitē,
 acclamando, Vos certe non seruietis, sed priusquam in-
 felicem uitæ cursum aggrediamini, salua libertate com-
 pendiarium atq; necessariam uiam decurretis ultimam.
 Polyxenam quoq; tragicus Euripides inducit contem-
 pta morte curam libertatis gerere, dum sic loquitur:

Des

Defungor ultro: nemo tangat corpus hoc:

Præbebo collum fortiter: liceat mori Me liberant.
 Ergo cum pueri ac muliercule, illi ætate, hæ sexu fragiles, natiuo libertatis amore teneantur, adeo ut ne hanc amittant, ad mortem tanquam ad immortalitatem properent: credimus uiros mere sapientes non hoc ipso esse liberos. fruiq; sincera felicitate dum uirtutes secum circumferunt, quæ nulla importuna uis potest eis eripere, quippe quæ perpetuum regnum suis cultoribus conciliant: quin & integros populos accepimus pro libertate fideq; erga defunctos principes bene meritos, ultro subiisse perniciem, sicut Xanthios recenti adhuc memoria. Cum enim unus è coniuratis in Iulium Cæsare Brutus eos obsedisset, odio non tam partium quam ipsius ducis, qui amicum & imperatorem suum interemerat, repugnauerunt pro uiribus, donec eos paulatim deficeret. postremo in totum his exhausti, concluderunt suæ quisq; domi uxores, parentes, liberos, atq; ita mactarunt, congestisq; in acruos ignem subdiderunt, & seipso in super iugularunt, ut fatali necessitati salua libertate magnanimitateq; satisfacerent. Sic illi acerbitatem tyrannicam fugiendo prætulerunt gloriosam mortem uitæ coniunctæ cum ignominia. qui autem seruati sunt fortunæ beneficio, patientia se muniuerunt, imitati animositatē Herculis. nam & ille imperatis Eurysthei nõ succubuit. Proinde Cynicus Diogenes tan uasto fuit animo, ut cum ei capto latrones maligne cibum præberent, nec præsentī fortuna, nec illorum immanitate deterritus diceret, iniquissimum esse cum porcelli agniq; uenales saginentur
 dilia

diligētius, hominē pręstātissimū animal inedia macerari, quasi hoc pacto non redderetur uilior. itaq; accepto quantum sat erat, cū iam esset uendendus inter cęteros, sedit & prandebat bono animo, impartiens etiā proximis: cumq; unus ex his ualde męstus cunctanter sumeret: Desine, inquit, tristari, & utere pręsentibus.

Nec formosa cibum Niobe non sumpsit, & eius
Pignora sub tectis letho bis sena iacebant,

Sex natę, totidem pubeni corpore nati.

Et cum ei licitatores illuderent iuueniliter, percontādo quid sciret, respōdit, Pręesse hominibus. Qua uoce prodebat ingenuum, generosum ueręq; regium animum. tādem & ipse ad iocos est uersus ex more suo, cōseruis demisso uultu męrētibus. cum igitur inter licitatores animaduertisset quendam effocinatū quātum ex aspectu apparebat, accedens inquit: Tu me emitto, uiro enim opus habere uideris. Sic ille pudefactus cauillo, quod non esse uanum erat sibi conscius, in turbam se abdidit, ceteris audacem coniectorem, sed ueridicum, stupentibus. Hunc sine seruū appellabimus, ac non potius liberū, imō etiam summo dignū magistratu atq; imperio? huius in dicendo libertatis æmulus fuit Chęreas quidā, uir eruditus. habitabāt is Alexandria: cui cum aliquando iratus Ptolemęus minaretur non mediocriter, ille suā libertatē non minoris faciens quām potentiam regiam, restondit: Aegyptijs impera, ego te tuamq; iram nil moror habent enim regium quidda generose animę, quarū splendorem nec fortunę obscurat iniuria, quod decet opponi amplis dignitatibus, ad retundendam liberis dictis

Supera

superbiam. Fertur cum Theodorus cognomēto Impiūs
 Athenis profugus uenisset ad Lysimachum, & quidam
 ex optimatibus eam fugam exprobrasset, simulq; fugę
 causam, quod negaret deos, & iuuentutem corrumpere-
 ret, respondisse: Nō profugi, sed idem mihi accidit quod
 Herculi. nam & ille ab Argonautis fuit expositus, non
 ob crimen ullum, sed quod uel solus esset iustū onus na-
 uis, & ceteri uectores uererentur ne pręgrauata subsi-
 deret. ita ego quoq; migravi propter magnanimitatē,
 quam cum Atheniensium rectores non ualerēt assequi,
 inuidere maluerunt. cumq; Lysimachus amplius rogass-
 set, num & e patria excidisset per inuidiam ciuium, re-
 spondisse, Nequaquam, sed propter excellentiam inge-
 nij, quod nō capiebat patria. sicut enim Semele Baccho
 grauida cum non potuisset perferre uterum, Iupiter eā
 miseratus abortiuum ambuſit, & inter deos retulit: sic
 cum patria mea minor esset quā ut caperet philoso-
 phum, bonus quispiam siue deus siue genius Athenas in
 locum fortunatiorem commodioremq; me trāstulit. ad
 hanc sapientum libertatem, sicut & ad cetera bona ho-
 minum, uidemus aspirare quędam animalia. certe galli
 nacei tam audacter certare solent, ut nō animositate uin-
 cantur sed uiribus. quod intelligens Miltiadēs impera-
 tor Atheniensium, quando rex Persarū excito Asię ro-
 bore tam multa milia traiecit in Europam, quasi ad pri-
 mum clamorem oppressurus Gręciam, cōuocatis in pa-
 nathenaicum conuentum socijs pugnantes ostendit has
 alites, ratus hoc spectaculum maiorem uim habiturum
 ad permouendos quā orationem, nec eum sefellit sua
 opi-

opinio. Spectata enim in brutis patientia pertinaciq; cō-
 tentione, usq; ad necem pugnātib; inuictō pectore, cor-
 reptis armis eam expeditionem susceperūt, quasi debel-
 laturi cum ingenti strage hostium, contemptis mortia-
 bus & uulneribus, ut saltem insepelirentur libero solo
 patriæ. nihil enim æque ad rem gnauiter gerendam ex-
 citat, ac deteriorum uictoria maior quàm sperari pote-
 rat. cæterum solennis gallorum gallinæcorum certami-
 nis etiam Ion poeta tragicus meminit his uersibus:

Nec iam corpore, utroq; & oculo
 Ictibus obtuso ille fathiscit;
 Robore sed labente gemiscit,
 Et uiuus seruire recusat.

Et putamus uiros sapientes nō libētissime seruituti præ-
 laturos interitum? aut æquum censemus iuuentutē ma-
 gnanimam in uirtutis certamine cedere gallinæcis, ut
 uix secundum gradum obtineat? atqui ne illud quidem
 quisquam ignorat, qui modo leuiter literas attigit, liber-
 tatem esse rem egregiam, sicut ediuerso seruitutem lōge
 turpissimam: & quod pulchra bonos deceant, malos ue-
 rò turpia. unde colligitur euidentissime, neq; probū quē-
 quam seruum esse, licet innumeri tabulas de huius posses-
 sione proferant: neq; insipientem ullum esse liberū, etiā
 si Croesus sit aut Midas aut magnus rex. cæterum de cele-
 brata libertatis pulchritudine, seruitutis uerò execrabi-
 li turpitudine, testimonia multa extant ciuitatū & genti-
 um quarum consecratæ sunt origines, & quas mentiri
 nefas est. senatus enim & conciones habentur pene quō-
 tidie, nulla magis de causa q̄ ob tuendā præsentē libertatē

tem, aut recipiendam si iam perijt. Græci Barbariq; cōsistuntur bellis continuis, quid aliud uolentes quam seruitutem effugere, libertatem acquirere? ideo centuriones, tribuni & imperatores ipsi nullam cohortationem habent efficaciorē in prælijs quam Este uiri, libertas agitur, qua nihil hominib. optabilius, ut quæ sit fons felicitatum cunctarū, priuatarum etiā. quapropter Athenienses me iudice acutissimi hominum (quod enim in oculo pupilla, in anima ratio, hoc Athenæ sunt in Græcia) quando pompam ducunt Eumenidibus, neminem seruū admittunt, sed per ingenuos uiros ac foeminas peragunt omnia solennia, & ne eos quidem uulgares, sed inculpate uitæ homines. nam & bellaria in id festū parāt adulescentes honestissimi, putantq; honorificum hoc ministerium. Nuper etiā tragædis fabulam Euripidis in theatro agentibus, & hos senarios pronunciantibus:

Nam liberum esse maximum dico bonum:

Quod si quis est pauper, putet se diuitem:

uidi omnes spectatores arrectos in summos digitos præ admiratione, sententiæ laudatæ acclamantes magnis uocibus, & ipsum poetam certatim laudantes, qui libertatis uel nomen magni faciat. Quin & Argonautas admiror, qui nullum inter nauales socios receperunt nisi liberum, ingenuorum contenti ministerijs libertati non officientibus, si poetis fidem habere debemus. sed cur nō habeamus, cum sint eruditores omnium hominū, instituendo populos, sicut patres proprios liberos. itaq; nauclerius Iason, uir & natus et educatus liberaliter, amatorq; ingenuorum, nauem suam, neminem seruū permisit ascen-

ascendere: quamobrem Aeschylus sic loquitur:

Argus ubi sint sacra ligna dicito.

Minis autem quas quidem intentant sapientibus, minime terreri conuenit: sed eludēda sunt exemplo Antigendae tibicinis. aiunt enim cum quidam eiusdē artis emulus ira commotus ei dixisset: Abi, etiam te pro nācipio: eum respondisse: Tum ego te docebo tibijs canere. Ergo & uir probus contumelioso & gerenti se heriliter, potest dicere, docendus es sobrietatem atq; temperātiā. exilium uero minanti respōdebit: Omne solum forti patriā. item territanti multa pecuniaria: Mihi mediocris uictus sufficit: intentanti mortē ac uerbera, Nil istis terz ricultis moueor, nec sum inferior pugilibus, qui cum tenuem modo habeant uirtutis imaginem praec oculis, & corporis tantum habitudine polleant, utrumq; perferūt fortiter. animus enim rector mei corporis ita confirmatus est fortitudine, ut quemuis dolorem superare queat: cauendum igitur nequis talem feram capiat, non robore solo uerum & aspectu ipso formidabilem, & praeseferentem quam non sit despicabilis. sepe asyla hanc securitatem praestant supplicibus eō confugientibus, ut ex aequo liceat eis contendere cum aduersarijs: & qui per successionem in proauita uel antiquiore seruitute inueterauerunt, quando ad aras sedent habitu supplicum magna linguae libertate utuntur. nec desunt qui non tantum heris ex aequo responsant, sed ut in causa meliore suum ius tuentur fortiter. at quos sua redarguit conscientia, etiam si praecclaris natalibus fulgeant, suo pte ingenio se gerunt seruiliter. illi contra qui corpori

non timent freti asylorum priuilegio, mirā animi libertatem exerunt, quem solum deus creauit extra seruitutis aleam. & quis est tam insipiens ut credat loca cōferre fiduciam, atq; in dicendo audaciam, uirtutē uero qua deo similes reddimur, non ualere tantundem existimet, per quam & locis & ratione præditis mentibus accedit sanctitas ac religio: at qui asylis sua securitas nō semper manet inuiolabilis, uel arte mulierum corruptarū muneribus, fauoreq; captorum talibus illecebris, uel liberorum negligentia, suos inde abstrahi sustinentiū. at uirtus uelut arx munitissima, contēnit oēs machinas quibus eminus impetitur. huius robore quisquis se communit, potest cōfidēter dicere: alij facile sunt expugnabiles:

Ast ego me ipsum soluere, imperareq;

Noui mihi: uirtute namq; metior

Omnia.

Hoc est quod de Biante Prienensi fertur, qui appellatus à Croeso contemptim & minaciter, iussit eum cepas edere, fletum ciuilitate subindicans, quandoquidem harum esus ciet lacrymas. adeo sapientes arbitrabantur nihil esse æque regium ac uirtutē, cuius instituta per totā uitam sequuntur: imperatis aliorum non terrentur: quo factum est ut omnes uasri ambiguæq; fidei homines uulgo nominentur illiberales & parum ingenui. inde illud:

Erectum seruile caput uidisse nefas est,

Semper id obliquum colla retorta gerit.

Quod enim tortū est degeneres mores arguit, sicut erectus habitus apertos & minime fucatos, quando dicta cum cogitatis consonant. Illi ridendi sunt qui manumissi

à do

à dominis putant se factos liberos. sunt enim famuli, quã
uis meliore conditione. serui autem & uerberones sunt
omnes quotquot non hominibus, quod leuius est, sed re
bus uilissimis, mero, holeribus, seminibus, alijsq; coquo
rum ac cupediariorum curiositatibus in gratiam uētris
dant operam. Quapropter Diogenes conspiciatus quen
dam liberum iactãtem se hac noua felicitate, fauoremq;
gratulantium, miratus est fatuum eorum iudiciũ, perim
de ac si præconis uoce declararetur, seruum aliquem in
posterum fore grammaticum aut geometram aut musi
cum, qui ne in somnis quidem has artes didicisset. nam
præconium sicut doctiorem potest reddere neminẽ, ita
nec liberiorem: alioqui mañtum felicitate diceretur: sed
in seruitutem tantum uindicat. Sublata igitur uana opi
nionẽ à qua pendet uulgus hominum, ueritatẽ rem san
ctissimam complexi, nec libertatem tribuamus his qui se
ciues nominant, nec emptitijs mancipijs seruitutem obij
ciamus: sed omiñis natalibus & tabulis & in totum re
bus corporeis, scrutemur naturam animi. qui si concu
piscentijs agitatur, aut ab inopia ceruice obtorta trahi
tur, & ipse seruit, & totum hominem heris innumeris
seruire adigit. sin autem inscitiam prudentia, luxum tẽ
perantia, formidinem fortitudine, auaritiam æquitate
superat, imperat etiam, tantum abest ut seruiat. cæterũ
qui nõdum ad harum alteram accesserunt speciem, nec
serui omnino nec liberi, quales sunt in prima pueritia
puri sinceriq; præceptis nutricãdi sunt, & ante omnia
ceu lacte alendi cibus teneris, scilicet disciplinis encycli
cis: mox alimenta solidiora suggerenda sunt, quorũ opi

lex habetur philosophia, ut ad uirilem habitudinem firmitatemq; prouecti, ad finem optimum perueniāt: quod est secundum naturæ ductum uiuere, iuxta non Pythij sed Zenonis oraculum.

PHILONIS IVDÆI,
DE VITA CONTEMPLATIUA, SIVE SUPPLICUM UIRTUTIBUS, Liber.

*Ostquam de Esseis disseruimus, qui uitam actiuam exercent omnibus, aut quod minus inuidiosum dictu est, plerisq; felicius: ordo postulat ut deinceps dicamus quæ dicenda sunt de contemplationi deditis, nihil asfringēdo rei ornandæ gratia, sicut poetæ scriptoresq; solent destituti uera honestaq; materia, sed simplicissime ueritatem sectando, quam uix ulla eloquentia potest assequi. conabimur tamen & operam ei nauabimus pro uiribus. non debet enim huiusmodi uirorū uirtus eximia causam præbere silētij his qui nihil honestū putant tacendū dissimulandūq;. institutū autē huius philosophiæ mox apparet ex ipsis appellationib. uocantur enim therapeutæ therapeutridesq;, hoc est curatores & curatrices, siue cultores et cultrices, uero nomine: uel q̄a proficētur medicinā
præ-*

praestantiorē ista uulgata per oppida omnia. haec enim medetur solis corporibus: illa & animas liberat morbis grauibus & aduersus medelas contumacibus, quos inflixerunt uoluptates, concupiscentiae, dolores, timores, auaritia, insipientia, iniustitia, & caeterae perturbationes, uitiorumq; agmen innumerabile. uel quia didicerunt à natura & è sacris legibus colere illud Ens & bono melius & uno sincerius, & unitate in generando antiquius, atq; ut ita dicam principalius. horum pietati quos tãdem merito comparabimus? istosne qui pro alijs uenerantur elemēta, terram, aquam, aerē, ignemq; aliàs alijs notata nominibus: qualia sunt apud Græcos ignis ἡφαίστος ἡ ἀρχὴ τῆς ἕξις, id est, ab accēdendo: aer ἡ ἀρχὴ τῆς ἀίθρας, quod in sublime sit elatus: aqua ἡ ὕδατος, à potu fortasse: terra ἀνιμήτης, quod mister uideatur omnium stirpium & animalium. Latini Vulcanum, Iunonem, Neptunum, Cererem nominant. Verum ista nomina sophistarum commenta sunt. elementa autem sunt inanimis materia à seipsa immobilis, subiecta opifici suo à quo trãsformatur in omnia qualitatum genera. Sed fortasse illos conferemus qui alias creaturas colunt, solem, lunam, sidera uel fixa uel erratica, aut caelum ipsum uel mundum quantus est. atqui ne haec quidem ex seipsis habent originem, ab alio quodam opifice tanta arte condita. quid si illos, qui semideos heroes adorant: id quidem ridiculum fuerit. qui potest idem mortalis esse immortalisq; nequid dicam de horum maculosis natalibus, iuuenili plenis lasciuia, quam homines impij audent affingere beatæ illi diuinæq; potentiae, tanquam

illa in complexus muliebres insaniat, cum sit felicissima
 & experta affectuum omnium. status enim & simula-
 cra memorare quorsum attinet? quorū materia saxum
 aut truncus est paulo antè informis uexatus fabrorum
 iniurijs, cuius cognatæ partes uerse sunt in serias & pel-
 luua cæteraq; uasa sordida adhibenda secretis usibus.
 multo uerò magis silenda sunt Aegyptiorum numina,
 qui bruta colunt non solum mansueta sed & seuis-
 sima, consecrando quæcunq; sub luna sunt, leonem è terrestri-
 bus inmanissimum, crocodilum ex aquaticis, miluium è
 uolucris. & ibim domesticam. hæc quamuis uident qui-
 bus nascantur originibus, quibus alimentis sustententur,
 quàm sint insatiabilia plenaq; excrementorum sordibus,
 uenefica etiam & humane carnis auida, uarijs morbis
 ac morti deniq; obnoxia, uiolentæ quoq; interdum non
 modo fatali, adorant tamen ipsi mites immitia incircu-
 biliq; rationales bruta, deo cognati uix conferenda
 cum bestijs, naturaliter subiecta ipsi principes ac domi-
 ni. Verum isti qui non modo suos sed etiam propinquos
 inficiunt talibus delirijs, relinquuntur morbo suo, priua-
 ti uisu præstantissimo sensuum, uisu inquam non corpo-
 reo, sed quo uerum à falsis discernit animus. at illud ho-
 minum genus therapeuticum semper in contemplatio-
 ne diuinitatis proficiet, etiam sole hoc sensibili præteri-
 to, nec unquam suum ordinem deseret tendentem ad feli-
 citatem perfectissimam. huic uitæ instituto qui se addi-
 cunt, non ex more aut rogati id faciunt, sed amore cor-
 reпти rerum cælestium, & quasi furore diuino perciti,
 donec ad contemplationem illam desideratissimam per-
 ueniant

ueniant. deinde præ immortalis beatæq; uitæ cupidine, quasi iam hac mortali defuncti, facultates suas relinquunt liberis, aut cognatis, ultro eis possessione cedendo, atq; etiam socijs & amicis, si cognati desint. oportet enim ut qui perspicaces diuitias adeptus est, cæcas illas relinquat mentibus cæcutientibus. Anaxagoram & Democritum celebrant Græci, quòd præ amore philosophiæ prædia sua pecori compascua reliquerint. probò hos uiros contemptores pecuniæ. at quanto præstantiores qui non pecoribus suas possessiones depascendas permiserunt, sed impenderunt ad subleuãdam egestatem hominum cognatorum amicorumq; , ut egere desinerent. illud enim inconsideratum, ne dicam insanum, factũ fuit uirorum Græcis laudatorum sapientiæ nomine: hoc uerò sobrium & magnæ prudentiæ. quid aliud hostis faceret, excisis arbuſtis agroq; uastato redigens aduersarios ad inopiam, quàm quod suis cognatis fecit Democritus, ultro illis consciscens pauperiem, non tam malo animo, quàm per inconsiderantiam & alienæ utilitatis negligentiam. hi certè multo prudētiores & magis suspicienti, ut non minus philosophiæ cupidi, sed prouidi magis quàm negligentes: quippe qui sua donare maluerunt quàm perdere, quo & sibi prodesſent & alijs, dum alios opibus iuuant, se philosophiæ studio. nam cura pecuniæ possessionumq; affert dispendium temporis, cuius præcipua nos decet parsimonia, iuxta illud Hippocratis medici monitum: Vita breuis, ars longa. idem mihi uidetur Homerus subinnuere in Iliade circa initia rhapsodiæ de cimatertia, his uersibus:

*Myforum terram aspiciens, queis prælia cordi,
Et facilis uictus: siquidem lac pascit equinum
Egregios homines, nullis uirtute secundos.*

*ac si cura uictus parandi sit causa iniustitiæ propter di-
sparitatem: iustitiam uerò gignat diuersum studium, qua-
naturæ opulentia cernitur, non contenta uulgaribus fe-
licitatibus. Relictis igitur facultatib; & auocamentis om-
nibus, fugiunt sine respectu fratrum, liberorum, parci-
tum, uxorumq; , & deserunt numerosas cognationes, so-
cietates, amicitias, ipsas deniq; patrias in quibus geniti
educatiq; sunt, quandoquidem consuetudo magnum mo-
mentum habet ad allecandos animos. demigrant autem
non in aliam ciuitatem, sicut serui qui se uēdi heris alijs
impetrant, miseri ut qui seruitutē mutant non effugiūt.
quæuis enim ciuitas uel optimis ornata legibus, plena
est tumultu plurimo, quem nemo sapientiæ sectator susti-
neat. sed extra mœnia degunt in hortis aut uillis solita-
rijs, amantes solitudinem non hominum odio, sed ad ca-
uendos congressus cum dissimilibus, quos sciunt morib;
bonis officere. hoc genus reperitur in multis orbis re-
gionibus, merito ut absolute probitatis receptū à Græ-
cis atq; Barbaris. maximè tamen in Aegypto frequenta-
tur per præfecturas singulas, præsertim circum Alexan-
driam. ex omnibus autem locis optimus quisq; therapeu-
tarum tanquam in huius generis patriam colonus mitti-
tur in locum quædam aptissimum, situm ad stagnum Ma-
riam in terreno colle accliuu leniter, tutum simul & lau-
datum ab aeris temperie. securitatem enim ei præstant
uillæ uicinq; proximi: aerem uerò temperat emissorium
stagni*

stagni exonerantis se in mare, & auræ nunquam nõ ex
 alto aspirantes tenuiter, sicut crassiores feruntur è sta-
 gno, quibus permixtis temperamentum existit saluberrimum.
 domicilia uerò conuenarum sunt admodum frugalia,
 parata contra æstum tantummodo & frigora, non
 contigua ut in urbibus, non enim placet id amantibus so-
 litudinem: nec tamen longè remota, quia societatem dili-
 gunt, ut sibi possint inuicem succurrere cõtra latronum
 incursum fortuitos. singuli autem habent sacras ædiculas,
 quæ semnea uocant siue monasteria, ubi solitarij sanctæ
 uitæ mysterijs dant operam, nec cibi potusue quicquam
 eò inscrunt, aliuduc in usum corporis, sed legem tantum
 & prophetarum oracula diuinitus prodita, hymnosq;
 & quædam alia pietati scientiæq; promouendæ utilia.
 itaq; perpetuam habent dei memoriam, ut ne in somnis
 quidem aliud eis obuerfetur quàm imagines diuinarum
 pulchritudinum: & sunt in his qui somniando produnt
 præclaras sacræ philosophiæ sententias. Quotidie bis
 precari solent, mane ac sub uesperam, oriente sole peten-
 tes diem uerè felicem, utq; mentes eorum cælesti replean-
 tur lumine: occidente uerò, ut anima in totum exonera-
 ta sensibus moleq; rerum sensibilibium ueritatem uestiget
 in consistorio domestico. medium uerò matutini uesper-
 tiniq; temporis interstitium totum meditationi attribui-
 tur. Versantes enim sacra uolumina, dant operam phi-
 losophiæ per manus acceptæ à maioribus, scrutando e-
 ius allegorias, quoniam sub apertis uerbis latere cre-
 dunt secreta nature coniecturis explicanda probabili-
 bus. habent etiam priscorum commentarios, qui huius
 sectæ

sectæ autores multa monumenta reliquerunt de allego-
rijs eiusmodi, ad quorum imitationem posteri se accom-
modant. itaq; non solum contemplantur, sed etiam canti-
ca hymnosq; in dei laudem componūt uario metrorum
carminumq; genere, rythmis concinnatos in augustio-
rem ac religiosam speciem. per sex dies seorsum quisq;
in suis illis modo dictis monasterijs philosophantur, nō
progredientes foras, imò ne prospicientes quidem. septi-
ma uerò conueniunt in coetum communcens, & iuxta æ-
tatis ordinem considunt decenti habitu, manus cōtinen-
tes sub pallio, dextram inter pectus barbamq; sinistrans
applicatam lateri. tum progressus in medium natu ma-
ximus, & dogmatum eius sectæ peritissimus, differit wul-
tu ad grauitatem composito, uoce moderata, nō sine ma-
gna prudentia, secus quàm oratores aut ætatis nostræ
sophistæ, ostentatores eloquentiæ, ut quibus magis cor-
di sunt exquisitæ sententiæ diligensq; & accurata harū
enarratio, quæ non summis insidat auribus, sed per au-
ditum penetret in animum, ibiq; firmiter inhxreat. reli-
qui omnes auscultant per summum silentium, annutan-
tes oculis tantum aut capite. id commune semneum in-
quod septimo quoq; die conueniunt, septo clauditur du-
plici, separatis uirorum & mulierum coetibus. nam mu-
lieres quoq; simul auscultant ex more, duntaxat quæ in-
stitutum idem sectantur. medius autem paries à solo sur-
git tribus quatuoruc cubitis, in modum loriciæ, supe-
riora usq; ad tectum patent: unde gemina prouenit com-
moditas, & quòd pudori foeminei sexus consulitur, &
quòd uerba doctoris exaudiūtur faciliè absq; ullis obsta-
culis

culis quæ uocem eius intercipient. Temperantiæ tanquam fundamento in anima iacto uirtutes cæteras superstruunt. Nec cibum nec potum quisquam sumit ante solis occasum, quod sapientiæ studium luci conuenire iudicent, tenebris uerò curam corporis. ideò totos dies alteri, alteri uerò exiguam noctis partem tribuunt. nonnulli ex his uix tertio quoq; die famem sentiunt, attentius magis ad disciplinarum scientiam. nec desunt qui prælaute accepti epulo sapientiæ copiose præbentis sua placita, perdurant duplum eius temporis, & uix sexto die degustant cibum necessarium, assueti sicut cicada rore uiuere, canticis opinor solantes in ediam. septimum uerò diem ut festum sacratumq; honore dignatur eximio, quo post curam animi corpus quoq; reficiunt, sicut iumento relaxantes laborem continuum. in cibatu utuntur pane simplici, sal uicem supplet obsonij, qui delicatiores sunt hyssopum pro condimento adiiciunt. potum è fluentis hauriunt, contenti placare dominas à natura mortalibus additas, famem sitiniq; absq; omnibus lenocinijs fruendo rebus sine quibus non licet uiuere. edunt igitur ne esuriant, bibunt ne sitiant, saturitatem cauendo ut inimicam animo pariter ac corpori. & quoniam tegminis quoq; duæ sunt species, uestis tectumq;, de ædibus iam dixi, esse incultas & extemporaneas, factas ad præsentem usum tantummodo. in ueste autem eadem apparet simplicitas, ad arcendos calores & frigora, pro pelliceis crassa tunica in hyeme. æstate uerò exomis aut interula linea. in uniuersum enim exercent modestiam, ut fontem ueritatis, sicut è fastu mendacium prognatum

autumāt. profluunt enim è mendacio uariæ malorū spē
 cics, cōtrā ex ueritate omnium felicitatum humanarum
 diuinarumq; copia. Dicā aliquid et de sodalitijs eorum,
 quoties hilarius cōuiuia celebrant, quo magis elucescāt
 collata cum aliorū epulis. Vulgus enim ubi se mero ex=
 pleuit, ac si non uinum bibisset, sed insanie poculum ad
 rationem penitus profigandam ex animo, offensat &
 canum ferocium more in rabiem uertitur: moxq; coorti
 seinuicem morsib. appetunt, abrodēdo nasos, auriculas,
 digitos, cæterasq; partes corporis, ut fabula de Cyclope
 Vlyxisq; socijs fidē inueniat: quē poeta solitum ait man
 dere frustra humanarum carniū, quem tamen immani=
 tate isti longè superant. nam ille inimicos ratus tractauit
 hostiliter. isti uerò cum familiaribus & amicis, interdum
 etiā cognatis, cōmuni sali mensæq; adhibitis, cōtra iurā
 hospitalitatis omnia, nihil reueriti sacra libamina qui=
 bus conciliari debuissent, sic conflictantur tanquā in ha
 rena uel pangratio: laudatam illam contentionem quas
 monetam deprauātes in deterius, athletis ipsis erumno=
 siores miseresq;. Reuera enim eos licet appellare mi=
 seros. nam illi athletæ in stadijs Græcorum interdum ca=
 ptant spectatorum applausus atq; gratiam, expectantes
 artis ac uictoriæ præmium coronam olympicam. at isti
 adulterini athletarum simij, noctu in tenebris ebrij de=
 bacchantesq;, sine industria malitiosas artes exercēt in
 aliorum iniuriam atq; contumeliam: quos si nemo tan=
 quam præses dirimat, maiore licentia ruunt in mutuam
 perniciē. non minus enim lædūtur quàm lædunt, ut mens
 tis impotes præ uino nimio, quod (sicut inquit Comi=
 cius

eius) non tam alieno malo bibūt quàm proprio. itaq; quā
 modo ad cōuiuium uenerūt amici & integri, paulo post
 exeunt inimici & mulctati membris quibusdam, aut cer
 tē horum extremitatibus: moxq; alij quærunt sibi aduo
 catos & iudices, alij petunt à chirurgis opem & medi
 cis. qui uerò uidentur modestiores cæteris, quasi pro me
 ro bibissent succum mandragoræ, incumbunt leuo cubi
 to, & obliquata ceruice ructantes inter pocula, stertunt
 altum nihil uidentes audientesue interim, ac si unicū gu
 stus sensum haberent, & eum quidem illiberalissimum:
 noui quosdam qui hilariores facti potando, prius quàm
 penitus se obruāt crebris inuitationibus, iam tum in cra
 stinum prospiciunt de symbolis, quia putant spem ebrie
 tatis futuræ non mediocriter cōducere ad præsentem læ
 titiam. atq; ita semper extra domesticos parietes uicti
 tant, dissidentes à parentibus, uxoribus, atq; liberis, pa
 triæ quoq; inimici & sibiipsis deniq; nam uita luxu dif
 fluxens malum affert omnibus. Sed fortasse probabit ali
 quis morem hunc cōuiuiorum iam uulgo receptū apud
 Græcos atq; Barbaros, à Romanis inuentum nō tam ad
 hilaritatem quàm ad ostentationem deliciarum & opu
 lentia. triclinia lectos habent eburnos aut testudineos,
 aut preciosioris materia, gēmatos plerosq;, stratos au
 ro intertexta purpura, uel alijs floridis colorib. uarijs
 oculos allicientibus, poculorū etiam uim magnā, digesto
 rū per suas species. præsto sunt enim cyphi, calices, phia
 læ, thericlea, toreumataq; glarorū artificū, ministranti
 bus formosis mancipijs, nō tam ad præsens ministerium
 quæsitis, quàm ad exhilarandos aspectu cōuiujs oculos:

ex his minores pueri pincernas agunt, grandiores *dā* quam afferunt, loti & nitidi, fucatiq; ac cinnamulati. alunt enim capillitium, uel omnino intonsi, uel à fronte tantum præsectis in orbem crinibus, tenuissimas candidasq; præcincti tunicas, anteriore parte ad genua demissas, posteriore ad poplites, utrinq; mollibus tenijs astricti commissuras tunice, propendentibus ad latera sinibus. sic ornati astant nutus obseruādo, quid quisq; postulet. adsunt & alij adolentes prima lanugine malas uestiti, qui paulò antè amatorum suorum delicia fuerāt, curiose docti grauioris momenti ministeria, mera ostentatio magnæ opulentiæ, ut conuiuæ splendore stupefacti facile intelligant à quāto uiro quamq; magnifico sint ad mensam communem adhibiti: cum tamen totum hoc negocium uera æstimatione nihil aliud sit quàm stolidus luxus hominis abutentis fortunæ beneficio, sicut testari possunt quibus comperta sunt talia. huc accedunt uariæ bellariorum, obsoniorum, condimentorumq; species, elaboratæ à pistribus et cupediarijs, quorum est cura non tantum gustui satisfacere, uerum etiam oculos exhilarare munditijs. sic fit ut septem uel etiam plures mensæ inferantur, plenæ omnium quæ terra, mare, æmies, aerq; ferunt, selectis suauissimis carnibus terrestrium, aquaticorum, & uolucrum, paratura simul ac conditura uariantibus. ac ne quid prætermittatur naturæ munerum, tandem apponuntur poma nucesq; dapiliter, seruatibus alijs eiusdem generis ad comessationes quas uocāt. dein aliæ painæ efferuntur uacuatæ à conuiujs uoracibus, more fulicarum explentibus se in tantum ut ossa etiam arro-

arrodant, alia cum fœde discerptis semesisq; reliquijs: ubi uerò usq; fauces expleti nil possent amplius, edendo lassati appetitu esuriunt, oculos pascendo carniùm opimarum copia, nidorem uerò exhalantem attrahēdo nã tribus. postremo his quoq; sensibus saturatis, faciūt mentionem de abitu, egregiè collaudata cõuiuatoris magnificentia. Sed quorsum attinet ista narrare prolixius, quæ multis moderatioribus displicent, ut cupiditates accendenda, quas minui præstaret. quis enim sobrius nõ mallet famem & sitim, quam in talib. epulis nimiam cibi potusq; abundantiam. in Græcia duo conuiuia præcipuè celebrantur, quibus & Socrates interfuit: alterum in ædibus Calliæ, quando is coronato Autolyco amicis epulum uictoriale præbuit, alterum in Agathonis: quæ literis mandare dignati sunt moribus ac professione philosophi, Plato & Xenophon. uisa sunt enim eis digna memoratu, ut essent exemplo posteris, quid & quomodo agendum sit in conuiujs. Veruntamen hæc quoq; si conferantur cum nostris contemplatiuæ uitæ sectatoribus, erunt ridicula. habet quidem suas uoluptates utrumq; sed magis decoras homini quod Xenophon prodidit. nam tibicinæ, mimi, præstigitores, balatrones, iocis tantum placent scurrilibus ad exhilarandos animos. Platonicum uerò penè totum disputationi de amore impenditur, non illo quo uiri in mulieres insanunt, aut hæc in ueros, sed quo uiri in masculos ætate tãtum minores. nam si quid ibi de amore uenereq; cælesti dictum uidetur elegantius, pro cõdimento modo est additum. cæterum maiorem partem uulgaris & promiscuus amor occupat:

fortitudinem uirtutem bello paceq; utilissimam tollens ē medio, & pro hac morbum muliebrem inducens in animas, & homines reddens androgynos, quos oportebat potius omni contentione exerceri ad confirmandum robur tam corporis quam animi. at isti qui pueros transferrunt in amicarum habitum & ordinem cum summa ætatis iniuria, ne amatoribus quidem eorum melius consulant, magnis detrimentis afficiendo eorum facultates, animos, atq; corpora. necesse est enim ut pueros amator animum habeat in suis delicijs, & huc tantum acres intēdat oculos, cæteris in rebus tum priuatis tum publicis cæcutiat hebetatus cupidinibus, tunc præcipuè contabescens quādo impos uoti frustratur. facultates autem duobus modis decrescunt, partim per rei familiaris incuriam, partim per sumptus & profusiones quæ fiūt in adamati gratiam. huc accedit & maius aliud malum totis populis pestiferum. desolationem enim urbium & raritatem optimi generis hominum sterilitatemq; meditantur isti, qui more imperitorum agricolarum præteritis aruis campestribus & feracibus in aspreta saxosa salubrosaq; sementem faciunt mox perituram, nec unquam ad frugem peruenturam. taceo nūc illos fabulosos bicorporos, osim concretos ui amatoria, dein disiunctos, solito nexu quo antea cohæserant. habent hæc nouitatem quandam & illecebram aurium ac mentium, sed ut superuacanea fastidiuntur à Mosis discipulis, à prima ætate ueritati assuetis, ut decipi nequeant. ergo cum illa celebrata conuiuia tantum iugarum contineant, ut ipsa se coarguant, si quis rem magis spectet quam aliorū præiudicium

iudicium, ex aduerso his opponam quæ ex instituto Mo-
 sis prophætæ aguntur certis temporibus apud eos qui
 totam uitam dedicarunt cognitioni naturæ contempla-
 tioniq; . hi numeros in primis obseruando post septem
 hebdomadas elapsas conuentus suos instaurant, uenera-
 ti nō solum simplicem septenarium, sed & uim eius mul-
 tiplicem. castam enim sciunt hebdomada & semper uir-
 ginem. is dies profectus est maximæ festiuitatis inciden-
 tis in numerum quinquagenarium sanctissimum & na-
 turæ gratissimum, constantem ex uirectangularis trian-
 guli, quod est inuium generationis rerum omnium. ubi
 uerō conuenere candidati & læti cum summa grauita-
 te, ad signum datum à quopiā ephemerenta (sic huius-
 modi ministros nominant) prius quàm discumbāt stan-
 tes una serie decentes, sublatisq; ad cælum manibus atq;
 oculis, his quoniam didicerunt spectare cælestia, illis ut-
 pote incorruptis à muneribus & à quæstu illicito, pre-
 cantur ut deo placeat id conuiuium. absolutis precibus
 seniores discumbunt, ac mox alij pro cuiusq; dignitate
 nec enim seniores ex annis æstimant, sed quantumlibet
 grandæuos habēt pro pueris. si sero insitutum hoc com-
 plexi sunt: honorē uerō senectutis tribuunt his qui exer-
 cuerunt se à iuuentute in hac pulcherrima diuinaq; par-
 te contemplatiuæ philosophiæ. Adhibentur mensæ ser-
 minæ quoq; , anis pleræq; , sed uirgines, non coactæ casti-
 tatis. sicut apud Græcos quædam sacrificulæ, sed sponte
 continentes præ amore sapientiæ, cuius studio per totam
 uitam contempserunt uoluptates corporis, nimum de
 uine non mortalis prolis cupidæ, quam solæ deo charæ

animæ ex seipsis pariunt, excipientes pro semine intelligibiles patris radios, ut decreta sapientiæ contemplando percipere ualeant. discubitus ita distribuitur, ut seorsum uiri dextrum latus, seorsum scæminæ sinistrum teneant. quod si quis suspicatur lectisternia, & si non sumptuosa, certè molliuscula parari hominibus ingenuis et philosophiæ deditis, sciat esse tegetes rudes è uili contextas materia, uidelicet è papyro indigena, sic humi aggestas ut eminendo fulciant cubitos. remittūt enim paululum illam Laconicam disciplinæ duritiam, semper & ubiq; probantes liberalem frugalitatem, totis uiribus auersando uoluptatis illecebras. in ministerio non utuntur mancipijs, quandoquidem seruitutem cum natura omnino pugnare autumant. nam ea liberos omnes genuit, sed huius legum contemptrix auaritia, fontem malorum inæqualitatem ei præferens, infirmioribus necessitatem imposuit, ut iussa potētiorum facerent. cæterum in hoc sacro conuiuio nemo, ut dixi, seruus adest, ministrant ingenui, & sponte quicquid opus est faciūt, iussa non expectando sed præueniendo alacritate uoluntaria. non enim quibuslibet ingenuis delegatur id officiū, sed habito delectu ex omni sodalitatis huius iuuentute, ut quisq; aliquod præclarum indolis ac uirtutis specimen edidit. hi tanquam germani filij libenter & certatim ministrant haud secus ac parentibus publicis, hanc cōiunctionem arctiorē ducentes quàm sanguinis, quandoquidem rectè sapientibus uirtute nihil est antiquius. distincti autem & promissis tunicis accedunt ad ministrandum, ut absit omnis seruilis species ab hoc conuiuio

uio

no. Scio quosdam his auditis risuros, duntaxat eos qui deflenda ipsi lamentisq; digna faciunt. Vinum per illos dies non præbetur, sed aqua limpidissima, cæteris frigida, calida uerò his qui inter seniores tractantur delicatius. mensa pura est à cruentis dapibus, pro cibo panis apponitur, sal pro obsonio, & pro condimento hyssopus in delicatorum gratiam. operantur enim ut sacerdotes sacris abstemijs, tota uictus ratione castigata ad eandem frugalitatem. nam uinum habent pro ueneno afferente demeritiam: opiparis autem obsonijs aiunt irritari concupiscentiam, beluam insaturabilem. hæc sunt exordia conuiuij. Dicat aliquis: Quid tum postquam conuiuii ordine suo discumbentibus adfuerunt ministri decenter parati ad obsequium, nullane sequitur compositio? imò silentiũ maius quàm antea, ita ut ne mutire quidem cuiquam liceat aut respirare uehementius. proponit quispiam questionem è sacris literis, aut soluit ab alio propositam, nihil de solutione sollicitus. nec enim captat laudem argutiarum aut eloquentiæ. hoc tantũ agit ut rem diligentius perspiciat, tum perspectam non inuideat minus perspicacibus, sed non minus discendi cupidis. atq; ita immoratur doctrinæ, subinde inculcans imprimensq; animis præclaras sententias. nam expeditam elocutionem, & una serie continuam, auditorum mens non ualens assequi, à tergo relinquitur, nec satis audita percipit. totum uerò auditorium attentum auscultat in uno eodemq; habitu, intelligere se nutu uultuq; indicans, probare uerò, hilaritate ac exporrectis frontibus: interdum et dubitare hæereq;, moto leniter capite summoq;

dextræ digito. Nec minore attentione iuniores qui adstant audiunt. enarrationes autem sacrarum literarum constant ex allegorijs. nam hi uiri totâ legem existimant habere animalis similitudinem, quòd præcepta corpus referant, animam uerò sententiæ retrusiores sub uelamine uerborum abdite, in quibus rationalis anima egregiè seipsam contemplatur tanquam in speculo, sub his ipsiis uerbis miram sententiarum pulchritudinem cõspiciens, & explicans è figurarum inuolucris, atq; ita penitentiorem intellectum in lucem producens, duntaxat apud eos qui per occasionem admoniti sciūt obscura ex aperitis colligere. ubi uerò præses uisus est rem bene tractando satisfecisse auditorū desiderio, plausus propalam editur ab omnibus. tum ille assurgens hymnum in laudem dei primus canit, aut recens à se compositum, aut desumptum ab aliquo uatum ueterum. extant enim huius generis carmina prisca uersu trimetro, & hymni cū suis accentibus inter sacra canendi ante altaria, uel à stantibus uel à choreas ducentib. moderatas uarijs flexibus atq; reflexibus. præsulem mox imitantur cæteri decetî ordine, omnibus intente quieteq; auscultantibus, præterquam in fine hymni extremaq; clausula. tunc enim uniuersi uocem extollūt sine sexus discrimine. absolutis hymnis singulorum, iuniores paulò ante dictam mensam efferunt, in qua ritè cibus ille sacratissimus, panis fermentatus cum sale apponitur & hyssopo, ob reuerentiam mensæ dedicate in templi uestibulo. nam & in ea solent proponi panes cum sale absq; condimento alio: sed panes non fermentati, sal sine ulla mixtura. conuenit enim sacris puris
sim=

*simplicitas, egregiū diuini cultus premium, eam uulgus
imitari debet, abstinere tamen ab his panibus, ut potio-
res priuilegium habeant. cœnam uerò sequitur sacrum
peruigilium his ritibus. Vbi omnes consurrexere, duo
chori fiunt in medio cœnaculo, alter uirorum, alter fœ-
minarum. cuiq; suus incentor præficitur, honore præ-
stans & canendi peritia. deinde cantant hymnos in lau-
dem dei compositos uarijs metrorum carminumq; gene-
ribus, nūc ore uno, nunc alterius, non sine decoris & re-
ligiosis gestib. atq; accentibus, modo stantes, modo pror-
sum retrorsumue gradum mouentes, utcuq; res postu-
lat. Deinde postquam uterq; chorus seorsum expleuit se
his delicijs, uelut amore diuino ebrij unum chorum fa-
ciunt promiscuum, ad imitationem illius olim instituti in
rubri sinus littore post mirandum prodigium, quando
mare deo iubente alteris salutem, alteris perniciem attu-
lit. diductis enim uiolenter aquis & utriq; consolidatis
in parietum speciē, medium interstitium latam uiam
& siccam populo præbuit, per quam ad cōtinentis ad-
uersæ loca editiora trajiceret. aquis deinde in suam re-
gionem pristinam hinc illinc resluentibus, & medium
solum paulò ante nudatum inundatibus, ausus eos per-
sequi hostis mersus internecone periijt. accepto au-
tem hoc tam insigni & insperato beneficio, correpti
numine uiri pariter ac mulieres, & in unam choream
conglomerati, hymnis gratias seruatori Deo canebant,
precinente uiris Mose propheta, Mariamme uerò pro-
phetide fœminis. ad horum maxime imitationem hic
therapeutarum therapeutridumq; chorus compositus,*

Et mixtis ad graues uirorum acutis fœmineis uocibus
 concinnè temperatus, concētum reddit suauissimum ue-
 req; musicum. pulcherrimis enim uerbis includūtur sci-
 entie pulcherrimæ, religiosis choreis accedentibus. ho-
 rum porro uniuersorum finis unus Et idem est pietas.
 itaq; producta usq; matutinum hac comestatione hone-
 stissima, neq; grauati crapula, neq; niētantes, sed excita-
 tiores, quam cum uenirent ad conuiuium, uerso ad auro-
 ram uultu totoq; corpore, quamprimum solem oriētē
 aspiciunt, felicem diem Et ueritatem perspicacemq; men-
 tem sibi comprecantur. atq; ita precationibus absolutis
 ad suum quisq; semneum secedit, Et ad negotiationem
 culturamq; consuetæ philosophiæ. Hastenus de thera-
 peutis nature contemplatoribus, Et huic tantum studio
 curandæq; animæ per totam uitam deditis, cæli Et mun-
 di ciuibus, patri conditoriq; rerum propter suam uirtu-
 tem commendatissimis: qua conciliante adepti cælestis
 numinis amicitiam, præmium conuenientissimum, fortu-
 na uirtuti posthabita, euaserunt ad supremum
 felicitatis fastigium.

PHILO

PHILONIS IV=

DAEI, DE NOBILITATE, Liber.

VI laudibus extollunt nobilitatem, ut bonum maximū & causam magnorum bonorum, ipsi reprehendendi sunt uel ob hoc quod nobiles censent natos è familijs iam dudum claris & diuitibus, cum ne maiores quidem illi quos iactant, propter opulentiam felices fuerint: quandoquidem uerum bonum in nulla externa re, nec in corpore, imò nec in quauis parte anime, sed in principali tantum, situm esse natura uoluit. postquam enim deus pro sua bonitate charitateq; etiã inter nos hoc collocatione decreuit, nullū templum inuenit ei dignius quam mentem hominis. mens enim circumfert illius boni effigie, quamuis id persuaderi non possit his qui ne summis quidem labris degustarunt sapiētiam, caligantib. in luce clarissima. nam aurum, argentum, honores, dignitates, ualetudo, forma, sunt in uirtutis tāquam reginæ ministris. quoniam igitur nobilitas expiata & purgataq; mētis fors est præcipua, nobiles dicendi sunt soli prudentes et iusti, etiã si è uernis aut emptitijs nati sint. malis uerò prognatis ex honestis maiorib. nullus locus esto inter nobiles. nam nequam ne inter ciues quidē censendus est, cum uirtutis exul sit, ueræ bonorū uirorum patriæ. talis fieri

EE 5 non

nō potest, quin sit ignobilis, etiamsi auos proauosq; lau-
 datos memoret, ipse tota uita non minus alienus à nobi-
 litate, quàm ab illorū studijs. nec satis est malis quod sint
 suapte natura ignobiles, nisi omnes, ut uideo, perpetuū
 bellum gerant cum uerè nobilibus, uel contra maiorum
 suorum dignitatem, obscurantes extinguentesq; si quid
 superest splendoris gentilitij. Et hoc est, ut opinor, cur
 parentes liberorum amantiſſimi interdum exheredāt fi-
 lios, & à familia genteq; ablegant, quoties natiuam pa-
 rentum caritatem degeneres nimia nequitia superant. id
 ita esse, etiam alijs argumētis facillè colligitur. quid enim
 prodest oculis orbato suorum maiorum perspicacitas,
 nequaquam hereditaria? quid prodest ad dicendū elin-
 gui paterua uel auita eloquentia? quid conserūt ad uires-
 tabe diuturna exsucca aridiq; & uix osib. herētis, prin-
 cipes generis propter athleticum robur adscripti factis
 olympiacis? imò quid etiamsi fūere uictores in omnibus
 sacris Græciæ certaminibus? certè nihil ea de causa dece-
 dit uitij corporis, nullam opem ex præterita familiæ fe-
 licitate sentientibus. ad eundem sanè modum iniustis li-
 beris iusti parētes, luxu perditis sobrij, & in uniuersum
 malis boni utilitatem nullam adserūt: sicut nec iura iuris
 uiolatoribus, ad quorum contumaciam pœnis coercen-
 dam inuenta sunt. & sunt etiam leges non scriptæ, nimi-
 rum uitæ exempla; sectatium uirtutem hominum. ideo
 puto ipsam Nobilitatem, si deus ei formam uocemq; da-
 ret humanam, sic allocuturā istos contumaces posteros.
 Gentilitas non sanguine solo æstimatur apud ueritatē iu-
 dicem, sed factis studijsq; similibus. At uos in cōtrarium
 tenditis

tenditis, quæ odi amatis, quæ probo improbatis & auer-
 samini. apud me honor est pudori, ueritati, moderatio-
 ni, modestiæ, innocentæ, apud uos in nullo precio habi-
 tis. impudentiam odi, mendacium, impotentiam, super-
 biam, malitiã, uobis familiarissimas. cur igitur factis alie-
 nissimi, uerbis ficatis fictisq; uultis obrepere, et insinua-
 re uos in amicitiam? nec moror, nec fero uestras fraudes
 ac offucias. facile est cuiuis cõminisci sermones bonos in
 speciem: sed pro malis morib. bonos adsciscere, difficile.
 hæc considerans & nunc inimicos existimo, & posthac
 existimabo, quicumq; instaurant causas odij: quos equi-
 dem suspectiores habebõ, quàm eos quib. probo datur
 generis obscuritas. nam hi possunt excusari, quia nullũ
 cum uirtute fuit eis cõmercium: uos estis inexcusabiles,
 qui præclaris prognati familijs iactatis maiorum splen-
 dorem ac gloriam: & cum abundetis exemplis domesti-
 cis nulla uobis inherant maiorum decora per uestram
 negligentiam. atqui satis liquet uos quoq; nobilitatem
 uirtuti potius tribuere quàm illustri generi. iamprimũ
 illos è terrigenis natos quis neget generosos, cum ab hac
 stirpe descendat omnis patritiã nobilitas, uidelicet exi-
 mijs posteritatis autorib. ortis è coniugio quod primum
 liberorum causa generisq; propagandi conuenit: & ta-
 men eorum alter maior minorem dolo malo interimere
 sustinuit, admissõq; maximo scelere fratricidij primus
 terram polluit hum.ano sanguine. quid huic profuit no-
 bilitas generis, ignobilem præ se ferenti animum? quem
 ipse rerum humanarum inspector deus ut uidit auersa-
 tus damnauit, non præsentis quidem supplicio quod con-
 festim

festim ei calamitatis sensum adimeret, sed mille mortes intentādo, ut sentiret alios super alios pauores & aceruatas molestias, atq; ita dignam pro maleficio poenā reciperet. Aliquanto post fuit quidā uir ualde sanctus probatusq;, cuius pietas digna uisa est legislatori quæ mandaretur sacris literis. hic tempore diluuij quod omnes ciuitates deleuit funditus, inundatis ninia ui aquarum montibus etiam celsissimis, solus unā cum familia seruatus est, ferens uirtutis præmium longe maximum. attamen è tribus eius filijs, collati in patrem diuinitus beneficij consortibus, unus ausus est parentem cui salutē debebat irridere, à decoro nonnihil per imprudentiā pro lapsus in dedecus, atq; etiam nescientibus fratribus nudata ostendit quæ non est fas in genitore aspici. eam ob rem nobilitate clara excidit execrationem meritis, auctor infelicitatis etiam suis posteris, ut dignus erat ob neglectum debitæ patri reuerentiæ. Sed quid opus est hos in medium adducere potius quàm ipsum primum terrigenam? qui nulli non mortali præferendus est quantum ad nobilitatem attinet, artificio summo formatus dei manibus in statuam corpoream: animam uero adeptus nō ullius creaturæ beneficio, sed inspirāte ipso numine quātum natura humana capere poterat. an non igitur nobilissimus, cui ne conferre quidem licet hac parte quemquam alium? nisi cæterorum decus descendit à maioribus: maiores aut eorum fuere homines, animalia mortalia, temporis momento felicitatem si qua fuerat amittentia: illi uero nemo parens autōr ue uitæ, nisi deus fuit. cuius imaginem quodāmodo referens mente animi par

te

te præcipua, cum debuisset eam seruare immaculatam, pro uiribus imitando creatoris sui uirtutes ceu exēplar propositas, fugereq; his contraria uitia, dedecus & mē dadium ueritati honestatiq; prætulit: atq; ita suo merito pro immortalitate mortalem uitam accepit, excussus ē felicitate, prolapsusq; in erumnas ac misérias. uerū hæc lex communis esto mortalium omnium, qua præscribitur ne quis uirtutis expers claro genere natalibusq; splendēdidis n: agnoscere sibi placeat. cæterum Iudæi habent & alia exempla peculiaria. oriundi sunt enim ab illis, quos maiorum suorum uirtutes nihil inuenerunt, obnoxios grauibus criminibus, etiāsi nemo argueret præter conscientiam, cuius solius tribunal nullis uerborum technis circumscribitur. primus gentis conditor multos liberos suscepit ē tribus mulieribus, nō indulgens libidini, sed spe ampliandæ familiæ. unus tamen ē multis solus successit in patrimonium: reliqui omnes sicut à pietate degenerarunt, ita separati sunt ab eius gentilitate, cuius nullas uirtutes expresserant, excideruntq; ab illa nobilitate celebratissima. Rursum ex hoc ipso probato hærede nati sunt gemelli, nihil præter manus, idq; certa quadā prouidētia, habentes simile, diuersi corporibus atq; animis. nam minor utriusq; parentis beneuolentiam demerebat obsequijs, laudatus ob id dei testimonio: maior uero uentri libidiniq; addictior quàm parentibus, minori cessit ius primogeniti, moxq; cessisse pœnitens, fratri molitus est perniciem, nihil aliud agitans animo, quàm quod ad patris matrisq; mœstitiam faceret. atq; ita euenit ut illi nota pro minore facerent amplissima, quæ deus absque
illa

ulla exceptione rata esse uoluit: alterum uero miseratū
 hoc afficerent beneficio, ut fratri eum subijcerent, existi-
 mantes id ei fore utile, si homo nequam in sua potestate
 non relinqueretur. qui si hanc seruitutem libenter tulisset,
 poterat mereri secunda uirtutis præmia. Nunc quoniam
 iugum excussit contumax, sibi posterisq; lucratus
 est magnam ignominiam, ut uita eius nulli optanda lite-
 rarum monumentis sit prodita, quo magis liqueret nobilitatem
 nihil prodesse indignis hac prærogatiua generis: quia mali è bonis prognati, nihil adiuti sunt pater-
 nis uirtutibus, quod ipsorum anima sit multimodis ob-
 læsa uitij. Ediuerso possum quosdam memorare uiros
 melioris ordinis, qui orti ex illaudatis maioribus uitam
 uixerūt laudatissimam, adeo ut probitatis exemplar de-
 se præbuerint posteris. primus parens Iudeorum Chab-
 dæus erat natione, patre prognatus dedito siderali scien-
 tiæ, uno ex eorum numero qui sidera, cælum, mundum
 pro dijs habentes his accepta ferunt fata hominum, ac
 proinde nullum rerum autorē esse credente præter eos,
 qui percipiuntur sensibus. & quid indignius aut magis
 alienum à generoso animo, quam studio noscendæ crea-
 turæ prolabi in unius antiquissimi rerū conditoris igno-
 rantiam, uel hoc solo nomine uenerādi etiam si abessent
 cætera beneficia plurima, quorum iniri non potest ra-
 tio? horum reputatione uir ille tactus non sine numine,
 patriam, cognatos, familiam deserit: sciens, ni sciat, in-
 stare sibi à multorum deorum superstitione periculum,
 impeditura unius dei querendi studium, à quo ut semp-
 terno parente originem habet quicquid uel mente uel
 sensu

sensu percipitur: quod si demigret, migraturam & men-
 tem è fallacijs, transituramq; ad ueritatem à mendacio.
 id cognoscendi ueri dei desiderium magis accensum est
 oraculo, à quo in impigerrimum quærendi studium in-
 ductus est. nec prius uestigare destitit, quàm manifestius
 conciperet animo quandam imaginem, non essentia (id
 enim non est possibile) sed prouidentia, quatenus homi-
 ni fas est concipere. ideo primus credidisse deo dicitur,
 qui primus inconcussam fidem tenuit, esse unum supre-
 mum rerum autorem, cuius prouidentia mundus rega-
 tur & quæ mundo continentur omnia, adeptus autem
 hanc scientiam uirtutem præstantissimam, simul acqui-
 siuit cunctas alias, ut apud hospites suos auctoritatem ha-
 beret regiam: non propter apparatus (priuatus enim
 erat) sed propter regiam magnitudinem animi. itaq; ho-
 norabant eum quasi suum principem, suspicientes inge-
 nium augustius humano fastigio. nec enim sermonibus
 utebatur uulgaribus: sed diuinitatem quandã præ se fe-
 rentibus. quoties enim arripiebatur numine, modis om-
 nibus mutabatur in melius, uultu, colore, statura, motu,
 habitu, uoce deniq; spiritu diuino superne inspirate ani-
 mam, & addente decorem eximiũ corpori, sermoni effi-
 caciam, intellectum uero auditoribus. quis nunc nega-
 bit hunc profugum, destitutum amicis & familiaribus,
 esse nobilissimum, postquam desiderio ueræ nobilitatis,
 quæ ad deum parentem refertur, toto conatu quæsiuit
 eius amicitiam: quo factum est ut ascisceretur in præci-
 puum ordinem propheticũ, quia posthabitis creaturis
 maluit ingenito patri omnipotenti credere. regiam uero
 auto=

auctoritatem adeptus fuit (ut dixi) apud eos quorum ute-
 batur hospitio, non armis fretus neque copijs, sicut quidam
 solent imperium sibi querere, sed suffragio dei optimi
 maximi, pijs hominibus honoris causa dantis tantam po-
 tentiam ad utilitatem eorum quibus cum uersantur. hic
 uir est nobilitatis regula omnibus fugientibus ignobili-
 tatem externorum profanorumque rituum, marmoris li-
 gnoque, et in uniuersum surdis materijs numen tribuen-
 tium, migrantibus uero ad uiuam rempublicam, cui pre-
 est prospicitque ipsa ueritas. hanc nobilitatem non solum
 uiri deo chari, sed etiam mulieres emulatae sunt, obli-
 tudinis pristinae ac simulacrorum quae coluerant, in-
 stituta uero ad unius monarchiae notitiam, cuius solius
 imperio mundus regitur. Thamar nata fuit in Palaesti-
 na Syriae, muliercula educata in patria cultrice multo-
 rum numinum, ubi omnia plena erant statuis delubris
 et id genus ceteris superstitionibus, sed postquam ei con-
 tigit uelut est profundissima caligine paruum quendam
 splendorem ueritatis aspicere, capitis periculo ad pietas-
 tem transfugit, nihili pendens uitam si non daretur be-
 ne uiuere. rectam autem uitam in eo sitam censebat, si da-
 retur colere adorareque unum autorem rerum omnium.
 quamuis duobus deinceps fratribus ambobus scelestis
 nupserat, priori puella, posteriori ex decreto iudicum,
 quia prior liberis nullis susceptis decesserat: et tamen
 seruata uiae integritate, tum ipsa in bona existimatione
 fuit, tum posteris suis omnibus nobilitatis exordium pra-
 buit. Verum haec licet extera, ingenua tamen et fortasse
 non obscuris natalibus. aliae trans Euphratem natae in
 Babya

Babylonis finibus, dotales ancillæ suas alumnas secutæ; receptæq; in uiri sapientis thalamum; & ipsæ peruenerunt à pellicatu in dignitatem uxoriã, heras suas æquando propemodum illis (incredibile dictu) fauentibus: sapientum enim animos non subit inuidia, quæ si absit bona fiunt communia: & earum filij habiti sunt pro legitimis, non solum à patre, quem non mirum erat agnoscere omnes ex se genitos, sed à nouercis etiam. nam hæc de proposito priuignorum odio curam eorum gesserunt: priuignis uicissim ut beneuolentiæ referrent gratiam, illis exhibuerunt reuerentiã quæ debetur matribus. Fratres quoq; tametsi dimidia tantum parte coniuncti fraternitatis affectum seruarunt integrum, imò conduplicatũ etiam, uidelicet amando redamandoq; & diligentia supplendo quod deerat natalibus, dum nobis legitimis noluit uirtute cedere. non sunt igitur audiendi qui bonum alienã nobilitatem sibi usurpant, cum exceptis paucis quos memorauimus, hostes sint non Iudeorum tantum, uerum etiam totius humani generis, quam late patet orbis habitabilis: illorum, qui non sinunt eam gẽtem secure imitari uirtutes maiorum suorũ: huius, quia etiam si aliqui euaserint ad probitatis fastigium, negant eis proficere, eo quod non sint prognati è probatis auis atq; parentibus: quæ opinione nulla potest excogitari nocentior, si neq; bonorum degenerem sobolem sua poena sequetur, neq; bonis malo genere prognatis reddetur debitũ premiũ, cum lex unumquemq; non pro maiorum meritis, sed suis proprijs, uel honoret uel puniat.

Philo. 10. 2.

FF

PHI

PHILONIS IV

DAEI, DE PRAEMIIS

& pœnis, Liber.

Racula per Mosem prophetam mandata sacris literis in tres diuiduntur species: quarum prima ad mundi opificium, altera ad historiam, tertia ad leges latas pertinet. Totum mundi opificiū ex dignitate opificis descriptum est à creato cœlo usq; ad formatum hominem: quorum alterum inter incorruptibiles res perfectissimum est, sicut alter inter corruptioni mortiq; obnoxias. siquidē mortalia contexens immortalibus conditor unum mundum fecit, & in hoc alterum principum, alterum subditorū ordinem. pars autem historica uitas malorum bonorumq; continet, præterea utriusq; generis tum pœnas tum præmia. cæterum quod ad leges attinet, partim præceptis constat uniuersalibus, partim institutis particularibus. fertur ipsa legis decem capita, non per hominem interpretem, sed ex æthere pronuntiata diuinæ uocis oraculo, articulate & ad captum rationis compositæ: cæteras leges speciatim ab eodem deo, sed per prophetā proditas. quæ omnia quoniam tractaui libris superioribus, atq; etiam uirtutes bello paci; necessarias, nunc series rerum postulat ut trāscam ad proposita bonis præmia, pœ-

poenasq; maleficis debitas . nam legislator postquã tum
 præceptis monitisq; blandioribus tum minis castigatio
 nibusq; seuerioribus suos instituit, aduocata cõcione le
 ges eis consideraturis promulgauit. populus uero quasi
 ad sacrum certamen inuitatus, suã uoluntatẽ nõ dissimua
 lâter aperuit. Deinde alij, ceu probi uirtutis athletæ, spe
 sua non sunt frustrati, legib. certamen huius stadij mode
 rantibus . alij molles effœminatiq; ac degeneres animo
 prius quã ualidius resisterent conciderunt, risus et li
 dibrium facti spectatoribus. Quapropter illi uictores
 præmia tulerunt præconia cũ cæteris honoribus: hi ue
 ro non solum sine corona discesserũt , uerumetiam cum
 ignominia molestiore quã sit ullum certamen gymni
 cum: in illo enim genere succumbunt athletarum corpo
 ra, quæ rursus assurgũt facile: in hoc uero tota uita col
 labitur, quã semel subuersam ægre possis restituere. cæ
 terum priuilegia honoresq; , & ediuerso pœnæ, decer
 nuntur ordine conuenientissimo, pro ratione uirorum,
 familiarum, ciuitatum, regionum, gentium, magnorũ
 rumq; terræ tractuum . sed prius honores consideran
 di ueniunt, uel quod utiliores, uel quod auditu iucundio
 res, addetur tamen suum cuique parti exordium. Fer
 tur apud Græcos antiquum illum Triptoleum subli
 mem uectũ alatis draconibus, fruges in uniuersam terrã
 seminasse, ut pro esu glandiũ alimẽta mitiora genus hu
 manũ capefferet. id ut alia pleraq; figmẽta relinquatur
 penes autores fabularũ talium, nugis sophisticis præsti
 gijsq; magis q̃ ueritate gaudetiũ. nã mox à rebus cõditis
 deus è terra uictũ produxit animãtib. omnib. præcipue:

hominibus, quibus in omnia quæ terra fert dedit imperium. nam in operibus dei nullum est secretum, sed quicquid arte curaque; postea uidetur absolutum, utique semiperfectum iam antea fuerat per naturæ providentiam, ut non temerè artes inuentas existimare debeamus. uerùm hæc aliò differenda sunt. nunc consideremus sementem cum primis necessariam, quam fecit conditor ille in agro bono, scilicet rationali anima. in hac præcipuum semen est spes, à quo fonte uictus ratio promanat. nam spe lucri negociator uarios quæstus aggreditur, nauclerus secundum cursum sperans maria traicit, ambitiosus spe honorum accedit ad tractandam remp. spe coronarum athleta subit certamina: spe felicitatis ad philosophiam animum applicant quicunque; sunt dediti uirtutum studio: quòd eius ope se putent peruenturos tum ad naturæ notitiam, tum ad uitæ actiue contemplatiueque perfectionem, quibus in rebus felicitatem sitam existimant. ea spei semina nonnulli hostiliter exurunt incensis uitis animæ uitij, aut uelut negligentes agricolæ corrumpunt per socordiam: nec desunt qui cum diligentes coloni uideantur, sui magis quam pietatis studiosi, benefactorum causas sibiipsis tribuunt: omnes hi culpædi merito. solus laudem meretur qui suam spem in Deo collocat, cui hoc ipsum quod est debet, cõseruaturò munus suum gratuito. Quod igitur præmium est propositum uictori in hoc certamine? mixtum quoddam ex mortali ac immortali natura animal, homo uidelicet, non is ipse qui præmium accipit, nec alius tamen. Hunc Chaldæi nominant Enos, quod interpretatur homo. eam communem generis

generis appellationem uictor accipit eximium præmiũ, quasi nemo prorsus hoc nomine dignus sit, nisi qui in deo sperat. post hanc spei uictoriam superest alterum certamen in stadio pœnitentiæ: quæ ubi è bene constituta naturæ statu excidit, accensa repente amore melioris propositi, à familiari cupiditate iniquitateq; properat transire ad temperantiam, iustitiam, uirtutesq; cæteras. Nam duobus præmijs pensantur duo merita, discessus à turpibus & accessus ad honesta, migratione & solitudine. Sic enim scriptura loquitur de eo qui relictis corporis affectibus rerum nouarum auidis, transfugit ad animam: Non est inuentus quia deus eum transtulerat, per hanc enim translationem manifeste significatur migratio: per id uerò quod non inuentus dicitur, solitudinem intelligimus, & quidam ualde propriè. Nam si ex animo decreuit homo affectibus & perturbationibus omnibus superior euadere, contemptis concupiscentijs ac uoluptatibus, expediat se fugiatq; continuato cursu familiam, patriam, cognatos & amicos pariter. Nam consuetudo uim attrahendi habet, ut timendũ sit, ne hac captus hæreat, inclusus tanta illecebrarum multitudine, quarum imaginationibus excitantur sopita iam rerum turpium studia, refricata memoria rerum quas præstabat obliuioni tradere. Sic enim multis accidit, ut peregrinando ad sanam mentem redirent. excussis præferuidis amoribus, postquam aspectus representare in agnoscere uoluptatis desuit. Nam sublatis irritamentis per inanem incedit cogitatio. Quin & post migrationem satius est uitare sodalitia & amare solitudinem. nam & apud

exteros præsto sunt laquei similes domesticis, in quos
 necesse est incidere, si quis sit improvidus & delectetur
 multorum consuetudine. vulgus enim est enorme, incō-
 ditum, immodicum, culpabile, cum quo uersari tendenti
 ad uirtutem non expedit. sicut enim a lōgo morbo se re-
 colligentium corpora leui momento relabuntur in dete-
 rius: ita quorum anima nunc primum sanitatem recipit,
 nutat mēue inualida, ut timendum sit ne in morbum re-
 cidat, irritamentis ex incauto conuictu accedētibz. Cæ-
 terū post pœnitentiæ certamina, tria proponuntur præ-
 mia iustitiæ, cuius sectator geminos honores accipit: al-
 terum salutem in pernicie publica, alterum custodiam
 ac tutelam omnis generis animalium, ad propagandam
 eorum posteritatem copulatorum per coniugia. Voluit
 enim conditor rerum omnium, ut idem homo & dam-
 nati generis esset finis, & initium innoxij, eos qui ne-
 gant prouidentiam docens rebus magis quàm uerbis,
 quòd iuxta legem naturæ se autore proditam, unus uir
 iustus potior sit innumeris iniustis mortalibus, eius con-
 uictu indignissimis. Hunc Græci Deucalionem, Chaldæi
 Noam nominant, cuius ætate ingens illud diluuium acci-
 derit. Post eius tres filios alter sequutus est ternio san-
 ctior & Deo charior in una familia. Nam pater, filius,
 neposq; ad eundem finem uitæ contenderunt, ut condi-
 tori parentiq; rerum placerēt, contemptis quas uulgus
 miratur opibus atq; uoluptatibus unà cum honoribus,
 calcata etiam uanitate, quæ se ornari gaudet mendacijs.
 spectatoribus fucum solita facere. Hæc est illa præstigia
 frix, res inanitas in numerum. deorum referens, arx
 magna,

magna, expugnata perdifficilis, cuius uersutijis qualibet urbs capitur, adeò subrepat in iuuentutis animos. Occupatos enim iam inde à pueritia, usq; senectutem insidet, nisi si quibus deus splendorem ueritatis affulgere uoluit. Veritatis autem aduersaria uanitas est, quæ licet ægrè, cedit tamen uicta uiribus efficacioribus. Verùm hoc genus exiguum quidem numero, pollet tamen potestq; plurimum: & quoniam eius amplitudinem totus orbis non capit, ad cælum usq; pertinet: & cupiditate contemplandi post exquisitam cognitionem naturæ rerum uisibilem, mox transit ad incorporeas & intelligibiles, semotis sensibus ut ministris brutæ partis animæ, mente uerò & ratione in consilium adhibita. ceterum princeps ille assertor piæ sententiæ, qui primus à uanitate se totum ad ueritatem magno conatu contulit, ad sui perfectionem usus doctrina eximia, præmium accepit certam in deum fiduciam. ei uerò qui ingenio tam felici præditus fuerat, ut seipso magistro uirtutem perdidicerit, præmium obtigit gaudium. At illi meditati, conatu magno ac pertinaci uirtutem affecuto, uidere deum fuit operæ præmium palmarium. ea fiducia, lætitiq; perpetua, cum uisione Dei coniuncta, quid cogitari potest in uita utilius aut honestius? Inspiciamus singula diligentius, & res ipsas penitus contemplemur non contenti uocabulis, Quisquis Deo credit ex animo, in nulla re creata corruptibiliq; collocat fiduciam, ne in his quidem quibus sibi placet maximè, uirationali sensitiuaq; . nam utraq; habet suum consistorium, sed rationalis intelligibilia solum considerat,

cuius finis est opinatio. ceterum opinionum instabilitas
 & uacillatio uel hinc liquet, quòd probabilibus tantum
 argumentis nituntur & uerisimilibus. omnis autem si-
 militudo fallax est, cum sit imago tantum rei quam simu-
 lat. itaq; fit ut ratio dux sensuum, dum putat eodem mo-
 do tractanda intelligibilia, subinde offendet decipiaturq;
 dum enim aggreditur tot indiuidua, inualidior fit desti-
 tuta uiribus, & deficit sicut athleta oppressus à robustio-
 re aduersario. at cui contigit omnia corpora de sublimi
 despiciere, & soli deo constanter inniti certissima fidu-
 cia, is uerè felix & ter beatus censendus est. secundum
 premium natiuam uirtutem sectanti, & sine pulueris
 tactu palmam auferenti, contigit gaudium. Hunc enim
 Isaacum Chaldei, Latini risum nominant. risus autem
 est signum quo sese profert occultum mentis gaudium:
 qui affectus est inter omnes alios honestissimus, replens
 tranquillitate ac securitate totam animã, lætam & deo
 patre conditoreq; rerum omnium, & innocentibus ac-
 tionibus ac cum uirtute coniunctis, etiamsi nulla uolu-
 ptas accedat, modo salus in tuto sit. nam quemadmo-
 dum in periculosis morbis medicus interdum corporis
 partem refecat, ut ad sanitatem id perducatur, gubernator
 quoq; tempestate occupatus iacturam facit, dum saluti
 nauigantium prospicit, nemo tamen uel hunc uel illum
 incusat quasi noxium, imò uterq; re bene gesta laudatur
 quod utile dulci prætulit: eodem modo rerum natura
 semper suspicienda est contentis statu rerū præsentium,
 modo absit malitia uoluntaria, nec inquirendum quam
 iucunda sunt quæ obueniunt, sed an more bene constitu-
 te

reipublicæ mundus regatur ac gubernetur salutari ordine. itaq; hic etiam nō minus quā ille prior maētus uirtute uiuit letus, quippe immunis ab omni mōsticia, ne in somnis quidem expertus uitam duram & tetricā, eo quōd anima tota occupata sit gaudio. post hunc per naturæ benignitatem præditum genuinis dotib. tertius sequitur ille absolutus mediator, cui præmium eximium, uidere deum contigit. expertus enim omnia quæ humana uita fert, & in his omnibus uersatus non obiter, laboribus nullis uitatis nec periculis, si quo pacto posset optatam ueritatem assequi, apud mortale genus multans inuenit caliginem, terræ & mari, per aerem ac æthera: nam in æthere, atq; ad eò toto cælo, noctis uidit quādam imaginem: quandoquidem tota sensibilis natura infinita est. quicquid autem infinitum est, cognationem propinquam habet cum tenebris. itaq; prima etate conuenientibus oculis animæ, præ continuis laboribus uix eos potuit diducere, ut per offusam caliginem cerneret. sed repente affulxit ei purior splendor incorporeus ex æthere, et aperuit gubernari mundum intelligibilem. uerū is gubernator circumfusus luce purissimā, nec uideri nec palpari facile poterat radijs uisum hebetantibus. restitit tamen uir egregius contra tantam uim igneam immenso amore uidendi percitus. quam generosam cupiditatem animaduertens pater miseratusq; , addidit robur uisui, nec inuidit sui cernendi copiam, quantum natura humana capax fuit eius spectaculi, uidelicet ut sciret esse deum, non quis sit etiam. nam is & bonitate & ipsa melior, & unitate antiquior ac sincerior, non potest spe-

etari à quoquam alio. ideo ipsi soli fas est à seipso perci-
 pi. ceterum esse eum percipitur, si non ab omnibus, cer-
 tē ab his qui per potiorem uiam incedunt. sunt enim qui-
 dam qui esse ullum numen pernegant: alij sit ne an nō sit
 ambigūt. alij secuti maiorum ritus potius quā certam
 rationem aliquam, talem deum cogitant qualem didice-
 runt à suis educatoribus: atq; ita se egregiē pios existi-
 mant, si superstitionem pro pietate amplectantur. quod
 si qui adiuti scientia ualuerunt imaginari rectorem atq;
 conditorem huius rerum uniuersitatis, ab inferis (ut a-
 iunt) promouerunt ad super. i. introgressi enī hunc
 mundum, uelut bene constitutam rempublicam, & con-
 spicati campos montesq; plenos segetibus atq; arborib.
 frugiferis, uarijsq; generibus animantium: & hos riga-
 ri stagnis, annibus, ac torrentibus, afflari uentis aurisq;
 miro temperamēto quatuor annuarum uicissitudinum:
 præterq; hæc omnia solem, lunam, erraticam fixamq; sive
 sidera, uniuersamq; cæli militiam obcurrentem ordine mirifi-
 co hunc mundum dictum uero nomine: tracti admira-
 tione cœperunt cogitare, tam bene ornatas ordinatasq;
 res non moueri temere: unde necessario colligebant eas
 ab aliquo mundi opifice regi magna prouidentia. Nam
 lex nature iubet opificem operis sui curam gerere. Ve-
 rum hi diuiniore ceteris (ut dixi) ab inferis progressi
 sunt ad supera, quasi per quasdam cælestes scalas ratio-
 nibus probabilibus tendentes ad ipsum opificem. Quod
 si qui absq; ullo externo auxilio potuerunt ad hoc spe-
 ctaculum euadere, inter sanctos uereq; pios dei cultores
 referendi sunt. in ijs est Chaldaice nominatus israel,

que

quæ uox interpretatur, uidentem Deum, Deum inquam, non qualis deus sit. id enim iam dixi esse impossibile. Sed eum esse, à nullo alio didicit terrestrium uel cælestium, mortalium uel immortalium quæcunque elementa incolentium: sed ab ipso solo attactus, nec tamen dignato aperire suam essentiam. id quemadmodum contigerit, operæ precium fuerit contemplari per quandam similitudinem. Solem hunc uisibilem, num alia re, quam sole ipso, adiuti cernimus? quid stellas, an non sola stellarum ope aspiciamus? lucis aspectum nonne luci debemus? ad eundem sanè modum etiam deus per seipsum illustrat sui notitiam, cooperante nemine, quòd ea res excedat uires omnium. cæterum coniectores isti qui dant operam ut per creaturas perueniant ad creatoris cognitionem, perinde faciunt ac si cognito binario scrutentur unitatis naturam, cum debuissent ab hac initium facere. ab hac enim binarius incipit. ueritatis autem studiosi deum adiuti deo querunt, & lumen ope luminis. hoc igitur quod diximus, maximum fuit præmium. sed & aliud accepit meditator, ominosum dictu, si tamen rectè intelligatur, optimum. id figuratè torpor nominatur. nam arrogantia superbiq; per latitudinem significatur, dum se anima diffundit quò non debet: per torporem uero, fastus tumentis & magnifice de se sentientis contractio. Nichil autem utilius, quam effusos impetus & animosas contentiones torpore quodam retundere: ut immodicum affectuum robur debilitatum, latum spacium præbeat potiori parti animæ. Hic considerandum insuper, quàm conueniens cuique redditum sit præmium.

ei

ei, qui discendo absolutus uir euasit, fides: quoniam discenscentem oportet doctori credere de his quæ docetur. alioqui difficile imò impossibile est non credentem erudiri. ei uerò qui felici ingenio uirtutem adeptus est, gaudium. leta enim res est generositas dotibus natura ornata, gaudens acumine mentis & coniectationibus certissimis, quibus quæsitæ sine labore assequitur, usque in domo domestico. est enim gratissima inuentio rerum dubiarum compendiaria. cæterum illi qui meditando sibi parauit prudentiam, datur uisio. Post exactam enim iuuentam actiuam in senectute uita contemplatiua succedit, optima & sanctissima, cælitus demissa, ut quasi gubernator in puppi ad clauum sedeat, & cursum rerum terrenarum moderetur. Nam absque contemplatione iuncta cum scientia nihil præclarum geritur. Vnius adhuc uiri mentionem apponam, coronati in sacris certaminibus, ne sim æquo prolixior, ac mox reuertar ad cœptam seriem. Voco autem sacra certamina, haudquaquam ea quæ uulgus nominat. Profana enim sunt ista, ubi uiolentijs, iniurijs, iniustijs, non meritis pœnæ, sed honores et præmia sunt proposita. ego loquor de animæ certaminibus, dum à prudentia stat cõtra uasfriciem & stultitiam, à frugalitate contra luxum & sorditiem, à fortitudine contra temeritatem ac timiditatem, & ab alijs uirtutibus contra aduersaria uitia, & cum his & inter se pugnantia. Sunt quidem uirtutes omnes uirgines, sed harum chorus ductat pulcherrima coniuncta cum iustitia pietas, quæ præcipua sorte theologo Mosi obuenit. Ideo præter alia plurima præmia, quæ in eius uita indicauimus,

quatuor

quatuor adsequutus est eximia, factus idem rex, legislator, propheta & pontifex. Regnavit enim non more aliorum fretus copijs pedestribus, equestribus & navalibus, sed Deo, cuius autoritate regnum acceperat, subditis uolentibus ac libentibus, qui numinis caelestis instinctu cum sibi principem optauerant. Hunc solum memorie proditum est sine auro argentoq; ac reliquis opibus regnum administrasse, confisum perspicaci, nō ceca opulencia, & ut nil dissimulem, pro suo censu habentem quicquid Deus possidet. idem & legislator factus est. Regis enim est iubere uetareq;. Lex porrò nihil est aliud, quàm iubens agenda, & uitanda prohibēs. Et quoniam utrobique incertum est quid conducatur: accidit enim plebunq; per ignorantiam, ut uitanda iubeamus, agenda uetemus: ideò conueniebat tertiam adhiberi prophetiam, ne quid erretur. Nam propheta interpretis est dei, dictantis intus oracula. Quicquid autem fit diuinitus, non est reprehensibile. Postremo quartus accessit pontificatus, ut pro sua facultate prophetica sciret eum Qui est colere, & quando subditis res prospere cedunt, gratias illi ageret: quod si ulla incideret offensio, supplex impetraret ueniam. Hæc cum ad idem genus pertineant, debent contineri coaptariq; mutuis uinculis, & in eodem requiruntur homine, ut si cui quoduis desit horum quatuor, claudicantis reipublicæ imperfectus princeps censendus sit. Hactenus de præmijs uiritim propositis: eodem modo proponuntur & familijs integris, & numerosis gentibus. Iam inde ex quo populus noster in duodecim tribus distributus est, totidem cōstituti sunt tribuni

primi

principes, non solum ex eadem gente ac familia, sed & germanitate iunctissimi. Vnus enim communis pater fuit omnibus, conditores uerò totius gentis, auus horum & proauus. Is primus omnium postquam à uanitate transfuit ad ueritatem, ualere iussis disciplinis Chaldaicis & præstigijs, ut perfectiore contemplatione frueretur quæ facile captus est, non aliter quàm ferrum magnete trahitur, ex sophista sapiens factus est. Hic multorum filiorum pater, unum probauit ex omnibus, ancoram sui generis, cui fidere tutò poterat. Ex eo prognatus filius generosæ & suapte natura eruditæ indolis duos suscepit liberos: alterum ferum & indomitum, totum iræ cupiditatiq; obnoxium, & in uniuersum pro bruta parte animæ pugnantem contra ratione præditam: alterum uerò mitem, humilem, uirtuti deditum & æquitati ueritatiq; potiores partes secutum, rationis propugnatorem, aduersarium imprudentiæ. hic est inter primos gentis conditores tertius ordine, solus prole numerosa felix, quam ei totam incolumem seruare contigit: haud secus ac fortunatus agricola tota segete salua, & ad frugem matura spectando fruitur. Verùm quæ de horum trium singulis narrantur, latentem sensum in se continent, qui nobis nunc introspectendus uenit. quisquis incipit discere, statim à ruditate migrat ad scientiam. ruditatis autem est multiplex. ideo primus ille quamuis multorum pater, unicum ex his fertur agnouisse pro filio. nam & qui discit, sobolem è ruditate susceptam abdicat, & ut inimicam recusat. quandoquidem sic nati sumus homines, ut priusquàm absoluantur in nobis ratio in collimitio siti uir-

uitis

tutis & uitij, neutrodum uergamus. Vbi uerò mēti succreuerunt pinnulæ, & anima concepit illius summi boni quādam imaginem, iam uolucris facta ultro id appetit, a tergo relicta cognata malitia: quam perpetuo cursu fugiens, uertit se ad uiam contrariam. & hoc est quod sacra scriptura subinnuit, dum ait illum bona natura proditum genuisse geminos filios. omnis enim hominis ab ipsa natiuitate anima gemellis est grauida, quippe quæ malum (ut dixi) & bonum concepit ex utriusq; imaginatione. Vbi uerò in beatam felicemq; partē incidit, ad bonum proclinat perpetuo, non amplius ambigua pendens in æquilibrio. At cui præter bonum ingenium institutio quoq; bona contigit, & insuper tertia in uirtute cōtemplanda exercitatio, ita ut hæc omnia non in superficie hæreant, sed impressa sint altius, & sibi inuicem uelut neruis quibusdam adstrictatis cum uirib. sanitatem adipiscitur, pudore tinctam, & bonum habitum præferentem pulchritudine. Sic anima per naturā, disciplinam, meditationem, res optimas, cōpleta uirtutibus, & nihil sibi ad incrementum faciens reliquum, gignit perfectum numerū, bis senos filios, ad similitudinem signiferi circuli, ut hic degat feliciter. Hæc est illa integra familia, perfecta & cohærens tum in apertis scripturis, tum in significatis sub eis latentibus, cui præmium cōtigit ut gentis tribus conderet: quæ processu temporis aucta in multitudinem maximam, constitutis legitimis ciuitatibus & disciplina prudētiae, iustitiæ, sanctitatis cæterarumq; uirtutum, propagata est amplissime. Hæc sunt præmia præscis illis uiris laudatis publice priuatimq; reddita.

sicut

sicut nō sine figuris dictum est, ex quibus etiam reliqua facile possint intelligi: superest ut deinceps pœnas malis propositas dicamus in genere, quando quidem ut singularim scribantur, tempus nō patitur. Extitit quidam fratricida mox ab initio, nondum multiplicato humano genere. hic est ille primus scelestus, qui primus puram terram cruore hominis imbuit, qui primus effusam eius fecunditatem ubertatemq; florentissimam inhibuit, qui primus corruptionem generationi, mortē uitæ, luctum gaudio, mala bonis opposuit. quas igitur dignas pœnas luere potuit, qui in uno facinore nihil prætermisit impietatis ac uolentiae? respondeat forsitan aliquis: si capitali plecteretur supplicio. Verum ista hominum est cogitatio, magnum illud tribunal non respiciens. Homines enim ultimum supplicium mortem existimant: at hæc in diuino iudicio uix est pœnarum initium. Quoniam igitur nouum erat facinus, oportebat nouam pœnam in id statui. Et quam tandem? ut semper moribundus uiueret, damnatus morte infinita quodammodo. Sunt enim duæ mortis species: altera, mortuum esse, quæ quidem bona est aut indifferens: altera, ipsum emori, mala omnino, et quo diuturnior eo grauior. Considera igitur quomodo sit is in morte perpetua. cum sint quatuor affectus anime, duo circa bonum præsens aut futurum, gaudium et concupiscentia, duo circa malum instans aut uenturum, dolor et timor, altera illa bona copula radicitus excisa est, ne unquam uel gauderet, uel aliquid boni cuperet. altera uero mala insita est ei penitus, incestitia tranquillitatis expers, et timor nulla securitate dilutus. ait enim

sacra

sacra scriptura, eam execrationem inflictam fratricidæ; ut semper gemeret ac tremere. & signo eum notatum ne interficeretur à quoquam, nèue semel morte defungèretur, sed ut ætatent totam moriendo exigeret, ut diximus in doloribus, molestijs, calamitatibusq; indefinèntibus, idq; sine intermissione: & quod est omnium grauiissimum, mala sua sentiret, cruciatusq; præsentibus, atque prospiciens imminentia, præcauere non posset, omni spe sibi absisa, quam deus generi humano indidit, ut habentes intus consolatricem domesticam, leuius ferrent molestias quicunq; non patrarūt inexpiabilia. & quemadmodum torrente correptus timet aquas quibus trahitur, atq; magis etiam quæ supernè inundant, eodem modo mala præsentia maiorum metum afferunt. metus enim tâquam è fonte molestias exhibet. ita in fratricidam animaduersum est. extant & exempla in totas familias edita, coniuratas in societatem sceleris. hi fastu insano turgidi, aduersus sacerdotes coorti sunt, non contenti edituorum, in quo tum censebantur, ordine, quò ad primum aspirarent & amplissimum. itaq; autore coniurationis uiro inter ipsos natu maximo, qui se cæteris ab officio decedentibus ducem præbuerat, deserto fano & sacri tabernaculi uestibulo, ruebant in ipsa penetralia, iubendo sacerdotes loco sibi cedere. quo factò, tumultus, ut par erat, excitus est in uniuerso populo, cum temerarentur quæ turbari nefas est, & ualde confunderentur ceremoniæ, adeò ut præfectus genti rem ferret ægerrime. ac primum quidem pro solita grauitate iram compefcuit, erat enim ingenio mitissimo, conatus eos

uerbis ad meliorem mentem traducere, ne transgrederentur præfixos terminos, neue nouitates inducerent in religionem sanctissimam, à qua penderet salus rei publicæ. sed quoniam nihil proficiebat apud surdos ad omnia, quòd putarent cum domestico affectu uictum, fratri pontificatum, fratris uerò filijs sacerdotium dedisse, non grauatim hoc quamuis graue ferebat: illud uerò grauissime, quod uideretur oraculis, ex quorum sententia sacerdotes optabantur, illudere. Quòd autem faustæ imprecationes quas propheta benedictiones uocare solet, priores sint, liquet è sacrarum literarum testimonio. Si, inquit, diuinis mandatis obedientes fueritis, nec tantum in aures hæc admiseritis, sed per omnem uitam factis expresseritis, dabo uobis de inimicis uestris uictoriam. Non sunt enim nimia præcepta, nec grauiora quàm ut perferri possint uiribus accipientium: nec longè bonum illud abest, aut trans mare, aut in extremis orbis finibus, ut opus sit diuturna laboriosaq; peregrinatione: nec iubemur hinc repente sublimes in cælum migrare, quod non nisi pennatis alatisq; potest contingere: sed in proximo est situm in tribus cuiusq; nostrum partibus, ore, corde ac manibus, uerbis, cogitationibus atq; operibus. nam si non discrepent sermones à consilijs, si dictis facta consonent, omniaq; hæc inter se respondeant coniuncta coaptataq; insolubili uinculo, præsto erit felicitas, hoc est ueracissima sapientia prudentiaq;, quarum altera deum colimus, altera dispensamus humana negocia. ergo donec legum præcepta intra uerba consistunt, parui & penè nullius momenti sunt

sunt. quod si accesserint facta his consentanea in omnibus uitæ studijs, tum uerò tanquam è profunda caligine in lucem subducta, illustrabuntur egregia fama simul atq; gloria. Quis enim nisi natura malignus & inuidus non fateatur, hoc solum genus pollere scientia sapientiaq; cui datum est diuina mandata non in cassum accepta suis actionibus exsequi, & cum laudandis dictis paria facta coniungere? hoc genus propè Deum habitans imaginatur semper æthereas pulchritudines, & cælesti amore ducitur: ut roganti quænam sit gens magna, non inepte responderi possit: cuius preces sanctissimas Deus exaudit, & exoratur ab inuocantibus se pura conscientia. Quoniam autem inimicorum duæ sunt species, uel hominum per cupiditatem inmodicam de lucris contententium, uel ferorum animalium suapte natura nobis infestorum, de utroq; separatim dicam, incipiens à bestijs naturalibus hostibus. Nam hæ non erga unamquampiam ciuitatem gentemue affectæ sunt hostiliter, neq; ad certum temporis spacium, sed per infinita secula. Harum pars hominem ut herum metuens, odio timori mixto prosequitur: pars uerò audacior per occasionem eum aggreditur, quæ infirmiores sunt; ex insidijs, fortiores uerò aperta ui & propalam. perpetuum enim hoc bellum nullas admittit inducias; quale lupis cum agnis, omnibus hominibus & omnibus bestijs uel terrestribus uel aquaticis nutuo se infestantibus: quod dissidium mortalis nemo, sed solus deus potest tollere: quoties aliquem salute dignum æstimat, micib. sedatisq; præditum moribus, societatis amatorem & concordiam

qui aut prorsus nesciat inuidiam, aut eam mature reliquerit, bona sua libenter communicantem in utilitatem publicam. nam si tale bonum exoriretur in uita, possemus etiam sperare tempus illud quo fera mansuescerent, & ante omnia ferini affectus qui stabulantur in anima, quo quid esse possit felicius? alioquin nonne stultitia sit, credere fore ut effugiamus bestias noxias, cum in nobis ipsis feritatem augeamus indies? non desperandum igitur mansuefactis nostris moribus posse cicurari & animalia? tum demum opinor leones, ursos, pardos, & Indicos elephantos atq; tigrides, cæteraq; inuesti roboris, à solitario uictu transitura ad sociabilem paulatim deposita ferocia, & more gregalium latura consuetudinem hominum, cum quadam uelut erga dominos magistrorumq; suos reuerentia: nonnulla etiam eò processura, ut heris gestu caudaq; adblandiantur in morem catellarum Melitensium. tunc & scorpionum serpentumq; uenena cessatura, cæterorumq; reptilium. habet Aegyptium quoq; flumen animalia carnes accolarum hominum appetentia, quos crocodilos uocant & hippopotamos, habent & maria multas huiusmodi species: quæ omnia bonum uirum tanquam sacrum uerentur uiolare, uirtutis ergò à Deo susceptum in tutelam suam & gratiam. hac ratione sedari possit antiquum illud bellum à natura insitum & auctum longa odiorum assuetudine, bestiis etiam cicuratis & mutatis in mitius ingenium. aliud uerò illud posterius natum, ex auaritia cupiditateq; immodica, tolleretur opinor facile, si homines naturæ ac dignitatis suæ memores pu-

deret

deret hac parte haud ita multum differre à brutis animalibus, à quorum uirtutiores sunt quàm à suo genere: Viderent enim quàm sit turpe ac dedecorosum, illa quidem uenenis armata & carniū humanarum auida, infociabilia solitariaq; non aspernari pacem, nec abhorre ab inducijs: hominem uerò suapte natura mite animal, natum ad societatem ac concordiam, peruacaciter scire in uitam sui similium. ac fortasse bellum nunquam penetrabit regiones piorum, sed in ipso conatu corruet, hostibus sentientibus aduersus quales uiros certandum sit, firmatos inuictis auxilijs iustitiæ. uirtus enim augustam & reuerendam præ se fert speciem, & sola potest sedendo magnas calamitates imminentes repellere. aut si præ insania rabidi ruant in bellum pertinaciter, tantisper dum congregiantur durabit audax superbia: ubi uerò ad conflictum uenerint, discent inanem fuisse suam iactantiam, & frustra conceptam spem uictoriæ, reiecti enim maioribus uiribus effusissime fugient quinos centeni, centenos decies milleni, dispersati per multas uias qui per unam uenerant. Nonnulli etiam nemine persequente suopte metu per æqua iniqua ruent, ut faciliè inter necione deleri queant. Egredietur homo, inquit oraculum, qui bellando imperitandoq; multas ac magnas gentes subiugabit, deo factis suis submittente debitum auxilium. Hoc autem est imperterritum robur animi, & uires corporis firmissimæ, quorum uel alterum hostibus incutiat formidinem: ambobus uerò coniunctis haudquaquam resisti potest. Eadem oracula pollicentur, quosdam hostes indignos qui pereant manibus

hominum, opprimendos à crabronum examinibus, ut ad interiectionem eorum accedat ignominia foedissima, pro sanctis contra impios bestiolis pugnantibus. Nec solum incruentis potituros victoria, uerum etiam longe lateq; fines imperij prolaturus in utilitatem subiectarum gentium, deuinctarum uel metu, uel pudore, uel gratia. Hec enim tria plurimum faciunt ad constabiliendum imperium, maiestas, grauitas, & beneficentia, quibus artibus facile perficiuntur ea quæ modo diximus. Nam maiestas parit reuerentiam, grauitas metum, beneficia beneuolentiam, quæ res quoties in unum pectus conueniunt, egregie continent subditos in officio. Hec sunt quæ in primis promittuntur deum sequentibus, & eius mandata semper obseruantibus, accommodantibusq; ad hæc partes uitæ singulas, ne qua pestis aberrantibus obrepat. Secundum pollicitum est opulentia, quæ necessario pacem & principatum sequitur. sunt autem frugales opes, quas natura postulat, alimento contenta & tegmine. alimenta præbet panis & aqua fontana, quæ nusquam terrarum deficiunt. tegminum duo sunt genera, tectum & uestimentum, quibus arcentur tempestatum iniuriæ: utrumq; paratu facile, modo absit superuacanei luxus curiositas. ergo qui naturæ dona boni consulunt abdicatis uanitatibus, parsimoniam sectantes & continentiam, in ampla rerum necessariorum copia non desiderabunt delicias diuitum. nam ueræ opes fastidita familiaritate illorum improborum & petulantium, migrabunt ad homines qui bonis suis uti sciunt, non ut illi abutuntur in damna ciuium neglecta utilitate

te publica. oraculum sic loquitur. Quicumque sacra mandata custodient, his caelum demittet tempestiuas pluuias, terra uero fundet prouentus frugum omnis generis, colles quoq; horum uestientur arbutis fertilissimis, nec ullum tempus praeteribit uacuum beneficijs, sed alia super aliam gratia diuina cumulabitur, redeunte post inesset uindemia, post uindemiam semente, ut sine intermissione uel comportentur fructus uel sperentur, ad alios alij excipientibus, & priorum sine attingente posteriorum initia, in modum circularis cuiusdam choreae boni nullius indigeat. nam copiosi prouentus & ad praesentes usus & ad reponendum in futurum sufficient, non uis fructibus superuenientibus & ueterum detrimenta sarcientibus. interdum tanta erit fertilitas, ut ueteres pro derelictis habeantur, nemine usum eorum inuideat cui libet. nam quibus uerae diuitiae sunt in caelo reconditae per meditationem sanctitatis ac sapientiae, his res familiaris in terra superest, penum replente dei prouidentia, ne mentis cogitationes & manuum conatus impediantur, quo minus gnauiter se gerant in serijs studijs. ceterum qui exortes sunt rerum caelestium propter impietatem aut iniustitiam, his ne in terra quidem feliciter succedunt opes domesticae: quod si aliquo casu obueniant, celeriter se proripiunt, quippe quae non ut prodesse uenerant, sed ut amissae grauiorem (sicut fieri solet) afferrent molestiam. at tunc, inquit, praenimia fertilitate facies contrarium. nunc enim absq; omnium legum consuetudinumq; patriarum reuerentia propter inopiam teris sceneratorum & mensariorum limina,

pressus ære alieno usurisq; grauibus. Tunc autem (ut dixi) facies contrarium. Nam præ nimia rerum affluentia dabis alijs mutuum, idq; nec paucis nec exiguum, Deo fortunante congerenteq; tibi domi honores, magistratus & bonam existimationē rectè pieq; sentienti & promouenti rempublicam: foris uerò agros tuos cumulante annuis prouentibus frumenti, uini, olei, cæterorumq; ad uitam deliciauiorem conferentium: quales sunt uarij fructus arborū, & facturæ gregū armatorūq;. Verūm quid ista iuant, dixerit aliquis, si desit cui relinquatur hæreditas? addit igitur uelut obsignans sua beneficia: nullus prole carebit: nulla erit sterilis: sed omnes ritè deum colentes satisfacient naturæ legibus quærendo sibi liberos. nam uiri fient patres & quidem fortunatæ sobolis, mulieres quoq; matæ liberorum numero, res plurimum conducens ad familiarum frequentiam, cessante nulla parte cognationis appellationeq;, dum maiores saluantur parentes, patrui, aui, auunculi, pariterq; minores germani, fratrum sororumue filij, nepotes, cosobrii q;, omnes sibi inuicem consanguinei, nec potest quisquam imperfectus aut breuis æui esse qui iuxta naturæ leges nascitur, nec carebit ætate illa ex his quas deus tribuit humano generi: sed ab infantia certis deinceps ascēdens gradibus emensus præfinita ætatum curricula, maturus ad mortem extremam perueniet immortalitati uiciniam, felicem domum relinquens liberis successoribus. & hoc est quod alicubi uates diuinus canit, dicens: Numerum dierum tuorum explebis, per pulchrè usus proprijs, simul & aptissimis uocabulis. Nam eorum qui nec

disci-

disciplinis instituti sunt, nec legibus, nec numerus ini-
 tur, nec habetur ratio, iuxta uetus prouerbiū. Quis-
 quis autem disciplinam & sacras leges non negligit,
 hac prima dignus habetur gratia, quod in numerum &
 ordinem recipitur, ita ut uir bonus singulis diebus nul-
 lum sinat peccatis patere aditum, sed ab omni parte
 uirtutibus interstitia compleat. Nam uirtus & honestas
 in qualitate consistit non in quantitate. Vnde uel unus
 dies sine culpa transactus integræ uitæ sapientis æqui-
 paratur, quod etiam aliubi scriptura subindicat, dicens
 faustum felicemq; uiri talis tam introitū quam exitum:
 quia bonorum uirorum motus omnes & habitus sunt
 laudabiles, domi forisq; in rebus tum priuatis tum pu-
 blicis, domi se gerentium ex arte œconomica, foris uerò
 ex utilitate publica. Ergo si unus uir talis in ciuitate ex-
 titerit, facillè princeps euadet, item ciuitas talis, facillè
 circumuicinæ regionis potietur imperio. quod si tota
 natio talis fuerit, superior fiet omnibus alijs, uelut caput
 eminens in corpore, nō tam suæ gloriæ priuatim, quam
 bono publico consulens. nam continua præclarorum
 exemplorum cogitatio simulacra quædam in animis
 non admodum duris exprimit: quod dictum uolo hone-
 sta laudandaq; imitari cupientibus, ne desperent muta-
 tionem in melius, & uelut postliminio reditum à uitijs
 ad uirtutem & sapientiam. Nam deo fauente ac propi-
 tio facilia redduntur omnia. fauet autem ille uerentibus
 se, & ab intemperantia proficientibus ad continētiam,
 damnantibus errata uitæ præteritæ, & quicquid ima-
 ginum turpium fuerat in animam impressum expiantia.

bus: affectuum uerò tranquillitatem sectantibus, & ad pacatam quietamq; uitam recurrentibus. quemadmodum igitur homines in extremis terrarum finibus habitantes facile Deus in unum quemcunq; uellet locum uel nutu contraheret: eodem modo & mentem diuturnis erroribus passim circumuagatam sectatamq; uoluptates ac concupiscentias molestas dominas, miseratus seruator ex auis in uiam facile posset reducere, ita ut continuato cursu fugā capesseret, non illam ignominiosam, sed salutarem, & quam ab exilio reditum appellare liceat. Hæc sunt externa bona, uictoria contra inimicos, uires bellicæ, pacis diurnitas, & copia rerum quæ secum pax afferre solet, diuitiæ, honores, magistratus, & laudes quæ fortunatos sequuntur ex ore amicorum inimicorumq;, has metu eliciente, illas beneuolentia. nunc dicendū de magis proprijs, ad corpus spectantibus. hæc quoq; promittuntur uirtutem exercentibus, & ductu sacrorum legū per totam uitam dicta factaq; dirigētibz, fore tum familias tum ciuitates immunes a morbis & pestibus. quod si qua infirmitas inciderit, uenturam non lædendi sed admonendi causa, ut mortales se mortales meminiscant. nec nimium superbiant. emendatos autē mores secuturam sanitatem et integritatem sensuum ab omni parte corporis, ita ut cunctæ suo perfungi possint officio. æquum enim censet Deus, probis rependi præmium, domicilium bene constructum compactumq; a fundamentis usq; summa culmina (nam corpus domus est anime congenita) idq; multis de causis utilibus ac necessarijs: maxime quia mens expiata, & diuinis initiata

ininitata mysterijs, digna uidetur requie, ut expers sit om-
 nium malorum corporis, quæ solent prouenire ex im-
 moderatis affectionibus uires eius infestantibus & cor-
 rumpentibus. aut enim perfrigeratur, aut squalidum ex-
 succumq; aut diuerso uitio fluidum redditur: quæ om-
 nia menti officiant, ne possit inoffensum uitæ iter per-
 agere. quod si in corpore sano domicilium habeat, mini-
 mo negotio uacabit sapientiæ, sortita uitam beatam &
 felicissimam. huiusmodi est mens inebriata mero benefi-
 cæ dei potentiæ, & satiata sacrorum dogmatum epulis.
 in hac propheta deum ait inambulare tanquam in aula
 quadam regia. mens enim uiri sapientis est reuera dei re-
 gia. huius proprie deus dicitur qui est deus rerum om-
 nium: sicut populus eius eximius, nõ qui huic aut illi pa-
 ret principi, sed qui sanctificatus unicum agnoscit uerũ
 principem sanctissimum. hæc antea multis oppressa fue-
 rat concupiscentijs, plurimis necessitatibus adigebatur
 ad uitia. huius miseræ deus contriuit seruiles compedes,
 ipsamq; in libertatẽ restituit. hæc libertate dicendi agen-
 diq; polita per sui benefactoris fauorem in chytum, non
 in caudam collapsa est, sed assurrexit ad uerticem capi-
 tis, quod figurate dictum sit. sicut enim in animantibus
 caput præcipua pars est & optima, cauda uero ultima
 uilissimãq; non tam necessaria ad explendum membro-
 rum numerum, quàm muscarium quoddam abigendis
 uolucris bestiolis corpus infestantibus: sic caput &
 fastigium humani generis tribuitur bono uiro aut bono
 populo: ceteri omnes tanquam membra corporis, uires
 animales superne desumunt a suo capite. Hæc sunt uota
 bono=

bonorum hominum, leges opere perficientium, quas uates noster pollicetur perficiendas per diuinam gratiam, deo res honestas augente honoranteq; ut ipsi similes. Superest, ut consideremus execrationes his qui nec ius nec fas colunt propositas in sacris literis.

PHILONIS IVDÆI,
DE EXECRATIONIBUS, Liber.

*P*rima execratio quasi leuissimū malum intentatur, inopia, pauperies, & rerum uictui necessariarū penuria. Tuæ segetes, inquit propheta, partim ante maturitatem uastabuntur, partim maturæ demetentur ab hostibus subito irruentibus, duplicato infortunio, dum eadē opera quod interceptum famē affert amicis, in usus hostium proficit, ita ut etiam his infestare desinentibus, rerum naturæ sustentandæ necessariū inopia grauius molestare non desinat. euenit enim ut post sementem industria tua probe curatam in solo pinguisimo, locustarū nubes repente deuolantium demetant eam, ita ut minus colligatur in horrea, quàm quantum in sationem insumptum sit. Sic & uineta plantabis largis sumptibus, labo
re

re indefesso, ita ut bonum colonum decet: in quibus iam maturo fructu onustis uermes & bestiolæ facient uindemiam. Cura uideris oliueta polliceri & ostentare magnam copiam, ibi lætus spe oliuationis felicissimæ: at ubi colligere cœperis, non propitium numen, sed infortunium senties. nam oleum euanescet cum tota pinguitudine, remanente tantummodo externa illa specie, quæ inanis inanem animam falsa spe deceperat. & in uniuersum cunctæ segetes arbustaq; absumentur à rubigine unà cū suis fructibus. Nec desunt aliæ calamitates latentes in insidijs, ut inuehant egestatem & inopiam. Nam cælum ac terra, quorum ministerio natura solebat succurrere humanis necessitatibus, abortiuos foetus dabūt cum eos ne queant absoluerè, hæc facta è fecunda sterilis, illud propter quadripartitas anni uices perturbatas, non hieme, non uere, non æstate, non autumno seruante suum ordinem, sed his singulis ad confusiónem quandam tendentibus iussu illius omnipotentis domini: quando nõ imber, non pluuia, ne minuta quidem, non ros, non guttula uel minutissima destillabit rigandis alendisq; satis ac stirpibus, sed ediuerso pestes frugum tam maturarum quam mature scētium. Faciam, inquit, cælum uobis abeneum, & terram ferream, subindicans neutrum horum performaturum officio suo. Quis enim unquam audiuit aut è ferro enatas segetes, aut ex ære descendisse pluuia, in usum animalium, præsertim hominis, quo nullum miserius egetentius. minatur autem hoc oraculum non solum frugum inopiam ex perturbatione quatuor anni temporum, sed & bella, & quæ inde sequuntur mala innumera.

*ra . nam ære ferroq; constat armorum fabrica . è terrâ
 quoq; futurum est ut excitetur ingens uis pulueris, quæ
 mox superne relapsa pro fructu præfocationē afferat,
 nequid desit ad perniciem . atq; ita interitura sunt nume
 rose familiæ , urbes repente fient habitatoribus uacua
 monumenta pristinae felicitatis, & sequuti mox infor
 tunij, ad emendationem eorum qui possunt moniti resi
 piscere . tanta autem erit rerum uictui necessariorum pe
 nuria, ut ne ab humanis quidē abstineant carnibus, ijsq;
 uel charissimorum coniunctissimorumq;, nedum extero
 rum alienorumq;, nam & pater gustabit de filio, et ma
 ter uescetur filia uisceribus, & fratres fratrum, & parē
 tum filij; semperq; fortiorem pascet infirmior cibo exe
 crabili: quales feruntur epulæ mactatis Thyestæ filijs, re
 deuntibus calamitatum priscaurum temporibus . quem
 admodum enim felicia secula desiderium uiuendi affe
 runt, quo præsentibus bonis frui liceat : sic illos miseros
 dira cupido uitæ capiet, quo diutius torqueantur malis
 indefinentibus . alioqui leuius esset præ tædio uitam ab
 rumpere, quod quidam nescio quam sana mente faciūt .
 hi certe manifesta laborant insania qui ætatem sibi diu
 tius prorogari cupiunt, nec capiuntur ulla satietate in
 fortunij . Hæc sunt incōmoda immisse diuinitus inopiæ,
 utcunq; uidetur cæteris execrationibus leuior . quamuis
 enim molestum sit frigus, molesta sitis famēs ue, interdū
 fames optari possunt, modo sine mora enecent : sed eisdē
 malis diu corpus ac animam tabescere, id uero tra
 gicas omnes calamitates superat . seruitus ingenuis est
 uehementior intolerabilis, quia pro libertate tuenda li
 benz*

benter subeunt uitæ periculum quotquot sapiunt, nullū certamen recusando aduersus affectantes dominū: grā uis est etiam hostis inexpugnabilis. Quoties autem idē & hostis simul & dominus imminet, quis sustinere queat? quando potestas ei præbet ledendi licentiā, nec uoluntas deest propter inueteratum odium. quamobrē deus populo suo minatur insensos dominos, qui tractēt contemptores diuini iuris inclementissimē, non solū sub actos ipsorum uiribus, uerum etiam ultro deditos metus malorum inopinatum, famis atq; necessitatum similitium. quidam enim minora mala eligunt, ut maiora effugiant, si tamen minus incommodum censendum est post amissam libertatem imperata immitium dominorum facere, & afflicto corpore subire dura ministeria, & quotidie uidendo ingrata spectacula, etiam animo deficere. uidebunt enim in ædificiorum & plantationum, possessionumq; partarum suis laboribus hæreditatem succedere gentes hostiles, in aliena inuasuras prædia, & apparatus alieno fruituras: uidebunt pinguisimas quasque pecudes mactari instruendis eorum epulis, nec parci condimentis, ut inimici ex alieno uiuant suauius. uidebunt uxores, quas puellas duxerant quærendorum liberorum gratia, sobrias, bene curantes rem domesticam, maritorum amantes, abduci pro meretriculis. & cupient quidem uim ui repellere, sed præter inanem tumultuationem nihil efficere poterunt, nimirum eneruati destitutiq; uiribus. erunt etiam expositi quibuslibet ad omnes iniurias, direptiones, abactiones, contumelias, damna, cruciatus, uulnera, perniciem, ita ut

uul-

nullum hostile telum innoxium intercيدات, sed omnia de-
 stinatum feriant. execrati erunt in urbibus & oppidis,
 execrati in uillis & domibus. execrati campi etiam ar-
 uaq; cum suis segetibus, & quantum fertilis soli colli-
 bus assurgit, uestiturq; arbutis mitiorum stirpiū. exe-
 crati greges pecorū nō supplendi nouis foeturis. execra-
 ti fructus omnes, in ipso articulo maturitatis euanidi.
 euacuabuntur & ipse cellæ penuariæ, quamuis alimen-
 tis refertissimæ. nullus questus prosperabitur, artificia
 cuncta uariæq; negotiationes & uictus querendi ratio-
 nes nihil proderunt. Frustrabuntur enim spes studiorū
 omnium, & in uniuersum nihil earum rerum succedet
 prospere, quæ solēt feliciter euenire pietatis cultoribus.
 hæc est enim iniquitatis merces impietatisq;, & insuper
 uaria genera morborum corporis, singulis eius partes
 exedentia uel debilitanti, aut totum quātum est excru-
 ciantia, febribus, rigoribus, tabe, impetigine, morbo re-
 gio, sideratione, uomicis, serpiginebus totam cutem oc-
 cupantibus, intestinorum uitijs, stomachi subuersioni-
 bus, pulmonis obturationibus, & respirationis impedi-
 mentis. Huc accedit linguæ paralysis, aurium surditas,
 oculorum cæcitas, hebetudo confusioq; aliorum sensuū,
 grauissima incommoda, dilapso è sanguine uenis contē-
 to quicquid uitale in se habuerat, & spiritu qui inest ar-
 terijs, non amplius admittente externi aeris sibi cognati
 temperiem: neruis quoq; laxatis & contentione remita-
 tentibus, unde sequitur coaptationis consensusq; mem-
 brorum dissolutio, defatigatorū prius salsuginosi ama-
 rulentiq; fluxus impetu latenter insinuati, & postquam
 semel

semel inclusus est angustiis meatibus, non inuenientis facilem exitum, & per hanc conflictationem inducētis dolores intolerabiles: unde proueniunt morbi articulares & podagrici, contumaces aduersus omnia remedia, & proinde ope humana incurabiles. huiusmodi calamitates quoties accidunt, miraculo sunt plurimis, reputantibus quomodo qui paulo ante obesuli, carnosi, luculentatq; habitudine conspicui fuerant, tam repentina tabe colliquati sint, rugosi redditi, & uix neruis hæretes atque ossibus, operitq; tenui cuticula, tum quomodo mulierculæ delicatæ ac tenerrimæ, ab ipso ætatis primordio assuefactæ delicijs & uoluptatibus, præ afflictione graui redactæ sint ad ferinam quandam animi simul ac corporis speciem. tum uero imminebunt hostes etiam intentando ultiores gladios. At illi misere in oppida compulsi, cum seq; sitaq; in tuto esse credent, spe frustrati cadent interneccione quotquot erunt puberes, ex insidijs oppressi ab hostibus: quod si ne sic quidem emendati fuerint, nec ab erroribus in ueram uiam redire uoluerint, tanta innascetur animis superstitum pauiditas, ut nemine persequente fugiant, solis ut ignaui solent profligati rumoribus: & uel leuissimæ frondis uento agitatæ strepitus tantum metum incutiet; quãtum grauissima uictore tergis hærente pericula: ut nec filij parentibus opulentur, nec parentes liberis, nec germani fratrib. ne forte dum alijs parant succurrere, amissa fugæ occasione in potestatem hostium ipsi ueniant. Sunt autem malorum hominum spes irritæ. nam fugientes non magis quam manentes euadent. quod si qui abdiderint se in

latebras, in hostes sibi naturaliter insensos incident, uidelicet in feras agnatis armis horrendas, quas Deus à mundo condito præparauit ad terrorem contumacium hominum, & ad exigendas pœnas ab inemendabilibus. hæc non credent qui nō spectauerunt urbes euersas funditus, quæ quondam habitatæ nunc abierunt in fabulã, post ingentem felicitatem repentinis obrutæ calamitatibus, partim obliuioni traditæ, partim relatæ in literas. huc accedent tabes, & corruptis interaneis anhelitus difficiles, quæ tædium pressuramq; inducendo, uitam incertam facient ceu in sublimi pendentium. nam terrores alij post alios interdum noctuq; succedentes sibi inuicem sursum ac deorsum exagitabunt animam, ut mane uesperam optet, uespere uero auroram, ob erumnas uigilantium, & eas quæ dormientibus in somnis obuersantur abominandas imagines. atq; ita eueniet ut nouelli coloni deo fortunante fiant conspicui, prædicenturq; beati duobus nominibus, uel quod ad deum transfugerint, uel quod ab eo cælestè præmium acceperint, non enuncian- dum profanis auribus. at ueteres ciues sed degeneres pefsum ibunt prolapsi ad inum tartarum tenebrasq; profundissimas: ut hisce exemplis genus humanum admonitum sapiat, non ignarum quam libenter deus amplectatur uirtutem uel ignobilium, qui radices nihil moratur, sed solas stirpes suscipit, mutatas ad frugem meliorem. atq; ita urbibus absumptis uelut incendio, desolatissq; agris, respirabit tandem terra uexata exercitaq; non ferendis incolarum iniurijs, qui uirgines hebdomadas & è sua dititione, & ex ipsis animis eiecerant. solum enim,

enim, aut ut cautius loquar, primum festum natura parrens protulit, septimi cuiusq; anni & diei, ut his homines, illis agri, interquiescerent. ceterum qui hanc legem uiolarunt, simulq; fœdera, salem, aram misericordiæ, communemq; larem, omnia hæc ad hebdomadam pertinentia contempserunt, tum homines ipsis infirmiores grauaauerunt continuis laborum exactionibus, tū agros ipsos lucris ex his indefinenter quæsitis per auaritiã, nullum modum imponendo iniquæ cupiditati nūquam satiabili. cum enim debuissent hominibus, iuxta ueram æstimationem germanis fratribus communi parente natura prognatis, inducias ad septimum quæq; diem præscriptas concedere, agris itidem quoties annus septimus recurreret, nec sationibus eos uexando nec insitionibus, ne exhaurirentur laboribus continuis: neglexerunt hæc præcepta humanissima, & animos corporaq; quorumcumq; poterant, non ferendis erumnis oppresserunt, terræ quoq; uires & ubertatem extenuauerunt iniquis exactionibus, tributa non modo quotannis, sed & quotidiana extorquendo, quemadmodum inhumani creditores exprimunt à suis debitoribus. quapropter illos quidem uindicta manet (ut diximus) & execratio: hæc uero debilitata, & mille modis uexata, exonerabitur tandem colonis impijs, tanquam sarcinis iniquis & superuacuis. Vbi uero circumspectis rebus omnibus per circuitum, nihil se indignum superesse animaduertent, sed sublatis è foro strepitibus, iniurijs, litibus, florere pacem, quietem atq; institiã: tum demum rigorem pristinum recipiet, reuocatisq; in usum sacris

sabbatis festisq; solennibus, per quietem reficietur, tanquam athleta uires colligens à lassitudine. deinde ut mater amantissima miserabitur amissos filios ac filias, qui magis uiui quam defuncti suos parentes contristassent: mox tamen renouata fecunditate, pariet progeniem inculpabilem, quæ prioris iacturam sariat. nam desolata, ut ait propheta, felix erit numerosa sobole: quod oraculum etiam de anima figurate intelligitur. Sunt enim quæ refertæ uitij & affectibus, tanquam circumfusa sua progenie, uoluptatibus, concupiscentijs, imprudentijs, intemperantia, iniustitia, male ualent & ægrotant moribundæ: ubi uero desierunt tales factus parere, aut iam natis orbatæ sunt, continuo restituantur in castitatem uirginitatinq; pristinam, & conceptum diuinum semen formant ac uiuificant, ut inde nascantur res mirandæ pulchritudinis, prudentia, fortitudo, temperantia, iustitia, sanctitas, pietas, cæteræq; uirtutes ac felicitates: quarum non modo natiuitas matrem prole facit parentem, uerum etiam spes natiuitatis gaudio magno afficit. spes autem est lætitia futuræ lætitiæ prænuncia, licet imperfecta, tamen hætenus potior, quod & presentibus curis laxatis remissisq; hilarat, & futuræ felicitatis complementum prænunciat. Hæ sunt execrationes & pœnæ quibus obnoxij sunt sacrarum legum & pietatis cōtemptores, cultoresq; multorum numinum, quorum finis est impietas & obliuio disciplinæ patriæ, ab ætate prima insitæ, unum illud supremum ens deum credētis: ad cuius sortem pertinent ueritatis cultores & derisoræ fabularum, quemadmodum nihil reticens docui. atq;

tamen

tamen si qui has castigationes non ut peremptorias, sed ut ad emendationem incitantes acciperint, mutatiq; suū errorem damnauerint, & perpurgata mente culpas agnouerint ex animo, primum sincera conscientia, deinde lingua quoq; ad profectum audientium, ueniam consequentur apud seruatore[m] & deum propitiū: qui generi humano hanc eximiam largitur gratiam, quod id suo uerbo cognatum esse uult, ad cuius similitudinem factus est hominis animus. nam etiamsi qui extremas oras terræ incolant, seruietes eis à quibus captiui abducti sunt uictoribus, uelut uno edicto una die liberabuntur omnes, dominis mirantibus eorum consensum in deserendis uitij & sectandis uirtutibus. pudebit enim eos dominari melioribus. tum uero potiti hac inexpectata libertate qui antea dispersi fuerant per Græciæ Barbariaq; continentes & insulas, eodem momento temporis exciti è diuersis sedibus contendunt ad locum destinatum, deducete quodam spectro augustiore diuinioreq; quam quæ obuersari solent humanis oculis, cæterorum quidem nemini, sed solis uersandis conspicuo: tribus freti apud patrem intercessoribus aduocatisq; uno æquitate siue bonitate ipsius patris, qui semper ad pœnam tardior est quam ad ueniam. altero, priscis gentis conditoribus, qui etiam exempti corpore nudis animis sincerum suo principi cultum exhibent, pro filiis filiabusq; indefinenter efficacibus precibus supplices, hoc honore digni ab eo habiti, ut exaudiantur facile. tertio uero eo, propter quem maxime à prioribus captatur beneuolentia. is est profectus eorum qui reconciliantur, alioquin nunquam

ab errore in uiam rediturorum, cuius uix haud alius finis est, quam ita deo placere, ut patri probantur filij. ubi uero quo uolebant peruenerint, resurgent ædificia quæ modo in ruinis & ruderibus iacuerant, & coletur deserta regio, & terra prius ad sterilitatem redacta fiet denuo fertilis: tum prisca illæ maiorum felicitates nihili reputabuntur collatæ ad præsentem copiam, uelut è perenni gratiarum dei fonte manantem, ita ut omnibus priuatim publiceq; contingant diuitiæ sine inuidia. erit enim repentina rerum cunctarum mutatio. auertet enim deus diras in hostes resipiscentium, qui calamitatibus eius gentis letati fuerant, cauillantes illudentesq; conuictijs, quasi futuri perpetuo felices, & eam felicitatem per manus tradituri posteris, aduersarios uero semper uisuri in miseria continua duratura usque ad ipsorum progeniem: præ uesania non intelligentes quod præteritum fortunæ splendorem non sibi suæ uic industriæ ferre acceptum deberent, qui tantum in hoc eis concessus sit, ut esset remedium patriarum legum desertoribus, dum eos urit hostium felicitas. postquam igitur suum lapsum prolatu genuitq; damnauerint, postliminio restituentur ad maiorum felicitatem pristinam, nisi qui omnino exorbitarunt in perniciem: cæterum qui prius eorum dolorem riserant, nefastos luctuososq; dies epulis celebrare soliti, & in uniuersum letari calamitatibus, cum primum incipient mercedem crudelitatis accipere, sentient se peccasse non in contemptos ac humiles, sed claris oriundos maioribus, quorum æmulatione excitari queant ad decus capeffendum quod extinctum putaba-

tabatur. sicut enim excisis stirpibus si radices maneant, nouæ plantæ pullulantes leuant ueterum desiderium: sic in anima relicto exili uirtutis semine, quamuis desint bona cætera, nihilominus inde nascentur res omnium humanarum preciosissimæ atq; pulcherrimæ, quarum ope ciuitates instaurantur & frequentantur ciuibus, gentes quoq; ad miram populorum proficiunt multitudinem.

PHILONIS IV

DAEI, QVOD MVN-

dus sit incorruptibi-

lis, Liber.

M in omni serio negocio deus inuocandus est, ut genitor optimus, cuius exactissimam scientiam nihil omnino fugiat: tum uero de incorruptibilitate mundi tractaturo id fuerit prorsus necessarium. nam nec inter ea quæ sensu comprehenduntur quicquam est mundo absolutius, nec inter ea quæ intellectu percipiuntur, quicquam deo perfectius. semper autem intellectus dux est sensui, sicut intelligibile sensibili, & decet ut de rebus subditis scitentur ex magistro earum ac præside, quicunq; præ

HH 4

ceteris

cæteris tenentur natiuo cognoscendæ ueritatis desiderio. Ergo si exerciti in plicitis temperantiæ, prudentiæ uirtutumq; aliarum, absterfimus perturbationum & ægritudinum maculas, non dedignabitur deus puris sereniq; precibus coram compellatus impartiri nobis scientiam rerum cælestium per insomnia, uel oracula, uel signa & prodigia. sed quoniam nondum abolita sunt imprudentiæ, iniustitiæ, cæterorumq; uitiorum stigmata uix eluibilia, contenti sumus si uel umbram quãdam & imaginem ueritatis inuenire dabitur. in hac autem quæstione, an incorruptibilis sit mundus, ante omnia dispiciendum est de significato huius uocabuli, in scriptura sæpe occurrentis, ut quid sibi uelit certò sciamus. ostendemus autem tantum ea significata, quæ ad præsentem tractatum faciunt. Primo dicitur mundus, ambitus cæli stellarum, complexus terram cum stirpibus suis & animantibus. secundo, cælum tantummodo. quod intueri solitus Anaxagoras, cuidam scitanti cur ita libenter ferret subdiuina peruigilia, respondit, ut cæli aspectu fruar: cursus & recursus siderum in orbem redeuntes subindicans. Tertio, sicut placet Stoicis, essentia quædam digesta indigestæ, usq; ad exustionem duratura, cuius motus spacia tempus esse definiunt. Nunc autem consideratur mundus iuxta primum significatum, hic qui è cælo terraq; constat, & cæteris quæ intra hæc continentur. Corruptio quoq; dicitur, nunc in deterius mutatio, nunc interitus ita ut nihil fiat reliquum, quæ nulla ratione potest subsistere. Nam sicut è nihilo nihil fit, sic nihil corruptione redigitur in nihilum. nam ex non existente impossibile

le est quicquam fieri, & ens prorsus interire impossibi-
le creditur, & ut tragicus ait:

Genitum nihil emoritur:

Sed transpositum ultro citroq; ,

Formam priorem alterat.

adeò stultum est sollicitum esse de mundi interitu, sed in
questionem uenit tantum hoc, possitne mundus presen-
ti ornatu amisso, & uarijs formis elementorum tempe-
raturisq; dissolui in unam & eandem speciem, an uelut
confractus omnimodam fragmentorum confusionem ca-
piat. hic tres opiniones dissentiunt. alij mundum sempit-
ernum aiunt, nec ortum unquam nec interiturum. edi-
uerso alij & ortum & corruptioni obnoxium. nonnul-
li utramq; sententiam diuidunt, ortum sentiunt cum po-
sterioribus, corruptibilem negāt cum prioribus: atq; ita
mixtum dogma reliquerunt, creatum esse, sed incorru-
ptibilem. Democritus, Epicurus, & Stoicorum turba
philosophorum, aiunt mundos nascibiles ac corruptibili-
les, uerum non similiter. illi multos mundos imaginan-
tur, quorum generationem conflictationibus & conne-
xionibus atomorum tribuunt, corruptionem repercus-
sionibus & dissultibus. Stoici unum mundum asserunt,
& deum autorem eius generationis: corruptionis uerò
non item deum, sed indefessam uim ignis rebus insitam,
post longas temporum ambages absumpturam & in se-
met mutaturam omnia: ex qua denuo mundum instau-
raturam opificis prouidentiam. iuxta horum opinio-
nem potest dici alter mundus sempiternus, alter corru-
ptibilis. corruptibilis, ut nunc est ornatus & dispositus:

HH § sempi-

sempiternus, post exustionem reparabilis, ut nunquam desinat. Aristoteles nescio quomodo pie sancteque doctus, ingenitum & incorruptibilem mundum pronunciat, & impietatis damnat quotquot contrarium asserunt, qui manufactis præstantiorem non existiment solem tam magnam deum uisibilem, & lunam cæteraque uel fixa uel uagastidra, omnia uerè plena numine. Fertur etiam cauillatus, olim se timuisse, ne sua domus uiprocellarum ac tempestatum, aut uetustate, aut architecti incuria, contracto uitio corrueret: iam maiorem metum impendere ab istis qui conentur uerbis mundum destruere. alij negant Aristotelem autorem huius dogmatis, & Pythagoreis quibusdam id tribuunt. ipse forte fortuna in cõmentarium Ocelli hominis Lucani incidi, cui De uniuersa natura titulus, in quo mundum incorruptibilem nõ tantum asserit, uerum etiam argumentis conatur ostendere. genitum autem sed incorruptibilem aiunt à Platone in Timæo dici pro concione deorum, ubi iuniores deos natu maximus & princeps sic alloquitur: Dij deorum, quorum opifex ego & pater sum, attendite: quæ à me facta sunt, me ita uolente indissolubilia sunt. Omne siquidem quod iunctum est, solui potest. sed mali est, quod pulchre compositum est, seque habet bene, uelle dissoluere. quapropter quia generati estis, immortales quidem & indissolubiles non estis. nec tamen unquam dissolucimini, nec mortis fatum subibitis. nam uoluntas mea maius præstantiusque uobis est uinculum ad uitæ custodiam, quam nexus illi, quibus estis tunc cum gignebamini colligati. Quidam autem sophisticè interpretantur, apud
Plat

Platonem genitum dici mundum, non quo habuerit generationis principium, sed quo, si factus est, non aliter quam dictum est conficri potuerit: quandoquidem partes eius generari & mutari uideamus. melior tamen & uerior est prior sententia, non solum quia toto hoc libro patrem & conditorem & opificem illum deorum fictorem ait, mundum uero hunc opus eius & progeniem, archetypi exemplaris intelligibilis imaginem sensibilem, quicquid in illo intelligitur in se continentem, perfecte expressam ut sensu percipiatur, sicut illud perfectum intelligitur: uerum etiam quia hoc de Platone testatur Aristoteles, quem prouideret mentiri ut philosophum, & quia fidedignum creditur testimonium amici de amico, praesertim eius qui non fastidiuit doctrinam, sed superare conatus ueteres necessarijs commentis quaedam nouauit per singulas partes philosophiae. huius autem Platonici dogmatis parentem quidam Hesiodum autumat, docere illum rati mundum esse genitum & incorruptibilem: genitum quidem, dum sic canit:

Principio chaos est genitum, mox deinde patens

Telluris spacia, & molis fundamina tanta.

incorruptibilem uero, quia dissolutionis eius & corruptionis nusquam meminit. chaos autem Aristoteles locum putat, quia prius parari oportet id quod capiat corpora. Stoici uero aliquot aquam intelligunt hoc nomine, *ωρατὸν τὸν χόσιον*, id est a fusionem dictam. utcunq; est, genitum esse mundum Hesiod. manifestissime prodidit. sed longe antiquior Moses legifer docuit Iudaeos, mundum esse genitum & incorruptibilem, quod scriptum reliquit in sacris uolu-

uoluminibus. sunt autem quinque, quorum primum in-
 scripsit Genesim, sic exorsus eam: In principio fecit deus
 celum & terram. terra autem erat rudis & inuisibilis.
 deinde progressus aliquantum docet, quod dies & no-
 ctes, horæ anniq; sol & luna mensores temporum, unâ
 cum toto celo pro immortalis sua natura permanebunt
 in sempiternum. Rationes eorum qui ingenitum incor-
 ruptibilemq; asserunt attoniti contemplatione tanti ope-
 ris, ponemus prius, sumendo hinc initium. omnia que-
 cunq; sunt corruptioni obnoxia, duas habent causas in-
 teritus, internam & externam. ferrum & æs aliasq; hu-
 iusmodi materias uidemus absorberi ex ipsis enato malo,
 quando rubigine exceduntur, occupata quadam impeti-
 gine. externa uerò clade perit urbs aut domus, quando
 conflagrat incendio. Ad eundem modum animalibus
 mors obuenit, aut interno morbo exorto, aut externa
 ui, dum iugulantur, lapidantur, exuruntur, aut foedo su-
 spendio percunt. Si & mundus interibit, necessum est
 ut aut externe ab aliquo, aut ab aliqua intestina causa
 perimatur. sed neutrum est possibile. nam extra mun-
 dum nihil est, quandoquidē is constat ē congerie rerum
 omnium, ea propter unus & integer, & expers senij. u-
 nus, quia siquid exclusum esset, posset inde fieri aliud
 huic similis. integer, quia in eum insumpta est uniuersa
 essentia. morbi expers atq; senij, quoniam corpora que
 morbis lædi possunt aut senio, caloribus & frigoribus
 alijsq; contrarietatibus externe infestantibus subuertun-
 tur: e quibus rebus nullum mundo est periculum, quan-
 doquidē inclusis omnibus, foris nulla relinquitur. quod
 si

si utiq; aliquid est exterius, omnino inane erit, aut ociosa quædam natura, quæ nec pati possit nec agere. Atqui ne ab interna quidem causa dissoluetur. primum, quia sic pars esset toto maior ac potētior, quod est absurdissimum. nam mundus insuperabili robore præditus partes suas mouet, ipse à nulla earum mobilis. deinde cum duæ sint causæ corruptionis, interior & exterior, quæcunq; unam admittunt, eadem & alteram. id in equo, boue, homine, similibusq; animalib. deprehēditur, quæ quoniam ferro possunt interimi, morbo quoq; intercūt. difficile enim est, imò impossibile, inuenire quod intelligibili externæ causæ obnoxium, corruptionem non capiat, per se subsistens antequam mundus esset. nam quod non est, ne mouetur quidem. demonstratum autem est, tempus esse motus interstitium. unde sequitur ut sempiternum utrunq; sit, careatq; initio, ac proinde sit incorruptibile. Dicat fortasse aliquis Stoicus disputator uerbosior, fateri se tempus esse mūdani motus interstitium, sed non huius tantūmodo præsentis, uerum & eius qui post exustionem fore intelligitur. cui sic respondendum censeo: ô bone, peruertis nomina, mundum uocas qui inornatus sit. nam si hic quem uidemus, uerè apteq; mūdus uocatur, ornatus ordinatusq; summo & diuino artificio, eius in ignem mutatio merito nominari potest perturbatio. at Critolaus musarum amator & peripatetice sectator philosophiæ, dogma de sempiternitate mundi approbans, talibus argumentis utitur. si mundus est genitus, ergo & terra. si terra, ergo & humanū genus. at homo ingenitus ab æterno subsistit sicut declarabitur

bitur, si tamen demōstratione in re tam euidēti opus eff:
 sed opus uidetur propter fabularum autores, qui mēdit
 cijs uitam replent, ueritate profligata è domib. & urbi
 bus, atq; etiam è singulorū pectoribus, excogitatisq; spe
 ciosis uersib. ac metris ad illicienidos fatuos, quorum au
 res incantant falluntq;, sicut oculos de fornes meretricu
 læ, adscititio adulterinoq; decore cos præstringentes, cū
 natiuo careant. aiunt enim hominum ex hominib. gene
 rationem esse naturæ opus recentius: antiquius autē ex
 terra, quandoquidem hæc creditur mater cōmunis om
 nium. Quillos Græcis decantatos fatiuos homines, ex ter
 ra prognatos sicut nunc nasci solent arbores, perfectos
 armatosq; terræ filios. id uerò signū esse fabulosum
 liquet multis modis. iam primū ex quo humani generis
 princeps natus est, oportuit eum statis temporib. cresce
 re. gradus enim quosdā ætatū natura condidit, per quos
 ille ascenderet ac descenderet: crescendo ascenderet, de
 crescendo uerò descenderet. terminus summus ascendēti
 est uigor, quò ubi quis peruenit, non progreditur am
 plius, sed quemadmodū cursores in diuulo quem uocāt,
 cursu retrorsum flexo decurrit iterū per eadē uestigia,
 donec in senectute deficiat. quosdam autē perfectos nas
 tos opinatur nemo, nisi fortē ignarus legū naturæ inuio
 labilium. mentes enim nostræ uitiatæ contagione adiunt
 et si sibi mortalis corporis, non mirum si sunt mutabiles:
 sed uniuersi natura omnipotens, quæcunq; semel decre
 uit ab initio, constanter seruat intra præscriptos termina
 nos. ergo si unquam placuisset ei nasci perfectos homi
 nes, nunc quoq; sic nascerentur, nusquā infans, nusquam
 puer

puer, nusquam esset adolescens, sed uir confestim, & fortasse nec senio nec morti obnoxius. nam cui nullū incrementum, ei ne detrimētum quidem accidit. proinde mutationes quæ uirilem ætatem antecedunt, proficiunt in melius: quæ uerò deinceps sequuntur usq; senectam & obitum, deteriores fiunt in dies. cæterum cui non insunt priora, ne posteriora quidem inesse, probabiliter creditur. quid enim obstaret quo minus nūc quoq; sic ut olim gignerentur homines? tærra certè nondum senuit, ut uideri possit effœta præ senio. uiget illa semper sui similis, cum sit uniuersitatis quarta pars, & ad totius salutem pertineat manere hanc incolumem, quādo & germana eius elementa nūquam senescunt. id uerum esse apparet ex indefessa continuaq; huius fœcunditate. irrigata enim uel fluminum restagnationibus, sicut Aegyptus, uel annuis imbribus, exhaustas fracitate uires reficit, & quiete modica se refouet, moxq; ut ante alimēta largiter animantibus suppeditat. quapropter opinor poetis non temerè Pandoram uocari, quasi πάντα δωρομένην, id est, omnia largientem uel iucunda uel necessaria, nō his aut illis, sed omnibus quæcunq; sortita sunt animam. certe sicui daretur adulto uerè pinnas alasq; sumere, & è sublimi campos collesq; inspicere: quomodo illi herbas ferunt & pabulum, hordeum & triticum, aliasq; species uarias, uel satas agricolarum industria, uel sua sponte prouenientes: hi uerò folia frondesq; quibus densent arbores, simulque fructuum copiam, quibus non solum arcetur inedia, sed & lassitudini succurritur (nam oleæ fructus medetur defatigatis corporibus,

uinum

vinum modice potum remittit uehementes dolores animi) præterea suauis auras exhalantes è floribus, eorūq; colores ineffabiles arte diuina picturatorum: moxq; de flexis oculis ad arbores infrugiferas, contemplari seorsum siluestres, populos, cedros, piceas, abietes, quercuū robora procerissima, cæterasq; id genus materies, quæ tum montes maximos tum plerosq; pingues agros radicibus eorum subiectos opacant: agnosceret indefessum terræ semper iuuenescens uigorem, quàm nihil diminutum sit è pristinis eius uiribus. ergo nunc quoq;, si unquam antea pareret homines, duabus de causis necessarijs. primum, ne ab officio suo decederet, maximè in generatione hominis, animalis omnium præstantissimi de inde ut subleuaret mulieres, quæ grauidæ ualde onerantur per menses fermè decem continuos, interdum etiam parturientes in ipso nixu emoriuntur. profecto magna est stultitia, credere uuluum aliquam latere in terræ sinibus, quæ hominem concipiat. nam uulua est is locus in quo animal uitale gignitur, quam naturæ officinam licet dicere, aptam formandis animantibus, ea non terræ pars est, sed foemina, facta ad generationem, alioquin illa etiam uberibus opus haberet ad alendos recès editos fœtus alimento cõuenientissimo. atqui nec amnis nec fons ullus in toto orbe memoratur, qui pro aqua exundet fluentis lacteis. adhæc sicut lactis egent infantes modo geniti, sic amictus & tegminis, ad arcendos æstus atq; frigora ne quid noceant tenellis etiam tum & facile sentientibus iniuriam. quãobrem obstetrices matresq; ad quas ea cura pertinet, inuoluunt eos fascijs. at terræ

genæ

genæ qui fieri potuit ut nudi relictī non statim perirent, uel præ solis ardore, uel præ frigore. nam utrunq; solet morbos & mortes accersere. sed quoniam semel contempserunt ueritatē isti fabulatores, ausi sunt armatos è terra producere. Quis enim erat sub terra faber, quis nouus Vulcanus, ut mox armaturas excuderet? aut quid cum armatura illis primigenis, cum homo animal mansuetissimum, rationem à natura manus eximium acceperit, à qua etiam ferini affectus incantati mansuesiunt. satius erat pro armis eis dare caduceum, cum rationali nature cōueniret insigne pacis, denunciandæ omnib. quos armis territari nō oportebat. itaq; satis cōuictæ sunt nugæ hominum, ueritatē mendacijs oppugnāti. ùc ceterum nosse debemus, perpetua successione prognatos ex hominibus homines, uiro in uulua tanquam in aruum semen mittente, muliere uerò id excipiente salubriter, & natura modo inuisibili formante partes tum corporis tum animæ, donantēq; generi humano immortalitatem quam non donauit singulis. illud enim semper durat (mirum dictu) indiuiduis pereuntibus. quod si homo est æternus, pars uniuersitatis minima, utiq; mundus quoq; ingenitus est, ac proinde incorruptibilis. Pergit Critolaus ratiocinari: quicquid sibijsi sanitatis causa est, morbis caret, sicut quicquid sibijsi uigiliæ causa est, peruigilat. inde colligitur sempiternū esse id, quod suamet causa est essentiæ. mundus porrò sibijsi causa est essentiæ, sicut & ceteris rebus omnibus. ergo mundus æternus est. illud quoq; considerare debemus, quicquid nascitur utiq; imperfectū esse à principio, processu uerò

temporis augeri donec omnino absoluat. itaq; si mundus est genitus, fuit aliquādo (liceat mihi uti etatum nominibus) puer admodum, & post multos annos euolutos, multaq; secula, uix tandem absolutus est. nam quod est longæuissimum, necessariò tarde ad uigorem suum peruenit. tales autem mutationes si quis credit in mundum cadere, habēdus uidetur pro insanissimo, atq; adeo pro insanabili. sic enim probaretur cum nō tantum corpore sed & animo proficere, quandoquidem etiam qui aiunt interiturum, credunt tamen ratione præditum. ergo more hominum brutus erit in generationis suæ principio, adulta ætate compos rationis. quod uel cogitare nefas fuerit, nedum proloqui. qui enim possumus hunc perfectissimum uisibilem ambitum, contētāsq; in eo partes singulas, non credere perfectum semper corpore simul & animo, expertem malorum quibus genita corruptibiliaq; sunt obnoxia? Addit, tres causas absq; externis afferre perniciem animalibus, morbum, senium, inopiam, quarum nulli mundus sit expugnabilis. nam id quod ex elementis constat ad unum omnibus, robustius esse, quàm ut ui ulla infirmū reddi queat. ubi porrò nulla fit infirmitas, ibi sanitatem uigoremq; permanere tutum à senio. sufficere etiam sibi ipsi mundum, cum nulla re careat, inanitionis repletionisq; nescius, quæ sunt uitia particularia, & crasis animalibus mortem afferunt propter appetitum eorum insatiabilem: aut ut uerius loquar, uitam quauis morte miseriorem. proinde si nullam naturam æternam uideremus, minus peccarent qui aiunt mundum incorruptibilem, quandoquidem nul-

lum

lam eternitatis exemplum existeret. sed quoniam factorum series iuxta præcipuam physiologorum sectam caret sine simul et principio, causas sine intermissione contextens: cur non etiam mundi naturam dicamus longævam, quæ rerum indigestarum ordo est, incompositarum congruentia, inconcinnarum concinnitas, distantium unitas, lignorum saxorumq; habitus, satorum & stirpium indoles, anima omnium animalium, hominum mens & ratio, bonorum uirorum uirtus perfectissima. Quod si mundi natura ingenita est & incorruptibilis, liquet mundum quoq; contineri sempiterno uinculo, quod facteri etiam diuersi dogmatis assertores quidam ueritatis coacti sunt, ut est diuina pulchritudo ueritatis, sicut mendacis fœda deformitas. Sic Boethus, Posidonius, Parnætius, uiri Stoica doctrina ualentissimi, tanquam correpti numine, omiſſis exuſtionibus & instaurationibus, transfugerunt ad diuinius de incorruptibilitate mundi placitum. Quin & Diogenes etiam tum iuuenis fertur subscripsisse huic sententiæ. Ergo cum cõstet nihil extra mundum relictum unde immineat ei periculum, ne intra ipsum quidem tale quicquam inuenietur, ut supradictis rationibus demonstratum est, quod alteri ex his causis nõ sit, ne alteri quidem esse obnoxium. testantur & quæ in Timæo legimus, mundum nec corrumpi, nec morbis tentari. Ex his quatuor singula integra mundus recipit in suam substãtiã. ex omni quippe igni, aere, aqua, terra, ipsius faber ita eum cõposuit, ut nullã cuiusquam istorum partem aut uim extra relinqueret. idq; hac ratione fecit, primũ ut totũ hoc animal quàm maxime per-

fectum ex perfectis partibus esset. dein ut esset unū, cum nihil extra relictum fuerit, ex quo generetur alterum. deniq; ne quis id morbus, ne quod senium, attingeret. ui debet enim eam naturam esse corporis, ut importuna calor aut frigoris, aliarū uē rerum nimis uehementium accessione ledatur, & in morbos seniumq; impulsū deficiat. quā ob causam rationemq; unum totum ex omnibus totis & perfectis absolutum, expertem morbi senijq; deus mundum constituit. Hactenus Platonis de incorruptibilitate mundi testimonium. quod autem non sit genitus, naturalis attestatur ueritas. nam quicquid est genitum, necessario dissoluitur: quicquid autem non est corruptibile, ne genitum quidem fuit. nam & autor huius trimetri, Neci debetur quicquid usquam nascitur: uidetur non malè colligere. & aliās sic argumentari licet. quæcunq; composita corrumpuntur, dissoluuntur in id unde fuere composita. dissolutio porrò nihil est aliud quàm rerum singularum in pristinam naturam reditus. ergo à contrario compositio præter naturam res in unum cogit, id quod uidetur uerissimum. homines enim ex quatuor elementis, quæ tota in uniuerso sunt, celo, terra, igne, aere, particulas quasdam mutuati, ex eā temperatura mixti confectiq; sunt. quæ autem permiscentur, naturali situ priuantur, caliditas sublimi, frigiditas humili, dum posita grauitate subleuatur & in summum locum demigrat, quem caput maximè terrea nostri pars occupat. uiolento autem uinculo nullum inuutilius aut minus durabile. celeriter enim à uinctis rumpitur, relictantibus & naturalem motum desiderantibus

bus ad quem properant. nam ut ait tragicus:

E terris orta, terra rursus accipit.

In cælum quicquid est suum reuertitur.

Genitum nihil emoritur:

Sed transpositum ultro citroq; ,

Formam priorem alterat.

omnibus certè quæ corrumpuntur lex præfinita est hæc, ut quando contemperantur discedant à naturali ordine, denigrentq; in loca contraria, & peregrinentur quodammodo: quando uerò dissoluantur, in natiuas suas sedes ceu postluninio reuertantur. at mundus expers est perturbationis de qua loquimur. nam si esset corruptibilis, uideremus nunc partes eius non suo loco naturali consistere, id quod cogitare nefas est. optimum enim & aptissimum suum cunctæ mundi partes sortitæ sunt, ita ut singulæ sede sua tanquam patria contentæ non requirant mutationem in melius. propterea terræ attributus est locus medius, quò fruntur omnia terrestria, etiam si in altum iacias: quod est natiui situs indicium. Vbi enim quidq; sponte non coactum sistit quiescitq; , ibi habet locum proprium. dein aqua super terram diffunditur, aer uerò ignisq; sursum secesserunt à medietullo: aer quidem sortitus ignis & aquæ confinium, ignis autem quæ sunt editissima. proinde quamuis accensam facent ad terras deferas, flamma nihilominus tendet in contrarium, & naturali motu ignis subleuata recurret retro unde uenerat. Ergo si præternaturalis motus in alijs animalibus corruptionem efficit, in mundo autem singulæ partes ordinem suum & naturalem situm retinent, iure

possimus eum incorruptibilem dicere. illud quoque liquet cuius, naturam singula quorum natura est, cupere conseruare, atque adeo si liceat, immortalia reddere: ut stirpes natura stirpium, animantium uero natura animantes singulas: sed cum sit particularis necessario deficit, nec potest ad eternitatem perducere. nam aut defestus, aut aestus, aut frigus, aut alia noxae plurimae ledere solitae inuadunt, concutiunt, et tandem abrumpunt uinculum. quae nisi externae infestarent, quantum in ipsa natura est paruas aequè ac magnas res seruaret incolumes. ergo necesse est mundi quoque naturam salutis eius esse cupidam. nec enim particulari est deterior, ut non fungatur officio, et morbum pro sanitate, interitum pro salute afferat, quando humeris supereminet ingens, Agnoscere facilis forma, pulchrae licet omnes. id si uerum est, mundus corruptionem non recipit. Cur ita? quia natura eum continens inuicti est roboris, et omnibus rebus noxijs potentior. ideo rectè Plato: Nulla, inquit, decessio fieri poterat, nulla accessio. quo enim aut unde? cum ipse seipsum alat de suo, ipse in seipsum agat, et à seipso patiat. nam tali arte auctoris sui conditus est, ut sufficiat sibi potius quam indigeat. Egregie tamen eandem sententiam astruit illa quoque ratio, qua multos sibi placere uideo, ut exacta et inconuincibili. quærun enim, cur deus mundum perderet? ut nullum posthac conderet, an ut repararet alium? primum illud deo non conuenit, cuius est è perturbatione ordinem, non ex ordine perturbationem facere. præterea uidebitur capax poenitentiae, quod est animi uitium. debuerat enim aut non condere

condere mundum, aut postquam semel cōdere placuit, gaudere condito. posterius uerò non exigua scrutatione dignum est. si enim pro hoc præsente reparabit alium, is fiet aut deterior, aut similis, aut melior, quæ singula sunt reprehensibilia. nam siquidem mundus deterior, opifex quoq; deterior. atqui nec uituperium, nec reprehensio, nec correctio cadit in absolutissima diuinæ artis opera. nam ut est in prouerbio :

Nec mulier tam mentis inops, ut recta relinquens,

Deteriora malit, illaq; posthabeat.

magis decet deum formare informia, & turpibus addere miram pulchritudinem. sin autem similis, incassum laborat artifex, nihil à paruulis pueris differens, qui sepe in littore per lusum tumulos arenæ excitant, moxq; manibus eisdem diruunt. præstat enim nihil demendo addendoue, nec in melius deteriusue mutando, sic eum ut ab initio factus fuerat immotum sinere. quod si meliorem fabricabit, melior fiet etiã opifex, ideoq; cum priorem pararet imperfectus arte ac proposito : quod ne cogitare quidem fas est. deus enim semper est sibi par & sui similis, nec in deterius nec in melius proficiens. hominum est hæc inæqualitas, tum incrementa tum detrimenta in utranuis partem recipientium, sicut & alias mutationes in contrarium. Adhæc cum mortalium opera cōueniat esse corruptibilia, probabiliter creditur illius immortalis opus incorruptibile : quãdoquidem rationi consentaneum est opera similitudinem referre sui opificis. Quin & illud cuilibet est perspicuũ, terra pereunte, necessario perire totum genus terrestrium animalium,

aquatilia uerò aqua percunte, sicut post aeris ignisq; in-
 teritum sequi interuencionem ex igne genitorum & uo-
 lucrium. eadem ratione si cælum interit, peribit sol &
 luna, peribunt reliqua sidera tum fixa tum erratica, to-
 taq; illa sensibilibus deorum, ut olim creditum est, mili-
 tia beatissima. id uerò nihil esset aliud, quàm opinari
 mortalia numina: quod æque absurdum fuerit, atq; ho-
 minum immortalitatem credere. atqui in hac dignita-
 tum collatione posterius hoc fit uersimilius, ut quod cõ-
 tingat per dei gratiam. nam fieri potest ut mortalis im-
 mortalitate potiatur, sed deos hanc amittere nõ est possi-
 bile, quicquid delirent homines. Certè qui mundi exu-
 siones instauracionesq; inducunt, deos fatentur sidera,
 quæ tamen imprudenter suis uerbis enecant. satius fuis-
 set ea lapides ignitos dicere, sicut quidam de cælo nugan-
 tur quasi de carcere, quàm diuinis cælestibusq; naturis
 adimere immortalitatem debitam. nunc intantum aber-
 rarunt à uera sententia, ut non sentiant se prouidentiam
 quoq; (ea est mundi anima) tollere atq; pessum dare
 tam friuolis rationibus. Certè Chrysippus inter sua se-
 ctæ homines laudatissimus, in tractatu De crescente, ta-
 lia quædam portenta comminiscitur: præfatusq; impos-
 sibile esse duo specifica consistere in eadem substantia:
 subdit: Fingamus uerbi gratia quempiam integrum, al-
 terum uerò uno pede mutilum. hunc Theonem, illum
 Dionem uocari. postea Dioni pedem abscisum. si quæra-
 tur uter corruptus sit, de Theone dicetur id magis pro-
 prie. Atqui hæc mira magis quàm uera sunt. qui fit e-
 nim ut Theon illesus perierit, Dion absciso pede non
 perierit

perierit? Recte, inquit. Dion enim præciso pede recurrit ad imperfectam Theonis substantiam, & duo specifica in uno subiecto esse nõ possunt. unde necessario consequitur, Dionem permanere, Theonẽ uerò perisse. hic tragicus diceret: non ab alijs, sed nostrismet penitus capimur. hanc enim ratiocinationis formam aliquis ad mundum transferẽs, posset colligere corruptioni obnoxiam providẽtiam. aduerte quomodo. ponamus mundũ quasi Dionem. integer enim. mundi uerò animam quasi Theonem: quoniam pars toto minor est. adimatur nunc sicut Dioni pes, ita mundo quicquid inest ei corporeũ. ergo necesse habebimus dicere, mundum quidem non perisse adempto corpore, sicut nec Dionem resecto pede: sed mundi animam, sicut Theonem illæsum. mundus enim ad minorem substantiam recurrit, adempta sibi parte corporca: anima uerò eius perijt, quia non possunt eidem subiecto inesse duo specifica. nefas est autem dicere mortalem providẽtiam. quod si hæc immortalis est, mundus quoq; incorruptibilis erit necessario. maximum tamen æternitatis eius argumentum est tempus. nam si tempus ingenitum, necessario mundus quoq; ingenus. cur ita? quia ut ait magnus ille Plato, dies & noctes, menses & annorum circuli tempus indicant. id autem non potest consistere sine solis motu & totius cæli ambitu. itaq; definitores rerũ recte statuunt, tempus esse mundi motus interstitium. sed ne hoc quidem sanum est. fit enim mundus genitor & autor temporis. inconuenientissimum autem fuerit cogitare, fuisse aliquãdo tempus quando mundus non erat. caret enim huius naturæ

tam sine quàm principio. nam ex his ipsis, Erat, Olim, Quando, tempus contexitur. iuxta hoc autè dogma consequitur, ne exustionis quidem tempus tandem fore. non iuuentuti enim sed senectuti maiestas contingit, præsertim in rebus quas non brutus & fallax sensus iudicat, sed mens purissima & uigentissima. id declarabit Boethus argumentis mox dicendis. Si est, inquit, mundus genitus & corruptibilis, de nihilo fiet aliquid, quod & Stoicis uidetur absurdissimum. quare? quia non potest inueniri ulla causa corruptionis, interna externaue, quæ mundum destruat. extra enim nihil est, nisi fortè inane, elementis totis intra eum comprehensis. intus quoq; nullus talis morbus est ut possit tãtam molem dissoluere. quod si sine causa corrumpitur, liquet de nihilo corruptionem fieri, quod omnino ratio respuit. atqui aiunt tribus modis corruptionem fieri, per diuisionem, per ablationem præsentis qualitatis, & per confusionem. quæ ex discretis constant, greges, armenta, chori, exercitus, tum quæ è coherentibus corpora compacta sunt, disiunctione et diuisione soluantur. per ablationem autem præsentis qualitatis, cera trãformata, uel complanata priusquam resingatur in aliam speciem. postremo per confusionem, sicut medicamentum quod uocatur tetracharmacum. uires enim simplicium pharmacorum in unum congestorum abolitæ sunt, ut ex his una uis efficeretur eximia. quonam ex his modo mundum corrumpi dicemus? per diuisionem? at non constat ex discretis, ut partes dispergantur: nec ex coherentibus, ut dissoluantur, sicut non est ra corpora, multis pestibus obnoxia se potentioribus.

ille

Ille uero inuiso pollet robore, & omnia lōge superat. quid si per ablationem qualitatis? id quidem est impossi-
 bile. manet enim, ut aiunt aduersarij, qualitas & orna-
 tus huius mundi usq; ad exustionem. quid si per confu-
 sionem? apage. tum enim fatendum esset corruptionem
 in nihilum redigi. quā ob rem? quia si unūquodq; ele-
 mentum separatim corrumperetur, posset mutationem
 in aliud capere. quod uero simul omnia confusa pereāt,
 cogitatio est rerum impossibilium. Præterea, si exuren-
 tur, inquit, omnia, quid interim deus faciet, nihil ne om-
 nino? quod merito miretur aliquis. nunc enim inspicit
 singula, paternam curam gerens rerum omnium: & ut
 uera fateamur, aurigæ more gubernatorisq; regit et gu-
 bernet uniuersa, soli, lunæ cæterisq; sideribus, aeri quo-
 que ac reliquis mundi partibus assistens, cooperando
 quicquid ad uniuersitatis perpetuitatem rectaq; & in-
 culpabilem dispensationem pertinet. quod si cuncta pe-
 rierint, segnis & ociosus uitam iniucundam uiuet: quo
 quid dici potest absurdius? piget me ulterius nefarijs uer-
 bis procedere: mortē etiā in deum cadere, si cadit ociū.
 nam si sempiternum motū adimas animæ, ipsam quoq;
 rebus eximes. est aut aduersariorum opinione deus mū-
 di anima. Quid illud nonne quæsitū dignum, quomodo
 reparatio sequatur omnibus rebus absumptis incēdio?
 exusta enim substantia, necesse est & ignē extingui de-
 stitutū fomento. qui si maneret, seruari poterat scintilla
 seminalis ad ornandā instruendāq; aliam materiā: subla-
 to aut illo, hæc quoq; unā tollitur. id uero asserere, iam
 duplex fuerit impietas, non modo mundum infamare ut

corc

corruptibilem, sed & instaurationem eius negare, quæ
 si deus perturbatione, cessatione ac erratis gaudeat. In-
 spiciamus hanc rationem diligentius. Ignis dicitur tripli-
 citer, uel pruna, uel flamma, uel splendor. pruna est ignis
 in materia terrea, spiritali quadam habitudine perua-
 dens totam usq; extremitates. flamma est id quod è fomi-
 te fertur in sublimia. splendor uerò qui à flamma emitti-
 tur, oculos adiutans ad percipienda uisibilia. splendo-
 rem inter & prunam flamma est media. in prunas enim
 subsidit, excitata habet splendorē, qui fulget sine ui urē-
 di. ergo si exustione dissolui mundum placet, prunæ in-
 de nō fient, alioqui multum terreni relinquetur post in-
 cenaium. placuit autem prius sentētia quæ negat ullum
 corpus posse tum subsistere, sed terræ, aquæ, aeris elemē-
 ta in merum ignem abitura. at nec flamma, alimento de-
 stituta, quod ni relinquatur, ipsa extinguetur cōtinuo.
 Vnde colligitur ne splendorem quidem inde posse fieri
 quandoquidem is per se non subsistit, quippe qui à prio-
 ribus procedit, pruna flāmaq; ab hac maior, ab illa mi-
 nor. à flamma enim longe lateq; diffunditur. ergo cum il-
 la priora demonstratum sit in exustione nusquam exi-
 stere, nec splendor ibi aderit. nam diurnus ille splendor
 egregius, sole subterraneum curriculum emetiente no-
 ctu mox euanescit, præsertim si luna sileat. ergo mūdus
 non exuritur, sed est incorruptibilis. quod si exuretur,
 non reparabitur alius. ideo quidā è Stoicis acutius pro-
 spicientes fore ut conuincantur, conati sunt tanquā mo-
 ribunde huic propositioni medicinā facere. sed frustra.
 cum enim motus causa sit ignis, ex motu uerò sumatur
 gene

generationis principium, & sine motu gigni quicquam sit impossibile, negarunt post exustionem ante mundi principium extinctum iri uniuersum ignē. nam aliquantum superfore. uehementer enim metuebant ne toto extincto cessarent omnia sine spe instaurationis, rerum auctore motu sublato. Verum ista figmenta sunt hominum, technas & uaniloquia contra ueritatem quærentium. quare? quia mundum exustione fieri prunæ similem docuimus impossibile, nisi supersit multa terrena substantia quæ ignem capiat. sed ita nõ uinceret exustio, siquid residuum maneret è terra elemento grauißimo. necesse est igitur ut in flammam aut in splendorem abeat. in flā man, ut Cleanthes opinatur: in splendorem, ut Chrysippus. sed si flamma fiet, ubi deficere inceperit, simul & semel non paulatim extinguetur. nam cum alimento uiget, quo fōta diffunditur, eodem destituta minuitur. id ex quotidiano usu licet colligere. lucerna quamdiu rigatur oleo, flammam emittit lucidam, quò absumpto statim extinguitur, ac ne tantillum quidem ex ea fit reliquum. quòd si dicas mundum in splendorem non in flammam abire, rursum simul & semel mutabitur. quare? quia per se non subsistit, sed è flamma nascitur, quæ prorsus extincta splendor eodem momēto interit. sicut enim flamma se habet ad fomitem, sic splendor ad flammam. ergo sicut flamma deficit cum fomite, sic splendor cum flamma. itaq; impossibilis est mundi reparatio, nulla scintilla seminali reliqua, omnib. igne absumptis, ipso uerò igne alimentorum inopia. Vnde liquet eum esse ingentium & incorruptibilem. ergo secundum Chrysippum

pum mundus reparabitur ipso igne præbente uicem feminis, si uera est eius philosophi sententia. primum quia è semine generatio fit, & in semine resolutio. deinde quia physici aiunt mundum esse rationalem naturam, non solum animatum sed intelligentem atq; prudentem etiam. hinc contrarium quàm ipse proponit colligitur, quod mundus nunquam corrumpatur. argumenta in præpositis sunt, si rem examinare nõ pigeat. Aut arbori similis est mundus, aut animali. sed siue arbor est siue animal, per exustionem corruptus nunquam sibi ipse erit pro semine. attestatur istæ species quæ semper nobis in usu sunt, ex quibus nulla semel corrupta, seu parua seu magna sit, habet uim profeminandi corporis. Nonne uides quàm multæ per singulos dies exoriãtur mites arbores, quàm multæ siluestres, in quibuslibet terræ partibus? harũ singulæ quamdiu stirps sana est, cum fructu parũt & eius sustentaculum. tandem uetustate aut quauis iniuria perditæ radicitus, nunquam in semen dissolutæ sunt. eodem modo & animalium species, quas nemo facile numerauerit, quàm diu uiuunt & uigent, emittunt genitalia semina: post obitum nusquam ullum semen fit reliquum. stulta enim est opinio, hominem uiuum octaua parte animæ, quæ pars genitalis dicitur, uti ad profeminandum quiddam sui simile: defunctum uero, toto seipso. nõ mors non est uita efficacior. & alioqui nulla res è solo semine absq; proprijs alimentis perficitur. semen enim est simile principio. principium autem per se solum nullos perfectos foetus edit. Caue putes spicas è solo frumento in aruum iacto prouenire: plurimum iuuantur à terra

Pa duplex nutrimentum subministrante, humidū & aridum. in uuluis quoq; foetus formati non è solo uiuificantur semine, sed & externis alimētis rigantur, quæ à prægnante suggeruntur. quorsum ista memoro? quoniam in exustione semen solum absq; alimento supererit, igne absumptis cæteris. itaq; in regeneratione mundi claudicabit ista imperfecta generatio, sublato quo seminale principium sustentetur adminiculo: quod quidem absurdum & inconsistēs esse ipse rerum effectus indicat. Item quæcunq; generationem sumunt è semine, in maiorem eo molem excrescunt, & maiorem locum occupāt. uidemus sæpe arbores procerissimas ortas è minimo granulo, & uastas beluas è liquore natas exiguo. & hæc ut ante diximus, statim à natiuitate parua sunt, crescunt autem donec ad perfectionem ueniant. at in mundo eueniet contrarium. semen & maius erit, & maiorē locum occupabit: quod autem inde prouenit, minus & loco minore circumscriptum. præterea mundus ex semine constans non paulatim lentis incrementis augebitur, sed è maiore mole in minorem contrahetur. id ita esse quiuis facile perspexerit. omne corpus quod igne dissoluitur, late diffunditur, post extinctam uero flammam contrahitur: nec est in re tam manifesta opus ullis testibus aut probationibus. proinde mundus ignitus fiet maior, utpote uniuersa eius substātia resoluta in ætherē tenuissimum. quod ut opinor, prospicientes Stoici, extra mundum aiunt esse inane infinitum, ne cum diffusionem infinitā admittat, locum eius diffusionis capacē non habeat, ergo quando intantum augetur, ut infinitā inanis

natura

naturam extensione sua propemodū exæquet, ita se habet ut semen, iuxta rationes ipsorum. quando uero partes eius rite perficiuntur, extinctus ignis in aerē crassum uertitur, aer contractus in aquam subsidit, aqua itē magis crassata mutatur in terram elementum omnium densissimum. hæc & sensu communi percipiuntur, & colliguntur ex ipsa rerum serie. Quin & alio possumus uti argumento satis efficaci ad persuadendum hominibus uel difficilibus, modo ne nimis cōtentiosi sint. In his que iugatim inter se sunt contraria, alterum esse, alterū non esse, apparet impossibile. nam si est album, est & nigrū: si magnum, & parū: si par, & impar: si dulce, & amarum: si dies, & nox: & cætera similiter. quod si fiat exustio, fiet aliquid impossibile. nam ex coniugatis alterum erit, alterum non. Age consideremus rem ad hunc modum. omnibus in ignem resolutis erit aliquid leue, rarū, calidum: graue nihil, aut densum, aut frigidum, prædictis contraria. & quomodo potest ualidus improbari ista exustionis perplexitas, quàm si persuasum sit natura coniugationes has coherere. at ista noua opinio parti alteræ eternitatem astruens, omnino tollit alteram. illud quoq; non alienum à scopo uidetur ueritatis inuestigatoribus. Mundus si corrumpetur, aut ab aliqua externa causa corrumpetur, aut à deo. ab externa causa non: nihil enim est quod non contineat. contentum autē continentite utiq; infirmitus est, à quo comprehenditur. ceterum à deo corrumpi eum, nefas est dicere nam deus nō perturbationis, sceditatis, corruptionis. sed ordinis, ornatus, uitæ, omnisq; boni autor creditur apud ueris opinionum

tionibus deditos. merito igitur mireris assertores exna-
 stionum regenerationumq; , non tantum quia pro falsis
 reiiciuntur conuictæ argumentis quibus diximus, sed et
 hanc ob causam. Cum sint quatuor elementa ex quibus
 mundus constat, terra, aqua, aer, ignis, cur ignem à cæle-
 ris separando aiunt in eum resolui omnia? cur non (di-
 cat aliquis) in aerem, aut aquam, aut terram? insunt ea-
 nim & his uires potentissimæ. nemo tamen dixit mun-
 dum abire in aquam, aut in terram, aut in aerem. itaq;
 ne igniri quidem totus uerisimiliter dicitur. nec minus
 oportet considerantes æquum ius mundi partium, reli-
 gione reuerentiæq; deterreri quo minus tam diuinam
 rem dicamus morti obnoxiam. nam egregia quædam est
 harum quaternarum uirium compensatio, æqualibus ius-
 tisq; regulis ac terminis uices suas dispensantium. sicut
 enim anni circulus quaternis uicibus distinguitur; alijs
 partibus post alias succedentibus; & per ambitus eôs-
 dem usq; recurrente tempore: pari modo & elementa
 mundi uicissim sibi succedentia mutantur, & (quod di-
 ceres incredibile) dum mori uidetur redduntur immor-
 talia, iterum atq; iterum metiendo idem stadium, & sur-
 sum atq; deorsum per eãdem uiam cursitando cõtinue.
 à terra enim accliuis uia incipit, quæ liquefcens in aquã
 mutatur. aqua porrò euaporat in aerem, aer in ignem
 extenuatur. at decliuis altera deorsum tendit à capite;
 igne per extinctionem subsidente in aerem, aere uerò
 in aquam se densante, aqueo quoq; liquore in terram
 crassescente. unde laudatur Heraclitus dum ait: Anima-
 rum mors, aquam fieri: aquæ mors, terram fieri. cum

enim animam opinaretur esse spiritum, aeris exitiū generationem aquæ, & ex aqua pereunte gigni terrā sub indicat, non prorsus interire dicens elementa, sed mutari ex alijs in alia, æquo iure semper incolumi, nō solum ut par est, uerum etiam ut necessitas postulat. quoniam imparitas iniusta est, quod autem iniustū, idem & origo uitij. uitium porro exulat ex immortalitatis sedibus. mundus autem diuinum quiddam est, & dei domiciliū sensibile: quod corrumpi affirmare non est hominis intelligentis rerum naturæ seriem. Quidam autem subtilius asserentes mundi æternitatem, hac quoq; ratiocinatione utuntur. corruptionis quatuor modi sunt in genere, additio, subtractio, transpositio, alteratio. binarius addita unitate in ternarium corrumpitur, nec manet binarius: sic in ternionem unitate dempta quaternio. transpositione uero Z & H Græcæ literæ, quarum alteram æquidistantes lineæ rectæ, alteram obliquæ efficiunt, transuersa quoq; linea hic recta, illic obliqua. alteratione porro uinum in acetum corrumpitur. ex his modis nullus in mundum competit. dicemusne illum additione corrumpi? sed quid addas cum nihil extra sit, quod non sit huius uniuersi pars, inclusa comprehensaq; in eo. auferemus forte aliquid? primum si quid auferatur, fiet inde nouus mundus alius priore minor: deinde impossibile est corpus aliquod ab uniuerso pendens diuelli separariq;. quid si partes transponantur? manent immotæ, nec mutant locum. nec enim terra super aquam attolletur, nec aqua super aerem, nec super ignem aer. sed quæ natura sunt grauiam, aqua medium locum occupabit,

bit, terra pro fundamento subdita, aqua uero superfluente. porro aer ignisq; ambo natura leuissimi, locum superiorē, sed non pariter. nā aer igni est pro uehiculo, quo ille sublimis uehitur. atqui ne per alterationē quidē corrūpi eum fit uerisimile. & equipollēs est enim clementiorū mutatio. ea uero equipollentia causa incōcussæ firmitatis est, utpote cū nihil uel superetur, uel exsuperet. itaq; dū tantum uiriū recipitur quantū redditur, exæquatum ad proportionis regulam, sanitas infinitæ salutis opifex inde prouenit: quod æternitatis mundi argumētum est. Theophrastus eos qui generationem corruptionēq; mūdi asserunt, ait quatuor rebus falli præcipue, inæqualitate soli, maris decessionibus, corruptione singularum uniuersi partium, & speciatiim interitu terrestrium animalium. primum demonstrat hoc modo. nisi aliquando terra habuisset generationis initium, nulla pars emereret in ea: solo æquati fuissent montes omnes, nec in campis extarent tumuli. si enim ab æterno delata fuisset quotannis tāta uis imbrium, probabiliter editiora subsedissent abrepta torrentibus, & ediuerso assurgentibus campistribus complanata fuissent omnia. nunc uero tot asperitates locorum, & multorum montium ætheriæ celsitudines, terram non esse æternam indicant. alioqui (ut dixi) per tempus infinitum superficies eius fuisset æquata in modum uis regie. nam aquæ præsertim superne labentis ea natura est, ut quædam obstacula ui protrudat, alia guttatim excauet, nec minus quàm fossores durum saxosumq; solum subruat. mare certe (aiunt) iam decreuit, ut testatur Rhodus ac Delus insularū clarissimæ. nā

hæ quondam sub marinis undis latuerant, procedente
 uerò tempore his paulatim decedentibus exortæ sunt,
 sicut proditur earum annalibus. Delum uerò etiam Ana
 phen aliquando nominatam, ut ex utroq; nomine fides
 facti fieret, quoniam ἀναφανῆσα δὴλυ, id est, exorta
 clara est reddita, quæ antea latuerat. præterea magno=
 rum marium magnos profundosq; sinus exsiccatos con
 tinenti additos, cum incremento non contemnendo oræ
 proximæ, satis arbutisq; consitæ. superesseq; in his si
 gna inundationis pristinæ, cõchas marinosq; calculos,
 Et id genus alia quæ fluctus solent eijcere in littora: ideò
 Delum sic canit Pindarus: Salue dijs chara, pulchrico=
 mæ Latonæ stirpis gemellæ patria, Ponti filia, miracu
 lum terrarum immobile: quam mortales Delon nomi=
 nant, cælites uerò beati, sidus telluris nigræ lucidissimū.
 Ponti filiam eam uocat, subindicās quod diximus. quod
 si minuitur mare, minuetur etiam terra, Et tandem post
 multos annos euolutos omnino absumetur in elemen=
 tum aliud. sic aer quoq; per continua detrimenta pau=
 latim euanescet. postremo in unum ignem abibunt om=
 nia. Tertij capitis ratiocinatio talis est. Cuiuscunq; rei
 partes sunt corruptibiles, ipsa quoq; corrumpitur. mun
 di partes omnes sunt corruptibiles, ergo mūdus est cor=
 ruptibilis. id iam considerandū est, quod in hunc locum
 distulimus: quænam pars terræ (ut inde incipiamus) mi
 nuatur, Et tandem absumatur uetustate nimia. saxa du=
 rissima nõnne putrescūt per imbecillitatem sui habitus?
 qui est intensi spiritus tenor quidam, uinculū haud sanè
 rumpi facile, quod tamen tandem rumpitur. fiunt pri=
mum

*mum friabilia, resoluunturq; in tenuem puluerem: dein
 absumuntur & omnino intereunt. aqua quoq; torpe-
 scit ocio ni uentis iactetur, & factorem non aliter quam
 cadauer contrahit. aeris porro corruptionem ignorat
 nemo, quandoquidem & ipse tum morbum tum mor-
 tem potest recipere. quonia si uera magis placent quam
 speciosa nomina, quid aliud pestem licet dicere, quam
 mortem aeris, malum suum diffundentis in animantium
 perniciem? de igne quid opus est multa dicere? destitu-
 tus alimento confestim extinguitur, claudius si poetis cre-
 dimus, & ex seipso genitus. idco subnititur incensa ma-
 teria, qua durante durat, deficiente disperit. idem aiunt
 accidere draconibus Indiae, subrepere illos elephantis ua-
 stis beluis, ac terga uentremq; totum nexu obuolucere,
 moxq; aliqua uena aperta bibere sanguinem exsugendo
 & exforbendo auide. illos uero aliquantisper resistere
 subsaltareq; anxios, et latera pulsare promuscide si quo
 modo queant draconum uim depellere, sed deficiente ui-
 tali spiritu non posse salire diu, stare tantum & cutem
 concutere. paulo post deficientibus etiam cruribus ex-
 balare animam. quibus collapsis etiam interemptores
 eorum una perire ad huc modum. Dracones absumpto
 alimento conantur nexus illos suos dissolucere, & expe-
 dire se cupiunt: sed elephantorum pondere premuntur
 grauiter, praesertim quoties inciderunt in terram saxo-
 sam & solidam. Torquentes enim se & nihil non tentan-
 tes ut dissoluantur, nihil proficiunt tanta mole tardan-
 te: donec post multos conatus irritos destituuntur uiri-
 bus, & uelut rupis parietine ruina occupati, ne caput*

quidem ualent attollere, atq; ita suffocati pereūt. Quod si partes mundi corrumpuntur singulæ, liquet ipsum quoq; compositum ex his non esse incorruptibilem. Restat quarta ratio diligenter excutiēda. Si mundus (aiūt) esset sempiternus, æterna essent & animalia, præsertim humanum genus, ut cæteris præstantius. at hunc uideri sero genitum, si quis rerum naturam examinet. est enim probabile, imò necessarium, unà cum hominibus artes fuisse æquæuas ipsis: non solum quia his est familiare cōpendium earum, uerum etiam quia sine his non licet uiuere. Videamus igitur singularum tempora, omiſſis tragicorum fabulis, num æternus sit homo aut aliud quod uis animal, quando ne loca quidē in quibus degūt, æterna sunt, terra, aqua, aer: unde apparet mundum esse corruptibilem. Sed occurrendum est his argutationibus, ne quis imperitior cedat temere, & inde incipiendum contradicere, unde sophistæ cœperūt decipere. Terra, aiūt, non fuisset inæqualis et aspera, si mundus æternus esset. Cur ô boni? potest enim responderi, prominentias istas montium nihil differre ab arboribus: & quomodo ille certis temporibus nunc frondent nunc amittūt folia, rursumq; repubescunt: unde illud poeticum:

Quorū hæc uētus humi fundit, rursum illa uirescēs
Profert sylua, simul ueris iam afflauerit aura:

sic de montibus quasdam partes defringi, & rursum ad nasci alias. scd hæc incrementa uix tandem deprehendi, quòd arborum natura sit uelocior, et augetur celerius: mōtes uero tardius, et ideo nō nisi tarde augmenta eorū sentiātur. Vidētur isti nescire quomodo ipsi sunt geniti.
alio=

alioqui fortasse tacerent. Sed quid uetat eos admoneri? præsertim non è nostra, uerùm è priscorum sapientum sententia, qui nihil scitu dignum inscrutatam reliquerunt. Quando ignis ille terræ inclusus suapte ui sursum fertur, ascendit ad locum sibi proprium: & quoties ei datur interspirare, secum rapit plurimum terræ substantiæ, conuerrens externe quantum potest: quæ dein de aut propius consistit, aut procedit ulterius, donec in summum apicata fastigium, acutum ad formam ignis at tollit uerticem. fit enim tunc quædam uiolenta rerum gra uissimarum & leuissimarum contentio, naturaliter dissi dentium, dum utræq; suum locum petunt, & concitantur ipso certamine. siquidem ignis terram secum tra hens degrauatur eius pondere: terra uerò deorsum uer gens ab igne cælum petente subleuatur, atq; in sublime attollitur, & ui maiore propulsa uersus ignis domici lium tandem subsistit. Quid igitur mirum si montes tãtæ ui sustentati non sunt absumpti impetu imbrium, cum il lam inclusam & tam solide insultam haberent. Solutis enim uinculis quibus continentur, uerisimiliter putaren tur posse dissolui aquarum uiolentia: sed quoniam ignis ui adstringuntur, solidiores sunt quàm ut nequeant plu uias aquas sustinere. Hactenus contra hoc argumentum de terræ superficie, quo quidam uolunt euincere, mun dum ut genitū, ita etiam esse corruptibilem. Ad illud au tem quod de maris incremēto adferūt, respondere possu mus, Non esse considerandos solos exortus insularum, aut si quæ terræ portiones olim inundatæ, processu tem porum continenti sunt redditæ: id enim nihil ad naturæ

cognitionem facere, nisi ueritatis studio disquiramus etiam effectus contrarios, quantum terrarum non modo in ora, uerum etiam procul à mari absorptum sit, obrutumq; pelago enauigetur onerarijs. ignoratis celebrem de Siculo freto historiam, quomodo Italiæ continenti Sicilia quondam adnexa fuerit? sed cum uastum utrinq; mare uiolentis incitatum concurreret, medium spaciū ruptum & inundatum est, unde Græci urbem in proximo sitam nominauerunt Rhegium, mutatis rerum uiciibus. nam maria prius disiuncta confluerunt in unum: terra uerò quæ in medio continuabatur, interuētū freti scissa est, & Siciliam cōtinenti abruptam fecit insulam. aliæ quoq; multæ ciuitates mari oppressæ deletæq; feruntur, & in his tres Peloponnesiæ, Aegira, Bura, Helice, quondam fortunatæ, undis absumptæ unâ cum ipsis mcenibus. Iam uerò Atlantis insula, maior quàm Asia simul & Africa, ut Plato in Timæo prodit, intra unius diei noctisq; spaciū ingenti terræ motu inundationeq; mersa in mare mutata fuit, non quidem nauigabile, sed coenosum uoraginosumq;. Ergo nihil ad mundi corruptionem facit istud fabulosum maris detrimentum: quod ut apparet, aliubi crescit, decrescit aliubi. oportet autem non alterum tantum horum accidentium considerare, sed utrumq;, atq; ita demum pronunciare sententiā: sicut legitimi iudices in causis ciuilib. utrasq; partes prius examinant. Tertium argumentum seipsum coarguit, quandoquidem non recte proponitur. non enim cuiuscunq; partes omnes corrumpuntur, id corruptibile est, sed cuius omnes partes simul & semel corrumpuntur eodem

eodem tempore: quoniam etiam hominem præciso digi-
to nihil uetat uiuere: quod si totus membratim frustra-
timq; concidatur, confestim interit. eodem modo si uni-
uersa simul elementa delerentur eodem tempore, faten-
da esset mundi corruptibilitas. at dum singula seorsum
in naturam uicinam alterantur, immortalitatem magis
quàm corruptionem adipiscuntur, iuxta illud philoso-
phicè dictum à tragico:

Genitum nihil emoritur:

Sed transpositum ultro citroq; ,

Formam priorem alterat.

Stultissimum autem est de genere humano coniecturam
ex artibus sumere. nam si quis hanc tam absurdam ratio-
nem sequatur, ualde nouum mundū asseuerabit, uix an-
te mille annos conditum, quando inuētores scientiarum
duntaxat quorum nomina sint prodita, non excedunt
hūc annorum numerū. quod si libet dicere artes æqua-
uas hominum generi, non temerè id asserendum est, sed
ex naturali historia. ea uerò quid narrat? corrumpi res
terrenas, nō uniuersas simul sed plerasq; duabus de cau-
sis præcipuè, aquæ ignisq; nimia uiolentia. nam utriusq;
uehementes impetus fieri alternis uicibus post reuoluta
multa secula. & quando ingruat exustio, ex æthere de-
orsum ferri flumina ignea, quæ deriuata discurrant per
diuersos tractus orbis habitabilis. è diuerso per diluuiū
naturam humidam uniuersam ruere in terras, stagnare
torrentes perennesq; fluuios, atq; etiam lacus ac maria
tumescere, perruptisq; aut superatis riparum aggeri-
bus, in magnam altitudinē excrescere: occupatisq; cam-

pestribus locis omnibus, primum in uastos sinus diffundi, uergente aqua in cavitates uallium: dein disruptis terrarum angustijs hos ipsos dirimentibus, omnia confundi in unam immensam colluuiem. atq; ita diuersa ui perire habitores nunc horum nunc illorum terræ tractu: igne quidem monticulas in aquosa tenentes, carentesq; naturali contra incendia remedio: rursum aqua, fluuiorum, lacuū, marisq; accolæ. uicinos enim aut solos aut potissimum infestari calamitatibus. ita duobus his modis absq; infinitis alijs casibus leuioribus, cum maximæ partis hominum interitu artes quoq; necessario deficere. nam nisi tractetur, non licet inueniri ullam sciētiam. quando autem publicæ illæ pestes se remiserint, ita ut hominum genus uires paulatim recipiat, & è reliquijs cladi superstitibus ceu repullulet, tunc artes quoq; instaurari, nō tum primum prouenire, quæ præ paucitate se tractantium ad raritatem miram peruenerant. Haftenus quæ de incorruptibilitate mundi accepi, ut potui prodidi. quid autem singulatim contradici queat, aliàs demonstrabitur.

PHILO

PHILONIS IV=

DAEI, IN FLAC-
cum, Liber.

Secundus post Seianum Flaccus
Auillius Iudæos ex insidijs ador-
tus est, cum infestare totam gen-
tem, ut ille, non ualisset, uideli-
cet minus quàm alter ad hoc in-
structus. quotquot autem po-
tuit, uniuersos cladibus affecit

grauissimis. imò cum uideretur partem eorum exagita-
re ac persequi, omnibus ubiuis terrarum degentibus mo-
litus est perniciem arte magis quàm uiribus. hominibus
enim seuo tyrannicoq; ingenio natis uasframenta pro ui-
ribus ad nocendũ sufficiunt. Flaccus iste receptus à Tibe-
rio Cesare in amicorum cohortem, post Seueri obitum
Aegypti præsidis, ei regioni & Alexandriae fuit præpo-
situs, uir, ut iudicabatur ex edito initio magistratus spe-
cimine, honestissimus. erat enim in sua functiõe assiduus,
prudēs consilijs, & in his exsequēdis industrius: in sum-
ma, uel nemine indicãte quiduis sentiebat sagaciter. ita-
que breui negociorũ Aegypti euasit peritissimus, uaria
sint licet multipliciaq; ita ut uix pernoscat̃ur ab his qui
totam ætatē eis impēderunt. superuacua iam erat turba
scribarũ, cū parua æque ac magna exacte ipse teneret,
tãto melius, ut ad ostētationē diligentie ultro doceret eos
à quibus modo didicerat. uerũ ista quæ ad accipiendas
redde=

reddendasq; rationes pertinent, uel ad dispensationem
 reddituum, tametsi necessaria, nullum specimen ostendunt
 animi digni qui præsint alijs: sed quæ magnificam re-
 giamq; declarant indolem, elucebant manifestius. gere-
 bat se pro dignitate, fastu non indecoro nec inuiti magi-
 stratui grauiores causas iudicabat cum optimatibus, su-
 perbos deprimebat, uetabat cœtus promiscuæ multitu-
 dinis, sublatis etiam sodalitijs quæ prætextu sacrorum
 uocabant mero & crapulæ, contumacibus seuerus ac ri-
 gidus. deinde inductis in urbem totamq; regionem bo-
 nis legibus, seorsum recensebat copias, deligens, ordi-
 nans, exercensq; pedites, equites ac uelites cum suis du-
 cibus, curansq; ne quis miles fraudatus stipendio confer-
 ret se ad rapinas ac latrocinia, utq; singuli occupati mu-
 nijs militaribus de cætero non satagerent, memor pacis
 rationem habendam præcipuam ex mādato principis.
 Dicat aliquis: Heus tu, accusatorē professus, omisis cri-
 minibus longam producis laudum seriem. satin sanus
 es? Non insanio bone uir, non sum tam fatuus, ut non ui-
 deam quid deceat. Laudo Flaccum, non quòd inimicus
 laudāndus sit, sed quo apertius noscatur eius malitia. nam
 qui per ignorantiam peccat, meretur ueniam: qui uerò
 prudens sciensq; facit iniuriam, excusationem non ha-
 bet, prædamnatus iudicio conscientie. Cum enim in sex
 annos accepisset prouinciam, per quinq; priores uiuo
 Tiberio Casare pacem seruauit tanta constantia, ut supe-
 riores præsides omnes uinceret. ultimo autē anno post
 obitum Tiberij Caio admoto ad habenas imperij, iam xe-
 missior sinebat pessum ire omnia, siue ob luctum defun-
 cti

et Cæsaris amicissimi, quem perpetuo mœrore lacry-
 misq; continenter manâibus prosequatur: siue quòd
 successori male uellet, quippe propensior in germanum
 filium quàm in adoptiuum: siue quòd esset unus ex his
 quorum insidijs Caij mater delata perierat, propter me-
 tum dissimulatus. aliquantisper tamen resistebat dolori,
 non omnino cessans ab administratione reipublicæ. ut
 uerò audiuit Tiberij nepotem, Caij consortem, ipso iu-
 bente interemptũ, percussus casu grauissimo, humi pro-
 stratus diu mutus iacuit passus animi deliquium. uiuo
 enim adolescentulo spes salutis nõ omnino exincta fue-
 rat, defuncto autẽ etiam de sua incolumitate actum exi-
 stimabat, nisi quòd modicum quiddam eius spei supere-
 rat in Macrois amicitia, qui nihil non apud Caium re-
 cēs imperium adeptum poterat, quippe qui præcipuus
 (ut fertur) autor principatus atq; adeo salutis fuit: quia
 sæpenumero Tiberius decreuerat è medio tollere Ca-
 ium ut malitiosum & indignum principatu: simulq; ab
 eo nepoti suo metuebat, ne fortè se defuncto ille quoq;
 mactaretur insuper, & fieret suæ mortis accessio. sed
 Macro nunquam non eximere conabatur ei suspiciones
 huiusmodi, laudans Caium ut simplicem & minimè fu-
 catis moribus iuuenem, adhæc sui patruelisq; amantissi-
 mum, cui libenter uel totum principatũ cederet, uel par-
 tem eius potiore. qua spe ille deceptus, inimicum in sen-
 sissimum reliquit & sibi & nepoti & familiæ, & depre-
 catori Macrois, deniq; omnibus mortalibus. nam cum
 eum Macro à recta uia deflectentem & impotenter ser-
 uientem suis cupiditatibus reuocaret admoneretq;, ra-
 tus

tus esse pristinū illum Caium, dum Tiberius uiueret mi-
 tem obsequentemq; miser dedit extremas pœnas amici-
 tiæ nimiae, funditus excisus unâ cum uxore atq; liberis,
 tanquam onus & impedimentum superuacaneum. quo-
 ties enim eum procul aduētantem uideret, sic præsentes
 alloquebatur: ne rideamus, sumamus uultus serios, magi-
 ster adest morosus, imperatoris adulti nouus pædago-
 gus, quando tempus ipsum ablegauit illos ueteres. Post-
 quam igitur Flaccus hunc quoq; in quo reliqua spes fue-
 rat, interfectū audijt, omnino collapsus non amplius res
 moderari ualebat, destitutus uirib. animi. cum enim ma-
 gistratus impos regendi fit, necessum est cōtumaces red-
 di subditos, præsertim qui sunt natura irritabiles: quo
 in genere primas ferūt Aegyptij, è minima scintilla sueti
 magnas seditiones accendere. cumq; hæreret inops cōsi-
 lij, trepidabat & mutabat priora instituta omnia, ipse
 mutatus in deterius, cœpitq; à familiarissimis. ut enim
 quisq; fuit ei coniunctissimus, suspectus repellabatur: eos
 uerò quos prius pro confessis inimicis habuerat, cōcilia-
 tis adhibebat omnibus consultationibus. at illi pertina-
 citer irati, & uerbis tantum simulantes fœdera, alebant
 re ipsa odium: ac uelut in theatro fingēdo amicitiam, to-
 tum in potestatem suam redegerūt. atq; ita ipse factus est
 è præside subditus, illi contrâ è subditis rectores, aucto-
 res decretorum inutiliū, quæ ipsi mox obsignabant. exe-
 cutores enim erant omnium consiliorum, illum tāquam
 mutatam in scena personam assumendo prætextus gra-
 tia, quod magistratum gereret, Dionysii quidam popu-
 laris auræ captatores, Lanpones scribæ sedentarij, Ista-
 dori

lori seditionum incentores, inuentores curiosi rerum malarum, ciuitatis perturbatores, & ut uulgo uocantur, Taraxipolides. hi omnes coniurati decreuerunt contra Iudæos decretum durissimum, tum priuatim Flaccum aggressi cum sic compellant: Perijt tua spes Tib. Nero iunior, perijt etiam cui post hunc maximè fidebas, Macro amicus, imperator uerò tibi parum æquus est: oportet nos aduocatum potentem quærere, qui tibi Caium reconciliet. is aduocatus erit Alexandria ciuitas, semper apud Augusti familiam in honore habita, præcipuè uerò apud præsentem nostrum dominum. suscipiet autem aduocationem, consecuta à te aliquod beneficiũ. sed nihil potes illis gratius facere, quàm si eos sinas in Iudæos sæuire. Tum præses cum debuisset eos ut turbatores pacis & publicos hostes reijcere, subscripsit eorum sententiæ. Ac primum quidem occultè insidiabatur, nec pariter cognoscens lites partium, sed in alteram propensior, nec ius æquum habere sinens in cæteris: imò quoties Iudæus aliquis accederet, auersabatur hos solos data opera: deinde propalam se inimicum declarauit. hanc eius non tam natiuam quàm adscitiam insolentiam auxit etiam casus quidam huiusmodi. Caius Cæsar Agrippæ Herodis regis nepoti regnum dedit uitæ ditionis partem tertiam, quam Philippus noui regis patruus possederat. Discedenti autem in suum regnum suasisit, ne à Brundisio solueret petiturus Syriam, quòd ea nauigatio longa esset ac difficilis: uteretur potius compendiaria per Alexandriam, expectatis etesjis. aiebat enim Aegyptias onerarias celerrimas, & guber-

gubernatores harum egregios, qui more aurigarū certantium rectum cursum teneant. Paruit ille ut domino consulenti utilia. cumq; descendisset Puteolos, & naues Alexandrinas in portu paratas ad soluendum inuenisset, prospera nauigatione usus post paucos dies inexpectatus et improuisus appulit: iussis gubernatoribus, cum sub uesperam Pharus se proferret, uela contrahere, & ibi circa ipsum in salo manere usq; crepusculum, ac noctu demum portum subire, ut exscendens omnibus iam dormientibus, nemini cōspectus perueniret ad suum hospitem. tanta ille uenit cum modestia, uolens si fieri posset, omnibus inscijs urbe excedere. non enim uisend. e huius causa uenerat, quam ante adierat Roman nauigaturus ad Tiberium, sed quærebat compendiosum ad suos reditum. At Aegyptij rumpebantur inuidia, quod ipsis est natiuum uitium, & alienam felicitatem suum interpretabantur infortunium: tum etiam ob inueteratā cum Iudæis similitatem ægrè ferebant extitisse Iudæorum regem quempian, haud aliter quā si ipsi auito regno exturbarentur singuli. rursusq; miserum Flaccum familiares irritabant, incitando ad eandem inuidiam his uocibus: Tua perniciēs erit hic aduena. maiore quā tu splendore ac fastu septus est. omnes in se conuertit spectantes satellitium argenteis clypeis & inauratis armis nitidum. & quid opus erat uenire in alienam prouinciam, cum posset in suam ditionem tuto deduci classibus? nam etiamsi Caius permitteret, atq; adeo cogeret, debuerat deprecari hanc profectionem, ne sua felicitate officeret præsi, suo splendore obscurando eius gloriā.

His

His ille auditis magis etiã turgebat quã antea, palam
 quidem socium & amicum simulans, quòd timeret im=
 peratorem à quo missus erat: priuatim autem odium &
 emulationem aperiens, & ex obliquo eum contumelijs
 appetens, quando id non audebat in faciem. nam urba=
 nam multitudinem ociosam segnemq;, nec alia re occu=
 patam quã garrulitate, cõuitijs atq; calumnijs, passus
 est regi maledicere: siue ab ipso præside fuit exortũ ob=
 loquendi principium, siue alios etiam huc impulit per
 eos qui nõ grauatim offerũt ad talia suum ministerium.
 qui occasionem nacti totos dies traducebant regem in
 gymnasio sermonib; scurrilibus, iactantes in eum dicte=
 ria. nõnunquam etiam mimographorũ & id genus poe=
 tarum ludicris carminibus abutebantur ad prodendam
 obscœnitatem ingenij, ad talia magis quã ad honestas
 artes prompti ac dociles. alioqui præses indignatus ob=
 iurgasset multassetq; arrogantem maledicentiam. imò
 etiam si rex non fuisset, familiaris tamen Cæsaris, non de=
 buerat habere aliquod honoris priuilegium? quæ certè
 argumenta sunt manifestissima, Flaccum eius maledicen=
 tiæ fuisse conscium. nam qui castigare, aut saltem cohibe=
 re ualens non cohibuit, satis apparet quòd permiserit.
 Vbi uerò uulgus incompositum occasione peccandi ac=
 cepit, non facile desistit, nouis erratis priora cumulans.
 Erat quidam insanus nomine Carabas, non ex illo con=
 spicuo furiosorũ genere, sed leuiore correptus insania.
 is interdii noctuq; nudus oberrabat per cõpita, nec æ=
 sum nec frigus uenitans, puerorum & adolescentum lus=
 tribium. hunc miserum propulsum ad gymnasium in suã
 Philo. to. 2. LL periorè

periore loco statuūt, ut spectari posset ab omnib. moxq̄; capiti diadema imponūt papyraceum, pro paludamento corpori stoream induunt, pro sceptro frustum harundinis humi sublatum quidam ei dedit in manum. Sic ornatum regijs insignijs, & in regem transformatum more histrionico, adolescentes perticas in humeris gestantes stipabant pro satellitio: tum alij salutatum accedebāt, alij sibi reddi iura petebant, alij consulebant eum de re publica. post hæc acclamatum est à circumstantibus, magna uoce Marim appellantibus, quod nomē Syris significat dominum. norant enim Agrippam Syrum genere, & regnare in bona portione Syriæ. His auditis. imò uisis Flaccus, cum debuisset illum insanum conijcere in carcerem, ne illis foribus præberet materiam petulantiæ: atq; etiam ipsos subornatores, quòd regē Cæsaris amicum, & senatu Romano honoratum ornamentis prætorijs, ausi sint apertis obliquisq; contumelijs laceffere: non solum eos non castigauit, sed ne cohibere quidem dignatus est, licentiam dans malitiosis & inuidis, & quicquid uidebat audiebatq; dissimulans. Quod ubi sensit populus, non dico illum ciuilem & bene moratum, sed uulgus ciuiosum, ocio segnitiq; per totam uitam deditum, tumultibus omnia miscere solitū, aggressi rem insidiosam, confluxerunt summo mane in theatrum, redempto iam Flacci fauore, quem ille miser ambitione corruptus uendebat nullo respectu securitatis uel suæ uel publicæ: & unanimitè conclamauerunt, dedicandas esse in profeuchis statuas, petentes licentiam nunquam prius auditi facinoris. Quod intelligentes (sunt enim ad nequitiam ingenio

fissimi

sissimi) cōmenti sunt ad prætectum nomē Cæsaris, quòd
 hunc non liceat in ius uocari. Quid igitur tum egit præ
 ses prouinciæ? cum sciret ciuitatem habere incolarum
 duo genera, nostros homines, & illos alteros, totamq;
 Aegyptū similiter: & quod non minus quàm decies cen
 tena milia Iudeorum habitent Alexandriam totamq; re
 gionem quanta patet à Catabathmo Libyæ usq; ad ter=
 minos Aethiopiæ: & hunc conatum aduersari his omni=
 bus. nec esse è rep. moueri patrias consuetudines, negle=
 ctis his omnib. permisit dedicationem fieri, cum liceret
 ei pro potestate afferre plurima remedia, uel saltem ex=
 pedire amica consilia. at ille ut iniuriarum cōsciuis ac so=
 cius, quo plus poterat, eo magis seditionem accendebat,
 & quātum in se fuit, orbem repleuit bellis ciuilibus. nec
 enim obscurum erat, quòd fāma occupatarū profuechas
 rum apud Alexandriam exorta spargenda esset per om=
 nes Aegypti præfecturas, inde propagāda ad gentes or=
 riētales: pariterq; ab ora maritima & Mareotide, quòd
 est initium Libyæ, usq; occidentem & nationes tractus
 illius. Iudeos enim una regio non capit propter hominū
 multitudinē: quamobrē plurimas ac fortunatissimas
 urbes in Europæ Asiæq; prouincijs ac insulis incolunt,
 pro metropoli habentes sanctam ciuitatem in qua tem=
 plum altissimo deo sacratū est: auitas aut proauitasq; se=
 des colentes tanquā patriā, ubi nati educatiq; sint. in quib.
 busdam etiam mox ut conditæ sunt immigrarunt, in con=
 ditoris cuiusq; gratiam. & metuendū erat ne per hanc
 occasionē Iudæi ubiq; molestarētur à suis ciuibus, siquid
 nouaretur circa profuechas & ritus patrios. Et quia res

adeò non contemnenda cõmouere poterat eos, quamuis ingenij pacati homines, non solum quoniam ubi de religione, ibi de uita quoq; agitur: uerũ etiam quòd sub cælo cum profeseuchis adimebatur pietatis erga benemeritos facultas per iniuriam quauis morte grauiorem, non habentibus sacra loca ubi declararent suam gratitudinẽ: dicere poterant aduersarijs, Non animaduertitis hoc pacto uos honorẽ auferre dominis magis quàm tribuere. ubiq; Iudæi habent profeseuchas seu pietatis erga familiam augustam publica domicilia, quibus sublatis quem nobis alium modum eos honorandi relinquitis? si enim eos qui nos sinunt nostro iure uiuere, neglexerimus, extrema pœna digni erimus, non referendo eis parem gratiam. quod si nobis licet frui patrijs legibus ab Augusto quoq; approbatis, nescio quod nostrum paruum magnũue delictum sit, nisi quis uitio uertat quod non ultero legem uiolamus, & ad externos ritus desciscimus, quod scelus sæpius expiatur autorũ capite. sed Flaccus tum dicenda silendo, nobis erat iniquus. quid illi quibus gratificabatur, quomodo affecti erãt? num honorare uolebant Cæsarem? scilicet deerant sana in urbe, cuius plezraq; partes opportunißimæ sacrate sunt, ubi status quasq; liberet ponerent. imò techna fuit hæc hostiliter insidiantium, ut lædendo non uiderentur iniuriam facere, læsi uerò non possent tutò resistere se molestantibus. nisi forte ad imperatoris honorẽ pertinet, leges abrogari, patrios ritus antiquari, uicinis nocere, concordie perturbandæ exemplum præbere alijs quoq; ciuitatibus. Ergo postquam is contra legem conatus uisus est

præsidi

præsidii succedere, prosequens tollenti, ut ne nomen quidem reliquum sineret, rursus aggressus est omnia nostra instituta pessum dare: ut his abscessis quibus solis nostra uita sustinetur tanquam sacra anchora, ademptoq; iure ciuitatis, in calamitates incideremus maximas, destituti omni præsidio. post paucos enim dies edictum proposuit, in quo nos appellabat inquilinos & exteros, ne causæ quidem dicendæ potestatem faciens, sed iniudicatos condemnans: quo quid posset esse magis tyrannicum? ipse sibi usurpabat partes, delatoris, inimici, testis, iudicis, pœnarum exactoris. Tertium quoq; scelus addidit non contentus duobus prioribus passus quoslibet in Iudeos tanquam bello captos sæuire. qui nacti licentiam quid fecerunt? quinq; sunt urbis regiones, denominatæ à primoribus literis. harum duæ dicuntur Iudaicæ, quod in his plurimi Iudæi habitent, quamuis & in alijs non pauci sparsim habeant domicilia. Quid igitur fecerunt? è quatuor literis expulsos Iudeos contruserunt in unius partem angustissimam. at illi quod plures essent quam ut is locus eos caperet, egrediebantur in littora, & monumenta, & sterquilinia, exuti rebus suis omnibus. inimici uerò facti in desertas domos impetu, prædas tanquam iure belli partas diuidebant: effractisq; Iudeorum officinis, quæ tum propter luctum mortis Drusillæ clausæ fuerant, hinc quoq; plurima egresserunt, quæ per medium forum translata uerterunt in usus proprios. sed minus nocebant rapinæ quam abrupta negociatio, cum creditores amisissent pignora, nec sineretur ullus agricola, nauta, negociator, opifex, exercere artes consue-

tas. ita non simplex eis parabatur pauperies, uel quòd una die spoliabantur suis facultatibus, uel quòd non dabatur quæstum facere more solito. Hæc quamuis per molesta, uidebantur tamen tolerabilia collata cum cæteris. nam paupertas grauis quidem est, præsertim oblata ab inimico, leuior tamen quam corporis læsio uel minima. at nostri homines tantis afflicti fuerunt calamitatibus, ut si quis dicat eos tormenta cruciatuq; perpeffos, minus quam pro re uideatur dicere, & desitui proprijs uocabulis propter inauditam seuitiam: ut ad hanc collata quæ uictores in uictos hostes iure belli solent perpetrare, existimari possint plena clementiæ. Illi pecunias auferunt, & captiuorum multitudinem, sed periclitati de sua libertate suisq; opibus. plurimos etiam sinunt à cognatis amicisq; redimi, si non miseratione, moti saltem auaritia. quid tum postea seruati non putant sua referre quonam modo sibi salus contigerit. tum si quis in bello cadat, sepelitur ab hostibus, uel ipsorum sumptu. si sint humanitatis æquitatisq; memores. quod si odium etiam in mortuos retineant, licet per inducias repetere corpora, ne ultimi honores eis desint & iusta funebria. hæc sunt in bello commercia hostium, nunc age inspiciamus quomodo in pace tractati simus ab his qui paulò ante esse amici desierant. Post domos direptas, exactis habitatoribus, atq; ita desolatas partes urbis plerasq;, tanquam obseffi undiq; ab inimicis, & oppressi graui rerum uictui necessariorum inopia, inspectantesq; paruos liberos & uxores ante ora sua fame deficere inducta per aduersarios (nam de cætero felix an-

nona

nona erat ubiq; & flumē stagnationibus iustis arua inundarat largiter, & campi frugiferi magnam frumentum copiam protulerant) iam egestatis impatientes quidam ad cognatorum & quondam amicorum aedes ibāt præter solitum, petitori stipem necessariam. alij generosiores aspernati mendicorum fortunam ut illiberalem, in forum prodibant, tantum ut sibi suisq; cibos emerent miseri. mox enim à uulgo seditioso correpti sunt occisiq;, corpora quoq; horum per totam urbem raptata, ut ne ad sepulturam quidem ullum membrum fieret reliquum. eadem rabie perierunt & alij plurimi, nouis crudelitatis formis excogitatis per effratam in mores beluinos plebeculam. nam ubicunq; iudei conspicerentur, aut saxis coniectis enecabantur, aut inflicti fustibus: nec statim plagis letalibus appetebantur, ne accelerata morte cito eriperentur cruciatibus. alij ferociores abusi præsentis licentia, contemptis hebetioribus arma sumpserunt efficacissima, ignem ferrumq;, & multos gladijs confecerunt, nec pauciores concremauerunt. interdum familias integras, maritos cum uxoribus, paruulos cum parentibus in medio foro exurebant immaniter, nec senium, nec teneram ætatem miserati, nec eius innocentiam. & quoties ligna deerant, sarmentis collectis non tam igne quàm fumo enecabant eos, quo diutius morerentur & miserius, quorum cadauera semiuoluta confertim iacebant & promiscue, triste horrendumq; spectaculum. quod si lignatores sarmenta conferrent tardius, impositos lignæ suppellectili urebant eius dominos, subtracta preciosiore uiliori utêdo pro lignis

vulgariibus ad rogos extruendos. multos etiam uiuos in
 alterum pedem fune iniecto trahebant interim insultan-
 do calcibus, excogitato genere mortis crudelissimo: nec
 in extinctos remittebant iram, grauius seuiendo in ca-
 dauera, propemodum per omnes urbis angiportus ra-
 ptata, donec lacerata cute cum neruis & carnibus, &
 frustis sparsim in aspero solo herentibus, minutim con-
 cerperentur. Interea quidam eorum tanquam in thea-
 tro se indolescere sinulabant ad talia spectacula. cæte-
 rum qui uerè dolebant suorum uicem cognati amiciq;
 confestim pœnas dabant, intempestiue, ut inimicis uide-
 batur, misericordiæ, arreptiq; flagris cædebantur, &
 post omnia tormenta quæ poterant excipere corpori-
 bus, tandem in crucem agebantur. Postquam autem
 Flaccus perfodit omnes Iudæorum parietes, & nihil in-
 tentatum reliquit in eorum perniciem, immane quid-
 dam commentus est inuentor nouarum semper iniuria-
 rum. nam è senatu nostro quem Augustus seruator opti-
 me de nobis meritus instituit ceu publicum Iudæorum
 consilium, missis super ea re literis ad Manium Maxi-
 mum designatum Aegypti præsidem, triginta octo com-
 prehensos in suis priuatis ædibus confestim uinciri ius-
 sit: traductosq; egregia pompa per medium forum se-
 nes reductis in tergum manibus, ligatos partim loris,
 partim catenis ferreis, induxit in theatrum, spectacu-
 lum miserabile, nec illi tempori aut loco debitum, statu-
 tosq; coram inimicis eorum sedentibus, ad maiorem ig-
 nominiam iussit nudatos flagellari tanquam scelestos &
 nocentissimos, ut cõcisi uerberibus aliquot mox ut inde
 sunt

sunt elati exhalarent animam, reliqui desperata salute cum diuturno morbo conflictati sint. quod facinus etsi alijs deprehensum est, nihilominus hic quoq; declarabitur. Ex dicto senatu tres, Euodius, Tryphon, Andron, bonis spoliati fuerant, direptis eorum aedibus uno impetu, nec id latuit praesidem. didicerat enim accitis nostris magistratibus, quasi acturus de concordia. & tamen quamuis sciret spoliatos fuisse, uerberabat in conspectu eorum qui spoliarent: ut alteris calamitatem geminaret addito ad paupertatem cruciatu corporis: alteri duplicem uoluptatem caperent ex concessis sibi alienis opibus, & inimicorum ignominia. dicam paruum quiddam, quod an inter tanta mala dicendum sit dubito. sed quamuis paruum, non paruam tamen indicat malitiam. Est in illa urbe flagrorum differentia pro eorum conditione qui ceduntur. aliter Aegyptij flagellantur ab alijs, Alexandrini uero uirgis ceduntur ab Alexandrinis licitori- bus, quos uocant spathophoros. hunc morem & in nostris hominibus seruarunt superiores praesides, & ipse quoq; Flaccus primis magistratus sui temporibus. est certe & in poena paruum quoddam solatium, & in cruciatu remissionis nonnihil, quando res ita ut sunt sinuntur, nec augetur malitiose molestia: sed cum accedit odium, nihil aequitatis relinquitur. annon igitur fuit iniquissimum, cum de plebe Alexandrina Iudaei liberalibus & ciuilibus flagris punirentur, si quando uiderentur commeriti, magistratus senatoresq;, honoratos uel ipsis appellationibus, hac parte inferiores haberi suis subditis, & exaequari Aegyptiorum obscurissimis, maxi-

morum flagitiorum pœnis luentib. corpore? omitto dicere, quòd etiam si peccassent grauiſſime, debuerat habere temporis rationem atq; reuerentiã, et differre nullitatem in aliud. nam bonis presidibus, & recte non insolenter administrantib. rempub. mos est in neminem damnatum animaduertere, donec solennes celebritates uatalitiaq; augustorum festa prætereant. at ille per eos ipsos dies iniustis pœnis affligebat homines innoxios. an non poterat postea, si uoluisset, easdem ab illis exigere? sed properabat urgebatq; negocium, ut turbis aduersariorum gratificaretur, ratus eo modo se impetraturum eorum fauorem ad exsequenda consilia quæ agitabat animo. at qui noui quosdam iam crucifixos, instante tali festo de cruce depositos, & ad sepulturam ex more cognatus redditos: quandoquidẽ decebat uel ad mortuos redire aliquẽ fructum ex imperatoris natalibus, simulq; celebritati suum sacrum honorem seruari. at iste nõ mortuos deponi de crucibus, sed uiuos crucifigi iubebat, quibus ipsum tempus non quidẽ absolutionẽ, breuẽ tamẽ dabat ueniam, & pœnæ procrastinationẽ. nihilominus ante flagellabatur in medio teatro, & igne ferroq; torquebatur, spectaculis distributis ad hunc modum. Mane usq; horam tertiam quartamue Iudæi flagellabatur, suspendebatur, rotis alligabantur, damnabatur, per mediam orchestram ducebatur ad supplicium. deinde post hæc tam præclara exempla edita inducebatur saltatores, mimi, tibicines, aliq; ludicra scenicorum certaminum. quid multis? excogitatus est secunda uasatio, ut militaris quoq; multitudo in nos armaretur per occasionẽ nouæ calumniæ,

quasi

quasi Iudæi haberent arma in ædibus. Accitus igitur à præside Castus centurionum fidiſſimus, iubetur assumpto è sua cohorte audaciſſimo quoq; in domos eorū irrumpere, scrutariq; nunquid armorum ibi lateat. properauit ille mandata exſequi, at Iudæi non præmoniti primum obſtupuerunt, uxoribus & liberis eos complectentibus & effuſis in lachrymas metu captiuitatis. hoc enim malum expectabant reliquum. Ut uero audierunt à quodam è scrutatoribus, quo repoſuiſtis arma? paulū respirarunt, & intima quæq; aperientes ostendebant, partim læti partim gementes: læti quia coarguebatur calumnia: ſolliciti primum quia tantæ calumniæ tam facile contra eos uel fingerentur uel crederentur: deinde quia mulierculæ incluſæ, nunquam è conclauis egredi ſolitæ, & uirgines præ pudore declininges aſpectum etiam familiarium, tunc non ſolum ignotis, uerum etiam militari ferociæ ſpectabantur pauidæ. nihilominus accurate facta ſcrutatione, non inueniebantur iſta quæ ſolent eſſe in armamentarijs, galeæ, loricæ, clipei, conti, gladij, neq; baliſtæ, arcus, fundæ, ſagittæ, iacula, imo ne cultri quidem apti quotidianis culinæ uſibus. Vnde ſtatim apparuit uictus ſimplicitas, nihil delicatum aut magno emptum in cibos admittentium, ex qualibus ſerè naſcitur ſaturitas, & ex hac porro petulantia, malorum initiū. Quin et Aegyptijs paulo ante arma dempta fuerāt per Baſſum quendam à Flacco iuſſum id curare. ſed tū uideri licebat magnum nauium numerū appuliſſe ad portus fluminis, plenarum omni armorū genere: iumenta quoque ſarcinaria onuſta faſcibus haſtarū ab utroq; latere penden-

pendentium ad æquilibrium, tum plaustra castrèsia plena armaturis pene omnia, transuecta militariter una serie præter spectantium multitudinem, ita ut expleret totum illud fere decem stadiorum spacium, quod interest inter portus & regiùm armamentarium quo uehebantur. in horù domos merito scrutatores missi sunt, quòd essent suspecti quasi non contenti præsentì statu res nouas molirentur, & ad defectionem ac bellum pararent se consensu seditiosorum hominum & infamium antea quoq; sæpius tentatis defectionibus: ut opus esset, quemadmodum sacra certamina instaurantur singulis triennijs, ita in Aegypto euoluto eodem temporis spatio, nouas armorum comportationes exigì per præfides eius prouinciæ: ut populi aut ea parare desinant, aut nõ multa præparent, paraturi plura si daretur longius temporis spacium. Nos uero quid opus erat uexari ad eum modum? quando enim de defectionis consilio suspecti fuimus? quando à pace alieni uisi sumus? studia nostra quotidiana quæstusq; quos exercemus, nonne reprehensione carent, & ad concordiam ciuitatis tranquillitatemq; faciunt? scilicet si arma domi habuissent Iudæi, plus quàm quadringentas domos amisissent, unde bonis direptis exturbati fuerant. Cur igitur apud eorum spoliatores nulla est facta inquisitio, an arma si non propria, certe rapta habeant? Verum ut iam dixi, totum id negocium dolus erat Flacci, pertinaciter nobis infensi, & uulgum exasperantis in nos, non parcendo uel mulieribus. nam nõ solum in foro, sed & in medio theatro tanquam captiue corripiebantur, & ob quamuis calumniam in scenam traher-

trahebantur non sine grauiſſimis contumelijs: deinde co-
 gnito eſſe eas alterius generis, dimittebantur. multas
 enim quaſi Iudæas comprehendebant priuſquã rem dili-
 gentius diſpicerent. quoties autem noſtræ comperiebantur,
 ex ſpectatoribus facti tyranni & domini, iuebant
 eis ſuillas carnes offerri: quas quocunq; metu tormen-
 torum guſtabant, ſine alia maiore uexatione dimittebã-
 tur. quæ uerò ſibi temperabant, tortoribus tradebantur
 ad cruciatus maximos: quod fuit eximium argumentum
 earum innocentie. ille tamen non contentus propria po-
 teſtate, quærebat quomodo imperatore quoque ad nos
 inſeſtandos abuteretur. poſtquam enim omnes hono-
 res, quos per leges noſtras decernere licuit, Caio exhi-
 buimus, decretum obtulimus præſidi, orantes ut quo-
 niam nõ fuit permiſſum legationem mittere, ipſe id per
 ſuos nuncios tranſmitteret. Legit ille, annuẽs ad pleraq;
 capita: ſubridensq; & lætus, aut certe ſimulans lætitiã:
 Placet, inquit, mihi per omnia pietas ueſtra. mittam hæc
 ut petitis, & legati fungar munere, ut ſentiat Caius ue-
 ſtram gratitudinẽ: eroq; teſtis probe notæ mihi ueſtræ
 popularis modeſtie atq; obedientie, nihil addendo præ-
 terea. nam ueræ laudes ſufficiunt. His promiſſis læti gra-
 tias egimus, ſpe præcipientes decretum Caio perlectum.
 nec immerito. nam quæcunq; per præſides ſerio mittun-
 tur, abſq; longa mora perueniunt ad imperatoris noti-
 tiam. at ille noſtram uoluntatem parui faciens, decretũ
 illud apud ſe retinuit, ut ſoli omnium qui ſub ſole ſunt ho-
 minum pro inimicis haberemur. an nõ hæc fuerũt multa
 diuq; cogitantis de ſtruendis nobis inſidijs, nõ trãſ-
 uer-

uersum temere abrepti affectu aliquo extemporaneo? sed deus cui non negliguntur res mortalium, proculdubio fucatas eius adulationes, & illud iniquissimarum cogitationum cōsistorium, quo malitiosis artibus petebamur, non multo post misertus nostri præuenit, & bene sperandi occasionē præbuit. nam Agrippa ubi superuenit Alexandriam, nobis enarrantibus edoctus de insidijs per Flaccum paratis in nostram perniciem, opem rebus atque tulit periclitantibus: pollicitusq; uelle seipsum id decretū in urbem trāsmittere, ut audio transmisit cum excusatione temporis, ne uiderentur Iudæi seruis æquo suam pietatem erga optime de se meritorum principum familiam expromere. uoluisse illos eam declarare ab initio, sed impeditos fuisse maluolentia præsidis, quo minus tempestiue id facerent. post hæc cœpit aduersus illū suas uires expedire adiutrix iniuste oppressorum & ultrix facinorosorum iustitia. primum affectus est noua calamitate atq; ignominia, quali nemo ad eum diem, ex quo in Augusti familia stabilitum est terræ marisq; imperiū. Nam sub Tiberio patreq; huius Casare aliquot præfetti qui prouincias sortiti potestatem legitimam in tyrannicam potentiam uerterant, cum subditas ciuitates diuexassent malis non ferendis, corruptelis, rapinis, innocētum exilijs, indemnatorum supplicijs, Romani reuersi exacto magistratus tempore, postulati sunt repetundarum, præsertim quando legati à prouincialibus ad imperatorē eos accusaturi mittebantur. Tunc enim æquos se præbendo iudices, & auditis examinatisq; partibus, de nemine iniudicato ferebant sententiam, nec in gra-

tiam

tiam nec odium pronuntiando, sed quod iustum uideretur. At Flaccum in ipso magistratu inuasit infensa malis uiris iustitia, irritata nimis eius iniurijs & iniquitatibus. Oppressus est autem hoc modo. Putabat iam Caius depositis suspicionibus placatum, uel per epistolas plenas adulationibus, uel propter prolixas conciones sæpe in laudem eius apud populum Alexandrinum habitas, uel quia maiori eius populi parti probabatur. Sed felicit eum sua opinio. infirmæ sunt enim spes hominum maiorum, contrà quàm sibi pollicentur infortunium se dignum incurrentium. Misit enim Caius Bassum centurionem cum cohorte sua ex Italia, Is consensu nauigio celerissimo post paucos dies non lōge ab Alexandrina pharo substitit uergente iam die, iussis nautis in salo solis occasum expectare, ut improuisus adforet, ne Flaccus præsentiens motu excitato re infecta se abire cogeret. crepusculo uero nauis appulit, & Bassus postquam cum suis exscendit pergebat ulterius ignotus & neminem noscitant, donec inuento quodam milite qui obibat uigilias, iussit indicari sibi ædes præfecti militum. cum hoc enim uolebat secretum communicare, ut si opus esset maiore manu, haberet socium. cognito uero eum cum Flacco uocatum esse à Stephanione liberto Tib. Cæsaris ad conuiuium, propere ad eas ædes contendit. cumq; substitisset in propinquo, misit è suis quendam speculatum, subornatum seruili habitu ne quis fraudem sentiret. is obrepfit conuiuium mixtus cæteris seruitijs, & diligenter considerata perspectaq; Basso renunciavit omnia. qui ubi cognouit incustoditum uestibulum, & Flaccum
decem

decem aut ad summum quindecim comitatum m̄cipijs
 è ministris domesticis, dato signo suis cursim irrupit.
 pars militum discumbentem ex improviso circumstitit,
 propinquantem cuidam, & cum conuiujs agentem comi=
 ter. Sed postquam Bassus in medium prodijt, ad primũ
 eius conspectum attonitus obmutuit: cumq; uellet surge
 re, ubi se circumuentum animaduertit, intellexit prius=
 quam audiret Caij uoluntatem, quid mandatum sit mili
 tibus, quid ipsi mox euenturum. Sagax enim est m̄s ad
 momento percipiendã etiam quæ non conficiuntur sine
 longiore temporis spatio. cæteri consurrexerunt. quo=
 rum nemo non metu dirigit, timēs ne pœnas daret eius
 conuiuij. nam fugere tutum non erat, ac ne poterant qui
 dem occupatis exitibus. illum Bassi milites ut iussum est
 abduxerunt ex hoc ultimo conuiuio. Oportebat enim
 eum à focò rapi ad supplicium, qui tot innocentium do=
 mos focis uacuas fecerat. Id quod inauditum antea Flac=
 co accidit, ut in sua prouincia uiuus caperetur hostili=
 ter, propter Iudæos opinor, quos funditus sublato cu=
 piebat homo uanus & auidus gloriæ. Quod eo uerisi=
 milius fit, quia tum captus est quando Iudæi populari=
 ter dies festos agunt per autumnĩ æquinoctiũ in sub dio
 structis attegijjs. quod festum erat tunc intermissum, ma
 gistratibus nostris etiam tum inclusis carcere post into
 lerabiles cruciatus ac contumelias, plebe uero u. i. uersa
 uicem illorum dolente haud secus ac suam, quamuis ne
 domesticæ quidem calamitatès suæ cuiq; deerant. Tunc
 enim grauius feruntur molestiæ, quando per eas non da
 tur festos dies celebrare, fruiq; tranquillitate ac remis=
 sione

sione animi, qualem id tēpus requirit: sicut ipsi tunc mœ-
 rore opprimebantur, cuius nullum inuenire ualebant
 exitum. Sic dolentibus sub onere grauissimo, & domi-
 conglobatis nocturno tempore, quidam nunciarunt cō-
 prehensum hominem. illi rati se tentari falso nuncio, tan-
 to indignius ferebant ludibrium quo sibi struerentur in-
 sidia. Sed postquam tumultus in urbe ortus est; uigili-
 bus ultro citroq; discursitantibus, & quibusdam equi-
 tibus in castra properantibus, alijs e castris in urbē pa-
 ri festinatione recurrentibus, quidam rei nouitate moti
 aedibus egressi cognouerunt accidisse noui aliquid. Vt
 uero intellexerunt Flaccum captum abductumq; , ten-
 dentes manus in cælum, laudabant Deum; gratias agen-
 tes Deo rerum humanarum inspectori, dicentes: Non
gaudemus Domine pœna inimici, docti tuis sacris legi-
bus condolere calamitati hominum: sed tibi meritas gra-
tias agimus qui nostri misertus subleuasti afflictiones
 continuas. atque ita nocte tota exacta in hymnis & cari-
 ticus, summo mane portis effuderunt se in proxima lit-
 tora. nam proscythas suas amiserant. Ibi in loco pu-
 rissimo stantes conclamarunt unanimiter: ô Domine
 supreme rex mortalium & immortalium, allegamus
 terram, mare, aerem, cælum mundumq; uniuersum no-
 stris gratiarum actionibus quæ sola nobis sunt reliqua:
 cæterarum creaturarum usum ademerunt homines, pul-
 sis urbe & urbanis aedificijs tum priuatis tum publicis,
 ut in terris soli ne priuatum quidem haberemus domi-
 cilium iniquitate præsidis. At tu omnipotens spem tan-
 dem salutis facis his reliquijs, & incipis inuocatus añ-

nuere tuorum precibus : quandoquidem hostem totius nostri generis autoremq; calamitatum cunctarum , superbum captantemq; his factis nouam gloriam , sustulisti de medio hic in proximo : ne nos afflicti minus uoluptatis perciperemus auribus , sed tantum non oculos pasceremus manifesto melioris euentus præsgio. Huc accessit aliud quiddam non sine diuina , ut uidetur , prouidentia . Cum enim oram soluisset hiemis initio (nam oportebat marinis quoq; iactari eum tēpestatibus , qui elementa omnia facinoribus impijs polluerat) post plurimos labores ægre delatus in Italiam , confestim exceptus est à duobus infensissimis accusatoribus . Lampone Isidoroq; , pauloante sæpius ab eis ut subditis saluatus dominus & seruator benemerentissimus . tūc uero sensit eos aduersarios , & quidem non ex æquo , sed longe præualentibus , non modo iure quo fidebant , uerum etiā fauore summi principis ac moderatoris rerum humanarū , quem uidebant Flacco inimicissimū , sed tunc sumpturū personam iudicis , ne uideretur eum prædānare ante iudicium , si nō expectata accusatione defensioneq; ob priuatam simultatem ferret in eum capitalem sententiam . Nihil autem est molestius quàm maiores ab inferioribus et magistratus accusari à subditis , haud secus quàm si heurus reus postuletur à uernis suis aut emptis mancipijs . Fuit tamen hoc leue malum collatum ad aliud grauius . Nec enim è subditorum uulgo accusatores conspirarūt in eum subito , sed totius præfecturæ tempore his potissimum inuisus fuerat , Lampone etiam accusato impietatis commissæ in Tiberium Cæsarem , & hac causa fatigato

to per biennium. Nam iudex malitiose differebat sententiam, ut etiamsi reus absolueretur à crimine, saltem metu incerti euentus impendentis cruciaretur quam diutissime, & uitam morte grauiorem uiueret. imo & postquam euasisse uisus est, aiebat se mulctatum facultatibus, quippe qui inuitus præfecturam gymnasij susceperat: siue homo sordidus & illiberalis negabat sibi tantas opes quæ huiusmodi sumptibus sufficerent: siue minus possidebat, quam antea præ se tulerat, tandem uero res ipsa declarauit minus pecuniosum fuisse quam pro existimatione. ut qui præter malis artibus parta nihil haberet. Ab actis enim erat apud præsides, causas promouens ex ordine. In harum commentarijs quædam delebat, quædam prætermittebat data opera, nonnunquam inferebat quæ in iudicio dicta non fuerant: rursus aliam mutabat transponebatq; pro libito, è singulis syllabis atque etiam apicibus quæstum faciens scriba sedentarius: qui sæpe conclamante populo appellatus est calamosphaetes aptissime, quod scribendo calamo iugularet multos; hoc est miseros mortuis redderet: quæ alioqui potuissent causam uincere fruiq; suis opibus; tunc uero paupertatem ferebant iniustissime; illo inimicis eorum uenditante alienas substantias. Non enim erat possibile prouinciæ amplissimæ præsides meminisse negotiorum omnium, affluentibus alijs super alias causis priuatis atque publicis: præsertim cum non iudicijs tantum præessent, sed etiam rationibus tributorum & uestigialium, quibus maior anni pars impendebatur. At iste cum ex officio suscepisset necessariam iuris

custodiam, & decretorum eius sanctissimorum, uenale
 habebat obliuionem iudicum, parti quæ uicisse debue-
 rat, adscribens litem perditam, accepta largitione ma-
 gis quàm mercede: & superiores faciebat qui iure succu-
 buerant. talis accusator tunc Lanpon exstitit: nec minus
 sceleratus Isidorus, homo turbulentus, factiosus, exercita-
 tus in seditionibus, inimicus pacis tranquillitatisq; , ido-
 neus uel excitandis uel augendis tumultibus, solitus cir-
 ca se habere turbam promiscuam, distributam quodam
 modo. sunt enim per eam urbem sodalicia plurima, quæ
 nihil sanum consociat, sed computationes, ebrietates, de-
 bacchationesq; harũ comites: ea Synodos & clinas uo-
 cant indigenæ. in his sodalitijs plerisq; Isidorus Taraxi-
 polis principatum tenet, Symposiarchi clinarchæq; ti-
 tulo: & quoties collibuit aggredi aliquid inutile, ex cõ-
 posito præsto sunt omnes, & iussa huius faciunt. is quo-
 niam sibi uisus est multum apud Flaccum posse ab ini-
 tio, deinde non in eodem haberi pretio, conducta opera
 hominum aliena quadra uiuentium, & ex acclamatio-
 nibus forensibus uictum parantium, iussit eos conuenire
 in gymnasium. Quo mox completo, sine causa Flaccum
 accusabant, falsis criminationibus impetentes eum &
 obijcientes quæ nunquam fecerat, tam longis querelis,
 ut non Flaccus modo, sed alij quoq; ad rem sic inopina-
 tam stupefcerent, & id quod erat conijcerent, profe-
 sto in alicuius hæc fieri gratiam: quando nec ipsi clama-
 tores passi essent quicquam indignum, & reliquos ci-
 ues nossent nullis affectos iniurijs. Itaque post delibe-
 rationem placuit corripere aliquot, & ex his scitari odu-
 sam

san quæ homines insanos in tantam egit rabiem. Comprehensi non expectatis tormentis ueritatem fãsi sunt & quo res fieret compertior, indicarunt mercedem uel acceptam uel promissam in posterum, tum per quos distributa sit eius seditionis principes, locum etiam & tempus eius largitionis. Cumq; uniuerſa ciuitas indignaretur quòd ob male feriatorum quorundam imprudentiam inureretur ipsi publica ignominia, uisum est sincerissimæ parti populi, ut distributores mercedis postridie producerentur, & Isidorum conuincerent, facta ipsi potestate pro se dicendi, si bene administrata republica iniquas pateretur calumnias. quod mandatum postquam est cognitum, non tantum honoratiores, sed & uniuerſi ciues absque culpæ huius conscijs, ad concionem uenerunt. ibi egregij ministri, ut facilius noscerentur in locum celsiorem subducti conspicuiq; omnibus, coram arguebant Isidorum autorem tumultus & conuiciorum quæ in Flaccum iactata fuerunt & conductis non mediocri summa tum uini tum pecuniæ: alioquin unde nobis, inquiunt, tanta copia? pauperes sumus, & uix quotidianum uictum necessarium querimus. Nec nos præses affecit ulla iniuria, cuius nos exasperet memoria: sed ille nos concitauit, semper fortunatis inuidens, & osor legitime cõstitutæ reipublicæ. Hec agnoscetes quotquot aderant, ut indicia pessimæ uoluntatis hominis qui culpabatur, acclamabant, notandum ignominia, pars mittendum in exilium, pars afficiendum supplicio. Hi uincebant numero, & multi trãſibant in eorum sententiam. Deniq; cuncti conclamant,

MM. 3 necan

pecādum pēstiferum hominem, qui ex quo admotus sit
 ad tractandam rempublicā, nullam ciuitatis partē illæ=
 sam reliquerit. Verum ille sibi cōsciū fugā se subduxit,
 ueritus ne prehēderetur. Nec Flaccus amplius quæsiuit,
 ratus post eius spontaneū discessum ciuitatē quieturā à
 contentionibus. Hæc memorauī prolixius, nō ut refricā
 rē ueteres iniurias, sed quod mirarer inspectricē rerum
 humanarum iustitiā, qua factum est, ut omniū insensissi=
 mis obtingeret accusatio præsidis, quo maiorib. ille an=
 geretur doloribus. Nec enim accusatio per se tam mole=
 sta est, q̄ quoties ex professo inimicis cōmittitur. Quā
 iste non solū pertulit ab infestis hominib. in quos paulo
 ante uitæ necisq; potestatē habuerat: uerum etiā manife=
 ste conuictus fuit, duplici sane incōmodo, quò dānatus
 insuper inimicis esset ludibrio, quæ cōditio uiro prudēti
 uidetur ipsa mortē grauior. Quod enim solatiū eius in=
 fortunij supererat: uno momēto exutus est omni patri=
 monio, atq; etiā his quibus ipse rē familiarē auxerat, or=
 namentorū cū primis cupidus. Non enim patiebatur, ut
 quidā pecuniosi, diuitias iacere inutiles, sed exquisita uo=
 lebat omnia, pocula, uestimēta, stragula, supellectilē, &
 quicquid attinet ad eximiū ornatū ædiū: ad hæc famuli=
 tiū domesticū lectissimū, uel formā & corporis habitu=
 dine, uel dexteritate in quotidianis ministerijs. Nam in
 suo quisq; officio si nō primus erat, certe cedebat neini=
 ni. Id uerū esse hinc manifeste colligitur, quod cū pluri=
 morū damnatorū bona sub hasta sint uēdita, solius Flac=
 ci omnia seruata sint imperatori, exceptis paucis qui=
 busdam, ne lex de damnatis lata uiolaretur. Ademptis
 bonis

bonis actus est in exilium procul ab omnibus continētis
 prouincijs, hoc est à maiore potioreq; parte orbis habi-
 tabilis, imò & ab omnib. fortunatis insulis. Nam in om-
 nium steriliſſimam Gyarum in Aegeo sitam deportatus
 fuisset, ni deprecante Lepido pro Gyaro Andrum pro-
 pinquam ei permissum esset incolere. Tum ab urbe usq;
 Brundisium eandem uiam remensus est, per quam ante
 paucos annos Aegypti conterminæq; Libyæ præses de-
 signatus iter fecerat: ut ciuitates quæ tunc fortuna tumi-
 dum ostentantemq; se spectarant, rursum spectarent affe-
 ctum ignominia. At ille cōmonstratus digitis prætereun-
 tium propter mutationem repentinam, grauiore dolo-
 re premebatur, exacerbante se usq; calamitate nouis ca-
 suum accessionibus, quemadmodum in morbis recidiuis
 usuenit, qui paulò ante se remiserant. Traiecto autem
 Ionio sinu legebat oram usq; Corinthum, procurrenti-
 bus ciuitatibus maritimis ad uix credibile spectaculum.
 Quoties enim exscenderet concursus fiebant, malorum
 ut insultarent, reliquorum ut condolendo ex aliena for-
 tuna exemplum ad modestiam sibi sumerent. ibi trans-
 riuo isthmo à Lechæo Cenchreas nauale Corinthiorū,
 inopportunitate custodū coactus est sine mora proficisci,
 asēsāq; parua oneraria soluere, quādo uēto contrario
 multū fatigatus ægre Piræū tenuit. Vbi uerò tēpestas de-
 sijt, præteruectus Atticā usq; Suniū promōtoriū, moxq;
 ex ordine sitas insulas, Helenā, Ceam, Cythnū, & dein-
 cept alias, postremo ad Andrū quā petebat peruenit. eā
 procul cōspicatus miser, lacrymis tanquā è fonte per ge-
 na. manāibus cum planctu amaroq; gemitu hæc uerba

protulit: Viri custodes & deductores, pulchrum sanè locum & fortunatam insulam Andrum accipio pro beata Italia Flaccus natus educatus eruditusq; Romæ, nepotum Augusti sodalis & condiscipulus, Tiberij quoq; Cæsaris inter præcipuos amicos habitus, & eius primariæ possessioni Aegypto procurator datus per sexennium. Quenam est hæc tanta mutatio? nox interdium, quasi per solis deliquium, meam uitam occupat. Quomodo uocabo hanc insulam? exiliumne, an nouam patriam, an portum & refugium miserum? sepulchri nomen ei maxime conuenit. Siquidem infelix ego meipse quodam modo in monumentum infero. Aut enim præ dolore uitam miseram finiam, aut si potero diutius superesse, longam mortem perpetiar. inter hæc lamenta nauis ad portum appulsa, ille uerò exscendit demisso capite, calamitate pressus tanquam onere grauissimo, ut ne oculos quidem attollere uel posset uel auderet, propter obuios, & ad uidendum confluentes, qui utrumq; uie latus occupauerant. Tum custodes productum ad Andriorum populum ostenderunt omnibus, contestati eos, exulem se perduxisse in insulam. Atq; ita functi suo ministerio discesserunt. Tum uerò Flacco neminem notum iam uidenti dolor recruduit, exacerbatus nouis imaginationibus, dum circa se animaduertit solitudinem, ut optabilius duceret ferro perire in patria. Adeo trepidabat, ut non aliter quam insanus prosiliret ac ultro citroq; discurreret, manus complodens, femora percutiens, humi se affigens, & clamitans, En Flaccus ille paulò ante præses magnæ Alexandriae principis urbium, Aegypto præfectus pro uiciæ

uinciæ felicissimæ, cuius nutum obseruabant tam multa
 hominum eius regionis milia, qui quotidie deducebatur
 à turbis innumeris. An somnium erat illud non ueritas &
 dormiēs uidebam illam felicitatem, uanas imagines ani-
 ma, fingente sibi quod nusquā erat. Deceptus sum profecto,
 umbræ non res erant, & fallaces species illudentes
 oculis. Nunc uelut experrectus nihil inuenio, abierunt
 simul omnes illæ fortunæ splendidæ cum quibus olim cō-
 suetudinem habui, extinctæ sunt momento temporis.
 Cum talibus semper colluctabatur cogitationibus, præ-
 pudore deuitans conuentus hominum, nec in portum
 nec in forum prodire sustinens, sed inclusus domi tantum
 quam in fouea, ne limen quidem audens transcendere:
 interdum autem progressus mane summo, cubantibus
 etiam tum alijs, clam subducebat se ex oppido, & exige-
 bat totum diem in solitudine, deuitans occursum fortui-
 tos, & uexans seipsum recenti calamitatis memoria, ar-
 rodensq; suum cor misere: ac noctu demum reuertebatur,
 uespere optans auroram, quod horreret tenebras
 & obuersantes dormienti species, mane rursus cupiēs
 aduentum uesperis. Nam ipse secum circumferens caligine-
 nem abhorrebat ab omni hilaritate. Post aliquot autem
 menses rusculo empto in eo plerunq; degebat solitarius,
 deplorans suum infortunium. Fertur aliquando media
 nocte uelut furore correptus profilisse è sua uillula, sub-
 lataq; ad cælum & stellas & illum uerum mundi orna-
 tum facie exclamasse: Rex deorum & hominum, ergo
 cordi tibi sunt res Iudæorum, nec mentiuntur tuam pro-
 uidentiam: sed illi potius errant, qui negant eos foueri

tuo præsidio, cuius ego sum argumentum certissimum. Quatum enim in Iudeos debacchatus sum, tantum ipse pertuli. Passus sum eorum bona diripi, data prædatoribus licentia, ideo paterna maternaq; hæreditate priuatus sum, et his quæ uel donata uel quocunq; modo acquisiui. Probrose quondam inquilinos uocaui cum ciues essent, ut gratificarer incondite multitudini, quæ his inimica me miserum decipiebat suis adulationibus: ideo patior ignominiam, exul eiectus toto orbe habitabili, hic includor. in theatrum producti quidam iubente me, in conspectu inuincorum iniuste flagris cæsi sunt. Ergo ego iure optimo traductus sum, non per unius ciuitatis theatrum, contumeliose cruciatus misero animo priusquam corpore: sed per totam Italiam usq; Brundisium, per totam Peloponnesum usq; Corinthum, per totam Atticam mediasq; insulas usq; Andrum meum carcerem, certus non esse hunc finem mearum calamitatum, sed alias latere in insidijs, ut paria referantur paribus. Interemi quosdam, interiment me alij. Me conuente quidam lapidibus sunt obruti, quidam uiui combusti, quidam raptati per forum medium, donec frustra tim lacerarentur. Horum facinorum pœnæ me manent fat scio, et diræ iam stant tanquam in carceribus, ut obice rupto properent in meam perniciem: imò iam in horas præmior, multas mortes sustinens ante illam ultimam. Atq; ita sæpe territabatur, horrore quatiète membra dmnia, animo quoq; contremiscente anhelôq; petore, quando quidem spes eum destituebat, unica uitæ mortali addita consolatio. Nullum unquam sollicito se-

lix oblatum est auspiciū, rumores aduersi afferēbantur: molestis uigilijs somni succedebant turbidi. Efferebatur solitudine, quid conuersatio? nihil ei uidebatur insuauius oppidanorum consuetudine. Ruri ab opprobrijs tutum faciebat solitudo, non item à periculis. Si quem lento passu incedentem uideret, suspicabatur cogitare sibi perniciem: sin properantem, mox mentem subibat: atāt hic me prosequitur, non temerè festinat. Blandus insidiatur, libere loquens contemnit. Cibus potusq; mihi præbetur sicut mactandis pecudibus. Quousq; tandem ferreus durabo in tot casibus? scio me molliorem quàm ut mortem mihi consciscam: nimirum hoc quoq; uetat meus genius, ne cito abrumpam uitam miseram, ut malum dilatum cumulet ineatq; apud iniuste per me necatos uberiorem gratiam. Talia reuoluens animo, trepidus expectabat finem fatalem. At Caius natura seuius & pœnis insatiabilis: non ut alij semel punictos omittebat, sed iram continuans semper eis nouos casus moliebatur: Flaccum uerò præ cæteris oderat, ut etiam in alijs suspectum exosumq; haberet idem uocabulum: sæpeq; pœniteret eum quod exilium prætulisset capitali sententiæ: & quamuis deprecatorem Lepidum magnificeret, tamen culpabat, ita ut ille sibi ipsi timere inciperet, ne grauius plecteretur, quod pœnæ leuioris auctor fuisset. Ergo cum nemo iam auderet preces interponere, gliscente ira quam tempus hebetasse debuerat, crescebat malum haud secus, quàm quoties morbus intermissus repetit corpora. Tunc enim incumbit seuior.

Ferunt

Ferunt aliquando noctu interrupto somno Caium cogitasse de honoratis exulibus, qui sub nomine infortunatorum uitam ociosam, quietam, uereq; liberam aegerent, quam ipse peregrinationem malebat appellare, quam exilium. Nulla enim eis deesse comoda, & superesse quietem atq; tranquillitatem: nec desiderari ab illis aut requiri delicias, cum fruantur uita securam ac philosophica, contenta modico. Moxq; iubet illustrissimum quemq; ac nobilissimum necari, notatis singulorum nominibus, & Flacci ante alios. Vbi uero ad Andrum appulerunt percussores, Flaccus forte fortuna rure in oppidum reuertebatur: illi è portu occurrebant, & è longinquo se conspexerunt inuicem. Statim sensit quò tenderent (est enim præfaga mens præsertim in aduersis rebus) ac mox deflexit à uia, fugiens quantum poterat, immemor se non in continente deprehensum sed insula, ubi mari clauso quid proderat celeritas? alterutrum enim necesse fuit, aut pertinaciore fuga in altum ferri præcipitem, aut comprehendi in littore. Satius autem erat in terra quam in mari perire: quando quidem hominibus & cæteris terrestribus locum peculiarem natura terram assignauit, ubi non solum uiuant sed & moriantur, ut quæ nascentes excepit, eadem fato functos recipiat. Illi summa contentione fugientem assequuntur: ac mox pars foueam fodiunt, pars clamantem relucstantemq; trahunt: quapropter toto consauciatu est corpore, more ferino ruens in uulnera. Nam subinde complexus alios atq; alios, cum transfadigere ferrum

non liceret, petebatur obliquis ictibus; & ipse in causa fuit, ut conficeretur crudelius, concisus manus, pedes, caput, pectus, latera, sicut uictimæ ad uiscerationem, iustitia pro tot iniustus iudeorum mortibus pares poenas exigente ab uno corpore. Itaq; totus is locus perfusus erat sanguineis riuulis, dissectis uenis compluribus & dum cadauer traheatur in foueam, frustatim lacerabatur, præcisus neruorum compagibus, quibus ante cohaeserat. Hæc sunt quæ Flaccus pertulit, argumento certissimo, non negligi res iudeorum à Deo, nec desituri eius auxilio.

PHILO

PHILONIS IV

DAEI, DE VIRTUTIBUS

bus & legatione ad Ca-
ium, Liber.

Vosq; tandem nos senes eria-
 mus pueri, corpore quidem per
 etatem cani; animo uerò pro-
 pter imperitiam infantes admo-
 dum, ut qui fortunam rem incō-
 stantissimam putamus stabilem;
 instabilem uerò naturam, cum
 sit firmissima. permutamus enim rerum aestimationem
 sicut in lusu calculorum, dum fortuitis plus diuturnita-
 tis tribuimus quàm naturalibus, & his plus infirmitatis
 quàm alteris. Causa est quia uincūt præsentia hominum
 imperitorū futuri iudicio, qui malūt sensui fallaci quàm
 secretæ cogitationi credere. oculis enim quæ in prom-
 ptu & conspicua sunt percipiuntur, ratione penetra-
 tur ad futura & inuisibilia. Cuius uisum acutiorē quàm
 oculorum corporis, hebetamus; alij mero saturitateq;
 suffusum, alij ruditate uitio maximo. ueruntamen no-
 stra hæc tempora, & quæ inciderunt in ea res multæ
 magnæq;, satis nobis persuadent ut credamus esse diui-
 nam prouidentiam, & præcipue curare supplices re-
 ligiososq; homines, ut omnipotentis patris regisq; for-
 tem hereditariam. id genus hominum Chaldaice israel
 ysiac delationi del b. p. 7. uocatur

uocatur, quod interpretatur uidens deum: res ut mihi uidetur pluris aestimanda quam ullæ opes uel priuatae uel publicæ. nam si seniorum aut præceptorum, aut magistratuum, uel parentum aspectus mouet ad reuerentiam & modestiam, & sua præsentia uitam moresq; corrigit: quantum putamus ad honestatem uirtutemq; præsidium cõtingere animæ, si emergens supra omnes creaturas, deum increatum spectare didicerit, summum illud bonum pulchrum, felix beatumq;, & quod uerè dicere licet bono melius, pulchro pulchrius, beato beatius, felicitate ipsa felicius, & si quid dici potest perfectius. non potest enim sermo assequi & attingere deũ superiorem se modis omnibus, sed retro relabitur, cum nõ possit proprijs nominib. ceu gradibus ascendere ad manifestationem non dico eius Qui est, quem ne totum quidem cælum in uocem articulatam uersum potest eloqui, sed uel potestatum eum stipãtium, creatricis, regiæ, prouisorie, cæterarumq; bonis præmia malis pœnas dispēsantiũ. si quidem etiam ultrices collocandæ sunt in beneficariũ ordine: non solum quia iuris sunt pars, quod naturaliter constat & absoluitur ex honore bonorum uindictaq; malorum: uerum etiam quia non raro animaduersio castigatos peccatores reducit ad mores sobrios, aut certe obsistit quo minus pergant in suis sceleribus. nam aliorum pœnæ emendant alios, ueritos ne in similes incidant. quis enim uidens Caium post Tiberij Cæsaris obitum potitum terræ marisq; imperio, in tanta tranquillitate institutisq; optimis, & prouinciarum pace ac concordia, consentiente septentrione, meridie, oriente,

occi-

occidenteq; Barbaris Græcisq; consociatis, & exercitiis cum oppidanis, hisq; uicissim cum illis pacate conuersantibus. ut fruerentur officijs & commercijs mutuis: non admiratus fuisset felicitatem tam insignem & uix enarrabilem, una hæreditate cumulatam bonis ingentibus, thesauris argento auroq; refertis, partim rudi insectoq; partim moneta signato, partim fabrefacto ad exornandos poculis & id genus uasis mensarijs abacos: ad hæc pedestres, equestres naualesq; copias, redditus affluentes tanquam è fonte perpetuo, potestatem in partes præcipuas orbis eius qui propriè habitabilis dicitur, duobus finitus fluminibus, Euphrate Rhenoq;, hoc disiungente Germaniam & feroces nationes alias, illo Parthiam Sarmaticasq; gentes ac Scythicas nihilo mitiores Germanicis. Erant inquam ab ortu ad occasum quemcumq; oceanus ambit, & quædam trans oceanum plena lætitia publica, gaudente festa pace Romano populo cum uniuersa Italia prouincijsq; omnibus tum Europeis tum Asiaticis. nam si unquam ante sub imperatore aliquo, tunc maxime sibi uidebantur non iam sperare, sed certò tenere usumfructum commodorum publicorum priuatorumq;, & felicitatem plenariam fortunante cuncta numine. Erat igitur uidere nihil aliud per singulas urbes quàm altaria, uictimas, sacrificia, candidatos, coronatos, hilares blandosq; uultus omnium, festa, celebritates, musica certamina, circenses, comessationes, peruigilia cum citharis ac tibijs, uoluptates, remissiones, inducias, oblectationes uarias cunctorum sensuum. tunc nullum discrimen erat inter diuites & pauperes

peres, claros & humiles, creditores & debitores, heros
 & seruos, ex æquante iura tempore, ut iam fidem inue-
 niret descriptum in poetarum fabulosis figmentis satur-
 nium seculum: tāta erat ubertas & annonæ felicitas, tan-
 ta hilaritas, & securitas, totas familias totasq; plebes oc-
 cupans noctu pariter ac interdium per septē primos men-
 ses perpetuos. Octauo autem grauis morbus Caium in-
 uasit, quid frugaliorem uictus rationem & salubriorem
 qua usus sub Tiberio fuerat, mutauit in luxum regium.
 multum enim absumebatur meri cupediarumq; , & ple-
 no uentre non satiabatur concupiscentia. accedebant eò
 balnea parum tempestiua, tum uòmitus rursumq; com-
 potationes, & uoluptates uentris de eorum quæ sub uen-
 tre sunt, uolulationesq; cum foeminis ac puëris; & quic-
 quid uel animo uel corpori noxium cõiunctionem eo-
 rum conatur dirimere. quandoquidem temperatiæ mer-
 ces est robur & sanitas, intemperatiæ uerò morbus &
 imbecillitas uicina mortis proxima. is morbus postquã
 fama uulgatus est, mari etiam tum nauigationibus ido-
 neo, per initiũ autumnii quæ serè postrema solet esse na-
 uigatio reuertentium ad proprios portus ab omnib. em-
 porijs, præsertim eorum qui nolunt hyemare apud gen-
 tes exteras: mutata illa prius delicata uita in mœstitiam;
 continuo domus omnes & ciuitates omnes tristi habitu
 repletæ sunt, æquante paulò ante præteritam letitiam
 mœrore proclinato in diuersam partem alteram. om-
 nes enim unà ægrotabant prouinciæ, & quidem ipso
 imperatore grauius. ille enim languebat solo corpore.
 hæ uerò animo, sollicitæ desperabundæq; de pace com-

modorumq; suorum usu libero. subibat enim mētem memoria calamitatum exoriri solitarū in orbato suo principe imperio, ut sunt bella, rapinæ, uastationes agrorū, expulsiōnes colonorum, direptiones bonorum, captiuitates, mortes, terrores & pericula, quorum omnium remedium situm putabant in salute sui principis. itaq; remittente se morbo, breui secuta est gratulatio uel extremorum finium. fama enim nihil uelocius. arreptaq; crāt omnes ciuitates rumorū gratiorum auidæ, donec letum nuncium acceperunt, reualuisse omnino Cæsarem: atq; ita quasi salutem ipsi recepissent, reuersi sunt iterum ad hilaritates cuncti continentis & insularum incolæ. nemo enim meminit unquam tantam fuisse unius alicuius gentis aut regionis leticiam publicam ob saluti restitutum suum principem, quanta tum fuit uniuersi orbis ob Caij salutem, mox ut se cœpit recolligere. nam ac si tum primum feram & pastoralem uitam in socialem ciuilemq; inciperent uertere, & è desertis speluncis in ciuitates munitas migrare, & post uitam sine magistro actam parere pastori mitioris gregis ductoriq; legitimo, gaudebant ignari ueritatis. Cæcutit enim humana mens, nec intelligit quid sit uere utile, sequendo magis coniecturas quàm scientiam. itaq; non multo post ille speratus seruator beneficentissimus, qui uidebatur nouis felicitatum fontibus inundaturus Europam & Asiam, profuturis priuatim ac publice, iuxta prouerbum ab ipso lare orsus, erupit in seuitiam, uel potius aperuit quam dissimularat hactenus. Suum enim patruelem & imperij cohæredem, & propiorem successorem Tiberij

rij

rij, quòd hic natura, ipse adoptione nepos esset, occidit
 causatus ab eo se petitum insidijs, quod crimen ne in età
 tem quidem illius competeat, uix enim tum primã ad
 lescentiam misellus attigerat: & ut quidam aiunt, si pau
 lo diutius uixisset Tiberius, Caius iam tum suspectus sub
 latus fuisset è medio, germanus uerò nepos solus declara
 tus fuisset auiti successor imperij. Verum ille fato cõces
 sit prius quàm exsequeretur sua consilia. Cæterum Ca
 ius ad fraudandum communi iure socium arte usus est,
 ratus se hoc pacto euasurum calumniam. Fuit autem id
 commentum huiusmodi: Conuocatis optimatibus, Vel
 lem, inquit, hunc cognatione patrualem beneuolètia frã
 trem, iuxta extremam Tiberij uoluntatem, in imperij so
 cietatem assumere. sed ipsi uidetis cum admodũ puerum
 opus habere curatoribus, pædagogis, præceptoribus.
 alioquin quid mihi contingere potest optatius, quàm
 tanto imperij pondere non onerari unũ corpus unamq;
 animam: & habere me à quo pro parte sua subinde ad
 iutante subleuet. Equidem, inquit, plus quàm pædago
 gum uel curatorem uel præceptorem ei me fore iam nũc
 profitcor, & me patrem appellari, illum filium iubeo.
 Post deceptos his uerbis qui adsuerant optimates unã
 cum adolescentulo, quod ei hæc adoptio non tam daret
 speratum imperium, quàm iam ante datum adimeret,
 coheredi collegæq; insidias securus ipse cœpit struere.
 Nam Romano iure filius in potestate patris est, & alio
 quin imperator pro potestate gerit omnia, nemine au
 dente aut ualente rationem ab eo repetere. Hunc igitur
 sibi ratus aduersarium uelut in certamine prostrauit;

nil miseratus puerū secum educatum familiaremq; præ-
 maturo fato cadentem, principatus patrimonijq; sociū,
 qui multorū spe Tiberio successor destinatus fuerat pro-
 pter cognationem proximam. Nepotes enim post pa-
 rentum obitum aui censent pro filijs. Fertur iussum sua
 manu se interimere adstantib. tribunis ac centurionibus
 et uetitis adiuuare scelestum facinus, quasi nefas esset im-
 peratorum posteros necari alienis manibus. Nolebat e-
 nim uideri iuris oblitus in patrandā summa iniuria, &
 sanctitatis in scelere meminerat, illudens ueritati simula-
 tionibus. Tum puer imperitus, qui nunquam cædem fie-
 ri uiderat, nūquam in armis se exercuerat, ut solent ado-
 lescentes regij pacis tempore simulacra pugnarū ciere,
 primum ceruicem præbebat uenientibus: cumq; illi de-
 trectarent, sumpta sica scitabatur cui loco letale uulnus
 deberet infligere, ut infelicem uitam abrumperet: impe-
 tratoq; hoc miserabili officio, primum id atq; ultimum
 ab his magistris didicit, coactus homicida sui fieri. Vbi
 uerò primum maximumq; certamen Caius confecit ex
 sentētia, nemine supersite quem maleuoli principem ei
 possent opponere, ad secundum se mox parabat aduer-
 sus Macronē, quo adiutore usus fuerat, non solum post-
 quam adeptus est imperium: id enim adulatorum est, se-
 lices colere: sed & in principatu parādo: Nam Tiberius
 senex callidus & in noscitantis occultis hominum uo-
 luntatibus perspicacissimus, nec minus prudens quàm
 potens, crebris de Caio tangebatur suspicionibus, esse il-
 lum insensum uniuersæ Claudie familie, fauereq; soli
 materno generi: proinde metuebat nepoti, ne relictus
 puer

puer non diu superstes foret: & alioquin iudicabat indignum tanto imperio hominem inepto ad civilem consuetudinem ingenio moribusq; inconstantibus præditum. Videbantur enim alieni à decoro præ se ferre quandam insanie speciem, adeo tum dicta eius tum facta parum sibi constabant; quibus tamen rebus conatu omni Macro medebatur quoad fieri poterat, suspiciones eximens Tiberio, ne metu de nepote ulceraretur eius animus. aiebat enim Caium obsequiæ illi & beneuolum, & ualde patrueli amicum ac deditum, in tantum, ut libenter soli cederet imperium, sed obstare uerecundiam, quod id non uideatur è re publica: & hanc esse causam cur quamuis simplex, haberetur à quibusdam inconstans & uarius. Quod si quando parum promoueret rationibus uerisimilibus, depacisci non dubitabat, fideiussorem se offerens: quando quidem iam satis approbasset suam erga Cæsares beneuolentiam, & priuatim erga ipsum Tiberium, tum cum detecta oppressaq; se executore fuit Seiani coniuratio. & ut compendio dicam, erat laudator Caij maximus, si laus uocanda est defensio contra suspicionum causas & incertas obscurasq; criminatioes. Nam in summa quicquid pro germanis fratribus ac filijs afferri poterat, hoc totum & amplius etiam Macro afferebat pro Caio apud Tiberium. in causa fuerunt, ut multorum fertur sermonibus, non solum eius officia mutua quibus colebat Macronem qui tum erat penè columnen imperij, sed & uxor Macronis propter quidam tectum silentio: quæ quotidie maritum incitabat, ne ullam occasionem fauoris & iuuandi iuuenis præ-

permitteret. est autem ad impellendum uirum efficax impudica mulier, ut quæ blandior fit propter conscientiam. At ille ignarus probri domestici, & ratus ab amore coniugali proficisci eas blanditias, imprudens suis artibus gratificabatur inimicis quos putabat amicissimos. Itaq; sepe seruatum à se conscius, libere monere solebat nihil suspicans. Quærebat enim ut bonus opifex gloriam ex diurnitate sui operis, ueritus ne aut suapte incuria rueret, aut destrueretur ab alijs. Ergo si quando uideret dormientem in conuiuio, excitabat, nec decorum id nec satis tutum existimans. dormiens enim exponit se insidijs. itidem insane spectantem saltatores ita ut una gesticularetur, aut ad minorum scurrilia dicteria non subridentem sed cachinnantem pueriliter, aut non temperantem sibi quin citharædis chorisc succineret, fodicabat cubito assidens aut accumbens proximus, & cohibere conabatur. interdum in aurem insusurrabat ne quis audiret alius, blande admonens: non decet te alijs in audiendo spectandoq; & usu cæterorum sensuum esse similem, sed tantum debes in ratione uiuendi excellere, quanto eminentiorem te fortuna constituit: absurdum enim fuerit terræ marisq; principem cantibus, saltationibus, cauillis & huiusmodi nugis succumbere. oportere illum semper & ubique meminisse maiestatis imperatorie, tanquam pastorem gregi præpositum, & undecunque dictis factisq; in melius proficere. addebatq;, quoties contigerit te interesse gymnicijs aut scenicis aut circensibus spectaculis, non studia sed industriam considera, sic cogitans: Si ista quæ uitæ non pro-

sunt

sunt, quòd solam uoluptatem spectatoribus pariant, tam quibusdam claborantur tanta diligentia, laudem à turba mirabunda captantibus, & coronari ac præconis uoce uictorem declarari amplum præmium existimantibus, quid oportet eum agere qui profitetur artem longè præstantissimam? ea est imperandi ars, cuius ope colitur quantum est bonorum agrorum siue montanorum siue campestrium, nauigatur totum mare sine periculo, ob commercia quibus diuersissimæ terræ sua bona communicant indigentibus, & uicissim illarum copia suam subleuant inopiam. nam inuidia totum orbem nunquam occupauit, imò ne partes quidem eius maiores, Europam uniuersam aut Asiam: sed uenensarum more bestiarum cauernas habitat, quoties unum aliquod pectus subrepsit aut unam familiam, aut ad summum unam ciuitatem atq; alteram: amplas regiones & nationes non accedit, præsertim ex quo uestra gens augusta potita est rerum dominio. nam quæcunq; noxæ prius uersabantur in medijs urbibus, pulsæ sunt ad extremas tartari latebras, & pro his inducæ comoda ab ultimis terræ marisq; finibus in has nostras regiones, atq; hæc omnia tibi soli gubernanda commissa sunt. à natura igitur in puppi celsa collocatus ad gubernacula, rege nauem qua generis humani salus uehitur, non aliunde magis uoluptatem capiendo, quàm è subditis per te adiutis aliquo beneficio. Ab alijs enim alia exiguntur uel priuatim uel publice. à principe proprie expectantur bona consilia, quorū executio pro fit subiectis populis: utq; larga manu ac mète sua bona impartiat,.

his tantum exceptis quæ ob incertos casus futuros ser-
 uari prouidentia postulat. talibus uerbis eum incanta-
 bat ille infelix monitor cupiens meliorem reddere. at is
 homo contentiosus uergebat in contraria, quasi ad illa
 impelleretur, & castigatorem impudenter reiciebat: in-
 terdum etiam procul uenientem conspiciatus, sic alloque-
 batur proximos. Adest præceptor iam superuacuuus, præ-
 dagogus non amplius pueri, prudentioris seipso moni-
 tor, qui subdito imperatorem obedire postulat non ru-
 dem regiarum artium, quarum magister uideri uult, sed
 à quo ipse doctus nescio. Mihi certè ab incunabulis con-
 tingerunt educatores plurimi, patres, fratres, patruus, pa-
 truales, aui, proaui, iam inde à primis Romanis princi-
 pibus per paterni materniq; generis seriem cognatione
 proximi: nequid dicam de uirtutum seminibus quæ in-
 nasci solent in principe. Quemadmodum enim corpo-
 ris animiq; forma, habitu, gestu, consilijs, actionibus,
 prognati maiores suos referunt, eodem modo probabi-
 le est in ipso semine deliniari quandam habilitatem di-
 gnam principe. & audebit aliquis indoctus me, qui in
 materno utero & nature officina imperator formatus
 fui nondum in lucem editus, docere artes imperatorias
 quas dudum probe calleo: an credere fas est, in mentem
 uenire posse ciui paulò ante priuato et humili regia con-
 filia: attamen impudenter audent præire nobis impera-
 toria mysteria, quibus ipsi uixdum initiati sunt. Sic ille
 paulatim à Macrone alienabatur, quærens contra eum
 falsa, sed utcūq; probabilia crimina. Sunt enim quidam
 ingeniosi ad comminiscenda uerisimilia. Tunc autem ex

proaui -

huius-

huiusmodi Macronis uocib. arrepta fuit occasio. Meum Caius opus est. à me magis, aut certè non minus, quàm à suis parentibus est genitus. ter non semel eum Tiberio. scruenti & ad necem poscenti eripui meis deprecationibus. post obitum quoq; illius cum mihi parerent prætoriani milites, id satellitium in manus ei tradidi, admonitum prius, uio tantū uiro esse opus, de cætero integrum & incolume inanere imperium. His ut ueris quidam assentiebantur, quia nondum pernouerant mores Caij fucatos & mutabiles, ipso simulando dissimulandoq; te gente suam uasficiem & incōstantiam. Veruntanè post non multos dies ille infelix sublatus est è medio unà cum uxore, extrema pœna repensa sibi pro immodico studio. nec aliam ingrati pro meritis referre solēt gratiam, pro quibus libenter damnium dant suis benefactoribus. Certè Macro, qui sedulo ambitione magna pariq; conatu dedit operam, primum ut seruaret Caium, deinde ut imperium soli adstrueret, talem mercedem retulit. Fertur enim miser coactus seipsum interficere, uxor quoq; habuisse eundem exitum, quamuis putaretur constuprata à Cæsare. sed negant in amore firmū præsidium, propter crebra eius affectus inconstantissimi fastidia. cæterum postquam & Macro cum omnibus domesticis matatus est, tertium certamen Caius maiore dolo aggreditur. fuerat ei socer M. Silanus, uir magnanimus et cum primis illustri natus familia. hic post immaturo fato absumptam filiam, tamen non desit generum colere paternis officijs, sperans (ut par erat) mutuam beneuolentiam tanquam à filio, ignarus quàm inanes fallacesq; spes fo-

ueret. afferebat enim semper sermones pertinentes ad
 corrigendos mores uitamq; principis, nihil dissimulans
 & libere monēs quid eius maiestatem deceat, fretus tum
 eximia nobilitate, tum familiaritate domestica. nec enim
 ita dudum filia defuncta fuerat, ut affinitatis iura uane=
 scere debuerint, sed hærebat etiam tum recens memoria
 exhalantis animam. At ille officium interpretatus contu=
 meliam, quòd sibi uideretur prudentissimus, temperan=
 tissimus, fortissimus, iustissimus, oderat hominem hostili=
 ter sicut monitores cæteros. ratus igitur hunc quoq; esse
 obstaculum suis cupiditatibus, ualere iussit manes extin=
 /ctæ coniugis, & patrem illius, suum uerò socerum dolo
 peremit: atq; ita magnatum alia super aliam cædes uul=
 gabatur rumoribus, sceleratis facinoribus nemine non
 obloquente, nec tamē aperte præ metu, sed susurris clan=
 cularijs. Verum non multo post mutati (ut est uulgus
 inconstans dictis, factis atq; consilijs) uix credentes tam
 repente alium redditum qui prius bonus & perhumana=
 nus sit habitus, atq; etiam ciuilibus liberalisq;, excusatio=
 nes cōminiscebantur: de patruale cohæredēq;, quòd na=
 turæ leges societatem non ferant imperij. Præuentū esse
 illum necc, qui occisurus erat alterum si fuisset ipse for=
 tior. non tam patratum esse homicidium, quàm diuina
 fortasse prouidentia sublatum adolescentem ad utilita=
 tem humani generis, ne in partes diuisum, alijs huic, a=
 lijs illi fauentibus, per factiones afflicteretur bellis exter=
 nis simul ac ciuilibus. Quid autē optari posse pace me=
 lius? pacem uerò prouenire ex bene administrato impe=
 rio. id uerò non posse bene administrari, nisi absq; con=
 tentio

tentionibus principum, quibus cessantibus omnia manere in officio. de Macrone item audiebantur huiusmodi sententiae: Turgebat fastu immodico Delphici oblitus oraculi, quod iubet quemque nosse seipsum. Addebantque, noticiam sui felicitatem parere, sicut ediuerso ex ignorantia sui nasci calamitatem & infortunium. quid enim necessum erat subditum occupare partes principis, imperatorem uero Caium in ordinem redigi? cum principis sit imperare, quod Macro sibi usurpabat, priuati uero imperata facere, quod ille a Caio postulabat. nam sic homines imperiti uocabant monita, & consultorem magistrum, sive tam insensati ut rerum discrimen non intelligerent, sive hoc est adulatorum ingenium, res adulterare simul & harum uocabula. De Silano uero cauillabatur, ridiculum quod putaret soceri tantam auctoritatem in generum, quantam patris in germanum filium. atqui patres ciues priuati filijs ad magistratus prouectis ultro primatu cedunt. hic uero nimis simplex, iam ne socer qui dem plus satis curiosus fuerat in rebus nil ad se pertinentibus, non intelligens affinitatem extinctam cum filia. nam connubia familijs externis sunt pro uinculo, quo soluto soluitur & affinitas: praesertim quoties casus incidit cui mederi nequeas, interitus elocatae in alienam familiam. Talia tum passim audiebantur in omnibus circulis, dum operam dant omnes ne imperatorem crudelitatis insimulent. semel enim concepta opinione humanitatis & probitatis eius, si cuius antea principis, incredibilem putabant tantam tamque repentinam mutationem in contrarium. cōfectis igitur modo dictis certaminibus aduersus
 præci=

præcipuas tres partes reipublicæ, duas palmas adeptus
 de ciuibus ordinis equestris & senatorij, tertiam de suis
 gentilibus ratusq; post prostratos ualentissimos se factū
 iam alijs omnibus formidabilem, senatoribus quidē cæso
 Silano nemini secundo eius ordinis, sublato uero Ma-
 crone equitibus, inter quos ille primam dignitatem pri-
 mosq; honores meruerat, patruelis quoq; ac cohæredis
nece omnibus sibi coniunctis sanguine, non amplius se
continuit intra humanæ naturæ terminos, sed ad diui-
nos honores aspirauit, hinc ut aiunt nactus occasionem
eius dementiæ. Persuasum ei fuit, sicut aliorum gregum
magistri, opilioes, caprarij, bubulci, nec boues sunt ipsi,
nec capri, nec arietes, sed homines his longe præstantio-
res modis omnibus: sic præfectum gregi humani gene-
ris optimi, censendum maiorem homine, restendumq;
in deorum numerum. Hanc opinionem ubi cōcepit, am-
 plexus est fatuus pro ueritate fabulam. Tandem ausus
 in uulgus efferre impiam sui consecrationem, pergebat
 ulterius, & quasi per gradus quosdam paulatim ascen-
 debat. nam primò æmulabatur semideos quos uocāt, Li-
 berum, Herculem, Castores, Trophonium, Amphiarau-,
 Amphilochem, & similes, irridens eorum oracula or-
 giaq; ad suam collata potentiam. Deinde quemadmodū
 in theatris solent scenici, aliàs alium cultū sumebat, nūc
 clauam & leonis exuuium, sed hæc aurata utraq; scili-
 cet transformatus in Herculem: nūc pileum imponebat
 capiti, quoties Castores ageret: interdum hedera thyr-
 soq; ac hinnuleorum exuijs representabat patrem Li-
 berum. Verum tamen hanc sibi prærogatiuam usurpa-
 bat

bat interim, quod cum illorum quisq; contentus proprijs ceremonijs ac honoribus alienos non requireret, ipse uniuersos iubebat sibi congeri, ut eos quibus inuidebat uinceret, non more Geryonis tricorporis tanta mole captans concursum confluentium spectādi gratia, sed quod magis mireris, unum corpus subinde transfigurās in formas uarias, ut quondam Proteus ille Aegyptius, quem Homerus introducit omnia uertentem sese in miracula rerum, ignemq;, horribilemq; feram, fluumiq; liquentem. Atqui quid opus erat tibi Cai his simulacrorum insignijs? Virtutes illorum imitari debueras. Hercules purgabat terras & maria, subibat necessaria certamina hominibus utilissima, ut noxia monstra ex elemento utroq; tolleret. Liber exculta uite, expressoq; inde potu suauissimo & animis corporibusq; perutili, illos serenat malorum obliuionem inducens & spem bonorum: hæc saniora reddit & agilia fortioraq;, confrens plurimum & singulis ciuibus, & frequentibus familijs ac ciuitatibus, dum è dura laboriosaq; uita traducit ad mitiorem, & cunctis Græcis pariter atq; Barbaris nationibus festa, epulas, hilaritates, alias post alias exhibet. Mero enim debentur hæc omnia. De gemellis quoque Iouis filijs fertur immortalitatem impartiuisse alterum alteri. Cum enim alter mortalis natus esset, alter uero immortalis, hic cuius erat potior conditio, maluit de suo iure decedere, quàm pietatem erga germanum non declarare. Cogitans enim infinitum æuum suæ uitæ fraterniq; interitus, & sibi relinqui unā cum immortalitate luctum amissi fratris perpetuum, mirificam permuta
tionem

tionem commentus est, admixta sibi mortalitate, fratri uero immortalitate, atq; ita ex æquatis naturis disparibus, quæ quidem ratio fons est totius iustitiæ. Hi omnes Cai, ut bene de humano genere meriti fuerunt in admiratione, & sunt hodieq; diuinis honoribus digni habiti. Tu quid tale nobis præstitisti, quo extollaris atq; superbias; es ne imitatus Ioue natorum fratrum charitatē, ut inde incipiam? Fratrem cohæredemq; in primo ætatis flore crudeliter iugulasti, ferreus & immisericordissimus, sorores post in exiliū egisti, ut regnares securius nihil ab eis metuens. At Liberum æmulatus es? excogitasti noua beneficia? implesti ut ille terrarum orbem lætitiæ? Europa & Asia uix tuam capiunt munificentia? Inuenisti sanè nouas artes, sed ut pestis publica, quib. gaudia mutasti in dolores ac molestias, ut omnes ubiq; tædium uitæ caperet, dum aliena bona cuncta occupas inexplibili auaritia conuerrens ab oriente occidenteq; et cæteris tractibus ad meridiem & septentriones uergentibus: pro quibus remittis ad eas regiones execrabilis maleficæ animæ tuæ germina perniciem mortalibus afferentia. Hæc sunt cur alter Liber pater exorsus sis. Sic & Herculem egregie refers indefessis tuis laboribus, et facinoribus fortibus, dum bonis legibus, incorruptis iudicijs, annonæ felicitate, cæterisq; festæ pacis commodis repleas continentem & insulas tu ignauissimus ac pauidissimus, qui tranquillitatem felicitatemq; profligasti ex omnibus ciuitatibus, introductisq; in earum locum tumultibus infortunatissimos reddidisti populos. Dic Cai, ob hās ne cædes ac pestes per te illatas deus fieri potestulas?

stulas: scilicet ut immortalis ipse has calamitates non in paucos dies, sed & in tempus infinitum proferas. Ego diuersum cōseo, etiamsi deus credereris, omnino te trāsmiturum in ordinem mortalium ob tam peruersa tua studia. Nam si uirtutes diuinitatem, utiq; mortalitatem asserunt uitia. Non est igitur quod te adscribas Iouis filijs fraterna charitate insignibus, ipse fratrum interfector: aut Herculis Liberiq; honorum uelis esse particeps, qui suis inuentis uitam excolucrunt, cum eorū beneficia perdas tuis maleficijs. Tanta aut inerat ei rabies, tam insana u. e. cordia, ut non contentus se æquiparari semideis, ad maiores deos uersus æmulationē cum eis susciperet, cū Apolline, Marte ac Mercurio. Huius primum caduceo, talaribus, chlamydeq; ornatus, ordinem in perturbatione, seriem in confusione, rationem ostentabat in dementia. Deinde ubi collibuit, his depositis refingebatur in Apollinem, corona radiata caput redimitus, arcū & sagittas sinistra tenens, dextra porrigēs gratias, quod ita deceret in prōptu esse id quod melius, pœnas uero suppressi, & ad sinistram retrudi in locum posteriorem. moxq; instituti sunt chori ut pœanas canerent in eum quem paulo ante Bacchum, Euium, Lyæum hymnis suis appellauerant, quando Liberi habitum sumpserat. Sæpe etiam thoracatus, galeatus, clypeatusq; prodibat stricto gladio pro Marte se ostentans, utrunque latus stipatus nouis salijs, homicidis quibusdā paratis ad seua ministeria, explendamq; crudelitatem sitientis humanum sanguinem. Hac inusitata specie terror incutiebatur populo, miranti quod honores sibi usurparet eorū, quorū

uirtu-

uirtutes aspernaretur, contentus solis insignijs. Atqui hæc gestamina simulacris adduntur. ut significant utilitates ab his dijs exhibitas humano generi, suisq; cultoribus. Mercurij pedibus alata subligantur talaria. Quam ob rem? nimirum quia decet deorum internuncium atq; interpretem, unde illi Græcum nomen est, leta nunciantem (mala enim uix uir sapiens, nedum Deus, nunciare sustineat) esse quam celerrimum, & præpetibus pennis ferri uelocissime: quandoquidem in huiuscemodi rebus properatio requiritur, sicut in diuersis quiescere satius fuerit. Sic & caduceum sumit, insigne pacificatoris & auctoris fœderum. Nam bella caduceatores fœcialesq; dirimunt, afferendo pacem aut inducias. Qui nisi admittantur, nec modus nec finis erit calamitatibus, & ultrocitroq; illatis iniurijs. At Caius in quem usum sibi sumebat talaria? an ut infausta inauspicataq; ipsius facta, perpetuo tegenda silentio, cursim diuulgaretur per omnes imperij prouincias? & quid erat opus motu præceleri, cum uel uno loco hærens alia super alia mala innumera profunderet uelut è perennibus fontibus, inundatura omnes regiones orbis huius habitabilis? quid autem opus erat caduceo, cum nihil unquam pacatum uel diceret uel faceret? omnes uero domos & ciuitates tum Græcas tum Barbaras impleret intestinis seditionibus bellisq; ciuilibus? deponat istam appellationem inepte usurpatam ad ulterius Mercurius & supposititijs. Apollinis uero quid est in eo simile? coronam radiatam gestat; effictis belle ab artifice radijs solaribus: quasi aut sol aut in unuersum lux magis placere possit quam nox & tenebræ
densis

densissimæ ad perpetrãdas res nefarias. Siquidẽ honestæ opus habent luce meridiana ut conspicuæ fiant quibuslibet: turpes uero sunt relegandæ in extremum Tartarũ, dignum omnium quæ calari debent receptaculũ. Quin & utriusq; manus gestamina, ut par est, transferat, arcum sagittasq; dextra intetet, ferire certis ictibus, uiros; mulieres, totas familias, ciuitates populosas, ad internecionem solitus: Gratias uero sinistra tegat, nisi mauult prorsus abijcere. Propalam enim eas uiolauit, dũ facultatibus amplis inhiat, & post rapinas dominos earũ iugulat insuper, propter felicitatem inuolutos calamitatibus. Medicinam quoq; pulchrẽ inuertit Apollinis. Ille remediorum inuentor est salutarium, pro sua genuinã bonitate paratus morbos etiam ab alijs inimissos depellere. iste contra sanis morbos inferebat, mutilationes integris, uiuis mortem manu ascitam ante fatalia temporã, conquisitis diligenter ueneficijs, quibus ni diuina iustitia præuentus fuisset, perdidisset quicquid erat in singulis urbibus præstantium & probatorum hominũ. Aduersus honoratos enim & diuites hunc apparatus fecerat, urbanos præsertim atq; Italos: apud quos tantum auri argentiq; congestum est, ut si ex reliquo orbe habitabili uniuerso colligeretur, multo minor inueniretur numerus. Quapropter à suametipsius patria, tanquam à sacra linea, exorsus est talem sementẽ iactare, pestis ciuitatis, populi deuorator, lues, & pernicies. Celebratur & alia laus Apollinis, quod non solum medicus sed & uates sit optimus, oraculis futura prædicens ad utilitatẽ hominũ, ne quis caligante mente ob incertitudinẽ, offeri

set tanquam cæcus in tenebris, & bona quærens in ad-
 uersa impingat per improvidentiam: sed potius futuri
 præsciis, & in id tanquam præsens mente defixa, nõ ali-
 ter sibi caueat quàm corpori præcauet oculorum mini-
 sterio, uitans quæcunq; incommoda. Quid si his quoq;
 opponamus inclyta Caij oracula, per quæ ignominie,
 confiscationes, exilia, mortes prædicebantur optimati-
 bus & dynastis ubiq; gentium? quid igitur cõmune ha-
 bet cum Apolline, qui nihil unquam fecit simile? desinât
 igitur illi falsi pæanes, ad ueri pæanis imitationem com-
 positi: nam nec nomisma licet adulterare, nec diuinam
 effigiem. sed nihil tam inopinatum, quàm tale corpus ta-
 lemq; animum utrumq; molle fractumq;, æmulari Mar-
 tis robur ac fortitudinem. ille tamen tanquam in scena
 subinde mutatis personis uaria specie fâllebatur specta-
 tium oculos. omittamus examen animi & corporis, per
 omnia dissimilium dicto dæmoni, tam habitu quàm ge-
 stibus. Certe Martis, non fabulosi dico, sed eius per quẽ
 fortitudinem naturalem intelligimus, uim scimus benefi-
 cam, auxiliatricem oppressorum iniuria, ut ipsum no-
 men eius Græcum indicat. nam ἄγνος παρὰ τὸ ἀγρύγνυ,
 hoc est à succurrendo uidetur mihi denominatus, proflig-
 ator bellorum, pacis opifex, quam ille graduius æque
 ac hic bella, odio prosequitur, tranquillitatem & quie-
 tem turbans tumultibus. Satis opinor iam declaratum,
 in nulla re Caio cum dijs, ac ne cum semideis quidem cõ-
 uenire, diuerso natura & essentia, sed præcipue studijs.
 nimirum cæca est concupiscentia, præsertim acceden-
 te ambitione contentioneq; peruicaci ac licentia maxi-
 ma.

ma, quæ nos quōdam fortunatos deuastauit. Solos enim Iudæos suspectos habebat ut obstaturos suo proposito, quippe qui penè in cunis ex parentibus, pædagogis, magistrisq; præcipue uero ex ipsis sacris legibus, atque etiam non scriptis moribus didicissent unum deum patrem & conditorem mundi credere. nam ceteri omnes, uiri, fœminæ, ciuitates, gentes, regiones tractusq; terrarum, & totus pene dixerim orbis, gementes licet indigneq; ferentes, nihilominus assentabantur, extolles ipsam plus æquo, augentesq; iustum eius inmodicū. nonnulli uero barbaricum quoq; morem introducebāt in Italiam, adorationem uidelicet, & ingenuitatem Romanam adulterabant. Sola inquam Iudæorum natio suspecta erat ut aduersatura, solitorum ad spontaneam mortem tanquam ad immortalitatem properare, potius quàm patiantur uel minimum aliquid conuelli è patris ritibus: quia sicut in ædificijs, exempto uno cæmento reliqua licet firma uideantur, laxata sidunt paulatinè in uacuum. nec erat paruum quod mouebatur, sed omnium longe maximum, hominem natum mortalem, in speciem ingeniti immortalisq; dei refingere, qua impietate nihil cogitari potest magis impium. citius enim deus mutaretur in hominem, quàm homo in deum. ta- ceo quod hoc pacto aditus aperiebatur alijs uitijs ingentibus, ut infidelitati & ingratitude erga benefactorem creaturarum omnium, qui pro sua potentia singulas uniuersi mundi partes bonis amplissimis cumulabat. Proinde bellum absq; inducijs contra nostram nationem exoriebatur. Quid enim seruo potest grauius

obuenire quàm inimicus & insensus dominus? sunt autè imperatoris serui subditi, si non ullius antea propter eorum mite legitimumq; imperiũ, certe Caij, qui ex animo reiecerat omnem clementiam, & iura contemnebat omnia. cum enim suam libidinem pro lege haberi postularet, abrogabat quicquid usquam legum erat ut superuacaneum. nostrates autem non solum inter seruos, uerum etiam inter uilissima censebantur mancipia, loco principis nacti dominum. quod ubi sensit Alexandrinorũ uulgus promiscuum & confusaneum, in nos cõspirauit, ratum uenisse occasionem optatam, & odiũ quod iam dudum tentarat erumpere, semel aperuit, tumultu perturbans omnia. nã quasi permissu imperatoris essemus eorum expositi seuitiæ, aut belli iure in potestatẽ redacti, immani beluinoq; furore nos conficiebant, irrumpendo in ædes, pellendoq; dominos earum unã cum uxoribus atq; liberis. moxq; ita desolatas diripiẽdo, assortadoq; supellectilẽ cum rebus pretiosioribus ex abdito erutis: non clã ut nocturni fures solent metuentes ne deprehẽsi capite luant, sed propalam interdium prædam ostentãtes obuijs, quasi res hereditarias aut empticias. Quidã etiã inuita societate latrocinij, rapta diuidebant in foro medio, interdum spectantibus dominis, & ipsos cauillis interim irridebant, proscindebantq; conuitijs. grauia hæc erant, etiamsi nihil accederet: nisi leue uidetur, pauperes è diuitibus & egenos ex opulẽtis nulla sua culpa repente factos, proprijs focis relictis exturbatos ædibus uagari, ut æstu nimio perirẽt aut nocturnis frigoribus. Sunt tamen ista leuiora his quæ secuta sunt. nam ex tota urbe

urbe in exiguam quandam eius partem tanquam in speluncam compulsas tot myriadas uirorum, mulierum, puerorumque; ceu pecora, sperabant se intra paucos dies uisuros accruatim iacere: aut fame necatos per ciborum inopiam, qui ut in re necopinata praedari non poterant: aut in loco aestuoso angustoque compressos, uitiatum etiam circumuicino aere uitalibusque auris per crebras respiraciones, inò ut uerius loquar anhelitus, dum ab aestuantibus et propemodum febricitantibus per nares et os efflantur, et ignem (iuxta prouerbiū) addunt incendio. cum enim intestinorum uiscerum natura sit calidissima, quando externis auris refrigerantur mediocriter, bene afficiuntur respiracionis instrumenta hac temperie. Quod si quando plus iusto calefiat, ex intemperie necessario difficultas nascitur, igne ad ignem adiuncto. Cum igitur non possent diutius ferre loci eius incommoditates, effundebantur in deserta littora et sepulcreta, cupientes saltem purum et innoxium aerem attrahere. Quod si qui aut reliqui erant in alijs urbis partibus, aut nescij calamitatum incumbentium peregre ueniebant, uarijs modis multabatur, aut saxis uulnerati atque lateribus fragminibusque testaceis, aut ilignis quernis ue fustibus ad mortem usque cõtusi caput aliasque partes corporis quæ non leduntur absque uitæ periculo. illi quoque quos diximus contrusos in exinium quendam urbis angulum angustissimum, tantum non obsidebantur à maleferiatis hominibus, obseruantibus ne quis clanculum se inde proriperet. futurum enim erat ut haud pauci præ inopia uictus diffugerent, parum de

scipsis solliciti, modo ne fame interirent cum totis familijs. his ne pateret effugiū cauebant aduersarij, & quot quot interceptos excruciatos prius mox enecabant, nullam ab eis abstinendo seuiti. un. alia uero manus circa portus fluminis insidiabantur Iudæis appellentibus, & eorum mercimonijs, quibus in conspectu domorum direptis, ipsos protusos exurebant, constructo rogo è gubernaculis, contis, & nauium tabulis. Alij media in urbe concremabantur miserimo supplicij genere. Nam præ lignorum inopia sarmenta cõportabant, quibus accensis iniiciebant miseros. At illi semiustulati fumo magis quàm igni necabantur, quod ex tali materia surgens ignis fumosus & debilis statim extingueretur, nec ullas prunas relinqueret. Multi etiam uiui loris laqueisq; circa talos adstrictis per medium forum raptabantur, insultante uulgo & ne mortuis quidem parcente corporibus. Dissecta enim membratim frustatimq; conculcabant immaniores bestijs efferatissimis, tãta crudelitate, ut ne reliquias quidem ad sepulturam superesse sinerent. Cũq; præses eius regionis, qui solus si uoluisset, poterat una hora impotentia turbæ furentis cõpescere, dissimularet quæ uidebat audiebatq;, atq; etiã turbata pace daret infestandi licentia, magis etiam exasperati atrociora sunt ausi facinora: conglobatiq; in cohortes numerosissimas, prosequas (multæ sunt in singulis urbis regionibus) aut arbutis succis uastarūt, aut diruerunt funditus, quasdam etiam incenderunt iniectis ignibus tanta rabie atque insania, ut nec proximis ædificijs parcerent. Ignis enim nactus materiam facillime trāsilit.

Taceo

Taceo deletos à furentibus eodem incendio honores Romanorum principum, clypeos coronas statuasq; auras cum suis titulis, quos reueriti continere impetum debuerant: sed tum ferociebant, non timentes Caium uindictam, quem norant Iudæis infensissimū, nec illi quicquam fore gratius, quàm si hanc gentem omni genere calamitatum afficerent. & ut nouis adulationibus eum sibi conciliarent, ac in nos sæuirent securius, quid faciunt? profeugas quotquot diruere incenderēue non potuerant, quòd accolerentur magna Iudæorum frequētia, alio modo perdiderunt unà euersis morib. & ritibus. Nam effigies Caii statuerunt in omnibus, in maxima uero ac celeberrima sublimem quadrigis abeneis: idq; tam præpropere studio, ut cū carerent nouis quadrigis, ueteres erigimofas, auribus, caudis pedibusq; mutilatas, è gymnasio raperēt, olim dedicatas, ut fertur Cleopatraz, quæ fuerat ultimæ huius nominis reginæ proauia. Qua in re quantum crimen sit admissum, cuiuis puto perspicuum. Nunquid enim decorū erat uel nouas dedicari quæ fuissent fœminæ? nunquid uel uiriles uetustas adeo? aut qualescunq;, alias tamen, & iam ante dicatas alteri? & cum istis talibus donarijs non uerebantur ne offenderent imperatorem iracundum, & omnes honores sibi deposcentem egregie splendidos atq; magnificos? at illi ob hoc præclare factum laudem sperabāt insuper, maioremq; gratiam, quòd profeugas in noua fana uerterēt, auerentq; contractorum Caio templorum numerum, non tam in eius honorem, quàm ut odium suū exsaturarent omnifarijs nostræ nationis cladibus, id quod liquet

argumentis certissimis. primo quia nullius regum, quos
 circiter decem in trecentis annis deinceps numerant, ul-
 lam in profuechis dedicarunt effigiem aut statuam, quam-
 uis hos sui generis deos censerent appellarentque in titu-
 lis. Quid nisi quos certe sciebant homines, cum plerasque
 bestias aquatiles terrestres uolucresque; referret inter nu-
 mina, quorum fanis, aris, templis, lucisque; tota Aegyptus
 plena est. respondebunt nunc fortasse quod tunc non re-
 spondissent, ut sunt adultores, fortunam principum ma-
gis quam ipsos principes colere soliti; maiorem esse im-
peratorum maiestatem ac felicitatem quam Ptolemæo-
rum fuerat, ac proinde maiores his honores deberi. Er-
 go homines omnium, ne quid dicam asperius, stultissimi,
 cur ante Caium Tiberio, qui et illi principatum para-
 uit, et per uiginti tres annos terræ marisque; potitus im-
 perio, nullum semen belli, ac ne scintillam quidem reli-
 quit in tota Græcia et Barbaria, sed pacem pacisque; bo-
 na usque; ad suum obitum fuit constantissime, non eosdem
 decreuistis honores? num genere erat eo inferior? imò
 ex utroque; parente nobilissimus. An eruditione cedebat?
 et quis fuit per id temporis prudentior aut disertior?
 At fortassis ætate? et quis rex aut imperator felicius con-
 senuit? imò etiamnum iuuenis, senior dicebatur propter
 opinionem solertiae. et tamen hic talis ac tantus à uobis
 est præteritus. Quid ille qui humanam naturam exces-
 sit omni uirtutum genere, propter eximiam potentiam
 bonitatemque; primus cognominatus Augustus, non hæ-
 reditariam hanc appellationem sortitus, sed nouus eius
 ponditor et transmissor ad posteros? quamuis rebus tur-
 batif-

batissimis principatum adeptus & admotus gubernaculis reipublicæ. nam terra mariq; contendebatur de primatu certantibus maritimis & mediterraneis prouincijs, ductu honoratissimi cuiusq; è Romanis optimatibus: & ingentes orbis terrarum tractus inter se committebantur conflictabanturq; emulatione imperij, excitis utrinq; gentibus ultimis, & aduersas acies terra mariq; mouentibus, ut penè uniuersum hominum genus interuentione sit absumptum per cædes mutuas, ni rebus fessis subuenisset unus homo princeps augustæ familiæ, dignus alexicaci seu aueruncatoris cognomine. Hic est Cæsar ille qui depulsis procellis undequaq; ruentibus serenitatem orbi restituit, qui calamitatib. publicis tum Græcarum tum Barbararum gentium attulit remedia, quæ exortæ ab oriente ac meridie percurrerūt usq; occidentem & septentriones, intermedijs terris repletis omnium malorum genere. Hic est ille qui solus prouincias quotquot sunt exemit uinculis. Hic est ille qui & aperta bella sustulit & occulta latrocinia. Hic est ille qui mare uacuum nauib. piraticis, reddidit plenum onerarijs. Hic ciuitates uniuersas libertate donauit, res perturbatas reduxit ad certum ordinem, gentes feras & abhorrentes à cæterarum commercio, formauit ad mansuetudinem societatemq; hominum. Hic Græciæ longè promouit pomeria, tractus uerò Barbarorum opportunissimos mutauit in Græciam. Hic pacis custos, iuris æquus moderator, gratiarum profusus largitor, omnium bonarum rerum quàm diu uixit communicator. Huius talis tantiq; benefactoris, per quadraginta tres annos quibus Aegy

ptum tenuit, honores neglexerunt, in profuechis nulla eius posita statua uel effigie. Atqui si cui noui eximijq; honores debebantur, illi conueniebant maxime, non solum ut auctori Augustæ familiæ, & ante alios optime de mortalibus merito, qui sublato multorum principatu sibi uni sumpsit clauum reipublicæ, gubernandi scientissimus: merito enim dictum est illud, Multos imperitare malum est: quia multifariorum malorum causa sunt multorum suffragia: uerum etiam quia totus orbis cælestes ei honores decreuerat, templa, fana, lucos, porticus, ut his alia nulla pulchriora uisuntur in urbibus uel noua uel uetera, præsertim in nostra Alexandria. Nullum enim est confrendum cum eo quod dicitur Sebasfion, templum Cæsaris nauigantium præsidis, situm è regione stationis portuosissimæ, sublime, ingens ac conspicuum, quale nusquam aliubi, plenum donarijs, pietis tabulis & statuis, circumquaq; ornatum auro argentoq;, spaciosum, excultum porticibus, bibliothecis, aulis, lucis, uestibulis, atrijs, ambulacris, omnibus his sumptuosissimis, spes salutaris soluentium & appellentium. In tanta occasione, in tanto consensu gentium, incolumi profuecharum iure decepsit ne quicquam officijs Cæsari debitis? id nemo sanus dixerit. cur igitur prætermiserunt? dicam sedulo. Norant eius curam ac diligentiam, qui non minus sollicitus esset de confirmandis singularum prouinciarum ritibus quàm de Romanis ceremonijs: acciperetq; huiusmodi honores à cæcis assentatoribus, non quòd probaret, sed quia uidebatur hoc postulare amplitudo imperij, cui ueneratio quæ

dam parabatur his artibus. Ipsum uerò nunquam inflatum talibus obsequijs, hinc certò colligitur, quòd nunquam sustinuit se appellari deum uel dominum, auersatus hanc adulationem, nec dissimulans probari sibi Iudeos qui abominarentur talia. Alioqui non passus fuisset trans Tiberim bonam urbis partem teneri à ludæis, quorum pleriq; erant libertini: quippe qui belli iure in potestatem redacti ab heris suis manumissi fuerat, permisi ritu maiorum uiuere. Hos sciebat habere suas proseuchas in quibus cœtus facerent, præsertim sabbatis, iuxta religionem patriam. Sciebat eos collectas primitiarum nomine mittere Hierosolyma, & certos homines, qui pro ipsis offerrent uictimas. Eos tamen nec urbe iussit excedere, nec multauit iure ciuium, quandoquidem ne in Palæstina quidem extinctam uolebat eorum religionem & rempublicam: nec circa proseuchas quicquam nouauit, nec cœtus in quibus leges discerentur fieri uetuit, nec solennem morem primitiarum offerendarum ullo edicto sustulit: sed tam sancte nostra sacra habuit, ut penè omnium eius domesticorum dona extent in templo nostro, in quo mandauit quotidianas mactari uictimas suis sumptibus, Deo uotas altissimo: quæ sacra in hodiernum peraguntur, durabuntq; perpetuo, monumentum uirtutum imperatoriarum. Domi quoq; quoties menstruas pecuniæ frumentiuæ distributiones populus acciperet, Iudeorum rationem haberi uoluit: quæ liberalitas si in sabbatum incideret, quando nostris nec dare licet nec accipere, nec operis quicquam facere, præsertim quæstus gratia,

iube=

iubebantur diribitores Iudæis in posterum diem reponere publicum beneficiū. quapropter omnes ubiq; gentes, quamuis suo pte ingenio Iudæis parum propitiæ, ue rebantur tamen uiolare iura Iudaica. itidem sub Tiberio conseruata sunt, licet Seiano res nouas moliente in Italia. Cognouit enim ille mox post necem insidiatoris, meras calumnias fuisse delata de Iudæis Urbem incolentibus crimina, conficta à Seiano, ut gentem è medio tolleret, quam norat uel solam uel præcipuè repugnaturam conatibus impijs, & conspirationi caput imperatoris petenti. Proinde mandauit omnibus prouinciarum præsidibus, ut oppidatim huic genti parcerent, exceptis conscijs paucis admodum: cæterum de ritib. eorum nihil nouarent, sed commendatos haberent, tum uiros ipsos ubi pacis amantissimos, tum mores eorum legesq; ut conferentes ad trāquillitatem publicam. At Caius sic fastu inflatus est, ut se deum non iactaret tantum, sed & crederet. nec ullos inuenit Græcos aut Barbaros magis idoneos quàm Alexandrinos quibus abuteretur ad satisfaciendum tam immani concupiscentiæ. sunt enim magni præstigiarum, assentationum, simulationumq; artifices, & semper in promptu uerba habent adulatoria, effreni ore ad omnia turbanda miscendaq; faciles. dei nomen tanti faciunt religiosi homines, ut & ibes & aspides suas multasq; alias bestias eo dignentur. itaq; cum sint huius appellationis prodigi, decipiunt pusillanimos & impetuosos impietatis Aegyptiacæ: sed deprehenduntur ab his qui norunt eorum stultitiam uel potius audaciam nesciam: id quod Caius nesciens putabat ab Alexandrinis deum

deum se credi serio, quandoquidem non dissimulanter sed diserte utebantur omnibus acclamationibus quibus alia solent uenerari numina. præterea nouam illam profectam & uehementi studio: quæ partim ex quotidianis actis cognoscebat, transmissis sibi ab Alexadria: hæc enim libentius lestitabat quàm ullum poema uel historiam: partim ex nonnullis seruis domesticis, eadē cum ipso laudare aut irridere solitis. Horū pleriq; erant Aegyptij, male frugi mancipia, assiduum & crocodilorum patriorū uenenis tincti, tum corpora tum animos. Quorum chori & totius Aegyptiaci sodalitiij ceu ductor quidam erat Helicon, seruus nequam & scelestus, qui malis auibus in palatium subrepserat. Nam artes liberales gustarat cura prioris heri, qui eum donarat Tiberio Cesari. & tunc quidem in nullo fuit precio, quòd Tiberius auersaretur pueriles blanditijs, quippe qui iam tum adolescens ad grauitatem seueritatemq; fuerat pronior. Sed postquam illi defuncto Caius in principatum successit, iste animaduertens nouum herum in omnes relaxationes & delitias effundi omnibus sensibus, sic cogitauit: Nunc tuum tempus est Helicon, excita te ipsum: habes auscultatorem & spectatorem egregium, cui te ostentando approbes. Agiles ingenio. salibus & cauillis uales plurimum. Probe calles nugæ, risus, iocos, & ludicra. Tenes artes illiberales non minus quàm liberales. Habes & non iniucundam facundiam, qua inter adulandum possis malitiose pungere, ut non risum solum, sed et bilem è suspitione moueas, quādo in potestate habes do-

minum

minum ad audiendas delationes facilem. Patent enim (ut
 scis) aures eius, semper erectæ ad commentitias obtre=
 ctationes atq; calumnias. Earum materiam noli amplius
 quærere, habes criminationes Iudaicorum rituum, quas
 didicisti à pueritia, non ab uno aliquo, sed à linguacissi=
 ma parte Alexandrini populi. Ostende quid didiceris.
 His ineptis & scelestis cogitationibus percutus affecta=
 batur Caium, nec noctu absistens nec interdium, sed abu=
 tens ad incusandos Iudeos secessu eius ac ocio, cauillis
 eum oblectans uersutissimus, quo magis illos pungeret.
 Nec enim aperte delatorem se profitebatur, nec profite=
 ri poterat: sed oblique & astu infestabat grauius quàm si
 professas cum ea gente exerceret inimicitias. Id cum sci=
 rent Alexandrinorum legati, dicuntur eum conduxisse
 magnis mercedibus, non tantum pecunia, sed & spe ho=
 norum, quos ei pollicebantur se collaturos quàm pri=
 mum Caius ueniret Alexandria. at ille tempus illud som=
 nians, fore ut honoraretur præsepte domino, & cum eo
 penè toto orbe habitabili (nec enim dubium erat prose=
 cuturos eum optimates ciuitatum omnium, relictis re=
 motissimis urbibus ob uisendam maximam & celeberrè=
 mam) benigne cuncta pollicebatur. itaq; aliquandiu la=
 tentis hostis ignari, apertos tantùm obseruabamus. post=
 quam autem sensimus, dispiciebamus si quo modo pos=
 semus mollire ac cicurare hominem, undecunq; nos fe=
 rientem misilibus. erat enim Caio socius pile, palestræ,
 balnearum, conuiuiorum comessationumq; , præfectus
 ipsius cubiculo, quæ dignitas est primaria, quòd ei sem=
 per aures imperatoris paterent, & posthabitis rebus
 alijs

*alijs auide uacarent eius fabulis. eæ constabant scurrilitate scommatum, admixtis interim delationibus, ut eadem opera & illum oblectarent, & nobis nocerent maxime. Nam id quod uidebatur quæri præcipue, uidelicet uoluptas principis, agebatur tantum obiter. Accusationes uerò quæ obiter aspergi uidebantur, erant scopus primarius, & unicum propositum nequissimi mancipij. tandem excussis omnibus rudentibus, auras natus secundas à puppi aspirantes, plenis uelis ferebatur & in nos inuehebatur, alia super alia componens crimina: quæ adeò hæserunt infixæ menti auscultantis, ut nunquam obliuisci posset. cumq; inopes consilij moueremus omnem lapidem ut Heliconem placaremus, nullum inueniebamus ad eum aditum, nemine audente alloqui uel accedere hominem, præ arrogantia nulli tolerabilem. simul quia nesciebamus an aliquod priuatum in Iudeos aleret odium, propter quod dominum contra eos exacerbare non desineret, omisso illo satagente circa hoc negocium, ad aliam rem sumus uersi magis necessariam. Placuit offerri Caio libellum continentem summam calamitatum, & earum deprecationem. id erat fermè compedium supplicationis prolixioris, quam per Agrippam regem paulò ante miseramus. nam is forte fortuna uenerat Alexandriam, nauigaturus in Syriam in suum regnum quod ab imperatore acceperat. sed ignorabamus etiam tum quàm falleremur. ex quo enim primum oram soluimus, putabamus nos inuenturos reddentem iura iudicæ. at ille erat hostis implacabilis, alliciens ut tū uidebatur uultu hilari & appellationibus
 comibus*

comibus. exceptos enim nos primum in campo Martis, cum è maternis hortis exiret, resalutauit, & dextra inuinit se propitium: missoq; ad nos Homulo qui legationibus admittendis præerat, pollicitus est se cogniturum nostram causam per ocium, ita ut tota corona circumstantium gratularetur nobis tanquam uoti compotibus, atq; etiam nostrates quotquot ex aspectu de rebus iudicant. Ego uerò qui plus per ætatem & eruditionem sapere uideor, suspecta habebam illa quæ exhilarabant alios. sic enim cogitabam: quid sibi uult quod cum tot adsint legationes propemodum ex omnibus orbis regionibus, ait se nos solos auditurum. nec enim nescit nos esse Iudeos, contentos si æquaremur cæteris. Cæterum prærogatiuam sperare apud alienigenam iuuenem & liberæ potestatis dominum, non procul abfuerit ab insania. Profecto in Alexandrinos est propensior, & in eorum gratiani maturat iudicium. atq; utinam iudicem præstet partibus, non patronum illis, nobis aduersarium. hæc reputans trepidabam, inquietus noctu & interdium. ita morientem me gementemq; (nec enim tutum erat interpellari principem) alius casus necopinatus repente perterruit, non parti Iudeorum, sed uniuersis periculum afferens. Veneramus ex urbe Puteolos Caium secuti. descenderat enim ad mare, morabaturq; circa eum sinum nunc hanc uillam uisendo nunc aliam, quæ multæ ibi sunt & splendide. Nos uerò de agenda nostra causa sollicitos, quippe qui accersiri expectabamus continue, accedit quidam suffusus trepidisq; oculis obtuens & anhelus: sumq; paululum seduxisset (adstabant enim quidam in
proxie

(proximo) Audistisne, inquit, noui quippiam? simulq;
 conatus rem eloqui, fletu oborto impeditus est. deinde
 rursus exorsus narrare, iterum atq; tertio fuit ad eun-
 dem modum inhibitus. nos uero conspectu eius territi
 obsecrabamus indicaret quam ob rem uenisset. nō enim
 uenisse propalā flendi gratiā. quod si quid esset dignum
 lacrymis, faceret nos earum participes, assuetos iam ca-
 lamitatibus. tandem ille crebra singultiens, Perijt nobis
 templum. iubet Caius poni sibi colossum in adytis inti-
 mis, ascito in titulo Iouis cognomine. Nobis uero attoni-
 tis miraculo, & in uestigio præ stupore hærentibus, mu-
 ti enim stabantus & enerues defectis uiribus corporis,
 superuenerunt alij doloris eiusdem nunciij. deinde om-
 nes simul conclauē ingressi & inclusi deplorabamus for-
 tunam priuatam atq; publicam, suggerente dolore que-
 rimonias. nihil enim calamitosus loquacius. tedeat e-
 nim ac poenitebat quod ad deprecandum iniurias, quas
 quotidie pateremur, medio hyemis traiecissimus uasta-
 maria, ignari nobis imminere tempestatē in terris mul-
 to seuiorem iactatione maritima. hanc enim hycem
 natura postulat, discernens anni tempora. opera uero
 nature sunt salutaria. alteram autē excitabat homo nihil
 humanum sapiens, iuuenis rerum nouarum cupidus, so-
 lutus in omnem tyrannicam licētiam. eius iuuentus con-
 citata uiribus imperij, malum erat inexpugnabile. quis
 enim auderet deprecaturus accedere, uel saltem hiscere
 apud uastatorem templi omnium sanctissimi? satis enim
 apparebat nihil non contempturum, qui à sano inchyto,
 quod oriens occidensq; tanquam solem religiose uene-

ratur, non abstineret iniuriã. quod si etiam daretur aditus, quid aliud expectandum erat quàm mors certissima? Sed moriamur, inquam. est enim uita gloriose mori pro patrijs legibus. Verùm cum hæc mors nulli profutura sit, annon insania fuerit, hanc quoq; cladem cæteris auctariũ adijcere, præsertim cum legatione fungamur, ut ad eos qui nos miserunt magis pertineat hoc infortunium. nec deerunt inter tribules nostros malitiosi homines, impietatis nos accusaturi, quòd fluctuantem in extremo periculo rempublicam destituerimus, ut consuleremus priuatis commodis. debent enim parue res magnis cedere, priuatae publicis, quib. perditis leges quoq; & instituta patria pereunt. nefas est nos de iure Alexandriæ ciuitatis decedere, cum agatur de uniuersa Iudæorum republica, & timendum sit ne huius gentis nomen penitus aboleri iubeat homo nouator et uasto animo terribilis. Cum igitur utramq; causam frustra suscepisse agendam uideamur, dicat aliquis: Non poterant saltè expedire tutum reditum? Responderem, aut non habes liberale ingenium, aut non didicisti sacras literas. bene sperant generosi animi, & sacrae literæ bene sperandi autores sunt suis discipulis, quicumq; non obiter eas nec primoribus tabris degustarunt. fortassis tentatio est hæc nostri seculi hominum, quomodo erga uirtutè affecti sint, & an didicerint aduersos casus ferre fortiter. Valeant igitur humana præsidia quæ nos deserunt, modo in anima spes firma maneat, deum nobis seruatorem non deserre, qui sæpe gentem hanc eripuit exitio. Huc in modum solabamur mala præter expectationem instantia, seruantes

uantes nos ad tranquilliora tempora. deinde interposita
 to breui silentio, sic allocuti sumus eius calamitatis nuna-
 cios: Quid ita sedetis scintilla tantum in aures nostras
 iniecta qua uramur, cum debeatis exponere causam e-
 tiam huius consilij, quid Caium moueat. Tum illi: Prima-
 riam causam scitis, quã sciunt omnes. Vult haberi deus.
 persuasus est obstare solos Iudeos, nec aliam se posse il-
 lis grãuiorem pœnam infligere, quã si maiestatem eor-
 um templi diminuat. audiuit enim id esse in orbe toto
 pulcherrimum, per multas etates continuis & largis
 sumptibus usq; magis ac magis exornatum. est autem
 contentiosus & peruicax, uultq; id sibi usurpare. nunc
 uerò exasperatus est etiam Capitonis quæstoris literis.
 is in Iudæa præest exigendis tributis, infensus provin-
 cialibus. pauper enim eò profectus, nunc illis fraudatis
 ditatus, & accusationem metuens, decreuit eos præue-
 nire, & calūnijs ueras criminationes auertere, casu quo-
 dam nactus occasione. Iamniam, urbem Iudææ cum pri-
 mis frequentem populo, colūt promiscue, Iudei quidem
 pars maxima, nonnulli tamen etiã alienigenæ, qui mala
 fato subreperunt è finitimis regionibus: & cum sint in-
 quilini, faceffunt indigenis negotia, semper aliquid mo-
 liendo aduersus ritus Iudaicos. hi cum audirent ab adue-
 nis, quãtopere Caius pro deo coli cupiat, & quã in infer-
 sus uniuersæ Iudæorum genti sit, rati se nactos occasione
 struendis insidijs, extempore aram excitãt è materia ui-
 lissima, luto formato in lateres, tãtum ut molesti essent ci-
 uibus. sciebant enim non luros uiolari leges patrias.
 quod & sequutũ est. Cõspicati enim et indignati regiois.

sacratæ ritus sacros sic aboleri, coorti eam sustulerunt è
 medio. aduersarij uerò mox Capitonem adiuerunt, qui
 fuit autor totius huius tragœdiæ. Is lucrum sibi à fortu-
 na oblatum existimans, cuius iamdudum erat cupidus,
 scribit Caio, exaggerando rem & amplificando. His co-
 gnitis ille ut opulentus ac magnificus, iubet pro altari la-
 teritio subuerso in Iamnia, poni colossum inauratum in
 ipso templo urbis primariæ, consultoribus usus optimis
 & sapientissimis, Helicone ueteratore scurra nobili, &
 Apelle quodam tragœdo, qui prius ætatis florem ut fer-
 tur uenditauerat: tum uerò fastiditus se in scenam contu-
 lerat. scenici autem quorum est negocium & studium ut
 theatri placeant, profligato pudore probris & turpi-
 tudini sunt deditissimi: quibus artibus Apelles peruenit
 in consiliarium ordinem, ut posset consulere Caius, al-
 terum quomodo canendum, alterum quomodo luden-
 dum salibus, omissa cura iustitiæ tuæ & pacisq; publicæ.
 ita Helicon mancipium scorpionis simile Iudæos petebat
 ueneno Aegyptiaco, Apelles uerò Ascalonio. nam inde
 oriundus erat. Est autem Ascalonitis perpetua similtas
 cum finitimis Iudæis sacræ terræ incolis. Dum hæc au-
 diremus, ad singula uerba nominaq; sauciabamur ani-
 mas. Verum illi bonorum consiliorum boni autores pau-
 lò post impietatis suæ mercedem inuenerunt: alter à Caio
 uinctus ferreis compedibus propter alia crimina, tor-
 tusq; in rota ex interuallo sæpius, sicut quidam morbi
 solent diebus statis recurrere. Helicon uerò interfectus
 à Claudio Germanico Cesare propter alias itidem cul-
 pas insani capitis. Sed ista post acciderunt. literæ porrò
 de

de statua dedicanda scriptæ sunt non temere, sed quantum fieri potuit accuratissime. In eis imperatum est Petronio Syriæ prouinciæ præfidi, ut ripensis exercitus, contra irruptiones orientalium regum nationumq; oppositi, dimidium ab Euphrate aduersus Iudæos duceret, ut prosequerentur statuam, nõ quo augustior dedicatio fieret, sed ut confesum periret siquis obsisteret. Quid ais domine? quia præuides non laturos, sed usq; mortẽ pro legibus patrijs certaturos, bella moues? non enim uideris ignarus futuri motus, siquis templum profanare conetur. ideo iam nunc præfagus iubes induci exercitum, ut sanctis uictimis dedicetur tua statua, cædibus miserorum, uirorum simul atq; mulierum. Cæterum Petronius perlectis literis hærebat anceps consilij, quippe qui nec detrectare poterat præ metu, non ignarus illum ne moram quidem laturum æquo animo, nedum tergiuersationem: nec rem aggredi putabat tutum ac facile. sciebat enim Iudæos non unam, sed mille, si fieri posset, mortes subituros citius, quàm sustinerent uetitum aliquid facere. Omnes enim gentes libenter seruant ritus patrios, sed Iudæi præ cæteris. cum enim leges suas credant oraculis proditas, easq; discant à pueritia, in animis circumferunt harum expressas imagines, & semper intuendo admirantur ut honestissimas, alienigenas quoq; harum obseruatores amplectuntur pro suis ciuibus. osiores autem earum ac uituperatores habent pro hostibus, & in tantum abhorrent à quauis re suis legibus uetita, ut omnibus fortunis felicitatibusq; humanis ad præuaricationem adduci nequeant. sed nihil religiosius quàm templum colunt, uel

hoc argumento, quòd certissima mors proponitur ultra septum interius penetrantibus. nam intra exterius recipiunt undecunq; uenientes suæ gentis homines. Hæc secum reputans Petronius, rem cunctanter aggrediebatur, ratus (ut erat) facinus audax: aduocatisq; tanquam in animæ consistorium rationibus omnibus, scrutabatur singularum sententias, quas consentientes inueniebat, nihil in sacris nouandum. primum quia sic ius naturæ pietatisq; postulet, deinde propter imminens periculū, non solum à deo, uerum etiam à læsis irritatisq; hominibus. illud quoq; cogitabat, quàm populosa esset hæc natio; non ut aliæ comprehensa unius regionis spacio, sed totū penè orbem passim incolens. diffusa est enim per continentis prouincias omnes atq; insulas, adeò ut non multo pauciores sint indigenis. tam multas hostium myriadas in se prouocare an non periculosa uideri poterat alea? ne fortè illis per omnes terras conspirantibus, & ad uim arcendam certatim in unum confluentibus, bellum exoriretur insuperabile: absq; eo quòd ipsam Iudæam innumera multitudo incoleret, uiri tum corpore ualētissimi, tum animo fortissimi, parati prius generosam mortē optetere, quàm deserere mores ac ritus patrios, quātumuis calumniatorum opinione barbaros, cum reuera sint liberales & nobiles. Terrori etiam erant Transsephratenfes copiæ. nam Babylonem & multas alias satrapias à Iudæis teneri, non auribus solum sed & oculis comperatum habebat: quòd singulis annis sacra pecunia misitteretur inde in templum primitiarum nomine, quāquam per uias difficiles & asperas, quæ tamen illis regiæ uidentur

dentur ad pietatem rectâ properantibus. Merito igitur timens ne cognita hac noua dedicatione, subito expeditionem susciperent, & hinc atq; inde coorti iunctis copijs inclusos in medio clade ingenti afficerent, retardabatur talibus cogitationibus. sed in diuersum trahebatur contrarijs: dominum hæc iubere iuuenem, utile iudicantem quicquid ipsi collibuerit, & semel decreta exequi contententem quamlibet noxia, ut qui præ superbâ peruicaciâq; transfiliens hominis terminos in deos seipse referat. impendere sibi capitale periculum, siue imperata faceret, siue non. sed si pareat, cum bello cuius anceps euentus sit: sin iussa detrectet, certissimam à Caio perniciem. ad bellum proniores erant multi Romani ad iutores in administratione rerum Syriacarum, quod scirent in se primos seuiturum principem, ut autores inobedientiæ, & dabatur spacium deliberandi, dum pararetur statua. nam neq; transmissa fuit ex Italia, deo uolente opinor, & suos occulto fauore protegente ab iniuria: neq; iussus est è tota Syria lectissimam sumere: alioqui præpropere uiolatis legib. exortus fuisset repentinus tumultus, prius q̄ expediri posset utile cõsiliũ. nam subitanei casus ingruentes uim rationis hebetât. itaq; Petronius in propinquo iubet parari statuã, & accitis è Phœnicia peritissimis artificib. præbet materiã, officina Sidone instituta. dein honoratiores Iudæorũ sacerdotes & magistratus euocat, indicaturus eis Caij mādata, simulq; surus ut patienter ferrent iussa domini, & cauerēt malã imminētia. paratũ enim esse robur exercitus Syriaci ad edendas per totam eorum regionem strages maximas.

putabat enim si horum præmolliret animos, posse per eos moueri ad obsequium ceteram multitudinē. sed uas de sua opinione deceptus est. perculsi enim ad primam eius rei mentionem, tāquam in præsentī calamitate obmutuere, quasi è fonte profundendo lacrymas, & capillos barbasq; uellendo, cum lamentis huiusmodi: En quò nimis beati senescendo peruenimus, ut quod nemo maiorum unquā uidit, nos spectaremus. quibus tandem oculis hos enim prius abijciemus cum erumnosa uita & miserabili, quàm tantum nefas inspiciamus, quod nec auditus nec mēs sustinet. Interea qui in sancta urbe ceteraq; regione famam huius conatus audierant, uelut de communi sententia coorti, tesseram dante dolore publico, profecti sunt uno agmine, desertis oppidis, castellis & ædibus, continuatoq; itinere contenderunt in Phœniciam, ubi tunc agebat Petronius. id Petroniani quidam conspicati cursim ei renunciarunt, caueret sibi à turbis, infestum agmen existimantes. moxq; nullis stipato satellitijs multitudo Iudæorum ceu nubes repente superuenit, totam Phœnicen occupans, ut miraculo esset nescientibus gentis frequētiam. ac primum tantus clamor cum fletu planctuq; sublatus est, ut hebetaret aures præsentium. nam & postquam desit, durabat eius sonitus. secutæ sunt compellationes, & preces quales dictare solent calamitosa tempora. erant autem distributi in sex ordines, seniorum, iuniorum, puerorum: rursum alia parte anuum, mulierum. Vbi uerò Petronius in loco superiore conspectus est, uniuersi ordines uelut ad unum edictum humi procumbunt supplices cum ululatu quodam

dam flebili. iussiq; surgere & accedere propius, uix tandem surrexerunt, & conspersi multo puluere, diffluentisq; lacrymis, accedebat reductis in tergum more dantonorum ambab. manibus. tum senatus stans sic loquutus est: Inermes, ut uides, adsumus, ne quis nos dicat uenire hostiliter. manus autem pro armis à natura datas retrofleximus ociosas, præbemus & corpora ad certos ictus ferire uolentibus. Vxores & liberos familiaq; adduximus, supplices tibi & per te Caio aduoluimur domi relicto nemine, orantes ut aut omnes seruetis, aut omnes internecone deleatis. Sumus Petroni & natura pacis cupidi & studio, ad quam nos trahit cura liberorum alendorum ex nostris laboribus. Caio imperium adepti primi ex tota Syria gratulati sumus, Vitellio cuius successor es, tunc in nostra urbe degente, qui super hac re literas acceperat, & à nobis ad cæteras ciuitates fama letum nuncium pertulit. primum nostrum templum cepit pro imperio Caij uictimas, ut primum aut etiam solum priuaretur religione patria. decedimus urbibus, cedimus priuatis ædibus & possessionibus, suppellectilem uel preciosissimam ultro uobis in prædam offerimus, eo animo ut nos putemus non dare sed accipere. unum pro his omnibus petimus, nequid in templo nouetur, utq; seruetur tale, quale à maioribus nobis est traditum. id si non impetramus, necandos nos præbemus, ne uideamus uiui quod est morte grauius. audimus pedestres equestresq; aduersus nos parari copias, si dedicationem impediamus. nemo ita insanit, ut seruus se opponat domino. libenter iugulabimur. ccedant, maestent,

frustatim concidant sine certamine ac suo sanguine; a-
 gant quicquid libet uictoribus. quid opus est exercitu?
 nos ipsi egregij sacerdotes immolabimus uictimas, addu-
 cemus ad templum mulieres uxoricidæ, fratres soror-
 esq; fratricidæ, pueros puellasq; innocētem etatē pue-
 ricidæ. tragicis uocabulis utendum est in tragicis cala-
 mitatibus. deinde in medio eorum stantes abluti cogna-
 to sanguine (nam talia lauacra ad inferos properanti-
 bus conueniunt) admiscebimus & proprium, nosmetip-
 si iugulando in super. morientium hoc mādatum erit ul-
 timum: ne deus quidem nos accuset, qui utriusq; ratio-
 nem habuerimus, & imperatori debitæ reuerentiæ, &
 sacrarum legum custodiæ. id fiet si uitam haud uiuēdam
 contempserimus. audiuius priscam fabulam è Græca
 literatura profectam, tantam uim fuisse Gorgonei capi-
 tis, ut hac uisa homines confestim uerterētur in saxeos.
 id quanquam fabulosum uideatur, negari tamen nō po-
 test, simile quiddam magnos nec opinatos casus effice-
 re. ira domini mortem adfert, aut quiddam morti pro-
 ximum. putas Petroni, si (quod absit) aliqui nostrates ui-
 derent in templum deduci statuum, non in saxa mutatuū
 iri, oculis stupentibus, & per singula mēbra sopito na-
 turali motu corporis. extremum Petroni hoc erit no-
 strum uotum æquissimum. non contendimus ne impera-
 ta facias, dilationem tantum petimus, & oramus suppli-
 ces, ut nobis liceat legatos ad dominū mittere. fortassis
 impetrabimus ne religio cælestis numinis, ne leges san-
 ctissimæ aboleantur, nec ue ultimis etiam posthabeamur
 gentibus, quibus sui ritus manent incolumcs, ne decreta
 ciuis

tius aui proauiq; temerentur nostros mores approban-
 tia diligenterq; confirmantia, forsan his auditis fiet mol-
 lior. non semper eadem sunt uoluntates principum, tra-
 torum uerò uanesunt celerrime. petiti sumus caluinijs,
 permitte adhibeamus remedium. durum est iniudicatos
 damnari. si nihil impetramus, quid uetat ne quæ nunc
 iult, tunc faciat. ante missam legationem noli præcidere
 spem tot milium, non de lucro sed de pietate contendens
 tum. inò & de lucro. quod enim lucrum homini est san-
 ctitate utilius? hæc tum magna contentione magnoq; de-
 siderio dicta sunt ab honoratissimis singulientibus &
 anhelis, lacrymis simul ac sudore diffluentibus, ut iam
 Petronio cæterisq; miserationem mouerent: est enim mi-
 tis ingenio, & uerbis factisq; flexibilis. & uidebantur
 æquū postulare, aspectu quoq; nihil erat miserabilius.
 habita igitur consultatione cū assessoribus, animadu-
 tens partim nutare & ambigere, qui modo rigide ad-
 uersati fuerant, partim præiudicare & miserationē non
 dissimulare, gaudebat eorum uoluntatibus. & quamuis
 nosset imperatoris iram implacabilem, & natiuam seui-
 tiā, tamen uidebatur afflatus aura quadam philosophiæ
 pietatisq; iudaicæ, siue iam ante uir doctus ex literis ali-
 quid hauserat, siue ex quo præfecturam adeptus est pro-
 uinciarum Asiæ Syriæq; in quibus oppidatim degunt
 Iudæi plurimi: siue suapte natura erat ad res cognitu di-
 gnas docilis. solet autem deus bonis uiris bona suggere-
 re consilia, tum ipsis tum reipublicæ commoda, quod
 tunc quoq; contigit. Quid igitur decretum est: ne prope-
 rarent opifices, sed darent operam ut statua summo ex
 poli-

poliretur artificio, & quantum fieri posset exprimeret exemplaria laudatissima, quo sit durabilior. Nam opera extemporanea non temere diuturna fieri, accurata etatem ferre melius. Cæterum legationem mittere non est concessum Iudæis. nec enim ipsis tutum esse, rem committere domino qui possit omnia. interim postulatis nec annui nec renui placuit, quod utrumq; periculosum esset. sed literas ad Caium mitti, sine accusatione Iudæorū, dissimulatis eorum supplicationibus, causam autem dilatae dedicationis referri in opifices, quibus necesse sit dari certum spacium temporis. eas moras afferre posse amplioris dilationis occasionem, & fortasse tandem ipsum Caium exorari se passurum. erant enim tum mature segetes. & timendum erat ne deplorata religione homines uitam quoq; contemnerēt, & uastatis agris suasmet fruges late per campos collesq; incenderent. sollicitabat etiam cura colligendorum fructuum tum arboreorum tum arualium. ferebatur enim constituisse imperatorem nauigare in Aegyptum Alexandriam: nec uidebatur uerisimile tantum principem per altum mare se obiectaturum periculis, uel propter comitantis classis magnitudinem, uel propter curam corporis: facilius iter circūcunti per Asiam & Syriam. sic enim quōtidie fore illi copiam uel conscendendi naues uel exscendēdi, præsertim ducenti longas nō onerarias, quibus ora legitur utilius, sicut onerarijs per altum fit uelificatio. erat igitur opus pabulum & annonam parari per omnes urbes Syriæ, præcipue maritimas. expectabatur enim ingens multitudo terra mariq; uentura, non solum ab urbe atq; Italia,

lia, sed & ab intermedijs prouincijs, partim honoratorum, partim militarium, equitum, peditum, naualiũ, nec minor seruatorum numerus quàm militum. & requirebatur non tantum modus necessarius, uerum etiam Caii digna rerum copia. Eas literas postquam perlegerit imperator, daturus putabatur ueniam, atq; etiam prudentiam laudaturus eorum, qui moras neſterent, non in Iudæorum gratiam, sed propter conuectionem fructuum. Ea sententia comprobata scriptæ sunt literæ, & expeditis nuncijs traditæ, assuetis itinerum compendio. his acceptis ille inter legendum excādeſcebat, uultu præ se ferens iracundiam. ubi uero deſiit, comploſis manibus, Euge Petroni, inquit, non didicisti audire imperatorem, tu meſ continuatis hæctenus magiſtratibus, uideris ne ex fama quidem Caium noſſe, quem experieris non multo poſt. cordi tibi ſunt leges Iudæorum, gentis mihi inimiciſſimæ, principis mandata negligis. timuiſti multitudinem. quaſi non haberes militum copias formidatas orientalibus, atq; adeo iſſis Parthorum regibus. ſed miſeratus es. ergo minus apud te ualuit Caius quàm miſeratio. cauſaris meſſem. tibi breui ſine excuſatione caput ferro demetetur. cauſaris conuectionem fructuum in aduentũ noſtrum parandorum. ſcilicet ſi Iudæa fieret ſterilis, deſerant finitimæ prouinciæ quæ uictum præberent, unius inopiam ſuppleturæ ſuis prouentibus. ſed cur tempero à manibus, cur meam uoluntatem enuncio? ille mercedẽ accepturus cladem ſuam primus ſentiat. deſino minari, irasſci non deſino. tum breui mora interiecta cuidam ab epistoſis dictat reſponſum ad Petronium, laudans in ſpeciem

ciem eius prouidentiam. & in prospiciendis futuris solertiam. uehementer enim timebat præsidēs, quod illis promptum esset res nouas moliri, præsertim in magnis prouincijs apud magnos exercitus, qualis est ad Euphratem tractus Syriæ. delinito igitur per literas hominē, ad tempus iram tegebat implacabilem. dein mandatum addidit, ne ullam curam præuerteret dedicationis negotio. iam enim messes conuectæ esse poterant, & cessabat illa seu uera seu affectata excusatio. nec multo post aduenit Agrippa rex, more suo Caium salutaturus, plane ignarus epistolæ Petronij, quid uel Caius rescripsisset. conijciebat tamen statim e uultus nubilo eum latentem iram coquere, retractabatq; intra se ne quid magnū aut paruum dicto factō uel commiserit quod illum offenderet. cumq; nihil inueniret, colligebat, id quod erat, irasce eum alijs. ac rursus cum animaduerneret illum torue in se solum intueri, metuebat: & sæpius uolens rogare, cohibuit se, ne forte minas alio tendentes temeraria curiositate in se cōuerteret. Tum Caius, ut erat callidus ex aspectu deprehendere cogitationes hominum, postquā uidit timentem hæsitantemq;: Dubitas, inquit, Agrippa, ego tibi hanc dubitationem exinam. tam diu mecū uersatus ignoras me oculis non minus quàm uoce loqui solere? boni honestiq; ciues tui, qui soli ex omni hominum genere dedignantur Caiū habere pro deo, uidentur iam mortem sibi per contumaciam querere, dum me iubente in ipsorum templo consecrari Iouis simulacrum, populariter ex urbe agrisq; occurrerūt specie supplicum, sed reuera mandatum meum proculcaturi. Plura intonaturus

Virus erat, cum rex anxius & præ metu per singula mo-
 menta colore mutato, rubicundus, luridus, liuidus, à uer-
 tice ad calcem horrore corripitur: & tremore membra
 quatiente solutisq; neruis collapsus fuisset, ni eum suste-
 tassent proximi: qui iussi domum illū retulerunt nil sen-
 tientem & subitanea ui mali sopitum ac stupidum. At
 Caius magis etiā exasperabatur in gentis odiū. Si Agrip-
 pa, inquit, familiaris & amicissimus plurimisq; deum-
 ctus beneficijs, tantum tribuit patrijs ritibus, ut ne uer-
 bo quidem eos uiolari ferat, sed deliquio pene examina-
 tus sit, quid expectandum est ab alijs, qui nihil habent
 quod se in diuersum retrahat? Agrippa uero tota die
 parteq; insequentis maxima graui sopore pressus sui cō-
 pos non erat. tandem sub uesteram paululum erecto ca-
 pite, egregq; diductis palpebris, caligantes etiam tum cir-
 cumferebat oculos, circumstantium faciēs uixdum nosci-
 tans: rursusq; somno redditus iam sanior quiescebat, ut
 apparebat è respiratione & corporis habitu aliquanto
 post experrectus scitabatur, Vbi nunc sum? num apud
 Caium? adest ne ipse dominus? responsum est, Bono sis
 animo. domi es. Caius non adest. satis dormisti, erige te.
 in cubitū, agnosce presentes. omnes sunt domestici, ami-
 ci, liberti, famuli, dilecti & tui amatissimi. tum uero cœ-
 pit resipiscere, singulos condolere aspiciens. cumq; me-
 dici iussissent turbam secedere, ut unctiōibus, & cibo
 tempestiuo corpusculum eius reficerent: Scilicet, inquit,
 curandum est uobis de parando mihi uictu delictiore.
 an non sufficit misero famem pellere usu rerum uilissimarum
 simplicissimarumq;? quas ipsas non admitterem, ni
 si

*si leuis quædam spes me teneret extremi auxilij ferendæ
genti infelicissimæ. Hæc cum lacrymis locutus, necessa-
rio cibo contentus fuit sine obsonijs: ac ne uinum quidẽ
sibi misceri passus, aquam tantum gustauit. habet, inquit,
miser uenter quod reposcebat debitum. mihi quid faciẽ-
dum, nisi Caius suppliciter interpellandus de rebus præ-
sentibus: sumptisq; tabellis scribit has literas. Ne coram
te appellem domine, metus obstat ac reuerentia, quod et
minis terrear, & tanta maiestate sim attonitus. hæ litem
melius preces meas indicabũt, quas supplex pro uer-
benis offero. Omnibus mortalibus, Imperator, à natura
inditus est amor patriæ, & legum patriarum religio: id
quod non est opus ut te doceam, piũ erga patriam, &
leges eius colentem ex animo. cuiq; sua, etiam si nõ sunt,
uidetur honestissima, nimirum quæ affectu magis quàm
ratione iudicantur à singulis. equidem (ut nosti) Iudæus
natus sum, natale solum mihi sunt Hierosolymia, ubi altis-
simum dei templum sanctissimum sitũ est. auos proauosq;
reges habui, & ex his aliquot etiam summos p̄tifices;
quam illi dignitatem pluris faciebant quàm regiam, rati
quanto deus antestat homini, tanto pontificatum regno
excellentiorem. ad illius enim curam diuinas res, huma-
nas ad huius pertinere. huic genti, patriæ, templo, cum
simum tot modis cõiunctissimus, pro cunctis deprecor: pro
gente, ne à uera persuasione transire cogatur ad contra-
riam, cum iam inde ab initio uestram familiam persan-
cte coluerit. quatenus enim licet saluis patriæ pietatis le-
gibus, hac parte nulli genti cedit in tota Europã et Asia,
uota pro incolumitate imperij tui faciendo, dona offe-
rendo;*

rendo, ma. c. uido uictim. is non solum in celebritatibus. publicis, uerum & quotidianis atq; ita non tam ore linguaq; iactat suam pietatem erga Cæsares, quam re ipsa declarat propensissimum erga illos animum. pro sancta uero ciuitate, patria mea, hæc afferre licet, eam esse metropolim non unius regionis Iudææ; sed & multarum; propter colonias inde olim deductas, uel propius in finitimam Aegyptum, Phœnicen, Syriam, tum cetera, tum eam quæ Cœle cognominatur: uel longius in Paphlagonia, Ciliciam, plerasq; Asiæ partes usq; Bithyniam & Pontum sinus intus. pari modo in Europæ Thessaliam, Bœotiam, Macedoniam, Aetoliam, Atticam, Argos, Corinthumq; Peloponnesi partes præcipuas. nec tantum continentis prouinciæ plenæ sunt colonijs Iudaicis, sed et insularum celeberrimæ, Eubœa, Cyprus, Creta, ne quid dicam de transeuphratensibus. excepta enim parua parte Babylonis & aliarum præfecturarum, omnes urbes quæ botrum agrum habent, à Iudeis incoluntur. Itaq; si exorata tua patria tuam clementiam, præter ipsam alias ciuitates demerberis plurimas, sitas in diuersis orbis tractibus, Asia, Europa, Africa, insulares, maritimas, mediterraneas. Conuenit autem tuæ fortunæ amplissimæ, collati in unâ beneficio plurimas deuinciri alias; ut per omnes orbis partes decantetur tua gloria, & gratiarum actionibus laudibusq; ubiq; omnia perstreperant. amicorum aliquot patrias integras ciuitate Romana donasti; & qui modo serui fuerant, fecisti aliorum dominos: nec magis gaudent hoc beneficio qui fruuntur, quam eius autores. ego quoq; scio me habere herum & dominum, sed inter

Philo. to. 2.

QQ

am

amicos censerī, dignitate paucis secundum, beneuolētia nemini, imo primum potius, uel quia mihi est hēreditaria, uel quia maximis cumulata beneficijs: non audeo tamē patrię meę petere, non dico Romanam ciuitatem, sed ne libertatē quidē aut immunitatē: peto gratiā ipsis utilissimā, tibi uero innoxiam. quę enim est subditorum maior felicitas q̄ habere propitium principem? Hierosolymis primū audita est, Imperator, exoptata tua successio, ē sancta ciuitate diffusa est eius fama ad finitimas prouincias. digna est quę impetret tuam gratiam. quemadmodum enim maximi natu filij honoratiores sunt, quod primi faustum patris matrisq; nomen parentibus dederint: eodem modo quoniam prima orientalium hęc ciuitas Imperatorem te cōsalutauit, & quum est ut à te tractetur liberalius: aut certe ne sit deteriore conditione q̄ cęterę. Hactenus pro patriā deprecatus, postremas pro tēplo preces adhibeo. hoc templum, Cai domine, iam inde ab initio nullam unquam admisit manufactam effigiem, cum sit deo domicilium. pictorum enim atq; statuariorum opera sunt sensibilibus deorum imagines: illū autē inuisibilem pingere aut fingere nefas duxerūt nostri maiores. Agrippa tuus auus inuisit id templum & honorauit, Augustus quoq; per literas iussit undecunq; illuc miti primitias, instituto ibi etiam quotidiano sacrificio. honorauit id & tua proauia, non Gręcus, non barbarus, non rex satrapę uel ullus uel insensissimus, nō seditio, nō bellum, non captiuitas, non uastatio, nō alia res ulla unquam tantā cladem intulit, ut contra ueterē morem effigies manufacta in id importaretur. quāuis enim insensos
habea

haberet accolas, semper tamen sua religione tutum fuit; ut sacratum conditori patriq; rerum omnium. sciebant enim uiolationē eius expiatam sepe grauissimis calamitatibus. quamobrē ueriti sunt iacere impietatis semina; ne sibi perniciē inde meterent. nec est opus externis testibus, cū possim citare tibi domesticos. M. Agrippa tuus auus maternus Iudæam Herode auo meo regnāte adiit, nec grauatus est à mari ad metropolim mediterraneam ascendere. cumq; spectasset tēplum, & decoros ruius sacerdotum, puritatemq; ciuium, delectatus est spectaculo ut mirifico ac ineffabili, adeo ut inter familiaria colloquia nihil tunc in ore haberet aliud, quàm laudes tēpli eiusq; ornamentorum. Ergo quàm diu hæsit ibi in Herodis gratiā, accedebat id quotidie, oblectans animū contemplatione sacri apparatus, & sacrificiorū ordine, uerendēq; maiestatis in summo sacerdote sacro cultu ornato præsidenteq; cæteris. dein ubi tēplum donis honorauit, & ciuibus indulisit quantū potuit saluis uestigalibus. laudato Herode ipse uicissim laudatus plurimum, ad mare deductus est prosequentibus nō unius ciuitatis populis, et flore frondeq; illum ob pietatis admirationē aspergentibus. Quid alter tuus auus Tib. Cæsar, nonne manifeste uoluntatem eandē habuit? certe per uigintitres annos in quibus imperauit, antiquissimā religionē templi seruauit incolumem immotamq; modis omnib. & possum quiddam in laudem eius proferre, quamuis mille sub ipso iactatus casibus. Sed amica est & tibi quoque grata ueritas. Pilatus erat procurator Iudææ. hic non tam in gratiam Tiberij, quàm in odium populi, aurā

tos clypeos dedicauit intra sanctam urbem in Herodis
 regia, nulla insignes imagine, nec habentes quicquā ueti-
 tum: tantum titulus continebat nomen dedicātis, & eius
 cui dedicabantur. id ubi diuulgatum est in populum, ad-
 uocatis usi quatuor regijs filijs, fortuna dignitateq; re-
 gia præditis, reliquisq; huius familiæ, atq; optimatib. cæ-
 teris, orabant ut tolleretur illa clypeorum nouitas, nec
 uiolarentur ritus patrij, conseruati à superioribus regi-
 bus et imperatoribus. cumq; ille aduersaretur rigide, ut
 erat peruicaci duroq; ingenio, cõclamatum est: desine se-
 ditiones bellaq; ciere, desine pacem profligare. non ho-
 noratur imperator per legum contumeliam, noli hũc in-
 iuriæ prætextum quærere. Tiberius nihil uult temerari
 in nostris ritibus. aut ostende illius edictum, uel episto-
 lã, aliud ue simile, ut te omisso per legatos oremus domi-
 num. id uero cum magis exasperauit, ueritum ne si mitte-
 retur legatio, cætera quoq; detegeret eius crimina, uen-
 ditatas sententias, rapinas, iniurias, clades, tormenta, cre-
 bras cædes indemnatorũ, crudelitatem sæuissimã. iratus
 igitur homo iracundus anceps erat animi, quod neq; de-
 mere semel dedicatas res auderet, nec subditis gratifica-
 ri uellet, non ignorans Tiberij talibus in rebus constan-
 tiam, quod ubi uiderunt optimates, & animaduenterũt
 eum pœnitere cœpti quantumuis dissimularet, scripse-
 rũt Tiberio literas humili deprecatione plenissimas. qui
 cognito quid dixerit Pilatus, quid minatus sit, non est
 opus ut dicã quantum excanduit, quamuis non cõmoue-
 retur temere: ipsa res irã eius indicat. cõfestim nihil pro-
 crastinans scribit literas, ualde obiurgãdo eius audaciã
 iubent=

dubendoq; ut sine mora clypeos illos tolleret. & translati sunt in Cesaream maritimam, ab Augusto proauo tuo denominatam, quo in ei sacrato templo dedicaretur, sic ut factum est. ita consultum fuit & imperatoris honori, & ciuitatis antiquis moribus tunc dicabantur clypei nulla picti effigie, nunc collosa statua: tunc in priuatis procuratoris aedibus, nunc (ut fertur) ponetur in intimo sanctuario, quod semel quotannis pontifex introgreditur ieiunij tempore, tantum odores incensurus, & ex more uota factururus, ut felix annus & pax contingat omnibus hominibus. de cetero si quis non dico plebeius iudeus, sed sacerdos uel a summo proximus, imò is ipse pontifex si duobus anni diebus, aut eadē die ter quater ue introierit, capite luet absq; uenia. tantam religionem adytoria uoluit esse legislator, ut hæc sola inaccessa intactaq; seruarentur. quàm multos sacrificos putas ultro mortē obituros, si uideant importari statuam? equidem puto illos iugulatis uxoribus & liberis postremo seipsos mactaturos super domesticorum cadauera. Hæc sunt decreta Tiberij. Quid proauus tuus omnium quotquot unquã fuerunt imperatorum optimus, primus ob uirtutem & fortunam Augustus cognominatus, qui pacē terra mariq; diffudit usq; ad extremos orbis terminos: nonne postquam audiuit ab his quos de hoc templo percontabatur, nullum ibi inesse simulacrum manufactum, quod uisibili forma naturam inuisibilem exprimeret, religiose admiratus est: quippe qui non summis labris philosophiam gustauerat, sed plerumq; in conuiujs quæ ferè quotidiana erant, memoria retractabat quæ à philoso-

ph̄is didicerat, aut ex doctorū uirorū quos domi aiebat
 consuetudine. nam cœnæ tempus ut plurimum tribueba-
 tur eruditis fabulis, ut non solum corpus, uerum & ani-
 ma suis reficeretur delicijs. huius Augusti proauit tui cū
 possim exempla proferre aliquot, cōtentus ero duobus.
 Primum cognito quod negligerētur sacræ primitiæ, per
 literas mandauit prouinciarum Asiæ procuratoribus,
 ut sinerent Iudæos solos in synagogis cœtus facere. non
 enim hæc esse Bacchanalia, uel seditiosorum conuenticu-
 la turbandæ pacis causa: sed scholas iustitiæ temperan-
 tiæq; in quibus studium uirtutis floreat: primitias uero
 quotannis conferri unde fiant sacrificia, missa in hoc sa-
 cra legatione ad templum Hierosolyma. dein edicit ne-
 quis sit impedimento Iudæis cœtus collectus ue facienti-
 bus, aut Hierosolyma eas mittentibus more patrio. hæc
 enim & si non his uerbis, in eam tamen sententiã mada-
 ta sunt per literas. subijciam exemplum unius epistolæ,
 quo facilius credas domine, quam C. Norbanus Flaccus
 scribit, indicans quid ipsi Cæsar significauerit. epistolæ
 uerba sunt hæc: C. Norbanus Flaccus proconsul,
 Ephesiorū magistratibus salutē. Cæsar mihi scripsit,
 Iudæos ubicunq; sint, antiquo more suo cœtus facere, cō-
 ferreq; pecunias quas mittant Hierosolyma. hos nō uult
 uetari. ideo uos certiores facio, me iubere ita fieri. Au-
 non hæc manifesta fides, imperator, uoluntatis Cæsaris,
 quàm piè fuerit. affectus erga templum nostrum, dum
 permittit Iudæos in publico celebrare suos conuentus,
 propter primitiarum collationem, cæteraq; pietatis of-
 ficijs. Est & aliud argumentū priore non minus, ex quo
 liquet

liquet Augusti sententia. iussit è suis ipsius redivibus ofa
ferri quotidie uictim. rite in holocaustũ altissimo deo,
quæ hodieq; offeruntur: uidelicet taurus & agni duo:
quas Cæsar altari de? in. auit, quamuis sciret ibi nullum
simulacrum esse uel in occulto uel in propatulo. nihilo
minus tantus princeps cognitione philosophiæ nulli se
cũdus, animaduertit necessum esse ut in terris eximium
fanum dicaretur inuisibili deo, sine ulla effigie, ubi homi
nes cum bona spe uota faciant. hoc magistro pietatis usa
proauia tua lulia Augusta ornauit templum hoc aureis
phialis & calicibus, alijsq; donis plurimis ac preciosis
simis. cur tandem cum nullam ibi esset simulacrum? im
becilliores enim sunt mentes mulierum, & nihil nisi sen
sibile possunt percipere. at illa sicut ceteris rebus totum
sexũ, sic hac quoq; superabat, eruditione meditationeq;
afsecuta quod natura negauerat: & uirilem rationem
adepta, intantum euasit perspicax, ut intelligibilia ma
gis quàm sensibilia cerneret, et hæc umbras illorum esse
censeret. Cum igitur habeas domine tot exempla dome
stica optimæ erga nos uoluntatis maiorũ tuorum, à qui
bus prognatus & ad hoc rerum fastigium euectus es, ser
ua quæ illi ad unum omnes conseruarunt. deprecantur
pro nostris legibus imperatores apud imperatorem; au
gusti apud augustum, aui proauiq; apud nepotem, plu
res apud unum, tantum non dicētes: noli decreta nostra
quæ in hanc usq; diem permanserunt; facere irrita. ete
nim ut nihil infaustum antiquationem earum sequatur,
tamē incertitudo futuri tēporis non finit securos esse uel
audacissimos, modò ne sint plane contēptores numinis.

Si uellem enumerare quæ in me contulisti beneficia, diēs me deficeret, nec opus est me id obiter facere: sed ut ego taceam, res ipsæ loquūtur. exemisti me ferreis uinculis. quis nescit? obsecro Imperator ne me astringas grauioribus. illa partem premebant corporis, at hæc uereor ne totam onerent animam. impēdentem mihi mortis metū depulisti, & metu præmortuum ceu rediuuium excitasti è funere: uelis Imperator hoc beneficiū esse perpetuum, ne tuus Agrippa uitam abrumpat. alioqui uidebor seruatus non ut uiuerem, sed ut nouis calamitatib. insignis morerer. donasti mihi regnū, qua fortè nulla inter mortales felicior: id cum prius unam regionem non excederet, adiunxisti mihi mox maiorē alteram, Trachonitim & Galileam. ergo cum superflua ditione me auxeris domine, noli adimere quæ sunt necessaria. noli productum in lucem clarissimam rursus in tenebras altissimas abijcere. libenter cedo isto splendore, nec pristinam fortunam deprecor. unum peto pro cunctis cæteris, incolumitatem ritus patrij. quid enim de me loquentur uel tribuales, uel uniuersi homines? alterutrum enim sequetur, aut ut appeller meorū proditor, aut inter tuos amicos posthac nō habear: quo utrolibet quid potest esse infelicius? nam si adhuc in amicis numeror, proditiōnis insimulabor, si nec patriam indemnem, nec templum inuiolatum præstitero. nam uos præpotētes soletis amicorum ad imperatoriam opem confugientium rebus consulere. quod si qua in re animo tuo molestus sum, noli me uincire ut Tiberius, sed ne toties uincula timeam, iube mox interimi. quid enim mihi uita opus est, cui spes unica salutis fuit

fuit in tua benivolentia? Has literas obfignatas mittit Caio, & inclusus domi expectat anxius de euentu, sollicitusq; ne illum interpellaret parum comode. nam non mediocris periculi iecerat aleam, nimirum de libertate saluteq; non solum terram sanctam incolentium, uerum etiam omnium in orbe toto dispersorum Iudeorum. Ille inter legendum nunc offendebatur quod cepta non succederent, nunc flectebatur uel iure ipso cause tam bonae, uel adiunctis precibus: & Agrippam partim laudabat, partim incusabat. uitio uertebat quod tribules suos nimis diligeret, solos contumaciter auersantes ipsius consecrationem: laudabat quod non celeret suam sententiam, id quod dicebat indicium generosi animi. mitigatus igitur ut uidebatur, respondit clementius, & Agrippae donauit ceu maximam gratiam ne fieret dedicatio: simulq; iussit scribi P. Petronio Syriae praesidi, nequid in Iudeorum templo nouaret. Ne tamen solida esset ea gratia, terrorem admiscuit sic scribens: Quod si extra unam metropolim in finitimis urbibus quicumq; uolentes altaria templae aut statuas imaginesue mihi meisq; ponere uctiti fuerint, quisquis obstiterit plectatur continuo, aut ad me mittatur. Id uero nihil aliud erat quam seditionum initium bellorumq; ciuilium, & gratiae quae uidebatur concessa simpliciter, obliqua quaedam abrogatio. nam aduersarij magis in odium Iudeorum, quam in Caij honorem, repleti putabantur totam regionem anathematibus: hi contra uiolari suos ritus in conspectu suo non passuri, etiam si essent patientissimi: ut Caius si quis se moueret seuerè puniens, rursus iuberet in templo dedicari statuam suam.

*sed diuina prouidētia iustissimi numinis factum est ut ne
 mo finitimorum quicquam moueret, occasionemq; præ
 beret, quamuis ne accusatione quidem uel mediocri exa
 pectata imminebant casus grauissimi. At quid hæc quies
 profuit, dicat aliquis. nec enim Caius quiescebat cum cæ
 teris, iam pœnitens concessæ gratiæ, resuscitansq; pristi
 nam concupiscentiã. nam iussit Romæ fieri alium colosa
 sum ærcum inauratum, omisso illo Sidonio, nequem mo
 tum excitaret in populo: utq; nauib. transportatum per
 silentium, repēte clam prius quàm sentiretur in templo
 poneret. id autem facturus erat obiter, in Aegyptum na
 uigans. tenebatur enim miro uisendæ Alexandriæ desira
 derio, magna cura profectiōnem instituens, ut ibi diu de
 geret, ratus consecrationē suam quam somniabat, in hac
 una ciuitate posse succedere, atq; inde huius religionis
 exemplum manaturum ad minores cæteras, propter si
 tum eius urbis in regione opportunissima. solēt enim mi
 nores uel homines uel ciuitates ad maiorum æmulationem
 se componere. et erat alioquin etiam inconstans in
 genio, ut mox pœnitens siquid boni fecisset, irritū infe
 ctumq; id cuperet, ut fieret molestior et nocētior. Verbi
 gratia, uinctos soluit aliquot, mox nihil cōmeritos uin
 xit denuo, omni spe adēpta iam miserrimis. alios damna
 uit exilio mortē expectantes, nō quod conscirent sibi ca
 pitalem culpā, aut quauis pœna dignā uel leuissima, sed
 ob nimiam iudicis inclementiam desperabundos. hi rati
 se euasisse lucro imputabant exiliū, quo non minus gau
 debant quàm alij reditu in patriam. sed non multo post
 nihil noui molientes, insulas tanquam natale solum inco
 lentes*

lentes ferentesq; fortiter infortunium, submissis militib. occidit uniuersos, luctum inopinatum in urbe afferēs familijs nobilissimis. quod si quibus donauit pecuniam, pasta repetebat non ut mutuaticiam cum scenorum scena ribus, sed ut furtiuā cum maximo damno eorum qui acceperant. nō enim satis erat miseros donata reddere, sed omnia sua bona supererogabāt, siue patrimonij hereditatūq; iure quæsitā, siue industria propria. qui uerò maxime probatos & caros ei se putabant, alio modo mulstabantur suauiter prætextu amicitie, ingētes sumptus faciendo in repentinas & inconsideratas profectiōnes atq; in conuiuia. aliquādo enim facultates omnes in unā coenam insumbātur, ita ut opus esset mutuum accipere à sceneratoribus. tantum erat splendoris ac magnificentiæ. quo factum est ut quidam auersarentur eius gratias, ut non modo inutiles, sed damnosas etiā, & inescatrices insidiosas. hæc fuit eius morū inæqualitas atq; inconstantia, præsertim erga Iudeos sibi exosos maxime, quorum profectus exorsus ab Alexandria sibi usurpauit, & repleuit statuis effigiem suam referentibus, nemine non cedente ipsius auctoritati atq; uolentiæ. supererat unū sanctæ ciuitatis templū cum iure asyli, id conabatur in suū propriū templū demutare cum titulo **NOVI IOVIS ILLVSTRIS CAII.** quid ais tu cū sis homo æthereum & celum quæris insuper, non cōtentus imperio tot prouinciarū, insularū, gentiū? deo in terra nihil uis relinquere? non agrū, nō ciuitatē, ne sanū quidē tam modicum illi dedicatū ex oraculis, ut nec hic supersit ullum uestigium monumentū tue pietatis ac religionis uero deo debitæ

debitæ: egregiam de te spem facis humano generi. ignoras te aperire fontes malorum cunctorum, dum moliris quæ nec facere nec cogitare fas est? Libet cõmemorare hic et illa quæ uidimus audiuiusq; , quãdo ad reipublicæ nostræ causam agendam acciti fuimus. in primo statim congressu cognouimus ex uultu gestiç; , pro iudice nos eum habituros accusatorem & aduersarium. iudicis enim officium erat sedere in optimatum consistorio, examinare causam per quadringentos annos dissimulatam, & tum primum reuocatam in dubium, ubi ageretur de tam multis Iudæorum Alexandrinorum milibus, citare horum aduersarios, uicissim partes audire ad clepsydram numerum, consultare cum assessoribus; palam proferre sententiam iustissimam. at ille cum herili supercilio se gessit ut tyrannus inclementissimus. nam his omiſſis quæ modo dixi, accersit curatores duos hortorum Mecenatis & Lamiæ, qui & inter se & urbi propinqui sunt, in quibus iam tribus quatuorue dieb. habitauerat, ubi nobis presentibus agenda erat totius gentis fabula. iubet uillas omnes sibi aperiri, uelle enim se singulas diligenter inspicere. tum nos introducti, ad primum conspectum eum reuerenter adorauimus, & imperatoris augustiq; appellatione salutauius. ille resalutauit tam comiter, ut de uita, nedum de causa desperaremus. ringẽdo enim rogauit: Vosne estis illi dijs inuisi, qui me omnium confessione deum declaratum soli aspernami ni, mauditiq; uestrum innominatũ colere? simulq; sublatis ad cœlum manibus erupit in uocem, quam ne audire quidẽ fas est, nedum proloqui uerbis totidem. ac mox
 exorta

exorta est aduersæ partis ingens læticia, quod hoc audi-
 to iam tum se uictores in hac causa fore ominarentur.
 itaq; gestiebant & exultabant præ gaudio, de primum om-
 nium acclamantes ei cognomina. his appellationibus hu-
 manam naturam excedentibus gaudentem conspicatus
 Isidorus sycophanta amarulētus: Magis, inquit, detesta-
 reris domine istos, eorumq; tribules, si scires eorū erga
 te impietatem atq; maleuolentiam. omnibus enim pro sa-
 lute tua uotiuas cædētibus uictimas, isti soli nō sustinuerūt
 sacra facere. cū dico isti, de cunctis iudeis loquor. excla-
 mauimus unanimiter, Domine Cai, calūnijs petimur. im-
 molauimus hecatōbas, libatoq; ad arā sanguine, carnes
 domū non retulimus ad epulas, ut quorundam est mos:
 sed integras uictimas exurendas sacro igni tradidimus,
 idq; ter. primum quādo successisti in imperium: iterum,
 quando grauem illum morbum euasisti, cui totus orbis
 condoluit: tertio, uotū pro uictoria Germanica. Est, in-
 quit, sacra fecistis, sed alteri, nec pro me. quid igitur pro-
 des? mihi certē non sacrificastis. ibi nos horror perua-
 sit hac noua uoce attonitos, qui se in cute quoq; exeruit.
 Ille interim uillas obibat, inspectans aulas & conclauia,
 in imis ædibus & in cœnaculis, quorundam locorum
 reprehendens uitia, & mandans quid mutari uellet in
 melius. nos uerò affectabamur cū sursum deorsum, pro-
 trusi & cauillis conuitijsq; petiti ab aduersarijs non ali-
 ter quā histriones in scenis. nam hoc quoq; negotium
 erat quædam fabula. iudex personam accusatoris sum-
 pserat. accusatores agebant nequam iudicem, simultatis
 non ueritatis memorem, sub tanto autem accusatore fra-
 mul

mul atq; iudice necessarium est silētium. nam hoc quoq;
 quoddam defensionis genus est, præsertim quando nihil
 ei gratum respondere poteramus linguam cohibēte ritu
 patrio, oriq; claustra imponēte. Vbi uerò quædam man-
 data dedit de ædificijs, serio grauiterq; interrogauit, cur
 abstinētis à porcina? Ad hanc percontationem rursus
 risus magnus aduersariorum exortus est, partim gau-
 dentium, partim ut festiuo falsoq; dicto arridentium, &
 sic quoq; captantium dominicam gratiam. adeò ut qui-
 dam è famulitio moleste ferrent tam contemptum eos se
 coram principe gerere, quo præsentē uel subridere peri-
 culosum sit alijs præterquam admodum familiaribus.
 cumq; nos respondiſsemus, esse mores alibi alios, & ad-
 uersarijs itidem ut nobis interdicitum usu rerum quarū
 dam: alius uerò quidā subieciſſet, multos ne agnina qui-
 dem uesci ubiq; parabili: ridens ille, Recte, inquit, in sua
 uis enim est. his nugis irridebamur ipsi anxij. Tandem
 non sine stomachatione, Cupio scire, inquit, quod ius il-
 lius ciuitatis prætēditis. Nobis uerò exorsis orationem,
 cum ex primo gustu intelligeret afferri quædam nō con-
 temnenda, & allatum iri uehementiora, abruptit sermo-
 nem, & cursu se in magnam aulam proripuit, obambu-
 lansq; iussit circumquaq; fenestras claudi uitro cādido,
 simili specularib. lapidibus, quibus lux admittitur, uen-
 tius & sol excluditur. postea nos lento gradu accessit, &
 moderatius iam rogauit: Quid dicitis? nobis autem deint-
 ceptis rem in compendium contrahentibus, rursus pro-
 currit in aliud cubiculum, ubi tabulas antiquæ picturæ
 iubebat reponi. cumq; ad hūc modū causæ nostræ actio

Interrumperetur, inò frustatim concideretur, laſſi deſpe-
 rantesq̃, nec aliud quàm mortem expectantes, & uix a-
 nimi compotes præ anxietate, ſuppliciter ad uerũ deum
 confugimus, ut nos è falſo nominati dei minis eriperet:
 qui nos miſeratus furorem eius mitigauit. itaq; depoſita
 iam ferocia, tantum hoc præfatus: homines iſti non tam
 mihi uideantur mali quàm miſeri, qui ſibi perſuaderi non
 ſinunt, me eſſe naturæ diuinæ participem, abiit, ſimalq;,
 nos iuſſit abſcedere. poſtquam hoc non tam iudicium,
 quàm carcerem & theatrum effugimus (nam quaſi in
 theatro exſibilabamur, ſubſannabamur, & irrideba-
 mur ſupra modum: nec ſecus quàm in carcere cruciaba-
 mur ferebamurq; tormenta totius animæ, dum blaſphe-
 mias in deum & contra nos cõminationes imperatoris
 tam potentis audiremus, unam ob rem iñſenſi & impla-
 cabilis, quòd inſanæ cupiditati qua deus haberi ambie-
 bat, ſolos Iudeos aſſenſuros nõ putabat, ac ne poſſe qui-
 dem ei ſubſcribere) uix reſpirauimus: non quòd amore
 uitæ mortem horreremus, quam auide ut immortalita-
 tem arripuiſſemus, ſiquid profuturã exiſtimaiſſemus nõ
 ſtris legibus: ſed quòd ſciremus noſtrum exitiũ fore non
 ſolum inutile rei publicæ, uerùm ignominioſum etiam.
 nam legatorum infortunium ſolet imputari his à quibus
 miſi ſunt. ea de cauſa emerſimus aliquando è miſerijs: de
 cætero enim ſoliciti eramus, qd decreturus quidũc pro-
 nunciaturus eſſet. quomodo enim poterat cauſam per-
 noſcere, qui multas eius circũſtantias ne audire quidem
 dignatus fuerat? an non erat oneroſum à nobis quinq; le-
 gatis pendere omnes Iudeos quotquot uſquã habitant?

ſi

si enim gratificaretur nostris inimicis, quæ nã alia quiesceret ciuitas? quæ nã suis inquilinis parceret? quæ nam profuecha relinqueretur incolumis? quæ nam iura seruarentur iudæis patrio iure uiuentibus? imminebat subuersio, iactura, naufragiumq; priuilegiorum quæ gens ea habebat in singulis ciuitatibus. tot curis oppressi succumbebamus miseri. nam qui antea fauere nobis uidebantur, prorsus desperauerant. quapropter cum ad illum accerseremur subduxerunt se præ metu, quòd bene scirent clementiam hominis gerentis se pro deo. Diximus in summa causam odij quo Caius iudæorum nationem prosequeretur: superest ut dicamus eam qua usi sumus apud cum palinodiam.

PHILONIS IVDÆI COMMENTARiorum quotquot extant, per Sigismundum Gelenium in Latinam linguam uersorum, Finis.

140f

ATHENA-

GORAE ATHE-

NIENSIS, PHILOSOPHI

Christiani, De mortuorum resurre-
ctione, Petro Nannio Alc-
mariano Interprete.

REVERENDISSIMO D. ANTO-
nio à Granuella, Episcopo Atrebatensi,
Petrus Nannius S. P. D.

*S*erius quidem quam uolebam, non ta-
men importune, tibi libellum De re-
surrectione mortuorum offero. Pa-
schales enim ferie, quibus Christus
resurrexit, primitiæ dormientium, so-
lennem habent de resurrectione tra-
ctatum: adeo ut quod fortuito factum est, consilio procu-
ratum uideri possit. Nō iniquus igitur hac in parte sum
meis istis perpetuis negocijs, quæ mihi hanc comperen-
dinationem attulerunt: quanquam aliàs ea satis moleste
ferre soleo. Non hic me uendito de laboribus, id tantum
dico, ludum iocumq; esse cætera, præut est in philoso-
phis uertendis operam sumere. Habent ipsi suam phra-
sim etiam in Græca lingua à cæteris scriptoribus diuer-

To. 2.

RR

sanct

ſam, & à vulgo abhorrentem, tantum abeſt ut cum Latino ſermone conueniant. Hinc eſt, quòd tam pauci philoſophos transferunt, atq; inter eos qui tranſtulerunt, pauciſſimi probentur. Nobis præter iſta incommoda id quoq; moleſtiæ fuit, quòd hic noſter Athenagoras non in philoſophicis rebus, ſed in altiſſimis Chriſtianitatis myſterijs philoſophetur, ut qui cum aggrediatur, nõ minus cum peritiſſimo theologo, quàm prudentiſſimo philoſopho negocium habeat, idq; in re grauiſſima, nimirũ deſunctorum corporũ reſurrectione, de qua cardo ac ſumma totius Chriſtiænæ religionis pendet. Nobis porrò nõ niſi unicum exemplar fuit, à doctiſſimo quidem uiro deſcriptum, ſed tamen non paucis uitijs infectum: nec mirum, non enim meliora mihi poterat tradere, quàm in archetypo inuenerat, quod unum ſuperreſſe aiunt in uniuerſa Europa. Utinam qui noſtra legent, prius Græcã inſpiciant, ut ipſi ſuapte experientia cognoſcant, quàm difficile ſit huius philoſophi linguã intelligere, atq; ubi intellexerint, ita in Latinum idioma reſundere, ut nec Græcitatũ peregrinitas, nec philoſophicæ ſpinoſitatis aſperitas appareat, ſed obuium quiddam habeat & attemperatum vulgi ingenijs. Nihil mihi tale arrogo, ſed me id conatum fuiſſe non diſſimulo: Hermolaus certè ea omnia ad amuſſim præſtitit. Hic enim philoſophos aliquot cum pauculis ſcholasticis in diatriba murmurantes, in forum & in publicum protraxit, ac luci aſſueſcit. Cæterum inter elucubrandum ſemper mihi laborem mitigauit recordatio tui, cogitanti id operis ſummo uiro deſudari, cui non minus Eccleſiæ negocia, quàm Cæſaria

farinarum rerum cura incumbunt, & feliciter innituntur. Non sensit faber, aut si sentit, siue animi ægritudine lassitudinem transmittit, cum corona principi suo excusanda eum in labore occupatum tenet. Nec Nannius eam fatigationem duram existimauit, quæ Mecœnati suo impenderetur in libello uerè aureo, & super omnium gemmarum precia æstimando. Hic enim refutantur omnia, quæ resurrectionem ambiguam faciunt. Afferuntur ea quæ incredulis hominibus uelint nolint resurrectionis fidem infigant. Non enim hic Athenagoras noster ueris similibus agit, quæ pronitatem credendi, nõ necessitatem habeant: sed omnia demonstrationibus communit, omnia inexpugnabilibus rationibus instruit, ut nihil habeat ceruicosa gentilitas quod opponere possit. Accipe igitur eruditissime & religiosissime præsul eum libellulum, qui de basi ac fundamento totius Christianitatis felicissime disceptat, ac Nannium, ut soles, tua propitiâ beneuolentiâ foue. Louanij 13.

Calendas Maias. Anno

1 5 4 1.

R R z

ATHENAGO
 RAE ATHENIENSIS, PHI-
 losophi Christiani, De mortuorum
 resurrectione, Petro Nan-
 nio Interprete.

Inibus dogmatibus & rationi-
 bus, quæ ab harum rerum uerita-
 tate pendent & fulciuntur, ali-
 quid falsi adnascitur, & cohære-
 scit. Adnascitur autem, non ex
 origine, & naturali ductu rez-
 rum, aut ex causis substatiæ, sed
 ex studio eorum, qui adulterinam sementem, ad corrum-
 pendam ueritatem, in precio & ueneratione habent. Id
 ita esse deprehendas ex ueterum lucubrationibus, qui
 huic curæ operam impenderunt, dum pariter & cum
 prioris, & cum sui seculi hominibus dissident, imprimis
 autem ex ea quæ inter ipsos opinionum tumultuatio est.
 Nullam enim istiusmodi homines ueritatem sine obtre-
 ctatione dimiserunt, non substantiam Dei, non cognitio-
 nem, non operationem, aut ea quæ istas res per seriem
 consequuntur. Imò nec pietatis depictricem orationem.
 Nam aliqui eorum planè desperant de istarum rerum ue-
 ritate. Alij pro libidine torquent: alij de manifestis dubi-
 tationem insinuant. Quamobrem puto eum qui de istis
 rebus disputaturus sit, duplici oratione opus habere, al-
 tera

tera nimirum quæ pro ueritate, altera quæ de ueritate disceptet, priore oratione aduersus incredulos & dubitantes, secunda aduersus beneuolos & ueritatis studiosos utendum existimo. Qua de causa oportet eos, qui hîsce de rebus quæstionem instituere uolunt, subinde inspicere, quid res exigat, & eatenus uerba metiri, earumq; rerum ordinem necessitati adaptare: ut non dum prima quæq; pro serie priori loco constituas, decorum uioles, & necessitatis & congruitatis respectum deseras. Vt enim ad demonstrationem & naturale consequium, priora sunt ea, quæ de rebus, quàm pro reb. disputantur: ita quando ad utilitatem referuntur, priore loco ponenda ea, quæ pro rebus, quàm quæ de rebus disceptant. Neq; enim agricola aptè potest inspergere semen, nisi purgato agro à syluestri materia, eisq; quæ sementibus bonis noxam adferunt: neq; medicus infundere salutare pharmacû ægroto corpori, nisi uitiosa prius expurgarit, aut affluentem purulentiam cohibuerit: neq; qui ueritatem docet, de ueritate loquês, persuadere potest, dum adhuc in animis inhabitat falsa opinio, quæ ipsis ueri rationibus obsistit. Quamobrem & nos quoq; cura & respectu utilitatis, nonnunquam prius pro ueritate quàm de ueritate sermonẽ instituimus: id quod in præsentiarum nõ inutile factu uidetur, dum quod necessitas exigat, ante oculos habemus, præcipuè in oratione quæ de resurrectione corporum disputatura est. Nam & hîc quoq; quosdam uidemus planè incredulos, quosdã dubitabundos, alios quoq; qui primas suppositiones, & statuminè quæstionis admittunt, æquè tamen cum illis qui dubitã.

bundi sunt animo incerto & ambiguo fluctuare: deinde
 patiuntur istam animi fluctuationem sine ulla quam ex
 rebus ipsis deriuare possunt dubitandi occasione. Nul-
 lam enim causam allegare possunt, saltem uerisimilem,
 cur aut dubitent, aut hæsitent. Id ita esse, hoc pacto con-
 sideres. Siquidem omnis credendi difficultas nõ temerè
 ex futili nulliusq; iudicij opinione nascitur, sed ex uali-
 da causa & uerisimilitudine plurimum munita. Tum ca-
 uim incredulitas rationem iustam habet, cum ipsa res de
 qua non creditur, quiddam incredibile continet. Nam
 rebus quæ dubitandi causam non habent non credere,
 eorum hominum est, qui sano iudicio in discutienda ue-
 ritate minimè utuntur. Decet igitur qui resurrectionem
 non credunt, aut ambigunt, non ad id quod ipsis temerè
 apparet, aut quod nepotibus & luxuriosis opinari gra-
 tum est, sententiam suam dirigere, sed in excutienda con-
 templandaq; huius dogmatis ueritate, aut nullã causam
 assignare hominum creationi, quod facillimum refutatu
 est, aut omnia creata Deo auctori imputare, atq; inde
 edocere resurrectionem ipsam nulla ex parte fidem me-
 reri. Atqui illud facient, si ostendent Deo aut uoluntatè,
 aut facultatè restituendi mortui dissolutiq; corporis de-
 esse, ut illud rursus consolidet & couniat, ad hominis ue-
 teris formam instaurandam. Quòd si illud probare ne-
 queant, desistant ab ista impia incredulitate & blasphem-
 e matione nefaria. Verùm quòd falsa dicturi sunt, siue deũ
 allegent non posse siue non uelle, ex sequentibus appare-
 bit. Impotentia enim alicuius inde deprehenditur, si aut
 ignoret quod faciendũ sit, aut si norit, imbecillior sit ui-
 ribus

ribus, quàm ut probè efficiat. Qui enim ignorat quid faciendum, is neq; conari, neq; perficere quicquam potest, earum dūtaxat rerum, quarum notitiam nullam habet. Qui autem cognoscit quid faciendum sit, & quomodo, & unde id confici possit: uires autem aut omnino nō habet, aut non sufficientes habet ad rem exequendā, quam probè intelligit, is si sapiet, suasq; facultates inspiciet, aut non tentabit, aut ubi incircumspectè tentauerit, sine operis destituetur. Atqui neq; possibile est ut deus ignoret, uel ex parte, uel ex particula naturam corporum resurrectioni destinatorum. Neq; enim latere potest, quò singula ex tabidis membris abierint, & quæ in se elementorum partes putrefacta receperint, & in cognatam naturam admiserint, tametsi omnino apud homines id quod rursus uniuersitati elementorum affusum est, insecernibile uideatur & indeprehensibile. Cui enim ante cuiusq; rei procreationem ignota non erat futurorum elementorum natura, ex quibus corpora suum ortum traxerunt, neq; partes elementorum incognitæ fuerunt, ex quibus decerpturus erat quod placeret ad humani corporis cōstitutionem, abundè manifestum est neq; eum ignoraturum, quò singula recedant, quæ ad perfectionem operis assumpsit, ubi integritas illa dissipata fuerit. Quantum enim ad rerum nostrarum ordinem aliorumq; negotiorum dijudicationē maius est, ea quæ nōdum sunt præcognoscere, quantum autē ad dei maiestatem eiusq; sapientiā, ambo ista naturalia, & ex æquo facilia sunt, & nōdum nata præcognoscere, & resoluta dinoscere. Atqui uires dei sufficere ad corporū restitutionem indicat uel

ipsorum procreatio. Si enim corpora, cum non essent, condidit, eorumq; principia unde originē trahunt, procreauit, etiam quomocunq; dissoluta, cum eadem facilitate instaurabit. Id enim illi æque possibile est. Neq; inde hæc ratio labascet, siue ex materia originem rerū deducant, siue ex elementis, ut principijs omnium corpora constituant, siue ex semine. Cuius enim est potestatis à sua conditione informem materiam transformare, nullaq; figura indutam multis & diuersis uultibus exornare, & partes elementorum in unum cogere, & semen quod unum est & simplex, in multa diuidere, & quod inarticulatum est, articulis distinguere, & uitā dare rei inanimatæ: eiusdem quoq; potestatis est, & quod dissipatū est cōnire, & quod iacet surrigere, & quod mortuum denuò uiuificare, & corruptibile mutare in incorruptibilitatem: eiusdem autoris fuerit, & eiusdem potestatis & sapientiæ, id quod discerptum est à multitudine omnigenarum bestiarum, quotquot istiusmodi corpora inuadere solent, aut inde satietatem colligere, ab ipsis separare, rursusq; adiungere suis membris & partibus, siue illa antea in unam bestiam, siue in plures abcessere, siue inde in alias atq; alias abiere, siue cum illis ipsis extabefacta ad initiales origines rediere, prout naturali putrefactione resolui solent. Quod scilicet uiros eruditione admirabiles uisum est plurimum perturbare, qui uulgi hæitationes nescio quo pacto ualidas grauesq; arbitratī sunt. Isti aiunt multa corpora miserorum in naufragijs & fluminib. piscibus escam de se præbuisse, multa item in bello oppetentium corpora, aut ex alia aspe-

riori

rioni causa alijsq; circūstantijs rerum, cū sepulturam nō adepta sint, feris ut quæq; fuit obuia in prædam cessisse. Corpora igitur ad eum modū absumpta, eorumq; membra, & partes unde constabant cum à multis beluis dilaniata sint, ac proinde ex coalescendi natura beluarum artubus cohereant, impossibile esse aiunt, ut secerniculum, aut discriminationem patiantur. Præter hæc & illud secūdum quod adhuc implicatius est in medium adferunt: in animalibus scilicet de pastu humanorum artuum nutritis, cū & ipsa uesca sint & idonea ad cibū, ac proinde in humanos uentres ingerantur, ac cum deuorantium corpore coalescant, necessariū omninò esse, ut hominis membra, quæ prius istis animalib. in escam cessere, ad alia humana corpora transire, cū animalia illa quæ hominum interea carnibus uictitauerunt, acceptas ex eo nutrimento pulpas, & thoros rursus in homines illos transmittant, à quibus deuorantur: deinde istis uerbis tragicè accumulans liberorum uel in fame, uel in insania maceratos artus, rursusq; per dolos & insidias inimicorum à parentibus deuoratos filios, simulq; & Medorum mensam, & tragicas Thyestæ epulas adiungunt, & quæcunq; uel apud Græcos, uel apud Barbaros nouo & admirando modo patratæ sunt calamitates. Ex istis inducunt ut sibi persuadēt impossibilem esse resurrectionem, cū fieri nequeat, ut eadem mēbra cum alijs atq; alijs corporibus una cōsurgant. Nam aut priora corpora constare nequire, cum eò transierint membra, ubi complementum præbent, aut si priorib. possessoribus reddantur, sequentium corpora imperfecta fore.

istiusmodi homines uidentur mihi primum conditoris
 & gubernatoris omnium non satis scire nec potētiam,
 nec sapientiam, qui singulis animalium naturis & gene-
 ribus cognatam & congruentem adaptat alimoniam,
 neq; quamlibet naturam ad cuiuslibet corporis coagula-
 tionem & mixturam transire constituit, neq; rursus hē-
 sitat in discriminādis rerum coalitarum partibus ac sin-
 gulis rebus secundum ipsarum naturam, & agere & pa-
 ti permittit, ac nonnunquam prohibet, ac omne quod
 uult & quò uult, & traicit & aufert. Præter hæc neq;
 ijdem perspectum mihi habere uidetur, uires naturasq;
 tum alentium tum alitarū rerum. Alioqui cognouissent,
 non omne quod aliūde alicui inculcatur, cibum eius na-
 turæ cognatum et idoneum reddi. Sed quædam statim ut
 complexu uentriculi recepta sint, perire uel uomendo,
 uel excernendo, uel alio aliquo pacto disficiendo, adeò
 ut ne paulisper quidem primam & naturalem sustineāt
 concoctionem, aut ullam cum altricib. rebus commixtio-
 nem. Ut igitur neq; omnino omne quod concoctum est
 primamq; mutationem suscepit, cum fomitib. corporis
 coniungitur, cum quædam per uentrem à nutritia uirtu-
 te excernantur, quædam post secundam mutationē con-
 coctionemq; iecinoris secernantur, & ad alia segregen-
 tur, quæ uim nutriendi excessere, ipsa quoq; quæ in icco-
 re mutatio est, ut nec ex toto in alimentū cedit, sed quæ-
 dam inconsuetas superfluitates excolat, ita quoque id
 ipsum quod retinuit, ad membra nutrienda nonnun-
 quam in aliud quippiam conuertit secundum uim cuius
 quod prædominatur, aut superabūdat, quod aut corrū-
 pere

perire sibi quod proximum est, aut in sui naturam transfundere solet. Cum multa igitur sit in omnibus animalibus naturalis differentia, ipsumque alimētum unicuique generi animantium ex natura accommodetur, & cum corpore quod inde alitur commutetur, triplex item in animantium cibis purificatio & excolatio fiat, omnino opus est perire, & trāsmitti, quo solet, aut in aliud uerti, quicquid alienum est ab alimonia & fomite alicuius animalis, ut quod commisceri & contemplari nequeat, oportetque uim nutrimenti animalis naturaliter consentire, eamque descendere per naturalia, ut sic loquar, cribra & fecernicula, & expurgatam plane naturalibus illis emūdationibus, sincerissimā reddi, ut corpori addatur: quā solam si rerum uocabulis uere utaris alimoniā uoces, ut quod abiecerit omne quod alienum est, & noxiū ad alēdi animalis constitutionem, simulque excusserit magnum illud infarctū & inculcatū pondus, quo stomachus usus est ad sui repletionem, & appetentiæ remediū. Sed hāc sincerissimam alimoniā nemo ambiget cū corpore uniri, omnibusque illius & membris & articulis implicari & coalescere, eamque quæ se ita non habet & contra naturam est, perire quidem statim si ualidioribus corporis uiribus affundatur: perdere autē paulatim eas corporis uires quas superarit, atque in prauos succos & uenenatos conuertere: ut quæ nihil familiare aut amicū alendo corpori afferat. Et huius rei maximum argumentum est, quod corpora inde uel dolor, uel periculū, uel mors inuadat, si acriori appetitu uenenatū aliquid & alienū à natura una cū cibis ingurgitauerint, quod haud dubiè

uni=

uniuerso corpori exitiosum est: si quidem quæ nutriuntur familiaribus & naturalibus rebus nutriantur, cōtrarijs autem corrumpantur. Si igitur dissidio earum rerū quæ cum natura animalium pugnant naturalis quoque alimonia corrumpitur, eaq; neq; omnia quæ corpori ad mota fuerint, nec temerè quiduis inde ad coalescentiam carnis assumit, sed illud solum quod omni concoctione purificatum, syncerum peruenerit, ideoq; alendis membris accommodum sese exhibuerit: euidēs satis est, nihil uniri innaturalium ijs animantibus, quibus is cibus & naturalis & idoneus non sit: sed uel per ipsam aliuū crudum corruptumq; deijci, priusquam in alium succū degenet, aut cum diutius inhæserit membris uel uitium, uel morbum uix curabilem gignere, corrumpentem aut ipsam naturalem alimonia, aut ipsam carnem alimonie indigam. Quod si expellatur pharmacis, aut meliori diæta, aut naturalibus uiribus superetur, non tamen sine noxa parua è corpore effluerit, ut quod nihil paratum nature adferat, ob coeundi coalescendiq; inhabilitatem. In summa si quis concedat inde summitti alimonia, adijciat quoq; id usitatum esse, quanquam reuera præter naturam sit, ut digeratur, & transmutatur in aliquid uel humidum, uel siccum, uel calidum, uel frigidū, ne istis quidem concessis futurum est, ut inde aliquid momenti fiat resurgentium corporibus, ut inde membrorū pleniorum numerum consequantur, cum nec membrum sit corporis, nec speciem uicemq; membri exhibeat, imò nec semper permaneat cum membris alendis, aut si unà consurgat cum resurgentibus membris, nihil ad usum ui-

te conferat, siue sit sanguis, siue pituita, siue bilis, siue spiritus. Non enim quo aliquando indiguerunt alescentia corpora, indigebunt & tunc, cum una cum fame & corruptione, sublata fuerit necessitas sumendi nutrimenti. Iam si usq; ad creationem carnis pertingere quis fingat istiusmodi ex cibis transmutationem, ne ita quidem necessitas coget carnem recenter ex alimonia creatam, ubi accesserit ad alterius corpus: rursus ad absoluendā prioris corporis perfectionē, quasi mēbrum aliquod ipsius emigrare, eo quod caro quæ aduentitium illud ex alieno corpore assumpsit, neq; perpetuo conseruet, neque ipsum illud aduentitium ibi stabile sit, quo peruenit, grauenq; in diuersum accipiat commutationem, cum nunc doloribus euanescat, nunc curis, mœroribus, laboribus, morbisq; extabescat, nunc æstus frigorisq; intemperijs non permutent se humores in carnem & adipem, adeo ut maneant corpora, quæ hos cibos sumpserūt id ipsum quod sunt. Cum istiusmodi contingant in carnis affectionibus, multo magis ea deprehendas in carne ex improprijs cibis nutrita, cum ea nunc quidem in molem succrescat, & pinguetudinem induat ex cibis assumptis, mox rursus id abijciat aliquo modo ac diminuat, aut una ex superioribus, aut pluribus causis, quas superius recensuimus, ita ut sola maneat ea caro, quæ colligandi, condensandi, fouendi uim habet: nimirum quæ electa sit à natura, ijsq; cibis affinis est & congenita, quibus secū dum naturam uitā coadimplet, uitæq; labores sustinet. Sed neq; ut par est, excretis ijs, de quibus locuti sumus, neq; (ut concedamus) receptis: uerum ostendi potest, quod

quod ab istis obijcitur, neq; affundi & misceri poterint: humana corpora ijs corporibus, quæ sunt eiusdem species, siue in edendo fallantur alicuius fraude, ut sensum eius rei non percipiant, siue sponte, uel ex fame, uel ex insania deuorandis sui generis corporibus sese contaminent, nisi fortasse nos lateat esse feras humana prædita, aut mixtis naturis compositas, ut partim ex hominibus, partim ex belluis constant, quales confingere solent audacissimi poetarum. At quid dicam de corporibus nulli animalium in cibum deputatis, & quæ sola dignitate naturæ honorem sepulchri obtinuerunt, cum opè fex rerum nulli animalium corpus cognatæ formæ in cibum assignauerit; licet secundum naturam diuersæ species corporibus pascantur. Quod si ostendere possunt; humanas carnes hominibus in cibum ex instituto naturæ attributas esse, quid impediti crit, quo minus mutue nostræ cædes fiant, ut in rebus à natura concessis fieri solet: atq; adeo qui istud audent dicere, dilectissimorum corporibus in usum epularum helluentur, ut magis familiaribus cibis; charissimosq; sibi commanducent. Quod si istud dictu impium, summumq; & teterrimum piaculum est, & supra omnes nefarios cibos & facinora detestandum, hominem humanos artus deuorare: deinde, si uerum est, non recipi à membris famelicis quod contra naturam est, ac rursus quod non recipitur pro cibo, cum illis corporibus coalescere non posse, quibus ex natura cibi non est, fieri non potest, ut unquam humana corpora sui generis corporibus confundantur, quibus præter naturam in cibum obtruduntur, etiam si in horum uentres

tres ingerantur, ex aliqua per quàm acerba calamitate. Resiliētia enim à ui nutritiua, eoq; disiecta, unde primū ortum traxerunt, suis quidē primordijs uniuntur ad tēpus aliquod, inde tamen rursus discreta sapientia, & potentia illius, qui omnia temperat, singula singulis decētissime coaptabuntur, siue ea igni concremata sint, siue aquis contabuerint, siue à belluis deuorata, siue ex uiuētis adhuc corpore excisa, ante alios artus cōputruerint: coeuntia autem rursus inter se eundem locū obsidebūt, ut eandem proportionem constitutionēq; corporis reddant, mortuūq; uel omnino dissipati resurrectionem, & uitam instaurent. Hæc in longum extendere nō est oportunum: confessam enim & minime controuersam indicationem habent, saltem apud illos qui serinos et belluarum ritus odio prosequuntur. Sed cum multa utilia suppetant ad præsentis negocij examinationem, primum excludi eos opto, qui ad humana opera defugiunt, eorumq; operum artifices homines, quorum opera contrita, aut tempore cariosa, aut alia ratione perditā renouari nequeunt, deinde ex similitudine inde capta ostendere satagunt, Deum aut nolle, aut si uelit, non posse cadauer extinctum uel euanidum in integrum restituere: neque secum reputant, quod per hæc pessimè in Deum cōtumeliosi sunt, dum inter se comparant uires undequaque distantes, uel potius istarum uirium possessores, & artificialia cum naturalibus in contentionem mittant. Cum istiusmodi hominibus serio agere, culpa non ualeat: stultum enim reuera est, leuibus uanisque contradicere: longè autem probabilius est, ac omnium ueris-

uerissimum, illud scilicet allegare, quod hominibus im-
 possibile sit, deo possibile esse. Si uero per hæc ipsa ut
 probabilia, aut per omnia superius excussa, ratio demō-
 strat, id possibile Deo esse, satis liquet, pro impossibili
 habendum non esse, imo neq; id à diuina uoluntate ab-
 horrere. Quod enim ille non uult, ideo non uult, uel
 quod iniustum sit, uel quod indignum sit. Porro ista in-
 iustitia, uel deprehenditur circa illum qui resurgit, uel
 circa alium extra ipsum. Cæterum, quod nemini omnium,
 quæ foris & extra ipsos resurgentes sunt, & in rerum
 natura inueniuntur, iniuria fiat, manifesta res est: non
 enim intellectuales creaturæ ex hominum resurrectione
 iniuriam acceperint: nihil enim inde illorum essentia
 impeditur, neq; hominum resurrectio illis, aut contume-
 liam aut damnum adfert, ut quoq; ne irrationalibus qui
 dem, aut inanimatis irrogare uideatur. Nō enim illa post
 resurrectionem supererunt: iam uero circa illud quod
 non est, nulla iniuria esse potest. Quod si tum ea existe-
 re fingas, ne sic quidem ullam iniuriam senserint ex ho-
 minum resurrectione. Si enim nunc cum cedunt homi-
 num naturæ, & ad eorum adhuc miseræ obnoxiorum
 usum sub iugum, atq; in omnem seruitutem adigantur,
 nullam tamen iniuriam patiuntur, multo minus homini-
 bus incorruptilibus effectis, & extra omnem inopiã,
 & miseriam cōstitutis, cum ipsa liberata fuerint ab om-
 ni seruitute, iniuriam patientur: neq; enim si loquendi fa-
 cultate instructa essent, incusarent rerum opificem: quæ
 si præter æquum infra hominum sortē collocati essent,
 eo quod in eiusdem resurrectionis participatum admit-
 teren-

terentur. Quorum enim natura æqualis non est, istis, neque eundem finem & honorẽ, qui iustus est, admetitur, maxime cum præter hanc rationem brutis illis & inanimatis nullus sit iustitiæ sensus, ac ideo nulla iniustitiæ indignatio. Cæterum ne illud quidem dici potest, quod circa ipsum hominem ex resurrectione aliqua iniuria deprehendatur. Hic enim ut ex anima & corpore componitur, ita in neutram partem uel in corpus, uel in animã iniuriam accipit: neque sapiens animam iniuriam pati dicet, ideo quod hoc modo non eam rationẽ uitæ retineat, in qua iam in præsentia agit. Si enim nunc in corruptibili & in patibili corpore habitãs, nulla iniuria afficitur, multo minus in incorruptibili & in impatibili habitãs, iniuria afficietur, imò neque corpus iniuriã sentit: si enim nunc ipsum corruptibile incorruptibilis animæ contubernio coniunctum nullam inde iniuriam accipit, multo minus tum accipiet, cum utrinque ambo incorruptibilia erunt. Porro neque illud dici potest, corpora resoluta in integrum restitui, rem esse indignã Deo. Si enim quod deterius est, mortale scilicet & patibile corpus cõdere, non indignum Deo uisum est, multo minus indignum erit quod præstantius est, & immortalitate, & impatibilitate donatum, in rerum naturam producere. Quod si per ea quæ prima ex natura sunt, eaque quæ his consequio adherent, singula quæ in questione erãt, explicata & ostensa sunt, satis manifestum est, restitutionẽ corporum extinctorum talem esse, quæ digna sit Deo, et quam uelit & possit efficere. Per hæc enim demonstrata est falsitas contrariorũ, & absurditas non credentium.

Quid enim opus est dicere de singulorum, & ad singu-
 la reciproca similitudine mutuaq; inter ipsa cohærentia
 & congruitate, quasi ea aliqua diuersitate discreta es-
 sent, ac non liceat dicere, id quod possibile sit, idem esse
 uoluntarium, & quod Deo uoluntarium, idem omnino
 esse possibile. Cæterum quod alia est disputatio de ueri-
 tate, alia pro ueritate, in superioribus utcunq; dictū est,
 nec non quibus discriminibus altera ab altera differat,
 & quando, & apud quos utilitatem habeat. Nihil tamē
 impedierit communis securitatis causa, serieiq; gratia,
 quo dicta cum dicendis cohæreant, ab illis ipsis, ijsq; af-
 finibus denuo exordium facere: decet enim hoc secundum
 naturam principatum habere, illud autem satellitis uice
 principi suo uiam facere, & præuio cursu omnia impe-
 dimenta & prærupta tollere. Nam disputatio de uerita-
 te cum necessaria sit omnibus hominibus, & ad tutelā,
 & ad salutem princeps consistit, & natura, & ordine,
 & ueritate: natura quidem, ut quæ rerum cognitionem
 adiuet: ordine, ut quæ in istis & simul cum istis exi-
 stat, quorum iudicium & notitiam promit, utilitate ue-
 rò, quia cognoscentibus & addiscentibus ipsam, tute-
 lam simul & salutem conciliet. Disputatio autē pro ue-
 ritate, natura & potentia inferior est, minus enim est fal-
 sitatem redarguere, quàm ueritatem stabilire: ordine
 quoq; posterior est. Nam contra falsa opinantes uim
 suam exercet, falsa autem opinio, ex secunda quasi semē-
 te & corruptione agnascitur. Verum quanquam ambo-
 se ita habeant, præponitur subinde illa et utilior existit,
 ut quæ tollat & præpurget obturbantem incredulita-
 tem,

tem, uel recentem dubitationem, uel falsam opinionem. Ad unum tamen ambæ referuntur finem: tendunt enim ad pietatem, tum ista quæ falsum reuincit, tum illa quæ ueritatem corroborat, non tamen omnino idem sunt, nã ista necessaria est, ut dixi, omnibus credentibus, ijsq; quæ ueritatis propriæq; salutis curam gerunt: illa nonnunquam quibusdam in rebus; & apud quosdam fructuosior est. Hæc quidem summam dicta sunt, ad memoriã superiorum uerborum seruandam. Nunc autem ad propositum redeundum, ostendendumq;, uera esse quæ de resurrectione dicuntur, idq; ex ea causa, secundũ quam, & per quam primus homo eiusq; posteri nati sunt, et si non eodem modo creati sunt. Deinde ex communi hominum omnium quatenus homines sunt, natura. Deinde ex conditoris super illos iudicio, quod de illis faciet, prout uixerint, quod iudicium nemo dubitauerit, quin iustissimum futurum sit. Cause autem ratio in hoc consistit, ut exploremus, utrum temere & frustra homo, an ob aliquam rationem factus sit. Si ob aliquam rationẽ, utrum ut uiueret perseueraretq; in sua ad quam ex natura genitus erat uita, an ut aliquem usum alicui de se præstaret. Quod si ob usum aliquem creatus sit, rursus an ob conditoris utilitatem, an alterius rei quæ ad conuersionem pertinet, eiq; maiori curæ est, quàm homo. Hic quædam etiam uulgari & simplici indagatione in rebus cõtemplandis utentes, inuenimus, quod quicumq; mentis cõpos est, & rationali iudicio ad agendum moueri, nihil eorum quæ ex proposito destinat, temere facit: aliter enim id instituit sui ipsius gratia, aut alterius cui studet.

aut ipsius rei quam fecit amore & propensitate naturali inductus: ueluti (adhibebimus enim similitudinem, ut propositum nostrum euidēs fiat) edificat homo domū, idq; ob suum ipsius usum, construit item camelis alijsq; animalibus, quorum ope indiget, congruens tectum, nō ad suum usum ut uidetur, quanquam extremus finis ad ipsum referatur, sed secundum continuam & proximā causam, ad usum illorum quorum curam gerit. Liberos autem creat, non ob proprium suum usum, non ob usum alicuius suorum, sed ut sint, & superstites maneant, qui ab eo creati fuerint, quatenus liceat, & possibile sit, suæ morti nepotum successione remedium adhibens, & hactenus sese credens mortalitatem exuere. Cæterum ista quidem ad istum modum ab illis fiunt. Deus uero nec hominem temere condiderit, cum sit sapiens, sapientis enim opus nullum temerarium, neq; ob suū usum & necessitatem: nullius enim indiget: quod autem omnino nullius indiget, nullū usum captat ex rebus à se creatis, neq; ad gratiam ullius suorum operum hominem fecerit: nihil enim eorum quod ratione & iudicio utitur, siue id magnum siue paruum sit, creatum est, aut creabitur ad alterius usum. Illa enim tantummodo creantur ad suam ipsorum uitam incolumitatemq;. Neq; ratio inuenit aliquem alium usum, cur homines gignantur, quando quidem immortales extra omnem indigentiam cōstituti sint, nullamq; opem ex hominib. ad tutelā suæ naturæ requirant, bruta omnia subiecta sint, singulaq; sui usum hominibus ad quem nata sunt de se præbeant. Non autem ex natura hominib. utantur: fas enim neq; est, neq; fuit, im-

pera

peratricem & dominatricem creaturā deicere adusum inferiorum, aut quod rationale est, irrationalibus ad imperium inidoneis subiugare. Quamobrem si neq; sine causa, neq; temere, aut frustra creatus est homo, nihil enim quantum ad Dei intentionem inter opera eius temerarium, neq; item ob conditoris aut rerum cōditoris utilitatem, satis liquet, quod inspectu primariæ & uniuersalis rationis hominem Deus creauerit, ob seipsum suamq; & bonitatē & sapientiam, quam facile in omnibus creatis perspicias: quod si propinquiorem coherentemq; ipsis creatis hominibus causam explores, deprehendes ideo hominem natum esse, ut uiueret. Non autē uita eiusmodi, quæ paulisper calesceret, mox deinde in perpetuum extingueretur. Reptilibus enim existimo, uolucris item & natatilibus istiusmodi uitam attribuit Deus: illis autē qui illius imaginem in seipsis circūferunt, unaq; cum ea mentem rerum creatricem possident, iudicijq; rationis instructi sunt, perpetuam diuturnitatē assignauit cōditor, ut suo creatore cognito, eiusq; potētiam & sapientiam legibus iustitiæq; imitantes, unā cum illis uirtutibus feliciter in æternitate perennent, quibus superiorem uitam cum adhuc incorruptilibus & terrenis corporibus agerent, corroborauerunt. Quæ enim alterius gratia condita sunt, deficientibus illis, quorum gratia condita sunt, merito & ipsa deficiunt, neq; frustra permanserint, quoniam non est in rebus à Deo creatis frustraneæ ociositatis locus. Quæ uero ideo creata sunt, ut sint & uiuant, ipsa hac causa cum natura eorum coherentem & implicitam cum eis solummodo id exigat, &

requirat ut sint, fieri non potest, ut unquam in se ullam vim admittant, qua prorsus extinguantur. Porro cum ista causa ex perpetua essendi ratione intelligatur, in eoq; consistat, necessum est, incoluine manere illud animal, quod ita natum fuerit, agereq; & pati quæ ipsius naturæ sunt, ambabus illis rebus unde constat, quod suū est in medium conferēibus, ita ut anima existat & permaneat æquabiliter in sua, in qua genita est natura: est enim illa genita ut moderaretur affectibus corporis, ac quicquid inciderit decentibus iudicijs æstimet, & mensuris congruis demetiatur, corpus uero se moueat ad ea quæ sibi naturalia sunt, easq; recipiat mutationes, quæ illi à natura attributæ sunt, & inter reliquas sui euariationes, quæ illi in ætate, forma, magnitudine obueniunt, etiam resurrectionem admittat. Resurrectio enim species quædam euariationis, eaq; extrema, nec non & illa immutatio in melius, quæ tum futura est in superstium corporibus. De istis rebus tam certi quàm de illis sumus, quæ iam contigerunt, perpensaq; nostra ipsorum natura, & uitam istam indigam corruptibilemq; non ægrè ferimus, ut præsentis sæculo congruam, & perpetuitatem eui sinceram à corruptione firmissime speramus, quam non ex hominum commentis effingimus, mendaci spe nosmetipsos lactantes, sed minime uanè locupletiq; testi nimirum conditoris ipsius rationi & instituto credimus, secundum quod hominem ex anima immortalis, & corpore fecit, quemq; & mente & equitate ingenita ad conseruationem & tutelam suorum donorū, nec nō eorū quæ prudēti uitæ & rationali animæ

con-

congruunt, instruxit. Unde satis exploratum habemus, quod istiusmodi animal non ita instituisse, neq; omnibus ad perpetuam durabilitatem idoneis instruxisset, si non id quod ita creatum esset, perdurare uoluisset. Si igitur uniuersitatis opifex hominem fecit, ut prudentia in agendo uteretur, & ut factus spectator magnificentie sue, eiusq; quam ubiq; exhibuit sapientie, unã cum horum contemplatione permaneret, idq; secundum propositum & uoluntatem ipsius, naturamq; quam illi ingenerauit, certè creationis causa confirmat, credibilemq; facit æternam perdurabilitatem: perdurabilitas uerò resurrectionem, sine qua homo perdurare nequiuerit. Ex prædictis uerò manifestarium est, nimirum ex causa nascendi, creatorisq; uoluntate resurrectionem declarari. Cùm igitur talis sit causa, cur in hunc mundum homo introductus sit, consentaneum iam fuerit, ut ea dispiciamus, quæ naturali ordine superiores rationes cõsequuntur. Sequitur enim pensitato & excusso negotio, creandi causam creatorum hominum natura, creatorumq; hominum naturam creatoris super ipsis iustum iudicium, & post ista omnia, uiuendi finis. Explicatis autem superioribus, explicanda iam deinceps hominum natura, idq; uel per ueras opiniones, uel qualescunq; tandem inquisitiones. Demonstratio illa minimè erroneam dictis fidem adstruit, quæ non forinsecus alicunde exordium habet, aut ex aliquorũ opinionib. aut placitis cooritur: sed quæ ex cõmuni intellectu surgit, aut ex posteriorum ad priora consequio elicitur. Est enim illa uel de primis placitis, uel de ijs quæ sola admonitione naturalẽ intellectu

commonent & expergefaciunt, uel quæ naturaliter præ-
 mis in comitatu adherēt, naturalisq; confequētia sunt;
 oportetq; huius ordinis demonstratorē declarare, quid
 prima aut superiora reuera confequatur, ut neq; uerita-
 tem, neq; ex ueritate natam assertionem, negligenter tra-
 ctet, neq; ea quæ natura discreta sunt, confundat, aut na-
 turaleni feriem difsipet. Quamobrem conuenire arbi-
 tror illos, qui propofito argumento student, prudenter
 dijudicare uolunt, an humanorum corporum refurre-
 ctio fiat, primum difpicere rectè uim eorum, quæ hanc
 demonstrationem collatis quafi partibus conficiunt, &
 quem quæq; locum obtineāt, & quid inter ifta primum
 uel fecundum uel tertium fit, & quid deniq; ultimo or-
 dine confiflat: in iftis digerendis proponi decet caufam
 illam, cur homo creatus fit, hoc eſt, ipſius creatoris men-
 tem ſiue deſtinationem, ob quam hominem condendum
 ſuſcepit: hinc rurfus congruenter conferēda & coaptan-
 da eſt hominum natura, ut quæ ordine ſecundam ſedem
 obtineat, tum quia non ſimul de utraq; iudicari poteſt,
 tum quia ambæ coexiſtunt, & ad præſens inſtitutum i-
 dem momentum adferunt. tum quia per iftas ut princi-
 pes primariisq; atq; ex ipſo opificio Dei ortum trahen-
 tes, euidenter refurrectio oſtendatur: nihilominus tamē
 & per prudentiæ rationem huius rei fidem colligere li-
 cet. Prudentiæ rationem in hoc conſiſtere dico, ut præ-
 mia ſuppliciaq; ex iuſto iudicio cuiq; hominum pro me-
 ritis attribuantur, finisq; ipſorum uitæ reſpondeat. Mul-
 ti enim qui de refurrectione diſputationem ſuſceperunt,
 ſolo eo quod tertium eſt omne negotium conficere ten-
taue-

fauerunt, arbitantes causam resurgendi hominis pro-
 pter iudicium fieri. Illud autem perspicue falsum ostendi-
 tur, eò quòd omnes quidem resurgant, nò omnes tamen
 resurgentes iudicentur. Si enim sola iudicij iustitia causa
 resurrectionis esset, necessum uidelicet esset, eos qui ni-
 hil peccarunt, aut qui præclaras res in uita gesserunt, re-
 surrectionis expertes esse: itidem & eos, qui in prima
 ætate uitam finierunt, quod & ipsi quoq; æquum cen-
 sent, ut non ob iudicium resurrectio fiat secundum pri-
 mariam rationem, sed ob destinationem propositumq;
 conditoris, conditiq; naturam. Cæterum cum sufficiat,
 uel una causa gignendi hominis, si inspiciatur, ad pro-
 bandam resurrectionem, quæ naturali ductu rationum
 corpora dissoluta cõsequitur, æquum tamen fortasse fue-
 rit, nihil eorum refugere, quæ proposuimus, & cohæ-
 renti ordine per seriem uires efficaciatq; rationum, de-
 inde consequentium explicare, in gratiam eorum homi-
 num, qui ista suoapte ingenio perspicere nequeunt: & in-
 ter reliqua hominum creatorum naturam exponere,
 quod ipsum ad eiusdem rei intelligentiam ducit, & tan-
 tundem fidei resurrectioni astruit. Si enim uniuersa ho-
 minũ natura ex anima immortalis, et corpore pro ipsius
 creatione attemperato consistit, neq; animæ per se, neq;
 corpori seorsum Deus istiusmodi aut ortum, aut uitam
 attribuit, sed hominibus integris, qui istis ambobus com-
 ponerentur, ut ijsdem illis partibus quibus ortum ui-
 tamq; acceperint, in uiuendo utentes ad eundem com-
 munemq; finem & præmium peruenirent, necessarium
 omnino est, cum unum ex istis ambobus partibus ani-

mal conficiatur, quod & omnibus animi corporisq; affectionibus imbuatur, pariterq; & agat, & faciat, quæcūq; uel sensuum, uel rationis iudicium requirunt, ad unum finem referri omnem istarum rerum seriem, ut omnia, et per omnia, tum ortus hominis, tum natura hominis, tum uita hominis, tum quicquid egit, uel passus est, tum finis naturæ congruens ad unam harmoniam, eandemq; sympathiam decurrant. Si uerò unus est concentus siue harmonia cuiusq; animalis, ac sympathia siue cōmunio affectionum, tum earum quæ ex anima originem trahunt, tum earum quæ ex corpore proueniunt, unum in istis omnibus finem & præmium manere oportet: unus autem reuera finis erit, cum idem animal ex suis partibus constituerit, quod ipsius finis gratia futurū est: idem uerò animal sinceriter extabit, cum eadem illa ei adfuerint, partecq; illæ restituta fuerint, quibus eius integritas absolutur. Eadem porro secundum propriam unitiōnem erūt, cum dissoluta & dissipata rursus coierint ad conflationem & compositionem eiusdem animalis. Cæterum eorundem hominum instauratio necessario consequi ostendit corporum defunctorum resurrectionem: siue enim illa eadem partes inter se naturaliter uniri nequeāt, aut ijdem homines restitui, aut in pristinam naturam redire. Quod si mens & ratio data sunt hominibus ad iudicationem non intelligibilium modo substantiarum, sed sapientiæ quoq; eius iustitiæ & bonitatis qui ista dedit, necessarium est permanentibus ijs quorum gratia rationalis iudicatio data est, & ipsam quoq; permanere iudicationem, quæ istis discernendis attributa est. Hanc autem
perma-

permanere, impossibile est, nisi ea natura permaneat,
 quæ illam intra sedem suam recipit, & fouet: qui autem
 mentem & rationem intra se recipit, homo est, non ani-
 ma per se: hominem igitur oportet utroq; constantem
 in perpetuum permanere: hunc autem impossibile est
 permanere, nisi resurgat: nisi enim intercedat resurre-
 ctio, nequaquam permanferit hominum natura: homi-
 num porro natura nõ permanente, frustra anima attem-
 perata fuit corporis indigentia, eiusq; accidentijs et af-
 fectionibus. Frustra quoq; corpus alligatum est, habentis
 animæ cedens, & frena patiens, ut quæ appetit adipisca-
 tur: frustra mens, frustra prudētia, frustra iustitiæ obser-
 uatio, et uirtutis cum suis exercitatio, legumq; institutio
 ac dispositio, & ut summatim dicam, quicquid in homi-
 nibus & per homines pulchrū est. Imò quod magis est,
 ipsa hominum procreatio & natura frustranea est.
 Quòd si undiq; ab omnib. operibus dei, & ab illius mi-
 neribus exclusa est frustraneitas, necessarium est omni-
 no cum animæ immortalitate coæternam esse corporis
 perduratiōem secundum suam naturam. Nemo admire-
 tur, quòd uitam morte & corruptione interscissam per-
 duratiōem appellamus, qui non immemores sumus, nõ
 simplicem esse huius uocabuli rationem, neq; unum esse
 perdurandi modum: nec mirum, cum non una sit rerum
 perduratiū natura, unūquodq; enim pro sua natura per-
 duratiōem habet, nõ inueneris in purè incorruptibilib.
 & immortalib. parcm istiusmodi perduratiōem, eò quòd
 substantiæ sublimiorum non coæquentur cum inferiori-
 bus. Neq; in hominibus par est istiusmodi æqualem sibi,

&

& sine ulla uarietate distinctam perduratiōem requirere, ut in illis qui ab initio immortales creati sunt, & solo instituto creatoris sine fine perdurent: sed quod secundum animam ex creatione habeant sine ulla uicissitudine uariationis perduratiōem: secundum corpus uerò ex ipsa immutatione immortalitatem capiant, hoc enim resurrectionis ratio desiderat, eoq; respicientes dissolutiōem corporis, ut sequentem hanc uitam inopem & corruptibilem expectamus, & postmodum incorruptibilem speramus perduratiōem: neq; cum brutis nostrum finem, neq; cum immortalium perduratiōe æquiparantes, ne per imprudentiam hac in parte hominum naturam & uitã adæquemus, quibus minimè conuenit. Non igitur stomachadum est si qua inæqualitas spectetur circa hominum perduratiōem: neq; ubi segregatio animæ à corporeis membris & partium dissolutio continuam interfecat uitã, desperare oportet de resurrectione. Neq; enim postquam sensualem uitam interscindere uidentur, in quiete oboriētes naturaliter sopitiones sensuum, nec non & naturalium uirium, idq; ad certa temporis interualla dormientibus hominibus, & quodam modo reuiuifcentibus illud ipsum recusamus uitam ducere: qua de causa existimo nonnullos somnium fratrem mortis appellitare, non quòd genus utriusq; indicare uelint, quasi ex iisdem maioribus & parentibus sint nati: sed quòd similia accidant sopitis & defunctis, ratione quietis ocioq; sensuum, quum nihil intelligunt de rebus presentibus, aut quæ tum fiant, imò nec seipfos esse, aut uiuere sentiant. Si igitur humanam uitam tanta inæqualitate

litate

litate à natiuitate ipsa usq; ad dissolutionem refertam et interruptam omnibus illis, quæ superius enarrauimus, non detrectamus uitam dicere, neq; ultra dissolutionem constitutam uitam, quæ unà secum resurrectionem inducit desperare debemus, tametsi aliquãdiu interscindatur ipsius animæ à corpore recessu. Ipsa enim hominum natura primitus & secundum institutum creatoris coattributam possidens inæqualitatem, inæqualem uitam & permansionem habet, nūc somno, nunc morte interstinctam, singulisq; ætatum euariationibus, ita ut non appareant euidenter prima, cū posteriora superuenerint. Quis enim crederet, nisi rerum experimētis doceretur, in simili & molli semine tot & tantas uires esse repositas: aut quæ isthinc surgit & compingitur, tantam mollium ac magnitudinum diuersitatem latere, ossium inquam neruorum & cartilaginum, itidem & musculorum & carniū, & uiscerum, reliquarumq; corporis partium: neque enim in liquidis adhuc seminibus quicquam tale uideas: neq; in infantulis apparent, quæ adultis accrescunt: aut in adulescentia ea, quæ uirilis ætas possidet, eminent: aut rursus in uirili ætate, quæ senectus habet. Cæterum etsi ex supradiçtis quædam nullo modo, quædam obscuriter naturalem uicissitudinem hominibusq; superuenientes uarietates indicant, sciunt tamen nihilominus qui malitia aut ignauia occæcati nō sunt, quid de istis rebus iudicandum sit: primū enim requiritur ut semina spargantur, ea ubi in membra & articulos distincta fuerint, ac foetus iam effecti in lucē prodierunt, accipiunt in prima ætate præceritatem: post

proce-

proceritatem, totius corporis absolutam perfectitudinem: postmodū succedit naturali uiriū declinatio, quæ se usq; ad extremum senium extendit: tum demum defectis corporibus dissolutio superuenit. Quemadmodum igitur in hoc negocio neq; semen ulla imagine aut similitudine hominis uel uitam uel formam ostendit, neq; uita dissolutionem illam præiudicat, qua se compago in prima elementa dispersura est, series tamen ductusq; naturalium euentuum fidem conciliat ijs, quæ pro sua apparentia & uultu nullā fidem admittere uidentur: ita quæ multò magis ratio indagine naturalis consequentiæ ueritatem inuestigans resurrectionem corroborat, quæ multò certior est, quàm experientia ad comprobationē eorum dictorum, quibus paulò ante fidem resurrectioni conati sumus astruere, idq; ideò, quia omnes cõgeneres sumus, ut eodem exordio nati, exordium enim nobis ex primorum hominum procreatione, quos deus condidit. Sed alij ex ipso unde nati sunt exordio ad fidem corroborantur, alij ducem naturam hominumq; uitā sequentes, ex diuina aduersus nos prudentia fidem capiūt. Causa enim secundum quam & ob quam nati sunt homines coniuncta nature hominum ex opificio conditi hominis uim suam obtinet. Cæterum iustitiæ ratio, secundum quam iudicabit deus homines uel bonæ uel malæ uitæ, ex horum fine uires trahit, inde enim nascuntur: pendet tamen magis ex prouidentia. Cū igitur ostensa & probata sint à nobis quantū licuit, quæ primi ordinis erant, ostendamus quoq; quæ deinde sequuntur: loquor autem de premio uel supplicio, quod pro meritis cuiq; homi-

num

num ex iusto iudicio attribuetur, & de fine qui ad humanam uitam correspondebit: uerum id ita fiat, ut ea præcedant, quæ naturaliter prioris loci sunt: primumq; tractemus de iudicij ratione, quæ uerba ideò loquimur, quòd nobis curæ est fundamentum ordoq; institutæ disputationis, & quòd oporteat eos, qui deum admittunt ut conditorem huius uniuersitatis, illius ipsius sapientiæ & iustitiæ attribuere omnium rerum custodiam & procurationem, si modo fundamento cõstituto ac principijs semel admissis inherere uelint. Porro cum huius opinionis sint, æquum est, ut nihil existiment neq; terrestrium neq; cælestium rerum cura & prouidentia destitutũ esse: sed in omnia æquè, tum quæ in aperto sunt, tum quæ latent, in magna item & parua penetrare creatoris sollicitudinem: omnia enim quæ sunt, creatoris sui prouidentia indigent: peculiariter autem unumquodq; pro sui natura, & ad quod conditum est. Non enim existimo ambitiose singulatim explicandum & diuisionibus distinguendum, quid cuique naturæ conueniat: homo certè de quo sermo institutus est, ut famelicus alimento opus habet, ut mortalis prolis successione, ut rationalis iudicio. Indiget autem iudicio ut legitime ad uictum & successione incumbat. Neccessum est autem uictu & successione ad id quod utroq; compositum est pertinente, ad illud idem quoq; iudicium pertinere: uoco autem utroq; compositum, hominem ex anima & corpore constantem, atq; istiusmodi hominẽ omnium quæ agit, reũ fieri, ut pro illis uel præmium, uel supplicium recipiat. Quod si contra id quod utroq; compositum est, pro factis ipsius

senten=

sententia iusti iudicij profertur, fieri non potest, ut anima sola talionem referat eorum, quæ cum corpore gessit. Nam ipsa per se non tangitur peccatis, quæ per uoluptates corporales uel cibos uel cultus perpetrantur: neque item corpus talionem referre oportet, ut quod legum & iudicij discrimen non sentiat, sed homo qui istis constat pro unoquoque factio iudicium accipere debet. Id autem in hac uita contingere nulla ratione deprehendas, non enim id in præseni uita legitime obseruatur, cum multos uideamus impios & omnis iniquitatis studiosos usque ad mortem malorum expertes persistere: eos uero qui omni uirtute spectati sunt, in ferendis doloribus, uexationibus, calumnijs, contumelijs, ac omni genere afflictionis uitam absumere: neque item post mortem deprehendere id queas: non enim iam superest id quod ex utroque constat, cum & anima separata sit à corpore, ipsumque corpus rursus dissipatum sit in ea, ex quibus conigestum fuit, nihilque iam supersit, quod uel ueterem formam, uel naturam, imò ne memoriam quidem eorum quæ acta sunt, retineat: liquet igitur id quod sequitur, nimirum quod oportet secundum Apostolum, corruptibile istud dissipatum induere incorruptionem, ut uiuificatis resurrectione mortuis, ac rursus unitis, quæ disiecta erant, aut penitus consumpta, unusquisque referat iuste ea, quæ per corpus gessit, siue bona, siue mala. Aduersus illos igitur, qui prouidentiam admittunt, & eadem principia & fundamenta nobiscum recipiunt, deinde à suis institutis & receptis opinionibus, nescio quo pacto excidunt & deficiunt, istiusmodi uerbis alijsque multò uberioribus

rioribus uti possis, si quidem ea dilatare uelis, quæ breviter & in transcurso dicta sunt: aduersus illos autem, qui de ipsis principijs controuersiam mouent, rectum fuerit aliud ante ista principium & quasi fundamentum statuere, ut interim dubitabilia fingamus & questionibus exploranda, de quibus ipsi hæsitant: num uidelicet hominum uita moresq; neglectui dati sint, ac crasse terrarum umbræ obfundantur, quæ ignorantia & silentio inuoluunt tum ipsos homines, tum eorum acta. An quod multo certius est, existimandum, creatorem creatis rebus præsidere, omniumq; quæ sunt & fiunt, obseruatoꝝ rem factorum simul & cogitationum iudicem esse. Si enim nulla usquam de hominum facinoribus censura, nihil supra bruta possidebunt homines: quinimò ijs ipsis infelicius agent, qui affectus suos in seruitutem redigunt, & pietatem, iustitiam, aliasq; uirtutes curæ habent: pecunia contra uita & feralis optima censenda est, uirtus è diuerso stolidi res, iudicij minime ingens ridiculum, uoluptatem colere summum bonum, commune item placitum habendum est omnium & præcipua lex, id quod nequam & luxuriosis plausibile est, comedamus & bibamus, cras enim morimur. Istiusmodi enim uite finis non uoluptas est secundum nonnullos, sed sentiendi plena uacuitas. Quod si est creatori hominũ suarum creaturarum cura aliqua, & instabit ullo in tempore bonorum & malorũ facinorum diiudicatio, siue dum in præsentia uita uel bene uel male agunt, siue post mortem, dum in dissolutione & separatione consistunt. Verum neutro pacto inueuias iustum iudicium seruari posse. Non

enim boni in presenti uita præmia uirtutis referunt, neq; item mali pœnas scelerum, ut omittam interea quòd incolumi natura in qua nunc sumus, ne possit quidem mortalis natura parem sceleribus aut nullis grauib. talionem sustinere: cum enim innumeras hominum cædes alias super alias accumulatur uel latro, uel princeps aut tyrannus aliquis, fieri nõ potest, ut una morte culpas suas expiet: cum item qui nihil ueri de deo sensit, & in omni libidine & blasphemia uixit, diuina omnia despexit, leges perfregit, nec nõ & in fœminas & pueros stupris lasciuij, urbes iniuste excidit, domos unã cum suis incolis combussit, prouinciam euastauit, populos & gentes, imò intactas nationes internecione deleuit: quomodo in hoc corruptibili corpore ad talionis pœnam suffecerit, præcurrente morte debitos cruciatus, & ne ad unũ quidem scelus luendũ suppeditante mortali hac natura. Non igitur in presenti uita iudiciũ pro dignitate & merito cuiusq; ostendi potest, neq; post mortem, si quidem illa est totius uite in solidum extinctio, perdita cum corpore anima, simulq; putrefacta. Aut manet quidem per se indissolubilis anima, indissipabilis, incorruptibilisq;, sed corpus dissoluitur, nullam ulterius memoriã factorum seruans, aut accidentium sibi sensum. Extincta enim omnino hominum uita, nullus apparet hominum respectus aut cura, neq; ullum de bene aut male factis iudicium destinatum uidetur: ingruet autem denuo & inundabit, quicquid est ex legis uicis, reliquæq; absurditates, quas istiusmodi uita quasi comitũ, examen secũ trahit, & una cum ipsis impietas dei negatrix, quæ princeps & caput est

est eius uitæ, in qua sine lege uiuitur. Quod si corruptum patur corpus, & ad cognata sua ut quodq; dissolutum est, elementa recedat, maneat autem per se anima ut incorrupta, ne ita quidē locus erit iudicandæ animæ, cum non affutura sit iustitia. Nefas autem est suspicari ex deo & à deo iudicium fieri, cui non adest iustitia: non adest aut iustitia cum non incolumis māsferit, & capax iudicij qui iusta aut iniusta fecit: qui enim singula in uita egit; de quibus iudicandum est, homo fuit, non anima sola: ut summam dicam, istiusmodi ratio nulla in parte iustitiam tuebitur: in recipiendis enim rerum præclare gestarum præmijs iniuriam haud dubiè patietur corpus, eò quod particeps fuerit laborum in bonis rebus gerendis; nunc autem exors sit honorum, qui uirtuti repēsantur; ac cum uenia sæpius animæ indulgeatur: in quibusdam delictis respectu corporalis inopiæ et necessitatis ipsum corpus excidat à cōmunicatione præmiorum, pro quibus una in uita labores sustinuit: quæ quæso nō iniquum reputabitur? E diuerso si damnentur scelera, non iuste agetur cum anima: siquidem sola eorū culpam luet, quæ ad obturationes corporis, & ad suos appetitus, & motus trahentis in uita deliquit, dum nunc raptu, nūc quæ si furto abducitur à recto, nunc uiolentiori propensitate trahitur, interdum gratificandi studio, & ut abblandiatur contubernio corporis, uitijs indulget. Aut quæ quæso iniustum nō est? animā solū cōdemnari ob illa, quorum ex sua natura, neq; appetitū, neq; motū, neq; impetū habet, ut luxuriæ, uolentiæ, auaritiæ, iniustitiæ, eorūq; delictorū, quæ hac de causa fiūt. Si enim pleraq; mala fiunt;

quod homines non satis imperent tumultuantibus affectibus: tumultuantur autem ideò ut studeant, & medeantur corporis egentiae & necessitati. Horum enim causa omnia parant, ut inde ad usum & fruitionem perueniantur: nec non & nuptiae inteuntur, aliaq; negocia, quae in uita fiunt, in quibus & circa quae spectatur quicquid in laude uel in uitio est, ubi hic aequitas cum ob ea quibus praeficitur corpus animamq; trahit ad consortiũ eiusdem affectionis studio obtinendi sui usus, anima sola condemnatur: cumq; cupiditates, uoluptates, formidines & dolores, quorum immodestia omnis iudicio obnoxia est, motum trahant à corpore, peccata tamen inde manantia eorumq; supplicia in solam animã incumbere, quae nihil tale requisit, nihil tale appetiuit, nec metuit, nec passa est istiusmodi quippiam per se, qualia homo pati cõsueuit. Quinimò si non solius corporis sed hominis statuemus esse passiones, eò quòd una illi sit ex ambobus uita, nequaquam tamen eas ad animã pertinere allegabimus, cum liquidè eius propriam materiam inspexerimus. Si enim nullius omnino alimenti est indiga, nunquã ea appetierit, quorum usum non requirit, ut suam essentiam tueatur, neq; ad ea rapietur, quibus ut fruatur ex natura non habet, inìò ne doluerit quidem ob inopiam pecuniarum aut possessionum, ut nihil ad ipsam pertinentiũ. Quod si supra corruptionem consistit, nihil scilicet sibi exitiale ueretur, non enim famem aut morbum, aut mutilationem, aut truncationem, aut ignem, aut ferrum timeat, quando quidem nihil cladis, aut triste ab ijs accipere potest, cum nullũ corpus aut corporeum ulla ex parte

te

te illam attingere ualeat. Quòd si absurdum est, peculiariter affectiones animæ assignare, etiam harum poenas attribuere animabus immense iniquitatis est, & alienū à diuino iudicio. Præter ista quæ iam dicta sunt, quæ quæso non absurdum est? Virtutes & uitia ne intelligi quidem posse, seorsum in anima cõsistere: hominis enim esse uirtutes quæcūq; uirtutes sunt, persentiscimus: ut itidem & uitia uirtutibus contraria non animæ separatæ à corpore, & per se existentis dijudicamus: supplicia tamē et præmia istorum ad solas animas referre uelle. Aut quæ quæso sentias solius animæ fortitudinem, aut tolerantiã esse, quæ nec mortem, nec uulnera, nec mutilationē, nec damniū, nec contumeliosam tractationem exhorret, neq; eos, qui inde proueniunt, uel dolores, uel miseras. Aut qui rursum temperantiã uel prudētiã intelligas, ubi nulla appetētia animum ad cibum, concubitum, aliãsue uoluptates & oblectationes trahit, nihilq; uel intus obæurbet, uel foris irriter. Aut qui deniq; prudentiã imaginaueris, cum materia rerum eligendarum & fugiēdarum ad animas non spectet, quum materia delectus in rebus agendis animæ non subiiciatur, uel potius nullus ei insit motus, aut naturalis impetus ad res agēdas. Vbi autem omnino inter animas congruens iustitia siue res cognatas, siue externas respicias, aut unde, aut quibus, aut quomodo tribuent id quod æquum est, uel secundum dignitatem cuiusq;, uel secundum proportionē, nihil profecto tale est, si excipias honorem deo ab illis impartendum, cum neq; impetum, aut motum habeant, ut uel suis utantur, uel ab alienis abstineant, cum usus abstinentiãq;

in illis ternatur, quibus istiusmodi res ex natura necessariae sunt, anima contra ita nata sit, ut nihil horum requiratur: atque inde est, quod in re ita ingeniata propria membrorum functionem deprehendere nequeas. Quin illud quoque absurdissimum, leges conditas ad homines referri, poenam legum ad solas animas retorqueri. Si enim qui leges recepit, iure etiam receperit uiolatarum legum multas: leges autem recepit homo non anima sola, & equum est hominem delictorum poenas luere, non animam solam. Quandoquidem non animabus praecipit Deus, ut ab illicitis abstinent, utpote adulterijs, & edibus, furtis, rapinis, & neglectu parentum, & ab omni noxia, & iniusta alienae rei concupiscentia. Non enim praecipit, Honora patrem & matrem, animabus competit, cum ad eas istiusmodi nomina non pertineant: non enim anima animam gignit, ut inde sibi uendicat nomen parentis: sed homo hominem. Neque item, Ne adulterium facias, de animis, aut dici apte, aut intelligi potest, cum in ipsis non sint masculini aut foemini sexus: ullum discerniculum, aut coituum aptitudo, aut coeundi appetitus: ac ubi appetitus ille non sit, mixturam illam fieri impossibile est: apud quos autem istiusmodi mixtura non est, ne legitima quidem coitio nimirum connubialis reperiri potest: ubi uero connubialis coitio non est, neque illegitima, & alienae uxoris uel appetentia uel coitio (id enim adulterium est) locum habet. Neque item praecipit de furto uitando, aut nimietatis concupiscentia in animas congruit: nihil enim illis opus habent, quorum qui indigi sunt, ob naturalem inopiam uel necessitatem,

uel

uel furto uel latrocinio ea sibi parare solent, quale est aurum, argētum, pecus, aut quippiam quod ad uictum, uel cultum idoneum sit. Inutile enim est immortalī natu-
ræ quicquid indigis adeo appetibile est, quia utile. Ceterū exactior ratio illis relinquatur, qui ista diligentius cupiunt rimari, aut ardentius cum aduersarijs contendere. Nobis autē cum sufficiāt superius dicta, eaq; quæ cum istis concorditer, & quasi uno cōcentu resurrectionem stabiliunt, iisdem diutius immorari intempestiuum uideatur. Non enim cum fecimus scopum, ut nihil eorum quæ huc pertinet, omitteremus: sed ut summam subostendere remus omnib. huc conuenientibus, quid de resurrectione sentiendum esset, & ut uicorum quæ iam in presentia diximus, emetirentur alias rationū facultates eodem pertinentes. Excusis aliquo modo & examinatis quæ proposita erant, reliquū iam fuerit, rationem finis contemplari, iam ex superiorib. uerbis perspicuam & euidentē: cuiq; nulla maiore cura opus est, quā ut cæteris apponatur, ne uel per obliuionē uideatur omissa, uel susceptum argumentum et institutam ab initio diuisionem ledere: his de causis alijsq; eodem pertinentibus pulchrum fuerit, uel catenus tantum rem aperire, quod eorum quæ ex natura, aut artificio constant, suos quoq; fines & peculiare habēt, ipso modo et cōmuni intellectu id edocēte, idemq; rebus illis quæ ante oculos obuersantur, cōtestantib. An non uidemus aliū finē esse agricolis, aliū medicis constitutū: rursumq; aliū ē terra succrescētibus, aliū inde uictitantib. animalibus, ac secundū naturalem seriem, successionisq; consequentiam procreatis?

Quòd si illud euidens est, & necessum est omnino naty-
 rales & artificiales facultates eorumq; actus suum pro-
 ipsorum natura finem sequi, necessum est omnino homi-
 num finem ut peculiaris naturæ excipi ab aliorum com-
 munionem. Quandoquidem fās non est eundem finem sta-
 tuere eorum quæ carēt rationali iudicio, & eorum quæ
 secundum insitam legem & rationem agunt, uitzq; pru-
 dentia & iustitia utuntur. Neq; igitur indolētia propria
 istorum & peculiaris finis: id enim pariter inuenias in
 sensu carentibus: neq; rursus eorum quæ corpus uel ob-
 lectant, uel alunt perfructio, aut copia uoluptatum, alio
 qui præstare necessum pecuniam uitam, ac uitam uirtu-
 tibus præditam rem imperfectam esse: bestiarum enim et
 pecorum istiusmodi finis est, non hominum immortalis
 anima & rationali iudicio utentium: neq; item beatitu-
 do animæ à corpore segregatæ. Non enim alterutrius
 partis, ex quibus homo cōstat, respicimus aut uitā aut fi-
 nē, sed illius quæ ex ambab. plenitudinē & integritatē
 accipit. Talis enim est qui hanc uitam sortitus est homo,
 eiusq; uitæ necessum est esse suum proprium finē. Quòd
 si eius quod utrumq; simul est, nimirū compositi ex ani-
 mo & corpore finis statuendus est, neq; illū dum in hac
 uita agit, reperire queas, ob causas iam sæpius allegatas,
 neq; tum cum anima segregata à corpore est, eò quòd
 nihil tale censeri homo debeat, dissoluto aut penitus dis-
 sipato corpore, etiam si anima per se supersit, omnino
 necesse est in alia aliqua utriusq; partis eiusdemq; ani-
 malis recompositione & instauratione hominum finem
 apparere: idq; cum ex necessitate consequatur, omnino
 necesse

neceſſe eſt, mortuorum aut penitus diſſolutorum corporum reſurrexionem fieri: eorſdemq; homines rurfus conſitui, quandoquidem finem nõ quæmuis, neq; quorumuis hominum eſſe iubet naturæ illa lex, ſed illorum ipſorum qui in ſuperiori uita uixerunt: eorſdem autem homines rurfus conſitui impoſſibile eſt, niſi eadem corpora animabus reddantur: ut autem idem corpus eandem animam recipiat, aliter fieri non poteſt, quam per reſurrexionem. Ea enim cum fuerit, etiam naturam hominum congruens finis ſequitur: finem uerò uitæ prudentis & rationalis iudicij: non errarit ſi dicat id eſſe ut perpetuõ ijs in hæreamus & perennemus, cum quibus maximè et principaliter naturalis ratio congruit & conſentit, idq; reſpectu & cõtèmpatione eius qui eſt, eorumq; gratis quæ illi placuit in perpetuũ promittere, tametsi uulgus hominum acrius & uehementius rebus quæ iſtæ ſunt iam antea affecti, nihilq; curant, & reſpiciunt iſtiusmodi finem: non enim infirmat communem officij designationem multitudo eorum, qui à fine ipſis decoro deſiciunt & abſiſtunt, cum peculiaris aduerſus illud conſtituta ſit examinatio, ſuppliciaq; & præmia deſtinata ſint, quæ ad benefactorum uel malefactorum menſuram reſpondeant.

Athenagoræ De reſurrex. mortuorum,
Petro Nannio interprete,
Finis.

AENEAE
GAZAEI PLATO-
NICI, PHILOSOPHI CHRIS-
tiani, Theophrastus siue De animarum
immortalitate, & corporum resurre-
ctione Dialogus, è Græco in sermo-
nem Latinum conuersus, IOHAN-
NE VVOLPHIO Tiguri-
no interprete.

EXEMPLAR GRAECVM
*supeditabat nobilis bibliotheca Reip.
August. Vindelicorum.*

CLARISSIMIS VIRIS, D. HIERONYMO FROBENIO, & D. Nicolao Episcopo, typographis Basiliensibus, Iohannes Vuolphius Tigurinus S. D.

LIAS me rescribere ingressum, Viri clariss. & ijs libris, quos aliquot ante annos inchoaueram, perficiēdis intentum, è cursu ipso reuocauit uoluntas Conradi Gesneri medici nostri, atq; uestra. Cum enim is pro sua erga me beneuolētia summa ac propè singulari, Aeneae librū hūc ex illa nobili Reip. Augustanae bibliotheca sibi supeditatum, mihi describendum, anno superiore, concessisset: uosq; deinceps Philonis uestri libris quid potissimum adiungendum, ipse existimaret, rogassetis: ille ut hūc ipsum ad ueterem traductionem comparatum atq; emendatum uobis darem, me rogauit. Ego uero, tametsi mihi tunc fuisset longe alia studij ratio proposita, atque etiam in multis & uarijs occupationibus meis parum temporis superesset: tamen & illi uiro doctissimo, & de me optime merito, & uobis uiris clarissimis, praesertim praeclearam, reiq; publicae salubrem rem petentibus omnino obsequendum duxi. Ac primum quidem Graecum exemplar meum cum translatione ueteri contuli, quaeq; deerant addidi: deinceps autem cum Basileam uenissem,

tuq;

tuq; Episcopi nouam te traductionem meam, quam ueterem interpolatam malle, & mihi tunc dixisses, & deinceps Tigurū reuerso, tuis ad me literis significasses: etiā in eo ipso, ut ne tibi roganti deessem, operam dedi. Idq; feci eò libentius, quod rerum pariter & uerborum ordo non idem in translatione ueteri seruatus esset, quem Græcus liber meus haberet: quodq; alicubi integra folia, alicubi multi uersus, interdum uerba quædam deessent. Quam me rerum confusionem digerente, desiderataq; uerba atq; folia, ad restaurandum & implendum ipsum opus adscribente: ne quis suam ueteri interpreti conuersionem uel temere mutatam, uel rebus ab ipso cōsulto prætermittis auctam, uel etiam deprauatam queretur: uestro consilio factum est, ut sua illi salua manserit, & ad meum Græcum exemplar facta conuersio noua habeatur. In qua profectò fateor, me & temporis angustia, & negocijs subinde nouis ingruentibus impeditum, non quantum uolui, quātumq; fortassis, animo magis uacuo, & à negocijs liberiore potuissim, præstitissem: ausim tamen hoc uobis polliceri, hunc iam librum, si nō elegantiore & faciliore, saltem pleniore & perfectiore factum. Nam de mea conuersione nihil quicquā dicam, nisi me studuisse, ut bona fide Græca redderē Latinis, eaq; interdum etiam facerem planiora. Quod si cōsecutus sum, non dubium est, quin optimis quibusq; gratissimum fecerim: sin aliquod, seu ignorantia, seu obliuione peccatum sit commissum, equidem admonitus & libenter agnoscam, & diligenter emendabo. Istum enim librum dignum existimo, qui & fideliter & eleganter

conuertatur. Quorum alterum ipse quidem studiis, alterum autem, ut neq; à proposita re, neq; ab authoris uerbis recederem longius, minus potui præstare. Spero tamen æquis & alienis ab inuidia animis, uel ipsa uoluntate & studio satisfactū esse. De authore uero, quis fuerit, quoq; tempore uixerit, certi nihil inuenio, sed uerisimile tamen existimo, quod Beatus Rhenanius, ex historia persecutionis Aphricæ, sub libri finem adducta colligit: eū circa Zenonis & Anastasij tēpora floruisse. Res aut ipsa, quam hoc libro docet, digna est & necessaria cognitu, his præsertim tam deperditis moribus & temporibus: quibus pleriq; mortales, uitam sic instituunt suam, ut cœlestis illius & sempiternæ uitæ, nulla neque cura tangi, neque spe & fiducia confirmati, sed hac terrena, quam præsentem habent si lauta ac quieta potiriqueant, contenti esse uideantur: quibus rursus aliqui eò proteruiæ & impietatis processere, uti sibi nostram illam, licet certissimis ac solidissimis confirmatam argumentis, de sempiterna posthanc futura uita, spem è medio omnem tollant. Præclaram igitur, & ad hæc tempora aptam, quasiq; accommodatam operam noster hic Aeneas nauat: qui non solum animas esse immortales, uerum etiam corpora, ad incundam cum animabus suis nauam, eamq; sanctam & sempiternam societatem, resurrectione docet. Ac quoniam, ut principibus artis discreti doctoribus & magistris placet, quæ ad faciendam fidem pertinent, in confirmationem & in reprehensionem diuiduntur, eundem ipse etiam docendi uiam ac rationem seruat. Axitheum enim è Syria, quæ prima diuini

nam hanc doctrinam hauserat, in Aegyptum ad Theophrastum Philosophum Atheniensem ducit, cum quo partes aduersarias defendente, ipse pro ueritate pugnet. Qua in disputatione, quoniam remotis è medio uanis ac falsis opinionibus, tanquam impedimentis, facilis ac plana ad ueritatem uia patet, Theophrasto priores disserendi partes attribuuntur: nempe ut is, quod sui erat muneri atq; officij, Philosophorum omnium, siue ueterum siue recentium, ut Heracliti, Empedoclis, Pythagoræ, Platonis, Aristotelis, Academicorum, Stoicorum, Aegyptiorum, Plotini, Numenij, Porphyrij, Iamblichi, & aliorum opiniones commemoret. Veluti quod queritur, an hic uiua prius extiterit anima, & post iterum sit uictura: utrum anima humana ex corporib. alijs in alia tam brutorum animantium quam hominum commigret: quibus ex causis accidant ijs, qui procreati sunt, perturbationes & ærumnæ: quamobrem non idem sit omnibus cõstitutus mortis terminus, uitæq; finis: multaq; generis eiusdem alia. Axiatheus autem, cui partes confirmandæ ueritatis sunt attributæ, falsas illas, quas Theophrastus retulit, philosophorum opiniones confutans, & ueras ac certas ad confirmandam ueritatem rationes afferens introducit. Eæ fixæ omnes ab optimi maximi patris uoluntate, & sapientia, & potentia deducuntur. Vel le enim hoc Deum, ut homo totus reuiuifcat, ac uel æternum uirtutis præmium assequatur, uel commissorū scelerum pœnas sempiternas luat: cum multa alia, tum uero maxime hæc ipsa, quæ in rerum gubernatione & cõseruatione cernitur, prouidentia itemq; summæ illæ do-

tes

tes homini concessæ, quasi quædam æternitatis illius indices atq; nunciæ, certissime nobis attestantur. Præstare uero opificem illum tanta sapientia, uti possis partes hominis, seu collapsas erigere, seu consumptas restaurare, seu eò unde collectæ fuerant reuersas rursus inuenire & colligere: argumēto sunt artes & scientiæ, & rerum absconditarum atq; mirabilium inuentio cognitioq; quas, ut res ipsa comprobat homines non aliunde, quam ex illo omnis sapientiæ fonte promanantes hauserunt. Eum ipsum etiam habere ex sese tantam uim atq; potentiam, ut mortuis uitam facile reddat, resq; abs se procreatas, perinde ut uelit, aut frangat, aut saluas conseruet: earum quas in cælo, terra, aquis: itemq; in rerum seminibus, in plantis, in brutis animantibus, in ipsis deniq; hominibus admirabiliter agit, rerum usu atq; obseruatione facillime cõprobat. Quas res Axitheus noster egregie persequens & compluribus argumentis & similibus, & exemplis, & euentis comprobans: tandem exclamat, minuendas atq; explodendas esse illas Philosophorum opiniones, quod eas asserendo, plus hominibus uirium atq; potentiæ, quam eorum ipsorum parenti & omnipotenti procreatori deo tribuatur. His ita ad hunc modum adductis atq; explicatis, Theophrastus ille tandem ad agnitionem & confessionem ueritatis adducitur. Quæ ueritatis proponendæ & demonstrandæ ratio, hoc ipso mihi probatur magis, quòd eadem quoq; Domino nostro Iesu Christo, illi ipsi nostræ salutis uitæq; iudici, sanctisq; eius Apostolis usurpata fuit. Christus enim hac ipsa de re, cum Sadducæis, planè prophano hominum

genea

genere, disputans, eorum argumenta primum refellit, et erroris causam in ignorantie sacrarum literarum, et uirtutis, et sapientie, dei monstrat: tum autem argumenta à natura dei petita ad faciendam fidem affert. Eandem autem Paulus Corinthijs suis scribens, uiam demonstrationis sequitur: quando initio, quæ ex opinione contraria consequuntur, absurda commemorat, et deinceps ex sacris literis pariter et ex rerum natura sumptis, ad confirmandam resurrectionis uitæque sempiternæ spem, rationes solidas affert. In quam sententiam Diuus Augustinus sub finem magni illius de ciuitate dei uoluminis multa scribit. Nec præmittendum est etiam quod Eusebius in libris præparationis Euangelicæ docet, Platoni ex Mose tantum didicisse, ut cõfiteretur mundi mutationem, resurrectionem, iudicium apud inferos fore: Ac quoniã, ut noster hic Aeneas sub finẽ sui libri scribit, ipse etiam Plato suis placitis eatenus standum dixit, dicit quis ipso sapientior adueniat: sanè quæ Plato confessus est aliquando futura, cum iam ipsa Dei patris sapientia, Christus plenius ac melius doceat expectanda, de ueritate non possumus amplius dubitare. Eodem referendum est etiam quod Athenagoras Atheniensis libro peculiari, et Lactantius in Institutionibus, ex Cicerone et Sibyllis docent. Ex quibus omnibus multisque alijs, quæ, ut ne sim longior, prætereo, perspicuum fit, quantum sit huic libro tribuendum, quanti que referat eum ad fidem Græci codicis emendatum, et restitutum, et iterum in lucem editum esse. Vobis autem, uiri clarissimi, hunc ãme in sermonem Latinum iterum conuersum, eò mittit

& dedico: quòd eum uos in illa celeberrima & optimo-
 rum librorù feracissima officina uestra, iam antea quo-
 que editum, quasi proprium possidetis: quod uos soli cū
 paucis, non modo religionem, theologorum ueterū edi-
 tione, uerum etiam omnium artium studia, suppeditatis
 ex officina uestra libris, adiuuatis: quod deniq; me &
 ante annos sedecim Francofordiæ, & deinceps Basileæ,
 quoties isthuc ueni, summa beneuolentia complexi sem-
 per estis: ac nuper etiam Origenis libris recens editis do-
 nauistis. Quamobrem cum ego ad referendā uobis gra-
 tiam plus uoluntatis quàm facultatis habeam: hac dedi-
 catione effectum puto, ut extet uel in illo opusculo, &
 uestræ erga me beneuolentiæ, & paratæ ad remuneran-
 dum uoluntatis meæ memoria quasi sempiterna.

Valete. Datæ Tiguro. Cal. Februarij,

Anno ab orbe redempto,

M. D. LVIII.

AENEAE
GAZAEI THEO-
PHRASTVS, SIVE DE IM-
mortalitate animarum & corporum
resurrectione Dialogus.

INTERLOCVTORES,

*Axithus Syrus. Theophrastus Atheniensis.
Aegyptus Alexandrinus.*

EGYPTVS. Quonam tēdis,
& unde nobis ades Axithēe? Axith.
A Syris quidem huc aduen-
nio, & ad Athenienses contende-
bam Aegypte: sed uentus sinister
nauim uiolenter abripuit, atque
interrupit nauigationem. Quō
fit ut tibi nunc adsim, Nilum quidem non autem Ilissum,
Pharum non Piræum intuens. Aegyptus. Magnam me-
hercle uento gratiam habeo, qui te ui sua actum ad ami-
cos adduxerit. Sed obsecro te, nū adhuc meministi Hie-
roclis, & eius, quam is docebat, philosophiæ: quem nos
pueri in philosophia præceptorem habuimus: quando
nobis hoc ipso, quod mutuū amaremus, per multos am-
icos conciliabamus? Ego uero haud scio an unquam tan-

VV 2 topere

topere doluerim, quàm cum ipse multa ac uaria sapientia repletus & excultus hinc ad Syros tuos discedēs. Ac longum quidem tempus hoc est: sed tamen amorem in te meum haudquaquã interruptit, magisq; in eodẽ ipsum, quo te discedente fuit, uigore cõseruauit, utut multis annis te nec uiderim, nec uisurum unquam sperauerim. Igitur mihi bona quædam fortuna ad id, ut in conspectum meum mihi reddere, nũc adiumẽto fuit: teq; mihi tantopere petitam prædam, optima uenatrix ipsa, præter spem meam est affecuta. Axith. Iam uero cum ea, quam dicis, fortuna consentit, nec sinister est, sed gratiosus & amicitie nostræ amicus uentus, qui amicum amico trãsmiserit. Verum dic mihi nũc adhuc sint apud uos aliqui, qui perinde ut Hierocles præceptor noster consueuerat, philosophiæ mysteria doceant? Et utrum eorũ scholas adeant nobiles aliqui & boni adolescentes, cuiusmodi erat Protagoras ille Lycius, qui mihi ætate quidẽ par atq; æqualis fuit, sed me uenustate & ingenio longe superabat. Aegypt. Olim quidem uigebant hic præclara illa humanitatis studia, uerum iam periere prorsus & dissoluta sunt. Nam qui in numero discipulorum sunt, ij prorsus abhorrent à discendi studio: qui uero doctorũ personas suscipiunt atq; gerunt, ij docendi uiam ac rationem prorsus omnem ignorant. Orchestra quidẽ & circus abundant hominum frequentia ac turbis: at philosophorum auditoria & Musis sacra loca sunt in uastam atq; asperam solitudinem redacta. Axith. Eadem ipse quoq; suspicatus Aegypto præterita Athenas contendebam, exploratum uidelicet, an sapiēs aliquis apud Athe-

nien=

nienses superesset. Id enim uelim ab eo sciscitari, quod et apud priscos & apud nostros homines sæpe & multū in quæstionem uenit, at adeo dubium & incertum fuit, ut de eo aliter atq; aliter sit disceptatum. Aegypt. Habes hic, ô amicum caput, ipsas Athenas, ni malis arcem, aut propugnacula, aut naualia, quàm sapientem uirum uidere. Appulit huc ad nos magna Athenarū gloria, Theophrastus, & tertium hic iam agit diem. Sed agedum ipsum accedamus. Ab illo disces quicquid rogaueris: sin minus hoc, disces tamē illud ipsum ab homine ne queri quidem oportere. Neq; enim fieri potest ut uel Athenis uel usquam alibi Theophrasto sapientiorem hominem nancisci queas. Axith. Diuinum quiddam ac sane quàm auspiciatum narras: quando penes Nilum philosophiam Atticam inuenio, ac propterea, ut hanc discā, immensa maria percurrere non necesse habeo. Sed eamus ad illū, iam enim effecisti me Theophrasti illius amantissimū. Aegypt. Venio Theophraste, mecum adducēs Axitheū illum, quasi quendam riualem meum, qui philosophiæ studia perinde atq; ego amplectitur. Theophrastus. Veteris amici loco mihi sanè fuerit hic Axitheus, quando philosophiæ studio ducitur. Hæc enim & præclara, & rara quædam res est: quippe quæ Athenis, qua in urbe quondam illustris fuit, iam prorsus est obscurata atq; in nihilum redacta. Axith. Igitur frustra Athenas ferebar, si nemo, quæadmodū ipse aperis, isthic superest, qui ad propositam quæstionem quamq; possit respondere: minimeq; frustra nauigationem interrumpi meam, quando mihi ceu deo ad philosophiam duce, præcipuum Athe-

nienſium uirum ad fluenta Nili reperio . Sed quaſo te, quoniam dicit Aegyptus, nō poſſe me ex quoquā melius quod uelim, quā ex te cognoſcere: an ne mihi licet, quacunq; de re liberit te percontari? Theoph. Quin percontare, ſiquidem mihi uelis gratum facere . Neq; enim quiſquam multis iam annis noui quicquam ex me quaſiuit. Axith. Perbeati nobis uidemur eſſe, quibus datur & diſcere, & hoc ipſo quod diſcere uolumus, doctori gratum facere. Igitur quaero, num hic uiua prius extiterit anima, & poſt iterum ſit uiſtura: an etiam peracto uitae praſentis curſu, rebus humanis ſoluta ac libera ſit futura. Theophr. Et uixit antea, & eſt omnino iterum uiſtura, ſiquidem uerum eſt quod ſapientes priſci traderunt. Axith. An ſtatuſ eandem animam in humanā hanc uitam iterum atq; iterum deſcendere? Theophr. Sanē quidem hoc ipſum dico, niſi tu quid ſapientius proferas. Axith. Sed eſt ne ſua ſponte, an neceſſitate quadā acta reſitura? Theophr. Ego tibi ueterum arcana, quaſi in ſacrario quodam ſedens, pandam . Heraclitus igitur, qui idem ſucceſſionem eſſe neceſſariam uoluit, animam ſurſum & deorſum ferri ſtatuit . Eſſe etiam aiebat immodici laboris apud ſuperas eodem ſubinde loco fatigari, & cum Dijs habere commercium, eorumq; imperio ſubijci. qua de cauſa non ſolum quietis & ocij deſiderio, uerum etiam libertatis ac dominationis ipſe excitatam animam diſtitabat à ſuperis in terras deſcendere. Ab hac autem opinione deterret nos Empedocles, qui dicit lege cautum eſſe, ne quae peccatorum aliquorum res ſunt animae, poſſint inde deſcendere: nimirum ad id
ipſum

ipsum sensim accedens quod Pythagoras etiam subobscure significauit. Proauus autē noster Plato multa præclare de anima differuit. ac de hac eius siue motu siue incessu multa cum dicat, non ubiq; eadē dicit. Et in Phædone Socrates quicquid sensum habet, honore omni quasi exspoliat, & eam quæ est animæ cum corpore coniunctionem sic reprehendit, ut animam quasi uinculis constrictam, atq; in corpore quasi in quodam tumulto sepultam conqueratur: tum uetus illud quasiq; mysterij loco habitum dictum probet, ὡς ἐν τινὶ φρουρᾷ ἐπειδὴ ἀφικόμεθα γέγοναμεν: Id est, Quasi in quodam carcere, postquam huc uentum est, fuimus. Quod Empedocles αὐτρον, Plato uerò in lib. De repub. νόμιον appellarunt. Quod deniq; anima hinc emigrat, id aliud nihil esse ait ipse, quàm uinculis solui, & ex antro effugere. Aliàs autem in Phædro Socrates dicit, se uideri animas quasi pennis sensim nudatas descendere: ac nonnullas pennis iam diffluentibus grauatas eousq; descendere, dum corpori aliquo cōiunctæ consistant. Atq; hæc sit eius in terras descensus causa. Post euolutis aliæ quot temporis partibus, ferunt eam iterum eodem ascendere, quo quidem eam tanquam in iudicium atq; ad pœnas mittunt. Quin uolunt etiam eam & sorte & fortuna, & necessitate trahi. Verum ad hunc modum illo animæ in corpus descensu uituperato, eum, qui Timæus inscribitur, librum deinceps componens, sententiam mutauit, quando animæ in corpus aduentum illum magnis laudibus uehit, & mundum hunc admiratur, eumq; beatum Deum appellat, & animam quæ in ipso apparuit

multa salute impertit, ac peramanter appellat, ut quomodo
 ab optimo maximo opifice datam credat, idque ab omni
 hominum genere credi postulat. Illud ipsum enim quod
 uniuersum appellatur, etiam mente praeditum sit necesse
 est: quippe quod citra animam non potuerit fieri perfe-
 ctum ac suis partibus omnibus absolutum. At hoc ipsum
 ut perfectum sit ei quod uniuersum dicitur, anima cu-
 iusque suppeditat, quando id quod sensum habet, et solet
 excitare, et complecti, et exornare, et loco suo collo-
 care: nempe ut hoc requirenti opifici ipsa sua sponte sub-
 seruiat, ac ne pulchrum hoc opus eius maneat imperfe-
 ctum, facit. Voluit enim rerum conditor quae in illo qui
 mentis et rationis compos est, mundo iam ante extite-
 runt, in hoc nostro, qui sensibus est expositus, atque co-
 ram cernitur mundo demonstrare. Atque haec quidem Pla-
 to. Aristoteles autem eius discipulus diuersum sentit, et
 animam, excogitato nouo nomine, *συνεχέειαν*, id est,
 continuatam quandam et perennem motionem appel-
 lat: quam existimat materiae quasi extremam manum im-
 ponere, ac forma cum sit, simul cum corpore dissolui.
 Axuth. Equidem felicem te esse Theophraste, iudico, qui
 cum hac de re ueterum placita sint multa ac uaria, nul-
 lum eorum omnium ignores, eaque adeo perspicue tra-
 das, ut abs te ipso potius quam a priscis sapientibus in-
 uentis res oratione efferre uideare. Quin mihi uideris
 Hippiam superare memoria, et in his rebus usu atque ex-
 perientia plurimum ualere. Verum ipse quid faciam in-
 certus sum, necdum comperi, cuius partes sequi potissi-
 mum conueniat. Heracrito ne accedam, cui uidetur ani-
 ma

ma, quò defuncta suis apud superos laboribus, quietis locum aliquem inueniat, in hanc uitam quasi confugeret: an Empedocli assentiar, qui putat animam, uti peccatorum antea commissorum pœnas luat, in hanc uitam ablegari: aut Platoni potius astipuler, qui modo statuit, animam, ad exoluenda supplicia, modo dicit eandem ut illud quod uniuersum dicimus, perficiatur, idq; modo sua sponte, modo coactam: iam aliunde excitatam, iam suo ipsius motu proprio emitti. Aristotelem enim, qui nimia quadam sua atq; intemperata sapientia falsus, animarum immortalitatem è medio omnem tulit, silentio prætereo. Reliqui deinceps hoc omnes agunt, ut aliorum sententias destruant atq; conuellant: quo fit ut et alijs & sibi ipsis contrarias opiniones prodant. Theophrast. Equidem in hoc mirifice sese torquent Academicus, ut omnibus persuadeat, Platonem secum ipsum minime dissidere, ideoq; solent eius & sententias & dictiones, quocunq; placet, detorquere, haud secus ac qui diuina oracula ex animi sui sententia exponunt. At illi mihi uidetur Platonem ipsum iniuria afficere. Neq; enim quisquam aut fuit aut futurus est, qui potuerit Platone plenius ac melius, quæ uoluerit, uerbis efferre. Alij quos itidem pudet uideri diuersum quiddam ab eius sententia docere, hoc ipso quod eius defensionem suscipiunt, nouum ei crimen impingunt. Aut enim obscurus præceptor est philosophus, aut inuidia quadam agitatus mentem et sententiam suam de industria obscurauit. At neutro horum uitiorum Plato noster laborauit, magisq; hi ipsi eius interpretes ignoratione philosophiæ Platonicæ la-

borarunt. Is enim in eam curam ac cogitationem potissi-
 mum incubuit, ut Chaldaeorum & Aegyptiorum philoso-
 phiam in Græciam suam importaret: itemq; Pythago-
 ræ, & Heracliti, & Empedoclis placita in medium af-
 ferret. Itaq; dum studet efficere, ut eos qui in Academia
 philosophantur, omnium quæ sunt uspiam sapienter co-
 gitata, nihil lateat, accidit, ut aliàs aliud dicere uide-
 tur. Quale est illud, quod ab eo de materia dicitur, ali-
 bi quidem eam natam, alibi uero non natam esse. Verum
 posteri cum Platonis doctrinam multarum & uariarum
 rerum atq; opinionum cognitione perpolitam atq; or-
 natam ignorarent, idq; unice spectarent, ut nouæ alicu-
 ius opinionis excogitatione alius alium anteuenteret,
 turbas inter sese ipsi concitarunt, ac deinceps partes in
 cõtrarias sparsi, neq; Platonem neq; seipsi sequuti sunt.
 Quæ ex re dolorem maximum cepi. Axith. Egregie
 tu quidem ista profers. Ego uero multitudine & uarie-
 tate illarum opinionum perturbatus, patria amicisq; re-
 lictis, Athenas nauigandũ mihi duxi. Iam uerò ubi in te
 incidi, eam, quæ in te est, sapientiam suspicio, multoq;
 magis miror te, qui istis iam explorete cognitis, adhuc
 studeas Pythagoram, Platonem, Chaldaeos et Aegyptios
 sursum uorsum ferri solitos, sibi ipsis cõciliare. Hi enim
 istis de rebus non unum idemq; iudiciũ omnes ferunt,
 ac ne singuli quidem eadem statuunt. At pugnancia atq;
 inter se contraria dicere, non est hominis sapientis, ue-
 rum imperiti. At mihi quidem non uidetur deus huius
 doctrinæ dux esse, alioquin eadem omnes docerent. Sed
 existimandum est esse humanam quãdam sui ipsius ad-
 miratio-

mirationem atq; arrogantiam, in qua multæ eaq; inter se contrariæ opiniones uariant. Theophr. Agnosco, quod dicis, optime. Nam & Platoni ipsi placuit, uti suis decretis eatenus staretur, dum aliquis diuinius homo in terris, appareret, qui ueritatem ipsam aperiat: cui conueniens sit omnes assentiri atq; obtemperare. Axith. Rectè sanè hæc dicis. Verum dic sodes, num hoc antea aliquando cognitū atq; etiam animo reputatum fuerit. Me enim priscorum philosophorum perturbatio sanè quàm perplexum facit. Quādo eorum alij rursus in homines, alij in feras animam quasi præcipitem agunt. Theophrast. Si omnes nosse, non posses satis demirari tantam docentium contentionem. Sæpe ego quasi è sublimi specula perspiciens, solus omnia quasi cæde, sanguine, tumultu plena uidi, quæ tibi, quoniam & audire & discere multa cupis, quasi in tabula depingere minime grauabor. Aegyptijs sanè uidetur, eadē anima cum hominem, tum uerò bouem, & canem, & auem, & piscem inducere. Quæ ipsa, quemadmodum eorum fert opinio, modo ceu brutum animal, ut formica, aut camelus, humi pascitur: modo in piscem collapsa, modo in balenam seu rumbum conuersa in mari uiuit: rursus in naturam auis traducta, monedula aut luscinia apparet, & in aerem tendit: deniq; in aliud atq; aliud animantiū genus uersa, tandem peragratis omnibus eò rursus unde erat digressa recurrit. Aegypt. Hæc quæ prodigia commemoras quàm felix essem, si camelus, aut rumbus, aut monedula euaderem. Axith. Rides tu quidem Aegypte: ego uero Theophrastum intuens obstupui, quod etiam

etiam cognitis his nenijs, Aegyptiorum consuetudine et placitis nihilominus adhuc detinetur. Theophr. Ipse etiam Apollo, atq; huius filius Plato, idē Axithee, quod Aegyptij senserunt. Vbicunq; enim Apollo oracula reddit, semper ut Aegyptiorum inuentis homines acquiescant mandat. Plato uero tradit uirorum animas molles atq; effœminatas in mulieres reuiuiscere. Eas item quæ uitijs sint immersæ, in feras descendere, & cum terrestribus animantibus uictitare, cum auib. uolitare, uel cum aquatilibus coniungi & commisceri. Socratis autē cum Phædone habitum colloquium persequens, animas eorum qui ab auaritia in transuersum rapti, & ad prædā prompti semper ac parati fuissent, in miluos & in lupos transformat. Qui uerò fœdis libidinib. sese dedidissent, eos in asinos uertit. At ubi felicem illam ciuitatem constituit, Orpheum Calliopes filium, postquam à mulieribus discerptus, uitam cum morte commutasset, dum homo fugeret, cygnum euasisse. nempe ut qui musicus insignis extitisset, artē musicam deinceps etiam exerceret. Theristes autem is, qui fuit omnium, quotquot ad Ilium uenire, turpissimus, Achillem nō quidem in bello fortiter pugnando, sed Agamemnonem reliquosq; heroes cōuicijs petendo imitari consueuit, in simiam transformatus est: atq; etiamnū hominē uidetur magis imitari, quàm præstare posse. Ax. Quid igitur, ô amice, Platonis sacrorū custodes et interpretes: nihil ne in his, perinde ut solent in alijs eius placitis, subtiliter & acute excogitant, aut nomina trāsponūt, aut sententias alias alijs confundūt, nempe, ut quod ridiculum sit, sacratione aliquo mysterio te-
gant.

gāt. Theo. Prisci quidem huius sacrorum antistites, eorum quæ sunt dicta nihil suo loco mouent. quippe quibus explorate sit cognitum, Platonem, postquam Aegyptiorum discipulus extitisset, illorumq; uerbis aures impleisset: hoc ipsum, quod anima humana in omne genus animantium transeat, per omnes libros suos sparsisse. Plotinus igitur & Harpocratio, itemq; Boethus atq; Numenius, Platonis miluum, qualem acceperunt, alijs tradiderunt miluum: & lupum, lupum: & asinum, asinum: nec simia quicquam aliud est eis, quàm simia: nec cygnus aliud quàm cygnus. Et animam, aiunt illi, priusquam cum aliquo corpore coniungatur, posse eorum, quæ ratione carent, animantium similitudinem assumere: ac cuiuscunq; similis facta fuerit, secundum eius naturam ferri: deniq; etiam aliam aliud animal induere. Hos secuti Porphyrius & Iamblichus, non solum maiorum suorum philosophiam paulò altius considerarunt, sed etiam ueriti sunt de Platonis asino & lupo & miluo dicere: tum etiam reputarunt, aliam esse eius quod rationem habet, & aliam rursus eius quod ratione caret, animantis substantiam: quodq; non soleant ita solum uerte re substantiæ, uerum eadem, quæ cum primum egredierentur erant, permanere. Neq; enim ratione esse prædictum, accidēs quoddam animæ esse, quod eam modo accedere, modo deserere soleat, sed esse differentiam in ipsa substantia constanter permanentem: minimeq; fieri posse, ut ratio in naturam brutam conuertatur: nisi concedas aiunt, animali bruto hoc datum esse, ut rationem furto auferre queat. His sero tandem consideratis & et

rorem ueterum minuendum, & bruta animalia silentio prætereunda arbitrati: hominem, inquit, non in asinum, uerum in hominem asinum, neq; in leonem, sed in leonem hominem reuiuiscere. Non enim naturam, sed corporum formam transmutari: quemadmodum inscena qui personas tragicas suscipiunt, ac modo Alcmeonis modo Orestis personam gerunt. Axith. Linum leno, Theophraste, mihi uidentur illi necere, & malū remediū adhibere malo. Quid enim attinet corporis uinculis animam liberari, quæ rursus in aliud corpus immittitur. Inutilis etiam ad leuandam molestijs animam, frustra q; in medium introducta mors est. Erat enim perditissimorum hominum uita eo usq; propaganda, quoad ipsorum poenæ fuerant extendendæ. Ac si in lasciuia prouoluta anima, mille libidinibus in hac uita, haud secus ac reginis quibusdam mancipata seruiert: quæ ratio suaserit, ut ob hoc ipsum supplicio afficienda in hominem asinum reuiuiscat? nimirum ut suæ libidinis magis magisq; inseruiat: ac supplicio illo non tollatur, sed augeatur etiam & firmetur lasciuia. Atqui poena, uitioforum animæ, motuum, quasi medicina quædam existimatur, quæ coerceat, truncet, secet, et penitus excindat: non autem suscitet, inflammet, ullam materiam uitioso motui suppeditet. Id enim si fiat, perinde fuerit, ac si quis iudex hominem furti reum, non supplicio aliquo affici, uerum in sacram ædem ingredi, & inde, quicquid libeat, abripere iubeat: tum quoniam furti reus est, ut habendi studium satis superq; expleat, etiam dona dijs suis spensa auferenda præbeat. Iam turpis aliquis puerorum

attica

amator, qui consuevit florentem adolescentium ætatem corrumpere, fiat iterum ipse puer formosus, ut eadem ipse patiatur, scilicet. Alius sit adulter, & in mulierem conuertatur, ut adulterio prorsus infamis efficiatur.

Aegypt. Heu quàm absurda narras: sic enim pœna sceleribus irrogata, ad scelerum omne genus homines, ceu leno quispiam prostitueret. Axith. Sanè, cùm iubeant doctissimus ille Porphyrius, & numine afflatus Iamblichus, id quod in nobis est ijs, qui sunt apud inferos, iudicibus remittere, & illas humanis delictis pœnas irrogare. Atq; hosce ut sequamur, Theophrastus uolet scilicet. Theophr. Minime uerò isthuc amplius uelim Axitheæ: nam neq; Syrianus, neq; Proclus hos sequuntur, uerum proprium quiddam ac nouum excogitarunt.

Axith. Quid uero id est Theophraste? Theophrast. Animam eam, quæ semper ad rapinam prompta sit & parata, non in miluum conuertunt illi: quando sit absurdum eam quæ ratione sit prædita, in id quod ratione caret, traduci: tum neq; in milui similem hominem transmittunt, quando sit absurdum, pœnam maioris auaritiæ causam fieri. Sed docent illi, miluum quidē habere suam ipsius animam, eamq; ratione destitutam: humanā huic alligatam, adhaerentem, unā uolitantem. Atq; hæc est supplicij illius forma ac ratio. Axitheus. Recentius quidem inuentum hoc est, sed multo magis ridiculum: Quod si ita sit, formicam Vlysses sequetur, qui rei familiaris gubernatores prudētes & industrij sint ambo: uespæ Hector alligabitur, cùm ornatam galeam habeāt & bellicosi sint ambo: itemq; rana & Cleon unā uitam agent

agent, quando eundem ambo clamorem edunt, sicq; illè quasi lapidem cèruici alligatum trahet. Impudentia enim utriusq; est insigne. At formicas, uespas, ranas esse duplices nos hactenus latuit. Neq; enim sine corpore, uel eorum qui sequuntur ea, quisquam sequitur: si quidem sequatur, quando quidem non puto te statuere, corpore liberum ac solutum esse cum, qui supplicio sit afficiendus. Theophr. Minime uero. Axith. Vtrum igitur intra formicam Vlysses quasi còclusus occultitur, an ex aliquo eius pede pendet, uelut ex ariete apud Cyclopem. Et quo liberit formicæ trahitur? Sed quid tu rides Aegypti? Aegypt. Quis non rideat tam fabulosas narrationes eorum quod præ summa arrogantia ueritatis sensum nullum habent? Axith. Age enim si stirnorum turmam aut gruuum cum clangore & strepitu uolantium uideas: fortasse dicas eos esse qui in scena personatos exercitus ducunt, aut eos, qui iniuria alios afficere, tumultus excitare, petulanter agere consueuerunt, iam mortuos huiusmodi auibus alligatos unà cum ipsis strepere & clamitare, easq; quocunq; sequi oportere. Iam si quis has aues captas mactet, earum ipsarum mactatio præstabit animabus certum quoddam ex his uinculis efugium. Etenim ea, cui astrictæ erant, anima còsecta atq; sublata, ipsæ quoq; liberentur necesse est: quando quidem haud statuunt etiam brutam ac ratione carentem animam esse immortalem. Quid autem si piscibus illæ coniunctæ fuerint, diuesq; sit ac plena piscatorum sagena: an non illæ se supplicio suo liberatum iri cum risu excipient? Nam piscium captiuitas, animabus existit liberatio

tio: & piscium uenatio, est humanis animabus libertas.
 lum & apum ministri deficientibus apibus tale quiddam
 machinantur. Bouem arcta domuncula conclusum fusti-
 bus tantisper cædunt, dum animam exhalet, qui si ita mi-
 serabiliter isthuc prostratus iaceat, illi ita accurate, ut
 nulla ex parte uel leuis aura penetret, clausis ianuis, di-
 scedunt: tum præteritis diebus quadraginta, ianuis rese-
 ratis, bouem quidem putrefactum, at eius unius loco in-
 numerata animalia circumuolantia reperiunt. Apum e-
 nim, quæ ex boue sunt enatæ, & instar uuarum passa-
 rum iacentes, alas mouent, domus tota repente facta est
 plena. His apum ac mellis administri sumptis atq; cura-
 tis mellis opus non sine bona fruge aggrediuntur. Iam
 quæro, num hæc una bouis anima minutatim concisa in
 illas innumeras est diffusa, quas hos unius cœctas com-
 prehendit: an uerò ipsa multis illis sibi in societatem ac-
 scitis hæc apum examina collegit, atq; in unum congre-
 gauit? Atq; hæc mihi uidentur admodum ridicula: tibi
 uerò non item. Sed fortasse uenient, qui uel quarto no-
 uum quiddam comminisci possint. Sed quanto plus uer-
 ba faciendo secum ipsi pugnarint, tanto magis docendo
 fallent & errabunt. Quo strimini, ô Athenienses, qui tam
 fabulosa referenti tam promptas aures porrigitis? Vides
 enim ut isthæc ipsa secum collisa ratio, instar igniferi si-
 licis multum lucis reddiderit, & quæ in tenebris hæte-
 nus latebant arguat, minimeq; permittat, ut animam an-
 tea uixisse, in postremum quisquam confidenter asseueret.
 Theophr. Eadem mihi quoq; priusquam hoc ex te au-
 direm, animo sederunt, mentemq; inde sæpenumero res

traxerunt: sed maiorum reuerentia, & eius, quo cum disputabam rationis & consilij inopia, me adigebant ac continebant. Axith. Illud autem an non ante omnia ueniebat in mentem tibi? animam, siquidem antea uixisset, rerum præteritarum meminisse, uel recordari oportere. Veteres enim solebant omnes liberales disciplinas ἀναμνήσεις, id est, quasi quandam rerum antæactarum recordationem appellare. Deinceps & creatoris, & illius quæ mente percipitur pulchritudinis, unde longo tempore discesserat, recordatur. An ergo uitæ prioris, & earum, quas audisset, præceptionum, & eorum quæ tulisset malorum, & patriæ & parentum, unde heri discesserat, penitus oblita esse crederetur? Et quæ ratio hoc dabit, ut rerum secundarum meminisse, aduersarum autem obliuisci credamur, cum earum ipsarum memoria magis magisque animis imprimatur. Ego quidem hac ipsa de causa filium, aut famulum, ob id quod commiserint peccatum, puniens, antequam de ipsis supplicium sumam, præmoneo, ut meminerint, ne posthac unquam in eadem mala recurrant. Deus autem, quando ultima supplicia decernit, non edoceat eos, qui patiuntur, pœnarum causas: sed scelerum memoriam omnem tollat, dum plenum uindictæ sensum non infert? Quid igitur ea, quæ peccatum celet, pœna profuerit? Sanè contra ac instituta fuit, & irritat magis, & in contumaciam trahit. Facile uerò fuerit atque ab iustitia minime alienum, ei, qui supplicio afficitur, quoniam nullius sibi culpæ conscius supplicium patitur, conuitijs atque contumelijs iudicem incessere. Tu uerò Theophraste,

qui

qui tot artium præcepta recolis, an tui ipsius solum es immemor? nec potes nobis, miles ne an philosophus: lepus ne an leo antea fueris: lusciniam an miluum secutus sis, referre? Theophrastus. Fertur Pythagoras meminisse, sese Euphorbum ad Troiam fuisse. Axiuhens. Hæc dicens ille superbe mentiebatur, ac quod docebat animam antea quoq; uixisse, hoc ipso conabatur confirmare. Eodem autem astu atq; consilio, cum in meatu quodam subterraneo, annos decem latuisset; atq; inde tanquam ex inferis reuersus prodijisset, ex Plutone audisse sese, atq; credere dictitabat, animam esse immortalẽ. Eiusdem impudentis arrogantia deinceps Apollonius ille Capadox factus imitator, Græcis hominibus referebat, de ijs qui apud Indos essent sapientibus, quod illi nossent, qui nam olim ipsi fuissent. Recte sanè homo uanus, ad eos qui extra orbem degunt, testes con fugiebat. Sed nihilominus falsi conuincitur: quando ne Ctesias quidem, qui multa alioquin de Indis fabulosa conscripsit, harum illius neniarum uspiam mentionem facit. Neq; uerò Arrianus, qui uerè magis quàm fabulose historiam scribit, dogmatis huius uspiam meminit, etiam cum Brachmanum cum Alexandro congressum refert, ac quo pacto ipsi regem ab illo habendi studio nino dehortati sint, diligenter exponit. Et certe tempus ipsum tale quoddam commentum requirebat, nempe ut Alexandrum illum Magnum, quem carum quæ in hoc orbe uisuntur rerum nihil ab animi sui proposito abstrerruit, aliquibus quæ non uidentur monstris pertererent. Ac profecto oportebat tunc potissimum egregiã

giam illam ac præpotentem philosophiæ uim exerere, quando nostris hominibus seruitutis & excidij metus inesset. Illi uerò quos paulò ante memorauimus, sapientes Indi, neq; apud Alexandrum tale quicquam demonstrarunt: neq; deinceps cum literas, quibus & Græcam reprehenderent, & suam ipsorum philosophiam ut uenerandam laudibus ueherent, ad Græcos ipsos darent, huiusce uanitatis uel leuem speciem ullam suis literis inseruerunt. Itaq; si illi neq; ueterum, neq; recentiorum quisquam uel uno uerbo testimonium dicit, solus ipse relictus Apollonius, ac testibus omnibus destitutus, conuincitur falsum tradidisse. Hierocles autem, non is, quem ipsi præceptorem olim habuimus: uerum scriptor ille qui miracula quædam refert, incredibile etiam illud factum suis narrationibus adiecit. Adolescentem quendam impudicum, qui quidem Corcyreus esset, cum Myrone quodam amatore suo nauigasse: delata autem in quendam desertum atq; incultum locum nauis, cum paulum secessisset, fleuisse, quod recordatus esset, quendam ex amatoribus, dum olim uiueret antea, quia ibidem adolescentis amore frui non potuisset, suffocatum esse: seq; propterea flere, quod illi non gratificatus esset. An ergo ridiculum non est, lasciuum illum atq; impudicum adolescentem apteacta recolere, Socratem autem & Platonem, eorum quæ sunt olim facta nil meminisse, nihilq; sese scire, gloriari posse? Equidem qui apud Chaldeos, & Aegyptios, & Græcos sacras quasdam ac solennes cerimonias peragunt, & euocare iam olim mortuorum animas, easq; sacris quibusdam carminibus se

se quocunq; uelint, & ducere & pertrahere posse pollicentur: si maectatis gallinaceis, & scriptis quibusdam characteribus, aut Homeri, aut Orphei, aut Phoronei aut Cecropis animam dicant sese uelle euocare & ostendere: siquidem alius lusciniā, alius cygnus, alius homo, alius leo fuit, quomodo quæso euocati uenient? an non auem, bestiam, hominem anima destitutos relinquent ac uenient? Et quo modo quæso, uel cygnus uel leo scibunt se quondam fuisse hominem, cum id homo ipse ignoret? Ergo suis illis carminibus fallunt: quippe non patrē, aut mulierculam producunt, sed dirum quēdam dæmonem patris aut mulieris personā representantem monstrāt. Quare & sole uixdum oborto spectrum hoc omne statim euanescit. Atq; sic anilis est fabulæ simile quicquid in hanc sentētiam dicitur, nec quicquam habet, quod sit probabile. Theophr. Bene mihi uideris isthæc dicere, minimeq; male ad obiecta respondere. Sed si uitam animæ priorem prorsus è medio tollamus: uidetur nescio quæ rerum perturbatio inde exurgere, si mali bene, boni malè habeant. Axith. Ad id respondebo, siquidē tibi non sit ingratum. Theo. Erit mihi sanè pergratum. Axith. Principio mihi dicas uelim, quid tu malum, seu fortunam aduersam putes. an morbum, & pauperiem, aut torqueri, aut è medio prorsus tolli, malum appellas? Theophr. Hæc ipsa malorum numero comprehendo. Axith. At ijs, qui in opes & potētiam & uoluptatem prorsus intenti sunt potius cōpetebat hæc oratio, quam Theophrasto. Neq; enim ipse ignoras, pauperiem & morbum, & ipsam mortem, neq; turpia neq; mala esse,

uel Socrati atq; ipsi quoq; philosophiæ uideri: quippe, quæ ipsa multis sæpe saluti fuerit. Ipse enim Socrates in paupertate quasi superbiebat, eamq; diuitiarum nomine dignam ducebat, & philosophiæ sociam atq; amicam appellabat. Quemadmodum etiam morbum Theagi multum momenti ad philosophiam attulisse idem aiebat: sic de illo uerba faciens, si bene memini: Theagi uero nostro omnia, ut philosophiam deserat, ansam administrant, solus autem hic morbus obstat, atq; cum quo minus id faciat, coercet. Et sanè Plato, qui quidem erat robusto admodum ac uegeto corpore, locum minime salubrem, in quo ingenium exerceret, delegit, sicq; & id quod habebat firmæ ualeitudinis nimium detrahebat, & cum temperantia atq; modestia corporis robur commutabat. Mortem autem malorum omnium solutionem ac tutam ab his libertatem sanè quam pie & reuerenter appellat: docens, quod deus hominis misericordia tactus, hæc eius uincula mortalia fecerit. Iam si bonorum cause hæc sunt, qua fronte mala appellamus? Porro prodigalitas & auaritia, itemq; temeritas & ignauia: omnium foedissima & sunt & nominantur mala: quorum nullum bonis inest. Sed eis uera felicitas semper adest, neq; eam fas est recedere: siquidem temperantia, iustitia, fortitudo, prudentia, quarum nulla bonos destituit, uera felicitas existunt. Sed nec improbitas horum quicquam potest auferre. Marsupium quidem amputare, & corpus disseccare potest: felicitatem autem euellere nequaquam potest. In alias quidem res habet interdum imperium: uirtus autem ab omni dominatione est immunis ac libera. Et certe animæ, quæ ratione sit prædita, pulcherrima hæc est dignitas

tas, quod sui iuris sit, ac planè libera. Atq; hoc ipsum est eorū quæ sunt in nos collata, præcipuū ac maximū conditoris munus, quod ego omniū maxime exosculor, maximasq; deo datori gratias ago. Quid enim libertate est augustius? hæc quem hominē accepit, ex homine deum facit. Theo. Sed an non præstiterat necessario bonos nasci, quā sub illo libertatis nomine deligendi & faciēdi mali licentiam habere? Axith. Ecquæ cedo & qualis uirtus esset, animā sic coactam esse et seruire? Nec firma est ulla, ui quæ geritur disciplina. nec laude dignum est, quod coactus feceris. Quo pacto autem præstaret hominem quasi lapideū esse, qui quocūq; libeat artificio, mitti queat? quā qui uocalem aliquem ex se ipse sonū edat, quem uniuersi illius opificij conditor ad hanc sui operis harmoniā totā pulchre accōmodetur? Th. Miror uerò, quod cū malorū uitiosam naturā seu improbitatē odio habeat: nō etiā ob id suā bonis libertatē ac facultatē soluat ac frāgat. Ax. Quid ita? An nō præstat, propter bonos malorū cōtumaciā tolerare: q̄ propter malorū deformitatē, eorū q̄ meliores sunt ornatū atq; formā uelle decurtare. Age enim, si qs sit operis rusticis obeūdis destinatus, ac nomē agricolæ obtineat, relictis uitib. ī urbē curret, ac statim etiā uideat scortillum auro formaq; fulgēs, unguētū redolēs, blādē obuios quosq; alloquēs: captus eius amore, uitib. relictis eā sequatur: is aut q̄ socius huius ī colēda ac plātāda uinea esset, amore sui collegæ cognito, tāto magis strenuē laboraret, uitesq; excoleret, quo dānū socij negligētia datū refarciret: nū tu, siqdē illius agri dominus esses, frugi seruū et laboratē agricolā,

propter eum, qui in urbe crapula & amoribus indulget, edibus eijceres? Theoph. Minime uerò. sic enim magno meo malo, mihi prædium horridum ac syluestre euaderet. Axith. An non potius colonum industrium collaudares, quod cum æque potuisset in urbem ire, atq; unà cum socio amare & potare, honestos amores turpi uoluptati antetulit? Theoph. Ita prorsus, siquidẽ mihi uelim botros abunde prouenire. Verum oportebat, bonos quidem saluos atq; incolumes conseruari: malos autem, uel prorsus nullos procreari, uel eos qui nati iam essent, statim extirpari. Axith. Atqui Solonis lex nõ finitius cuiquam peculiare, sed unum idemq; hominibus omnib. imponit. Tu uero de toto genere mortalium sic statuis, ut uelis, alios quidem procreari & nutriri, alios uero priusquam generentur (si modo possit fieri) interire. Quæ ratione sol quoq; non omnes calefacere, neq; terræ fructum omnib. proferre debebunt. Quod si hoc superflue dici ipse existimes, & hominẽ omnia præclare & recte facere, nec unquam à uirtute aberrare statuas: nimis tu quidem homini tribuis: minimeq; mirũ est, si quando is peccet, te tantopere mirari. At homo non est illa summa ac principè, uerum infima illa rationẽ habentis animæ præditus facultate: quippe qui animæ immortalitate & ratione solũ bruta animantia superat: quin ob corruptionem corporis, & alimẽti sibi necessariũ usum, ab illis superiorib. & cælestib. & summa ratione præditis substantijs longe superatur. Quamobrẽ illũ peccare, nõ est tantopere mirandũ, & ab eius natura alienũ. Si enim scõrjim à corpore degēs anima, ad appetitũ aut ad iram

rapi. &c

rapiatur, mirandū quiddam acciderit: sin cum corpore aliquo sit coniuncta ac consociata, sanè eorū, quæ in his terris uersantur, & alimentis conseruantur, corporū curam gerat necesse est. Ergo uel creatoris ipsius iudicio concupiscet recte & moderate. Vnde enim infans recēt natus lac appetit? Vnde ijs qui uexant aut molestiam faciunt, irascitur? Nempe quia hoc datū, illud remotū, saluti sit & uideatur. Ex quo sequitur, eam uite uiam ac rationem, quæ secundū naturam est, & bonam & salutarem esse: ac rursus eam quæ est naturæ contraria, & turpem, & puniendā: illam deinde, quæ naturā superat ipsam, esse excelsam & honorib. summis afficiendā. Iam si quæ sunt ultima, propterea quod prima nō sunt, libeat accusare: an non eodē ipso modo omnē omniū rerū ordinem dissoluemus? Cedo enim, si lapidē abijcias, eò quòd non perinde ut terra, plantas aliosue fructus edat: si plātas uituperes, quia terrā ipse non arent, ut boues: si bouem plectas, quod nō iisdē quibus arator reb. afficiatur: si deniq; ipse etiam agricola abigatur, quod nō perinde atq; coelestes illæ & superæ facultates siue potentiæ, alimentum curā omnem abijciat: an nō hac absurda sapientia ad diuinis usq; res euecti, superis quoq; facultatib. officia sua auferemus: quæ tamē in hoc, ut supremo rerū opifici seruiāt, sunt procreate & cōstitutæ? Quod si fiat: quid quæso oīm, quæ sunt, rerū suo loco relinquemus? Statuendum est autē & benignum esse rerū opificem, & suū quæq; locū obtinere. Eorū enim quæ facta sunt, humile & abiectū est nihil: sunt autē omnia pulchra, & magna, & concinno ordine collocata. Etenim lapis, si quie

dem sit ac maneat lapis: tū arbor, sit arbor: & leo, si leo sit: formam ac bonitatē suam habent. Ac leo quidē, & si eius, quæ bruta sit ac ratione careat, uitæ uiam secet: tamen quia præstantissimū illud rationis munus nō habet, neglectæ rationis crimine uacabit. At homo, quoniā est dotibus egregijs refertum & elaboratū quoddam opus, tunc quoq; bonitati & pulchritudini suæ responderit, quando sit ac maneat homo. Idq; tunc fiet, quando et ad bonū ipsum, & ad boni cognitionē aspirat: sed & alimētū appetit, & tristib. rebus offenditur. Virū enim respiciās, erit homo. Mēs bona, quæ secus ac suadet ratio, corpore utitur, ubi fuerit summa rerū posita, pro sua potestate sursum uorsum uertitur, & alterum alteri præfert. Id enim ea, quæ homini inest, quodlibet eligēdi facultas potest: ea uidelicet, quæ est ordinata rationis facultas, quasiq; principium. Est autē inordinata motio omnis, quæ non est rectæ rationi consentanea, mētis industria. Quinquam inutilis sit interdum, & ociosa ratio: uel ob torporē & inertiam, uel ob ruditatē & inscitiam: itemq; ob rerum futurarum negligentiam, præteritarū obliuionem. Iam cupiditas & ira, haud secus ac par equorū, elapsō è uehiculo auriga perturbantur. Quæ res crimine haud uacat. Nam magister certaminum prædixit, quæ qualiaq; forent certamina, & quando potissimum oportet pugilem sui curā habere, proclamauit: quæ cum ratio neglexerit, nō eorum quæ fecit, sed eorum quæ neglexit pœnas luit. Ratio enim ea, quæ stultitiæ incuriam atq; in rebus gerēdis inscitiam coercere potest, adeo facile quid factū opus sit, dispicit, ut ipsum deinceps rectius

ac melius perficiat. Quæ ergo in nostra sunt potestate, ea pueris minime sunt permittenda, nisi uelimus mirabiliter omnia nostra sursum uorsum ferri. Multarum rerum desiderio tenetur puer: sed mens optima, atq; opem ei ferens animus prohibent, & reprimunt innumeras cupiditates. Sin quæ deterior est in homine, uis ferociat & quæ melior est, sanè quàm turbatur: quæ tamen aliquo remedio curari potest. Et sunt remedia multa & uaria: ut bona educatio, et disciplina recta, et lex: itemq; ratio, rerum honestarum studium, honestus conuictus, scientia, & omnino omnium uitæ partium rectus ac cōcinnus ordo. Et sanè eorum, quæ mortalibus affluunt, bonorum commutatio, quasiq; buc illucq; ferri solita possessio, ad temperantiam siue continentiam momenti satis afferens est documentum ijs, qui ipsam uident atque obseruant. Quemadmodum eos, qui conquirendis opibus dediti sunt, homines, ipsæ etiam pecuniarum permutationes, quàm instabilem & fluxam rem magno sudore compararint, quàmq; infidum et parum tutum bonum abs se dimiserint, satis superq; docent. At qui nihil horum cogitat, animo tranquillo esse non potest, multoq; magis, turbatus temere fertur: ac ueluti in tenebris obambulans sed offendens conuiciatur, quando nihil eorum quæ in uia posita fuerant, sciuerit: suam ipsius nesciens ignorantiam, duplici morbo laborat: uno quod non se, qui non aduerterit, sed res in uia positas accuset: altero, quod id ipsum quod accidit, nolit æquo animo ferre, multoq; magis quod ipsi libebat, bonum accommodum putet. Igitur si quis improbus & scelestus homo, bonum & probum aliquem

aliquem iniuria affecerit: ille quidem qui scelus ausus est patrare, obliquæ rationis æstro percitus peccauit: Deus autem omni illius rei culpa uacat. Quem admodum enim, qui sagittam iamiam uult eiaculari, eum qui sagittæ sese obuium dederit, quisquis sit, necessario uulnerabit: sic ille quoniam improbus est, quæ poterit, quem uel obuium habuerit, eum iniuria afficiet. Ipse etiam auarus, non quidem recto fertur ordine: at peruersum auaritiæ ordinem Deus in ordinem atq; in uiam rectam reducit. idq; ceu artifex optimus, qui communi utilitati sui operis bene consulturus, quicquid est eius quod temere effluat, sitq; alijs inutile, totum expurgat, & ut cæteris sit accommodatum cogit, inq; totius operis complementum adducit. Ergo iniuria facta, ei qui fecerit, ceu peccatum imputatur, estq; etiam damno: quippe qui, cum fecerit, nec facti culpa uacet, nec poenas effugiat. Ei uero qui passus fuit iniuriam, saluti potius est quam damno: quædo quidem ei ad foelicitatem momenti multum attulerit, & in utilitatem publicam quoq; cesserit hæc afflictio. Hominibus enim sapientibus atq; ad uirtutem aspirantibus sufficiens est solatium, hoc sibi persuasum habere: metu mortis ei qui bonus sit, uirtutem minime esse fugiendam. uirtutem enim Deus propterea diuitijs, potentia, uoluptatibus omnino uacuum esse uoluit, ut athletes boni, non illarum quas dixi rerum, sed illius ipsius gratia, uirtutem ipsam amplecterentur: nempe ut ne cū affectibus uirtutem confunderent, & concederent aduersa bonis superari. Veluti si quis certamen cum eo quod maximum est, decernat. ac uelit omnem animæ facultatē exercitari:

uscitari: quo pro pulchro & bono tantum periculum subire queat: sanè ea ipsa perturbatio, fortitudinis; non imbecillitatis specimen erit. Et ut hoc addam etiam, si quis bonus, alicuius boni gratia, mali quiddam patiatur, ac tandem obeat mortem: Spes est certissima, eum etiam mortuum, uiuere, & ad primum principium ascendere, nec esse quod ullam aliam mutationem pertimescat: sed habeat fœlicitatem sempiternam, et uoluptatem animi pura dignam. quæ certe sunt et uidentur esse iusta uirtutis premia: non autem dominatio, non opû affluentia: quæ multis etiam ipsorum dominis damnum sepe numero dedere: multoq; minus ea bona, ex quibus mala provenire consueuere, quæq; non æterna sunt, sed spectra umbrarum similia, & momentanea. Interdum autem ad uirtutem contendit homo, in eoq; proposito susceptoq; consilio perit. Hic, si quid aduersum legibus patrarit, aut saltem cogitarit: nobis quidem uidetur optime eius res habere, quippe quibus nostri, seu potius illius pretextus obstant: quo minus quid intus lateat uideamus. Ex quo solet usuuenire, ut ignoratione causæ decepti, quamobrè aduersi quid protulerit, admiremur. At in cōspectu supremi iudicis, nuda detectaq; sunt omnia. Qui si uideat hominem aliquibus in rebus officium suû præclare facere, in aliquibus rursus utcunq; uitiationem quidem esse, uerumtamen aliquo adhuc remedio curari posse: tunc sanè permittit, ut leniore aliquo malo afficiatur: nempe ut pœnis, quas dederit, factus purior, ijs quæ isthic adsunt, bonis caste perfruatur. Ceterum, si quis, ubi in alium fuerit iniurius, ab alio rursus malum accipi-

at:

at: iure quidem ipse malum illatum feret, sed qui damnum ei dedit, iniuste dedit, minimeq; pœnas effugiet. Deus aut utruq;, quæadmodum factum est, constituit: quippe qui hominẽ illũ in iuria uel malo afficiẽdũ, homini ad id, quod debebat pati malũ in ferendũ apto atq; idoneo adduxit: quasiq; utriusq; ex utroq; uocẽ emittẽs ipse, hanc quidẽ meliorẽ, illã uero deteriorẽ: altero quidẽ agẽte, sed patiente altero: unũ quendã in ijs ambobus cõtentiũ dedit. Neq; uero hoc ipsum cõstituendo peccatũ cõmissum est: quãdo factũ ipsum ab hominibus patratũ est, à prouidentia constitutum et coordinatum. Magnæ uero facultatis est, etiam ea, quæ malefacta sunt, in usum aliquem bonũ cõuertere, & quæ nos informia fecimus, ea in formam pulchrã posse redigere, et perfectã exhibere. Atq; sic quidẽ animabus sua dignitas acquiritur, & quod aliquid est mali passum curatur, & publicũ bonũ cõferuntur. Sed si scelestus aliquis ditescat ac ualeat, id quidem constat esse, ex prouidentia diuinæ erga nos propensa uoluntate & gratia. Siue enim hoc remedio fiat melior, quemadmodum pueri quibusdam illecebris ad bonarũ artium studia inuitari solẽt: siue cõuictus desperatæ maliciæ, atq; nudato eo, quod latebat, animæ totius ulcere, se ipsum, quàm sit intus & in cute malus, prodiderit flammã ipse sibi parat, multã uidelicet materiã cumulans, unde etiã lapsus nullã habebit neq; excusationẽ, neq; culpæ condonationẽ. Neq; enim potest cõminisci, quod propter inopiã egẽtib; nõ potuerit succurrere, qui diuitijs abũdabat: neq; etiã fingere, quod potentia ac uiribus destitutus, eos qui premerẽtur iniurijs neglexerit, qui sum-

mus

mus rerum dominus erat: neq; prætexere, quod imbecillitate suapte factū sit, ut uoluptatibus succūberet, cui corporis robur alias ad res affuerat. Nā ut omnibus cōstet, quā multa sit huius iudicis, & excellens iustitia: uult ille, ipse iudiciū suū nec obscurū esse nec ambiguū: uerū sic iudicare, ut reus & poenā sibi irrogatā ferat, et sententiam ab iudice de se latā suspiciat atq; reuereatur. Etenim si mors omniū rerum finis ultimus esset: recte in questionem uocarēt homines, qui nā fieret, ut homo sceleratus in imperio, atq; in lauta fortuna uitā suā omnē finiret. Iā uero cū immortalis sit anima, ac neq; ad inferos demissa poenā effugiat, sed isthic maxime antea et uitæ uindictam sentiat, cū in ima tartara ceciderit, inde nunquam est exitura. Quamobrem insperati lucri uice fuerit, hic ægrotare, egere, seruum esse: cum is qui illa præfert, in priuato uitæ genere, parum deliquerit, ac deinceps membrorum suorum compactione iā soluta, iamq; eius fortunæ suæ causā cognita, ac satis deplorata, à supplicijs inferorum liber et immunis euadat. Alius ex cæco oculo factus hic exemplum iustitiæ, uicij sui, siue perturbationis euentū odio profecutus ac detestatus, liber etiā ipse euadit. Theophr. Egregiè tu quidē abstrusas illas atq; abditas res exponis, At ille de quodixeras, quia fecerat iniuriā alteri, idē priuatus est oculis, puer autē q̄ recēs natus cæcus est, quādo antea nec uixit, nec peccatū cōmisit ullū: quibus de causis, dic sodes, oculorū morbo grauatur? Axit. Quæ sunt huius generis seu miseriæ seu ægritudines, eas ego potius ex aliquo corporis infartu no, q̄ aīæ puniēdæ causā arbitror euenire. Etenim ex principio

principio deficiente & debili, quæcūq; consequuntur, confusa ac manca sunt necesse est. Quid enim sibi coherent, eo ipso, ex quo totum desumptum est, dissoluto? Ergo si principium seminis, & ipsa materia uis præpolleat, quicquid coagmentatum est & affabre effictum, et exornatum ab opifice procreante, id ipsum fœtus pulcherrimus, ac quasi uiua quædam statua existit. At humano semine propter caloris inopiam tabescente, & materia per numium humorem turbata, aquis totum corpus illud quasi undis obruitur, tantoq; magis cadit, ac suffocatur. Quo fit uti necesse sit id quod nascitur in contrarium conuerti. Contraria uero sunt, robori debilitas: ei quod saluum est, id quod perijt: sano et incolumi, quod morbidū est & ægrum. Atq; hac ratione potissimum accidit, ut multi infantes, imbecilles, & monstri similes, & mutili nascantur. Vnde etiam alius digito uno abundat, alius uno caret: & alius quidem secundum naturam, alius obuerso tergo in lucem prodit, tum alius uel ex parentum uel cognatorum aliquo tabidum aliquid sibi contraxit. Ac rursus oculus alij imperfectus mansit, alij pes detortus fuit. Nec defuere, quibus dextræ contractæ essent: quorum aliqui ad summum sapientiæ culmen ascenderunt: nec corporis uitio, quo minus istæ huc peruenirent, impediri potuere: aliqui uero in malitiam lapsi, non quantum uellēt peccare possunt: estq; illis hoc corporis incommodum, quasi quædam animæ eorum diuinitus attributa custodia: uideturq; re: recte reputantibus saluti potius esse quàm damno. Qui uero in tenebris oberrant, & suæ ipsorum animæ oculum

manent

mancum atq; imperfectum haud respiciunt, illi solent
 cæci illius animam, quasi pœnis infrorum affecta iam
 esset, sic contemptam atq; abiectam iudicare. Verum
 aliam etiam occultam rationem possum tibi referre. Nō
 in eas solum quæ modo ante pedes sunt res, prouidentia
 lex animaduertit: uerum etiam in eas quæ longo post
 tempore eueniunt, prospicit: tum quæ quibusq; con-
 uenientia sunt atq; digna, ea ut eueniant, decernit. Hunc
 quidem, quoniam durus in seruos herus futurus esse ui-
 debatur, seruū fieri permisit: illum uero quod male esset
 usurus opibus, pauperē reliquit atque egenum. Ille quia
 decepturus et adulatorius, ac falsos statim damno affe-
 cturus erat: capite, in quo animæ sedes ac uis est, lesus
 atque ictus est: unde eum ipsum ratio defecit, ipseq; sto-
 lidus atq; imprudens euasit. Alij rursus procliui ad cadē
 facto dextra contabuit: eoq; factū est, uti sibi tranquille
 potius pacateq; uiuēdum putet. Sed prodeat in medium
 cæcus ille puer, qui ratione duce aliās uti solet: quo de
 nobis antea quoque sermo fuit. Hic si suorū haberet ocu-
 lorum usum ullū, certe haberet lasciuum atq; impudicū.
 Quare ei Prouidentia oculos clausit, hacq; plaga ipsum
 affectū coercuit: estq; cæcus hic factus Lynceo ipso fœli-
 cior, quādo simul etiā iustior euasit. Neq; uero multis id
 usuenit quādo minime oportuit præter naturā ut eue-
 nirēt plurima, dare: sed pulchritudinis suæ munus, natū-
 ræ quæ Deus ipse cōstituit, ut ne tota turbata tandē euer-
 teretur, saluū atq; integrum relinqui. Ac rursus hæc ut
 euenirēt, oportuit cōcedi, ut ei quod pulchrum est, eo
 quod deforme est opposito, quāto opere excellit pulchri

tudo unde esset suus naturæ decor, cognosceremus. Perfectior enim penes eos est, & plenior boni cognitio, qui malorum aliquid experti sunt. Ac quod gratissimum est, non una eademq; est huius medicinæ ratio. Hæc enim providentiæ medicina, omnia quidem curat, non autem unum idemq; medicamentum omnibus affert: sed ad alios morbos pharmaca alia profert: quando cum morbi sint multi et uarij, ars quoq; ipsa multiplex sit necesse est. Hic quidem eo ipso quod nil uidet malis etiani amoribus prohibitus atque exclusus est: ille etiam hoc aspersatus remedium, aliquo alio acutissimis oculis prædito longe uehementius ad libidines fertur, ac propterea alio quoq; remedio opus habet. Unde & interdum flâma aut ferro coercetur. Alijs ad temperantiam pecuniarum inopia sufficiens remedium, alijs aliud salubre fuit. Neq; idem pharmacum omnibus adhibitum. Suntq; etiam cuiusq; morbi remedia multa & uaria. Qua de causa ars quoq; ipsa est & habetur illustrior. Verum qui medicæ facultatis huius est ignarus, is, si quod antea sibi nec uisum nec exploratum medicamentum uidet, medicum ipsum conuicijs statim petit. Solent enim qui sine ratione et doctrina medicam artem aggrediuntur, cum unum quoddam medicamentum cognorint, illud ipsum omnib. ægre affectis semper adhibere, nulla naturæ, temperamenti, loci, et. atis, morbi habita ratione: quarum rerum eum, qui peritus sit artis medicæ, nihil omnino præterisset. Existimandum est autem omnino, nec pauperiẽ, nec morbum, nec quæcunq; alia, quæ uulgo uidentur et dicuntur mala, ijs qui
boni

boni sunt, esse mala: quando ipsi neq; diuitijs, neq; corporis robori atq; formæ comparandis multum student. Malis autem hæc existimantur mala, quæ etiã bonis potuerint boni plus afferre. Omnis enim naturæ uitio sitas uoluptate haud secus atq; oleo flamma exuscitur: dolore uero ceu mandragora sopitur. Neq; enim in corporibus modo, uerum etiam in animis. contraria contrarijs adhibita, remedio solent esse. Neq; etiam futura malitia, priusquam in apertum erumpat, semper aliquo morbo reprimitur: quando prouidentiam non oportuit eiusmodi esse, uti nos in nihilum omnino redigeremur. Etenim si quicquid est, prouidentia sit, nihil profusus esset. Ac cuius quæso, quicquid est, esset, si diuina omnia forent: Itaq; parentes etiam, ut imbecillitatis natorum rei, sunt accusandi: Nascuntur enim ex caluis calui, itemq; ex ægris ægri: quemadmodum & Hippocrates, & ipsa rei ratio docent. Et intemperantia atque ebrietas, ea quæ iam sata fuerant damno plerunque affecere: quando semet ipsum deterius. & omnino euanidum est, ac ueluti argentum adulterinum artificis manum refugit, atque formam omnem recusat: sic illud ipsum formam à ratione sine causa recipere nullam potest. Atque hinc quidem monstra permulta, multiq; morbi nascuntur: Minimeq; hæc etiam utilitate sua carent cum sint hominibus intemperantiæ non obscura reprehensio, eosq; excitent etiam, uti uigilent magis, atque ad liberorum procreationem sobrij potius accedant. Quamobrem Hebræorum legem ipse quoque

YY 2

recipio;

recipio, quæ mutili nati hominis patrem lapidibus obruit, eo quod tantisper se continere, atq; à muliere dum munda fieret, abstinere nequiverit. Vnde materiæ nimia copia, & turpissimus pueri morbus enasceretur necessesse fuit. Et Lacædemoniorum legislator, hoc ipso reip. suæ præclare consuluit, quod nec muliebri sexui quietis atq; ocij locum ullum reliquerit: existimās, si uterq; pares robore laborib. cōfirmato præpolleat, oportere etiā robustiores liberos gigni. Atq; hæc est illa providentiæ ratio, quam nisi qui ratione recta destitutus est, reprehēdit nemo. Quæadmodum etiā qui pingēdi artē ignorāt, interdum etiā picturas uariè, scite, & ut delectare possint, factas reprehēdant. Theophr. An uero non iniquum est, alium quidē, ut primum natus est, uita priuari aliū rursus hac ipsa ad ultimā usq; senectutē frui? Axith. Vitā humanā Deus, utilitatis nostræ habita ratione, & ut breuior sit, cōtrahit, et ut sit diuturnior producit. Est enim anima, si citius recedat, materiā cui formā dedit, eo ipso ornauit: ipsa uero citra detrimentum suum discessit, quādo generationis experimētum lucrata est, & opposito sibi corpore mortali, quāto præstet immortalē esset, plenius atq; melius cognouit: deniq; etiā immortalitatis rationē mortali corpori inseuit, atq; homines reliquos edocuit, ne omnia naturæ credant. Neq; enim hæc dominium uitæ habet: alioquin eā certis legib. extēderet, ac tēpus eius terminis suis definiret, atq; adeo illā ipsam suppeditaret: nec utrum melius deterius ue esset, magnopere laboraret. Prouidētiæ uero, nō naturæ munus hoc est. Vnde etiā ea secundū nostrā cōmoda, diuersos

sōs hosce uitæ nostræ terminos figit, eosq; ut rerū omniū
 moderatori uisum erit, huc illucq; transfert. Sin ali-
 quis ad ultimā senectutē perueniat, eō maiorū quidē cer-
 taminū periculū erit: sed si quæ proposita sunt didicerit
 ac fecerit oīa, omnēq; etiā sapientiā, & scientiā, & artē
 in usum humanæ uitæ introduxerit: hic postq̄ nō modo
 sibi ipsi, uerū etiā uniuersæ terræ summo ornamento fuis-
 set, è uiuis excessit. Neq; enim oportuit ijsdem terminis
 atq; spacijs definitū uitæ tēpus omnib. dari: quādo hoc
 dato, eō res delaberētur, ut homines multò minus pūdi-
 ce uitā agerēt, ac cōtinentiā usq; in ætatē ultimā differ-
 rēt: quiq; dū florerēt ætate, rebus alienis frui consueuis-
 sent, iā senes facti, uix dū iustitiā seruarēt. Ac si iā impu-
 dicitā atq; auaritiā adeo facile persequūtur, cū nesciūt,
 an usq; ad senectā ultimā sese peruēturos certē scirēt, fa-
 cturos putes? Et ne quis liberorū suorū gratia pecunijs
 coaceruandis nimium studeret, ac potius cogitaret incer-
 tū esse, an prius intereat, q̄ hereditatē adire possint: hæc
 quoq; diuinitus introducta lex est, ut ante tēpus è uiuis
 excedāt aliqui: ac rursus, si tēpus & res ferāt, ultra ter-
 minum optimus quisq; uiuat. Solet enim prouidētia nō
 solū bene res cōstituere, uerū etiā optime, quæ cōstituta
 fuerāt, quocūq; par est trāsferre. Terminū enim suo lo-
 co fixū manere, uidetur esse necessitatis, nō prouidētiae.
 Interdū aut, ut fixū terminū transfiliāt aliqui, permittit,
 nempe ut eos, qui ingenio ualent, edoceat: solere sese, ex
 libera quadam ac nullis legibus astricta potestate, non
 autē ulla coactā necessitate, in ordinē rectum, quæ fiūt,
 cogere, atq; ad id quod optimū sit trāsferre: idq; prudē-

ter, & adductam aliqua ratione: non temere & frustra: ut doceat nō ut cogat, uel cōcedere, uel nō cōcedere. Quæ res potētiae nō imbecillitatis: industriæ, nō somcordiæ significationē habet. Nemini igitur mirū uideri debet, si corporib. accidāt innumera huius generis incōmoda cū nō accidāt citra grauē aliquā causam: ac sepe materia, suis ipsa uirib. destituta, aīæ comitē se præstare nō possit, & priusq̄ bene et pulchre uideatur, cadat. Ex quo cognouerūt q̄ cū creatore materiā simul cōferūt, et paris momēti ducunt, quod hæc sit ultimū quiddam nō principiū: imbecillis, nō uirtute pari prædita: aliundenō ex se uitā naçta. Sed et interdū materia, corpore iā ornata cōfunditur atq; dissoluitur: cum cā aut irruēs fēra disscerpserit, aut incidēs in ipsam lapis cōtriuerit. Nōnunq̄ etiam homo uel nimio potu suffocatur, uel potu nullo prorsus usus occumbit. Nec raro satietas atq; fames idē fecere. Quinetiā hostis irruēs obuiū quēdā iugulauerit, & undæ maris demerserint, aut terræ motus absumpserit, aut fulmē prostrauerit. Quāobrem cū hominib. adeo multæ & uariæ res eueniāt nō est illud inopinatū quiddā, si quis illarū aliqua intercipiatur, multoq; magis mirandū esset, si tot casus oēs effugerēt. Hæc enim singulæ si consideres, cōtrariū est alterū alteri: sin uniuersa respicias, congruunt. Habet enim hoc ipsum harmonia, ut ex cōtrarijs sonis cōcentum unū efficiat. Iā si pater eius qui perijt, filij, inuisus fuit, ut maiore dolore affectus, æquior ac melior euadat, eo casu minime potuit impediari. Sin autem iustus fuit, hoc ipso ad illustriorem uirtutis probationem deuenit. Nihil enim fortasse puer
ille

ille præclare & fortiter facturus fuerat. alioquin supra quam sperari uel optari poterat, saluus conseruatus esset. Veluti sæpe & multum usuuenisse ferunt. ut quod Pelias, Telephus, Cyrus feris obiecti, ab his nutriti atq; educati sunt quibus pascendis ac nutriendis expositi fuerant. Futurum enim erat, ut magnas ipsi res atq; stupendas gererent. Quemadmodum & Hercules fertur, rupta, qua uehebatur naui, à quadam balena deuoratus, & nihilominus saluus conseruatus esse. Et colligi posset ingens heroum turba, eorum, qui cum in pericula maxima incidissent, tamen ope diuina magis quàm spe & expectatione sua semper euaserunt. Rursus nõ pauci sunt, qui in his ipsis, in quæ inciderant, malis capti atq; irreti ti perierunt. Idq; perinde omnino accidit, ut uidebatur et ijs, qui inciderant, & illis, qui spectabant utile fore. Alijs morbus læsæ mentis sedatus est: in alijs rursus horredus uisus est. Sæpe etiam qui uirtute est præditus, miseriarum aliquid perfert, nempe ut ne seipsum efferes, ipsam uirtutem contumelia atq; iniuria afficiat: ne uel qui ab illo sæpe conseruati sunt, obliti mortalis naturæ, iam ipsum Dei, non amplius hominis loco habendum putent. Quo morbo plerique Græcorum Thracum, Aegyptiorum, Italorum laborarunt: qui uel homines, à quibus beneficiorum aliquid acceperant, uel etiam magistratus atq; principes suos, nõ heroes, sed deos esse existimauerunt: hisq; ut dijs immortalib. & initiati sunt, & uictimas obtulerunt. Ergo Menelaum, & per Iouem ipsam quoq; Helenam, post Alexandrum & Deiphobum inter ancillas Liconicæ dijs annumerat, cumq; ijs unà colunt,

ac sacrificijs, & suspensis ad eorū aras donis prosequuntur. Bacchum autem Semeles filiū, & Alcmena illa natum Hercule, profecto deos esse, quotquot hinc usq; ad columnas Herculis habitant, omnes asseuerant. Quos tamen mortales fuisse natos Porphyrius cōuincit, cum scribit alicubi, sceleratissimos demones optimis uiris insidias tendere, eosq; repente atq; improuisos adoriri: ueluti Bacchum atq; Herculem, Iuno. Habitant in Thracia ad Istri fluminis ripas Gethæ, qui Pythagoræ seruum, Zamolxim, fugitiuum, & heri sui philosophiam profiteri ausum, solum esse deum autumāt: eiq; pulcherrimos atq; optimos quosq; ex suis maectatos immortalitati solent, ut eorum fert opinio, consecrare. Protheus etiā Aegyptijs uidetur deus esse: atq; eius sacrorū Helena, quā, qui sacris illis sunt initiati, Venerem Hospitam uocant, partem etiam ipsa capit. Et Itali priscos reges suos, quotquot ex annalibus colligunt, in numerum deorum omnes retulere. Alexander autem decimus tertius deus apud Athenienses numeratur. At ille sepe saucius, sepe æger, demum uita defunctus, qui nihil humana natura haberet maius, exploratè cognitus est & deprehensus homo: & tamen in numerum deorum relatus. Ergo uirorum illustrium ærumnæ præclara sunt hominibus et illustris documenta. Theophr. Recte mihi quidem tu uideris hæc docere. Nec mihi probatur amplius illa transmigratio. Neq; enim eorū quæ facta iam sunt, quicquam cogit, ut animam antea uixisse confiteamur.

Axiith. Rectè sanè facis amice. Neq; enim uolet ratione prædita anima, ad tanta, quæ iam antea est experta, perire

pericula denuo sustinenda redire. Nec concessum est etiam nobis in certamen illud iterum prodire. Sufficit enim presens haec uita, ad cuiusque uirtutis demonstrationem. Et certaminis huius magistro, uel etiam in puero, statim animi uis ostenditur: ac siue bonus siue malus sit animi habitus, priusquam ad certamen ueniatur, innotescit: quaeque post sequuntur studia, consilia, facta, non modo non iudicem, sed ne spectatores quidem ipsos latere possunt. Quamobrem nec uitam, nec probationem alteram expectant: ut qui nec dignoscunt praesentia, nec praesciunt futura. Iudex autem eam animam, quae uirtute sua lectam hanc ornauit: quae bonae indolis atque artis speciem de se praebet: quae omnes eius leges seruauit: ut uictricem iam corona, nectare, honoribus, coelitem consortio dignatus est, unde fas non est eam unquam excidere. In certamen autem et ignauam, et stolidam, et futilem: itemque et theatrum turbare, et leges confundere solitam, statim ut uinculis corporis soluta fuit execratus in poenarum carcerem demisit: unde fas non est unquam effugere. Theophr. Vnde ergo tot certatores accersit, cum tam longis temporibus, adeo multi iam antea e palaestra excesserint? non enim dicis, opinor, eosdem omnes fuisse. Axith. Nequaquam. Theophr. Vnde ergo, dic fodes. Axith. Deus omnia, quae quidem procreantur, ipse nihilominus hoc ipsum quod est permanens, facit: neque alia cum facit, in substantiam aliam ipse mutatur: neque multa cum promit, ipse consumitur. Sed eo magis totus integer manet, quod subinde maiorem rerum compositam facit. Nam ei, non ex singulis ijs quae nascuntur, ue

rum ex hoc ipso, quod rerum conditor aliàs est, opificis nomen datur. Quemadmodum etiam in hominum rebus atq; negocijs, architectus non in ea, quæ facit, edificia diuiditur: nec propterea quod multa facit, ideo uel de eius anima, uel de tota eius scientia, quicquam decedit: licet iam delubra, iam ædes, modo naues fabricet. Igitur manet primus rerum conditor, manent etiam quæ sunt ab eo procreata, eaq; ipsa ab eius nutu & prouidentia pendent. Omitto ergo, quod quærebas, unde sit hæc in theatrum prodeuntium tanta copia: quando de nobis ipsis hoc potius, quàm de summo rerum conditore quæri posset: quodq; rerum omnium opifex præstare & efficere possit omnia, uel mulieribus assuerantibus crede. Quid enim unde ueniant, qui in theatrum intrant, certatores, quæras: cum is ipse qui certamen hoc instituit, eos omnes accersat, hocq; eius edictum opus naturæ statim fiat? Eodem consilio superas illas mente & intelligentia præditas facultates produxit, neq; earum ulla, unde nam esset, ausa est sciscitari. Eodem modo cœlum pariter ac terram fecit: quorum illud astris, hanc plantis ornauit. Vides etiam plantas, partim enatis iam fructibus grauatas, partim nondum natas parturire: tum ubi tempus fuerit, huic iterum edicto obsequi, & flores protrudere, & uirere, & tandem perfectos fructus edere: ui illa facultateq; naturali, qua præditæ primum genuerant, intus manente, sæpeq; & iterum fructuum copiam suppeditante, ita ut radix, non modo non corrumpatur, uerum etiam firmior ac ualidior fiat. Quid igitur mirum, si supremus ille rerum opifex, omnia

nia, quæ & futura sunt, & iam olim facta, comprehendat: & eorum unumquodq; qualecunq; uult, quoq; tempore conuenit, quaq; forma pulcherrimum est, arte & sapientia sua profert? Theophr. Qua uero de causa, Deus, illas alteras mente & ratione præditas facultates, & initio procreauit, & certo numero definiuit: humanas autem animas, quæ & ipsæ mentis sunt & rationis compotes, subinde adhuc producit? Axith. Optimus ille legislator, non omnes hominum morbos, dum erumpant, expectat: hoc enim esset eius, qui solummodo iudicis fungitur officio: tantū autē principiū, ortus eorū prædicat. Nam & herbas, & multa pharmaca, & remedia, antequā ulli essent morbi, terræ ut proferret, mandauit. Equidē præuidit deus, quod deinceps accidit, ut homines illas ipsas ratioe præditas facultates admirati, et nullū sui principiū habere, & nūquā natas esse existimaret: itēq; multa principia & innumeros deos statuerēt, eoq; ipso democratiā quandā inordinatam introducerēt, illa uidelicet optimē instituta monarchia repudiata. Qui etiā hūc ipsum, qui nostris est expositus et percipitur sensibus, mūdū, diuinis laudib. celebrarūt, & deū, qui sit ab æterno, nec unquā ex quoquā natus, esse statuerūt: unde et qui in philosophia plurimū pollebāt, in opiniones sanē q̄ absurdas impegerūt. Qua de causa nostras aīas, etsi ratiois cōpotes essēt, nihilominus quotidie adhuc creat, uidelicet iudiciū ipsius potētiae: et documētū iā olim pro creatarū facultatū originis: q̄ hæ seu ratioe, seu mēte & intelligētia præditæ facultates & substantiæ, ex eodem omnes opifice, atq; ex eodem omnes principio trahant.

Ac

Ac quod hinc illæ quoq; prouenerint, facile credetis, si in uos ipsos recens creatos animos conuerteritis. quippe qui perinde ut illæ iam olim factæ substantiæ, supra mortalium rerum curam in ipsum cœlum contenditis, atq; etiam ad principium primum usq; ascēditis. Quod certè in cœlestibus corporibus itidem fecit. Solam enim ex omni syderum numero lunam, uoluit lucem suam modo minuere & remittere, modo restaurare, quasiq; ad iuuentam denuo reuerti. Nempe ut cogitarent homines superiorum illorum corporū nullum prorsus esse, quod non sit natum, quòd uel suapte sponte existat: hocq; absurdum errore abstinere: ac potius ex infimo illo sydere, quod etiamnum modo magis, modo minus lucere cernimus, superiora quoq; illa facta esse colligeremus. Eodem modo, ex anima humana, illa uidelicet ultima, ac nuper procreata, quæ rationis est particeps etiam ipsa, substantia, eas etiam, quæ sunt ante ipsam creatæ, ratione præditas facultates, ex eodem opifice exortas esse, ut colligamus, ipsa ratio suadet. Nihil enim ille ociosum, nihil superfluum, nihil frustra fecit. Sin demus, cum unus homo fuisset, unam etiam animā iam antè exitisse, corpus autem longo post tempore effectum: ociosa profecto fuit anima, priusquam in corpus descenderet, & tamdiu superflua, seu frustra condita, nec potuit uires suas exercere, neq; quid quātū uue posset, ipsa scire: quæ omnia, postquam descenderit, demum acquirit. Ea uerò, quam uos incorruptam ac recens effectam appellatis, ociosa potius erit quàm bona: quando corporis usum prius nō est experta, sed iam primū nata uiuit: cuiusmodi Bacchi

atq;

atq; Herculis Thebis fuisse ferunt. Sed si quæ apud superiores antea uersata, aliquid isthuc egit: post ubi descendarit, uacuum, desertam, & in ocio sedem suam reliquerit, necesse est. Reliquæ enim facultates, ut primum prodierit, & quo loco oportuit, collocatæ sunt, & suum quæque munus obire, & ministrare, & subseruire, & curare iussæ. Humanam autem animam illi, postquam constituere longum tempus in ocio, sero tandem uinctam in sepulchrum, nempe corpus mittunt. Equidem ei iniunctum hoc est, ut terram ornet ac uiuet: minimeq; hominis esset, si cessaret quæ ad dei cultum pertinent prædicare, et ut nullus deo uacuius sit locus, efficere. An ergo non præstat, eam, ut primum prodierit, commissum sibi munus obire, quam perinde ac si nondum esset nata atq; perfecta, adeo diu cunctari, eoq; ipso quod initio nihil agat, suam ipsius uim facultatemq; prorsus omnem ignorare? Actio enim quid aliud est, quam quædam cognitio demonstratioq; uirtutis? Theophr. Sed si tempore certo & definito prodit, qui potest esse immortalis?

Axith. Non alius est qui superiores illas facultates creat, & alius rursus, qui hominis animam condit: sed unus idemq; & illas, & hanc ipsam producit. Quod si idem sit, non erit nouum aut rarum quiddam, quod una facultas, una sciëntia, & olim & etiamnum hanc efficiat. Eiusmodi enim est supremus ille rerum opifex, ut neq; eius potentia consenescat, neq; eius sciëntia limitibus ullis circumscribi concludiq; possit. Quamobrem aut ne illas quidem immortales esse fateamur, aut etiam hanc immortalem esse cõcedamus necesse est. Hæc enim perinde

inde ut illæ, ad principium primum usque ascendit. Et certe Deus, nullam earum, quæ sunt rationis composites, substantiarum mortalem fecit. Qui igitur factum esset, ut suam hanc legem transgredideretur, cum nostram animam crearet: quam & si non communi secum substantia donauit, similem tamen, quasiq; quandam sui ipsius imaginem fecit? Ac si quidem ei philosophari libeat, Dei similis euadit. At id quod immortalis simile est, ipsum quoq; sit immortale necesse est: quando id quod est mortale, ei quod immortale est, non simile sed contrarium est. Tu uerò, qui Platonem ipsum totum eabibisti, dicis, omne quod natum sit, prorsus esse mortale, & interire, & solui. At ego Timæi memoriam tibi renouabo, & orationis illius egregiæ, quam conditor ipse habet, cuius exordij memini: O uos (inquit) dii deorum, quorum ego & pater sum, & procreator: immortales quidē omnino uos haudquaquam estis, quia procreati estis: neq; tamen soluemini, hoc uidelicet consecuti ex mea, quæ mortem superat, uoluntate. Quibus uerbis hæc antebo introducit, & factum esse, & nunquam interire: & natum esse, & morte superiorem euasisse. Ergo hominis anima principio sic facta prodijt, uti sit substantia rationem habens, quæ semper moueatur, sitq; sui iuris ac libera: quæ uitam ex se habeat suam, eamq; possit etiam corpori impertire. Quibus bonis eorum, quæ mortalia sunt, nullum est præditum: sed sunt hæc, extra controuersiam, uera ac certa immortalitatis argumenta. Et certè miraberis uim illam intus in anima latentem, si perum quas foris agit, uarietatem noris. Omnis enim

ars, omnis scientia, itemq; actio & contemplatio satis superq; docere possunt, animam hominis esse immortalē. Qui enim ei suum illud esse dedit, ille ipse etiam perpetuum ut esset hoc eius donum, dedit. idq; donum est ipsa iam natura. Platoni uerò uidetur, etiam mundus hic totus & factus olim fuisse, & mortalis esse, & perpetuo conseruandus: quando quod unī queat, non ideo prorsus comburi possit. Iam Platonem commendant, licet asserat, corpora facta quidem esse, non autem dissolui, contra animabus nolunt tribui, quod corporibus facile concedunt. Theophrastus. Non possumus non has rationes sequi. Sed unum nos adhuc fugit: quod cum cæteras ratione atq; intelligentia præditas substantias certo quodam modo numeroq; circumscriptas asseramus: humanas autem animas dicimus, extra modum numerumq; omnem prouenire, nisi eandem animam in multa corpora cōmigrare concedamus. *Axiōth.* Animarū humanarum multitudo omnis, nobis quidē in immensum excrescere: at ea penes ipsum opificem æquē est finita ac certa, atq; aliarū rationem habentiū substantiarum. Eas ipse quidē minime facile numeraueris: deus aut facillime. Et quæcūq; ipse cōprehendit, ea nobis quidē infinita sunt omnia: ipsi uero cōplectēti illa deo prorsus finita. Hicq; est eis modus, quē uult qui cōprehendit. In incorporeis autem & rationem habentibus substantijs, multitudo non facit, ut ipsis substantijs aliqua accidat angustia. Vnum enim sunt omnia, & singula totum explent, & omnia totum suscipiunt: nec impellitur aut premitur alterum ab altero, quemadmodum corpora alia
alij

alijs impedimēto esse possunt. Nam & in plantis, eorumque iam dicta sunt quasi quaedam simulachra cernuntur. Amputatur enim ex una aliqua arbore surculi prope innumeri, qui tamen, iam amputati, uitam in se totam quique habent: ita ut terrae mandati germinent, eoque ipso ostendant, sibi non minus quam magnae arbori uitam intus affuisse. Atque ex uno illo germine fiunt innumera, & unum omnia, & eorum quae ex eo sunt nata nullum est id ipsum, ex quo sunt enatae. Ac quanquam nobis haec in infinitum deduci uideantur, tamen infinitum eorum est nullum. His adde, quod quae ex imparibus composita sunt, tempore suo dissoluantur necesse est. Atque eiusmodi mundus hic est, qui cernitur. Si quid sit, cuius partes, ex quibus ipsum constabat, intereant: sanè totum illud cum suis, ex quibus compositum fuerat, partibus unà pereat necesse est: usque dum mortalitatem puram putam accipiat. Omne uerò tempus deo quidem breue est, hominibus contra longum. Igitur si corpora aliquo usque finita sunt ac terminis suis circumscripta: non certe committendum est, ut animas in immensum producamus. Sed ibi sistetur animarum motus, ubi corporum animas ipsas suscipientium numerus gradum sistit. Quò fit ut animabus is sit praescriptus numerus ac modus, quem earum usus postularit: isque ipse modus in eo, qui anima aliqua eget, gradum sistit. Mirum sit autem, cum Apollinem fama ferat, omnem arenam in numerato habere: & supremum illum opificem animarum, quas ipse procreauit, numerum nescire? Atque earum, quae sunt intelligentia praeditae, facultatum plenum est totum coelum: plenus etiam ether

æther angelorum atq; dæmonum: itemq; plenus aer, plena terra, plenum mare, plena deniq; quæ sub terra sunt omnia: ac quemadmodum ait quidam sapientum nostratum; adeo nihil est in rerum natura uacuum, ut ne sit etiam, quo capillum iniicias. Sed & si mortalibus in decies millenos annos hæc externis sensibus expõsita uita producat, nunquam tamen, opinor, tantæ angelorum atq; dæmonum multitudini, humanarum animarum numerus par erit, ac quemadmodum nunc ferunt, in hac quoq; uita fiet, ut hæc animarum copia omnis cesset atq; deficiat. Hac enim durante & permanente uita, boni quidem in campum Elysium euecti ibidem agent sempiterna conuiuia, semperq; erunt pleni nectare, quæ & ipsa Platonis in ciuitate lex est: mali uerò in tartara delapsi, ex quibus nunquam sunt egressuri: ipsi quidem non amplius proficiunt, sed exemplum iustitiæ facti æternum isthic iacebunt. Quod in Phædone & Gorgia Socrates constanter affirmabat. Animarum igitur numero tantopere diminuto, ipsæ uitæ hanc quasi desitutam desertamq; relinquent. Nec dices deinceps unquam fore, ut in hanc uitam redeat anima, uidelicet hic iterum uictur: cum hæc omnia sint iam antea confutata, & si quidem iuuenili quodam modo gloriari libeat, uinculis adamantinis ligata. Iam si mille annis semel (ut ait in Phædro Socrates) unaquæq; anima consuetudinè cum corpore habeat, & in decem millium annorum ambitum modus animarum sufficere statuatur: nos longe minore numero animarum egebimus. Neq; enim in tam longum tempus mortalia corpora produci ipsi statuimus:

Quò fit ut mihi potius animarū numerum atq; modum finitum statuenti, quàm tibi diuersum existimanti sit asfentiendum. Theoph. De anima quidem nullum mihi dubium reliquisti: sed putas ne fore aliquando, ut mundus hic dissoluatur? Sic sanè. id enim, cum mundus ipse sit corporeus, & sua sponte atq; ex se ipso minime existat, facile est demonstratu. Quid enim dicat? Si corporum generatio, quæ ipsa motus quidam est uidelicet, manere uno in loco nolit, ac potius ad unum illud & perfectum, ex quo prouenit, principium tendat, prope-ret, atq; etiam propellatur: neq; enim sine causa aliqua fit motus, neq; uspiam sistitur, antequam id quod desideratum est, inuentum sit: inuenietur, quando supremus ille rerum opifex uoluerit: uolet autem ille, cum ei uisum fuerit opportunum. Etenim facta iam animarum probatione, & perspicua atq; omnibus nota malitiæ reprehensione: hoc omne quod sensibus est expositum, in id quod immortale est atq; æternum conuertetur: quando conueniens est hominum immortalitati, ut locus aptus atq; accommodus fiat incolarum felicitati. Oportuit in eo, qui periturus est, mūdo, mortale quoq; seu perituum animans esse: ac rursus in illo æterno æternum atq; immortale. Omnium enim rerum una quædam est concordia: nec est inordinatū, aut ab hac concordia deflectens quicquam: sed singula singulis sunt amica, apta atq; idonea. Atq; hæc supremi conditoris uoluntas est ipsa natura. Nam & sapientis & præpotentis esse putato, res easdem & mortales facere, & immortales. Quanta enim potentia & sapientiâ fit, ut & mortalis nature

re

re non expertes atq; ignorantes simus: & in illa ipsa iam explorata non maneamus? Theophrast. Quid uero? An non hic mundus, & nunquam natus est, & principio omni caret? Aut quomodo opifex ille est opifex: siquidem tempus fuit ullum, quo suarum rerum nihil peragebat? Axith. Id ipsum audias quæso: reddunt enim rationem, sanè quàm bonam. Supremus ille rex omnium, ex quo omnia promanant, rerum omnium principium & origo, imprimisq; fecundus fons est: quippe qui sit summum bonum, sapientiæ pater, rerum omnium conditor. Is non tempore aliquo cœpit habere generationis uim atq; facultatem: sed semper uerbi & sapientiæ pater existit. Neq; uerò passus est quicquam generando: quippe qui nec aliqua necessitatis ui, nec assumpto generationis consorte (quanquã non esset quisquã alius) neq; exhausta per hoc sua potètia generauit: Semper enim in se eum quem genuit, totum in toto, replentem et repletum habet. Solus ipse pater esse uoluit. Nec propterea est superflua illa soboles: alioquin enim non haberet eum in se, & ipse esset eiusdem naturæ atq; substantiæ. Iam quia compositum in eo non est quicquid, ideo uerbum naturaliter, aut, ut sic dicam, substantialiter genuit: nempe ut substantiam & uirtutem patris enarret: quod ipse est uerbum, quiq; ipse est mens, & mente in unum omnia cogit, omniaq; per ipsum pater facit. Sapientia enim hoc quicquid est sola potuit effici. Atq; unam cum filio, qui naturæ est eiusdem, spiritum sanctum etiam produxit: non ut certe ulla adigente, sed uirtutis suæ facultate. Unde et quia ualuit, et quia potuit, eum produxit. Quo spiritu deus omnia mente et sensu prædita solet afflare,

& uirtute replere, & complecti, & ad sese pertrahere. Semper enim spiritus ad patrem se conuertit, eoq; etiam quicquid contigerit, prorsus trahit. Atq; eiusmodi est perennis hæc magna patris sapientia & uirtus quæ est unitas & diuina trinitas, nec maius nec minus quicquã in se recipiens. Est enim una substantia, quæ mentem habentes substantias constituit ac fecit: quando uoluit habere quibus beneficeret, ideoq; superas illas facultates produxit, nempe ut ipso bono, primaq; sua beneficentia abunde fruereutur. Nullus enim in bono inuidiæ est locus. Atq; sic quidem conditor antequam hæc ipsa quæ sensibus sunt exposita procreasset, minimè ociosus fuit. Cælum autem, à quo tempus initium sumpsit, & terram, & aerem, & mare, his iam procreatis effecit. aliàs etiam aliud, pro sua summa potentia facit, materiamq; rebus omnibus ipse præstat, exuscitat, coagmentat, concinnat, ornat. Neq; enim credendum est materiam non nasci, principioq; carere. Quod te Chaldæi docent: itemq; Porphyrius in eo, quem Καθόλις inscribit, libro, cum rationes Chaldæorum in medium omnes affert, ijs materiam esse natam affirmat: tum Plotini librum explicans dicit, existimare secundum naturam ac rectè dici, materiam non natam, & tãquam rerum principium poni, planè ut impiam opinionem minuendam at explodendam. Si igitur materia est nata, nec habenda pro primo rerum omnium principio, sed ultimo creata: quomodo sensibus expositus ille mundus poterit nõ natus esse, aut principio carere, aut omni tempore prior extitisse? Opus enim ipsum non potest esse prius aut antiquius
sua

sua materia. Idem nobis etiam Plato, quemadmodum ipse non ignoras, in Timæo, nullo colore uerborum usus, affirmat. Ac primum sit ne factus, an infectus hic mundus, quærit: tum causa ascribitur, potest enim cerni: ipsaq; cœli suauissima portio, sydera itidem facta sunt. Ipsorum enim commigrationes siue motus, & decursus, & conuersiones, & aduersus Borcam ascensus, & in Austrum descensus: solisq; & lunæ defectiones, & quicquid sensus nou est expers, gigni quidem Platoni uidentur, uerum esse firma ac solida nunquam. Theophrast. At Platonis mysteriorum interpretes, τὸ γένεσιν, id est, factum est, non simpliciter accipiunt, sed perinde ac si diceretur secundum causam factum, exponunt. Ut umbræ meæ causam meum ipsius corpus aio: at eam corpus meum non fecit, sed hæc ipsum secuta est. Axith. Ergo conditor non est conditor: siquidem quæ fecit, minime sua uoluntate fecit: & uniuersum hoc quicquid est, sponte sua atq; ex sese existit. Et ni sit factum iam aliquod corpus, quod stet è regione solis, non concedit ut à tergo lux fiat, idq; ipsum est umbra. Vnde & talis est umbra, quale corpus illud existit. At conditor est incorporeus, & immensus, & lux quædam æterna: quomodo igitur, aut undenam umbra accessit? Quomodo uerò præstantissimus & uerus rerum creator erit: utrum, si quæ uelit, ipse condat & componat: an uerò umbra necessario comitante? Et quis est qui suam ipsius umbram ornare aut demoliri uelit? Nunquid non prouidentiam etiam hæc desipientium hominum ratio

sustulerit? Sic enim nulla prorsus haberetur umbra cura ac ratio. Adde, quod iuxta corpus umbra cernitur: at fieri non potest, ut simul cum creatore sumatur ipsa quoque materia. Atque hoc ipsum Plotinus inquisiuit, et apertis uerbis dixit materiam antea fuisse, simulque Anaxagoram obiurgat, quod eam non etiam dicat antea fuisse, magisque creatorem simul et materiam unam introducat. Quod tamen fieri non potest: cum opificem opere suo priorem esse omnino oporteat. Atticus autem assiduus ille Platonis imitator, exponens Platonis sui carissimi placita, huiusque mundi materiam atque ordinem inquirens, ait: illum ipsum, quoniam dicimus mundum neque non natum, neque sempiternum esse: sed ab eo, qui potentia sit maior et perfectior, et antiquior, et sapientior, conditum esse: cum fieri non possit, ut ipse, qui cerni et contingi queat, quique corpus habeat, nunquam uatus esse uideatur. Quarum enim rerum natura, ad id ut existat, ope et auxilio eget: quomodo audebimus dicere, eas nec natas esse, nec ab eo qui ipsas fecerit, conseruari? Aristotelem autem ridiculum appellat, quod et uniuersam hanc mundi machinam cerni tangique posse, itemque esse corpoream fateatur: et nihilominus contendat, eam nec creatam olim, nec perituram unquam esse. Sed cur non rideatur ille, qui nec Aegyptiorum uatibus assensum praebet, qui cum mundi initium generationemque exponunt, cancro tempus aetatis eius ascribunt. Sed et Apollo quodam oraculo edito respondit: ante hominum mundi que creationem,

demo

dæmones fictos esse, qui conditori salutem hominis curanti subseruirent. Oraculum autem ipsum sic habet: ἐκτίσθαι πρὸ ἡμῶν θείασι κόσμῳ γονῆς, ἀφθάρτα τὰ πνύματα eis ἡμετέρας χείρας. Id est, Conditi sunt ante nos, diuinamq; mundi generationem, immortales spiritus in nostram utilitatem. Qui sit igitur ut Platonis & interpretes, & mentem & sensum habentia simul omnia introducant? an non contrariam Apollini, ipsiq; etiam Platoni philosophiam hoc ipso efficiunt? Neque enim omnia simul existunt. Iam æstatis tempus est, & plantæ fructibus ornata mirifice sibi placent: nec dum hyems nos obruit. Num ergo ille solum æstatis, ac non etiam hyemis est creator? num ille non pluit? an uerò tellurem propterea non hic etiam proferendis frugibus aptam atque idoneam facit, quia cum hyeme non confundit æstatem? At hoc neq; imbecillitatis, neque neglecti ordinis: sed & seruati ordinis, & summæ potentiæ significatiōnem habet. Silentium quidem Pythagoræ decretum fuit, & tamen nihilominus rationis compos erat, ut ut ei tunc tacendum uideretur. Statuariam artem Phydias nouerat, atq; etiam bonus erat artifex: & si non in arce Athenien. simul & in Olympia statuas erigeret. Theophrast. An ergo uniuersam hanc mundi machinam malè compactam censes? Axitheus. Non est aliud hoc opificio melius ullum. Theophrastus. Quo pacto igitur poterit dissolui? Quia hoc opus non simplex est, sed compositum: quippe in quo alterum

cum altero coniungatur. At quicquid est ex multis & dissimilibus, ijsq; etiam inter se contrarijs rebus compactum, id uerò facile dissolui potest. Quicquid autem uim & naturam aptam ad sui dissolutionem atq; interitum habet, id aliquando hoc ipsum aget, ad quod ab sua natura uocatur. Theophrastus. An uerò tu sapientis esse putas, id quod bene compactum est, & concinne coagmentatum dissoluere? Axitheus. Si quidem & partes eius interituras fecit: & ut totum ipsum dissoluatur, iam antea decreuit. Ex his enim illud sequitur. Si oculus, & digitus, & unumquodque corporis membrum aliquid male pati possunt: non erit à malis immune corpus: sed ipsum totum idem feret quod partes. Porrò si interitum hæc membrorum dissolutio toti corpori importet, ipsum quidem soluere, est alienum à ratione & prudentia: sed si interitum siue mortem hæc partium dissolutio frangat ac soluat ipsa: magnæ est profecto sapientiæ, & immense potentiæ, quæ mortalia fuerant immortalia efficere. Theophrastus. Cur igitur non initio hoc fecit? Vtrum non potuit, an noluit? Axitheus. Dei uoluntatem nullæ unquam uires deficiunt. Voluit igitur ille ea quæ mentem habent esse sempiterna: non item ea quæ sensum tantum habent. Theophrast. Inuidiane, an alia aliqua causa? Axitheus. Penes eum qui summum bonum est, nullæ prorsus est erga quenquam inuidia. Sed si similia essent omnia, nihil essent, cum unum essent. Iam uerò mente & ratione præditas substantias, & illum mente præ

præditarum facultatum mundum omnino omnem im-
 mortalitate donauit: nec est ulla inuidia. Secundo ordi-
 ne sensum habentia, eaq; mortalia collocauit: quæ pul-
 chra quidem sunt & magna: sed primis illis longe mi-
 nora. Non ergo quod secunda primis adiunxit: sed al-
 liquid pulcherrimarum illarum rerum, quod quidem
 procreare poterat, in seclum prætermittere, fuisse inui-
 dia. Et immortalia pariter ac mortalia creare potentie
 potius est quam imbecillitatis. Diuitis enim illius &
 omnipotentis uerbi atq; opificis est, non modo res di-
 uersas, uerum etiam inter se contrarias procreare, ut al-
 bum & nigrum, calidum & frigidum, mortalia & im-
 mortalia: quæ tamen ipsa quoq; pro sua summa atq; ex-
 cellenti potentia, deinceps immortalitate donauit. Quæ
 de causa iam antea quoq; mortalibus rebus immortali-
 tatis semen aliquod iniecerit, quod aliquando germi-
 nabit, & superabit, & quod minus est absumet, sibiq;
 accommodabit, æternumq; florentes fructus feret. Estq;
 huius rei minime leue argumentum, quod illa purissi-
 ma cœli terræq; pars, uel iam ab interitu salua atq; im-
 munis conseruatur. Quibus sanè Olympi, & fortuna-
 tarum insularum, & campi Elysii nomen ueteres attri-
 buerunt: nempe ut ostenderent fore, ut cœlum totum,
 terraq; tota eiusmodi essent. Neq; enim quicquam est à
 creatore factum, quod usq; quaq; sit mortale. eaq; de
 causa corruptio seu interitus rerum, uim suam non sem-
 per obtinebit. Hoc autem fecit, ut id quod sensum habet,
 & est corporeum, aliquantisper sui ipsius ortum inte-
 riumq; susciperet: idq; alicuius, quod cogitabat, boni

maioris causa. Simul enim & formis earumq; multitudini & uarietati, & pulchritudini locum dedit: uoluitq; eas sui ipsarum interitu atq; ortu subinde iterum atq; iterum imprimi, & continuata illa mutatione, hæc pulchra formarum genera, in materia quasi detecta ac nudata ob oculos ponere: uoluit etiam eas quæ sunt formis rationes siue causas stuðio quodam confirmari, motuq; demonstrari: nimirum ut externa illa uarietate ducti internas illas rationes siue causas admiremur. Veluti si quis pictor alicuius pulchri simulachri multas imagines fingat: ut nulla pulchritudinis pars lateat, sed ea tota undequaq; appareat, artemq; efficiat augustiorem. Sed & productis ijs, quæ ratione sunt præditæ substantijs simul ostendit, se non necessitate ulla, uerum sua liberali uoluntate ductum, immortalitatis munus eis concessisse, easq; loco priore, magis quod uellet, quàm quod postiora nulla haberet, collocasse. Est igitur earum officium, ut ipsæ, quouiam primæ sint, secundis inseruiant, easq; potius curent, quàm præ se contemnant, multoq; magis illas ultimas etiam amplectantur: tum ad primū principium semper respiciant, & imperata faciant, malintq; parere quàm dominari. Vera enim est & libertas & potentia, ei qui uerè bonus est, seruire uelle. Oportet igitur eos qui rationem habente natura sunt donati, suaapte uoluntate, huic imperio quāta possunt reuerētia parere: siquidem suo iure, suaue libertate bene uti uelint. Quod enim sui iuris sunt, ac uerè liberi, id ipsum acceperūt à creatore maximū immortalitatis signū. Sin qui supremo rerū
modc=

moderatori grauatè inferuiant, quodq; ipse primus factus non sit quisque moleste ferat, atque aspiret ad imperium, & uiolare leges occipiant: ij ab ordine recto auulsi in quandam ἀταξίην incidunt, ac quoniam à clarissima summi regis luce defecerunt, mortales quidem non erunt, quippe qui initio facti sunt immortales, sed tenebras mortalium sentient, quasiq; in profluentem lapsi, huc illucq; ferentur, subiecti potius quam præfecti imperio. Atq; hæc supremus opifex præuisa, cauit, ac ne euenirent, fecit: ac neque propter eos qui deficiunt, obedientibus libertatem ademit, sed potius obedientium imbecillitatem corporis seu terrenis rebus castigatam curauit. quia deserti perdere non seruare norunt. Eos miseratus, non sinit morbo tabescere, idq; mortale fecit, quo cupiunt ipsi maxime perfrui: quo deinceps soluto salutem sunt & libertati ipsi, tum post tyrannorum interitum rursus immortalem faciet partem eam, quam propter illos initio mortalem dimisit. Atque hoc ipsum introduxit ceu escam, deprehensionem, solutionem tyrannidis: tum uelut demonstrationem quandam eius, qua pollet conditor, potentiae, iustitiae, mansuetudinis, propensae erga humanum genus uoluntatis, atque etiam uictoriae. Hoc autem corruptionis genus, etiam Plato uidit, licet immortalitatem futuram ignorauit. Neque enim terræ solum, uerum etiam cæli interitum satis clavis & apertis in Timæo uerbis introduxit, dicens cælum ex sua ipsius propria corruptione quasi quodam modo nutri.

triri.

triri. Ergo si corruptio quædam nutritio conseruatioq; est: ubi locorum erit immortalitas, nisi creator corruptionem cæli terræq; sic prorsus omnem cõuertat, sicq; induat immortalitate, ut eam nulla amplius mors, nulla malitiæ insultatio, nihil deniq; mortale consequatur. Stoicis aut cœlũ simul ac terra sæpe interire, sæpeq; renouari uidebantur. Sed si sunt iterum interitura, inutilis eis erit et supuacanea mutatio. An non præstaret eius modi semel fieri mutationem, quam mutatio alia nulla consequatur? Estq; omnino sic reuicturus homo, ut nõ iterum moriatur. Nihil enim erit in eo mortale. Sed & homo, & totus hic mundus, & omnino omnia fient noua atq; æterna. Theophr. Sed utrum cum corpore reuiuifcet homo an sine corpore? Axith. Siquidem integer est homo, anima rationem habens corporiq; coniuncta. Theophr. Quali uero corpore? huic ne simili, an aerio, aut ostrci simili? Eiusmodi enim corporibus cõiuncta est anima, per quæ qualiaq; loca uenit. Axith. Dicis tu quidem animam multorum & uariorum corporum onus ferre. Ac quemadmodum parua illa animalcula in arancarum telas illapsa, statim inuoluuntur & capiuntur: sic tu statuis animam humanam, ubi corpori licet multum, diuerso, appropinquauerit, eo ipso statim indui et capi. ut si per astra habeat iter, astrorũ simili: si per æthera æthereo corpore uestiatur: sin descēdat in aerẽ, circūdet aerio: sin uero in terris sit cum terreno corpore coniungatur. Si igitur alijs elementis adeò facile coniungitur, quid prohibet, quin si in ignem incidet, igneo corpore amiciatur? siq; marinis undis obruetur

tur, aqueum sibi corpus hauriat? Vis ne Aegypte huiusmodi corporum experimentum sumere? Aegyptus.

Mihi non est ocij tantum ut uel ignibus comburi uelim, uel aquis suffocari. Axith. Ac omne corpus, ait Theophrastus, animæ perinde ac uestem conuenire: quamquam eam uel triplam uel quadruplam esse, nos hactenus latuit. Theophr. Rides tu quidem prisca mysteria, Axith. Tu uero seriò doces hæc: minimeq; ridiculum uidetur tibi incorporeum quiddam cum quocunq; corpore coniungi, aliudq; alij & coalescere, & consui, multaq; corpora eodẽ uestimẽto tegi. Sin aut animata sint corpora, tu multa animalia unã animã quasi quẽdã cognatorum pecorum gregem dicis impellere, & ordinem in sese ascendentium animalium simul trahere.

Theophr. Absurda quidem uidentur hæc esse, nihilq; ipse non confutatum reliquisti. sed an non audis etiam circa sepulchra uideri umbras ac spectra, quæ profecto sunt illa aëria animarum corpora, quæ simulachra uocant. Axith. Nunquid hoc ignoras, qui cognita habes omnia: hæc spectra esse mala demonia, humanas animas representantia? quodq; ij qui incantationibus operam nauant, seq; posse profitentur, iam olim, defunctum euocare: non hominem carminibus suis attrahunt, sed demonium aliquod malum, quod simulachrum hominis effingat, atq; ut imponat, miracula simul ac humanã uocem edat. Quod tamen spectrum orto sole statim euanescit, cum uerisimile sit ipsum, si esset hominis anima, etiã interdiu, quos charissimos habet, suauiter allocuturum, unaq; futurum. Theophr. Quem igitur animæ

*anima in modum cruciatus ullos sentiet atq; feret, si corpus aerium è medio tollamus? Neque enim cruciatus ullos sentiet corpore destituta. Axith. Recte quidem hæc dicis, illam sine corpore sentire dolores ullos posse. Sed corpus suum ipsius repetet, quo iam antea publice atq; in conspectu hominum est usa: idq; tunc fiet, cum definitum iudicij tempus postularit. Neque enim fiet, ut cum alio uoluntatem ceperit, cum alio uero dolorem communem capiat: neque corpus aliud animæ subseruierit, aliud rursus, uocetur in iudicium. Theophrastus. An ergo terrenum hoc corpus resuscitatum iri putas? at id miraculi simile fuerit: quandoquidem diffluit & dispersum est: & aliud quidem à piscibus laniatum, aliud autem ab aui-
 bus discerptum est: eaq; animalia deinceps ab alijs ca-
 pta, sic absorpta sunt, ut ne uestigium quidem huma-
 ni corporis ullum amplius existat. Axith. Terres tu me quidem, ò generose uir: sed hac re plenius ac me-
 lius cognita, prorsus eris mansuetior. Verum dic mi-
 bi, est ne copus humanum, simplex. an compositum? Theophrast. Omnino compositum Axith. Quibus igitur ex partibus compositum putas? ex quatuor di-
 ces? Theophrastus. Elementis, inquam. Axith. Iam uero si id quod compositum est, dissoluitur: an non in res eas redit, ex quibus compositum fuit? Theo-
 phrastus. Omnino. Axith. An igitur non humanum corpus, & piscis, & auis, et fera in elementa recurrunt: & unumquodq; in id ex quo collectum fuerat, redit? Theophrastus. Omnino. Axith. Iam si elementa con-
 seruantur,*

seruantur, & una corporis nostri causa conseruatur, consequens est fore, ut omnia, cum supremus opifex uocarit, undecunque colligantur. Etenim si principio parua quedam, eaq; informis atque humida materia, totum hominem concepit: non mirabor ipse amplius, si totius hominis corpus in elementa disseminatum, non amplius aut maius, sed priori par reddiderit. Vidi ergo grandem pulchram amplam, umbrosam uitam: quæ meæ ipsius ædes ornabat, non ab ullo uinitore plantata, neque ab ullo surculo nutrita: sed eam mihi quidam acinus in fundum lapsus totam porrexit. Vbi igitur truncus seu ramus ille latitauit? Vbi tot folia itemq; fructus ubi delituit? Qui uero rei rusticæ se dulam operam nauant, ij ficum iunco perforatam & seminibus replent, & unâ cum iunco defodiunt: nec multo post, ad numerum seminum ficus arbores eodem ordine fitæ apparent. Atqui semen quàm parua, propeq; indiuidua, & puncti similis res est? & tamen protritum post quàm fuit, adeo magnam arborem parit. Et palma arbor licet offe durissimo orta, usque in sublimem aerem exaltatur. His adde & humanam illam artem, cuius paulò antè meminimus, quæ apes facit. Quomodo uero apes hæc facit? Solent apum producendarum studiosi, taurum fustibus matatum, ac mortuum, in aliqua casa, pauca terra, dum totus consumatur ac computrescat, defossum accurate claudere. Ibi tum præter omnium sp̄e, unius tauri corruptio & putrefactio, plurimarum apum ortus uitaq; existit. Et Phoenix auis fertur in quingentos annos uita produ-

producere: tum deinde mortua totaq; consumpta reuiscere. Succurrit etiam ingens animalium copia, quæ ex aliorum animantium interitu generantur. Sed horum nihil Theophrastus admiratur: solumq; hominis corpus reuiuiscere & admirandum & credendum opinatur: qui tamen Atheniensibus indigenis se esse dicentibus fidem habet. Sed naturam hanc ad credendum adeo difficilem, conditor eo ipso iam antea sustulit, quod tanta miracula huic ipsi affinia dedit, ut illud deinceps incredibile uideri nequaquam possit. Etenim telluri mandat, ut multas producat & plantas & bestias, ipse interea ad uberiorem partem innumera semina præparas, ut ne nouum ei uideatur hoc deinceps imperium. Nam si uiua atq; animata corpora dederit, non erit deinceps nouum quicquam, si hæc eadem hominum corpora solum reddat. Theophr. Licet hoc mihi persuadear: sed si corpus in ea, quam nunc habet, forma perduraret, haud incredibile mihi uideretur animam iterum in idipsum, quasi quandam statuiam subire. Sin autem sit multis iam annis hæc corporis constitutio proportioq; soluta: quo pacto hoc ipso iterum utetur? Aegypt. At certe nostra corpora facile reuiuiscunt, quando iacent belle cõdita, atq; ad suscipiendam animam præparata. Axith. Quam lepidus est Aegyptus? Theophrastus aut nondum animaduertit parui referre, diffusum ne sit cadauer, an adhuc compactum, æque enim in ambobus compago compositioq; membrorum soluta est. Neq; enim à corpore discedit anima, nisi cõpositione soluta: quò fit ut homine picto nihilo præstet, sitq; potius imbecillior.

tiliior, ille enim pulchro colore uenustus, & in suo
 quasi flore est: hic autem florere omnino desijt, estq; totu
 tus exoletus. Igitur aut colores, & elaboratos lapides
 ad suscipiendum animam aptiores esse, quam sit homi
 nis defuncti corpus, existimandum: aut confiteridum
 est, ad consortium animæ, sit ne compactum an diffu
 sum corpus, nihil afferre: quando anima, ne nunc
 quidem in corpus migrans ipsum perfectum atq; om
 nibus suis partibus absolutum corpus, sed informe se
 men inuenit. Quin illud ipsum etiam eius robur, non
 dum cernitur, magisq; intus latens uis est ipsum eria
 gens. Theophrastus. An igitur suum quæq; ani
 ma proprium corpus recipiet? Axith. Corpus ho
 minis materia & forma constat. Iam materia qui
 dem corrumpitur atque dissoluitur, immunis autem
 ab interitu formæ causa aut ratio, omnis manet. An
 uero non uides, ut triticum quod qui sementem faci
 unt homines, humi condunt: ipsum quidem totum pe
 rijt, diffusum est & mortuum: at efficiens eius causa
 incorrupta, inconcussa, quasiq; immortalis existit.
 Quæ etiam salua permanens, & omnem circum se hu
 mum colligens, humoremq; undiquaq; circumfusum
 attrahens & calore fouens, extinctum iam triticum
 resuscitat, & radices altius figit; & florem emittit,
 & culmum erigit, & aristas nutrit, omninoq; defun
 ctum triticum ut reuiuifcat, facit. Eodemq; modo si
 liginis causa siliginem, fabæq; fabas hucusque conser
 uarunt: nec est eorum incredibile quicquam. Sin res p
 stulet hominem saluum conseruari, dæmonum inuidia

accidit, ut ab eo assensum cohibeamus. Si igitur in caducis mortalibusq; rebus formæ conseruatricis causa sit immortalis, multo magis immortalis animæ causa fuerit immortalis, nec ullo tempore dissoluitur, sed in seipsa manens cum libuerit, & opportunum uisum erit, (sunt enim omnia perbene constituta atq; optimo ordine collocata) materiam totam exuscitat, ut sua in pristinum statum restituit atq; exornat. Quò fit, ut sua animæ cuiusq; forma sit cognitu facillima. Sed & Deus ipse, qui unum animas omnes uocat, ad suam propriam formam, etiam unamquamq; animam mittit: & separat alias ab alijs, & distribuit præmia ac pœnas. Idq; haud secus facit, ac qui apud nos sunt boni pastores, solent sua pecudibus, quas innumeras habent, loca propria destinare: nempe ut & eas ipsi facile discernant, & illæ quàm minimum inter sese perturbentur. Iam uero cum pluat ipse Deus, cum multæ sint arbores et plantæ: cum una aqua: iuxta tamē cuiusq; illorum omnium causæ, illa una eandemq; aquam in suam ipsius propriam formam trahit: tum confert colorem, magnitudinem, dulcorem, amarorem, calorem, frigus, & aut bonum aut malum odorem. Atque hæc res homines sapientes nunquam perplexos fecit: sin opificis edicto fiat, ut anima, quæ est aliàs immortalis, suam ipsius recolens formam agnoscat, ac recipiat: solum id est & uidetur illis eiusmodi, ut de eo dubitent, ac secum ipsi pugnent. Statuendum est igitur, formam, qualis initio prodijt talem prorsus mansisse: materiam autem, quoniam subiecta est, & ad suscipiendam

piendam quamlibet formam facta, eam quæ melior est & præstantior, omnino suscipere. Veluti ponas ob oculos Achillis statuam æream. Is æreus Achilles temporis uetustate consumatur: æsq; illud abiectum aliqui sibi sumant, atq; in frustra minutissima sectum, passim disseminent. Ibi tum peritus aliquis artifex, æris materia, ut ad artem aptissima collaudata: æs illud omne conquirat atq; inueniat: ac deinceps conflatum & expurgatum arte & facultate quadam sua, ipsum æs in aurum conuertat, cuiq; Achilles formam inducat: erit profecto & uidebitur aureus idem ille Achilles, qui prius fuerat æreus. Eodem modo nostrorum corporum materia procul ab se remotis pondere, & situ, & mortalitate: supremi conditoris arte & summa gratia, pura, & leuis, & immortalis euadit. Oportebat enim eam, quoniam ad immortalem animæ societatem facta fuit, immortalitate, cuius antea quoque gustum aliquem, siue fructum ceperat, aliquando potiri. Alias enim, ut sæpe dictum est, obiisse nonnunquam profuit: nempe ut malitia, aut amputetur, aut ipsa sibi pœnam inueniat. Cæterum si nostra corpora omnino rediguntur in nihilum, quamobrem eis tanta uirtus infedit, uti sepulchris condita plus possint, quam olim, cum terra tota oberrarent. Audis Oedipum, ut Colone iacens, Atheniensibus sit uisus in Scyro sepultus esse. Fertur etiam, Atheniensibus, cum peste premerentur, Apollinem consultum respondisse, ut Theseum Aegæi filium Athenas transferrent. In Scyro autem sepultus fuerat, in qua etiam dolo oppressus obierat. Mone

bat igitur Apollo, finem morborum nullum prius fore, quàm apud Athenienses Theseus iam defunctus cõderetur. ac postquam in Atticã regionem Thesei reliquiae sunt deportatae, pestis etiam illa cessauit. An uero non hoc etiam cognouisti, ut Orestes quadam apud Arcades urna delituerit: Longo uero post eius mortem tempore Lacedæmonij, cum bella prius omnia feliciter gessissent, ab Arcadibus, contra ac cogitarant, uicti sunt & profligati? Cum rerum suarum incerti prorsus essent, Apollinem, quid facto opus esset, rogauerunt. Is respondit, non armatos milites aduocandos, non cogendos equites: sed unum iam olim uita functũ hominem in belli societatem inueniendum. Et docuit obscure quidem, sed docuit tamen: quod in Chalcide Agamemnonis filius iaceret, eum illi clam surriperet, sicq; unã cum ipso uictoriam simul ad se transferrent. Inueniunt igitur Orestem, eumq; suffûrantur ac deinceps semper uincunt. Igitur, si Oedipus ille, qui rem cũ matre turpiter habuit, & Orestes, qui matrem interemit, & Theseus qui pudicum puerum corrumpit, terra iam operti, terram ipsam conseruare dicuntur: an non ij potius, qui uitam omnem in uirtutum studio consumpserunt, ac mortem ipsam illustriorem, pro uera erga deum pietate fortiter obierunt? Quemadmodum ego noui multa bonorum uirorum corpora, quae etiam phalanges dæmonum tantopere terrerent, quanto opere ipsi uexabant hominem abs se captum atq; obsessum: itemq; morbos innumeros, quibus curandis ars medica non suffecerat, ipsa facile curarent, perpurgerent,

rent omninoq; auferrent. Si uero futura illius immortalitatis omnino expertia sunt nostra corpora: certe etiam infirma, superuacanea, prorsusq; abiecta sint necesse est. Præterea si sceleratos oporteat in pœnarum carcerem descendere: quo pacto iustum non erit, animæ bonis id corpus frui, cælus in aduersis rebus societatem nunquam declinavit? Est autem hoc sanè quàm sapienter, excogitatum, ut anima aliquausq; à corpore discedat: quando hoc ipsum pati discere est, uidelicet, quanta sit animæ uirtus, quantaq; sit corporis imbecillitas. At legis habendum loco, quod ipsum reuiuifcat. Neq; enim oportebat corpus, quasi frustra factum, semper abiectum esse, cum initiò statim animæ immortalitatem degustarit: sed neq; in hanc quoq; uitam reuiuifcere, quando primus in hanc uitam ortus noster ad demonstrandum usum uitæ humanæ sufficiebat. Sed & ociosa mors esset, si in uitam eandem iterum esset redeundum. Inanes autem, & fabularum similes esse rationes istas iam antea satis est demonstratum. Neq; enim obliuisci illarum potuisti, qui memoria polles maxima. Illud potius est uerum, in uitam immortalem nos reuiuifuros esse: eamq; bonis quidem iam dudum optatum, malis autem & ijs, qui dum in uiuis essent, nullarum rerum metu coerceri poterāt, omnino terribilem ac metuendam. Theophr. Egrege tu quidem hæc oratione explicasti. Sed si corpora ad tuendum suam cum animabus societatem æterna fiunt, uidetur profecto, brutorum animantium corpora, ipsa quoq; sempiterna fore: quippe quæ & ipsa su

as animas adepta sint. Axith. Animas quidem, sed rationis expertes, & mortales, & quae simul cū corporibus intereant. Iam si defecerit anima, superuacaneum fuerit corpus suscitare, quando non sua ipsorum, uerū animae gratia corpora suscitantur. Ergo brutis animantibus nihil insitum est, quod sit immortale. Nā & illorum animā mors superat: nostra uero anima, quae est immortalis ipsa, ubi in unam cum corpore societatem coierit, immortalitatis ei semen quasi quodam modo infudit. Ac quoniam homo supremi illius opificis maximum quasi germen atq; opus sit: nec conueniebat, nec poterat fieri, ut humanae substantiae quicquā prorsus mortale permaneret. Sed quoniam brutorum animantium ortum ex elementis educi iussit, idq; eius edictum sit iam ipsa naturae uis & potentia: ea talibus tamq; fluxis rebus quasi parentibus orta, ipsa quoq; dissoluantur atq; intereant necesse est. Neq; enim aeternitatis siue gustum siue fructum ullum ceperunt. Humanum autem corpus, quoniam cum anima simul egit, immortalis quoq; alimento, quasi nutriri coepit, et ad omnem artem apte & suauiter incitatum est, hocq; ipso sibi immortalitatis aliquid iā attraxit, nec parū illius nectaris gustauit. Qua de causa collapsum non perpetuo iacebit. Etenim si sole uel caloris sui in frigidam aquam agente, aqua ipsa calescit atq; ex se quasi ignem flammamq; emittit: quis non credat, humanum corpus, suscepta anima tota immortalis, uim ignemue aeternitatis sibi quoq; uendicasse? Veluti sulphur quod est aliud quam terra quasi igne succensa? ea tamen iacet,

estq;

estq; & uidetur ei qui tãgit frigida & abiecta: at ignem,
 quem occultatum intra se habet, adhibitum facile et ex
 templo arripit, celeriterq; succendit, uimq; suam re ipsa
 monstrat, atq; in ordinem seu naturam ignis properè
 transit. Hoc modo hominum corpora, postquam cum
 animæ immortalis natura coniuncta fuerint atq; conmi
 ata: aliàs quidem frigida & immobilia prorsus iacent:
 et cum sint ad ineundam cum anima societatem apta,
 quamprimum eadem deinceps eis iterum obtigerit con
 iunctio, prompta profecto sunt & parata ad id, ut se fo
 ueri sinant ac resurgant, ut suauiter ipsam sequantur, et
 ad immortalitatem recurrant. Neq; incredibile est ma
 teriam in meliorem statum commutari. Nam & apud
 nos, qui materiæ peritiam aliquam habent, ij sibi argen
 tum & stannum sumunt, priori metalli genere deleta,
 materiam ipsam in augustius & preciosius conuertunt,
 atq; aurum pulcherrimum efficiunt. Pariter etiam are
 na dispersa, & nitrum diffusum iacent: at ars humana,
 uitrum ex his nouum & perspicuum ut fiat, excogita
 uit. Plantarum autem mutationes uel agricolarum pue
 ri canunt. Quid igitur eum, qui creauit homines, homi
 nibus ipsis imbecilliozem & rudiozem suspicamur? An
 non debebat earum, quæ quotidie eueniunt rerum seu fi
 des seu certa ac firma persuasio, ut ne de futuris dubij
 perplexiq; essemus, prohibere? Sed multa cum sint ante
 nostrum hoc certamen exercitia: cur eorum omnium
 obliti quasi metu soluti cedimus? Si factus est mundus,
 quemadmodum etiam homo factus est, & initio, quoad
 corpus, terrigena prodijt: Vnde enim aliàs prodijisset?

an non est naturæ consentaneum, eundem etiam è terris
deinceps hominem nasci? Quid igitur de rebus omnino
ueris & concessis pueriliter disceptatis? præsertim qui
& obscura & absurda tam libenter admittitis? Vos enim
quod Glaucum Minois filium eum, qui melle suffoca-
catus erat, Polyidus uates Argis in Cretam profectus
fertur suscitasse, herba uidelicet per Draconem cogni-
ta, nulla alia rei probatione requisita recipitis. Et quoa
itidem fertur, Hyppolium atq; unum Tindari filium
Aesculapius, quodq; Hercules Alcestem, Theseum, Ti-
monem, Lydum, Timosthenem Atheniensem suscita-
rint, Eudoxo res eiusmodi conscribenti fidem habetis.
Pindarus autem Thebanus & Herodotus Halicarnasa-
seus Aristum illum Proconnesium aiunt in ipsa Procon-
neso ad fullonem quendam ingressum isthuc mortem om-
buisse: cumq; aliquanisper latuisset, Cycicenis deinceps
oppressis uerbis locutum esse: tum ducentis post ac qua-
draginta annis in Italia Metapontinis apparuisse: ijsq;
iussisse, uti ipsum & Apollinem simul, sacrificijs hono-
ribusq; diuinis prosequerentur. Erat enim, inquit, tunc
coruus, & sequebatur Apollinem, qui nunc iterum est
Aristeus. Vbi uerò Metapontini Delphos misissent, qui
consulerent Apollinem, utrum Aristeo fidem habendam
censeret: Apollinem, siquidem uerbis eius fidem habuis-
sent atq; obtèperassent, saluti id fore, respondisse. Quo
factum est, ut statua Aristei nomen habens, pone simu-
lachrum Apollinis erecta iam uideatur: quodq; ut dijs,
ambobus uictima communis decernatur. Atq; hæc uos
omnia, nulla rerum habita ratione, perinde sequimini.

ut fruticem pecudes, uobisq; inuicem instar Corybantum insanientium applauditis. Nec contra quisquam unquam scripsit. Ceterum si conditor immortalis animæ corpus etiam immortale se facturum polliceatur: aduersus eum ut atrox & subitum bellum moueatur, alij alios incitatis. Atq; Plato fertur, Harmonium ex inferis, unâ cum corpore reduxisse. Zoroastres autem uaticinatur fore tempus, quo sit omnium mortuorum resurrectio futura. Sciuit etiam Theopompus quod dico, idq; ipsum alios quoq; docet. Sed illis prisorum sapientum nemo, quicquam contradixit. Soli recentiores adeo sunt audaculi, ut uerbo diuino repugnandum existiment: quippe qui à uia seu acie diuina digressi, multum brutæ, & eius quæ rationis omnis est expertis naturæ secum trahunt: non solum corpus perpetuo mortale esse sinunt, sed & ipsam animam sua uicti stultitia, mori quasi quodam modo cogunt. Virtutis enim ignorantia reuera animæ mors est. At Hebræorum uaticiniis, quæ profecto ipsa quoq; nonnullis Apollinis oraculis commendatur, non unam tantum hominis partem, sed hominem ipsum totum atq; integrum uitæ redditum iri pollicetur. Sunt autem adhuc aliqui, cum apud Syros, tum alibi quoque homines, qui ab ineunte ætate usq; ad senectam ultimam, temperantem modestamq; uitam egerunt: atq; etiam animum ad cœlestium, & omnino omnium, quæ mente & intelligentia percipiuntur rerum contemplationem aduerterunt: & ut ei corpus quoq; subseruiret, coegerunt, & hymnis Deum celebrarunt: sicq; & agendo & contemplando ad summum philosophiæ culmen

ascenderunt. Hi quo suam, quæ erat eis cum deo, cognationem re ipsa comprobarent, pura mente deum ipsum precati, ut mortui reuiuiscerent, effecere. Hancq; satis firmam huius doctrinæ probationem attulerunt. Nullam enim apud eos receptum est dogma, quod solis uerbis constet, ac non potius ex ipsis rebus gestis statim fidem sibi sumat. Et qui miraculi spectator est, is etiam doctrinæ minime dubius aut perplexus auditor abit. Nec fabulæ sunt quod dicimus, nec è longa uetustatis memoria repetitum, sed hac tempestate factum miraculum. Ego ipse uidi senem, & egregie bonum, & deo cum prius carum. Ei familiaris erat quidam agricola uir simplicis ingenij, & pater unius tantum pueruli: cum quo puero uir ille rusticus senem illum frequenter adibat, uolens aliquid boni facere & discere, illucq; suarum quoque frugum primitias, tanquam ad sanum quoddam asferebat. Accidit haud ita multò post, ut puer graui morbo correptus, uitam cum morte commutaret. Eum iam defunctum pater, non uti lex mandabat, sepulchro condidit, sed sportæ impositum, folijs obtectum, atq; in humeros sublatum, portans ad senem ipsum intrat: deinceps autem deposito onere, senem, uti consueuerat, affatus: eum ei intentis in ipsum oculis assedisset, paucaq; & dixisset & audisset, puero, ut habebat, ceu uuarum primitijs illic relicto, discessit. At ubi sol iam occidisset, facta solita precatione senex, fructus illos attacturus, folijs remotis, non uuas sed mortuum puerum inuenit, ac quantam pater spem fidemq; habuisset, est admiratus. Ergo cum animo in Deum intento super puerum incubuisset

buisset, prius non surrexit, quàm puerum resuscitasset. Atq; sic eum suscitatum ad patrem misit, ipse uerò in exilium iuit, ne admiratione eius homines perciti nimis molesti deinceps essent. Atq; hoc opus cum sermone conuenit, cum id ille non potuisset unquam efficere, si falsam animo opinionem cèpisset. Sed ut uerbum hoc à deo accepit, uerbum in opus auxilio dei producit. Est autem optima argumenti forma reuera præstare, quod facile præstito polliceare. Theophrast. Inopinatum & rarum hoc est quidem, sed ei, qui factum uiderit, fidem non habere, nec facile nec fas est. Axitheus. Est etiam aliud quod tibi commemorem: idq; ipsum quoniam his oculis uidi, ut audias per quàm uelim. Fuit boni cuiusdam uiri discipulus minime malus. Is animi uenustate præstabat quidem, sed oculorum sensu carebat. Igitur ut magister iam iam uitam cum morte commutaturus esset, cæcus assistens illi rogabat, uti sibi ad recipiendum uisum opem ferret. Ille uero, si uerum est, inquit, quod ego mihi persuadeo, siq; deus erit propitius: septimo ab hinc die, soluta hac caligine, certe solem uidebis. Tantum effatus senex, animam exhalauit. Nec secus res euenit, quàm ut die septima cæcus ille, qui hætenus manu ductabatur, repète solis radios, dictu mirum, aspexit, & librum sumptum publice legit: eoq; & in stuporem omnium animos conuertit, & auditori contentioso, quod anima sit immortalis, quodq; bene hic nutrita atq;educta, ac deinceps hinc digressa, corpus mortuum sit suscitatura, facile persuasit. Theophr. Equidem te felicem iudico, tibiq; & de ea tua persuasione, &

te

te eo quod hoc uideris gratulor. Axith. Atq; hæc quidem apud nos ita sunt facta: sed etiam eiusmodi multa alibi cum facta sunt olim, tum adhuc fient. Quod autem heri, & quidem paulò ante factum est, id opinor, ipse quoq; uidisti. Theophr. Quid id est cedo? Axith. Magnam Libyam dura premi tyrannide. Ac quoniam tyrannis humanitatem siue benignitatem, & sanam atque ueram de rebus sententiam haud admittit: sanè tyrannus criminis in loco ducit eorum, qui ipsius impetrio subsunt, pietatem, iubetq; illud tam præclarum ac bonum dogma sacerdotes abnegare: ijs qui non obtinuerat, pro scelus, charam deo linguam excindit: Terei illius, de quo scriptum est in fabulis, exemplum imitatus, qui cum uim uirgini fecisset, & accusationem sceleris declinare studeret, linguam execut. At uirgo peplo facinus intexuit, & exponit arte, cum natura, ut eloque retur, non daret. Illi uero, de quibus nobis est oratio, nec arte nec peplo opus habent, sed ipsius naturæ conditorem implorant, qui recentiore eis naturam die tertia post largitur: non dato quidem alterius linguæ, sed facultatis sine lingua articulatiùs quàm unquam antea quod uellent eloquendi munere. Ego uerò putabam fieri non posse, ut tibi carens tibijs artis suæ specimèn ullum daret: itemq; citharædius destitutus cithara, Musicam artem eam exerceret. At nouum hoc spectaculum cogit me sententiam illam mutare, nihilq; earum quæ uidentur rerum fixum ac firmum existimare, siquidem id deus loco suo mouere uelit. Ipse ego hos uiros uidi, & loquentes audiui, & uocem a deo articulatam esse posse miratus

miratus sum, instrumentum uocis inquirebam: & auribus non credens, oculis iudicandi munus remisi, atq; ore aperto linguam totam radicitus euulsam uidi ac stupefactus mirabar, non sanè quo pacto uocem conformarent, sed quomodo conseruati essent. Atq; hoc ipsum etiam imperiti cuiusq; ad credendū duritiem emolliret: ac doceret, uerum ne sit quod dicimus, corpora collapsa resurgere. Illic enim ex ijs, quæ existunt, rebus, corporum resurrectio existit: hic uerò ex ijs, quæ nusquam sunt, rebus harmonia uocis efficitur. Ac certè ijs quæ serunt, quæq; norunt illi, quis nisi planè stupidus non accedat atq; acquiescat? Theophr. Quid enim faceret, ô charissime? uerum dic mihi, unde hæc illis sapientibus est cognitio atq; facultas, ut factis asseuerent quæ uerbis docent? Axith. Deus, ô optime, id ipsum, quod est, manens, amore nostri generis homo factus est, uerbi sapientiam & operis potentiam ijs qui sunt ad percipiendum apti, inspirauit. Atq; hic ipse primus, ut qui deus est, suū ipsius corpus ad immortalē uitā resuscitauit, idq; munus deinceps omnibus commune pollicetur. Mendacij uerò arguere non sapientem uirum, nedum ipsum deum fas est. Quin etiā quasi deus immortalis euadit, nec mortalis est amplius, quisquis dei legibus obtemperat. Est enim & immortalitatis manus, & ut idem quod mente præditæ facultates solent, agat, iam adeptus: nempe ut magnifice regi maximo astat, eumq; semper & quocūq; sequatur. Theophr. Credo. iam enim quendam diuinæ gratiæ sensum percipio. Itaq; ualeat academia, potiusq; ad ipsum eamus: quando ipse etiam Plato, eousq;

sibi

1526 AENEAE THEOPHRAST:

sibi credendum dicit, dum quis ipso sapientior adueniat. At deo sapientior est nemo. Axith. Iam quoniã ista huc uenimus, sacrificium gratiarum actionis deo offeramus: non hecatomben, ut apud Athenienses Mineruæ: nec formicam, ut in Isthmo, Soli & Neptuno: sed per purgata mente, quo Deo similes euadamus. impuris enim quæ pura sunt attingere nefas existimatur.

O rex, & pater, & conditor omnium. ô prima sapientia patris & uerbũ, per quod is omnia produxit. Quæ enim re alia quàm sapientia et uerbo deus omnia creat? O spiritus sancte, per quem deus omnibus aspirat, omnia comprehendit ac conseruat, & ad suam perfectionem adduxit. O diuina trinitas & sancta unitas: des nobis supernæ illius pulchritudinis memoriam: des omnibus eternitatem. Sed iam satis precati sumus. Itaq; hinc eamus.

F I N I S.

IN PHILONIS
 IVDÆI OPERA RERV M
 atq; uerborum Index copiosif-
 simus.

Aron 554.	Abel interemptus uiuit
573.	231
Aaron Mo-	Abelis, natiuitas 187
sis frater	Abelis et Caini fratrum di-
554	uersa studia ibidem
Aaron frater Mosis, id est;	Abelis & Caini sacrificia
eloquētiæ philosophiæ;	184
uel sermo mentis 229.	Abelis sacrificiū cur Deo
252.	gratum 194
Aaron Mosis manus impo-	Abelis sacrificiū cur Deo
nit, cumq; ad pugnam	gratissimum 118. 419
aptum reddit 229	Abelis uita felicissima 231
Aaronis cum Magis con-	Abelis clamor ad Deum
tentio 769	ibidem
Abel pastor pecorū 186	Abelis typus 553
Abel cur pastor fuisse dica-	Abiud 573
tur 194	Abünelechi typus 335
Abel adipēs cur una cum	Abraham 502
primitiis offerat 218	Abraham uerus Dei ami-
Abel contemplationi, non	cus 394
etiam eloquentiæ dedi-	Abraham in pace nutritus
tus, à Caino sophista	718
trucidatur 227	Abraham pietatis atq; pā
	Bbb cis

I N D E X

<i>cis cultor sanctissimus</i>	<i>tria à Deo migrare</i>
526	<i>iussus</i> 106
<i>Abrahā fuit non minimus</i>	<i>Abraham ad quos patres</i>
<i>ex prophetis</i> 713	<i>ire à domino iussus</i>
<i>Abraham plantat agrum</i>	717.718.719
<i>ad puteum & nomē do-</i>	<i>Abraham è Chaldæorum</i>
<i>mini inuocat</i> 316	<i>terra demigrans habi-</i>
<i>Abraham à Deo benedici-</i>	<i>tauit Charran</i> 575
<i>tur</i> 548	<i>Abraham cur Abram uo-</i>
<i>Abrahā in patriam reuo-</i>	<i>catus</i> 409
<i>catur</i> 543	<i>Abrahā quandiu in Chal-</i>
<i>Abraham fœderatos pro-</i>	<i>dæorum terra hæsit ce-</i>
<i>fligat</i> 451	<i>lestis fuit homo</i> 408
<i>Abraham forti animo atq;</i>	<i>Abraham in Charris cur</i>
<i>indubitata spe contra</i>	<i>diu habitare nequie-</i>
<i>rationem Deo credidit</i>	<i>rit</i> 778
535	<i>Abraham cur redire dica-</i>
<i>Abrahā largissimè à Deo</i>	<i>tur à concisione Cho-</i>
<i>benedictus</i> 138	<i>logomodor & regum</i>
<i>Abraham ab angelis ad-</i>	<i>cum eo fœderatorum</i>
<i>monitus periculum ef-</i>	342
<i>fugit</i> 507	<i>Abraham suos relinquēs</i>
<i>Abraham filium Isac Deo</i>	<i>quid significet</i> 260
<i>cur & quomodo obtu-</i>	<i>Abraham cur breuioris</i>
<i>lerit</i> 711	<i>eui quàm ullus maiorū</i>
<i>Abraham quā ob causam</i>	<i>suorum</i> 386
<i>filiū mactare statuerit</i>	<i>Abrahami genus</i> 396
520. 521. 522. 523	<i>Abrahami nomen unde</i>
<i>Abraham cur procul à pa-</i>	<i>sumptum</i> 409
	<i>Abra-</i>

IN PHILONBM

Abrahami educatio	810	501	
Abrahami uirtutes & fe-			Abrahamo ueteres pro-
licitas	366		missiones à Deo sepi-
Abrahami fides	145.681		us confirmatæ
Abrahami diuitiæ	524.		682
533.	(525	Abram	502
Abrahami mansuetudo		Abram cur Abrahami ap-	
Abrahami in bello res ge-		pellatus	502
stæ	718	abstinentiæ leges	1124
Abrahami & Saræ san-		abyssum quid	9
ctissimum coniugium		accusatio inimicis non est	
505		committenda	1346:
Abrahami semē inquilinū		1347	
in aliena terra	715	Adamus primus homo	
Abrahami de cognatione		cur ex terræ limo à	
in terram alienam mi-		Deo formatus	42
gratio	538.717	Adamus primus homo fu-	
Abrahami in Charrensē		it omnium formosissim-	
regionem ex Chaldæa		mus	43
profectio	349.500	Adamus hominum omntē	
501		um fuit nobilissimus	
Abrahami pro Sodomitis		1219. 1220. 1221:	
precaiones	608.609	1222:	
Abrahami progenies à		Adamus sanctitate pietatē	
Deo benedicta	681	teq; posthabita ad cal-	
Abrahami typus	153	lilitatem uergens expā	
Abrahamo cur Deus non		radiso eijcitur	50
fuerit conspicuus cum		Adamus qua ratione in pā	
in Chaldæa uersaretur		radisum à Deo collocat-	
		tus	79
		Bbb 2	Ada

I N D E X.

<i>Adamus cū omnibus re-</i>	<i>deo primū inspirata</i> 43
<i>buis nomina imposue-</i>	<i>adeps, renes & fibra ieco-</i>
<i>rit, sibi cur imposuerit</i>	<i>ris Deo sacrificia acce-</i>
<i>nullum</i> 79.80	<i>pta</i> 218
<i>Adamus cur trāsgressionis</i>	<i>admonitionibus diuinis</i>
<i>culpam in Euam reijci</i>	<i>obstrepentes, gladio ul-</i>
<i>at</i> 100	<i>tionis peribunt</i> 444.
<i>Adamus cur post lapsum</i>	445
<i>nudus fuisse scribatur</i>	<i>Adolescentia</i> 34
97	<i>Adulantium miserrima ser-</i>
<i>Adamus fugiēs Dei cōspe-</i>	<i>uitus</i> 1186
<i>ctū, quō aufugerit ibi.</i>	<i>adulatoris descriptio</i> 322
<i>Adamus post lapsum fugi-</i>	<i>adulatorū imposturæ</i> 721
<i>ens, cur solus à Deo uo-</i>	<i>Adultera à bestiis nihil</i>
<i>catus</i> 97	<i>differt</i> 1062
<i>Adami etymologia</i> 79	<i>adulter sacrilego peior</i>
<i>Adami cælestis & terre-</i>	1033
<i>na imago</i> <i>ibid.</i>	<i>adulteriū q̄ grauiter à Deo</i>
<i>Adami ante lapsum condi-</i>	<i>prohibitū</i> 1033.1053
<i>tio</i> 63	<i>adulterij pœna</i> 734.
<i>Adami excellentia atq; po-</i>	1033.1053.
<i>testas ante lapsum</i> 47.	<i>adulterij expiatio</i> 106.
48.	1063
<i>Adami lapsus</i> <i>ibidem</i>	<i>ægira ciuitas mari sub-</i>
<i>Adami lapsus q̄ grauiter à</i>	<i>mersa</i> 1296
<i>Deo punitus</i> 80.81	<i>ægyp̄tus corporis nostri</i>
<i>Adami filiorum dispersio</i>	<i>signum</i> 229
387	<i>ægyp̄tus cur hyemem</i>
<i>Adamo qualis anima à</i>	<i>ignoret</i> 849
	<i>ægyp̄ti</i>

IN PHILONEM

<i>aegypti fertilitas</i>	591.	<i>tissima corporis sub de-</i>
	504.658.863.929	<i>quam fugere cur intro-</i>
	1271.591	<i>ducatur</i>
<i>aegypti imperiū amplifi-</i>		<i>aegyptiorum sophistæ un-</i>
<i>mum</i>	749	<i>de orti</i>
<i>aegypti per ampla magni-</i>		<i>aegyptiorum in honoran-</i>
<i>ficaq; potentia</i>	443	<i>dis hospitib. mos</i>
<i>aegypti præfecturæ</i>	581.	<i>aegyptijs inuidia natiuū ui-</i>
<i>aegypti plagæ</i>	849	<i>tium</i>
	850.851	<i>aegyptiacus typhus</i>
<i>aegypti typus</i>	462	<i>aegyptiacorum sacerdotū</i>
<i>aegyptij homines in sedi-</i>		<i>rasiones</i>
<i>tiones procliuissimi</i>		<i>aelim</i>
	1302	<i>aequalitas mater iustitiæ</i>
<i>ex Aegypto cur populus</i>		<i>325.996</i>
<i>in Chananæam ductus</i>		<i>aequalitas in omnibus ser-</i>
	603	<i>uanda</i>
<i>aegyptij natura iactabun-</i>		<i>aequalitas in celo & ter-</i>
<i>di & superbi</i>	277	<i>ra omnia optime dispo-</i>
<i>aegyptij tumultu oppres-</i>		<i>suit</i>
<i>si flagellantur</i>	13.13	<i>aequinoctia</i>
<i>aegyptij dum per medias</i>		<i>aequinoctia cur fiant men-</i>
<i>marinas undas fugerūt,</i>		<i>se septimo</i>
<i>cur excussi dicantur</i>		<i>aer omnibus terrestribus</i>
	460	<i>& aquatilibus anima-</i>
<i>aegyptiorū leges</i>	896	<i>libus causa uitæ</i>
<i>aegyptiorum in mari in-</i>		<i>aer plenus</i>
<i>teritus</i>	861	<i>aeris natura</i>
<i>aegyptiorum gens amana-</i>		<i>aeris in mundi creatione</i>

I N D E X

cus	9	agar	599
Aeschyli locus	1195	agar à Sarra affligitur	622
aetates hominis iuxta Hipocratem & Solonem septem	34	agar encyclopaediae comparatur	591
aetatum omnium ratio pulchro carmine à Solone descripta	33	agar disciplinae indifferentis typus	152
aethiopia	73	agar tres ob causas ab heræ facie aufugit	622
affectio foemineus animæ factus	209	agar fugiens Sarram venit ad fontem Sur.	622
afflictionis utilitas	621. 622	agar à Sarra Abrahamo in terra Chanaan copulatur	600
affectiones ad uirtutem tendentibus relinquentes	226	agar apud fontem inuenta cur aquam non hauserit	662
affectiones naturaliter foeminae	ibidem	agès uicissim patitur	232
affectus in homine spiritibus similes	150	agnorum agnarumq; in sacrificijs usus	1142
affectus quatuor molestissimi, timor, dolor, tremor & gemitus	250	agricola artifex est	246
affectus quibus artibus uincendi	287	agricola spiritualis bonus & malus	248
affectuum in homine dominationes potentissime	716. 717.	agricola non nisi peritus	265
affectuum frenandorum ratio	193	agricola scrobem parans plantæ in thesaurum incidit	427
		agricolæ boni officium	pag.

IN PHILONEM

246.265	Iudæos conspiratio
agricolæ & operarij ter-	1356.1357
re differentie 246	Alexandrinis adulationis
agricultura ars ibidem	uicium innatū 1364.
agricultura & facultas	1365
operaria differunt	altaris typus 364
266	Amalech 387
agricultura anima spiri-	Amalechi typus 134
tualis 268	amaritudinis locus 618
agriculturæ studium à	amator sui Cain, Abelem
Deo hominibus com-	id est opinionem pians
mendatum 320	interficit 240
agrippa ex animi dolore	amatoris proprietates
incidit in morbum gra-	378
uissimum 133	amatoris concupiscentia
1384	qua lege punienda
agrippæ res gestæ contra	1064.1065
Flaccum 1318	ambitionis detestatio
agrippæ ad Caium profe-	733.734
ctio 1382	amicitiæ symbolum 762
Alexandri magni dictum	amicorū omnia sunt com-
167	munia 857
Alexandrina ciuitas sem-	amicus non temerè offen-
per apud Augusti fami-	dendus 414
liam in honore habita	amorrhæi 722
1504	amorrhæorum peccata
alexandrini seditione op-	722
pressi flagellatur 1313	Amram accipit uxorē de
Alexandrinorum contra	filiab. Leui 612
	BB 4 4112

INDEX

Anaxagoras præ amore philosophiæ prædia sua reliquit 1201. 1265	369 anima hominis tripartita 450
Anaxagoræ de siderũ in= fluxu sententia 1265. 1266	anima pura dei domus sa= cro sancta 807
Anaxarchi dictum de ani= mæ immortalitate 1189	anima rationalis Dei tem= plum 820
ancillæ quomodo tractan= de 1079.1080	anima tabernaculum dici= tur, in qua Sarra, id est uirtus habitat 235
Andronis domus diripi= tur 1313	anima cohabitans cū pru= dentia diuinis alimētis nutritur 124
angeli quid 185.806	anima quomodo assuefa= cienda ne malis imagi= nationibus decipiatur 204
angeli boni ac mali 400	anima masculo prægnās, id est, iusto proposito, letissima redditur 250
angeli propter diuinũ mi= nisterium sancti appel= landi ibid.	anima quibus rebus illu= stretur 410
angelorum felicitas 402	anima suam ipsius migra= tionem ignorat 186
angelorũ ministeria 305	anima uidua, & adultera 257
angelorum officia 400 806	anima irrationalis in see= ptem partes diuiditur pag.
angelorum bonorũ habi= tationes 480	
angelorum malorum mu= nus atq; officiũ 400	
angelorum in diuersa cor= pora emigrationes	

IN PHILONEM

pag.	262	anima athlete à philoso-
anima mali & boni circa		phi anima quantū dif-
quæ occupetur	270	ferat
anima repurgata à uitijs		103
dei domus est	365	anima ex cōiunctis rebus
animæ sapientis cælum ha-		agendo patitur
bet patriã, in terra pe-		232
regrinatur	278	in anima omnes rerū for-
anima equo, equiti & in-		mæ continentur poten-
fessori similis est	ibi.	tia
anima à deo pasta, eoq; cō-		83.
tenta, nullius præterea		anima per se non tangitur
indiget	279. 280	peccatis
anima tanquam nauis ab		1432
affectibus in profundū		anima quando condemnã
Aegypti, id est, corpo-		da
ris mergitur	282	1435
anima uictrix hymnū ca-		anima nullius alimenti est
nit Deo	280	indiga
anima uerus uirtutum om-		1436
nium paradifus	309.	anima prius uixit, & est
310		omnino iterum uiclu-
anima honestè uersata sa-		ra
pientiam quidem, sed		1454
non illius autorem co-		anima sursum & deorsum
gnoscit	227	fertur
anima quæ uirtutis amicū		ibi.
dogma tollit, uirtuti est		anima ratione prædita
mortua	231	1470
		anima hominis immorta-
		lis
		1495
		anima multorū ac uario-
		rum corporū onus fert
		1508
		anima sine corpore nullos
		dolores sentit
		1510
		anima quando corpus suū
		Bbb 5
		repe

INDEX

repetet	ibid.	pag.	1240
anima non discedit à corpore, nisi compositio- ne soluta	1512	anima instrumenta fami- liaritatem cum uirtute & deo ferre nõ possūt	190
animæ essentia	240	anima bonæ ac malæ	400
animæ partes	74	anima partes brutæ peco- rib. assimilantur	270
animæ species duæ	458	anima lac sunt Musices ru- dimēta: cibus solidior, uirtutes	266
anima partes atq; potētiæ	115	anima partus & locus pa- riendi	209
animæ basis	807	anima motus diuersi in di- uersis corporib.	372.
animæ officium	379		373. 374
animæ festa	424. 618	animæ respub. quomodo optimè regatur & ecō- tra	274
anima motus	787. 788	anima maximum bonum de potentia dei non du- bitare	318. 319
anima alimētum	81. 130 249. 648. 649	animæ rationalis cum ir- rationali pugna	220.
anima potentia	196. 197		221
animæ uires	201	animæ pars muta & uo- calis	23. 25
animæ oculi	613. 614	animæ agricultura quid profi-	
animæ deliciæ	309. 310		
animæ equitatus	282		
animæ satellites	450		
animæ luxuriantis familia res	379		
animæ sanitas & ægritu- do	1001		
animæ quatuor affectus			

IN PHILONE M

profitetur	268	animal nostrū cur & quo.
animæ bonæ modi	282.	modo rationis excutiat
284		frenos 270.271.272.
animæ potentiæ extingui		animalia irrationabilia
tur destitutæ oportuni		193
tatibus	391	animalia nobis à natura
animæ morbi perniciosiss-		data
simi	444	270.
animæ mors	82.644	animalia pura & impura
animæ mors, à uirtute ex-		293
cludi	237	animalia reptilia quate-
animæ immortalitas	814	nus à Deo ad esum in-
animarum differētiæ	102	terdicta
animarum incorporearū		551
in aere sacer chorus		animalia ruminantia cur
480		lege prohibita
animarū figuræ cur uisu		219
non assequantur	368	animalia sacrificijs idonea
animarum corpore caren-		1127.1128
tium domiciliū	805	animalia omnia homi-
animæ uirorum atq; scemi-		nem tanquam serui do-
narum	1460	minum reuerentur &
animarum immortalitatē		imperata faciunt
è medio tollit Arist.		26
1457		animalia munda de quo-
animabus nihil est præce-		uis genere septena cur
ptum	1438	in arcā ducantur
animabus præscriptus est		263
numerus	1496	animalium omnium con-
		ceptio et generatio
		20
		animalium diuersorū crea-
		tio
		18.19
		animaliū diuersæ species
		690

anima-

I. N D E X

<i>animalium diuersorū pro</i>	<i>rationes</i>	412
<i>prietates</i>	<i>Anne sanctissimæ foeminae typus</i>	411
<i>animaliū differētiæ</i>	<i>Anni secundum Mosis doctrinam initium</i>	934
805	<i>annulorum mysterium</i>	752
<i>animalium diuersa nutrimenta</i>	805	
<i>animalium omnium eadē uox</i>	447	
<i>animalium dira pestis</i>	853	
853	<i>Antigenidæ tibicinis dictum</i>	1195
<i>animaliū capita cur Deus à terra paululum reterit</i>	305	
<i>animalium brutorum duplex genus</i>	193	
<i>animalium diuisa ungula in scripturis quid designet</i>	291	
<i>animalium loca naturalia uiuendi</i>	257	
<i>animalium omnium species cur in arcam Noe introductæ, in paradysum autem nequaquā</i>	310	
310	<i>animi dolores grauissimi</i>	716
<i>Anna prophetissa</i>	827	
<i>Anne sterilitatis cause</i>		
	<i>aque usus in sacrificijs ueteris testamenti</i>	795
	1144	
	<i>aque incorporea in prima creatione essentia</i>	7.8
	<i>aque lustralis in sacrificijs usus</i>	820
	<i>aquarum</i>	

IN PHILONEM

<i>aquarū amaritudo</i> 862.	1004
863	<i>arbor scientiæ boni ac ma-</i>
<i>arietum in sacrificijs usus</i>	<i>li num fuerit in para-</i>
1128	<i>diso</i> 82
<i>Ascalonitarum cum finiti-</i>	<i>arbor uitæ quid</i> 50.69
<i>mis Iudeis similtates</i>	<i>arbor uitæ in medio para-</i>
1372	<i>disi cur locata</i> 69
<i>Aser</i> 557	<i>arbores steriles & excin-</i>
<i>asinus laborem significat</i>	<i>dēde, cui similes</i> 266
212	<i>arborū prima creatio</i> 12
<i>Assyriorum literæ</i> 832	69
<i>astrologia</i> 500	<i>arborum purgādarum ra-</i>
<i>astrologiæ scientia</i> 878.	<i>tio</i> 322
879	<i>arca foederis</i> 911
<i>astrologiæ initia & usus</i>	<i>arca uas legibus destinātū</i>
15.16	<i>ibid.</i>
<i>astronomia omnium scient-</i>	<i>argonautæ libertatis amā-</i>
<i>tiarum regina</i> 596.	<i>tissimi</i> 1194
597	<i>arietis pro remissione pec-</i>
<i>astronomia à Chaldæis in-</i>	<i>catorum oblatio</i> 920
<i>uenta</i> 575	<i>arietum in sacrificijs usus</i>
<i>Asyli ius quatenus nefa-</i>	1139
<i>rijs communicandum</i>	<i>ariolorum poena</i> 1070
1069.1077.1078	1071
<i>Asylorum institutio</i> 632.	<i>Aristoteles intēperatæ sa-</i>
633	<i>pientiæ</i> 1457
<i>Arabes pastores optimi</i>	<i>Aristotelis de mundo opi-</i>
837	<i>nio</i> 1266.
<i>Arabum in Hebræosodiū</i>	<i>armentorum in sacrificijs</i>
	<i>usus</i>

INDEX

usus	1128. 1129	artium deliciae	602
aromatum compositiones	700. 701	artium omnium foetus	614
Aron Mosen osculatur	673	artium liberalium studia quam necessaria	347
Aronis etymon	363	artium fines dissimiles	354 355
Aroni atq; filijs cur vini usus prohibitus	ibid.	artium fines inuestigabiles	318. 319. 781
arrogantia quid	9	artium ideæ non pereunt; quamuis indiuiduorum	
arrogantiæ natura	971.	artes intereant	239
	972	Atheniensium excellentia	
arrogantiæ detestatio	194	ingenia	1194
	195. 971	Atheniensium leges	895
arrogantiæ remedia	820	athletarum cibus proprius	81
artis & scientiæ differentiæ	614 615	Atlantis insula intra unius diei & noctis spacium	
artes contemplatiuæ et æ-		ingenti terræ motu & maris inundatione sub-	
ctiuæ	70	mersa	1296
artes suapte natura in pro-		atrium tabernaculi	910:
fundo positæ	781		911
artes non inuita Mimerua		auaritiæ pestis	731
tractandæ & discendæ	224	auaritiæ detestatio	958
artes liberales uia ad uir-		auditus ratio	1159
tutis arcem sole demō-		auditus officium	609:
strant	590		666
artium inuentiones	819	audita pro testimonio non dicentur	
artium diuisiones	290.		
	291		

IN PHILONEM

dicenda	473	468.	469.
aues ad hominis uictum		Bethuel	631. 632.
que prohibita	708		633
auium prima creatio	19	Bethuel Rebecca pater	
auium differentie	707		632
Augusti Cesaris res gestae		Baal asino insidens ab an-	
1361		gelo repellitur	879
Augusti Cesaris pro Iu-		Balaam	159. 477
deis decreta	1390	Balaam sophista, vulgi in	
aula tabernaculi uela		constantis typus.	237
909		Balaam terrae progenies	
Aunan	572		444
ares minus fidei habent		Balaam cur resistentem si	
quam oculi	976	bi angelum non uiderit	
austri uenti natura	849		444
azymi subcinericij	196	Balaam licet egregios hy-	
azymorum festum cur cum		mnos fecerit, execra-	
amaris lactucis agrestibus		tus tamen a scriptura	
celebrandum	618	dicitur	561
B		Balam Rachelis ancillam	
B Abyloniae regnum		cur ante heram suam pa-	
à Nebrode ad-		rere deus uoluerit	123
ministratum		Balaces	880. 881
409		Balacis regis res gestae	
Babylonica turris edifica-			876. 877. 879.
tio	461. 462. 463		880
464. 465		Balla	592
Babylonica turris inter-		Balle filij	433
pretatio mystica	467	Barad	664
			bellum

I N D E X

bellum gerere quatenus liceat	886	bibendi certamina	333
belli instruendi uia ac ratio	1002. 1003. 1004	binarij numeri usus	426
beneficentia homines in deos mutantur	979	bitumē in Babylonicæ turris ædificatiōe quomodo in lutum mutatum	466
beneficentiæ diuinæ leges & limites	5. 6	bitumen, ad Babylonicæ turris ædificationem, cur sumptum ibi.	
beneficia in alium collata; auctori maximè pro sunt	233	blasphemie pœne	638
beneficium ab iniusto non accipiendum	253. 254	Boethij de mundo opinio	1275. 1282
benignitas res est contentibilis	274	bona uera & perfecta	220. 221
Beseleel	819	bona uoluptariorū	259
Beseleel architectus eorū omnium quæ erant in tabernaculo	110	bonum quid reuera appellandum	394
Beseleel cur sursum à Deo uocatus	307	bonus uir impudica et turpia non profert	253
à Beseleele cur tabernaculi uasa post Mosem sunt deliniata	111	bono uiro nihil omnino deest	999
Biantis philosophi in rebus aduersis animus infestus	1196	boni uiri omnia possident	315
		bonorum felicitas	214. 215
		bonorum omnium tria tantum genera	395
		bonorum omnium possessio solo labore comparatur	

IN PHILONEM

<p>tur 191 bom in sacrificijs usus 1128. 1129 brutorum genus duplex 193 Bura ciuitas mari submer sa 1296 byssi prouentus 609. 821 909</p> <p style="text-align: center;">C</p> <p>C Addes 661. 664 Caddes puteus ib. Caduceatorū offi cium 1352 Cain, possessio significat 227 Cain terræ operarius 269 Cain sterilem terrā colit, si midus & mocrēs 250 Cain terram operabitur, nō erit agricola 246 Cain deum quasi non om- nia cognoscentem falle re studet 235 Cain & Abelis pugna in quibus consistat 227 Cain sophismatib. Abelem fratreni expugnare co</p>	<p>natur 219 Cain cur de fructib. & nō de primitijs deo obtulē rit sacrificium 200 Cain coram deo se abscont dere conatur 258 Cain maledicitur 244 Cain quomodo positus in signum, ne à quouis in terficeretur 264 Cain post natum sibi filiū ciuitatem cōdit 470 Cain idololatriæ speculū 200 Caini natiuitas 187 Caini etymon 184 Caini crimina 203 Caini & Abelis sacrificia 184 Caini sacrificium non rite oblatum 290 Caini sacrificium cur deo displicuerit 194 Caini in fratrem crudelitas 1240 Caini fratricidæ mors nus quā in lege inuenitur 634 635 Caini occisor, septem mul ccc et 16</p>
--	---

INDEX

- Etas quomodo luat* 1348. 1349
 262 *C. ambitio* *ibid.*
Caini typus 167 *C. contra Aegyptios & lu-*
Cainum nū quiuis interfici-
ciet, sed solus uirtutis
amicus 262 *daeos res gestae* 1316
Caius pestis ciuitatis, po-
puli deuorator, lues et
perniciēs declaratur
 1352 *C. contra Flaccum res ge-*
stae 1318
C. in Flaccum crudelitas
 1331
C. in Silanum focerū cru-
delitas 1345. 1346
C. inconstantia & leuitas
 1348
C. in monitores suos seue-
ritas 1346. 1347
C. uafricies, & in reb. ge-
rendis inconstantia
 1344. 1345
C. inexplebilis auaritia
 1351
C. insana uacordia *ibid.*
C. in fratrem impietas *ibi.*
C. ambitio, leuitas & insa-
nia 1348. 1349
C. erga Iudaeos innatū o-
dium 1354. 1355
C. sanctum templum cum
iure asyli in suum tem-
plum demutare. cona-
tur

IN PHILONEM

tur addito Caij noui lo uis titulo 649	Castoris & Pollucis fabria la 1348
Calani Indi patientia 1184	castrati cur à rebus diuina nis separati 552
calliditas uoluntarius ani mae morbus 193	castrorum militarium my sticus intellectus 356
camelum cur scriptura in ter animalia enumeret impura 291	carbunculi morbus unde dicatur 1094
campus certaminis signū 219	carbunculi descriptio 77
candelabri sacri fabrica tio 705	carbunculi significatio ibi carbūculorum copia 72
candelabra ramis ornata quid significant 910	carcerū custodes homines crudelissimi 740. 741
911 912	caritatis officium 894
canicies in sacris quid si gnificet 202	carnis uocabulū quā in la tē in scriptura accipia tur 402
Capitonis insatiabilis aua ritia 1371	Carabas ab insana multi tudine per lusum in re gem coronatur 1305
caprarum in sacrificijs u sus 1128. 1129	Carrēsis ager 499. 500. 501
caprarum in sacris usus 1139	cerebrū & cor quare deus sibi offerri noluerit 218
captiuae ab hostib: quomo do tractandae 956. 957	cessare à terra quid signifi cet 250
Castoris & Pollucis amor 1019	Chaldaea regio fortunatisi sima 499
	Ecc 2 Chaba

I N D E X

Chaldeorum astrologia	tas	1191. 1192
: 832	cherubim	642. 911
Chaldir	cherubim duo	695
Cham idem quod color	per Cherubim & uersati-	
392	lem gladium quid sub-	
Cham quiescentis initij ha-	indicitur	157
bet nomen	Christus prorex & pastor	
392	dominici gregis	275.
Cham motus ad peccatum	276	
fit Chanaan	Chryssippi de mundo opi-	
ib.	niones	1280
Cham cur fratrum suorū	Cibus immoderatè sum-	
seruus factus	ptus multorū morbo-	
390. 393	rum causa	51.
in Cham Noe filiū cur alie	ciconiarū in parentes pie-	
ni peccati culpa trans-	tas	1031
feratur	cinerum in sacrificijs usus	
390	820. 1144. 1145	
Chamos	circumcisio quanto in ho-	
146	nore apud gentes habi-	
Chanaan idem quod com-	ta	1094. 1095
motio	circūcisio fœcūditatis gra-	
392	tia instituta	ibid.
Chananea	circūcisio cordis deo gra-	
858	tissima	1151. 1152
Chananis regis res gestæ	cisterne	428
875	ciuilis uitæ institutio	738
charitas pietatis soror	ciuilis hominis officia	
945	725	
Charra ciuitas		ciuitas
787		
Charran		
582		
Charran plena pecudibus		
583		
Chebron uallis, corpus no-		
strum significat		
223		
Cheræ in loquendo liber		

IN PHILONEM

<i>ciuitas dei sancta</i>	167	<i>tus</i>	252
<i>ciuitates refugij</i>	637.	<i>cognitio sui uerum sapien-</i>	
638.	641	<i>tie fundamentum</i>	819
<i>ciuitatum condendarū ra-</i>		<i>columnæ lapideæ unctio-</i>	
<i>tio</i>	5		825
<i>clamor in castris pugnan-</i>		<i>columnæ lapideæ signifi-</i>	
<i>tū cuius rei typus</i>	356	<i>catio</i>	<i>ibid.</i>
<i>coci & medici differentia</i>		<i>concupiscētia omnium affe-</i>	
737		<i>ctionum molestissima</i>	
<i>Cœlesyria</i>	858		336. 337. 338
<i>Cælum unde dictum</i>	301	<i>concupiscentia cum tigni-</i>	
302		<i>de comparatur</i>	73
<i>cælū cur quarto die à deo</i>		<i>concupiscētia ex uolupta-</i>	
<i>creatū</i>	12. 13. 14. 15	<i>tis amore qua ratione</i>	
<i>cælum ex qua materia à</i>		<i>nascatur</i>	<i>ibid.</i>
<i>deo creatum</i>	7. 8	<i>concupiscentia peccatum</i>	
<i>cælum totū uolucres</i>	911	<i>horrendum</i>	1036.
<i>cælum est rerū intelligen-</i>			1037
<i>tia præditarum plenū</i>		<i>concupiscentiæ uis</i>	716
1496		<i>concupiscētiæ pestis</i>	356
<i>cœli forma</i>	10		357. 450
<i>cœli motus</i>	368. 465	<i>concupiscentiæ hostis ten-</i>	
<i>cœli motus cōtrarius</i>	157	<i>perantia</i>	73
<i>cœli natura incomprehen-</i>		<i>concupiscentiæ pœnæ</i>	
<i>sibilis</i>	783		1036 1037
<i>cœli homines</i>	408	<i>confessio</i>	77
<i>cœlestium orbium motus</i>		<i>confessorij uiri descriptio-</i>	
157			77
<i>cogitationes, mentis par-</i>		<i>confusio linguarum quo-</i>	
		<i>modo</i>	

I N D E X

modo facta	483	conscientiæ male stimulus	470
confusio à separatiõe quid differat	484	consecrationis uictima	918
confusionis uocabulum in scripturis quàm latè accipiatur	482	consuetudo altera natura	740
coniugium Pontificib. & sacerdotib. concessum	1116. 1117	consuetudines mulieribus magis quàm uiris curæ sunt	348
coniugium cum sterilibus mulierib. non est cõtrahendum	1059	cõtemplatio uirtutis semita	226
coniugiũ lege diuina quibus denegatum	1056	contemplatio sine actione sciētib. est inutilis	595
coniugij sanctitas	1033	contemplatiuæ uitæ amœnitas	1199. 1200
coniugij leges	1054. 1056	continētia lasciuie tormētum grauiissimũ	506
cõiugia quæ illicita	1059 1061	contumaciæ pestis	340 341
cõiugalis fidei uiolatæ pœna	1064	conuersatio malorũ strenuè fugienda	625
connubia quomodo in dei populo contrahenda	1154 1155	conuictus malorum nihil boni parit	740
connubij commendatio	1056	conuiuij sobrij descriptio	628
conscientiæ male elegans descriptio	1328. 1329.	conuiuij insani descriptio	1205. 1206. 1207.
	1330	cõuiuia philosophorũ diuersi generis	1208.

IN PHILONEM

coquorum princeps apud regem Aegypti ueniã cur nõ meruerit	1209	corporis definitio	615
cor et cerebrum nusquam in sacrificijs deo offeruntur	754	corporis actiui dimensio= nes	32
corpora ab animalib. absumpta	218	corporis incõmoda à ter= restribus causis proue nientia	245
corpora humana sui gene ris corporib. confundi non possunt	1409	correctionis diuinæ utili= tas	622
corpora resoluta in inte= grum restitui res Deo non indigna	1414	corruptio quid	1264
corpora nostra deus colli git ac purificat	1417	coturnicum miraculum	867.
corpora nostra expertia sunt immutab.	1515	creature principium dei bonitas	868
corpus nostrum ualli accõ paratur	1517	creaturarum à rebus diui nis separatio	105
corpus hominis quotu= plex sit	223	creditorum leges	955.
corpus redit in eas res ex quib. cõpositũ est ib.	1510	956	
corpus humanũ quoniam cũ anima egit, aliquid immortalitatis sibi at= traxit	1518	Critolai de sempiternitate mundi opinio	1269.
		crocodili	1244. (1273
		Croesi Lydor. regis aduer sa fortuna	719
		crucis utilitas	621.622
		cultus diuini saluberrima præcepta	1230.
		cynomiæ animalis descri= ptio	852
		Cyrus à feris nutritus	
		1487	
		Ccc 4	Dama=

INDEX

- D
- D** *Amascus* 675
- D** *Dan*, interpretatur iudicium: et uim anime singula iudicantem significat 284
- D** *Danis serpens equini non humani cur admorsor calcanei* 286
- D** *Danis serpens fortitudinis imago* 286
- D** *Dardanicarum mulierum uirile facinus* 1189
- Debu** 146
- decalogi expositio** 1019
1020. 1021. 1022.
1023. 2026. 1029
1031
- decimarum institutio** 604
605
- decimarum leges** 955
- decimarum usus** 1122.
1124. 1126
- decem preceptorum Dei breuis explicatio** 695
696
- demonibus ante mundi hominumque creationem facti** 1503
- defuncti quomodo lugendi**
di 935
- defuncti sopitis similes**
1428
- delectationis et tristitie idem subjectum** 137
- Delus insula olim sub undis marinis latuit** 1291
- Democriti de mundo opinio** 1265
- Democratia** 998. 999
- Democritus propter philosophie studium prædia sua reliquit** 1201
- denarius numerus deo familiarissimus** 605
- denarius numerus totius sapientie compages**
609. 610
- denarij numeri apud Moysen dignitas** 605
- denarij numeri perfectio**
605. 1010
- desperatio rationis expertum est** 255
- qui desperat non est homo**
ibid.
- Deucalionis diluuium**
1230
- deus*

IN PHILONEM

<p>deus quid 473. 1100. 1101 deus cum nomen non ha- beat, cur humano gene- ri suum nomen sit lar- gitus 496 deus benefice potentiae no- men 810 deus bonitatis nomē 103 deus ob immensum diuini- tatis atq; maiestatis splē- dorem, oculis humanis cerni non potest 654 655 deus solus ens incompre- hensibile 707 deus uniuersitatis anima 80 deus archetypus rationa- lis naturae 241 deus est, qui est, quia solus stat in essentia 258. 259 deus uir & pater uniuers- orum 257 deus pastor 274 deus immutabilis 410. 414. 416 deus omnis qualitatis ex-</p>	<p>pers 85 deus pro cuiusq; portione moderatur suam gra- tiam 6 deus satis digne à nemine colitur 87 deus omnia continens in nullo omnino contine- tur loco 98 deus omnium creaturarū figulus omnia nouit 108 deus naturas bonas nulla certa de cā extollit 104 deus solus idoneus est qui primum de seipso cer- to pronunciet 137. 138 deus quibusnam gaudeat sacris 225 deus unus, sempiternus, et que omnipotens 55 deus cur hominū more ir- rasci & castigare suos filios dicatur 420 deus benignus cū sit, etiā imperfectis sua dona largitur 64 deus quomodo omniū re- rum</p>
---	--

Ccc 5 rum

INDEX

- ſu* autor dicatur 290
 291
deus ſuo nos exemplo ad
 uirtutis emulationem
 prouocat 64. puriſſi
 mas tantum mentes in
 ſeſibiliter uiſitat 808.
 cur ſe dicat Abrahami
 dominū eſſe, Iſaaci ue
 rò deum 811. quibus
 oculis deſuper omnia
 uideat 473. ri
 ſus & boni gaudij au
 tor 251. in omnib. o
 perib. ſemper ſui ſimi
 lis 318. 319. cur ſu
 pra oēs creaturas ſolus
 adorandus & inuocan
 dus 1019. 1020. &
 1021. in rubo flāmeo
 Moſem alloquitur
 1017. pura mente in
 primis colendus 794.
 omnia uidens non po
 teſt falli 797. unus tā
 tum, abuſiuè autem dij
 plures 823. nulla alia
 re quàm per ſeipſum
 illuſtratur 1102. bo
 norum tantūmodo cau
 ſa eſt, mali non 481
deus qua ratione rerū om
 nium autor à Moſe di
 catur 427. uerbo
 qua ratione omnia cō
 diderit 198. unicus eſt
 rex, dux & princeps,
 à quo ſolo fas eſt admi
 niſtrari & diſpensari
 uniuerſa 480. nequa
 quā iniuſtus 638. non
 eſt cauſa peccati ibid.
 non iuſſu tantū, ſed co
 gitatu etiā operatur 3
 quib. rebus uerè colen
 dus 406. per ſeipſum
 illuſtrat ſui notitiam
 1235. omnia cogno
 ſcens cur aliquando in
 terroget 234. ſibi ipſi
 locus, & ipſe ſeipſo ple
 nus, ſibiq; ſufficiens eſt
 67. rebus mortalib. li
 bero homini apparet
 260. uerus actiuus eſt
 alij paſſiui 260. non
 uenditor ſed donator
 rerum ſuarum 180 *ſi*
 deus

IN PHILONEM

deus solus ubiq; et nusquã est	472	derit	1420
deus ociosus à gentilibus quibusdam fingitur	23	deus omnia quæ procrean- tur facit	1489
deus misericordiam suam indignis etiam interdũ largitur	424	deus nihil creauit quod usq; quaq; sit mortale	1505
deus qua ratione iracun- dus interdum dicatur ibidem		deus homo factus, amore nostri generis	1525
deus omnibus potentijs excelsior	472	dei spiritus quid	401
deus quomodo ea quæ creauit uiderit, bonaq; cuncta iudicauerit	544	dei uaria nomina	67.
deus est ubiq; omnia in omnibus	85		669
deus omnia uidet	235	dei nomen æternum	496
deus laudauit à se creata, cum uidisset omnia bo- na esse	693	dei nomen nõ proferendũ	930
deus quatenus imperat tũ bene tum malefacere potest, quatenus autem beneficus, alterum so- lum	318.319	dei imago quid	8.9
deus cur hominem condi-		dei epitheta	620
		dei essentia	422
		dei uestitus	644
		dei domus	539
		dei opera quàm perfecta,	303.304
		dei bonitas bonorum omnium mensura	196
		dei dona semper sunt ab- solutissima	196
		dei prouidentia recto- rem animæ præficit	274
			dei

I N D E X

<p><i>dei nominis profanatio in quibus cōsistat</i> 1024</p> <p><i>dei uerbo mundus quomodo creatus</i> 5.6</p> <p><i>dei exercitus uirtutes</i> 280 281</p> <p><i>dei potentia in rebus creatis potissimum metienda</i> 2</p> <p><i>dei misericordiae testimonia</i> 424</p> <p><i>deus nullo unquam affectu corrumpetur</i> 420</p> <p><i>dei potentia & bonitas</i> 158</p> <p><i>dei nomen non profanandum</i> 1403</p> <p><i>dei nomen quomodo profanetur</i> 930</p> <p><i>dei faciem nemo effugere potest</i> 258</p> <p><i>dei sermones ab operibus non differūt</i> 814.815</p> <p><i>dei opera non sunt serotina, sed omnium perfectissima</i> 1228</p> <p><i>dei opera sunt inscrutabilia</i> 60.62</p>	<p><i>dei opera adeo sunt perfecta, ut eorum fines semper sint aliorum principia</i> 57</p> <p><i>dei dona quibus hominem ornat quā innumerabilia</i> 361</p> <p><i>dei cognitio nihil non illustrat</i> 346</p> <p><i>dei proprium officium est operari</i> 57</p> <p><i>dei sola prouidentia mundus gubernatur</i> 55</p> <p><i>dei cultor libertate sempiterna fruitur</i> 215</p> <p><i>dei potētia ad legumlationem spectans duplex est</i> <i>ibidem</i></p> <p><i>dei cognitio, felicitatis finis</i> 241</p> <p><i>dei bonitas creature omninis fuit principium</i> 105</p> <p><i>dei essentia pulcherrime à Philolao expressa</i> 31</p> <p><i>dei domus anima ab omnibus uitijis purgata</i> 365</p> <p><i>dei cognitio est finis & meta huius uitae</i> 438</p> <p style="text-align: right;">Dei</p>
--	--

IN PHILONEM

- dei uox mēra unitās 426
 dei cultus cum pertinaci
 labore coniunctus 191
 dei erga humanum genus
 liberalitas 313.64.
 105.411
 dei cultorem quid deceat
 187
 deum hymnis laudare de=
 bemus, instrumentis
 quoq; sensus & intelle=
 ctus 289
 Deum quomodo poenitue=
 rit, quod hominem fe=
 cisset 414
 deum colētes sibijpsis pro=
 sunt maximē 233
 dei filij qui reuera dicant=
 tur 474
 de Dei potentia non dubi=
 tare maximum est ani=
 mæ bonum 318.319
 dei misericordiæ argumen=
 ta 797
 dei immensa potestas ex
 creaturis eius metien=
 da 1102.1103.1104
 dei essentia humana uoce
 non potest exprimi
 1101.1102.1103
 dei uerbum uim habet ius=
 iurandi 537
 de hæreticis in scripturis
 quid 312.313.314.315
 deo nihil magis proprium
 quàm bene facere
 327
 deo cur Moses pedes, ma=
 nus, introitus & exi=
 tus singat 421
 dei migratorij motus no=
 minar uera non con=
 ueniunt 473
 deo cur scriptura diuersos
 affectus ascribat cū sit
 extra omnes affectus
 immutabilis 823
 deo humana non propriè
 attribuuntur, sed per
 abusum nominū 209
 deo inuisibili atq; immutā=
 bili, cur scriptura inter=
 dum affectus tribuat
 207
 deo seruire gloriosum om=
 ni tempore 177
 à Deo castigari potius, q̄
 deseri optare debemus

I N D E X

- à Deo deseri malorum omnium horribilissimum* 255
deo possibile quod hominib. impossibile 1416
deuteronomium 982
dialectica soli contemplationi & ingenio acuen- do dedita 267
dialectices commoda ibi- dierum separatio quanta industria in creatione omnium rerum à deo obseruata 9
dij fusiles à Mose interditi 90
diluuium 660.1230
diluuiū Noe 902.903
dina 585
diogenis de mundo opinio 1275
diogenis de uera libertate sententia 1197
diogenis Cynici præclara dicta 1191.
 1192
Dionisij Corinth. tyranni infelicitas 749
discendi amor in uera su- riositate cōsistit 583
discentium uirtutes & uer- tia 600.601
ad disciplinam ueram ad- tus 220.221. 223
discipulorum officia 601.602.666
discipulorum uirtutes 198
disputaturus de mortuo, & resurrectione dupli- ci oratione opus habet 1404
diuinæ beneficentiæ leges & limites 6.7
diuinarum admonitionū contemptores gladio furoris dei puniuntur 444.445
diuortij lex 1054.1055
dogma nullum apud Sy- ros receptum, quod so- lis uerbis cōstet 1522
domus lepra infecta quo- modo purganda 434
 435
domus cavitates lucide uel ruse, cur & quo- modo tollende 223
 dothaim

IN PHILONEM

dothaim	647	444	
dothaim quid	226	educatio libera pro inge-	
draconis natura	284	niorum diuersitate mo-	
dualitas passibilis & diui-		deranda	831.832
sibilis materiae imago		educationis male detesta-	
1087.1088		tio	339
uide Binariū numerū		elementa quatuor	782
duodenarij numeri perfe-		elemēta à quibusdam pro	
ctio	658	numine culta	1018
E		elementorum creatio	
E brietas num cadat		689	
insipientē	329	Eliezer	676
ebrietas insaniam		Eliphaz	387
generat	1205.	eloquentia quàm sit neces-	
1206		saria philosophiae	
ebrietas sobriorum	368	229	
ebrietas insaturabilis		emor	585
381		Enoch	470.489
ebrietatis nomen quàm la-		Enoch cur deo tantopere	
tè in scriptura sacra		placuerit	489
accipiatur	378	Enos 487.1228.1229	
ebrietatis poenae grauissi-		Enos filius Seth, interpre-	
mae	341.383	tatur spes	255
ebrietatis detestatio	330.	Enos homo cur à Chal-	
331		deis dictus	487
edem	155	ἐντελέχεια	1456
edem paradisi locus	67	Ephraim bonae memoriae	
edom	567	atq; reminiscētia sym-	
edom terrenus	438.	bolum	389.594
		Ephraim	

I N D E X

ephrain mystice quid si-	Esau uenator	712
gnificet	108	Esau uenator fortissimus
Ephron idem quod pul-	cur hirsutus fuisse dica-	84
uis	461	tur
epicuri de mundo opinio	Esau cur fratri cesserit iu-	388
1265	re primogenitorum	
eques quid ab infessore	388	Esau malitiæ sodalis
differat	278	231
equitatus animæ qualis	Esau contumax atq; insci-	630
281	us	
equorum utilitas	ibi.	Esau Iacobo fratri mina-
equorum studiosus, uiam		tur
Aegypti cur ingredi		231
debeat	ibidem	Esau fratrem insectatur
equorum altor in princi-		626
pem ne eligatur iubet		Esau cur quercum signifi-
lex & quomodo hoc		cet
intelligendum	282.	598
283		Eschol
eruditio mater uirtutis		572
343		esse & haberi differunt
eruditio rationis germanū		260.261
& domesticum orna-		essæi
mentum	799	1180.1184
eruditionis proprietas		essæorum hæresis
365		1198.
Esau	598.599	1199
Esau ab imprudentia no-		ethica
menhabet	188	354
		ethicæ species
		354
		Eua
		674
		Eua ex Adamo à deo cur
		formata
		713
		Eua qua ratione Adamo
		in paradiso copulata
		49
		Eua

IN PHILONEM

Eua cur transgressionis culpam in serpentem reiecerit	100	pag.	498
Eua post lapsum dominū fugiens, cur non unā cum Adamo à deo uoca- cata	98	exiliorum diuersitas	643
Eua quomodo & quibus argumentis à serpente seducta dicatur	50	exodum cur Moses librū secundum inscripserit	540
Euae uoluptas grauiter à deo punita	53	exosi filij in scripturis qui dicantur	188
Euae conceptio	162.	expositoꝝ infantum quā pœna plectendi	1073
163.164.165		1074	
Euilat	73	extendere manum in sa- cris quid significet	95
Eunuchis interdictum ne ecclesiam ingredian- tur	379.380	F	
Euodij domus direpta	1313	F Abula de una ea- demq; in omniū animalium uoce	447
euphrates fl.	72.787.	447	
24		fama bona in omni uita u- tilissima	556
eūripidis locus	1194	fames dira	249.754
execrationis uia ac ratio	113	fames dira in regione Sy- ria	504
exercitatio medium est, non perfectio	236	fames morborum omniū grauissimus	745
exilij diuersa ratio	1168	famuli à seruis quomodo differant	1197
exilij pœna grauissima		febricitantes calorib. cur diuexentur	392
pag.		felicitas in congerie bono- rum	
		D d d	

I N D E X

<p>rum consistit 221</p> <p>felicitas, id est uirtutis perfecta in uita perfecta usus 235</p> <p>felicitas est id, quod ex uirtute percipimus 235</p> <p>felicitas uera quibus ab sol uatur rebus 973. 974. 975</p> <p>felicitatis causa, animæ partium mutua conciliatio 246</p> <p>felicitatis finis est iuxta naturam uiuere 300. 312</p> <p>felicitatis finis, creatoris cognitio 242</p> <p>felicitatem inuidia sequitur 726</p> <p>fermentum domino offerendum quid significet 210</p> <p>fides solum certum atq; firmum bonum 535</p> <p>fidei officiũ 1230. 1231</p> <p>fidei uirtus et efficacia ibi. cum filio contumace quomodo secundum legem</p>	<p>procedendum 340</p> <p>filij dei qui proprie dicantur 474</p> <p>filij hominum in scripturis qui dicantur 474</p> <p>filij Israel 475</p> <p>filij terræ 313</p> <p>filiorum libera educatio 340</p> <p>filiorum erga parentes pietas quam studiose à deo præcepta 1029</p> <p>filiorum erga parentes honor in quibus potissimum consistat 81. 82. 83</p> <p>filios suos qui immolandos tradiderint 519</p> <p>filijs illegitime natis cur sacra interdicta 474</p> <p>finis optimi tres species 725</p> <p>finis uerus 1426</p> <p>finis uitæ prudētis 1441</p> <p>firmamenti creatio 10. 11</p> <p>flaccus Auillius summus Tiberij amicus 1299</p> <p>flaccus fortunæ inconstantiam in suis rebus deplorat</p>
---	---

IN PHILONEM

plorat 1321. 1329	flatus & spiritus quomodo differant 65
flaccus ab Isidoro in gymnasio accusatur 1324. 1325	flumina sunt mammae matris terræ, ad rerum conseruationem datæ 42
flaccus in sua prouincia captus suæ crudelitatis morte poenas luit 1321	fluuius in sanguinem à Mo se uersus 846
flacci Auillij Aegypti præsidis laus 1299	foecialium officium 1352
flacci Auillij contra Iudæos res gestæ 1299	foeneratores in dei populo non sunt ferendi 798
flacci in Iudæos crudelitas 1312. 1314	foenus populo dei prohibitum 954
flacci ad Caium epistolæ adulationis plenæ 1317. 1318	fons iudicij 661
flacci ad eum confessio 1329	fons sanctus ibid.
flacci exiliū 1327. 1328	fons uitæ ibidem
flacci in exilium nauigatio quàm dura 1327	fontium prima creatio 657
flacci iam exulantis pro Iudæis ad deum oratio 1328	fortitudo est murus ac ualium contra alia uitia 78
flacci crudelitas grauissime punita 1327	fortitudo immortalitatem confert 285
flacci mors crudelissima 1333	fortitudinis ueræ descriptio 803
	fortitudinis officium 721. 73. 1194
	fortunæ in rebus humanis Ddd 2 in

I N D E X

<i>inconstantia</i>	443.	<i>rum, quibusue de reb.</i>	
	749.808.816.834		255
	855.856	<i>gaudium uerum, sapien-</i>	
<i>fratris nomine in sacris</i>		<i>tiae proles</i>	250
<i>quid intelligēdū</i>	954	<i>Galaad</i>	595
<i>frugalitas insatiabilis cu-</i>		<i>Galaad mons</i>	88
<i>piditatis, tormentum</i>		<i>Gallorum gallinaceorum</i>	
<i>grauissimum</i>	506	<i>pro libertate pugna</i>	
<i>frugalitas uirtutis amica</i>			1193
	404	<i>Gedeon</i>	471
<i>frugalitas omnibus homi-</i>		<i>Gedeon Phanuelius iurat</i>	
<i>nibus quatenus à deo</i>		<i>contra turrim edifi-</i>	
<i>præcepta</i>	80.81	<i>catam</i>	471
<i>frugalitatis leges</i>	1124.	<i>gemitus quid</i>	140
	1125	<i>gemitus duplex</i>	<i>ibid.</i>
<i>frugum inopia pœna est</i>		<i>generationis atq; corru-</i>	
<i>peccati</i>	25	<i>ptionis necessitas</i>	3
<i>furor masculino similis</i>	279	<i>genesis cur primus Mosis</i>	
<i>furtum grauiter à deo pro-</i>		<i>liber intituletur</i>	484-
<i>hibitum</i>	1034		485.488
<i>furti pœna grauissima</i>		<i>Genethliaca à Chaldeis</i>	
	764	<i>inuenta</i>	575
		<i>genij</i>	368.806
		<i>genij boni ac mali</i>	400
		<i>geometria</i>	177.267-
			390
		<i>geon fl.</i>	72.73
		<i>getæ ubi habitant</i>	1448
		<i>gigantium fabula</i>	408.
			446

G

G Audium, præsen-
tis boni usus
250
gaudium perfectum ex-
pers morborum 211
gaudium internum & ue-

IN PHILONEM

446	gladius uersatilis cur igne	standum	194
	us 158	gratitudinis commēdatio	194
	glorię uanitas 631	graudam mulierem le-	
	glorię uana detestatio	dens quomodo punien-	
733		dus 1073	
Gomor mensura 606		gyarum insula omnium	
gorgonei capitis uis		sterilissima 1327	
1378		Gymnosophistarum ri-	
gręcorū cōuiuia 1209		tus & mores 520	
gręcorū leges 896.897		H	
gręcorum potentia à Ma-		Aereditas dei	
cedonibus diminuta		quid in scrip-	
443		turis 311.312	
grammatica 601		313	
grammatici officium 177		hereditatis mons 312	
grammatistę 616		hereditarię successio-	
gratię deę 544		leges 937.938	
gratię deę nunquam sepa-		hebręi per solum legum	
rantur coniunctę lege		contemptum expugna-	
naturę immobili 893		biles 884	
gratię diuinę non sunt		hebręorum inuicta poten-	
omnes homines parti-		tia 877	
cipes 549		Hebręorum in honoran-	
gratiarum actio sacrifici-		dis hospitib. mos 762	
um deo gratissimum		helice ciuitas mari submer-	
1146		sa 1296	
in gratiarū actionibus		Helicon à Claudio Ger-	
quid potissimum spe-		manico interficitur	
		Ddd 3 1 pag.	

I N E D X

pag.	1372	Hippocr. dicteriū	1201
Helicon marcipiū Iudæos		Hippoc. de ætatib. homi-	
ueneno Aegyptiaco in		nis sententia	34
ficit	1372	Hippopotami	1244
helix aquariū instrumen-		hircorum in sacris signifi-	
tum	454 (1289)	catio	817
Heraclii de anima opinio		Holocaustorū leges ibid.	
Heraclii de morte senten-		Holocaust. mysteriū	218
tia	84	Holocaust. ceremoniæ ac	
Heracliti philosophi opi-		ritus	1130. 1131.
niones	702		1132. 1133
Herbæ significationes ua-		Homeri locus explicatus	
riæ	151	de gigantibus	446
herculis labores	1349	Homeri locus	1202
herculis fortitudo	1190.	homo nomē excellentiæ	
	1190		488
Herodis regia	1388	homo cur definiatur ani-	
Heroopolis	771.906	mal rationale	255
Hieroglyphicæ notæ	832	homo animal terrenum,	
Hierosolyma non Iudææ		est	256.257.258
sed multarū aliarum		homo coelestis planta in	
etiam urbium metro-		terris	241.258
polis	1384	homo nobilissimum ani-	
Hieros. templū ante Caiū		mal	786
nunquam admisit effi-		homo cur à deo potissimū	
giē ac statuam manusā-		formatus	411.412
factam	1386	homo minor mūdus	308
Hierosolymitani templi		homo imago dei seu effi-	
structura	1371	gies	240
			homo

IN PHILONEM

homo ad dei similitudinē quomodo creatus 20. 21.22.636.793.	hac uita præpositus 24.25.26
homo ad dei imaginē qua ratione factus 707	homo liberā facultatē sui iuris sententiā à deo sortitus est 419
homo quib. medijs ad dei imaginem factus 305. 306	homo ad rerum diuinarū contemplationē potissi- mū à deo formatus 24
homo quo artificio à deo factus, quibusq; orna- mentis donatus 307. 308	homo nō minus quàm ser- pens in suis dentib. ue- nenum circumfert 50
homo in quem usum à deo factus ibi.	homo solus inter cetera animalia peccati spōte admissi reus est 481
homo non ad creaturæ ali- cuius, sed ad dei tātum imaginē quare factus 305	homo bene sperans solus est homo 255
homo qui fictus est differt ab eo quē fecit deus 79	homo intellectus est 266
homo cur postremo loco creatus 20.21.22. 23.25.26.27	homo cum area confertur 211 212
homo princeps omnium 265 266	homo iuxta mentē dei uer- bo cognatus est diuinita- tis quædā particula 46
homo omnium rerū in hoc mundo rex à deo ordi- natus 26.	homo errantib. uiam mon- strans, quis, & cui con- ueniat 225 (240
homo cur rebus omnib. in	homo, hominis anima homo nil aliud quàm ter- ra & cinis 820. 821
	Ddd 4 homo

I N D E X

<i>homo cur factus sit</i>	1419	<i>stitutio</i>	718
<i>homo ad quid à deo crea-</i>		<i>hominis nobilitas</i>	305
<i>tus</i>	1423		418
<i>homo indiget iudicio</i>		<i>hominis perfectio</i>	493
	1431	<i>hominis radices in cœlo</i>	
<i>homo pro unoquoq; facto</i>			240
<i>iudiciũ accipiet</i>	1432	<i>hominis primi excellẽtia</i>	
<i>homo totus atque integer</i>		<i>atq; potestas</i>	47
<i>uitæ reddetur</i>	1521	<i>hominis ante lapsum Adæ</i>	
<i>hominis partus</i>	58	<i>conditio</i>	62
<i>hominis fabrica cõstat ex</i>		<i>hominis pars fœminina</i>	
<i>numero septenario</i>	38	<i>et masculina quæ</i>	227
<i>hominis cõpositio ex spi-</i>			233
<i>ritu & sanguine</i>	240		234
<i>hominis constitutio & cõ</i>		<i>hominis pars mascula &</i>	
<i>positio</i>	240.241.	<i>fœminina, Moses &</i>	
	242	<i>Maria, deo hymnũ can-</i>	
<i>hominis constitutio fermẽ</i>		<i>nunt</i>	280
<i>to similis</i>	210	<i>hominis perfecti descri-</i>	
<i>hominis imago duplex,</i>		<i>ptio</i>	80
<i>cœlestis & terrestris</i>		<i>hominis uera laus</i>	687
	43	<i>hominis ciuilibus officia</i>	
<i>hominis uera structura</i>			725
	403	<i>hominis atates</i>	717.718
<i>hominis terreni natura et</i>		<i>hominis fragilitas & mise-</i>	
<i>ingenium</i>	62	<i>ria</i>	729
<i>hominis proprium quid</i>		<i>hominis uita plena crucia-</i>	
	255	<i>tibus</i>	820
<i>hominis educatio atq; in-</i>		<i>hominis passio & corpo-</i>	
		<i>ris</i>	1436.
			<i>homini</i>

IN PHILONEM

<i>homini soli caput cur de-</i>	<i>do debeamus</i>	233
<i>us ad cœlum erexerit</i>	<i>hospitalitatis lex</i>	834.
241.		835
<i>homini tempus longum</i>	<i>homicidium quid</i>	1069
<i>quod deo breue est</i>	<i>homicidium non semper</i>	
1496	<i>morte puniendū</i>	884
<i>homines qui reuerant nomi-</i>	885.	1077
<i>nandi</i>	<i>homicidium fortuitum &</i>	
492 y 493	<i>destinato consilio non</i>	
<i>homines cœli</i>	<i>commissum, qua ratio</i>	
408	<i>ne puniendum</i>	1073.
<i>homines terreni</i>		1077
<i>ibid.</i>		
<i>hominum duplex genus</i>	<i>homicidij poena</i>	632.
63		1068.
<i>hominum in uoluptatum</i>		1069
<i>inquisitione diligentia</i>	<i>homicidij lex quàm late se</i>	
269	<i>se extendat</i>	1081.
<i>hominum genus cur post</i>	1082	
<i>Noe filios a deo multi-</i>	<i>homicidæ non una morte</i>	
<i>plicatum</i>	<i>puniendi</i>	1069
367	<i>homicidæ non uoluntarij</i>	
<i>hominibus boni ac mali</i>	<i>ad solas ædituorum ci</i>	
<i>scientia à deo insita</i>	<i>uitates cur cõfugerint</i>	
420	637	
<i>homonyma nomina</i>	<i>homicidam uoluntarium</i>	
331	<i>cur lex non mori mo-</i>	
<i>honor parentib. exhibitus</i>	<i>do pronũciet, sed mor</i>	
<i>liberis potissimum pro</i>	<i>te mori</i>	632
<i>dest</i>	<i>homicidis Asylorum ius</i>	
233	<i>quatenus communicã-</i>	
<i>honor filiorum erga parē</i>	<i>Ddd</i>	5
<i>tes in quibus potissimū</i>		dum
<i>consistat</i>		
81.82		
<i>honorare parētes quomo</i>		

INDEX

<p>dum 1069.1070 <i>hospitatatis commenda-</i> <i>tio</i> 507 <i>humida essentia terræ om-</i> <i>nia parentis pars po-</i> <i>tissima</i> 42 <i>humilitas affectata</i> 568 <i>hyacinthus</i> 609</p>	<p><i>est Ruben. i. bonæ in-</i> <i>dolis</i> 213 <i>Jacob cur inquilinū se in</i> <i>corpore esse conquera-</i> <i>tur</i> 461 <i>Jacob cur minori filio de-</i> <i>xtram, sinistram uerò</i> <i>maiori filio imposuerit</i> 108 <i>Jacob cur Labanis pecora</i> <i>pascat</i> 273 <i>Jacobi sanctitas</i> 85 <i>Jacobi simplicitas</i> 599 <i>Jacobi cum angelo collo-</i> <i>quium</i> 683 <i>Jacobi obedientia erga pa-</i> <i>rentes</i> 252 <i>Jacobi egressus</i> 338 <i>Jacobi in Charras profe-</i> <i>ctio</i> 780.781 <i>Jacobi in Mesopotamiam</i> <i>profectio</i> 600 <i>Jacobi de hircis arietib. q̄s</i> <i>somnium</i> 779. 815. 816 <i>Jacobi patriarchæ opes et</i> <i>prosperitas</i> + 222 <i>Jacobi cum Esau fratre de</i> <i>primogenitura conten-</i> <i>tio</i></p>
---	---

IN PHILONEM

tio	135	idolorum usus in populo
Iacobi scala	806.807	dei nequaquam ferendus
Iacobo Israelis nomen cur inditum	355	1098.1099.
Iacobo innumerabiles à deo factæ promissiones		iecoris fibra, adeps & renes deo adolètur
809.811.812		218
iactantia	567	ieiunium uerum
Iaphet benedicatur	395	896
Iaphet cur in domib. Sem habitare dicatur	395.	ieiunij sanctissima obseruatio
396. 397		896
Iason argonautarum princeps	1194	Iesus conuictor contubernalis & successor Mo- sis
ideæ artium manent, semperq; manebunt	239	949.951
idololatriæ causæ & primordia	1096. 1097	ignis essentia purissima
idololatriæ abominatio	198	927. 922
1018		ignis uis & natura
idololatriæ pœna	93	1016
idololatriæ lege diuina cur toties prohibita	1098	ignis uerus usus
1099		921
idololatriæ peccatores omnes impietate superant	1019.1020.1021	ignis sacrificijs cur adhibitus
1019.1020.1021		ibid.
idololatriæ è Mosis republice cicti	695	ignauia mala est
		1470
		ignorantia cæca stuporis.
		insidiatrix
		338
		ignorantia cūctos corporis morbos superat
		368.
		369
		ignorantiæ remedia
		193
		illegitime natis cur dei interdita ecclesia
		474
		imago dei quæ
		241
		ad Imaginem dei creatum esse quid
		8
		impe-

INDEX

<p><i>imperatoris Romani prærogatiua</i> 623</p> <p><i>imperatorũ officia</i> 360. 361</p> <p><i>imperij administrãdi præcepta</i> 1246</p> <p><i>imperatorum mutationes</i> 749</p> <p><i>impetus quid</i> 418</p> <p><i>impietas infinitũ malum</i> 635</p> <p><i>impietatis assertorum pœnæ</i> 478</p> <p><i>Impij uel inuiti coguntur intelligere diuinam in rerum administratiõne potestatem</i> 469 470</p> <p><i>impij quibus rebus à deo excarentur</i> 1252</p> <p><i>impiorum pœna</i> ib.</p> <p><i>imprudentiæ uis</i> 76</p> <p><i>incantatores cum Aarone miraculis contendunt</i> 555 556</p> <p><i>incantatores in piorũ cœtu nequaquam ferendi</i> 631</p> <p><i>incredulitatis malũ</i> 944</p>	<p style="text-align: right;">945</p> <p><i>indigentia imbecillitatem adducit</i> 248</p> <p><i>infantes recenter nati cur ploratum emittant</i> 51</p> <p><i>infantum etates septem</i> 34</p> <p><i>infantum expositores quomodo puniendi</i> 1073 1074</p> <p><i>infantũ interfectores quapœna afficiẽdi</i> 1074 1075</p> <p><i>infelicis uita, & affectus molesti</i> 250</p> <p><i>infelicitatis causa partiũ animæ dissolutio</i> 246</p> <p><i>infernus quid</i> 387. 388</p> <p><i>ingratitude omnium uitiorum mater</i> 969. 970</p> <p><i>ingratitude detestatio</i> 194</p> <p><i>iniustitiæ damnatio</i> 694</p> <p><i>iniustorum diuersa multitudo</i> 367</p> <p><i>innocentia gratissimũ deo sacrificium</i> 1049</p> <p><i>infantes cur monstri simili nãscantur</i> 1480</p> <p style="text-align: right;"><i>inobediẽtia</i></p>
--	---

IN PHILONEM

<i>inobedientia contentione</i>	☉	144
<i>perniciosior</i> 339.	<i>intellectus in ipsa ratione</i>	
340	<i>sedem habet</i>	538
<i>inopia pœna peccati</i> 25	<i>intellectus quomodo pascat</i> ☉ <i>regat inferiore</i>	
<i>inopia pœna domini gratissima</i> 1253.1254.	<i>animam</i>	278
1255	<i>intellectus sensui tanquam</i>	
<i>inseffor ab equite differt</i>	<i>uir mulieri præstat</i>	
278	1131	
<i>insipientia immortale malum</i> 264	<i>intellectus auriga et inseffor furoris</i> ☉ <i>concupiscentiæ</i>	278.280
<i>insipientiæ natura</i> 460.	<i>intellectus uirtutis osor,</i>	
461	<i>amansq; affectuum, insensor dicitur</i>	280
<i>inspiratiõis nomine quid intelligendum</i> 64. 63	<i>intellectus perfectus deo</i>	
<i>intellectus terræ fons</i> 65	<i>hymnum canit cū Mo</i>	
<i>intellectus agricola est</i>	<i>se</i>	280
265	<i>intellectu dissoluto, etiam</i>	
<i>intellectus, patri similis in homine</i> 233	<i>inferior anima perit</i>	
<i>intellectus ferox, tyranno similis</i> 274	262	
<i>intellectus noster pastor esse debet</i> <i>ibid.</i>	<i>intellectui tota anima uita coniunx</i> ☉ <i>socias</i>	599
<i>intellectus uniuersalis</i> ☉ <i>particularis</i> 92	<i>interdictum à præcepto</i>	
<i>intellectus corporeæ regionis rex</i> 275.276	<i>☉ mandato quomodo differrat</i>	80
<i>intellectus imperiū</i> 143.	<i>intestina in sacrificijs curabluantur</i>	1132
	<i>inuidia</i>	

I N D E X

<i>inuidia felicitatis comes</i>	<i>Ioseph in Aegypto hono-</i>
726	<i>ribus magnis euehitur</i>
<i>inuidia sibiip̄si nō alijs pa-</i>	732 733
<i>rit interitum</i>	<i>Ioseph reipub. administra-</i>
476	<i>tor</i>
<i>inuidiæ natura</i>	571
1052	<i>Ioseph in proregem eligi-</i>
<i>inuidiæ nullus locus in bo-</i>	<i>tur</i>
no	747
1500	<i>Ioseph doctissimus som-</i>
<i>iocineris natura</i>	<i>niorū interpret</i>
1134	741
<i>Ioseph</i>	<i>Ioseph regi somnium in-</i>
730. 731	<i>terpretatur</i>
<i>Ioseph gregis pastor</i>	745
433	<i>Ioseph temperantiæ & ca-</i>
<i>Ioseph uestibus uersicolo-</i>	<i>stitatis memorabile ex-</i>
<i>ribus ornatus à patre</i>	<i>emplum</i>
730	147
<i>Ioseph à proprijs fratrib.</i>	<i>Ioseph falso accusatus in-</i>
<i>crudeliter insectatur</i>	<i>carceratur</i>
727	740
<i>Ioseph cur mittatur ad fra-</i>	<i>Ioseph trigesimo ætatis an-</i>
<i>tres suos in sichē</i>	<i>no matrimonio copu-</i>
220.	<i>latur</i>
<i>cur solus</i>	747
222	<i>Ioseph Aegypti prorex à</i>
<i>Ioseph in uia errat</i>	<i>fratribus agnoscitur</i>
224	770
<i>Ioseph à fratribus in pu-</i>	<i>Ioseph uarias fortune seu</i>
<i>teum proiicitur</i>	<i>uicisitudines fratribus</i>
728	<i>enarrat</i>
<i>diuenditur</i>	ibid.
ibid.	<i>Ioseph contemnens uanas</i>
<i>Ioseph à Pharaonis eunu-</i>	<i>diuitias paucis conten-</i>
<i>cho coemptus</i>	<i>tus uixit</i>
379.	772
730.	<i>Ioseph imperiti & iuue-</i>
737	<i>nis</i>
<i>Ioseph diuenditus à patre</i>	
<i>deploratur</i>	
728.	
729	

I N P H I L O N E M

nis principis typum gerit	276	ira fons peccati ibi.	425
Iosephi libera educatio	726	iracundiæ affectus perniciosissimus	1175
Iosephi tunica uariegata quid significet	220	iracundiæ mala	450
Iosephi fratres pastores, non pecuarij	278	Isaac	1232
Iosephi somnium	726.	Isaac nomen Chaldaicum	523
727. uisiones ibid.		Isaac, risus interpretatur	251
Iosephi uirtutes	772.	Isaac antiquã nasceretur à deo cur laudatus	107
773		Isaac à patre immol.	648
Iosephi ad fratres suos frumenta petentes oratio	756	Isaac quomodo à patre Abraham. deo oblatus	411
Iosephi in parentem et fratres pietas	762. 773	Isaac sapientiæ typus	226
Iosephi castitas, & in heruum suum pietas	733	335	
Iothor tumiditatis effigies	344	Isaaci ueri holocaustomatistypus	211
Iothor, superfluus interpretatur, socer Mosis, quidq; significet	273	Isaac uirtutis mediator ã	
Ir absque manifesta causa cur interfectus	103.	Aegyptum non descendit, id est, in irrationalem affectum non incidit	231
104		Isaac cur nõ plures, sed unicam, eamq; uirginem duxerit	593
ira passio hominis est propria	424	Isaac nullum in pugnando emulum habet	227
		Isaaci risus	76. 77
		Isaaci	

I N D E X

- Isaaci & Ismaelis collatio 385
 Isaaci cum deo colloquiū 95
 Isidorus sycophāta 1397
 Isidor. symposiarchus & clinarch. 1324
 Isidorus Flaccum in gymnasium accusat ibid.
 Isidori hominis turbulentiſſimi res geſtæ 1322
 Ismael 662
 Ismaelis conceptio 622
 Ismaelis natiuitas 662
 Ismaelis circumciſio 385
 Ismaelis mores 662
 Israel 497.596.663.678.1235.1324
 Israelis etymon 351
 Israelis primogenita quando ſanctificata 233
 Israel contemplationē denotat, cuius filius Leui i. cultus uerus & ſyncerus dei 213
 Israelem mortalis alloqui non poteſt 227
 Israelitæ inquilini in Aegypto, nō habitatores perpetui 277
 Israelitæ grauitate operū cur ingemuerint 464
 Israelitæ mortuo rege Aegypti letantur 244
 Iſſachar 77.329
 Iudas conſeſſionis figura 76
 Iudas hocdum per paſtorē ſuum Odolamitā mitatit 651
 Iudæ natura & ingenium 76
 Iudæ typus 328.329
 Iudæi à Flacco miſere ac crudeliter tractantur 1314
 Iudæorum ſcholæ 933
 Iudæorum erga leges diuinas amor & ſtudium 1373
 Iudæorum in conſeruādā & defendendā ſua religione conſtantia 1376. 1377. 1378
 Iudæorum ob captū Flaccum ad deum gratiarū actiones 1322
 Iudæorū apud Petronium &

IN PHILONEM

<p> <i>et</i> Caium supplicatio, ne priuentur sua reli- gione 1377 Iudaicam gentem deus se- cretè cripsit exitio 1370 iudicis institutio 975. 976 977 iudicis boni officium 975. 976. 977. 1066. 1067 iudicium extremum pro dignitate in hac uita non potest ostendi 1434 Iulia Augusta templum Hie- ros. ornat 1391 Iulij Cesaris mors 1190 iuramentum quid 139. 205. 318. 1025. 1044 iuramentum quomodo fa- ciendum 1026 iuramentum à quibus effla- gitandum 1047 iuramentum propter le- ues causas ab homini- bus non est efflagitan- dum 1026. 1027 </p>	<p> iuramenti sancti formula 139 iuramenti uariæ formulae 1043 iuramenti puteus 317. 318. 780 iurandi potestas uirgini- bus legibus adimitur 1047 iureiurando cur deus suat interdum promissiones firmauerit 138 iuris diuini ueneratio 893 894 iusiurandum numi deo con- ueniat 138 iusiurandum à bono uiro non est detrectandum 781 iusiurandum quando rea- bus dubijs interponen- dum 1036. 1037. 1038 iusiurandi uerius <i>et</i> legiti- mus usus quis 781 iusiurandi sanctitas 1025 iusiurandi non seruati poe- na 1045 iustitiæ laus 74. 490. Ee <i>et</i> </p>
--	---

INDEX

☉	693	nus est	224
iustitiæ officium	72.78.	labor permutandus profe-	
	251.291.893	ctu	212
iustitiæ diuinæ commenda-		labor inter præcipua bo-	
tio	64	na numerandus	192
iustitiæ leges à deo homini-		laboris perpetuū cum uo-	
bus traditæ	45	luptate bellum	ibid.
iuuenū studia	267.268	à labore pendet quicquid	
L		in rebus bonum est ib.	
L Aban	631	labore solo bonorum om-	
Labā qualitatis no-		nium possessiones com-	
men	543	parantur	ibid.
Laban Syrus	624	Lacedæmoniorum leges	
Labā quid significet	273	1055	
	433	Laconicæ leges	895
Laban Rebecca frater		Lamech Caini filius	232
	631	Lamiæ hortorum curato-	
Laban uirtutis osor	672	res	1396
Laban uerās naturæ leges		Lamponis hominis turbu-	
contemniens, legibus se		lentissimi res gestæ	
humanis subscribit		1322. 1323	
	346	Lamponis cōtra Flaccum	
labor à deo ☉ natura ho-		accusatio	ibid.
minibus impositus		lateres Babylonicæ turris	
	926	465	
labor diuinitus à deo ho-		lectionis repetitio quàm	
minibus cur impositus		necessaria	291
	190	Lepidi pro Flacco apud	
labor arti coniunctus bo-		Caium Bassum depre-	
		catio	

IN PHILONEM

catlo	1331	optimarum amore ibi.
lepra infecta domus quo-		Leuitarum lex. 236
modo purganda 434		Leuitarum ciuitates qua-
lepra duplex duobus colo-		re profugis patebant
ribus uariata 435		216
lepræ morbi natura 435		Leuitarū ciuitates immu-
lepræ morbus quomodo		nes semper erunt 215
inuestigandus 323		Leuiticæ tribus pictas
leprosi lege dei ab homi-		924
num multitudine sepa-		lex quid 1237
rati 434		lex diuina quid 564
Leui israelis filius 213		lex tributū domini 566
Leui primatum ætatis Ru-		lex antiquius lingua Chal-
ben aufert ibid.		daica scripta 897
Leui filij ex mandato Dei		lex diuina absolutam sci-
fratres & uicinos in-		entiam desiderat
terfecerunt 349		1108
Leuita cultum dei signifi-		lex diuina à Mose qua ra-
cat 213		tionem descripta 2
Leuitæ quare domino san-		lex cur in amaritudinis lo-
cti ibid.		co data 618. &
Leuitæ sanctorum custo-		619.
des constituti 236		lex iniustus est posita . . .
Leuitæ officium 216		643
Leuitæ & cædis inuiti per-		legis proprietat 365.
petratores unà cohabi-		366
tare cur iubeatur 215		legis officium 893
Leuitæ profugiunt & cæ-		legis diuinæ diuisio 695.
dem perpetrant rerum		696
		Ecce 2 legis

I N D E X

legis diuinæ summa	420	mentarij	487
legis diuinæ præcepta à natura non discrepant	486	leges in ciuitate medicis si miles	737
leges iustitiæ à deo homini bus traditæ	46	leges cur merito uenerabi les	487
legis diuinæ tabulæ digito dei conscriptæ	695. 696	leges diuersarum gentium	895
leges Mosaicæ ex lingua Chaldaica in Græcam à Ptolemæo conuersæ	893	leges conditas ad homines referri, pœnam legum ad solas animas retor= queri	1438
leges Mosaicæ nullo tem= pore abolitæ aut muta tæ	895. 896	leges recipit homo, non so la anima	1438
leges Mosaicæ quàm late sefe extendant	1037	legum Mosaicarum diui= sio	1017
leges decẽ tabulis per Mo sen propositæ, cur sin= gulos appellent nõ plu res + 1037. 1038.		legum Mosaicarum diffi= rentia	1226
leges figuræ intelligibiliũ	556	legum Mosaicarum perfe ctio	894
leges omnes referũtur aut ad dilectionem, aut ti= morem	423	legum Mosaicarum sco= pus	961
leges scriptæ nil aliud q̃ uitarum patrum com= mentarij		legum Mosaicarum epito me atq; breuis exposi= tio	1037. 1038. 1039
		legum diuinarum explica tio	695
		legum diuinarum uenera tio	895
			legum

IN PHILONEM

legum diuinarum in mun-	629		
do conferſus	1	liberalitatis commēdatio	
legum uerus uſus	81	977	978
legum commēdatio atq;		libertas uera ſola uirtute	
neceſſitas	730.731	paratur	1167.1169
legiſlatoris præcepta		libertas omnib. rebus me-	
391	392	rito anteponenda	
legiſlatoris officium	392	1188	
928		libertas à brutis etiam ani-	
in legiſlatore requirūtur		malibus amatur	1193
omnes uirtutes	893.	libertas omnium felicitas	
894		tum ſons	1193
legiſlatorum diuerſorum		libertas uera in quibus po-	
in legibus tradēdis ſtu-		tiſſimum cōſiſtat	1196
dium	1	1197	
legiſlatoriæ facultati qua-		libertas uera quibus tri-	
tuor inſunt	415	buenda	1196
Lia	567.593	libertatis ueræ indicia	
Lia à deo filio donata		1176	
132		libertatis ueræ deſcriptio	
Lia poſt editum quartum		1169	
filium cur parere deſie-		liberum arbitrium homi-	
rit	328— 786	ni à deo conceſſum	
Lia rationalis animæ ſym-		419.420	
bolum	592	libido crapulam ſequi ſo-	
Lia uirtutes	557	let	272
Libanis pecorum allego-		libidinis pœnæ	505.
ria	193	506	
liberalitatis ſpecies	628.	linea quid	615.1012
		Ecc 3	lingua

INDEX

lingua quomodo coercen-	sed impotentes iudi-
da 293.294	candi 245.246
linguæ cōmunicatio quid	Lot 540.568
profitur & obsit 447.	Lot à filiabus inebriatur
448	370
linguæ libertas nimia in	Loti uxor in statuam uer-
sacris prohibita 666	sa 646.826
linguarum diuersarum co-	Loti uxor cur in lapidem
gnitio quàm necessa-	uersa 141
ria hominibus 447	Loti filiarum typus 370
448.449	lugendi tempus à Mose
ob linguarum imperitiam	præfinitur 935.
multi ab insidiatorib.	936
occisi 447	luna quid 805
linguarum confusio	luna regina noctis 16
445	Luna cur pro dea à gena-
linguarum cōfusio in pec-	tibus culta 1096.
catorum remedium à	1097
deo facta 447.	lunæ materia atq; forma
& 448	805 807
locus tripliciter conside-	lunæ cursus 805.
ratur 790	912
de loco in physiologia dif-	lunæ officium 801
ficilis tractatio 814	lux in creatione rerum
locustarum miraculum	qua ratione à tene-
852	bris separata à Deo
logoiatria 385	pag. 9
loquaces auersamur 252	Lycurgi leges 1176
loquaces non eloquentes,	Macedo-

IN PHILONEM

M		
M	<i>Acedonum imperij incrementa & detrimenta</i>	<i>mala quæ inuitis accidunt dimidio leuiora sunt, cum non grauant, conscientia</i> 362
	443	<i>male agens seipsum mul-</i>
	<i>Macedonum amplissimū imperium</i> 749	<i>stat</i> 232. 233.
	<i>Macedonum in Græcia res gestæ</i> 443	<i>malum quid reuera ap-</i>
	<i>Macheis reminiscentiæ filius</i> 594	<i>pellandum</i> 393. 394
	<i>Macro cur à Caio interfectus</i> 1346	<i>mali hominis uita mors est</i> 231
	<i>Macronis mors</i> 1344	<i>mali natura longe à diuino choro exulat</i> 638
	1345	<i>malorum causa non deus, sed nostræ manus</i> 251
	<i>Madianæorū in Hebræos odium</i> 1004	<i>malorum uita infelicissima</i> <i>ibid.</i>
	<i>magi Pharaonis, sophistæ</i> 229	<i>malorum mors lugenda</i> 216
	<i>magiæ laus</i> 1071	<i>malitia fœmineus animæ fœtus</i> 209
	<i>magiæ apud Persas studiū uulgaris.</i> 1181	<i>Mambre</i> 572
	<i>magistratus boni officia</i> 857 858	<i>Manasses obliuionis typus</i> 109. 389
	<i>magistratus ex senioribus constitui solent</i> 276	<i>Manasses reminiscentiæ ex obliuione comparatur</i> 594. 595
	<i>magistratus non sorte est eligendus</i> 980. 981. 982. 983	<i>Ecc</i> 4 <i>Manas-</i>

I N D E X

Manasse filij ex Syra con-	1354
cubina ibi.	Masec 672. 673.
mandatum à præcepto &	674
interdicto quomodo	masculæ rationis officia
differat 80	347
manna 620. 649. 679	masculorum concubito =
699	res in populo dei non
manna pro petra sapiëntiæ	ferendi 1059
diuinæ: ex quo duæ cõ	matrimonium in populo
ficiuntur placentiæ 250	dei quomodo sit con-
Mannij Maximi Aegy-	trahendum 1154.
ptiorum præsidis res	1155
gestæ 1312	matrimonium lege Mo-
manus ne in uanam inci-	saica quibus denega-
damus cupiditatẽ quo	tum 1056
modo abscindendæ	matrimonij leges 1054
1087 1088	matrimonij sanctitas
manum extendere in sa-	1053 1054
cris quid significet 95	matrimonij commendatio
manuum impositio 389	1056 1057
maris à terra separatio	matris turpitudinem de-
10	tegere cur lege diuina
maris descriptio 41. 42	prohibitum 660
maris inundationes 36.	medicinæ prima inuentio
37	1353
maris rubri miraculum	medicina theorica 267
840 841	medici & coci differentia
maris profligator bello-	737
rum & pacis opifex	meditatio naturaliter res
	in aqua =

IN PHILONEM

<i>inæqualis</i>	807	<i>put</i>	908
<i>Medorum mensa</i>	1409	<i>mens animæ caput</i>	803
<i>Melchisedec sacerdos</i>		<i>mens animæ pars principalis</i>	65
606			
<i>Melcha</i>	595	<i>mens sincerissima atq; purissima animæ pars</i>	698
<i>Melcha Nachoris uxor</i>			
596			
<i>Melchisedec cur à deo sacerdos cõstitutus</i>	105	<i>mens animæ anima</i>	19
<i>Melchisedec cur pro aqua uinum obtulerit</i>		<i>mēs in homine imago dei</i>	241
<i>ibid.</i>			
<i>memoria quæ optima</i>		<i>mēs, uocalis animæ pars, seu fons sermonum</i>	243
291			
<i>memoria & reminiscencia coherent & separantur facile</i>	109	<i>mens à terrestribus causis uitiatur</i>	<i>ibid.</i>
<i>memoriæ dona amplissima</i>	<i>ibid.</i>	<i>mens uiro assimulatur.</i>	56
<i>memoriæ tenacis commẽdatio</i>	291	<i>mens sola in homine immortalis.</i>	418
<i>mendacij detestatio</i>	721. 722. 977. 978. 1112	<i>mens fons sermonum, & interpres cõsiliorum, uates & diuinator</i>	229
<i>mendacij honesti excusatio</i>	155	<i>mens seipsam non potest comprehendere</i>	79
<i>mens lumen hominis</i>	794	<i>mens sola doctrinam admittit, cum nullus sensus sit docilis</i>	97
<i>mens omnium sensuum causa</i>		<i>mens duplex</i>	134
		<i>Ecc</i>	5
			<i>mentis</i>

INDEX

mentis humanæ nobilitas	dum	768. 1162
& officia	242	meretrices à rebus diuinis
mentis officia	184	planè arcendæ
mentis morbi	450	1116
mentis & sensus cognatio		meretrices in populo Dei
99		non sunt ferendæ
mentis in homine inpe-		492
rium quàm latum		meretricum artes
418		322
mentis in rebus cognoscē		meretricum filij in dei ec-
dis usus	16	clesiam non intromit-
mentis nomine cælum si-		tendi
gnificari	56	474
mentē deus in uirtute col-		è Meretricibus nati in scri-
locauit	62. 63	pturis qui dicantur
mēstruosarum mulierum		1156
lex	659. 1056.	meri uocabulū à Mose ua-
1057		riè usurpatum
mensurarum certa ratio		337
694		Mesopotamia
mensurarū in homine ra-		632
tio	606	messoribus à Mose leges
mercenarij absq; cuncta-		prescriptæ
tione soluendi	954.	955. 956
955		957
Mercurius deorum inter-		meteorologia
nuncius	1351. 1352	355
meretricis salarium in sa-		militum in bello delictus
crarium non reponen-		294
		Miltiades gallorum galli-
		naceorum certamē in-
		stituit
		1193
		ministerium Deo & homi-
		nibus exhibitum disse-
		runt
		233
		Minotauri fabula
		1060
		mira-

IN PHILONEM

miracula	860.868.869	lis	ibid.
	1522.1523	mors omnium calamitatē	
miseriordia apud deum		finis	498
antiquior quàm iusti-		mors malorum est in hoc	
tia	424	mundo miseriarum fi-	
miseriordie diuinæ ar-		nis, pœnarum autem	
gumenta atq; testimo-		sempiternarum initi-	
nia	424.797	um	1240
moab ciuitas	146	mors quibus rationibus	
moab filiorum scortatio-		non timenda homini-	
nes	797	bus	749
moabitarum typus	105	mors omnium rerum finis	
mœstitiæ quid	1034.	ultimus	1479
	1035	mortis duæ species	83.
mons hereditatis	311		1240
morbi animæ & corpo-		mortui quomodo à popu-	
ris unde nascantur		lo dei deflendi	935
	450	mortale nihil usque qua-	
morbi quatenus medijs		que à Deo factum	
naturalibus sanentur			1505
	131	mos	831
morborum seu miseria-		Moses in ripam fluminis	
rum causæ	1479	exponitur	832
mors quid	453	Moses nouum naturæ mi-	
mors terrena atq; æterna		raculum	832
	633	Moses insidijs Pharaonis	
mors animæ & corporis		infectatur	650
	83	Moses nomina rebus coue-	
mors naturalis & pœna-		nientissimi	

I N D E X

nientissima attribuit 265	Moses populi dei dux 854.855
Moses Iothoris gregib. cur præfuisse scriba= tur 194	Moses fuit dei propheta 714
Mosēs quomodo et quam ob rationem à deo sur= sum uocatus 307	Moses cur propheta dica= tur 928
Moses sapiens sed non e= loquens 229	Moses legislatorum omni= um præstantissimus 894
Moses pastor Iothor soce= ri 273	Moses omnium uirtutum uerum exemplar 894
Moses pastorum princeps 837	Moses à Pharaonis con= spectu cur discesserit 87
Moses in Aegyptum elo= quentia adepta profe= ctus, cum sophistis con= greditur 229	Moses de linguæ tardita= te apud dominum con= queritur 665.844
Moses summus philoso= phus 1	Moses cur se uerbis polle= re negauit 187
Moses rex, legislator, pro= pheta & pontifex 927.1237	Moses nepos regius habi= tus 834
Moses optimus animarū medicus 422	Moses dux populi dei de= claratur 845
Moses summus dei ami= cus 668	Moses cum fratre oracula communicat 844
Moses uir dei amantiſsi= mus 928	Moses cur dei posteriora, faciem autem non uide= rit 655
	Moses stans in loco sancto audit

IN PHILONEM

<p><i>audit deum secum lo-</i>
<i>quentem</i> 61</p> <p><i>Moses uidet rubum arden-</i>
<i>tem</i> 655</p> <p><i>Moses deo altare dedicat</i>
869</p> <p><i>Moses in: dex multitudine</i>
<i>negociorum obrutus</i>
<i>uicarios sibi assumit</i>
984.985</p> <p><i>Moses suam historiam à</i>
<i>mūdi initio cur sit ex-</i>
<i>orsus</i> 889.900</p> <p><i>Moses in suis lucubrati-</i>
<i>nibus non uerisimilia</i>
<i>aut credibilia, sed merā</i>
<i>ueritatem secutus est</i>
187</p> <p><i>Moses cur decem leges in</i>
<i>duabus tabulis propo-</i>
<i>suerit</i> 1017</p> <p><i>Moses cur legis transgres-</i>
<i>soribus pœnas non ad-</i>
<i>iunxerit</i> 1046.</p> <p>1041</p> <p><i>Moses in holocaustis cur</i>
<i>uentrem dempsit</i>
551</p> <p><i>Moses cur primum taber-</i></p> | <p><i>naculi uasa deliniaue-</i>
<i>rit, deinde uerò Bese-</i>
<i>leel</i> III</p> <p><i>Moses Aegypti abomina-</i>
<i>tiones quomodo deo</i>
<i>sacrificio obtulerit</i>
194</p> <p><i>Moses fratrem pontificem</i>
<i>oraculo designans po-</i>
<i>puli seditionem conci-</i>
<i>tat</i> 924.925</p> <p><i>Moses quomodo aduena</i>
<i>in regione externa fue-</i>
<i>rit</i> 462.</p> <p><i>Moses solus sine argento</i>
<i>ac reliquis opibus re-</i>
<i>gnum administrauit</i>
1237</p> <p><i>Moses cur cum Aegyptijs</i>
<i>magis certare recuset</i>
229</p> <p><i>Moses orat pro populo</i>
668</p> <p><i>Moses quomodo in deum</i>
<i>datus Pharaoni</i> 276.</p> <p>277</p> <p><i>Moses aquæ amaritudinē</i>
<i>in dulcedinem uertit</i>
619</p> |
|---|--|

Moses

INDEX

Moses, & Maria quomodo deo hymnum canāt	280	862.863.868.939.	940
Mosis nomen unde	831	Mosis cum deo familiari	tas 314
Mosis natiuitas	611.832	Mosis cum deo in monte	colloquium 922
Mosis patria	828	Mosis ad deum assidue	precaationes 862.
Mosis educatio	833		1103
Mosis spiritus	401	Mosis ad dominum clamores	668
Mosis sacerdotium quale	905	Mosis efficacissima ad deum pro dimicantibus	oratio 869
Mosis ieiunium	122.	Mosis fortissimi ducis res gestæ	868.870.871
	905	Mosis in Aegyptum profectio	843
Mosis uotum	312	Mosis in loquendo libertas	668
Mosis uirtutes	892	Mosis edicta	923.924
Mosis æquitas & mansuetudo	954.955	Mosis cum sophistis atq; magis contentiones	845
Mosis pietas	856	Mosis libri historiales quæ ratione conscripti	899.900
temperantia	857	Mosis leges cur non in ciuitatibus, sed in solitudine	
Mosis sobrietas	833		
Mosis in Arabiam fuga	837		
Mosis pastoris uisio	840		
Mosis philosophia	833		
Mosis prophetiæ initium	941		
Mosis erga hostes humanitas	874		
Mosis miracula	843.		

IN PHILONEM

dine late	1004.	similis	835
1008		Mosis tota uita elegantis-	
Mosis leges cur denario		sime descripta	828
absoluantur numero		à Mose qua intentione	
1011		quoue studio leges con-	
Mosis leges speciales		scriptæ	900
1042. 1043		Mosaicæ leges quàm late	
Mosis leges perfectissimæ		fese extendunt	1037
895		Mosaicarum legum diffe-	
Mosis leges nunquam a-		rentia	1226
bolitæ aut mutatæ		Mosaicarum legum sco-	
894. 895. 896		pus	960. 961
Mosis in tradendis legib.		mosaicarum legum sancti-	
studium	3	tas gentibus etiam co-	
Mosis leges ad æquitatis		gnita	897
regulas summo studio		Mosaicorum librorum di-	
conscriptæ	1088.	uisio	1226
1089		motio inordinata quæ	
Mosis in scribendis legib.		1474	
diuinis modus et ordo		motus atq; status differen-	
899. 900		tia	390. 391
Mosis tabernaculum qua-		mulieris uocabulo sensus	
re extra castra positum		in scriptura multoties	
260		significatur	161
humanæ uirtutis figu-		mulieres ignem in Moab	
ra	260	accendant	558
Mosis sepulchrum	186	mulieres plerunq; uulga-	
947		res sequuntur consuetu-	
Mosis uita sermoni ubiq;		dines	347
		mundus	

I N D E X

- mundus* quid 55. 1096.
 1097. 1263
mundus non primus deus, sed primi tantum
diei opus 501
mundus figuræ laterculi
assimilatur 465
mundus ueri cœli porta
 815
mundus gregi similis est
 276
mundus reuera dei domus 815
mundus dei templum
 820. 1108
mundus instructissima
dei domus 312. 313
mundus non suo & libero motu mouetur.
 465
mundus est incorruptibilis 1267. 1264
mundus sensibilis 3
mundus possit ne præsentis ornatu amisso, dissolui in unam eandemq; speciem 1264. 1265
mundus unus ab uno eius opifice creatus 55
mundus quomodo à principio creatus à deo dicitur 6. 7. 8. 9
mundus ad dei imaginem creatus 7
mundus quomodo dei uerbo creatus. 7
mundus qua ratione & quo ordine à deo formatus 4
mundus quamobrem sex dierum spacio à Mose creatus dicitur 4
mundus cur à deo creatus 431
mundus magnæ ciuitati comparatur 731
mundus num. æternus à philosophis disputatur 2
mundi creationis causa 6
mundi creatio quàm graphicè à Mose descripta 2
mundi dies natalitius
 28. 857. 932
mundi forma atq; fabrica
 815
mundi motus omnium uelocissimus

IN PHILONEM

locissimus	465	N Adab	573
mundi in nouem partes diuisio	607	Nachor	596
mundum putare sex diebus conditum esse, rusticane est simplicitatis	56	Nachor frater Abraham duas habet mulieres, uxorem & pellicem	59
mundum tanquam remp. sine magistratu inducere absurdissimum	3	Nadab	634
mundum creatum esse contra manifestam ueritatem negant philosophi	2	Naid	154
de mundo diuersorum philosophorum opiniones	1264. 1265. 1267. 1268. 1269. 1273	natura scientiae principum	687
munerum corruptiones	975. 976. 977	natura rerum omnium conseruatrice	684. 685. 686
munificentiae commendatio	977. 978	natura nulla arte indiget	655
munificentiae species	628	natura uarietate sui artificij semper gaudet	849. 850
musica	601	natura à uilissimis incipiens proprio ductu desinit in præstantissima	19. 20
Musicae artis uetustas & primordia	326	naturae perpetuus ordo	497. 498
musicæ rudimenta lacrimae	266	naturae mirabilis in rebus producendis ordo atq; artificium	1128. 1129
		naturae in rebus conseruandis admirabile studium	

N

Fff pag.

I N D E X

<p>pag. 1130.1131 <i>naturæ in rebus omnibus</i> <i>largissima munificen-</i> <i>tia</i> 1000 <i>naturæ non omnia creden-</i> <i>da</i> 1484 <i>Nebrod gigas</i> 409 <i>Nebrodis regnum</i> <i>ibid.</i> <i>Nilus Aegyptum inundat</i> 866.929 <i>nobilitas nihil prodest in-</i> <i>dignis hac prærogati-</i> <i>ua generis</i> 1222. 1223 <i>nobilitatis ueræ initia</i> 1217.1218 <i>nobilitatis ueræ descriptio</i> 1217. <i>Noe</i> 277.278 <i>Noe etymologia</i> 104. 355.356 <i>Noe primus in sacris lite-</i> <i>ris iustus nominatus</i> 604 <i>Noe uir iustus & in gene-</i> <i>ratione sua perfectissi-</i> <i>mus</i> 432 <i>Noe iustus cur mares ge-</i> <i>nuerit, non filias</i> 367</p>	<p><i>Noe uir doctissimus & sa-</i> <i>gacissimus</i> 430 <i>Noe iustus, agricola</i> 265 <i>Noe plantatio qualis</i> 302 <i>Noe resipiscentia</i> 383 <i>Noe arca humani corpo-</i> <i>ris effigies</i> 310 <i>Noe arca qua ratione bi-</i> <i>tumine peruncta</i> 466 <i>in Noe arcam cur omnes</i> <i>animantium species in-</i> <i>troductæ, in paradi-</i> <i>sum autem nequaquã</i> 310 <i>Noe diluuium</i> 903.1103 1104 <i>Noe generationes</i> 492 <i>Noe cur in tanta hominũ</i> <i>multitudine, solus gra-</i> <i>tiam apud deum inue-</i> <i>nerit</i> 424.426 <i>post Noe filios cur demũ</i> <i>humanum genus mul-</i> <i>tiplicatum</i> 367 <i>Noe à proprijs filijs deri-</i> <i>sus</i> 390 <i>Noe non fuit minimus ex</i> <i>prophetus</i> 713 <i>nominum impositio</i> 165 nomiã</p>
---	--

IN PHILONEM

nominum impositio assi-	numerus senarius perfe-
gnatur primo homini	ctissimus 4
47	numerus senarius genera-
nominum imponendorum	tioni cōueniētissimus 4
error unde 265	numeri septenarij usus la-
Norbani Flacci procon-	tifs. 28.29.36
sulis ad Ephesiorum	ex numeris proprijs om-
magistratum pro lu-	nia constant 56
deis epistola 1	nuptiæ lege diuina quibus
Nothis cur dei interdicta	uettitæ 1056
ecclesia 474	O
nouenarius numerus mor-	Blluiio quid 418
talibus familiarissimus	419
605	Obluiio memoriæ
nubis prodigium 701.	morbus 594
860	obliuio non est passio uo-
numerus quaternarius	luntaria 581
multis priuilegijs à na-	obstetrices Hebræorum
tura honoratus 13	655
numerus quaternarius om-	oceanis descriptio 41.42
nium perfectissimus	oceanis tempestates 494
12.13.14.15	ocelli de rerum natura li-
numerus quinquagenari-	bri 1266(1361.1362
us libertatis symbolū	octauiani Aug.res geste
214	oculi totius corporis du-
numerus quinquagenari-	ces et principes 1088
us remissionem, liber-	oculi cæteros sen (1089
tatem, & restitutionē	sum 497.515
significat 236	Fff 2 oculi

I N D E X

<p>oculi excussi poena atque uindicatio 1088. 1089.1090.1091 1092 oculorum usus cur homi- nib. datus 1158 œconomia præcepta 733 œdipodis Laij filij nuptiæ 1054 olympiaca certamina 288 olympus mons 446 omentum 1124 operari terram quid 194 Ophiomachus tempe- rantia symbolum 52 ophiomachi animalis descriptio ibid. opinionum inter se con- trarietas ☉ pugnan- tia 184 oraculum 1503 oratio animæ uulneribus à deo datum remediū 801 oratio piorum per nubes cæli ad dei faciē pe- netrat 141 orationis uirtutes 915. 916</p>	<p>orationis partes 615 orationis apta structura 203.204 orationis dispositio atq; apparatus ibi. orationis piæ efficacia 563 oratoris boni officium 739 ordeacea puls cur in adul- terij expiandi sacrifi- cij adhibeatur 1064 ordei usus duplex 1063. 1064 ordo quid 8 ordo rerum à deo condita- rum aptiss. 8 ordinis cōmendatio 204 orpheus à mulierib. discer- ptus 1460 osculadi consuetudo 672</p> <p style="text-align: center;">P</p> <p>P Atientia 594 Pædicones 1059 pæonia remedia 200 palma uirtutis testimoni- um 659 Palma uictoriae symbo- lum</p>
---	---

IN PHILONEM

lum	103	699.1038
palmæ septuaginta	863	pascha ludæorum quibus
palmæ arboris natura		ritibus ac ceremonijs
863		celebrata 198.93
pandora	42.1271	Paschatis festum 543
Panætij philosophi de mū		pascha animæ 607
do opinio	1275	pasiphaes nefanda libido
panis cœlestis	649	1060
panes propositionis	659	pastor bonus, pecuarius
paradisus cur contra oriē		malus 270
tē à deo collatus	309	Pastoris dignitas & excel
paradisus pro uirtute fi-		lentia 273
gurate dicitur	67	pastores spirituales 273.
paradisi locus	308.458	274
Paradisi fluuij	72	pastores populorum re-
Paradisi nomine quid in		ges, & sapientes 273
sacris intelligendum		phydias statuarius qualis
941.942		1503
parentes nostri quinam		Pastoralis ars apud uete-
sint, mysticè	233	res præludium ad re-
parentes à filijs qua ratio-		gnum 839
ne honorandi	1029	Pastoralis uita laus 725
parentum erga liberos of-		pastoralis uita à Mose illu-
ficia	339.342	strata 194
parentum primorum er-		pathici 1058.1059
ga deum magna ingra-		patris turpitudinem dete-
titudo	53.54	gere in lege cur prohi-
pascere quid	221.225	bitum 660
Pascha ludæorum	607.	pauper quis 275. 276
		Fff 3 Pau=

I N D E X

<p>paupertas poena peccati 25</p> <p>pauor quid 1035</p> <p>peccatum uoluntatis & consilij, id est, cogita- tionis & facti 244. 245</p> <p>Peccati poena 846. 903. 1230. 1252. 54. 85 449. 635</p> <p>peccati poena etiam in fi- lijs atq; nepotibus ma- nifestatur 391. 392</p> <p>peccata uoluntaria & nō uolūtaria diuersimode à deo punita 436</p> <p>peccatores sacerdotes ade- ant, ut purificentur 215</p> <p>peccatorum diuersorum differentiæ 1121. 1122</p> <p>perfectio, non laborat, sed per exercitationem & laborem acquisita cu- stodit 236</p> <p>pecora pascere quid deno- tet 221</p> <p>Pectusculum superposi-</p>	<p>tionis 119</p> <p>pecuarij spirituales qui 271</p> <p>pecuarij & pastoris diffe- rentia 270</p> <p>pedes quid significant 241</p> <p>pedes hominis cur terrā spectent ibidem</p> <p>pedes in sacrificijs cur ab- luantur 1131</p> <p>pedum lotio in sacris quid significet 1131</p> <p>pelias à feris nutritus 1487</p> <p>pentecostes festum 1038</p> <p>perfidie pestis 730</p> <p>periurij de: estatio 1025. 1026</p> <p>periurij poena 1047</p> <p>perse magi clarissimi 1071</p> <p>persarum imperium olim amplissimum 749</p> <p>persarum regni felicitas una die extincta 443</p> <p>persarum coniugia sacris litteris repugnāt 1053 1054</p> <p style="text-align: right;">persicorum</p>
---	--

IN PHILONEM

<i>Persicorum Magorum ar-</i>	<i>solennitas</i>	899
<i>tes</i>	1181	<i>Phydias statuarius qualis</i>
<i>pestilentiae morbus ex ae-</i>		<i>pag.</i>
<i>re uitiato</i>	369	<i>Phydiae statuarij opera e-</i>
<i>Petronius Syriae praeses</i>		<i>laboratissima</i>
<i>pag.</i>	1373	<i>Philadelphia ciuitas</i>
<i>Petronij in rebus gerendis</i>		<i>Philolai de deo opinio</i>
<i>solertia</i>	1382	<i>philosophia quid</i>
<i>Petronij contra Iudaeos res</i>		<i>philosophia mater artiũ</i>
<i>gestae</i>	ibi.	<i>pag.</i>
<i>petulantia saturitatis pro-</i>		<i>philosophia eloquentiae iũ</i>
<i>les</i>	272	<i>genda</i>
<i>Phanuel</i>	471	<i>philosophia per oculos</i>
<i>Pharao, dissipator hone-</i>		<i>humanos in nostrum</i>
<i>starum opinionum pa-</i>		<i>deducta est hospitium</i>
<i>gina</i>	244	<i>pag.</i>
<i>Pharao Mosẽ extinguere</i>		<i>philosophia à terrenis re-</i>
<i>frustra conatus</i>	650	<i>bus ad coelestia homi-</i>
<i>Pharao in mari rubro sub-</i>		<i>nem auocat</i>
<i>mergitur</i>	862	<i>philosophiae uariae species</i>
<i>Pharaonis dies natalis pa-</i>		<i>pag.</i>
<i>gina</i>	379	<i>philosoph. partes agro as-</i>
<i>Pharaonis in filios Hebr.</i>		<i>similantur</i>
<i>crudelitas</i>	829	<i>philosophiae initia et ne-</i>
<i>Pharaonis mors latitiam</i>		<i>cessitas</i>
<i>adfert Israelitis</i>	244	<i>philosophiae encomium</i>
<i>Pharus insula</i>	898	<i>pag.</i>
<i>in Pharo insula celebra-</i>		<i>philosophiae utilitas</i>
<i>tur legum Mosaicarũ</i>		602
		1202
		<i>Eff</i>
	4	<i>philo-</i>

INDEX

<i>philosophiæ scopus</i>	414	<i>pictura cur à Mosis rep,</i>	
☉	415	<i>ciccta</i>	408
<i>philosophi officium</i>	615	<i>picturæ inuentio</i>	818
☉	616	<i>pietas quid sit, quidq; con</i>	
<i>philosophorũ friuolæ di-</i>		<i>ferat mortalib.</i>	233
<i>sputationes</i>	375	<i>pietas uirtutum omnium</i>	
<i>philosophorum quorun-</i>		<i>uerum principium pa</i>	
<i>dam inanis uerbositas</i>		<i>gina</i>	1018
384	385	<i>pietas uirtutum omnium</i>	
<i>philosophorum conuiuia</i>		<i>dux atq; gubernatrix</i>	
<i>diuersi generis</i>	1202	1236	1237
<i>philosophantibus ueritas</i>		<i>pietas omnium uirtutum</i>	
<i>potius quàm rerump.</i>		<i>fundamentum</i>	973
<i>instituta sequēda</i>	220	974	975
<i>Phinees dux fortissimus</i>		<i>pietas uerus dei cult.</i>	192
<i>pag.</i>	886	<i>pietas gratissimum deo sa</i>	
<i>Phinees sacerdos ex zelo</i>		<i>crificium</i>	913. 914
<i>dei peccatorem occidit</i>		<i>pietas est pertinaci labori</i>	
148	886	<i>semper cõiuncta</i>	190
<i>Phinees belli dux declara</i>		<i>pietas nimijs ceremonijs</i>	
<i>tus, suos ad fortitudi-</i>		<i>adulteratur</i>	225
<i>nem adhortatur</i>	886	<i>pietatis ueræ fructus</i>	565
<i>Phinees pro concione lau</i>		<i>pietatis cõmendatio</i>	519
<i>datur à Mose</i>	887	<i>Pilatus auratos clypeos</i>	
<i>Phison fl.</i>	72. 73	<i>dedicauit intra sanctã</i>	
<i>Phœnix auis</i>	1511	<i>urbem in Herodis re-</i>	
<i>Phua obstetrix</i>	688	<i>gia</i>	1388
<i>Phylarchæ</i>	636	<i>pincernarũ princeps cur</i>	
<i>Physiologia</i>	354	<i>ab Aegypti rege in gra</i>	
		<i>tiam</i>	

IN PHILONEM

tiam receptus	753	tem Pharaonis; id est,	
Pindari locus	1292	uitam maleactā	244
pisciū prima creatio	19	pœnitentiæ gradus	490.
Pitho	794	☉	491
planetarum figuræ	911	pœnitentiæ uerus fructus	
planetarum omnium cur-		1228. 1229. 1230	
sus et operatiões	705	pœnitentiæ uera præmia	
planetarū impuritas quo-		pag.	1230
modo refecanda	322.	poetica diuina	250. 251
☉	323	poetæ audacissimi	1414
Platonis de mūdo opinio		pondera adulterina in sa-	
pag.	1267	cris prohibita	988
Platonis doctrina	1457	ponderum ratio	694
Platonica cōuiuia	1209	pontificis ueri munus pa-	
Pleiades stellæ	37	gina	1114
pluuia quid figurate signi-		pontificis mitra	644
ficet	62	pontificis summi uirtutes	
poculum redargutionis		pag.	721
pag.	1064	pontificis summi uestitus	
pœna insipientibus pro-		☉ ornamenta	820
dest	272	☉	913
pœnæ malorum	634.	pontificis peccata quomo-	
☉	635	do expianda	1138.
pœnæ malorum à deo ho-		pontificis mortē præscri-	
minibus ordinatæ pa-		bi profugis exilij termi-	
gina	1226. 1227	num non est alienum à	
pœnarum exactor, dei mi-		iure naturali	644
nister	216. 217	pontifici meretricem aspi-	
pœnitentia sequitur mor-		cere prohibitum	1115
		Fff	5 Pontifi-

INDEX

<p>pontificum unctioes pagina 645. 918</p> <p>pontificum matrimonia 1114 1115</p> <p>pontificum ueteris testamenti leges 1116.</p> <p>☉ 1118</p> <p>pontificibus uirgines tantum in matrimonium concessæ 1116</p> <p>populi in sacris literis significatio 185</p> <p>Posidonij de mundo opinio 1275</p> <p>præceptum, interdictum ☉ mandatum quomodo inter se differant pagina 80</p> <p>prædicamenta decem pagina 1012</p> <p>prædicamentorum traditio 292</p> <p>prestigiatorum impostura 721</p> <p>precatio quid 427</p> <p>precatio magna quid ibi.</p> <p>precationis piæ efficacia pag. 563</p> <p>preces solent bona petere</p>	<p>pag. 284</p> <p>Prasini lapidis descriptio pag. 77</p> <p>Prasini lapidis copia 72</p> <p>primitiæ quæ deo offerende 201</p> <p>primitiæ deo consecræ, anima ☉ corpus pagina 210. 211</p> <p>primitiæ in sacris eloquijs cur deo dedicatæ 686</p> <p>primitiæ frugum in ecclesiæ ac sacerdotũ usum potissimum institutæ pag. 1122</p> <p>primitiarum usu fructus pag. 1118</p> <p>de primitijs sacrificia cur deo potissimũ offerenda 201</p> <p>primogenitum omne in Israel deo sacrum 213</p> <p>primogeniti Iacobi ☉ Israelis differunt ibi.</p> <p>primogenitorum leges pagina 956. 1122</p> <p>primogenituræ prærogatiua 188</p> <p>primogenituræ ius 135</p> <p>prin=</p>
--	--

IN PHILONEM

<i>principatus cur externo</i>	868.878.921.922
<i>rariſſime detur</i> 981.	<i>prodigalitas mala eſt pa-</i>
<i>pag.</i> 982	<i>gina</i> 1470
<i>princeps ne eligatur equo</i>	<i>proditionis pœna</i> 1083
<i>rum altor</i> 280	<i>propheta quid</i> 1237
<i>principes oēs debent eſſe</i>	<i>prophetae ueri officium</i>
<i>sacerdotes</i> 927.928	713. 714
<i>principis inſtitutio</i> <i>ibid.</i>	<i>prophetarū dignitas</i> 408
<i>principis officium</i> 1344	<i>propitiatorium</i> 642
<i>principes non ſunt ſorte</i>	<i>Protheus deus Aegyptio-</i>
<i>eligendi</i> 981.982	<i>rum</i> 1488
☉ 983	<i>Proth. Aegy. fabula</i> 1349
<i>principes publici ciuita-</i>	<i>Prothei Aegyptij diuerſe</i>
<i>tum ☉ gentium paren-</i>	<i>formæ</i> 344
<i>tes</i> 987	<i>prouidētia dei mūdus gu-</i>
<i>principes reuera populi</i>	<i>bernatur tantum</i> 55
<i>paſtores</i> 1172	<i>prouidētia lex in qua ani-</i>
<i>principes mali hoſtib. per-</i>	<i>maduertat</i> 1481
<i>nicioſiores</i> 987	<i>prudētia reuera mētis ui-</i>
<i>principum electiones legi-</i>	<i>ſus</i> 497
<i>timæ</i> 950	<i>prudētia mentis ſanitas</i>
<i>principum electiones quo-</i>	365 366
<i>modo inſtituendæ</i> 981	<i>prudētia artium guber-</i>
<i>principia materialia ne-</i>	<i>natrix</i> 612
<i>mo effugere poteſt pa-</i>	<i>prudētia eſt murus ac</i>
<i>gina</i> 258	<i>uallum contra alia ui-</i>
<i>prodigia dira</i> 843.849	<i>tia</i> 78
850.851.852.853.	<i>prudētia nomine quid</i>
855.860.862.866	<i>intelligendum</i> 74
	<i>pru-</i>

INDEX

prudētiæ duo genera	76.	puerorum studia	268
♁	391	pugna contra uitiosas affe-	
prudentiæ officium	72	ctiones quomodo insti-	
prudentiæ commendatio		tuenda	286.287
pag.	320	pulueris miraculum	852
prudētiæ cogitationes fir-		puncti definitio	615
missima propugnacu-		pupilla oculi oculus	19
la ciuitatis humanæ pa-		pupilli diuino mādato nō	
gina	215	ledendi	621.622
prudens ♁ prudenter a-		pupillorum curam cur po-	
gens quomodo diffē-		tissimum agat deus pa-	
rat	76	gina	1152
Proseuchæ	933	purificatio sacra	262
Ptolemæus Philadelphius		purificatio in animātium	
leges Mosaicæ ex lin-		cibis triplex	1411
guæ Chaldaica in Græ-		Pythagoras ad Troiam q̄s	
cam transtulit	898	fuerit	1467
Ptolem. Philadelphi laus		Pythagoricum silentium	
897	898	pag.	1503
Ptolemæorum familia am-		Pythagoræ symbola. pa-	
plissima	750	gina	1063
pudenda cur uentri ratu-		Pythagoræ philosophia	
ra subiecerit	272	pag.	1167
puellæ uiolatæ pœna pa-		Pythagoreorum de mun-	
gina	1066.1067	do opinio	1266
pueri nomen quàm late in			
scriptura accipitur		Q	
385.	386.	387	
pueritia	34	Q Verus proceras in	
		Sichem	528
		quaternarius nu-	
		merus	

IN PHILONEM

merus omnium perfe-	Rachel uulgarium consue-
ctissimus 13.14	tudinũ amatrix 347
quaternarius numerus to-	Rachel irrationalis ani-
tius cœli mundiq; gene-	mæ symbolum 592
rationi dedit initiũ 14	ranarum miraculũ 847
quaternarius numerus in	ranarum Pharaonis my-
sacris literis sanctus et	steria 200
laudabilis habetur pa-	ratio omnium affectionũ
gina 488	gubernatrix 115. 116
quaternarius numerus nõ	117. 124
tantum apud philoso-	ratio recta perennis uirtu-
phos, sed apud Mosẽ	tum fons 325
etiam maxime honora-	ratio nobilissimum dei do-
tur ibid.	num 301.302
quaternarij numeri com-	ratio cupiditates sibi subij-
mendatio 324	cere semper conatur
quaternarij numeri uirtu-	pag. 220
tes 913	ratio recta legis uicem ob-
quiescere quid 57	tinet 366
quinarij numeri nobilitas	ratio uoluptatũ illecebris
pag. 908	in seruitutẽ agitur 53
quinarij numeri usus pa-	rationis in nomine impe-
gina 1018	rium 82
quinarius numerus sensui	rationis filie scientia atq;
proprius 326.327	uirtus 400
R.	rationis masculæ officia
R achel sterilis 674	pag. 347
Rachel coti similis	rationales naturas rebus
pag. 592	præficere deus cur uo-
	luerit

INDEX

luerit	310	pag.	839
regale sacerdotium	497	regis & tyranni differen-	
Rebecca	594	tia	105
Rebecca patientiam signi-		reges ueri populi pastores	
ficat	227	725.	839
Rebecca. i. patientiæ uir-		reges cur pastores popu-	
tus in monendo Iacob		lorum uocentur	273
pag.	231	regum officia	360. 892.
Rebecca tolerantia	185	&	1237
Rebecca typus	335. 582	regere quid	225
reipub. cuiusdam in crimi-		regnum dei à Sem auspica-	
nibus deferendis lauda-		tum	366
ta consuetudo	252.	regnorum diuersorū mu-	
&	253	tationes	443
reipublicæ gubernandæ		regnorum mutationes uis	
præcepta	731	de nascantur	749
remiscentia	389. 581.	resurrectionem nõ creden-	
&	594	tes quid deceat	1406
remiscentiæ donum am-		resurgentes non omnes ui-	
plissimum	109	dicantur	1425
remiscentiæ uis duplex		Rhegium Siciliæ oppidiū	
pag.	291	pag.	1296
renes, adeps & fibra ieco-		rhetorica	177
ris Deo afferri iubentur	218	rhetorica causidica seu	
resipiscentiæ uis	973.	mercenaria	268
&	974	risus quid	1232
rex lex animata	892.	risus autor deus	251
regis optimi descriptio		Rhodus insula	1291
		roris miraculum	866
		Ruben	

IN PHILONEM

Ruben Iacobi filius	213	896.	931.	932
Ruben bonam indolem si- gnificat, primogenitus Iacobi. i. laboris	213	sabbati non obseruati poe- na		932
rubri maris miraculum		sacerdos membro aliquo mutilatus à sacris ar- cendus		1118
939. 940. 941		sacerdotis summi mitra		
rubus ardens à Mose uisus		pag.	644	
pag.	840	sacerdotis summi uestitus		
rubus ardens in quo do- minus Mosem alloquu- tus quid significet pa- gina	1017	pag.	558	
rusticæ uitæ encomium pa- gina	725	sacerdotes publico stipen- dio alendi	1123.	
Ruma Nachoris pellex		☉	1124	
pag.	595	sacerdotes honorifice ab omni populo in omni- bus tractandi	1120.	
S		1121.	1122	
S Abbatū quid	1038	sacerdotes membro muti- lati aut impuri sacrifi- ciji non sunt admitten- di		1139
Sabbatum cur quie- tis dies	491	sacerdotū dignitas	407	
sabbatum quibus ceremo- nijs atq; operibus à po- pulo dei sanctificādum		sacerdotum in ueteri lege officia	826	
pag.	1027	sacerdotum uariius uesti- tus	820. 1111.	
sabbati significatio	557.	☉	1112	
☉	657	sacerdotum leges	1111.	
sabbati institutio	28. 61.	1116	1118	
☉	657			
sabbati sanctificatio	866			
				sacerdo=

I N D E X

<p>sacerdotum coniugia quo modo contrahenda pagina 1116</p> <p>in sacerdotibus non tantum corporis, sed anime potissimum puritas lege requiritur 1111</p> <p style="padding-left: 2em;">et 1112</p> <p>sacerdotium dei à Sem aut spicatum 366</p> <p>sacerdotium regale 497</p> <p>sacerdotalis officij sanctitas 1106</p> <p>sacerdotalis uestis ænigmata 913. 914 915 916</p> <p>sacerdotalis uestitus cur tam eleganter et compositè præscriptus 918</p> <p>sacrarum literarum commendatio 129. 130</p> <p>sacrarum literarum utilitas 816</p> <p>sacrificium uerum et deo placitum 225</p> <p style="padding-left: 2em;">item adulterinum ibid.</p> <p>sacrificij uasa 910</p> <p>sacrificia expiatoria pagina 1137. 1178</p>	<p>sacrificia omnia sobrie peragenda 363</p> <p>sacrificia deo quæ gratissima 322. 323. 324. 1145 1146</p> <p>sacrificia Deo acceptissima innocentia et castitas 1049. 1050</p> <p>sacrificia ex præda aut in honeste partis rebus, deo non offerenda 323</p> <p>sacrificia communia atque particularia diuersi generis 1141</p> <p>sacrificia in ueteri lege cur membratim diuidantur pag. 1133</p> <p>sacrificia quædam ueteris testamenti cur abstemiã pag. 1114</p> <p>sacrificiorum usus 913</p> <p>sacrificiorum puritas pagina 1143</p> <p>in sacrificiorum ordinatione tria spectantur pag. 218</p> <p>sacrificiorum diuersi generis interpretatio 1135</p> <p>sacrificiorum in ueteri lege diuer-</p>
---	--

IN PHILONEM

diuersitas 1128. 1129	sanguis, pro essentia anima
à sacrificijs qui excludendi 1156	me 240
sacrificiis uini usus in lege interdictus 365	sanitas nullū alium habet autorem & conseruatorem nisi deum 131
à sacris fiebat in omnibus actionib. apud ueteres initium 333	sapientia quid 602
sacrilegij pœna 1067	sapientia nomen habet sœminimum, naturam uerò masculinam 632
☉ 1068	sapientia peculiare dei dōnum cœlitus hominib. demissum 649
salis natura 826	sapientia dei petra solida 249. uariè fuit ibid.
salis in ueteris testamēti sacrificijs usus 1148	sapientia uera fallācis sophistices hostis 229
Salpaad quinq; filie 581	sapientia à Sophistica quid differat 154
Salpaath eiusq; progenies pag. 937	sapientia ante secula à deo creata 343
falsuginis uallis 451	sapientia ars artium uariatur diuersis materijs 353. 354
Samuel 827	sapientia per quam mundus cōditus, mater est: sicut deus creator pater 233
Samuelis nomē unde sumptum 367. 411	sapientia uera non habet æmulū, sicut nec Isaac
Samuelis regis à uino abstinentia 366. 367	688 pag.
sancti non sunt inuocandi pag. 1018	
sanguis carnis anima pagina 240	
sanguis cur in offerendis rebus diuinis circū altare fundatur 1132	

I N D E X

<p>pag. 226 de sapientia iudicare diffi- cile 950 sapientia tribus potissimū rebus acquiritur 811 sapientie antiquitas 950 sapientie studiū quā pro- fundum 297 sapientie diuinæ fontes pag. 661 sapientie officium 82 sapientie lumen solare si- mile 596 sapientie uerecūdia 590 sapientie encomium 313 314. 315. 316. 394 537. 1169 sapientie præcepta diui- nitas sunt hominib. in- fusa 203 sapientie studiosi quomo- do super uim terræ a- scendant 249 sapientie sufficit ea quæ post deum sequuntur cognoscere 655. et 656 sapientie initium non ob- lulsi si. i. p. s. us 819</p>	<p>sapientie ueræ finis scie- psum et omnem crea- turam damnare stultia- tie 565 sapientie ueræ dona atq; præmia 560 sapientie finis lusus et ri- sus 334 sapiens deus insipientis est, et homo dei 261 sapiens stulti est redemptio et merces 214 sapiens utrum inebrietur pag. 329 sapientis anima omni ex parte pura et nitida pag. 263 sapientis uita immortalis pag. 231 sapientis uiri hereditas 722 724 sapienti spes maximè con- uenit 118 sapientem eodem quo mū- dū honore deus digna- tus est 186 sapientes soli ueri reges et pastores populi 273 sapor</p>
--	---

IN PHILONEM

<i>sapor quatenus uisibilis</i>		<i>te allegoria</i>	594
pag.	548	<i>Sarram quomodo mulie-</i>	
<i>sapphirus lapis</i>	77	<i>bria deseruerint pa-</i>	
<i>Sara marito famulam co-</i>		<i>gina</i>	226
<i>pulat</i>	533	<i>satietas firmitatem pro-</i>	
<i>Sara ineffabilis erga ma-</i>		<i>creat</i>	248
<i>ritum amor</i>	533	<i>saturitas petulantiae ma-</i>	
<i>Saræ risus</i>	142. 507	<i>ter</i>	272
<i>Saræ ad maritum oratio</i>		<i>Sciamachi</i>	230
pag.	533	<i>scientia quid</i>	613. 614
<i>Saræ mors</i>	532.	<i>scientia filia rationis</i>	369
☉	533	☉	400
<i>Sarra</i>	505. 564.	<i>scientia animæ oculus pa-</i>	
☉	587	<i>gina</i>	370
<i>Sarra uxor Abrahæ pa-</i>		<i>scientia obliuionem con-</i>	
<i>gina</i>	713	<i>temnit</i>	236
<i>Sarra cur matrem non ha-</i>		<i>scientia ab arte quomodo</i>	
<i>buisse dicatur cum Isaa-</i>		<i>differat</i>	614.
<i>cum ederet</i>	348	☉	615
<i>Sarra muliebria non ami-</i>		<i>scientia lumini solari simi-</i>	
<i>plius habens, uirilis est</i>		<i>lis</i>	595.
<i>rationis typus</i>	348	<i>scientia ignorantiae con-</i>	
<i>Sarra uirtutē denotat, ex</i>		<i>traria: eorumq; pugna</i>	
<i>qua Abraham Isaac de</i>		<i>historia Iosephi clarē</i>	
<i>misso celitus semine</i>		<i>describitur</i>	220
<i>procreat; felicitatis</i>		<i>scientiæ naturæ</i>	pa-
<i>progeniem</i>	235	<i>gina</i>	402
<i>Sarræ etymologia</i>	152	<i>scientiæ proprietat</i>	364.
<i>Sarræ Abrahamo copula</i>		☉	365.
		Ggg 2	<i>scientiæ</i>

I N D E X

<i>Scientiæ suapte natura in profundo sitæ</i>	779.	<i>tum hominib. contin-</i>	
☉	780	<i>git</i>	718
<i>Scientiarum fœtus</i>	613.	<i>senectutis bonæ descri-</i>	
☉	614	<i>ptio</i>	ibid.
<i>Scientiarum fines inuesti-</i>		<i>senes reuerenter tractan-</i>	
<i>gare difficillimum pa-</i>		<i>di</i>	202
<i>gina</i>	781	<i>seniorū appellatio latè in</i>	
<i>sonipes</i>	848	<i>scripturis usurpatur</i>	
<i>scortationis pœna</i>	796	<i>pag.</i>	387
<i>scortationis peccatū à deo</i>		<i>senilis ætatis descriptio</i>	
<i>grauiter punitū</i>	884	<i>pag.</i>	34
<i>Scytharum leges</i>	895	<i>Sennaar</i>	459
<i>securitas amici</i>	229	<i>sensus quid</i>	418
<i>Seiani coniuratio</i>	1341	<i>sensus masculi ☉ fœminæ</i>	
<i>Sem uota facit deo</i>	395	<i>pag.</i>	209
<i>Sem cōmunē nominis ra-</i>		<i>sensus fœminæ assimilatur</i>	
<i>tionē habet cū bono ibi.</i>		<i>pag.</i>	53
<i>Sem omnis uirtutis atque</i>		<i>sensus cur rationali ani-</i>	
<i>honestatis radix</i>	366	<i>mæ parti cōiuncti</i>	241
<i>Semita quid</i>	283.284	<i>sensus nomine terrā à Mo-</i>	
<i>senarius numerus genera-</i>		<i>se significari</i>	53
<i>tioni omnium aptissi-</i>		<i>sensus in homine matri si-</i>	
<i>mus</i>	4	<i>milis</i>	233
<i>senarius numerus omniū</i>		<i>sensus quatenus uisibiles</i>	
<i>perfectissimus</i>	ibid.	<i>pag.</i>	548
<i>senarij numeri usus frequē-</i>		<i>sensus mansueti ☉ inman-</i>	
<i>tissimus</i>	56	<i>sueti</i>	209
<i>senectus bona bonis tan-</i>		<i>sensus pecoribus compa-</i>	
		<i>rantur</i>	ibid.
			<i>sensus</i>

IN PHILONEM

<i>sensus</i> & <i>mentis</i> <i>cognatio</i>	Sepphora <i>Mosis</i> <i>coniunx</i>
pag. 100	pag. 169
<i>sensus</i> <i>obiecta</i> <i>infert</i> <i>intel-</i>	Sepphora <i>obstetrix</i> 688
<i>lectui</i> 418	<i>septenarius</i> <i>numerus</i> à <i>mā</i>
<i>sensus</i> <i>quinq;</i> <i>animæ</i> <i>satel-</i>	<i>iestate</i> <i>nomē</i> <i>habet</i> 38
<i>lites</i> 450	<i>septenarius</i> <i>numerus</i> <i>oni-</i>
<i>sensus</i> <i>intellectui</i> <i>parentes</i>	<i>niū</i> <i>pacatissimus</i> 491
<i>deo</i> : <i>contumaces</i> <i>no-</i>	<i>septenarius</i> <i>numerus</i> <i>nec</i>
<i>bisipis</i> <i>ascribēdi</i> 210	<i>gignit</i> <i>ullum</i> <i>numerū</i>
<i>sensus</i> <i>perfectus</i> <i>deo</i> <i>hym-</i>	<i>nec</i> à <i>quoquam</i> <i>gigni-</i>
<i>num</i> <i>canit</i> <i>cum</i> <i>Maria</i>	<i>tur</i> 58.59
pag. 280	<i>septenarius</i> <i>numerus</i> <i>cur</i>
<i>sensuum</i> <i>quinq;</i> <i>certa</i> <i>offi-</i>	<i>dicatur</i> <i>absolutorius</i>
<i>cia</i> 18. 530. 908	pag. 32
<i>sensuum</i> <i>quinq;</i> <i>rationes</i>	<i>septenarius</i> <i>numerus</i> <i>uir-</i>
pag. 514	<i>gini</i> <i>Victoriæ</i> <i>similis</i> 31
<i>sensuū</i> <i>omniū</i> <i>ordo</i> 514	<i>septenarij</i> <i>numeri</i> <i>in</i> <i>reb.</i>
<i>sensuum</i> <i>petulantia</i> 271.	<i>coelestibus</i> <i>atq;</i> <i>terre-</i>
& 272	<i>nis</i> <i>presentia</i> 34.35.
<i>sensuum</i> <i>organa</i> <i>uitiorum</i>	36 38
<i>ianuæ</i> 242	<i>septenarij</i> <i>numeri</i> <i>duplex</i>
<i>sensuum</i> <i>ora</i> <i>refrenanda,</i>	<i>ratio</i> 28.29.30
<i>ne</i> <i>sensibilibus</i> <i>obruan-</i>	<i>septenarij</i> <i>numeri</i> <i>in</i> <i>sa-</i>
<i>tur</i> 246	<i>cris</i> <i>frequentia</i> 1038.
<i>sensibus</i> <i>inhærentes,</i> <i>eorū</i>	& 1039
<i>serui</i> <i>fiunt</i> 275.276	<i>septenarij</i> <i>numeri</i> <i>præstan-</i>
<i>separatio</i> à <i>confusione</i> <i>qd</i>	<i>tia</i> 28.412.659
<i>differat</i> 272	<i>septenario</i> <i>numero</i> <i>quæ</i>
Sepphora 688	<i>diuinitus</i> <i>aguntur</i> <i>salu-</i>
	Ggg 3 tariter

I N D E X

pariter mouentur omnia	57	tis	ibid.
septimus dies qua ratione à Deo sanctificatus	60	sermo præsentissimum doloris remedium	799
septimus dies potentiã in geniti, & otium creaturarũ significat	557	sermonis obscuritas unde nascatur	722
sermo oris et mētis	275.	sermones cupiditatum stimuli tollendi	222
276		serpens suapte natura animal est letiferum	104
sermo hominis donũ am- plissimum	722	serpens cur ad Adamũ uocem humanã edidisse dicatur	51
sermo mentis interpres	555	serpens Euæ deceptor uoluptas	284
sermo mentis frater	229	serpens primus, cur supra pectus & uentrem ambulare à Deo in maledictionem iussus	120
sermo armatura & arx hominis	800	serpens cur à Deo maledictus	100
sermo letus, proprius & perspicuus, si cogitationibus recte & ordinate consentiat	253	serpens cur absq; defensione à Deo execratus pagina	101
sermo perfectus cogitationibus iungitur perfectissimis	ibid.	serpens arcus in deserto fortitudo	284. 185.
sermo mali hominis diuina nunquam potest interpretari	ibid.	serpens in uia, quid significet	ibid.
sermo obstetrix mētis, cogitationes parturien-		serpentis natura & proprietas	51. 100
			ser=

IN PHILONEM

<i>Serpentis primi dira ex-</i>		<i>lia dicuntur, sed mētes</i>	
<i>cratio</i>	113. 552	<i>etiam purissimæ</i>	805
<i>Seruare in sacra scriptura</i>		<i>siderum cursus atq; natu-</i>	
<i>quid significet</i>	134	<i>ra</i>	790
<i>Serui boni descriptio pa-</i>		<i>siderum influxus æternus</i>	
<i>gina</i>	666	<i>pag.</i>	58
<i>Serui à famulis quid diffe-</i>		<i>siderum cœlestium cursus</i>	
<i>rant</i>	197. 1198	<i>concitatissimus</i>	465
<i>Serui à dominis qua ratio</i>		<i>M. Silanus à Caio genero</i>	
<i>ne tractandi</i>	1079	<i>obtruncatur</i>	1345.
<i>Seruum inobediētem num</i>			1346. 1347
<i>occidere liceat</i>	ibi.	<i>Silani accusatio</i>	ibid.
<i>Seruos decet silentium pa-</i>		<i>silentij cōmendatio</i>	487.
<i>gina</i>	666		488. 489. 666.
<i>Seruitutis diuersæ ratio-</i>		<i>silere & loqui coniuncta</i>	
<i>nes</i>	1170	<i>pag.</i>	246
<i>Seruitutis iugum omnium</i>		<i>Simeonis typus</i>	355
<i>grauissimum</i>	1173.	<i>similitudo omnis fallax</i>	
<i>☉</i>	1174	<i>pag.</i>	1232
<i>Seruitutis iugum omnibus</i>		<i>simulachrorū cultus aper-</i>	
<i>formidabile</i>	1189	<i>tissimo dei uerba repit-</i>	
<i>setin</i>	796	<i>gnat</i>	1018. 1019.
<i>Sichem Emoris filius pa-</i>		<i>☉</i>	1021
<i>gina</i>	585	<i>sobrietas non solum ani-</i>	
<i>Sicilia insula maris impe-</i>		<i>mabus sed etiam cor-</i>	
<i>tu à terra Italiæ auul-</i>		<i>poribus utilissima</i>	383
<i>sa</i>	1296	<i>sobrietatis præcepta</i>	628
<i>Siculi freti historia</i>	ibid.	<i>sobrietatis commendatio</i>	
<i>Sidera non tantum anima</i>		<i>pag.</i>	363
		<i>Ggg</i>	4
		<i>☉</i>	☉

INDEX

<i>ſobriorum ebrietas</i>	368	1054	1176
<i>ſocietas maleficij cauſa ne quaquam ineunda pa= gina</i>	341	<i>Solonis de ætatum omnium differentia carmen pa= gina</i>	33
<i>Socratis philoſophi dictum</i>	318	<i>ſomnus quid</i>	713
	319	<i>ſomnium frater mortis pa= gina</i>	1428
<i>Sodomæ & Gomorræ in= cendium</i>	902	<i>ſomnia à deo mittuntur ho= minibus</i>	378. 779
<i>Sodomitarum iniquitates</i>	451. 505. 507. 508	<i>ſomniorum interpretatio</i>	744
	509		747
<i>Sodomitici agri fertilitas</i>		<i>ſophiſtica ueritatem expu= gnare conatur</i>	218
<i>pag.</i>	528	<i>ſophiſtæ Aegyptiorum</i>	
<i>Sodomorum uitis</i>	381	<i>pag.</i>	822
<i>ſol mundi rex & gubernator</i>	16	<i>ſophiſtæ ſuibus ſimiles pa= gina</i>	293
<i>ſol pro deo ab Aegyptijs cultus</i>	923. 1096	<i>ſophiſtæ facultatibus ſuis repugnant</i>	238
<i>ſolis magnitudo</i>	789	<i>ſophiſtarum mores ibid.</i>	
<i>ſolis curſus</i>	910. 911	<i>ſophiſtarum impoſtura</i>	291
<i>&</i>	912		295
<i>ſolis curſus perpetuus pa= gina</i>	633	<i>ſophiſtis eloquentia & ſa= pientia reſiſtendum pa= gina</i>	229
<i>ſolis uirtutes</i>	1112	<i>ſoror in uxorem non du= cenda</i>	1054
<i>ſolis in ſacris literis uariæ ſignificationes</i>	794	<i>ſpadonibus interdictum ne ingrediatur eccleſiam.</i>	379
<i>ſolitariae uitæ commenda= tio</i>	503. 687. 1203		
<i>Solonis Athenienſis leges</i>			

IN PHILONEM

379	380	do differant	64.
Spathephorū Aegyptiarū		spiritus dei quid	401
carnifices	1313	spiritus dei cur ab homini-	
spectacula cur tantopere		bus interdum auferat-	
amentur	271	tur	402
spes quid	275.276	spiritus dei uaria nomina	
spes & timor res inter se		pag.	401
infestissimæ	275.	spiritus pro aere	401
&	276	spurijs ecclesia dei cur in-	
spes sapienti congruit pa-		terdicta	474
gina	255	statuarum adoratio pa-	
spes, expectatio boni ha-		gina	1096
bendi.	alimen-	stellæ in quem usum à Deo	
tum animarum uirtu-		condite	16.17
tem amantium & ho-		stellæ unde reuera splendo-	
stis pigritiæ ibidē	250	rem suam accipiant	8
&	251	stellarum cursus atq; influ-	
spes bonorum à deo acci-		xus	805
piendorū hominis pro-		Stephanio Tiberij Cæsa-	
pria	255	ris libertus	1319
spei autor ipsa natura pa-		cum sterilibus mulieribus	
gina	489	non est congregiendum	
spiritus imago dei	241	pag.	1058
spiritus rationis anima		stirpium discretio	303
pag.	ibid.	stirpium natura diuersa	
spiritus, animæ est essen-		pag.	302
tia	ibid.	stirpium species in anima-	
spiritus & flatus quomo-		lium usum à deo pro-	
		Ggg 5 ductæ	

INDEX

<p>ductæ 305.306</p> <p>stoicorum de mundo opinio 1265</p> <p>studium certū unusquisq; sequi debet 222</p> <p>stultitia semper moritur, & tamen nunquā moritur 264</p> <p>stuporis insidiatrix cæca ignorantia 338</p> <p>stupri pœna 1065. 1067.</p> <p>stupri & adulterij collatio atq; differentia pagina 1065.1066</p> <p>substantia dialectica quid comprehendatur pagina 1012.1013</p> <p>substantiæ divisio 292. 293</p> <p>suffitus sacrificiorum pagina 700</p> <p>superbia quid 1235. 1236</p> <p>superbia unde accèdatur 969</p> <p>superbia spiritualis abominatur à domino pagina</p>	<p>gina 471.472</p> <p>superbiæ natura 971. 972</p> <p>superbiæ detestatio 969</p> <p>superbiæ remedia 820</p> <p>superficies quid 1012. 1013</p> <p>supplicio publico affecti, post mortem sunt sepe liendi 1082</p> <p>Sur fons 622</p> <p>Sur munitio 662</p> <p>sur uia ibid.</p> <p>sursum uocati in sacris qui dicantur 261. 305</p> <p>Sus cur inter animalia im-pura enumeretur pagina 293</p> <p>Syria 595</p> <p>Synonymia 331</p> <p>Syriæ nomine quid in sacris intelligendum pagina 89</p> <p>Syriæ fames 504</p> <p>Syrus 631</p> <p>Taberæ</p>
--	---

IN PHILONEM

<p>T Abernacuľũ pag. 906.907. tabernaculum Dei 609 tabernaculum testimonij 96 tabernaculum testimonij, extra castra 259 humanae uirtutis figu- ra 250 tabernaculum à Mose ad templi modũ adorna- tum 908.909 tabernaculi ædificatio 906.907 tabernaculi uasa cur prius à Mose deinde uero à Beseele deliniata atq; parata 110.111 tabernaculi typus 364 tabulae legis duæ 695 talionis lex 754 tantali fabula 1036 tantali supplicium 715 tarandi animalis descri- ptio 369.370.371 Telephus à fr̃is nutritur 1487</p>	<p>temeritas mala est 1470 temetum 332 temperantia uera & fal- sa 224 temperantia omnibus ho- minibus à Deo præce- pta 81 temperãtia uia recta gra- ditur 285 temperantiæ officium 72 73 temperãtiæ leges 1124. 1125 temperantiæ semper ad- uersatur concupiscen- tia 73 temperantiæ perpetuum cum uoluptate bellum 51 temperantiæ symbolum ibid. temperaturæ uocabulum quàm latè accipiatur pa- gina 482 tẽporis diuissio 16.17.18 templi ministrorum ordi- nes 944 templa Dei 821 tempus quid 8 tem=</p>
---	--

I N D E X

T ēpus Deo breue est, ho-	sit ornatum stellis 12
minibus uero longum	terra aquis purgari quo-
1496	modo dicatur 262
temporis principium 7	terra quomodo aperiat
temporis diuisio 193.	os suum 245
324	terra & aqua innocentie
temulentia bono uiro fu-	symbola 1063
gienda 332.333	terra plena 1497
temulentie nomine quid	ē terra eijci, quid 259
scriptura denotet 378	terre operarius ab agri-
tenebræ in creatione mū-	cola differt 265
di quales fuerint 9	terre filij 313
tenebræ qua industria in	terram operari quid pa-
creatione rerum om-	gina 194
nium à luce separata à	in terram confugere quid
Deo ibid.	261
tereii fabula 1524	terreni homines 408
terra fidiſſima hominum	therſites turpiſſimus pa-
nutrix 1333	gina 1460
terra fœcūdiſſima rerum	theſeus pudicum puerum
omnium mater 41.	corruptit 1516
42.43.417.1271	theſei reliquie in Atticā
terra mundi centrum pa-	regionem deportabat
gina 447	ibid.
terra cur à poetis Pando-	teſtimonium quomodo di-
ra dicta 1271.1272	cendum 473
terra in creatione rerum	teſtimoniū falſum nequa-
cur prior germinarit,	quam eſt dicendum pa-
cœlum autem poſtea	gina 1034.1035
	teſtis

IN PHILONEM

<i>testis falsus quam multis</i>	1206.1207.1209)
<i>inuoluat sese molestijs</i>	1210.1213.
<i>ibid.</i>	<i>Tiberius Cæsar callidissimus atq; in noscitãdis occultis hominum uoluntatibus perspicacissimus</i> 623
<i>tetrapharmacum</i> 483	<i>Tiberij Cæsaris imperiũ</i> 621
<i>Thamar</i> 611.651	<i>Tiberij Cæsaris testamentum</i> 622
<i>Thamar uidua</i> 436	<i>Tigris fluuius</i> 72
<i>Thamar Iudæ spõsa</i> 163	<i>Tigris fluuius cur contra Assyrios fluere à Mose se dicatur</i> 78
<i>Thamar idem quod palma</i> 436	<i>timor quid</i> 488
<i>Thamar uelata facie sedet in triuio</i> 611	<i>timor, futuri mali expectatio</i> 250
<i>Thamar ueræ nobilitatis specimen</i> 1224	<i>timor & spes res inter se infestissimæ</i> 488
<i>Thamna</i> 597	<i>timiditatis natura prima</i> 1240.1241
<i>Thamna concubina Eliphæ</i> 387	<i>timiditati semper fortitudo aduersatur</i> 74
<i>Tharra</i> 788	<i>torques honoris gloriæ atq; pœnæ signum prima</i> 752
<i>Tharra Chaldæa relicta cur Charras migrasse dicatur</i> <i>ibid.</i>	<i>torpor</i> 1235
<i>Tharra in Charris mortuus</i> 788	<i>transitus festum</i> 543
<i>Theophrasti de mundo sententia</i> 1291	<i>tribus</i>
<i>Therapeutæ</i> 1199	
<i>Therapeutrides</i> <i>ibid.</i>	
<i>Therapeutarũ diuersi ritus & mores</i> 1202. 1203.1204.1205.	

I N D E X

tribus duodecim	658	ueneficij poena nō diu dif-	
triptolemi fabula	1227	ferenda	1070.
tristitia quid	1034.		1071
1035.		ueneficarum poenæ atque	
tristitia, præsentis mali u-		supplicia	ibid.
sus	250	ueter uoluptatum omniū	
tryphonis domus diripi-		receptaculum	120
tur	1313	uentorum septentriona-	
turturis sacrificium	687	lium uirtutes	912
typhus Aegyptiacus pa-		uerberones	1197
gina	924	uerbum inuisibile, quo cū	
typhi cultus	356	sta creata sunt, fuit ue-	
tyrannus	478	ra Dei imago	7
tyrannus à rege in quibus		uerbum Dei uerum ani-	
differat	105	mæ lumen	969
tyranni ueri descriptio		uerbum Dei rori simile	
478		128	
V		uerbo Dei creatus mun-	
V Allis falsuginis		dus	6
451		uerbi Dei officium & uti-	
Vasa sacrificij pa-		litas	816
gina.	910	uerbi Dei dignitas & an-	
uacuum nullum in rerum		tiquitas	130
natura.	303	uerbi Dei uirtus & effica-	
uela tabernaculi	909	cia	129.199.436
uenatio bellicæ artis præ-		ueritas, sacrificiū Deo pla-	
ludium	839	citum	225
uenefici Dei uerbo opere		ueritas à Deo non seiungi-	
repugnant	554.555	tur	925
			NETE

IN PHILONEM

<i>ueritatis commendatio</i>	<i>ordo atq; diuersitas</i>
1045.1046	1129. Vide sacrificia
<i>ueritatis laus</i> 977.	<i>uictoria ex Iouis capite</i>
978.979.	<i>nata</i> 31
<i>ueritatis commendatio</i>	<i>uictoria præstantissima</i>
722	<i>quæ sit</i> 280.281.
<i>ueritatis comites & ancil</i>	287
<i>le</i> 978	<i>pro uictoria gratiæ in pri</i>
<i>ueritatem nudam dei cul-</i>	<i>mis Deo agædæ</i> 375.
<i>tores sectatur, reiectis</i>	877
<i>coniecturis ac fabulis</i>	<i>uidendi uocabulam quo-</i>
187.	<i>modo in scriptura ac-</i>
<i>uestis in sacris literis mul</i>	<i>cipiatur</i> 546.547.
<i>ta significat</i> 798	Vide uisum
<i>uestem scindere sacerdoti</i>	<i>uiduæ diuino mandato ne</i>
<i>bus prohibitum</i> 644	<i>quaquam lædendæ pa-</i>
<i>uestitus optima ratio pa-</i>	<i>gina</i> 621.622
<i>gina</i> 1002	<i>uiduarum curâ cur Deus</i>
<i>uicissitudo est rerû in mû-</i>	<i>potissimum agat pa-</i>
<i>do omnium</i> 443.	<i>gina</i> 1152
749	<i>uindemiatorum leges pa-</i>
<i>uictima consecrationis</i>	<i>gina</i> 955.956
919.920.	<i>uinum immodice sumptû</i>
<i>uictima uera in Isaaco cer</i>	<i>ueneno comparatur</i>
<i>nitur</i> 211	341.342
<i>uictimarum sanguinis di-</i>	<i>uinum malas interdû affe-</i>
<i>stritutio à Mose facta</i>	<i>ctiones temperat</i> 334
697	<i>uinum non in eodem nûc</i>
<i>uictimarum in ueteri lege</i>	<i>quo olim est usu</i> 333
	<i>uinum</i>

I N D E X

uinum cur sacrificantibus lege diuina prohibitū 1114	uiri ciuilibus officia 725
uini uocabulum uarie à Mose usurpatum 337	uirorum studia 267
uini effectus ibid.	uirorum illustrium ærum næ sunt præclara ho- minibus documenta 1488
uini uerus atq; legitimus usus 332. 333	uirilis ætas 34
uini immodice sumpti per nicias 331. 332	uirtus quid 72
uini usus sacrificantib. in lege quatenus interdi- ctus 365	uirtus reuera sapientū ci- uitas 84
uini usus quibus à Mose interdictus 337	uirtus rationis filia 400
uirgæ duodecim tribuum à Mose erectæ 925. 926	uirtus res serotina 722. 724
uirginitatis laus 1067	uirtus suopte ingenio ma- scula est 505. 506
uirginum uiolatores quo modo puniendi ibid.	uirtus masculus animæ fœ- tus 209
uir bonus molestissima in mundo sarcina 1172	uirtus res mitis atq; beni- gna 600. 601
uiri boni descriptio pa- gina 1177. 1178. 1187	uirtus propter seipsam est colenda 128
uir probus eloquiorū & testamenti Dei custos est 237	uirtus sola reddit homi- nes immortales 858
	uirtus felicitatis leges re- uera præscribit 149
	uirtus immortalis est pa- gina 239
	uirtus absq; diuino fauore non est idonea ad ali- quem

IN PHILONEM

quem uiuandum	235	uoluptarijs contendere	
uirtus quæuis pro dignitate tractanda		re audeant	228.229
uirtus sola utilis est	211.	à uirtutis amore difficultatis specie deterrentur	
	212	homines	192
uirtus nihil immãsuetum admittit	309.310	uirtutis præcepta	627.
uirtus immansuetæ uxori comparatur	189		628
uirtus à uitio antiquitate quidem superatur, uiribus autem & dignitate præpollet	ibid.	uirtutis amicus cum Caino bellum gerit	261.
uirtutis proœmia	590		262
uirtutis natura	506.	uirtutis sectatorem quid deceat	803
	507	uirtutis omnis initia ab Edem sumuntur	72
uirtutis officium	391.	uirtutis radices autor naturæ in proximo deponit	1180.1181
	722	uirtutis uia ardua, sed dulcis fructus	366
uirtutis encomium	pa-	uirtutis studiosus delicijs fruitur	250.251
gina	1167	uirtutis & uoluptatis perpetua monomachia	
uirtutis dignitas	953.		754
	954	uirtutis ueri meditatores	224
uirtutis præmia	905.	uirtutis studium quara- tione amplectendum.	299.300
	1243.1245.1247		
	1248		
uirtutis sanctissima consilia	505.506		
uirtutis cultores diuersi, & quinam ex ijs cum			

Hh h

uirz

I N D E X

<i>uirtuti in omnibus actioni- bus obtemperandum</i>		<i>cari nequeant</i>	208
154	340	<i>uirtutes, exercitus dei sunt</i>	
<i>uirtutem in confusanea ui- ta inuenire impossibile</i>		280	281
pag.	653	<i>uirtutes omnes cur habeāt</i>	
<i>uirtutem qui sequuntur, à</i>		appellationes foemina-	
<i>corporeis ad sublimia</i>		nas	632
<i>se conferunt</i>	226	<i>uirtutum ordo</i>	74
<i>uirtutes cibus animæ soli-</i>		<i>uirtutum omnium inter se</i>	
<i>dior</i>	266	concentus	361. 485
<i>uirtutes omnes uirgines</i>		<i>uirtutum actiones</i>	201
1236	1237	<i>uirtutum immortalitas pa-</i>	
<i>uirtutes studia progenera-</i>		gina	497
<i>re solent</i>	248	<i>uirtutū præmia à deo ho-</i>	
<i>uirtutes solæ hominem or-</i>		minibus proposita	
<i>nant</i>	309. 310	1228	1229
<i>uirtutes deo, uitia nobis at-</i>		<i>uirtutum uera descriptio</i>	
<i>tribuenda</i>	210	pag.	926
<i>uirtutes sudoribus paran-</i>		<i>uirtutum magna est inter</i>	
<i>tur non ocio</i>	926	se cognatio	ibi.
<i>uirtutes perfectæ non ca-</i>		<i>uirtutum diuersarum offi-</i>	
<i>dunt in multitudinem</i>		cia	72. 73. 74
pag.	1186	<i>uisus oculorum inter om-</i>	
<i>uirtutes cardinales qua-</i>		nes sensus est præci-	
<i>tuor paradisi flumini-</i>		puus	497
<i>bus comparantur</i>	72	<i>uisus ceteros sensus om-</i>	
<i>uirtutes quædã natura ita</i>		nes usu atq; dignitate	
<i>discretæ, ut communi-</i>		superat	1088. 1089
		<i>uisus nihil absq; mēte per-</i>	
		cipit	99
			<i>uisus</i>

IN PHILONEM

uisus ad ueritatis cōfirma- tionem magis idoneus quā auditus 473	ditas 1198
uisus in homine excellen- tia 1088	uitæ immortalis definitio pag. 634
cum uisu cæteri sensus om- nes peculiarem quan- dam habent familiari- tatem ibi.	uitium suapte natura inui- dum, amarulētum atq; malignum 600.601
ex uisu solo omnis philoso- phia et sapientia habet initium 517	uitium, perfecta est corru- ptio 262
uita in deo felicissima 231	uitium nunc in motu, nūc in statu consideratur pag. 391
uita mali, et sapiētis quan- tum differant 231.	uitiū animæ morbus per- niciosissimus ibi.
☉ 232	uitiū omne aut in habitu aut in motu 93
uitā homini deus cur con- trahat aut producat pag. 1484	uitia ut tollas, horum rece- ptacula sensus castiga, aut etiam tolle 263.
uitæ ciuilis institutio 737	☉ 264
uitæ tria genera 672	uitia uirtutes imitantia pa- gina 224
uitæ humane fragilitas 729.747.807.821	uitia occidunt uirtutes, et uulnerant simul 228.
uita hominis somnio simi- lis 802	☉ 229
uitæ honestæ præcepta 637. 628	uitiorum innumerabilis multitudo unde nata pag. 450
uitæ solitarie laus 1203	uituli ex auro cōflati adæ- ratio ☉ typus 362.
uitæ contemplatiuæ iucun-	H h h 2 ☉

I N D E X

uituli pro remissione pec-	921	uoluptatis carnalis & sciē-	
catorum oblatio	918	tiae contrarietas	436
umbrae ac spectra circa se		uoluptatis uia ea est, quae	
pulchra uideri quid sit		omnibus est communi-	
pag.	1509	nis	284
unctiones pontificū	920	uoluptatis asseclarum in	
unitas primae causae ima-		corpore defendēdo ar-	
go	1087	gumenta	228
uolatilium prima creatio		uoluptatis perpetuum cū	
pag.	19	temperantia bellum	51
uoluptas habet plurimos		uoluptatis causae	51. 52
sui studiosos	51	uoluptatis nunquam ocio	
uoluptas dilectae uxori si-		se natura	126
milis	189	uoluptas sensui inimica	
uoluptas mentem subiu-		pag.	152
gat	53	uoluptatis sedes & habita-	
uoluptas in rebus omnib.		tio	115
amatorem appetit ibi.		uoluptatis propriū est de-	
uoluptas nimia mentē cor-		cipere	100
rumpit	284	uoluptatis detestatio	303
uoluptas serpens fuit Euae		&	804
deceptor	ibid.	uoluptatem colere sum-	
uoluptas naturalis pro-		um bonum	1433
pter usus immodicos		uoluptatē illecebrae mora-	
incidit in reprehensio-		sum insanabilem ama-	
nem	1053	toribus suis infligunt:	
uoluptatis imperium	51.	pag.	403
52	53	uoluptatū poenae	51. 52.
		&	53
			uotum

IN PHILONEM

uotum quid	195.826	uulgi natura atq; incon-	
uotum quibus rationibus		stantia	1171.1172
deo soluendum	1141.	uulgi natura et ingenium	
☉	1142	737	924
uota per Sem facta	395	uulgi in rebus secundis in-	
uota absq; cunctatione do-		solentia	894
mino reddenda	195	uulua quid significet my-	
uotorum faciendorum ra-		sice	209
tio	1043.1141	Z	
uouendi potestas marita-		Z Elotypia	1063.
tis lege adimitur pa-		☉	1064
gina	1047	zelotypia molestissimus af-	
uox quatenus uisibilis pa-		fectus	1057
gina	547	Zelpha	592
urbium condendarum ra-		Zelphæ filie	433
tio	5	Zenonis philosophi de bo-	
urna fictilis cur adulterij		no uiro sentētia	1177
expiandi sacrificijs ad-		Zenonis oraculum	1199
hibeatur	1063	zodiacus	658
ursa maior	37	zonæ celestes	691
ursa sidus cæleste	58	Zoroastris uaticinium	
usura in populo dei prohi-		pag.	1521
bita	797.954	F I N I S.	

Hh 3

BASILEAE, APVD NIC.
EPISCOPIVM IVN.
M. D. LVIII.

1781
II R. M. V. de
1781

